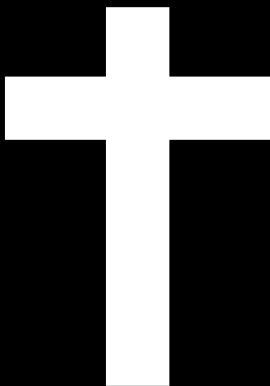

Dzam Wedeye

New Testament in Meray

Dzam Wedeye

New Testament in Mery

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mery

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mery

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 29 Jan 2022

024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec

Contents

Mata	1
Markus	84
Luka	140
Yuhana	230
Məsler hay	295
Roma hay	379
1 Korințe hay	421
2 Korințe hay	462
Galat hay	488
Efez hay	503
Filipi hay	518
Kolosi hay	529
1 Tesalonik hay	539
2 Tesalonik hay	547
1 Timote	552
2 Timote	563
Titus	571
Filimon	576
Hebrə hay	579
Yakuba	609
1 Piyer	619
2 Piyer	631
1 Yuhana	639
2 Yuhana	650
3 Yuhana	652
Yuda	654
Məsine i Yuhana	658

Ngwalak i bazlam

nakə Mata a watsa aye Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a derewel nakay aye na, anan; Yesu Kəriste neŋgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwad ma sləraweeye ka məndzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərehe ha wu nakə a gwad ma vəlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta neŋgeye. Tə wa na Yesu mə walaŋ i Yahuda hay, kə ndza mə walaŋ tay dərmak. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka təra hərwi Yahuda hay dəkdek bay, hərwi ndo hay ka məndzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse derewel ŋgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuḅe i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma dəvats.

Mata a ŋgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A da ha labara ma tsa-holok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
- 3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).

- 5) Matətike ka gər i mandəve i məndzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

Bəba tətə i Yesu hay

Luka 3.23-38

¹ Anan derewel i məzele i bəba tətə hay i Yesu Kəriste: Yesu Kəriste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. Bəba tətə i Yesu hay na, anan;

² Abraham a lah məwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ŋgay hay.

³ Yahuda a wa Fares tə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram.

⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nason. Nason a wa Salmon.

⁵ Salmon a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese.

⁶ Zese a wa bəy Davit.

Davit a wa Salomon, may i Salomon na, ŋgwas i Uri.

⁷ Salomon a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf.

⁸ Asafa a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Ozias.

⁹ Ozias a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas.

¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amon. Amon a wa Zoziyas.

¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ŋgay hay. A wa tay ha na, ahəl nakə tə gəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma dəba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na,

Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel.

¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor.

¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod.

¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob.

¹⁶ Zakob a wa Yusufa tuk. Neŋgeye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, tə zalay Kəriste aye.

¹⁷ A gəs abəra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro gər eye fad. Ada a gəs abəra ka Davit hus ahəl nakə tə gəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro gər eye fad. Sa na, a gəs abəra ka mægəse tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye fad.

Məwe i Yesu Luka 2.1-7

¹⁸ Anaŋ ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May ŋgay na, tə zalay Mari, neŋgeye mədel i Yusufa. Ane tuk na, ahəl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta gədan j i Məsəfəre Tsədanŋa eye.

¹⁹ Yusufa mədel ŋgay na, neŋgeye ndo i dedək kame i Mbəlom. A say mändəde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala mə gər ŋgay mægəre ha mədel ŋgay ta məkal.

²⁰ Həlay nakə neŋgeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a bəzay ha bo

ma məsine, a gwaday: «Yusufa, slala i Davit, kâ dzədzar məzle mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədan j i Məsəfəre Tsədanŋa eye.

²¹ Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleye Yesu*, hərwi ma təmiye tay ha gwala ŋgay hay abəra mə mezeleme tay.»

²² Wu neheye tebiye tə ndislew na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo mädə ha bazlam ŋgay aye mâ ge bo. A gwad:

²³ «Anaŋ dem nakə a sər zal zuk bay aye ma hutiyə wawa, ma wiye wawa hasləka eye, ta zaleye Emanuyel.†»

²⁴ Yusufa a pədeke abəra ka mändzehəre na, a ge wu nakə gawla i Mbəlom a gwaday ge aye. A zla na Mari andza ŋgwas ŋgay a gay ŋgay.

²⁵ Ane tuk na, ta dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa hasləka eye. Ada Yusufa ma zaleye na, Yesu.

2

Ndo matəkay dəre a wurzla hay ti ye ka təv i Yesu

¹ Tə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a həlay nakə Herod neŋgeye bəy bagwar eye aye. Ma dəba eye tə wa na Yesu na, ndo matəkay dəre a wurzla hay ti yaw mə bəzay, tə ndislew a Zerolem,² ta tsətsah, tə gwad: «Bəy i Yahuda hay nakə tə

* **1:21** Yesu na, andza mægweđe Bəy Maduweŋ ma təmiye tay ha ndo hay. † **1:23** Andza mægweđe: «Mbəlom tə nəkway.» Zəba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

wa na anəke aye na, mənɣay? Nəmaa nɣatay a wurzla nɣay eye a tsaraw mə bəzay ada nəmaa yaw na, mədəslay ha gər.»

³ Bəy Herod a tsəne bazlam tay niye na, a kwasay gər haladzay tə siye i ndo neheye ma Zerozelem aye tebiye.

⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaɣgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a tsətsah fataya a gwadətay: «Tə wa Kəriste na, mənɣay?»

⁵ Ta mbədəy faya, tə gwadətay: «Tə wa Kəriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom a watsa, a gwadətay:»

⁶ «Nəkar Betelehem ka dala i Yahuda, nəkar na, makətsa bo eye mə walaɣ i gəma neh-eye ka dala i Yahuda aye bay.

Hərwi bəy nakə ma tsəkuriye tay ha Israyel ndo ga hay aye na, ma deyeweye abəra ma nəkar.*»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matəkay dəre a wurzla hay ta məkal. A tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka nɣatumay a wurzla nɣay eye a tsaraw na, a həlay waray?»

⁸ Tsa na, a slər tay ha a Betelehem, a gwadətay: «Dum, pəlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na,

dumara dumen ha hərwi ada neɣ dərmak nâ ye mədəslay ha gər.»

⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i bəy na, tə həl bo, ti ye. Ahəl nakə faya ta diye na, tə nɣatay a wurzla nakə a tsaraw mə bəzay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gər i gay nakə wawa mə dəma aye na, a lətse.

¹⁰ Tə nɣatay andza niye na, dərev tay a rah ta mənɣwese.

¹¹ Tə fələkwa a gay, ti ye naha, tə nɣatay a wawa ta may nɣay Mari. Ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər. Tsa na, tə pəla ha wu tay hay, tə vəlay wu kəriye a wawa niye. Tə vəlay gura, wu andaya tə zalay *eɣseɣs*† ada ta *mir*‡. ¹² Ma dəba eye Mbəlom a tsikatay ma məsine, a gwadətay: «Kâ mbədum gər ta təv i Herod sa bay.» Tə tsəne andza niye na, tə həl bo, ti ye a gəma tay ta tsəved mekeleɣ eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahəl nakə ndo matəkay dəre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine. A gwadətay: «Lətse, zla na wawa ta may nɣay, hwayum a Ezipt. Ndza mə dəma hus a pat nakə na gwadakeye maw aye, bəna Herod faya ma pəliye wawa nakay məkəde na.»

¹⁴ Yusufa a tsəne andza niye na, a lətse, a ye tay ha wawa ta may nɣay a Ezipt ta həvad.

* **2:6** Zəba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2. † **2:11** Eɣseɣs na, wu nakə tə fəkawa hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye. ‡ **2:11** Mir: Mal nakə a ze hunɣa lele aye. Tə gawa ka mədahaɣ ada mə ze bay.

¹⁵ Tə ndza mə dəma hus a pat nakə Herod a mət aye. Wu neheye tebiye na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay aye mâ ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mâ yaw abəra mə Ezipt.Š»

Herod a bəbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zəba faya ndo matəkay dərə a wurzla hay ta vay gər na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slər ndo hay, a vəlatay tsəved ka məkəde wawa hasləka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla məve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsənew abəra ma gəma i Rama, mətuwe tə zlazlay haladzay mə dəma.

Rasel faya ma tuwiye wawa ŋgay hay.

Dadā a say məgəse dərev abəra ka mətuwe bay, hərwi wawa ŋgay hay an-daya sa bay.* »

Məmaw abəra mə Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dəba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt.

²⁰ A gwaday: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay ada mbəda gər a gəma i Israyel, hərwi

ndo neheye ta pəla tsəved ka wawa nakay məkəde na aye na, ta mət.»

²¹ Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ŋgay, a mbəda gər a gəma i Israyel.

²² Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ŋgay Herod ka dala i Yahuda na, a dzədzar haladzay mede a dəma. Məsine a gay sa, Mbəlom a day ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile.

²³ A ye, a ndza ma wu-zlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwad: «Ta zaley na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzəhuβe ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A həlay niye na, Yuhana madzəhuβe ndo a yam a ndo-hwaw mə kəsaf i Yahuda, a dəwa ha bazlam i Mbəlom,

² a gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

³ Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,

lambadumay tsəved hay fehe lele tâ hədzak bay.* »

Š 2:15 Oze 11.1. * 2:18 Zeremi 31.15.

* 3:3 Ezay 40.3.

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked manğara eye ta məkhwets i zləgweme. A ɓarawa ɓəzihud ɲgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.

⁵ Ndo neheye ma Ze-rozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana.

⁶ Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuɓawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba ɗəre, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ɲgay hərwi ada mâ dzəhuɓ tay ha a yam na, a gwadatay: «Wawa i palas hay! Maa ɗakum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə ɓəse kə ndzew aye na, way?

⁸ Anəke na, gum məsler neheye ɲgwalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk.

⁹ Kâ dzalum mə ɓər kurom: «Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?» bay! Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye anaɲ aye wawa i Abraham hay.

¹⁰ Ba hadzaya maləva bo eye mədəse tay ha dərizl i ɓərdaf hay fərod abəra ka dala. Dərizl i ɓərdaf neheye tebiye tə wa hohway ɲgwalak eye bay aye na, ta ɗəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Neɲ na, na dzəhuɓiye kurom ha a yam tsa hərwi

məde ha na, ka mbədum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə ma deyeweye kame ga aye na, neɲgeye a ze ga ta ɓədaɲ. Neɲ na sla matsak-way ahaya tahərak ɲgay hay abəra mə sik bay. Neɲgeye na, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaɲɲa eye ada ta ako.

¹² Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ɲɓəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay ɓər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye ɗaɗa bay aye.»

Yuhana a dzəhuɓ ha Yesu a yam

Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana mâ dzəhuɓ ha a yam.

¹⁴ Yuhana a wuda bay. A gwaday a Yesu: «Neɲ ɗuh nakə na diye naha ka təv yak ka dzəhuɓiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar ɗuh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Təma, mâ ge bo andza niye anəke. Wu nakə Mbəlom a tsətsah aye ka gakweye andza nakə a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhuɓ ha Yesu a yam tuk.

¹⁶ A dzəhuɓ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayaɲɲa magərbəlom a həndək tuwaɲ, ada Yesu a ɲgatay a Məsəfəre i Mbəlom

a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. ¹⁷ Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wudā na haladzay. Dərev ga faya ma ɲgwasiye tə neɲgeye.»

4

A say a fakalaw masəpete na Yesu

Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

¹ Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mâ səpat na.

² Yesu a ndza məhəne kuro kuro fad, həpat həvad ze mənde wu mənday. Ma dəba eye na, may a wur faya.

³ Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəd ka təv i Yesu, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadatay a kwar neheye tã tãra wu mənday ada kã nda!»

⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo zezeɲ ma ndziye na, ta wu mənday dekdek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

⁵ Fakalaw a ye ha a Ze-rozelem, gəma tsədəɲɲa eye. A ye ha ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom,

⁶ a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad:

“Mbəlom ma gwadateye a gawla ɲgay hay tã dzəna kar.

Tã kəndawa kar hərwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.†”»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kã dza ha Bəy Maduweɲ yak Mbəlom bay.‡”»

⁸ Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i məndzibəra tə zlele nakə mə dəma aye tebiye.

⁹ A gwaday a Yesu: «Ka dəkweɲ gurmets ada ka dəsleɲ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Fakalaw, do abəra kanan! Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neɲgeye nate ɲgweɲ.§”»

¹¹ Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu a dazlay a məsler ma Galile

Markus 1.14-15; Luka 4.14-15

¹² Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhube ndo a yam aye na, a ye a Galile.

¹³ Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret təday, tsa na, a ye abəra mə dəma, a ye a Kafərnahum ka tsakay i

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. † 4:6 Dəmes hay 91.11-12. ‡ 4:7

Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. § 4:10 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13.

dəlov i Galile, ma gəma i Zabulon ta Naftali.

¹⁴ A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

¹⁵ «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,

ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum aye,

a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!

¹⁶ Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvon aye na,

ka ŋgatumay a dzaydzay bagwar eye.

Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədahaŋ aye na,

dzaydzay ka dəvakum.* »

¹⁷ A həlay niye kwayaŋŋa Yesu a dazlay məde ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay

Markus 1.16-20; Luka 5.1-11

¹⁸ Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamar ŋgay. Neŋged na, Simoŋ nakə tə zalay Piyer neŋgeye ta malamar ŋgay Aŋdare. Nəteye ndo mägəse kələf hay, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov.

¹⁹ Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.»

²⁰ Kwayaŋŋa tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

²¹ Yesu a ye kame dəren tsekweŋ sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye sulo ta malamar ŋgay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə kwalalaŋ i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambadiye gadaŋ tay hay. Yesu a zalatay.

²² Tə tsəne na, kwayaŋŋa tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay

Luka 6.17-19

²³ Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i maduwule me i Yahuda hay. A dəwa ha Labara ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawaya tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə walaŋ i ndo hay.

²⁴ Labara i Yesu a də zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye dəretsətseh ta dəvats hay wal wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha.

²⁵ Ndo hay haladzay mbərzəzza tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma

* 4:16 Ezay 8.23-9.1.

Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye nged i magayam i Yurdum aye.†

5

Yesu a da ha bazlam mə gər i mahamba

¹ Yesu a nğatata a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv nğay na, a tsal nğway a gər i mahamba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla nğay hay ta zəngal na ti ye ka təv nğay.

² A dazlay matətikatay, a gwadatay:

*Nğama i Mbəlom
Luka 6.20-23*

³ «Məngwese ka ndo neheye tə sər ha mə dərev tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

⁴ «Məngwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha dərev.

⁵ «Məngwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye məndzibəra.

⁶ «Məngwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

⁷ «Məngwese ka ndo neheye faya ta giye nğwalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma nğwalak dərmak.

⁸ «Məngwese ka ndo neheye dərev tay tsədanğa kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta nğateye a Mbəlom.

⁹ «Məngwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tã ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.

¹⁰ «Məngwese ka ndo neheye faya ta sateye dəretsətseh hərwi nakə faya ta giye məsler nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

¹¹ «Məngwese ka nəkurom tadə ndo hay ta tsadəkum, ta sakum dəretsətseh, ada tadə faya ta tsikiye fakuma wu neheye nğwalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neñ aye.

¹² Nğwasum haladzay, dərev kurom mã rah ta məngwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum ha na, andza niye ta gatay dəretsətseh a ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

*Dzeke i sluwal tə dzaydzay
Markus 9.50; Luka 4.34-35*

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tərüm ka məndzibəra na, andza sluwal nakə a vəd ma ala aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matəre ha mã vəd hərəbəba sa na, ma kəkay? Ma giye nğama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo hay ta mbərasliye na tə sik.

¹⁴ «Nəkurom na, dzaydzay i məndzibəra. Hudgay nakə ta dəzl na ma tsaholok aye na, ma nğahiye bo tətə bay.

† 4:25 Gəma niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

15 Ta pa ako ka lalam na, ta hurəkwiye faya gāse bay. Ta piye na dūh na, ka wu mæpe lalam hārwi ada mâ dāvataŷ a ndo neheye mæ gay aye tebiye.

16 Andza niye dærmak, mede kurom mâ zæba kame i ndo hay andza dzaydzay nakæ ma dāvateye a ndo hay aye, hārwi ada siye tâ ŋgatay a ŋgwalak nakæ faya ka gumeye ada tâ zambadāy a Bæba kurom mæ mbælom.»

Yesu tæ bazlam i Musa mapala eye

17 Yesu a gwadātay sa: «Kâ dzalum mæ gær kurom na yaw na, hārwi mæmbete ha bazlam i Musa mapala eye tæ matətike i ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay bay. Na yaw hārwi mæmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na, mandæve ha wu nakæ bazlam i Musa mapala eye ada wu nakæ ndo i maslaŋ i Mbælom hay tæ tsik mæge aye dūh.

18 Hārwi niye neŋ faya na tsikakumeye, særum ha, kæ ge magærbælom ta dala næteye andaya huya na, ndæray ma sliye mæmbete ha wuray kwa tsekweŋ abæra mæ bazlam mapala eye bay. Kwa “i”, kægæbay wu nakæ mawatsa eye tsekweŋ bæbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo tæday.

19 Hārwi niye, ndoweye kæ gær ha bazlam mapala eye næte, kwa tsekweŋ eye, ada faya ma datay ha a ndo hay tâ ge andza neŋgeye na,

neŋgeye ma tæriye tsekweŋ ma Bæy i Mbælom. Ane tuk na, tadæ ndoweye ka ræhay ha gær a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay tâ ræhay ha gær dærmak na, neŋgeye ma tæriye bagwar eye ma Bæy i Mbælom.

20 Hārwi niye neŋ faya na gwadūmeye sa: Kæ ge ka ræhumay ha gær a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeye a Bæy i Mbælom bay.»

*Yesu a tsik ka mæge mevel
Luka 12.57-59*

21 Yesu a gwadātay sa: «Nækurom na, ka tsænum wu nakæ tæ tsikatay a bæba tæte kurom hay aye. Tæ gwadātay na: “Kâ kæd gær i ndo bay. Ndowneye kæ kæd gær i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*”

22 Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Tadæ ndoweye kæ ge mevel ka malamar ŋgay na, da ta diye ha kame i ndo mæge sariya. Tadæ ndoweye kæ gwadāy a malamar ŋgay: “Nækar matærakahaŋ eye” na, da ta diye ha kame i ndo mælæve dala hay, ta geye sariya. Ada tadæ ndoweye kæ gwadāy a malamar ŋgay: “Nækar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakæ dæda ma mbatiye bay aye.

23 «Agæla a saka mælætse mævæle wu a Mbælom, a hælay niye wetete a makaw a gær zægæle andaya ka bo ta malamar yak na,

* 5:21 Madayaw abæra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

²⁴ gər ha wu yak niye kame i təv məvəlay wu a Mbəlom. Do, ta pəsüm ha a bo təday, zay m̄a ge mə walaŋ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.

²⁵ «Tadə ka gum a bo wu-ray ta ndo, nəkurom ka tsəved faya ka deyumeye a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərum bo bəna, m̄a ye kar ha kame i ndo m̄age sariya təday bay. Hərwi ki ye kar ha ka təv i ndo m̄age sariya hay na, ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a daŋgay.

²⁶ Faya na gwadakeye: Sər ha na, kə ge ka hama suloy nakə kutoŋ məheme, ka vəl ha bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay bay.»

Yesu a tsik ka m̄age madama

Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum, tə gwad: “K̄a ge madama bay.†”

²⁸ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Ndoweye ka zəba ka ŋgwas, kə ge faya dərə a say a bor i bo ŋgay na, 6a kə ge madama m̄a dərəv ŋgay ta ŋgwas eye niye tsiy.

²⁹ Kə ge dərə i həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada k̄a kal ha dərəŋ abəra tə nəkar. Ŋgama vərezl i bo yak nəte m̄a dze tə bəmalə nakə ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye.

³⁰ Kə ge həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, dəs na ada k̄a kal ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama vərezl i bo yak nəte m̄a dze tə bəmalə nakə bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas

Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahəl niye, tə gwad sa: “Tadə ndoweye kə say mahəhar na ŋgwas ŋgay na, kutoŋ m̄a watsay dərəwel i mahəhere a həlay.‡”

³² Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neŋgeye a təra ha ndo m̄age madama. Ada ndo nakə a zla ŋgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge madama.Š»

Yesu a tsik ka m̄ambede

³³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tsənum wu nakə tə tsikatay ahəl niye a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwad: “K̄a mbada tə parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakə ka mbada kame i Mbəlom ka gwad ka giye na, ge na.*”

³⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: K̄a mbadum bay tebiye. K̄a mbadum ta mbəlom bay hərwi Mbəlom mandza eye na, m̄a dəma.

³⁵ K̄a mbadum ta dala bay hərwi dala na, təv m̄ape sik i Mbəlom. K̄a mbadum ta Zerozelem bay hərwi

† 5:27 Madayaw abəra ma Ezipt 20.14.

24.1. Š 5:32 Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. ‡ 5:31 Bazlam mapala eye masulo eye

30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24.

* 5:33 Levitik 19.12; Məpesle

Zerozelem na, wuzlahgəma i Bəy bagwar eye.

³⁶ Kâ mbada tə gər yak bay, hərwi ka sliye faya matəre ha məkwets i gər yak kudəkudək kəgəbay zənzen na, ka sliye faya bay.

³⁷ Kə ge ayaw na, gwadum ayaw! Kə ge a'ay na, gwadum a'ay dekdek tsa. Wu nakə ta səkah ha faya sa aye na, a yaw abəra mə Fakalaw.»

Kâ mum ha sewed tə sewed bay

Luka 6.29-30

³⁸ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye. Tə gwad: “Tadə ndoweye ka huyaslay ha dəre a ndo na, ta huyaslay ha a dəma dərma, ada ndoweye kə həbay ha zler a ndo na, ta həbay ha a dəma zler dərma.”†

³⁹ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Tadə ndoweye kə gakum sewed na, kâ mumay ha a dəma bay. Duh tadə ndoweye kə faka ka maholom i həlay i mənday na, mbəday ha maholom i həlay i gula dərma mə faka faya.

⁴⁰ Tadə a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo mäge sariya hərwi məzle fakaya abəra məkelkabo yak wawa eye na, gəray ha faya kələmedze eye, mə zla na dərma.

⁴¹ Tadə a say a ndoweye məkaka kutoŋ, a gwadaka: “Zleŋ na wu ga anan amba daladal” na, səkahay ha faya zlay na dərəŋ lele.

⁴² Ndowneye ka tsətsah fakaya wu na, vəlay. Ndowneye ka tsətsah fakaya gwedere i wu na, kâ kərahay ha bay, vəlay.»

Mawude bo ta ndo mənə dəre yak

Luka 6.27-28,32-36

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye, tə gwad: “Wuda ndo i maged yak, nay dəre a ndo mənə dəre yak.”‡

⁴⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Wudum ndo mənə dəre kurom hay. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta sakumeye dəretsətseh aye.

⁴⁵ Ka gum andza niye na, ka tərumeye wawa i Bəba kurom Mbəlom neŋgeye mə mbəlom. Hərwi pat ŋgay a dəvatay a ndo i sewed hay ada a dəvatay a ndo i ŋgalak hay. A pa yam ŋgay hərwi ndo neheye mede tay lele aye ada hərwi ndo neheye mede tay lele bay aye dərma.

⁴⁶ Tadə agəna ka wudum na, ndo neheye ta wuda kurom aye dekdek na, magogoy waray nakə Mbəlom ma vəlakumeye? Kwa ndo matsekele dzanjal hay tə ge a ze i kurom.

⁴⁷ Ada tadə faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dekdek na, ada wu nakə ka gum a ze ndo hay aye na, wuye mey? Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə ge a ze i kurom.

† 5:38 Madayaw abəra mə Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. ‡ 5:43 Levitik 19.18.

48 Tərüm na, ndo ɲgwalak eye hay mə wu hay tebiye andza Bəba kurom mə mbəlom, neɲgeye ɲgwalak eye.»

6

Məvəle wu na, kəkay?

1 Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! A sakum məge wu nakə bazlam mapala eye a tsətsah fakuma gum aye na, kâ gum kame i ndo hay tebiye bay hərwi ada tâ zəba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bəba kurom mə mbəlom ma vəlakumeye magogoy kurom bay.

2 «A saka məvəle wu a ndo i mətawak na, kâ vəlay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bəbək hay tə vəlawa andza niye mə gay i mađuwule me ada ka mazlazlan i tsəved aye hay. Nəteye ta pəla ndo hay tâ dəslatay ha gər. Faya na gwadakumeye: Nəteye na, ɓa ta huta magogoy tay tsiy.

3 Nəkar na, tadə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mâ sər faya bay.

4 Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a ɲgatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Neɲgeye ma vəlakeye magogoy.»

Mađuwule me

5 Yesu a gwadatay sa: «Ahəl nakə ka đuwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbək hay bay. Nəteye na, ta wuda mađuwule me mə gay i

mađuwule me ta mələtse ada ka mazlazlan i tsəved hərwi ada ndo hay tebiye tâ ɲgatay. Neɲ faya na gwadakumeye: Sərüm ha, nəteye na, ɓa ta huta magogoy tay tsiy.

6 Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka mađuwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada đuwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar maɲgaha eye abəra ka ndo hay na, neɲgeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak.

7 Ahəl nakə faya ka đuwulumeye me na, kâ đuwulum vəd vəd haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə dzala mə gər tay ta đuwulay me a Mbəlom vəd vəd haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na.

8 Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom ɓa kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may

Luka 11.2-4

9 Yesu a gwadatay sa: «Ka đuwulumeye me na, gwadum andza nakay:

Bəba may nakə mə mbəlom aye,
kwa way mâ sər
ha, məzele yak na,
tsədanɲa.

10 Bəy yak mâ yaw a walan may.

Wu nakə a saka aye mâ ge ka məndzibəra andza nakə mə mbəlom aye dərma.

11 Vəlamay wu mənday nakə
ma slameye bəgom
aye.

12 Pəsamay ha mənese
andza nakə nəmay bəbay
nəmaa pəsətay ha a
ndo neheye tə gamay
mənese aye.

13 Tsəpa may, hərwi ada
Fakalaw mâ səpat may
bay.

Ane tuk na, təməmay ahaya
abəra mə həlay i
Fakalaw.

[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər
i bəy, nəkar gədan ada
nəkar məzlaḅ eye ka
tor eye.

Amen!]

14 «Andza niye, tadə kə
pəsumatay ha mənese a ndo
neheye tə gakum mənese aye
na, Bəba kurom mə mbəlom
ma pəsakumeye ha dərmak.

15 Ane tuk na, ka
pəsumatay ha mənese a ndo
neheye tə gakum mənese aye
bay na, Bəba kurom Mbəlom
ma pəsakumeye ha mənese
kurom bay dərmak.»

Daliyam

16 Yesu a gwadətay sa: «Tadə
faya ka gumeye daliyam
na, kâ gum andza ndo i
bəbək hay bay. Nəteye
na, ta mbədawa ha dərə tay
andza ta mətiye hərwi ada
ndo hay tâ zəba fataya nəteye
faya ta giye daliyam. Faya
na gwadumeye: Sərum ha
nəteye na, ta huta magogoy
tay tsiy.

17 Ane tuk na, a saka ka
giye daliyam na, bara dərə
ada fada mal ka məkwets i gər
yak lele.

18 Andza niye, ndo hay ta
səriye ha nəkar faya ka giye
daliyam bay. Ane tuk na,
Bəba yak nakə mandza eye
ma təv manğaha eye nəngeye
nəte nğweŋ a sər ha. Faya ma
nğateye a wu nakə manğaha
eye faya ka giye aye. Ada
mata vəlaka magogoy yak na,
nəngeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye Luka 12.33-34

19 Yesu a gwadətay sa:
«Kâ hayumay gər a zlele ka
məndzibəra bay hərwi mətul
hay ta rengez ta nasiye ha
tebiye. Məkal hay bəbay
ta sləliye gay kurom hay ta
həliye zlele niye.

20 Hayumay gər a zlele
kurom na, a mbəlom. Mə
dəma na, mətul hay ta rengez
ta nasiye ha bay, məkal hay
ta sliye faya mede makəle
ahaya bay.

21 Hərwi dərəv yak mandza
eye na, ma təv nakə zlele yak
mə dəma aye.»

Dzaydzay ta ləvonj Luka 11.34-36

22 Yesu a gwadətay sa:
«Dərə yak na, andza lalam
ma dəviye dzaydzay a bo yak
tebiye. Tadə dərə yak a zəba
kwetseh kwetseh lele na, bo
yak kətsek mə dzaydzay.

23 Ane tuk na, tadə dərə yak
lele bay na, bo yak kətsek ma
ləvonj. Yaw, tadə dzaydzay
mə nəkar kə mbata na, nəkar
mandza eye ma ləvonj zəŋzəŋ
eye.»

Mbəlom ta suloy Luka 16.13

24 Yesu a gwadatay sa: «Ndaray ma sliye mæge mæsler a ndo i gay ngay hay sulo bay. Hərwi pat neŋged na, ma geye sewed a ndo ngay neŋged, ma wuđiye na neŋged lele. Kægəbay ma gəseye me a ndo neŋged, a ndo neŋged ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya mæge mæsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Mape mədzal gər ka Mbəlom
Luka 12.22-31

25 Yesu a gwadatay sa: «Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Kā dzalum gər hərwi wu mənday kægəbay hərwi wu məsay, kægəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey.

26 Zəbum ka diyeŋ hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər a wuray a de bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyeŋ ha haladzay.

27 «Way nakə mə walaŋ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ngay ka məndzibəra ta mədzele gər ngay nakə faya ma dzaliye aye na, way?

28 Faya ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pesl təday. Tə ge mæsler bay, tə ngar peteked bay.

29 Faya na gwadəkumeye, kwa Salomon nakə zlele eye haladzay aye, dādā kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer niye hay bay.

30 Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədə na, guzer niye hay ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom düh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal gər tsekweŋ aye bədaw!

31 «Kā gwadum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey na, kā dzalum bay.

32 Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye.

33 Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay tebiye sa.

34 «Kā dzalum ka wu nakə tədə aye bay. Tədə na, ma dzaleye a gər ngay. Ka pat məsləlaw na, dəretsətseh ngay eye dā.»

7

Kā gumatay sariya a ndo hay bay

Luka 6.37-38,41-42

1 Yesu a gwadatay sa: «Kā gumatay sariya a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom mā gakum sariya bay dərmak.

2 Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza nakə

faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərma. Ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye.

³ Nəkar na, ka ŋgatay a tsakwal mə dərə i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dərə yak aye ka ŋgatay bay na, hərwi mey?

⁴ Ma kəkay nakə ka sliye məgwadāy a malamar yak: “Malamar ga, ehe gər ga ha nā zlaka ahaya tsakwal abəra mə dərə yak”, ada dūh mə dərə yak eye na, mayako galawwa.

⁵ Nəkar ndo i bəbək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dərə yak təday ada ka ŋgateye a dərə kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dərə i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsədanja eye na, kâ vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gər fakuma, ta ŋguradiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na, kâ kutsumatay ha a madəras hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a maged

Luka 11.9-13

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta händəkakumeye abəra ma maged.

⁸ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiye, ada kwa way kə fay a maged na, ta händəkeye abəra ma maged.

⁹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ŋgay a tsətsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar daw?

¹⁰ Kəgəbay a tsətsah fakaya kələf na, ka vəleye dədə daw?

¹¹ Nəkurom neheye sadzək ŋgwalak eye hay bay aye ka sərūm məvəle wu ŋgwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye məvəle wu ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

¹² Yesu a gwadatay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tã gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo

Luka 13.24

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Fələkum ta maged nakə hala bay aye. Hərwi maged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bo mede tə dəma bay aye na, tsəved mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay.

¹⁴ Ane tuk na, maged nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa. Tsəved mede tə dəma na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay

Luka 6.43-44

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tã gwaf nãteye ndo mãde ha bazlam i Mbãlom aye. Ta deyeweye a walaŋ kurom andza tãbaŋ hay. Azlakwa bay mã hud'i bo tay na, nãteye andza kãra i pesl neheye tereŋgez eye haladzay aye.

¹⁶ Ka sãrumeye tay ha ka bo abãra na, ta mãsler tay nakã faya ta giye aye. Ka slumeye faya maŋgãle hohway i werepezl abãra ka dãrizl i gãrdaf i dak daw? Ada ka slumeye faya maŋgãle hohway i gurov abãra ka dãrizl i gãrdaf i tsetsiv daw?

¹⁷ Andza niye, dãrizl i gãrdaf nakã ŋgwalak eye na, ma wiye hohway ŋgwalak eye hay. Ane tuk na, dãrizl i gãrdaf dãvats eye na, ma wiye hohway ŋgwalak eye bay dãrmak.

¹⁸ Dãrizl i gãrdaf ŋgwalak eye na, ma wiye hohway i dãrizl i gãrdaf dãvats eye bay, ada dãrizl i gãrdaf dãvats eye na, ma wiye hohway i dãrizl i gãrdaf ŋgwalak eye bay.

¹⁹ Dãrizl i gãrdaf nakã ma wiye hohway ŋgwalak eye bay aye na, ta dãsiye na ada ta kutsiye ha a ako.

²⁰ Andza niye, ka sãrumeye ha ka bo abãra ndo mãde ha bazlam i Mbãlom ta parasay eye na, ta mãsler tay nakã faya ta giye aye.»

*Dada na sãr kurom ha bay
Luka 13.25-27*

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Sãrum ha, ndo neheye faya ta tsikeneye: “Bãy Maduweŋ,

Bãy Maduweŋ” tã bazlam aye na, ta diye tebiye a Bãy i Mbãlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakã a say a Bãba ga mã mbãlom aye.

²² Ahãl nakã aza na deyeweye mãgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedeŋeye: “Bãy Maduweŋ, Bãy Maduweŋ, nãmaa da ha bazlam i Mbãlom ta mãzele yak, nãmaa hãhar fakalaw abãra ka ndo hay ta mãzele yak, nãmaa ge masuwayaŋ hay haladzay ta mãzele yak bãdaw?”

²³ Yaw, na tsikateye parakka: “Dada na sãr kurom ha bay, nãkurom neheye ka gawum mãnese aye, dum abãra ka tãv ga.”»

Gay hay sulo

Luka 6.47-49

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, kwa way kã tsãne bazlam neheye ada ka rãhay ha gãr na, neŋgeye a ndzakit bo ndo nakã a tsah, a dãzl gay ŋgay ka pãlad aye.

²⁵ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mãtasl a vãzl ta gãdaŋ ada mazaw ta mãtasl ti yaw ta gãdaŋ ka gay niye. Ane tuk na, ka mbãzl bay hãrwi mãdok eye mapa eye lele ka pãlad.

²⁶ Ane tuk na, kwa way kã tsãne bazlam, ada ka rãhay ha gãr bay na, neŋgeye a ndzakit bo ndo i mãtãrakahaŋ nakã a dãzl gay ŋgay ka hewiyeŋ aye.

²⁷ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mãtasl a vãzl ta gãdaŋ ada ti yaw ka gay niye

ta gədanj. Gay niye a mbəzl hele hele.»

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsike me ŋgay aye na, matətike ŋgay niye a gatay hərbaəkka a ndo neheye ka təv ŋgay aye tebiye.

²⁹ Hərwi neŋgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tə dzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay, neŋgeye a tsik ta məzlaḅ i Mbəlom.

8

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Markus 1.40-45; Luka 5.12-16

¹ Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəmba aye na, ndo hay haladzay tə pay bəzay.

² Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wuray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ŋgay, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Ŋgalaka, tadəkə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanja.»

³ Yesu a ndudā ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanja!» Kwayanja ndo madəgwada eye niye a təra tsədanja.

⁴ Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanja.»

*Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma
Luka 7.1-10*

⁵ Yesu a ndisl a Kafer-nahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ŋgay, a tsətsah faya madzəne,

⁶ a gwaday: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla dā nəkar kâ ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye.

⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwaday a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ŋgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadatay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha, dāda na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay.

¹¹ Sərūm ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma, ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom.

¹² Ane tuk na, ndo neheye haḅe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha

abəra, a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

13 Tsa na, Yesu a gwadəy a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayanña ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i dəvats hay

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

14 Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer ngwas eye mahəna eye, marabaraḅ a gay.

15 Yesu a ye ka təv ngay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, marabaraḅ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlök a Yesu.

16 Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam ngay. A mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye dərmak.

17 Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway,
ada kə zla fakwaya abəra dəvats kway hay.†»

Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye

Luka 9.57-62

18 Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ngay na, a gwadətay a gawla ngay hay: «Takwa ka me i dəlov, a diye nenjed.»

19 Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naha ka təv ngay, a gwadəy: «Miter, kwa a ngay ka diye na, na pakeye bəzay.»

20 Yesu a mbədəy faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyenj hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neñ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

21 Ndo nəte mə walañ i gawla i Yesu hay a gwadəy: «Bəy Maduwenj, vələñ tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

22 Yesu a mbədəy faya: «Peñ bəzay, gər ha mədahanj hay tā la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

23 Yesu a tsal a kwalalañ i yam na, gawla ngay hay tə pay bəzay.

24 Ahəl nakə faya ta diye, tə husa a wuzlah i dəlov aye na, kwayanña mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo dāngwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalañ i yam a huḍ i yam. Ane tuk na, Yesu na, neñgeye mandzahəra eye.

* **8:12** Bazlam nakay a say məgwede na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalatəye, ada ta giye səlak hərwi ta ngatəye a mändze ngwalak eye i dzam i Mbəlom hay. † **8:17** Ezay 53.4.

25 Gawla ṅgay hay ta hændzəd naha ka təv ṅgay, ta pədeke ha, tə gwadāy: «Bəy Maduweṅ, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»

26 Tsa na, Yesu a gwadāy: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe mədzaḷ gər a kətsakum.»

A lətse, a gay me a mətasl ta yam. Tsa na, tə ndza dēdik.

27 A gatay hərbəbəkka a ndo hay tebiye, tə gwad: «Nakay na, ndo waray nakə mətasl ta yam tə gəsāy me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

28 Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlov neṅged, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tə ndohwaw abəra mə walaṅ i tsəvay hay. Ti yaw mədzəgər tə Yesu. Ndo neh-eye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye sewed eye hay haladzay. Ndəray a sla mede ta tsəved eye niye bay.

29 Ta wuda, tə gwad: «A nəkar Wawa i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay dərətsətseh na, həlay eye kə ndislew zuk dāw?»

30 Ka təv eye niye dərəṅ tsəfa ta nəteye na, madəras hay andaya haladzay faya ta ndiye wu mənday.

31 Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə gwadāy: «Tadə a saka mahəhere may

na, slər may ha a bo i madəras tadāy ehēye.»

32 Tsa na, Yesu a gwadāy: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neh-eye sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Kwayaṅṅa madəras niye hay tebiye tə mbəzlaw abəra ma təv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye, tə dze a dəma.

33 Ndo neh-eye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a ge bo ta ndo neh-eye sulo aye.

34 Tsa na, ndo neh-eye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə ṅgatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwadāy: «Do abəra ka dala may.»

9

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Markus 2.1-12; Luka 5.17-26

1 Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalaṅ i yam, a tasaw abəra ma dəlov niye, a ye a gəma ṅgay.*

2 Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka sləlah. Yesu a zəba ka mədzaḷ gər i ndo niye hay na, a gwadāy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, dərev mā ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

3 Siye i ndo mədzəṅgawa bazlam i Mbəlom mapala eye

* 9:1 Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»

⁴ Yesu a sərataɣ naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadatay: «Ka dzalum mədzal gər nakə ɲgwalak eye bay aye na, hərwi mey?»

⁵ Maa da me məgwede: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgəbay «Lətse, do» na, maa da me mə dəma na, waray?»

⁶ A seɲ na, sərɣum ha neɲ Wawa i Ndo na, gədaɲ ga andaya məpəsataɣ ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.» Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.»

⁷ Ndo niye a lətse, a ye a mətagay.

⁸ Ndo hay tə ɲgataɣ andza niye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom, tə gwad: «Zambadakway a Mbəlom hərwi kə vələtəy gədaɲ a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata

Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ Yesu a lətse, a ye abəra ma təv niye. Neɲgeye faya ma diye na, a ɲgataɣ ndo wuray məzele ɲgay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzaɲgal. Yesu a gwaday: «Dara, peɲ bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.

¹⁰ Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ɲgay hay mə gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzaɲgal hay ta ndo

i mezeleme hay ti yaw faya tə ndiye ka bo wu mənday dziye.

¹¹ Farisa hay tə ɲgataɣ andza niye na, ta tsətsah ka gawla i Yesu hay, tə gwadatay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzaɲgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neheye wuray a gataɣ bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dāvats eye hay aye.

¹³ Dum, bazlam nakay a say məgwede mey na, tətikum. Mbəlom a gwad: «A seɲ na, gumay ɲgwalak a ndo bəna gənaɣ neheye ka kədumeɲeye bay.»† Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwaday a gər tay nəteye ɲgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay dūh.»

Yesu a tsik ka daliyam

Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam hay ti ye ka təv i Yesu, ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmay ta Farisa hay na, nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tə ge daliyam təbey na, hərwi mey?»

¹⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlom i

† 9:13 Oze 6.6.

məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya mətuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

¹⁶ «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bariye na aye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiye manğurede ma ziye nakə kurre aye.

¹⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərūm təbədew? Hərwi ta mbəda a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərma səkthi ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərma.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ngwas wuray dəvats eye
Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka təv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaday: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.»

¹⁹ Yesu a lətse ta gawla ngay hay, tə pay bəzay a bəy niye.

²⁰ Ngwas wuray andaya dəvats eye, bambaz a mbədawayaw abəra mə huđ. Dəvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəd naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ngay nets.

²¹ Andza niye, a dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay nets na, na mbəliye.»

²² Tsa na, Yesu a mbəda me a dəba, a ngatay, a gwaday: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayanğa ngwas niye a mbəl.

²³ Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ngatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye.

²⁴ Tsa na, a gwadatay: «Dum abəra kanan! Dem nakay kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.» Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, wuyi tə ngwasa faya.

²⁵ Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.

²⁶ Labara eye a da a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

²⁷ A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka təv niye na, guluf hay sulo tə pay bəzay tə mawude eye, tə gwaday: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaā gaka mə bə təbədew!»

²⁸ Yesu a ndisl a gay ngay, a fələkwa a dəma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka təv ngay. Yesu, a tsətsah fataya,

a gwad̄atay: «Ka dzalum na, na sliye m̄amb̄ale kurom ha d̄aw?»

Ta mb̄eday faya, t̄ə gwad̄ay: «Ayaw, B̄əy Maduwen̄.»

²⁹ Yesu a lamay a d̄are tay, a gwad̄atay: «Mb̄elom m̄a v̄alakum andza nak̄ə faya ka h̄əbumeye ta m̄ədzal ḡər kurom nak̄ə ka pum faya aye.»

³⁰ Tsa na, d̄are tay a h̄ənd̄ək.

Yesu a gatay me, a gwad̄atay: «Ts̄ənum lele, nd̄əray m̄a s̄ər ha wu nakay bay.»

³¹ Ane tuk na, ti ye t̄ə d̄a ha labara i Yesu ma ḡəma niye tebiye.

Yesu a mb̄əl ha ndo wuray mad̄ada eye

³² A h̄əlay nak̄ə ndo neheye sulo, d̄are tay a h̄ənd̄ək ti ye ab̄əra m̄ə d̄əma na, t̄ə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye mad̄ada eye h̄ərwi fakalaw m̄ə bo ŋgay.

³³ Yesu a h̄əhar faya ab̄əra m̄əs̄əf̄əre niye ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wu-lan̄an̄a lele. A gatay a ndo niye hay wad̄əŋ wad̄əŋ. T̄ə gwad̄: «Dad̄a ndo k̄ə ŋgatay a slala i wu nakay n̄əte ma Is-rayel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay t̄ə ŋgatay andza niye na, t̄ə gwad̄: «Maa v̄əlay ḡədan̄ ka mah̄əhere fakalaw hay na, b̄əy i fakalaw hay!»

Ndo hay t̄ə gay m̄ə bo a Yesu

³⁵ Yesu a h̄əhalawa ma wu-zlahḡəma hay ta ḡəma hay. A t̄ət̄ikawa tay a ndo hay m̄ə gay i mad̄uwule me hay, a d̄awa

ha Labara Ŋgwalak eye i B̄əy i Mb̄elom, a mb̄əlawā tay ha ndo i d̄əvats hay tebiye ada ndo mat̄əra eye hay tebiye.

³⁶ Yesu a z̄əba ka ndo neheye haladzay aye na, t̄ə gay m̄ə bo haladzay, h̄ərwi m̄ədzal ḡər tay makwasa eye ada ta ge b̄əle. N̄əteye andza t̄əban̄ neheye ndo m̄əts̄əkure tay andaya bay aye.

³⁷ A gwad̄atay a gawla ŋgay hay: «Wu m̄ənday andaya haladzay m̄əpele ka dala. Ane tuk ndo m̄əpele na ab̄əra ka dala na, n̄əteye haladzay bay.

³⁸ H̄ərwi niye, gumay amb̄oh a ndo i guvah m̄a s̄əkah ha ndo i m̄əsler hay h̄ərwi m̄əpele wu m̄ənday ab̄əra ka dala.»

10

Ndo i maslan̄ i Yesu hay kuro ḡər eye sulo

Markus 3.13-19; Luka 6.12-16

¹ Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro ḡər eye sulo. A v̄əlatay ḡədan̄ ka mah̄əhere m̄əs̄əf̄əre neheye ŋgwalak eye bay aye ab̄əra ka ndo hay, ada m̄əmb̄əle tay ha ndo i d̄əvats hay ta ndo neheye mat̄əra eye aye.

² M̄əzele i ndo i maslan̄ ŋgay neheye kuro ḡər eye sulo aye na, anan̄: T̄əday Simon̄ nak̄ə t̄ə zalay Piyer aye ta malamar ŋgay An̄d̄əre, Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana, n̄əteye sulo tay eye wawa i Dzebede,

³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, nen̄geye ndo mat̄əsekele dzan̄gal, Yakuba wawa i Alfe, Tade,

4 Simon ndo mäge vëram hërwi dala ñgay*, Yudas Iskariyot ndo mäge ðaf ka Yesu.

Yesu a slër ndo i maslañ ñgay hay kuro gër eye sulo

Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

5 Yesu a slër ndo i maslañ ñgay neheye kuro gër eye sulo aye, a tsikatay gër i bazlam hay, a gwadatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nëtëye Yahuda bay aye bay, kâ fëlækum a gëma i Samari hay bay.

6 Dum ðuh na, ka tæv i Israyel hay, hërwi nëtëye andza tëbañ madza eye hay.

7 Ka deyumeye ka tsæved na, ðumatay ha, gwadumatay: “Bøy i Mbëlom ka hændzædaw mazlambar të nëkurom.”

8 Mbëlum tay ha ndo i ðævats hay, mbëlum tay ha mædahañ hay, mbëlum tay ha ndo madægwada eye hay, hëharum fakalaw abëra mæ bo i ndo hay. Ka hutum gëdañ neheye na, kəriye, nëkurom ðërmak vëlumatay a ndo hay kəriye.

9 Ka deyumeye na, kâ zlum gura bay, kâ hælum suloy bay, kwa kwar i suloy kâ hælum a gwezem kurom hay bay.

10 Kâ zlum gwezem i mahëhele kurom hay bay, kâ hælum peteked i mækelkabo kurom hay sulo sulo bay, kâ hælum tahërak bay, kwa

sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo mäge mësler na, kutoñ ma hutuye wu mënday ñgay.»

11 Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kægabay a gëma na, pælum ndo nakë neñgeye malëva bo eye ka matëme kurom aye. Ndzum mæ gay i ndo niye hus a pat nakë ka deyumeye kurom abëra ma tæv niye aye.

12 Ahël nakë faya ka fëlækumeye a gay i ndo na, gwadum: “Mbëlom mâ vëlakum zay!”

13 Tadë ndo i gay niye hay ta tëma kurom na, mæpëse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadë ta tëma kurom bay na, muma ahaya fataya abëra mæpëse me i zay kurom.

14 Tadë ka fëlækum a gay i ndo kægabay a wuzlah gay, ndo neheye mæ ðëma aye ta kërah matëme kurom kægabay mæpe zlëm ka bazlam kurom na, dum kurom abëra ma tæv niye ada tëtëkum ha bëtëkwew i gëma tay abëra ka sik kurom hay.†

15 Neñ faya na gwadækumeye: Sërum ha pat i sariya i Mbëlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.‡»

Dëretsätseh neheye ma deyeweye kame aye

Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

* **10:4** Simon neñgeye ndo i Yahuda. Ahël nakë ka tëra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vëram hërwi dala ñgay. † **10:14** Mäge andza niye na, andza mægweðe ndo i maslañ i Yesu hay ta giye wuray hërwi ndo neheye sa bay. ‡ **10:15** Gëma neheye sulo aye na, maraha eye ta mënese. Zëba mæ Madazlay i wu hay 19.

16 Yesu a gwad̄atay: «Anan̄, na sl̄ariye kurom hay andza t̄ab̄an̄ hay a walañ i ndo neheye andza k̄ara i pesl hay aye. T̄arum andza d̄ad̄e neheye faya ta ts̄apiye bo tay aye, ada ndzum m̄anese m̄a ge andaya fakuma bay andza bodobodo.

17 Gum metsehe, h̄arwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndābiye kurom ta mandalāba m̄a gay i māduwule me hay.

18 Ta diye kurom ha kame i ndo m̄al̄ave dala hay ada kame i b̄ay hay h̄arwi ga, h̄arwi ada k̄a slum faya m̄ate mbal ga ta dedek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

19 Ah̄el nak̄a faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, d̄arev m̄a ye fakuma ab̄era bay. K̄a gwad̄um: “N̄maa ta gwad̄iye k̄akay? N̄maa tsikiye na, mey?” bay. A h̄alay niye, Mb̄alom ma v̄alakumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye.

20 Andza niye mata tsike me na, n̄akurom bay. Mata tsike me m̄a n̄akurom na, M̄as̄af̄are i B̄aba kurom Mb̄alom.»

21 Yesu a gwad̄atay sa: «Ndo hay ta v̄aliye ha malam̄ar tay hay ada t̄a k̄ad̄ tay ha, b̄aba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye d̄ermak. Wawa hay ta natay d̄are a b̄aba tay hay, ta k̄adiye tay ha.

22 Ndo hay tebiye ta nakumeye d̄are h̄arwi ga. Ane tuk na, ndo nak̄a k̄a s̄amay naha hus ka mand̄ave aye na,

Mb̄alom ma t̄amiye ha.

23 Tad̄a aḡana ta sakum d̄arets̄atseh ma ḡama nak̄a n̄akurom m̄a d̄ama aye na, hwayum a ḡama nen̄ged̄. Neñ faya na gwad̄akumeye: S̄arum ha, neñ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha ḡar mah̄ahele ma ḡama neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

24 Yesu a gwad̄atay: «Ndo nak̄a faya ma t̄atikiye wu aye na, ma ziye ndo mat̄atikay wu bay. Ndo i m̄asler ma ziye ndo i gay ñgay bay.

25 Tad̄a ndo nak̄a faya ta t̄atikiye wu aye ka t̄ara andza ndo mat̄atikay wu ada ndo i m̄asler ka t̄ara andza ndo i gay ñgay na, niye na, d̄a. Tad̄a ta zalay a ndo i gay “Bedz-abul” na, ta tsad̄ateye a ndo i ñgay hay ma ziye i ñgay b̄ad̄aw?»

K̄a dz̄adzarumay a ndo zezen̄ bay

Luka 12.2-9

26 «H̄arwi niye, k̄a dz̄adzarumatay a ndo hay bay. Wu nak̄a tebiye mangaha eye na, ta diye ha, ada wu nak̄a t̄a tsikawa ta m̄akal aye na, ta diye ha.

27 Wu nak̄a faya na tsikakumeye ma l̄avon̄ aye na, masumay a m̄atsike parakka m̄a dzaydzay ta h̄apat. Wu nak̄a ta tsikakumeye ka zl̄am t̄a m̄as̄as̄akwe aye na, wudum ha k̄al̄erra ka ḡar i gay.

28 K̄a dz̄adzarumatay a ndo neheye ta k̄adiye slo i bo kurom aye bay. N̄ateye na, ta

sliye faya mädze ha mäsäfare kurom bay. Dzədzarumay düh a Mbəlom nakə ma sliye mädze ha bo kurom ta mäsäfare kurom eye dzay a ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye aye.

²⁹ Sisi hay sulo ta səkəmiye tə dala näte na, ka sərüm təbədəw? Ane tuk na, kwa näte mə walaŋ i diyeŋ hay ma dədəiye bay, say kə yay a gər a Bəba Mbəlom mâ däd.

³⁰ I kurom na, kwa məkwets i gər kurom bəbay, Mbəlom kə pasla na.

³¹ Hərwi niye, kâ dzədzarum bay, nəkurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndoweye kə tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ dərma na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga.”

³³ Ane tuk na, tadə ndoweye kə tsik kame i ndo hay neŋgeye gawla ga bay na, neŋ dərma na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw varam

Luka 12.51-53

³⁴ «Kâ dzalum neŋ na yaw, nâ zlaw zay ka mändzibəra na, kâ dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam düh.

³⁵ Na yaw na, maŋgəne tay ha ka bo abəra ndo hay. Wawa hasləka eye ta bəba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay,

³⁶ ndo hay mə gay tay ta niye a bo däre.»

Gawla i Yesu tâ ləva ha bo ta məvələ mäsäfare tay andza i Yesu

Luka 14.26-27

³⁷ Yesu a gwadatay sa: «Ndowneye ka wudā bəba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mändze ka təv ga bay. Ndowneye ka wudā wawa ŋgay hasləka eye tə dem ŋgay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mändze ka təv ga bay.

³⁸ Ndowneye kə zla mayako mazləlmbada eye kə peŋ bəzay bay na, neŋgeye ma sliye mändze ka təv ga bay.

³⁹ Ndo nakə a say mətəme ha mäsäfare ŋgay aye na, ma dziye ha düh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha mäsäfare ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiyə a dəma düh.»

Tadə ndoweye ka təma gawla i Yesu hay na, a təma Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndoweye ka təma kurom na, ka təma na, neŋ. Ada tadə ndoweye ka təma ga na, a təma ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

⁴¹ Ndowneye ka təma ndo mädə ha bazlam i Mbəlom hərwi nakə neŋgeye ndo mädə ha bazlam i Mbəlom aye na, ma hutiyə magogoy nakə ta vəleye a ndo mädə ha bazlam aye. Ndowneye ka təma ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye hərwi nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, ma hutiyə

magogoy nakə ta vəleye a ndo nakə ɲgwalak eye kame i Mbəlom aye.

⁴² Neɲ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, tadə ndoweye kə vəlay yam gəsiyem nəte matasla eye a ndo nakə makətsa eye mə walaɲ i gawla ga hay hərwi nakə neɲgeye gawla ga aye na, magogoy ɲgay ma dziye bay.»

11

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ɲgay neheye a tsikatay a gawla ɲgay hay kuro gər eye sulo aye na, a həl bo abəra ka təv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada mədatay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madzəhubə ndo a yam

Luka 7.18-23

² Ahəl niye na, Yuhana madzəhubə ndo a yam neɲgeye ma daɲgay. A tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Kəriste ada ka məsler ɲgay nakə faya ma giye aye. Tsa na, a slər siye i ɲgal mə walaɲ i gawla ɲgay hay,

³ hərwi matsətsehe ka Yesu: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye daw? Kəgəbay nəmaâ həba ndo mekelen daw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

⁴ Yesu a mbədatay faya: «Dum təkərumay a Yuhana wu nakə ka tsənum aye ada wu nakə ka ɲgatamay aye.

⁵ Gwadumay na, guluf hay tə ɲgatay a dərə, ndo matəra eye hay ti ye lele,

ndo madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaɲ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara ɲgwalak eye.

⁶ Məɲgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzele gər abəra ka neɲ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madzəhubə ndo a yam

Luka 7.24-35

⁷ Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə dəma na, Yesu a dazlay mətsikatay a ndo neheye ka təv ɲgay aye ka Yuhana. A gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma bəliye ha aye daw? A'ay andza niye bay.

⁸ Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye daw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə peteked ka bo lele aye na, nəteye mandza eye mə gay i bəy bagwar eye hay.

⁹ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo madə ha bazlam i Mbəlom daw? Ayaw, neɲgeye ndo madə ha bazlam i Mbəlom ada neɲ faya na gwadakumeye, neɲgeye a ze ndo madə ha bazlam i Mbəlom.

¹⁰ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: «Neɲ na sləriye naha ndo madə ha bazlam ga kame

* 11:10 Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

yak. Ma lambadakeye na tsaved.*”

11 «Neŋ faya na gwadakumeyekə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋwalak eye bay aye mə bo ŋgay.”

12 Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo mənə dəre i Mbəlom hay faya ta giye vərəm ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na.

13 Derewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə dərewel i Musa ta da ha Bəy i Mbəlom hus a həlay i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.

14 Tadə a sakum mədzal ha na, Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom, tə da ha tə gwad ma deyeweyə.†

15 Ndo nakə zləm andaya faya mətəne aye na, mātəne lele!»

16 Yesu a gwadətay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tə way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudətay naha a siye hay. Tə gwadətay:

17 “Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahan na, ka tuwum bay.”

18 Andza niye Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋwalak eye bay aye mə bo ŋgay.”

19 Neŋ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse na, tə gwad: “Zəbum faya, ndo nakay i ŋgay a dzala na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay.” Ane tuk na, Metsehe i Mbəlom ma bəziye na, ta məsler neheye ma giye aye.»

Gəma neheye ta kərah mədzal ha ka Yesu aye

Luka 10.13-15,21-22

20 Ma dəba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mə dəma masuwayan haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbədə ha mede tay bay. A gwad:

21 «A nəkurom ndo i gəma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hərwi dərətsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dərətsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayan neheye na ge mə gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taḅay manasa eye ada ta kutsiye bətekwew

† 11:14 Malasi 3.23-24.

maləməts a gər hərwi məde ha na, ta gər ha mezeleme tay.

²² Hərwi niye neŋ faya na gwadəkumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

²³ «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i mədahan hay. Hərwi masuwayan neheye na ge ma gəma kurom aye tā ge ma gəma i Sodom na, haḃe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom.

²⁴ Andza niye, neŋ faya na gwadəkumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom[‡] hay.»

²⁵ Ma məndze tsekweŋ na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala. Na gaka sisəe hərwi nəkar ka datay ha wu nakə mangaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye.

²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadətay: «Bəba ga kə vəleŋ wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na,

Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədatay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadətay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neŋ na vəlakumeye mazəzukwe bo.

²⁹ Rəhumeŋ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neŋ ndo səkeffe eye, na gakumeye dəretsətseh bay. § Ta dedək ka hutumeye mazəzukwe bo.

³⁰ Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vəlakumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu

Markus 2.23-28; Luka 6.1-5

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəbe wu niye tə nda.

² Farisa hay tə ŋgatay na, tə gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom ma-pala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədətay faya: «Dada ka dzanġum wu nakə

‡ 11:24 Zəba ma Mata 10.15. § 11:29 Yesu a tsik kanan ka pendzeŋ i məndze mekeleŋ eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay. * 12:3 Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7.

Davit a ge aye tábədew?*

May a wur faya ta ndo ngay hay.

⁴Tsa na, a fáləkwa a madzawadzawa i mädəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ngay hay. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ngay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mände na, a ndo mävəlay wu a Mbəlom dekdek bədaw?

⁵«Kəgəbay ka dzanğum wu nakay mə dərəwel i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo mävəlay wu a Mbəlom mə gay i mädəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.†

⁶Nej faya na gwadəkumeye, wu nakə a ze gay i mädəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kanaj.

⁷«Tə watsa a Dərəwel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: «A seņ na, gumay ngwalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kəduməneye bay.‡» Tadə ka tsənum wu nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kə gəsəm tay ha bay.

⁸Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neņ Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye

Markus 3.1-6; Luka 6.6-11

⁹Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maduwule me.

¹⁰Mə dəma na, ndoweye andaya həlay ngay maməta

eye. A satay a ndo hay məmay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaday: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo dāw?»

¹¹Yesu a mbədətay faya: «Tadə ndo nəte mə walaņ kurom təbaņ ngay andaya nəte, təbaņ ngay niye a dəd a bədiyem pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw?

¹²Kə ge andza niye na, ndo zezəņ a ze təbaņ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka məge ngwalak a ndo pat i mazəzukw bo!»

¹³Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye: «Ndudə ha həlay yak!» Ndo niye a ndudə ha həlay ngay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neņged.

¹⁴Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutiyə tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu neņgeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

¹⁵Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəved ka məkədə na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i dāvats hay tebiye.

¹⁶Tsa na, a gatay me, a gwadatay: «Neņ way na, kə tsikumay a ndəray bay.»

¹⁷A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tā ge bo:

¹⁸Mbəlom a gwad:

† 12:5 Məpesle 28.9-10. ‡ 12:7 Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13.

«Ndo i mäsler ga nakə na zla aye na, anan, na wuda na haladzay, mənġwese ga tebiye ka ġər ĩġay.

Na sləriye naha Məsəfəre ga ka nenġeye, ma datay ha dedek ga a ndo hay tebiye.

¹⁹ Ta təriye ta ndəray bay, ma wudiye wuray bay, ndəray ma tsəniye faya abəra mabəbəle wuray ka mazlazlan i tsəved bay.

²⁰ Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həbiye ha bay, Ako nakə ndəzəzəzə ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay, Ma giye andza niye hus ka vəlatay mənġwese a ndo neheye dedek eye hay aye.

²¹ Ndo hay tebiye ta piye mədzal ġər tay na, ka nenġeye. §»

Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray

Markus 3.20-30; Luka 11.14-23

²² Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ĩġay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ĩġatay a dərə lele.

²³ A ġatay a ndo hay hərəbəkka, nəteye tebiye, tə ġwad: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»

²⁴ Farisa hay tə ĩġatay a wu nakə a ge bo aye na, tə ġwad: «Maa vəlay ġədan

ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

²⁵ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye, a ġwadətay: «Tadə ndo i ġəma hay ta ĩġəna, faya ta giye vəram mə walan tay na, ġəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahġəma hay kəġəbay ndo hay ma bəġġay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahġəma niye kəġəbay bəġġay niye ma ndziye huya bay.

²⁶ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magazləġa ka bo ĩġay eye, ada bəy ĩġay ma ndziye huya na, ma kəkay?

²⁷ Ka ġwadum maa vəlen ġədan ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay ġədan ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mə nəkurom bay.

²⁸ Maa vəlen ġədan a nen ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məġwədə na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i ġədan məhəla ahaya wu ĩġay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, mahəla ahaya wu ĩġay hay tuk.»

³⁰ A ġwadətay sa: «Ndo

§ 12:21 Ezay 42.1-4. * 12:24 Bedzabul na, məzele mekelən eye i Fakalaw.

nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo i varam ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye.

³¹ Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Tadə ndo zezeŋ kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay.

³² Tadə ndoweye kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay

Luka 6.43-45

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ŋgwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ŋgwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ŋgwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay.

³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋgwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neh-eye ŋgwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a

ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye.

³⁵ Ndo nakə ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye sewed eye.

³⁶ Neŋ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ŋgay.

³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

Ndo hay ta tsətsah masuwayaŋ ka Yesu

Markus 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayaŋ.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.

⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kələf bagwar eye. Andza niye dərmak neŋ Wawa i Ndo na ndziye

pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma tsəvay.

⁴¹ Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəda ha mede tay.[†] Ndo andaya kanan bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

⁴² «Ŋgwas wuray andaya, neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomon neheye maraha eye ta metsehe aye.[‡] Ndo andaya kanan a ze ha Salomon. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye

Luka 11.24-26

⁴³ «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na,

⁴⁴ ma gwadəye a gər ŋgay: «Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.» Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye.

⁴⁵ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre

neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ŋgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

May i Yesu ta malamar ŋgay dedek eye hay

Markus 3.31-35; Luka 8.19-21

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ŋgay ta malamar ŋgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu.

⁴⁷ Ndo nəte a ye ka təv i Yesu, a gwadəy: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nəteye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbədatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?»

⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ŋgay hay, a gwadə: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anan.»

⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neŋgeye malamar ga, ada may ga.»

13

Dzeke i ndo maslage

Markus 4.1-9; Luka 8.4-8

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlov.

² Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Hərwi niye a tsal a kwalalan i yam wuray

[†] 12:41 Zonas 1-4. [‡] 12:42 1 Bəy hay 10.1-13.

ka gær i yam a ndza a dāma. Ndo hay tebiye tã ndza ka me i dǎlov.

³ Yesu a tãtikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadatay: «Ndo wuray a ndohwaw abãra mǎ gay. A hǎl hulfe, a ye ha a pesl mata slǎge.

⁴ A ye naha na, a dazlay a maslǎge. Ahǎl nakǎ faya ma kutsiye hulfe* ñgay a guvah aye na, siye hay tã kuts ka tsakay i tsǎved. Diyeñ hay ti yaw, tã pala na tebiye.

⁵ Hulfe mekeleñ eye a dǎd ka sik i pǎlad, tǎv nakǎ bǎtekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tã ndzohwaw bǎse tsa. Tã ndzohwaw bǎse na, hǎrwi bǎtekwew andaya ka sik i pǎlad niye bay.

⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abãra ñgulak na, a fǎka tay ha hulfe niye hay tã ndzohwaw aye. Tã kula heryew heryew hǎrwi ta huta bǎd mǎpe zlǎlay haladzay bay.

⁷ Neñged a dǎd a gay i dak. Dak niye hay tã gǎl. Tsa na, dak niye hay tã ñgǎdǎtsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

⁸ Siye sa na, tã kuts ka tǎv lele eye, tã ndzohwaw na, lele. Tã gǎl ada tã nah, gær eye hǎbǎts hǎbǎts lele. Mǎ walañ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nǎte na, wur eye a ge temerre, neñged

sa na, kuro kuro mǎkwa, ada siye kuro kuro mahkar.»

⁹ Yesu a ndǎv ha andza niye na, a gwadatay: «Ndo nakǎ zlǎm andaya faya na, mǎ tsǎne!»

Yesu a ge mǎsler ta dzeke na, hǎrwi mey?

Markus 4.10-12; Luka 8.9-10

¹⁰ Ma dǎba eye na, gawla ñgay hay ta hǎndzǎd naha ka tǎv ñgay, ta tsǎtsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hǎrwi mey?»

¹¹ Yesu a mbǎdatay faya: «Nǎkurom na, Mbǎlom kǎ dǎkum ha wu nakǎ mangaha eye ma bǎy ñgay aye. Ane tuk na, a nǎteye na, kǎ dǎtay ha bay.

¹² Andza niye, ndo nakǎ wu ñgay andaya na, ta sǎkahay ha sa ada i ñgay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakǎ wuray ñgay andaya bay aye na, kwa tsekweñ eye nakǎ andaya faya aye na, ta buwiye na.

¹³ Hǎrwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nǎteye ta zǎbiye faya tã dǎre tay, ane tuk na, ta ñgateye bay. Ta pay zlǎm, ane tuk na, ta tsǎniye tã zlǎm tay bay, ta sǎriye bay.

¹⁴ Andza niye, wu nakǎ Ezay ndo mǎde ha bazlam i Mbǎlom a dǎ ha aye na, kǎ ge bo dedek. Mbǎlom a gwad:

“Ka tsǎnumeye lele,
ane tuk na, ka sǎrumeye bay.

Ka zǎbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ñgatumeye bay.

* 13:4 I tay na, ta slǎga tã tsǎluv tǎbey. Tã kuts ha mǎkutse mǎkutse.

15 Ndo neheye na, ta kula ha
gər tay tɔŋgwa tɔŋgwa.
Ta daka na zləm tay,
ta dərəzl na dərə tay.

A satay mənɔgatay tə dərə tay
bay,
a satay mətsəne tə zləm
tay bay,
a satay məsərə tə met-
sehe tay bay.

Tadə a satay mambədə ha
mede tay na,
na mbəliye tay ha
dərmaḱ.†”

16 «Ane tuk na, nəkurom
na, ka hutum mənɔgwese.
Ka ŋgatumay a dərə, ada ka
tsənum tə zləm kurom.

17 Neŋ faya na gwadəkumeye:
Sərum ha na, ndo mədə ha ba-
zlam i Mbəlom hay haladzay,
ndo dedək eye haladzay a
satay haḱe mənɔgatay a wu
nakə faya ka ŋgatumeye, ane
tuk na, ta ŋgatay bay. A satay
mətsəne wu nakə faya ka
tsənumeye, ane tuk na, ta
tsəne bay.»

*Yesu a da ha dzeke i ndo
masləge*

*Markus 4.13-20; Luka
8.11-15*

18 «Dzeke i ndo masləge
nakay a say məgwədə mey na,
tsənum.

19 Ndo neheye tə tsəne ba-
zlam i Bəy i Mbəlom aye ada
tə tsəne zləm bay aye na, ta
ndzəkit bo ta tsakay tsəved
nakə hulfe a dəd faya aye.
Fakalaw a yaw, a buwa na wu
nakə ta sləga a dərəv tay aye.

20 Siye hay ta ndzəkit bo
tə sik i pələd nakə hulfe a

kuts faya aye. Tə tsəne ba-
zlam i Mbəlom na, ta təma
kwayanŋa tə mənɔgwese eye.

21 Ane tuk na, ta gəray
tsəved a bazlam i Mbəlom ada
mā pa zləlay a dərəv tay bay.
Tə dzala ha faya na, tsekwen
tsa. Dəretsətseh kəgəbay
madzəgur me a ndzatay a
gər hərwi bazlam i Mbəlom.
Tsa na, tə gər ha mədzele gər
abəra ka Mbəlom ta bəse.

22 Siye hay sa na, ta ndzəkit
bo ta hulfe neheye tə kuts
a gay i dak hay aye. Tə
tsəne bazlam i Mbəlom, ane
tuk na, mədzaḱ gər ka wu i
məndzibəra, bor i zlele a ye
tay a bo. Wu niye hay tə
ŋgədətsa na bazlam i Mbəlom
nakə mə dərəv tay aye. Tsa
na, bazlam i Mbəlom kə wa
hohway mə dərəv tay bay.

23 Ndo mekeleŋ eye hay ta
ndzəkit bo ta dala nakə lele
aye. Hulfe a kuts faya na, a
ndzohw lele. Nəteye tə tsəne
bazlam i Mbəlom na, ta təma
a dərəv tay lele. Bazlam i
Mbəlom a gəl mə dərəv tay
lele ada a nah. Nənɔged mak-
wehe nəte na, wur eye a ge
temerre, nənɔged sa na, kuro
kuro məkwa, siye kuro kuro
mahkar.»

Guzer nakə ŋgwalak bay aye

24 Yesu a tsikatay dzeke
mekeleŋ eye, a gwadətay:
«Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo
na, ta ndo wuray a sləga hulfe
lele eye a guvah ŋgay.

25 Ta həvad, ahəl nakə ndo
hay tebiye ka mändzəhəre na,
ndo mənə dərə i ndo niye a ye
a sləgay a dəma daw zunɔgo a

† 13:15 Ezay 6.9-10.

walaŋ i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway.

²⁶ Ahəl nakə wu hay tə nd-zohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zuŋgo niye hay tə nd-zohwaw dərmak.

²⁷ Ndo i məsler hay ti yaw tə gwaday a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zuŋgo a yaw a dəma na, mənɟay?”

²⁸ Ndo niye a mbədatay faya: “Maa ge wu niye na, ndo mənə dərə ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwaday: “A saka nəmaā ye mənɟwede ahaya abəra mə dəma daw zuŋgo daw?”

²⁹ A gwaday: “A’ay, kâ ŋgwadum bay, ka ta ŋgwadumeye ka bo dziye ta daw.

³⁰ Gərūm tay ha tâ nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwadateye a ndo i məsler hay: Dzum na daw zuŋgo təday. Barum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kâ pum na a de ga.”

Wur i bəzan

Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwaday: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i bəzan nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay.

³² Mə walaŋ i wur i wu hay tebiye na, neŋgeye tsekweŋ. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədan aye tebiye. A təra andza gərdaf, dīyen hay tə

ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i gəde

Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwaday: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlaḅ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaḅa eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətsike ta dzeke bay.

³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsikaye mā ge bo. Mbəlom a gwad:

«Na tsikateye wu na, ta dzeke. Na datay ha wu neheye manɟaha eye kwa abəra ka madazlay i mäge məndzibəra aye.†»

Yesu a da ka guzer nakə ŋgwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə neŋgeye mə gay aye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha dzeke i daw zuŋgo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbədatay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ŋgwalak eye na, neŋ Wawa i Ndo.

³⁸ Guvah na, məndzibəra. Wur i wu ŋgwalak eye na, ndo neheye ma Bəy i Mbəlom aye.

† 13:35 Dəmes hay 78.2.

Daw zuᅅgo na, ndo neheye ta rəhay ha gər a Fakalaw aye.

³⁹ Ndo mənə dəre nakə a sləga daw zuᅅgo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i məndzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəlom hay.

⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zuᅅgo tə dzay a ako aye na, Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra andza niye dərmak.

⁴¹ Neᅅ Wawa i Ndo na slərawe ye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bəy i Mbəlom ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ᅅgwalak eye bay aye.

⁴² Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə dāma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. §

⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mā tsəne!»

Zlele maᅅgaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ᅅgaha na sa. A yay a gər haladzay. A ye a səkəm ha wu ᅅgay hay tebiye ada a səkəm guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo masəkəm ha wu hay. Ma

pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye.

⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ᅅgay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadaᅅ

⁴⁷ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadaᅅ. Ta kal a dəlov na, ma gəsaweye kələf wal wal haladzay.

⁴⁸ Gadaᅅ niye kə rah tə kələf na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye toᅅ, ta paliye kələf ᅅgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kəteh. Siye neheye ᅅgwalak eye bay aye na, ta miye tay ha.

⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ᅅgəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ᅅgwalak eye hay.

⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiye tay ha a ako. Mə dāma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. * »

Mandəve i bazlam

⁵¹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum daw?»

Ta mbəday faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

⁵² A gwadatay: «Andza niye, ndo mədzaᅅgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a

ndzakit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ngay abəra mə wu nakə wedeye ada abəra mə wu nakə guram aye.»

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu
Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

⁵³ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matsikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye.

⁵⁴ A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Mə dəma na, a ye a gay i maɖuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mə dəma aye hərbaɖəkka. Tə gwadawa: «A hutaw metsehe nakay na, məngay? Maa vəlay gədan ka mäge masuwayaŋ neheye na, way?»

⁵⁵ Neŋgeye na, wawa i Mari ada bəba ngay na, ndo matsətsede mayako bəɖa? Malamar ngay hay na, Yakuba, Yusufa, Simoŋ ada Yuda bəɖa?

⁵⁶ Ada malamar ngay dem eye hay nəteye andaya mə walaŋ kway bəɖa? Maa vəlay gədan nakay tebiye na, way?»

⁵⁷ Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye, ndo i gəma niye hay ta kərah mədzaɭ ha ka Yesu.

Yesu a gwadatay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəsɭay ha gər kwa məngay. Ane tuk na, ma gəma ngay nakə tə wa mə dəma ada mə gay ngay na, ta rəhay ha gər bay.»

⁵⁸ Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayaŋ haladzay bay hərwi ta dzala ha bay.

14

Məməte i Yuhana madzəhuɓe ndo a yam

Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9

¹ A həlay niye na, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye ka Yesu.

² Herod a gwadatay a ndo i məsler ngay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzəhuɓe ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye nakə a huta gədan ka mäge masuwayaŋ.»

³⁻⁴ Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ngwas i malamar ngay Filip. Hərwi niye, Yuhana a gwadaway: «Ta vəl tsəved məzle ngwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadatay a ndo hay tā gəs na Yuhana, tā dzawa na ada tā pa na a danɣay.

⁵ A say a Herod məkəde na Yuhana, ane tuk na, a dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

⁶ Pat i magurlom i məwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Məhetse i dem niye a yay a gər a Herod.

⁷ Tsa na, a mbaɖay a dem niye, a gwaday: «Wu nakə ka tsətsah tebiye na vəlakeye.»

⁸ Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ngay. Tsa

na, a ye a gwad̄ay a Herod: «D̄esen̄ew ḡar i Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam ka b̄aḡalam.»

⁹ Andza niye na, a yay a ḡar a b̄ay bay. Ane tuk na, 6a k̄a mbada kame i ndo neheye mazala eye hay a magurlom aye. A v̄al ts̄aved̄, t̄a ye t̄a d̄asayaw.

¹⁰ A sl̄ar ndo a gay i dan̄gay, m̄a d̄asaw ḡar i Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam.

¹¹ Ndo a ye, a d̄asaw ḡar i Yuhana a pa ahaya ka b̄aḡalam. T̄a v̄alay a dem niye. Dem niye a v̄alay a may ŋgay.

¹² Gawla i Yuhana hay t̄a ts̄ane na, ti yaw, t̄a zla ahaya m̄adahar̄ i Yuhana ab̄era ma dan̄gay t̄a la na. Tsa na, ti ye t̄a da ha wu nak̄a a ge bo aye a Yesu.

Yesu a v̄alatay wu m̄anday a ndo hay gwezem zlam

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

¹³ Yesu a ts̄ane labara niye na, a ye mah̄an̄geye t̄a kwalalan̄ i yam h̄arwi mede a t̄av̄ d̄aren̄ eye ab̄era ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta s̄ar faya. Ti yaw ab̄era ma wuzlahḡama hay, t̄a pay b̄azay a Yesu.

¹⁴ A ndisl a t̄av̄ niye na, a mb̄azlaw ab̄era m̄a kwalalan̄ i yam. A ŋgatay a ndo hay haladzay na, t̄a gay m̄a bo. A mb̄al tay ha ndo i d̄avats tay neheye t̄a h̄al naha aye.

¹⁵ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta h̄andz̄ad̄ ka t̄av̄ i Yesu, t̄a gwad̄ay: «Mazlambar h̄avad̄ ada t̄av̄ nakay k̄esaf.

Gwad̄atay a ndo hay t̄a ye a wuzlahḡama hay h̄arwi ada t̄a ye, t̄a s̄ak̄amaw wu m̄anday.»

¹⁶ Yesu a mb̄adatay faya, a gwad̄atay: «T̄a ye bay. Bo kurom eye v̄alumatay wu m̄anday.»

¹⁷ T̄a gwad̄ay: «Makwala andaya fakwaya kanan̄ na, tapa zlam t̄a k̄alef sulo tsiy tuk na, k̄akay?»

¹⁸ Yesu a gwad̄atay: «H̄alumen̄ ahaya.»

¹⁹ Tsa na, a gwad̄atay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a h̄al makwala neheye tapa zlam t̄a k̄alef sulo aye. A z̄eba d̄are a mb̄alom, a gay naha sis̄e a Mb̄alom. A ŋḡana ha makwala niye hay ada a v̄elatay a gawla ŋgay hay. Gawla ŋgay hay ta ŋḡanatay a ndo hay.

²⁰ Kwa way a nda ka m̄arehe. Gawla i Yesu hay t̄a hayay ḡar a siye nak̄a a l̄akaw aye na, a rah a gwan̄ kuro ḡar eye sulo.

²¹ Ndo neheye t̄a nda makwala niye na, hasl̄aka hay ta giye gwezem zlam. Ŋgwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka ḡar i yam t̄a sik
Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

²² Kwayan̄ŋa Yesu a gatay kuton̄ a gawla ŋgay hay t̄a tsal a kwalalan̄ i yam, t̄a lahay kame mede a diye i d̄alov n̄enged̄ h̄alay nak̄a bo ŋgay eye ma gwad̄ateye a ndo hay «Dum kurom» aye.

23 Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsa-holok mahəngeye hərwi mađuwulay me a Mbəlom. Həvad a ge na, neŋgeye huya ma tsaholok niye.

24 Kwalalaŋ i yam nakə gawla ŋgay hay mə dəma aye, dərenj ta dala, wudək wudək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalaŋ i yam ta dəba ada yam faya ma ǂəliye ha kwalalaŋ i yam haladzay.

25 Ta mbəlomda na, Yesu a ye ka təv i gawla ŋgay hay ka gər i yam tə sik.

26 Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka təv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay, tə gwad: «Ma giye na, wu matəre ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

27 Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Tete kurom! Kā dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

28 Kwayaŋŋa Piyer a tsikay naha me, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, kə ge nəkar na, vəleŋ tsəved nā ye naha ka təv yak ka gər i yam tə sik.»

29 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalaŋ i yam, a pa bo ka mede ka gər yam hərwi mədze gər tə Yesu.

30 Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay mändərmede a yam. Tsa na, a

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzal gər tay na, wu matəre ka ndo andaya. I tay wu matəre ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer.

wuda ka bo: «Bəy Maduweŋ, təma ga ha tey!»

31 Kwayaŋŋa, Yesu a bəzay naha həlay a Piyer, a gəs na, a gwaday: «Mədzal gər yak hala bay. Ka ge ha mədzal gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»

32 Tə tsal a kwalalaŋ i yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza dedik, a vəzl sa bay.

33 Gawla ŋgay neheye mə kwalalaŋ i yam aye ta dəkway gurmets a Yesu, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom dedek!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma gəma i Gene-saret

Markus 6.53-56

34 Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gəma i Genesaret.

35 Ndo i təv niye tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə həlaw ndo i dəvats hay tebiye ka təv i Yesu.

36 Tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Ndo i dəvats hay tā ye naha tā lamay a me i pe-teked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dəvats neheye ta lamay aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba tətə hay

Markus 7.1-13

1 Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwaday:

² «Gawla yak hay ta rəhay ha gər a kule i bəba tətə kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye daf aye na, tə bara həlay andza i kule i bəba tətə kway hay təbey na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba tətə kurom hay na, hərwi mey?»

⁴ Andza niye, Mbəlom a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» A gwad sa: «Ndoweeye kə tsaday a bəba ŋgay ta may ŋgay na, kutoŋ tã kəf na a bəf.*»

⁵ Ane tuk na, nəkurom faya ka gwadumateye a ndo hay: «Ka slumeye faya məgwadətay a bəba kurom hay ta may kurom hay: Həbe na, nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom.

⁶ Kã rəhumay ha gər a bəba kurom sa bay.» Andza niye, faya ka mbatumeye ha Derewel i Mbəlom hərwi kule kurom.

⁷ Nəkurom na, ndo i bəberek hay! Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, dedek. A tsik ahəl niye, Mbəlom a gwad:

⁸ «Ndo neheye ta zembedeŋ na, tə bazlam dekdek tsa, dərev tay na, dərəŋ tə neŋ.

⁹ Nətəye faya ta zembedeŋeye kəriye,

ane tuk na, kəriye bəna dedek bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na, bazlam mapala eye i ndo hay tsa.†»

Wu nakə ma nasiye ha ndo aye

Markus 7.14-23

¹⁰ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay, a gwadətay: «Pum zləm ada tsənum wu nakay.

¹¹ Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»

¹² Gawla i Yesu hay ta həndzəd naha ka təv i Yesu, tə gwaday: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbədew?»

¹³ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Dərizl i gərdaf neheye Bəba ga nakə mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwadiye tay ha abəra mə dəma.

¹⁴ Gərurum tay ha, nətəye na, guluf neheye faya ta gəsətay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəsəye həlay a guluf neŋged na, nətəye salamay ta dədiye a bəf.»

¹⁵ Tsa na, Piyer a gwaday: «Damay ha dzeke nakay.»

¹⁶ Yesu a gwadətay: «Nəkurom dərma, ka sərurum zuk bay daw?»

¹⁷ Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada

* 15:4 Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17. † 15:9 Ezay 29.13.

ma deyeweye abəra mə bo na, ka sərūm təbədew?

¹⁸ Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə dərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye.

¹⁹ Andza niye, maa yaw abəra mə dərev na, mədzal gər neheye ŋgwalak eye bay aye, məkəde gər i ndo, mäge madama, mede nakə ŋgwalak eye bay aye, mäge məkə, maraw me kame i sariya, maŋgəlay bəzay a ndo hay.

²⁰ Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anaŋ aye. Ane tuk na, mände wu mənday ze məbere həlay andza kule i bəba tətə kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

*Ŋgwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30*

²¹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidon.

²² Mə dəma na, ŋgwas i Kanan[‡] wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ŋgay. A pa bo ka mawude, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew! Dem ga andaya mətəgay, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye faya ma geye dəretsətseh haladzay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Gawla ŋgay hay ta həndzəd ka təv ŋgay, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Həhar na ŋgwas

nakay, hərwi faya ma pakw-eye bəzay tə mawude ŋgay neheye.»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təbaŋ mədze eye hay aye.»

²⁵ Ane tuk na, ŋgwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzəna ga!»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkəlatay ha a kəra hay na, lele bay.»

²⁷ Ŋgwas niye a gwaday faya: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, dedek. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

²⁸ Tsa na, Yesu a mbəday faya a ŋgwas niye, a gwaday: «Ŋgwas, mədzal gər yak nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mā ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayaŋŋa dem ŋgay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay haladzay

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dəma na, a ndza ka dala.

³⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgədasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay

[‡] 15:22 Ŋgwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidon aye.

ada tə siye i ndo i dəvats hay. Ti ye naha, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha.

³¹ A gatay a ndo hay hərbaḅəkka, hərwi tə ɲgatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədaslawə aye ti ye lele, guluf hay tə ɲgatay a dərə kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambadaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem fad

Markus 8.1-10

³² Yesu a zalatay a gawla ɲgay hay, a gwadatay: «Ndo neheye na, tə geɲ mə bo haladzay hərwi anəɲ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay. A seɲ məgwadatay “Dum kurom” ze mənde wu mənday bay. Ta giye bəle ka tsəved.»

³³ Gawla ɲgay hay tə gwaday: «Mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday da məvəlatay a ndo neheye haladzay aye na, mənɲgay?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Təsəla. Ada kələf wawa eye hay andaya tsakway dərma.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay a ndo hay tɑ ndza ka dala.

³⁶ Yesu a həl tapa i makwala neheye təsəla aye tə kələf niye hay, a gay naha sişə a Mbəlom. A ɲgəna ha

ada a vəlatay a gawla ɲgay. Tsa na, gawla ɲgay hay tə vəlatay a ndo hay.

³⁷ Ndo hay tebiye tə nda ka mərehe andza nakə a satay aye. Tə hayay gər a siye neheye a ləkaw aye na, a rah a kətəh təsəla.

³⁸ Ndo neheye tə nda wu mənday niye na, hasləka hay nəteye gwezem fad, ɲgwas hay ta wawa hay mə dəma bay.

³⁹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a ndo hay: «Dum kurom a mətagay kurom hay tuk.» Neɲgeye a tsal a kwalalan i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

Farisa hay ta Saduke hay ta tsətsah masuwayan ka Yesu Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Gamay masuwayan nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom ka zəbum ka pat faya ma dədiye na, ka gwadum: “Tədə na, pat ma dəviye lele hərwi mbəlom a zəba ndozza.”

³ Tə mekedə pərək ka ɲgatumay mbəlom a zəba andza pat na, ka gwadum: “Bəgom na, yam ma piye.” Andza niye ka sərūm mənɲəne ha ka bo abəra həlay nakə ma giye tə mazəbe ka mbəlom, ada wu neheye

faya ta giye bo anəke aye a say mægwedē mey na, ka sərūm bay na, hərwi mey?

4 Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dāba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dāba i masuwayaŋ i Zonas* ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekelen eye bay.»

Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye ŋgway.

5 Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ka dəlōv, tə tas a diye nenged. Ti ye na, ta mətša ha gər ta məzle makwala ka həlay.

6 Yesu a gwadatay: «Gum metsəhe! Tsəpum gər kurom abəra ka gədə i Farisa hay ta Saduke hay.»

7 Nəteye tə tsəne andza niye, tə kəd wuway mə walaŋ tay, tə gwad: «A tsik andza niye na, hərwi nakə ka mətšakwa ha gər ta məzlaw makwala aye.»

8 Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta dzaliye faya aye, a gwadatay: «Nəkurom na, mədzał gər a kətsakum. Ka kədum wuway ka makwala na, hərwi mey?

9 Hus anəke ki yakum a mədzał gər kurom zuk bay daw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tə nda ada siye ka hayumay gər na, gwaŋ nday na, a makumaw a gər təbədəw?

10 Ada makwala nakə tapa tasala, ndo hay gwezem fad tə nda aye na, ka makumaw a gər bədəw? Ka hayumay gər a siye na, kəteh nday?

11 Na gwadakum: Tsəpum gər kurom abəra ka gədə i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka sərūm təbədəw?»

12 Gawla i Yesu hay tə sər ha tuk Yesu a tsikatay «Tsəpum gər kurom» na, abəra ka gədə nakə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsəpiye gər tay na, abəra ka matətike i Farisa hay ta Saduke hay.

Piyer a da ha Yesu neŋgeye Kərīste

Markus 8.27-30; Luka 9.18-21

13 Ma dāba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tə ndisl a dāma na, a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad ka neŋ Wawa i Ndo na, neŋ way?»

14 Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ndo mekelen eye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. Ndo siye hay tə gwad nəkar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, tə gwad nəkar Zeremi kəgəbay nəkar nəte mə walaŋ i siye i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.»

15 Yesu a gwadatay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neŋ na, way?»

16 Simoŋ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar na, Kərīste, Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.»

* 16:4 Zəba mə Mata 12.41.

17 Yesu a gwaday: «Məngwese ka gər yak Simon wawa i Zonas hərwi maa daka ha dedək nakay na, ndo zezeŋ bay. Ane tuk na, maa daka ha na, Bəba ga mə mbəlom.

18 Neŋ faya na gwadakeye: Nəkar na, Piyer, andza məgwede pələd. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka pələd eye nakay andza pələd nakə ta dəzliye faya gay aye. Gədan i mədahan ma sliye məgatay wuray kwa tsekweŋ bay.

19 Na vəlakeye kəle i mahəndəke məged i Bəy i Mbəlom. Wu nakə ka kərah ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom. Wu nakə ka təma ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom.»

20 Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ŋgay hay lele, a gwadatay: «Neŋ na, Kəriste, kə tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a da ha məməte ŋgay ta məmbəlaw ŋgay abəra ma mədahan

Markus 8.31-33; Luka 9.22

21 Yesu a dazlay mədatay ha a gawla ŋgay hay parakka, a gwadatay: «Kutoŋ na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta seŋeye dəretsətseh. Ta kədiye ga ada məhəne sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahan.»

22 Piyer a zalay a Yesu kətsah mahəŋgeye, a gay me, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Mbəlom mə tsəpa kar. Ta dedək wuray ma gakeye bay.»

23 Ane tuk na, Yesu a mbəda me, a gwaday a Piyer: «Do abəra ka təv ga! Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Faya ka ŋgiye fagaya balay. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?

Markus 8.34-9.1; Luka 9.23-27

24 Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mə gər ha wu nakə a say a dərev ŋgay aye. Mə zla mayako mazelmbada eye ada mə peŋ bəzay.†

25 Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiyə na dūh.

26 Tadə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama eye na, mey? Wu andaya nakə ndo ma sliye məmbəda ahaya məsəfəre ŋgay na, mey?

27 Neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mbəlom hay ma məzlaḅ i Bəba ga. Na yaw na, na vəleye kwa a way wu i madagər ŋgay andza məsler ŋgay neheye a ge aye.

† 16:24 Zəba mə Mata 10.38.

²⁸ Neŋ faya na gwadakumeye: niye na, tə dəf dəbuz dəbuz Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye na, ta mətiye zuk bay, ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye andza bəy təday.»

17

*Bo i Yesu a mbəda
Markus 9.2-13; Luka 9.28-*

36

¹ Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mahamba zəbol eye, dərən abəra ta ndo hay.

² Mə dəma na, Yesu a mbəda ka dərə tay. Dərə ŋgay a dəv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta təra herre kudəkudək a dəv dzaydzay.

³ Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatatay a Musa ta Eliya nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanaŋ. Tadə a saka na, na kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

⁵ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbəzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Na ŋgwasa tə neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tə tsəne andza

da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay.

⁷ Yesu a həndzəf naha ka təv tay, a tətal fataya ada a gwadətay: «Lətsum! Zluwer măt gakum bay.»

⁸ Gawla i Yesu niye hay tə zla gər ka mbəlom, ta zəba dərə, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahamba aye na, Yesu a gwadətay: «Wu nakə ka ŋgatumay aye na, kăt tsikumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ Wawa i Ndo na lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaweye ma-dayaw təday na, hərwi mey?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Dədək, Eliya ma deyeweye ma lambadiye tay ha wu hay tebiye.

¹² Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye, Eliya na, 6a ki yaw. Ndo hay ta sər na bay. Ta gay wu nakə a satay aye. Nəteye ta geŋeye dərətsətseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dərma.»

¹³ Gawla ŋgay hay tə tsəne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzəhu6e ndo a yam.

*Yesu a mbəl ha wawa nakə
mahorvov a gay aye*

*Markus 9.14-29; Luka
9.37-43*

¹⁴ Yesu ta gawla ŋgay tə ndislew ka təv i ndo hay na,

ndo wuray a hændzəḏ ka təv i Yesu, a ye naha a dəkway gurmets kame ŋgay.

15 Ada a gwadáy: «Bəy Maduweŋ, wawa ga a gaka mə bo təbədew? Mahorvov a gay, faya ma geye dəretsətseh haladzay. A kalawa ha a ako kəgəbay a yam.

16 Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tə sla faya məmbəle ha bay.»

17 Yesu a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom məndze hadzəgay? Ahe! Zlumen ahaya wawa eye kanan!»

18 Tə zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Kwayaŋŋa wawa niye a mbəl.

19 Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta hændzəḏ naha ka təv ŋgay, tə gwadáy: «Ada nəmay na, nəmaa sla faya mahəhere məsəfəre nakay təbey na, hərwi mey?»

20 Yesu a mbədatay faya, a gwadátay: «Hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha tadə məpe mədzal gər kurom mâ ge tsekweŋ andza wur i bəzaŋ na, ka slumeye məgwadáy a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanan, do katadáy.” Ma lətsiye, ma diye. Wuray kwa tsekweŋ ma dakumeye me bay. [

21 Ada slala i məsəfəre nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma rəzlay a gər tə mađuwule me ada ta daliyam.]»

Yesu a da ha masulo eye məmate ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma mədahan

Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

22 Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahaya gər eye ma Galile. Yesu a gwadátay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay.

23 Ta kədiye ga mədahan eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahan.» Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Məvəle dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom

24 Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tə hayaway gər a dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom aye, ta hændzəḏ ka təv i Piyer, ta tsətsah faya, tə gwadáy: «Miter kurom na, ma vəliye dzaŋgal i gay məvəlay wu a mbəlom təbədew?»

25 Piyer a mbədatay faya, a gwadátay: «Ma vəliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayaŋŋa Yesu a lah mətsikay me, a gwadáy: «Simon, ka dzala mə gər yak na, kəkay? Bəy i məndzibəra ma hutiyə dzaŋgal tə wu nakə tə bər məvəle aye na, mə həlay

i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukuđu mə həlay i bərakəzan hay daw?»

²⁶ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Bərakəzan hay.»

Yesu a gwaday: «Ndo i dala eye niye hay ta vəliye bay.

²⁷ Ane tuk na, vəlamatay bəna ma ndalateye. Hərwi niye zla wu məgəse kələf yak, do ka me i dəlov. Ka ye na, kal a dəma wu məgəse kələf. Kələf nakə a lah faya aye na, gəs na ada kâ händəkay ha bazlam. Ka hutiyə kwar i suloy nəte mə dəma, zla ahaya ada kâ vəlamatay dzaŋgal may.»

18

Mata tære bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?

Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

¹ A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta händzəd ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Mata tære bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?»

² Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay,

³ tsa na, a gwadatay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka mbədum ha mede kurom, ka tərüm andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay.

⁴ Tadə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom.

⁵ Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hərwi

nakə a wudə ga aye na, a təma na neŋ.

⁶ Ndowneye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neh-eye tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ baray madiz i kwar a day ada tâ kal ha a huđ i bəlay.»

Masəpete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Dəretsətseh ka gər i ndo i mändzibəra neheye faya ta səpatiyə tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedek, wu niye hay na, ma giye andaya huya. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiyə ndo a mezeleme aye.

⁸ Tadə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, dəs tay ha ada kuts tay ha dəreŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə həlay yak nəte kəgəbay tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye.

⁹ Tadə dərə yak ma diye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kâ kal ha dəreŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə dərə yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay tə dərə yak sulo aye.»

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! Kâ zəbum ka ndo neheye makətsa eye hay aye andza wu kəriye bay. Neŋ faya na gwadəkumeye, gawla

i Mbəlom tay hay nəteye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [

11 Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

12 A gwadatay sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Tadə ndo təbaŋ ŋgay andaya temerre, ada nəte mə walaŋ i təbaŋ niye a dze na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid mə mahəmba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye.

13 Neŋ faya na tsikakumeye: Tadə kə huta na na, dərev ŋgay ma ŋgwasıye haladzay hərwi təbaŋ niye nəte aye a ze neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta dze təbey aye.

14 Andza niye dərmak, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a say na, ndəray kway nəte mə walaŋ i ndo neheye makətsa eye m̄a dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

15 Yesu a gwadatay sa: «Tadə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ŋgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Tadə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme.

16 Tadə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ŋgay ta ndo nəte kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar.*

17 Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay

ka neŋ. Ka kərah bazlam i ndo məpe mədzal gər hay ka Kərıste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzanŋal.

18 «Neŋ faya na gwadakumeye: Sərur ha na, wu neheye tebiye ka kərahur ka məndzıbəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmak. Wu neheye tebiye ka təmur ka məndzıbəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmak.

19 «Neŋ faya na gwadakumeye sa: Sərur ha na, tadə ndo hay sulo ka məndzıbəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə mađuwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlateye wu nakə ta tsətsah aye.

20 Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka mađuwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, neŋ andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah məpəsay ha mənese a ndo aye

21 Pıyer a həndzəd ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Mađuweŋ, tadə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasəla daw?»

22 Yesu a gwaday: «Na gwadakeye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasəla madzəga tasəla.

23 «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ŋgay ka ndo məge məsler ŋgay hay.

* 18:16 Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

24 A dazlay a mäsler na, tē gäsay naha ndo i mäsler ŋgay gwedere ŋgay faya suloy maliyoŋ haladzay a pasla bo bay.

25 Ndo niye na, wuray ŋgay andaya mäheme ha gwedere niye bay. Bəy niye a gwad ma səkəmiye ha andza beke, neŋgeye, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay tē wu ŋgay tebiye hərwi mäheme ha gwedere ŋgay.

26 Ndo mäge mäsler ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: “Amboh, zleŋ ŋgatay, na hamakeye suloy tebiye.”

27 Tsa na, a gay mē bo a bəy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ŋgway.

28 «Ndo mäge mäsler niye a ndohwaw abəra na, tē dzəgər ta mandala ŋgay nakə tē gawa mäsler salamay aye. Gwedere ŋgay andaya ka mandala ŋgay niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keeŋjek, a gwaday: “Hemeŋ gwedere ga!”

29 Mandala ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: “Zleŋ ŋgatay, na hamakeye.”

30 Ndo mäge mäsler niye a kərah. A gəs mandala ŋgay niye a kal ha a daŋgay. Ma ndziye mē dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ŋgay aye.

31 Siye i ndo mäge mäsler i bəy niye tē ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

32 «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo mäge mäsler ŋgay niye. A yaw na, a gwaday: “Nəkar na, ŋgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga tebiye hərwi nakə ka geŋ amboh aye.

33 Nəkar dərma na, mandala yak mē gaka mē bo andza nakə nəkar ka geŋ mē bo aye dərma.”

34 A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo mäge mäsler ŋgay niye a daŋgay hərwi məgay dəretsətseh. Ma həbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

35 Yesu a gwadatay: «Tadə kwa way kə pəsay ha mənese a malamar ŋgay peteh abəra mē dərev bay na, Bəba ga mē mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərma.»

19

Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas

Markus 10.1-12

1 Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye neŋged i magayam i Yurdum.

2 Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay.

3 Farisa hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay mähəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tē gwaday: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mahəhere ŋgwas

* 19:3 Madazlay i wu hay 1.27; 5.2.

hərwi kwa i wu waray waray daw?*

4 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ka dzangum wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye təbəfew? Ka madazlay na, Mbəlom a ge hasləka ada ɲgwas,

5 ada a gwad: «Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ɲgay ta may ɲgay, ta ndziye ta ɲgwas ɲgay. Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.»

6 Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.» Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezeɲ mâ ɲgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

7 Farisa hay tə gwaday: «Musa a gwad hasləka ma ta həhariye na ɲgwas ɲgay na, mâ watsay derewel i mahəhere a həlay a ɲgwas ɲgay. Ada a tsik andza niye na, hərwi mey?»

8 Yesu a mbədatay fay, a gwadatay: «Musa a vəlakum tsəved ka mahəhere ɲgwas kurom hay na, hərwi dərev kurom makula eye tonɲwa tonɲwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay.

9 Neɲ faya na tsikakum-eye, kwa way ka həhar na ɲgwas ze məndzay a gər ka məge madama na, ada kə zla a dəma ɲgwas mekeleɲ eye na, kə ge madama.»

10 Gawla ɲgay hay tə gwaday: «Tadə bazlam i hasləka ta ɲgwas andza niye na, ɲgama məzle ɲgwas bay.»

11 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəlateye gədan a siye hay matəme.

12 Ndo siye hay tə sla faya məzle ɲgwas bay na, hərwi wu mekeleɲ eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ɲgwas bay. Ndo siye hay na, ta dadak tay ha hərwi ada tâ zla ɲgwas bay. Siye hay ta zla ɲgwas bay na, hərwi Bəy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike nakay aye na, mâ təma.»

Yesu a təma wawa hay

Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

13 Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka təv i Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada mâ duwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla ɲgay hay tə ɲgatatay a ndo hay faya ta həliye naha wawa hay ka təv i Yesu na, tə gatay me.

14 Yesu a gwadatay: «Gərurum tay ha wawa hay tâ yaw ka təv ga. Kâ həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

15 Yesu a pa həlay ka wawa niye hay hərwi məpe fataya ɲgama. Tsa na, a ye ɲgway abəra ka təv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

† 19:5 Madazlay i wu hay 2.24.

16 Ndo wuray a yaw ka tæv i Yesu, a tsætsah, a gwaday: «Miter, na giye wu ngwalak eye na, mey nakæ ada na hutiyeye sifa nakæ ma ndæviye bay aye?»

17 Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Ka tsætsahiye fagaya wu ka gær i wu ngwalak eye na, hærwi mey? Ndo ngwalak eye na, Mbælom næte ngwenj. Tadæ a saka mæhute sifa ka tæv i Mbælom na, ræhay ha gær a bazlam ngay mapala eye.»

18 Ndo niye a tsætsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Kâ kæd gær i ndo bay, kâ ge madama bay, kâ ge mækal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay,

19 ræhatay ha gær a bæba yak ta may yak. Ada wudæ ndo i mæged yak dærmak andza ka wudæ na gær yak.‡»

20 Gawla niye a gwaday a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na ræhay ha gær tebiye. Maa lækenjewe mæge na, sa mey?»

21 Yesu a gwaday: «Kæ saka matære ndo ngwalak eye na, do ta sækem ha wu yak ada kâ ngænatay suloy aye a ndo mætawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiyeye zlele mæ mbælom. Tsa na, dara penj bæzay.»

22 Gawla niye a tsæne andza niye na, a ye ngway ta mevel eye hærwi zlele ngay na, haladzay.

23 Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Nej faya na gwadakumeye, særum ha, mawura bo eye hærwi ndo i zlele hay mede a Bøy i Mbælom.

24 Ada nej faya na gwadakumeye anaj sa: Tæ bæmalæ nakæ ndo i zlele ma diye a Bøy i Mbælom aye na, ngama zlægweme mâ ye ta bæd i læpære.»

25 Gawla ngay hay tæ tsæne bazlam ngay niye hay andza niye na, a gatay hærbaækkæ, tæ gwad: «Ane tuk na, kæ ge andza niye na, mata sle mætæme na, way?»

26 Yesu a zæba fataya, a gwadatay: «Ndæray ma sliye mætæme bay, ane tuk na, Mbælom na, wuray a zay gædanj tæbey.»

27 Piyer a mbæday naha faya, a gwaday: «Tsæne! Næmay anaj, næmaa gær ha wu hay tebiye hærwi mæpaka bæzay na, kækay? Mata ge bo tæ næmay na, mey?»

28 Yesu a gwadatay: «Nej faya na gwadakumeye: Særum ha na, nej Wawa i Ndo na ndziye ka tæv mændze i bæy ta mæzlaæ ma mændzibæra wedeye. Nækurom neheye ka pumenj bæzay aye, ka ndzumeye ka tæv mændze i bæy kuro gær eye sulo dærmak hærwi mægatay sariya a gwala i Israyel hay kuro gær eye sulo.

29 Ada ndo neheye tebiye tæ gær ha gay tay, malamar tay haslæka eye hay ta malamar

‡ 19:19 Madayaw abæra mæ Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay hay, guvah tay hay hərwi məzele ga aye na, ta hutıye a dəma ma ziye madzəga temerre ada ta hutıye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

³⁰ Mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a həl ndo məge məsler hay a guvah ŋgay aye

¹ «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ndo wuray a ndo-hwaw abəra mə gay mekedə pərik hərwi mapəle ndo məge məsler hay a guvah ŋgay.

² Tə ge tsakala i məfəte hwapat na, kwar i suloy nəte.*

³ Ta bəre tsid i mekedə na, a ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa eye kəriye.

⁴ A gwadətay: “Nəkurom dərmaċ dum fətumeŋ guvah ga, na vəlakumeye wu i madagər kurom lele.”

⁵ Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, ti ye a guvah ŋgay niye. Ndo niye a ye mapəle ndo i məsler hay ta magərhapat, ada ta bəre mahkar i huwa a ge andza niye sa.

⁶ Ta bəre zləm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay nəteye

malətsa eye. A tsətsah fətaya, a gwadətay: “Nəkurom mandza eye kanaŋ hwapat ze məge məsler na, hərwi mey?”

⁷ Ta mbəday faya, tə gwadətay: “Hərwi ndəray kə həl may a məsler bay.” A gwadətay: “Nəkurom dərmaċ dumara, dum a guvah ga.”

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a məsler ŋgay, a gwadətay: “Zalətay a ndo məge məsler hay, vəlatay wu i madagər tay. Dazlay ta ndo neheye na həl tay duk aye ada kə ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle tay kurre aye.”

⁹ Ndo neheye ta dazlay a məsler ta bəre zləm i huwa aye na, ti ye naha kwa way a təma kwar i suloy nəte.

¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə vəlatay kwa way kwar i suloy nəte.

¹¹ Ta təma na, ta guŋguz ka ndo i guvah,

¹² tə gwadətay: “Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge məsler na, bəre nəte tsa tuk na, ada ka vəlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dərətsətseh mə pat hwapat ada nəmaa səmay naha a merəbe.”

¹³ Ndo i guvah niye a mbəday faya a ndo nəte mə walaŋ tay, a gwadətay: “Dzam

* **20:2** A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle merəbe i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

ga, na gaka mænese bay. Ka gama tsakala i mæge mæsler pat eye næte na, kwar i suloy næte bəɗaw?

¹⁴ Zla wu i madagər, do. A seŋ na vəliye a ndo nakə a yaw ma dāba yak andza nakə na vəlaka aye dərma.

¹⁵ Neŋ na, tsəved ga andaya mæge wu nakə a seŋ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, sələk eye hərwi nakə neŋ ŋgwalak i ndo aye daw?”

¹⁶ Andza niye, ndo i dāba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dāba hay.»

Yesu a da ha məmæte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma madahan sa

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zerozelem aye na, a həl gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay:

¹⁸ «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mə dāma na, neŋ Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geŋeye sariya i məkəde,

¹⁹ ada ta vəlateye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgweseŋeye dala abəra mə gər, ta ndabiye ga ta mandalaɓa. Ta dariye ga ka mayako mazləmbada eye. Ma məhəne mamahkar eye

na, na lətseweye abəra ma madahan.»

Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana

Markus 10.35-45

²⁰ Ma dāba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A ye naha a dək w gurmets kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu.

²¹ Yesu a gwaday: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, vəlatay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tā ndza ka təv yak, næte ta diye i həlay i mənday ada neŋged ta diye i həlay i gula yak tey.»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka sərūm wu nakə ka tsətsahumeye aye bay. Ka slumeye faya məse dərətsətseh nakə na siye aye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

²³ Yesu a gwadatay: «Dedək, ka sumeye dərətsətseh andza neŋ nakə na siye dərətsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴ Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye.

²⁵ Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwadatay: «Nəkurom ka sərūm ha

na, bəy bagwar eye ka mändzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədan̄ ada ndo bagwar eye hay ta bərakiye ha gədan̄ tay ka siye i ndo hay.

²⁶ Ane tuk na, mâ ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mâ təra ndo i məsler kurom.

²⁷ Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mâ təra beke kurom.

²⁸ Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tâ geŋ məsler bay. Na yaw đuh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

Markus 10.46-52; Luka 18.35-43

²⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay.

³⁰ Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³¹ Ndo hay tə gatay me hərwi ada tâ ndza dīkdīk, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³² Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nā ge hərwi kurom na, mey?»

³³ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, a samay na, həndəkamay na dərə tey.»

³⁴ Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a dərə tay, kwayaŋŋa ndo neh-eye sulo aye tə ŋgatay a dərə. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fəlkwa a Zerozelem Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mazlambar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a gəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetədəz. Yesu a slər gawla ŋgay sulo kame, a gwadatay:

² «Dum naha a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zungo ta wawa ŋgay məbara eye. Pəluma tay ahaya ada kâ yumeŋa tay ahaya.

³ Tadə ta tsikakum wuray na, mbədumatay faya: «A say a Bəy Maduweŋ.» Tsa na, ta gəriye kurom ha.»

⁴ Wu nakay a ge bo na, andza i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

⁵ «Gwadumatay a ndo neheye ma gəma i Zerozelem aye:

Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak!

Neŋgeye maləba eye,

* 21:5 Zəba ma Zakari 9.9.

nengeye mandza eye ka
zunjo ada ka zunjo
wawa eye.* »

6 Gawla i Yesu neheye sulo
aye, ti ye tã ge andza nakã
Yesu a tsikatay aye.

7 Ti ye, tã gäsaw zunjo niye
ta wawa eye salamay. Ti ye
ahaya, tã pa fataya peteked
hay ada Yesu a ndza faya.

8 Ndo hay haladzay
mbärzazza ta fätäl peteked
tay hay ka tsäved, siye hay
tã hãbaw slambah i dërizl i
gërdaf hay ta fätäl ka tsäved.

9 Ndo neheye kame i Yesu
ta ndo neheye ma dãba ngay
aye na, ta wuda, tã gwad:
«Zambadakway a Wawa i
Davit! Mbälom mã pa ngama
ka ndo nakã faya ma deyew-
eye ta mãzele i Bãy Maduweñ
aye. Zambadakway a
Mbälom, nengeye nakã mã
mbälom aye!»

10 Ahäl nakã Yesu a ndisl a
Zerozelem aye na, a gatay a
ndo neheye ma wuzlahgãma
aye wadëñ wadëñ. Ta tsätsah,
tã gwad: «Ndo nakay na,
way?»

11 Ndo hay ta mbädätay
faya: «Yesu, ndo mãde ha
bazlam i Mbälom, nengeye
ndo i Nazaret ka dala i
Galile.»

*Yesu mã gay i mãdäslay ha
gär a Mbälom*

*Markus 11.15-19; Luka
19.45-48; Yuhana 2.13-22*

12 Yesu a ndisl a Zerozelem
na, a ye a dalamätagay i gay

i mãdäslay ha gär a Mbälom.
A ye naha na, a hãhar tay
ha ndo masäkãme wu hay ta
ndo neheye ta sãkãmiye ha
wu hay aye. A pay hãlay a
tabal i ndo mambãde ha su-
loy, a mbäzl ha tãv mãndze i
ndo masäkãme ha bodobodo
hay.†

13 Tsa na, a gwadätay:
«Mawatsa eye mã Derewel i
Mbälom na: “Ta zaleyeye a
gay ga na, gay i mãduwule
me. Ane tuk na, näkurom ka
tërum ha lar i mãkal hay na,
kækay?»»

14 Guluf hay ta ndo mãtãra
eye hay, ti ye ka tãv i Yesu
a gay i mãdäslay ha gär a
Mbälom. Yesu a mbäl tay ha.

15 Bagwar hay i ndo neheye
tã vëlaway wu a Mbälom aye
ta ndo neheye tã dzangawa ba-
zlam i Mbälom mapala eye
tã ngatay a masuwayañ nakã
Yesu a ge aye ta mãwude i
wawa neheye faya ta wudiye
mã gay i mãdäslay ha gär a
Mbälom: «Mãzlaß mã ndza ka
Wawa i Davit» aye na, wu ne-
heye a ndalatay haladzay.

16 Tã gwadäy a Yesu: «Ka
tsãne wu nakã wawa neheye
faya ta tsikiye bädaw?»

Yesu a mbädätay faya:
«Ayaw, na tsãne. Näkurom
na, ka dzangum bazlam nakã
mawatsa eye mã Derewel
aye dädã tãbädew? “A saka
nakã wawa hay ada ta wawa
neheye faya ta siye wah mba
aye tã zambadaka.ß”»

† 21:12 Yahuda hay ti yaw ma gãma mekeleñ eye mata mbãde ha suloy tay. Ma
dãba eye, ta sliye masäkãme gëñaw hërwi kule ada mãvãle dala i dzangal i gay
mãdäslay gär a Mbälom. ‡ 21:13 Zãba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11. § 21:16
Dãmes hay 8.3.

17 Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna mə dəma.

*Gurov mawa eye bay
Markus 11.12-14,20-24*

18 Tədə eye pərik i mekedə, ahəl nakə faya ma mawe ye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya.

19 A ngatay a gurov ka tsakay i tsəved. A ye a bəzay i dərizl i gərdaf niye. Ane tuk na, a ngatay na, a slambah dekdek, mawa eye bay. A gwaday a gurov niye: «Ka wiye hohway dāda sa bay.» Kwayanṅa gurov niye a kula.

20 Gawla ngay hay tə ngatay andza niye, a gatay masuwayan. Tə gwaday a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayanṅa tsa na, kəkay?»

21 Yesu a gwadatay: «Neṅ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka dzalum ha ka neṅ ada ka gum hay mədzał gər kurom gərən gərən bay na, ka slumeye faya mäge wu nakə na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahəmba, ka slumeye məgwaday: “Lətse abəra kanan, ta kal ha bo a bəlay”, ada ma giye bo.

22 Tadə ka dzalum ha ka neṅ tə dərev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakə ka tsətsahumeye tə mađuwule me a Mbəlom aye tebiye.»

Maa vəlay gədan a Yesu na, way?

Markus 11.27-33; Luka 20.1-18

23 Yesu a ye, a fəlakwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a dazlay

a matətikatay. Ahəl nakə faya ma tətikiye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka təv ngay. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gədan waray? Maa vəlaka gədan aye na, way?»

24 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Neṅ dərmał na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, tadə ka mbəđumenew faya na, na ge wu neheye ta gədan waray na, na tsikakumeye.

25 Maa slər ha Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Mbəlom tsukudu, ndo hay daw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaṅ tay, tə gwad: «Ka mbəđakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?”

26 Ane tuk na, tadə ka gwadəkway, maa sləraw Yuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neṅgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom.»

27 Hərwi niye ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Neṅ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

28 Yesu a gwad sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndowne ye andaya wawa ngay hay sulo. A

gwaday a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.”

²⁹ Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwaday: “Na diye bay.” Məndze tsekweŋ na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah.

³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwaday: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay.

³¹ Mə walaŋ i wawa neh-eye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha ndo matsekele dzaŋgal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i Mbəlom.

³² Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ki yaw kə dakum ha tsəved dedek eye. Ka dzalum ha faya bay. Duh ndo matsekele dzaŋgal ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatumay bəbay na, ka mbədum ha mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndoweeye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i

gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled, a ŋgar a dəma təgwad* hərwi maditse a dəma hohway ada a dəzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye dərəŋ.

³⁴ «Həlay i maŋgəle hohway i gərdaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tā vəlayaw hohway i gərdaf ŋgay hay.

³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatatay na, tə gəs makurre eye tə ndaḅa na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəd na mədahaŋ eye ada tə kəd mamahkar eye tə kwar.

³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neh-eye kurre eye.

³⁷ Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad mə walaŋ tay: “Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kədakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!”

³⁹ Ti ye tə gəs wawa niye, ti ye ha dərəŋ ta guvah. Ti ye naha, tə kəd na.»

* 21:33 Təv maditse na, tə ŋgar təv andza təgwad hərwi maditse hohway.

40 Yesu a tsətsah fataya a gwadətay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

41 Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Ma kədiye ndo məkədə ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay naha bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekeleŋ eye hay ada ta vəleye hohway i gərɗaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

42 Tsa na, Yesu a gwadətay: «Daɗa ka dzaŋgum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədəw? A gwad:»

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na, matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, nengeye duh.

Maa gwad kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†»

43 Yesu a gwadətay sa: «Neŋ faya na tsikakumeye, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekeleŋ eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye.

44 Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza mereɓek.»

45 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye.

46 Ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay

Luka 14.15-24

1 Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwadətay:

2 «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, anaŋ andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme gər i dahəlay i wawa ŋgay.

3 A slər gawla ŋgay hay, tâ ye tâ zalatayaw a ndo hay tâ yaw tâ nda ɗaf i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta kərah mede.

4 A slər gawla ŋgay mekeleŋ eye hay sa. A gwadətay: «Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, tâ yaw. Na da wu mənday anəke, na kəd gəsəŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na kəd, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a mənde ɗaf i mabəzləme gər i dahəlay.»

5 Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo nengeɗ a ye a guvah, ndo mekeleŋ eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay.

6 Ndo siye hay tə gəs tay hay gawla i ndo niye, tə gatay ɗəretsətseh, tə kəd tay ha mədahaŋ eye hay.

† 21:42 Dəmes hay 118.22-23.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka mabəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay.

⁸ Tsa na, a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: «Daf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay.

⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, tã yaw ka mənde daf.»

¹⁰ Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha tə hayay gər a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋwalak eye hay ta ndo neheye ŋwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a fələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo nəte peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya faya bay.

¹² A gwaday: «Dzam ga, peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka fələkwaw kanaŋ ma kəkay?» Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay.

¹³ Tsa na, bəy a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: «Dum naha, dzawumay na həlay tə sik, kalum ha abəra a ləvoŋ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala

eye hay, ane tuk na, ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

Məvəle dzanġal a bəy i Roma Markus 12.13-17; Luka 20.20-26

¹⁵ Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi mapəle tsəved ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsətsehe faya abəra bazlam aye.

¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, dedek. Nəkar faya ka tətikateye a ndo hay dedek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey.

¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzanġal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay daw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ŋwalak eye bay aye. A gwadətay: «A nəkurom ndo i bəbərek hay, ka həlumeye fagaya abəra suwat na, hərwi mey?

¹⁹ Ehey bəzumenj ha suloy nakə tə vələwa dzanġal eye təday.» Tə zlayaw kwar suloy nəte, tə vəlay.

²⁰ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Mandəkkit bo nakay ta

* 22:13 Zəba mə Mata 8.12.

məzele nakay faya na, i way?»

21 Ta mbəday faya, tə gwaday: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ηgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ηgway.»

22 Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərbaḅəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

Matsətsehe ka gər i mələtsew i mədahan hay abəra ma bəf

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

23 Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahan andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday:

24 «Miter, Musa a gwad: “Tadə ndoweye a mət ze məwe wawa na, malamar ηgay mâ zla madakway i ηgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.”»

25 Ndo hay andaya nəteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət ze məwe wawa hay, malamar ηgay masulo eye a zla ηgwas niye.

26 Malamar ηgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərmak. Malamar tay mamahkar a ge andza niye, nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa.

27 Nəteye tebiye tə mət na, ηgwas a mət dərmak.

28 Ada pat nakə mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, ηgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ηgwas niye.»

29 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərūm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərūm gədan i Mbəlom bay.

30 Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, hasləka hay ta ηgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye.

31 Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahan na, dāda ka dzanğum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ηgay aye təbədəw? A gwad:

32 “Neη na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡” Mbəlom na, neηgeye Mbəlom i mədahan hay bay, neηgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

33 Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ηgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaḅəkka.

Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye

Markus 12.28-34; Luka 10.25-28

† 22:24 Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6.

‡ 22:32 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16.

³⁴ Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər.

³⁵ Ndo nəte mə walaŋ tay na, neŋgeye ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah ka Yesu, a gwadāy:

³⁶ «Miter, mə walaŋ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «“Wuda Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye. Š”

³⁸ Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ŋgwalak eye a ze siye hay aye na, anan.

³⁹ Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anan: “Wuda ndo i məged yak andza ka wuda na gər yak.*”

⁴⁰ Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a huđi bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

Kəriste ta Davit

Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwadāy:

⁴² «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Neŋgeye wawa i way?»

Tə gwadāy: «Neŋgeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwadāy: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweŋ ga” aye daw? Hərwi Davit a gwad:

⁴⁴ “Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwadāy a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga

hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mənə dəre hay a huđi sik yak aye.†”

⁴⁵ «Tədə Davit kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada Kəriste neŋgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

⁴⁶ Mə walaŋ i Farisa niye hay ndəray kwa nəte ka mbəday ka bazlam ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya matsətsehe neheye kəriye.

23

Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay

Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadāy a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ŋgay hay:

² «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədatay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay.

³ Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kə

Š 22:37 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. Dəmes hay 110.1.

* 22:39 Levitik 19.18. † 22:44

gum andza nateye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay.

4 Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzəne ndo hay.

5 «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tâ zəba fətaya, tâ gwad nəteye ɲgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwwa ada tə ɓarawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i peteked tay ta zəbol.*

6 Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mənde wu mənday aye na, ta wuda məndze ka təv nakə ɲgwalak eye ada mə gay i maduwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ɲgatateye aye.

7 A satay ndo hay tâ tsikatay me mə walaɲ i ndo hay haladzay ada tâ zalatay “Miter” hay.

8 «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mâ zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nəte tsa. Nəkurom tebiye na, ta mala-mar hay.

9 Kâ zalumay a ndəray ka məndzibəra nakay “Bəba” bay. Hərwi Bəba kurom na, nəte, neɲgeye mə mbəlom.

10 Kâ pəlum tâ zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nəte tsa.

11 Ndo nakə bagwar eye mə walaɲ kurom aye na, mâ təra ndo i məsler kurom.

12 Kwa way kə say matəre bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye dūh. Kwa way ka təra ha gər ɲgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye dūh.»

Dəretsətseh ka ndo mədzaɲgawa bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay

Markus 12.40; Luka 11.39-42, 44, 47-52, 20.47

13 «A nəkurom ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dərəzlumatay na tsəved mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgəre tay ha tâ ye bay.

[14 «A nəkurom ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ɲgwas hay. Ka dūwulawum me vədvdəd hərwi ada ndo hay tâ gwad nəkurom ndo ɲgwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye

* 23:5 Yahuda hay tə mbəkwwa mahodok, tə pawa a dəma təv mədzeɲge hay mə Derewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

15 «A nakurom ndo madzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nakurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tā pakum bəzay. Ka hutum ndo nəte na, ka tərume ye ndo nakə ma hutie sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

16 «A nakurom neheye ka tərūm andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha ndo hay aye, dəretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwadumeye: “Tadə ndoweye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, tadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.”

17 A nakurom ndo i matərahəŋ hay, nakurom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak eye duh na, mey? Gura tsukudu gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsədanŋa eye daw?

18 Faya ka gwadumeye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapala eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a

mbada ha aye.”

19 Nakurom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye duh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukudu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsədanŋa wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw?

20 Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye.

21 Ndowneye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dəma aye.

22 Ndowneye kə mbada ta magərmbəlom na, a mbada ta təv məndze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dəma aye.

23 «A nakurom ndo madzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nakurom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərūm ha mäge wu ŋgwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye duh na, kəkay? Andza məgwede mäge wu nakə a ye ka bo mäge aye, mäge wu ŋgwalak eye a ndo hay, məpe mədza gər ka Mbəlom. Anəŋ wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze məgər ha siye bay.

24 Nakurom ka tərūm na, andza guluf neheye faya a

ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na, ka gərum ha a dəma zləgweme.

25 «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkuroom faya ka tsakadumeye dəba i gəsiyem ta dəba i səra lele. Ane tuk na, huɗ eye maraha eye tə wu neheye ka kəlum aye ada tə wu nakə a say a bor i bo kurom aye.

26 A nəkuroom Farisa neheye ka tərūm andza guluf hay aye, tsakadum na huɗ i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərma.

27 «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkuroom ka ndzəkitem bo na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dəba eye lele, a zəba kudəkudək. Tə le ka dərə mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə huɗ eye na, maraha eye ta mətasl i mədahaŋ hay ada tə wu neheye maza eye tebiye.

28 Nəkuroom na, andza niye dərma. Ka dərə i ndo hay na, ka gwadum nəkuroom ndo i dedək hay. Ane tuk na, mə dərev kurom na, nəkuroom maraha eye ta bəbək ada ta mənese.

29 «A nəkuroom ndo mədzaŋgawa bazlam i

Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkuroom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dəzlumeye tsəvay i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ada faya ka lambadumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom ta dedək aye.

30 Ada ka gwadum: “Tadə nəmaa ge andaya a həlay i bəba tətə may neheye tə kədawa ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nəteye hərwi məkədə tay ha bay.”

31 Andza niye, bo kurom eye tə gər kurom ka sərūm ha nəkuroom wawa i ndo neheye tə kəd tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye.

32 Lele, ndədikum ka məsler i bəba tətə kurom huya!

33 «Nəkuroom na, dədə hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mətəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay?

34 Hərwi niye, tsənum lele: Na slarakumeye naha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kədumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazləmbada eye, siye ka ndadumeye tay ha ta mandalaəba mə gay i maduwule me kurom hay ada siye ka həharumeye tay ha ka gəma ka gəma.

35 Andza niye, ndo neheye ka kədum tay ahəl niye kəriye ta ge mənese bay aye na, mənese eye ma dədiye na,

ka gər kurom. A dazlay ka Abel ndo məpay naha faya a Mbəlom hus ka Zakari wawa i Baraki nakə ka kədum mə walaŋ i təv məvələy wu a Mbəlom ta təv nakə tsədanŋa eye.

³⁶ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu neheye tə ge ahəl niye tebiye na, sariya i Mbəlom ma dədiye ka ndo neheye anəke aye.»

*Yesu a tuwa Zerozelem
Luka 13.34-35*

³⁷ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar. Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a hud i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay!

³⁸ Hərwi niye, gay kurom ma təriye rəgay.

³⁹ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: «Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!»

24

*Yesu a da ha ta mbəzliye ha gay i mädəslay ha gər a Mbəlom
Markus 13.1-2; Luka 21.5-6*

¹ Yesu a ndohwaw abəra mə gay i mädəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma

diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka təv ŋgay hərwi a satay məday ha ta dəzl gay i mädəslay ha gər a Mbəlom ada siye i gay hay na, kəkay.

² Yesu neŋgeye a gwadatay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwad ba? Sərum ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nətə ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

*Ŋgodgor i mandəve i mändzibəra
Markus 13.3-13; Luka 21.7-19*

³ Yesu a ye, a tsal a Mahəmba i Tetədəz. Ahəl nakə neŋgeye mandza eye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay mahətəye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwaday: «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəday? Ada ŋgodgor waray nakə ma diye ha mazlambar ka maweye ada mändzibəra mazlambar ma ndəviye aye?»

⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gum metsehe! Ndəray mâ səpat kurom bay.

⁵ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: «Neŋ na, Kəriste!» Ada ta səpatiye ndo hay haladzay.

⁶ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vərəm bəse tə nəkurom kwa neheye dərəŋ tə nəkurom aye na, kâ dzədzarum bay. Hərwi wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye. Ane tuk na, mandəve i mändzibəra zuk bay.

7 Slala nged ta giye varam ta slala nenget, bəy ta bəy ta giye varam. Mandərzlan ma giye, dala ma bəliye ma gəma hay wal wal.

8 Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ngwas aye.»

Wu nakə mandzateye a gər a gawla i Yesu hay aye

9 «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hərwi ada tã gakum dəretsətseh, ta kədiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga.

10 A həlay niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha məpe mədzal gər abəra ka neŋ. Ta həliye ka bo me ada ta niye a bo dəre mə walaŋ tay nətə nətə.

11 Ndo neheye tə gwad nətəye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye haladzay ta deyeweye. Ta səpatiye ndo hay haladzay.

12 Mənese ma səkahiye haladzay. Hərwi niye, mawude bo i ndo hay haladzay ma nəkidīye.

13 Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.

14 Ta diye ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi ada ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tã tsəne. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Markus 13.14-23; Luka 17.23-24, 37, 21.20-24

15 Yesu a gwadatay: «Ka ngatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonŋo, ma lətsiye a təv nakə tsədəŋŋa eye, andza nakə Daniyel* ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndowneye kə dzaŋga na, mã tsəne lele.)

16 Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tã hway a mahəmba hay.

17 Ndo nakə nenŋeye ka gər i gay aye na, mã mbəzlaw ka dala hərwi mede məhəlaw wu ngay hay abəra mə gay ngay bay.

18 Ndo nakə nenŋeye ma guvah aye na, mã mbəda gər a mətagay ngay məzlaw pe-teked ngay bay.

19 Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ngwas neheye tə bo sulo aye ada ka ngwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay hay aye!

20 Duwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mã ge a həlay i mətasl bay kəgəbay pat i mazəzkw bo bay.

21 Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye hus anəke na, dādā ndəray kə sa dəretsətseh andza niye bay ada dādā ma giye bo andza niye sa bay.

22 Tadə Mbəlom mã nəkid ha abəra ka pat i dəretsətseh

* 24:15 Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

bay na, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ɲgay neh-eye a pala aye.

23 «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste anan!” kəgəbay “Neɲgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ɲgay bay.

24 Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyew-eye. Ta gwadiye nəteye na, ndo mæde ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nəteye na, ta giye masuwayan hay ada tə wu neh-eye ma giye hərbaəbəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neh-eye Mbəlom a pala aye.

25 Anan, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

26 «Tadə ta gwadəkum: “Kəriste anan mə pesl”, kâ yum bay, kəgəbay ta gwadəkum: “Neɲgeye anan maɲgaha bo eye kanan” na, kâ təmum bay.

27 Neɲ Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutsede i mbəlom nakə ta ɲgateye kwa tə waray aye.

28 Andza niye, təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

Məməw i Wawa i Ndo

Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

29 «Kwayanɲa dəretsətseh niye hay ta ye abəra mə dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wur-zla hay dərmak ta kutsaweye

abəra ka magərmbəlom, ada wu neh-eye gədan eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay.

30 Pat eye niye na, ndo hay ta ɲgateye a wu nakə ma diye ha neɲgeye faya ma deyew-eye aye ka magərmbəlom. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ɲgeteɲeye a neɲ Wawa i Ndo na deyew-eye ma pazlay ta gədan ada ta məzlaḅ eye haladzay.

31 Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neh-eye a pala tay ha aye abəra ka kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov

Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

32 Yesu a gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ɲgatumay a gurov ka dūda na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədaw?»

33 Andza niye, ka ɲgatumay a wu neh-eye tebiye ta ndislew na, sərūm ha neɲ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neɲ ka maged.

34 Neɲ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neh-eye anəke aye ta mət zuk bay.

35 Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dāda ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə məndzibəra ma ndəviye na,

Mbəlom nate ɲgwen

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

³⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nate a sər bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neɲ Wawa ɲgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nate ɲgwen.

³⁷ Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neɲ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmaƙ.†

³⁸ Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay aye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsay, tə zlawə dahəlay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalan i yam aye.

³⁹ Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahəl nakə neɲ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye dərmaƙ.

⁴⁰ «A həlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nate, ta gəriye ha neɲged.

⁴¹ ɲgwas hay sulo ta ləgəriye na, ta zliye nate ta gəriye ha neɲged.

⁴² Hərwi niye, ndzum na, tsezlezleɲne bəna ka sərɒm pat nakə Bəy Maduweɲ kurom ma maweye bay.

⁴³ «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mə sər həlay nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma

ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezleɲne, ma gəriye ha məkal mə fələkwa a gay ɲgay bay.

⁴⁴ Hərwi niye, nəkurom dərmaƙ ləvum bo, hərwi neɲ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərɒmeye bay.»

Ndo i məsler ɲgwalak eye

Luka 12.41-48

⁴⁵ Yesu a gwadatay: «Ndo i məsler ɲgwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neɲgeye na, ndo nakə ndo i gay ɲgay a gwaday “Gatay gər a siye i ndo mäge məsler ga hay. Vələtay wu mənday tə həlay eye.”

⁴⁶ Məɲgwese ka gər i ndo mäge məsler niye tadə ndo i gay ɲgay ki yaw, kə ndzay a gər neɲgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye.

⁴⁷ Neɲ faya na gwadəkumeye: Sərɒm ha na, ndo i gay ɲgay ma gərɒy ha zlele ɲgay tebiye mə ləvay gər.

⁴⁸ «Ane tuk na, tadə ndo mäge məsler niye ɲgwalak eye bay na, ma gwadeye a gər ɲgay: “Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay”,

⁴⁹ ma piye bo məndebe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye wu mənday ada ma siye wu məsay ta ndo məkweye hay.

⁵⁰ Ndo i gay ɲgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye.

† 24:37 Madazlay i wu hay 7.17-23.

⁵¹ Ki yaw na, ma vāleye dāretsətseh haladzay, ma hāhariye na ndo i māsler niye. Ma kaliye ha a tāv i ndo i bābārek hay. Mā dāma na, ta tuwiye tē mahāpāde zler eye.†»

25

Dzeke i merehe i dem hay kuro

Luka 12.35-38, 13.25-28

¹ Yesu a gwadatay: «A hālay niye na, Bāy i Mbālom ma ndzākitiye bo na, tē merehe i dem hay kuro. Tē hāl lalam tay hay, ti ye hārwi mādzāgār tē zal i dahālay.

² Mā walaŋ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matārakahāŋ eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya.

³ Merehe i dem neheye zlam matārakahāŋ aye, tē hāl lalam tay na, ta lāva ha bo tē mal bay.

⁴ Merehe i dem neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tē hāl lalam tay ada kwa way a lāva ha bo tē mal ma dos.

⁵ Zal i dahālay ki yaw bāse bay. Merehe i dem niye hay tebiye māndzehāre a gatay, tē ndzahāra.

⁶ «Ta magār hāvad na, mawude a tsāne. «Anaŋ zal i dahālay kē ndzew! Lātsum ka mbālom, dum ta dzum gār.»

⁷ Merehe i dem niye hay ta pādeke abāra ka māndzehāre, ta dazlay mālāve bo ta lalam tay hay.

⁸ Merehe i dem neheye matārakahāŋ aye na, ta tsātsah mal ka merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, tē gwadatay: «Mbādumamay mal a lalam may hay tsekweŋ tey hārwi faya ta mbatiye.»

⁹ Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, ta mbādatay faya, tē gwadatay: «A'ay, andaya haladzay ma sliye a nāmay ada a nākurom bay. Hwayum naha bāse dūh ka tāv i ndo i tsakala, sākāmumaw.»

¹⁰ Ahāl nakā ti ye masākāmaw mal aye na, zal i dahālay a ndislew. Merehe i dem neheye zlam malāva bo aye na, tē fālākwa ka bo tē neŋgeye a gay i magurlom i mēzle dahālay. A dārēzl a maged.

¹¹ Māndze zarat na, siye i merehe i dem niye hay tē maw. Tē maw na, tē gwad: «Bāy Maduweŋ, Bāy Maduweŋ, hāndākamay abāra ma maged!»

¹² Ane tuk na, zal i dahālay a gwadatay: «Neŋ faya na gwadākumeye ta dedek, na sār kurom bay.»

¹³ Hārwi niye, ndzum tse-zlezleŋŋe bāna pat eye kwa hālay eye na, ka sārūm bay.»

Dzeke i ndo māge māsler hay mahkar

Luka 19.11-27

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakā a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i māsler ŋgay

† 24:51 Zāba ma Mata 8.12 ada dzanŋa wu nakā mawatsa eye ka gār aye.

hay, a gər ha zlele ɲgay a həlay tay.

¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədan ɲgay. A vəlay a ndo ɲged kwar i suloy temerre zlam, a ndo ɲged temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nəte. Tsa na, a ye ɲgway.

¹⁶ «Ndo i məsler nakə tə vəlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbəda ha həlay kwayaɲa. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa.

¹⁷ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərmak. A huta faya kwar i suloy temerre sulo.

¹⁸ Ane tuk na, ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye na, a ye a la bəɖ, a ɲgaha na suloy i ndo i gay ɲgay niye a dəma.

¹⁹ «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i məsler niye hay a maw. Tsa na, a say məpesle na suloy ɲgay nakə a vəlatay aye.

²⁰ Ndo nakə a vəlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv ɲgay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleɲ na, kwar i suloy temerre zlam. Anan na huta faya kwar i suloy temerre zlam.”

²¹ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ɲgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweɲ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ɲgwasama ka bo tə neɲ.”

²² Ndo i məsler nakə a vəlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleɲ kwar

i suloy temerre sulo. Anan na huta faya kwar i suloy temerre sulo.”

²³ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Lele, nəkar na, ndo i ɲgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweɲ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ɲgwasama ka bo tə neɲ.”

²⁴ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye, a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar na, ndo makula gər eye. Ka dziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər a wu nakə ka zəv bay aye.

²⁵ Na dzədzar, hərwi niye na ye na ɲgaha kwar i suloy yak a bəɖ. Anan suloy yak.”

²⁶ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ɲgwalak eye bay aye ada səe eye. Ka sər na, na dziye wu nakə na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba?

²⁷ Meeneɲ na, peɲ na suloy a bank. A həlay i məmaw ga na, na həla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya.

²⁸ Həlum faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye. Vəlumay ha faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya gwezem aye.

²⁹ Hərwi ndo nakə wu ɲgay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ɲgay andaya bay aye na, kwa tsekweɲ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra.

³⁰ Gəsum na ndo nakay ma giye ɲgama bay aye. Kalum

naha abëra a lëvonj. Më dëma na, ta tuwiye të mahëpëdë zler eye.*”»

Sariya i mandëve i mändzibëra

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahël nakë neñ Wawa i Ndo na deyeweye ma mëzlaḅ ga ta gawla i Mbëlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzanḡa i bëy ga ta mëzlaḅ.

³² Ndo i mändzibëra hay tebiye ta hayiye gër ka tøv ga ada na ngëniye ha ka bo abëra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mëtsëkure ma ngëniye tay ha tëbanj hay ta wak hay.

³³ Ka ngëna tay ha na, ma piye tay ha tëbanj hay a diye i hëlay i mënday ngay ada ma piye tay ha wak hay a diye i hëlay i gula ngay.

³⁴ «Bëy ma gwadateye a ndo neheye të hëlay i mënday ngay aye: “Dumara, nëkurom neheye Mbëlom Bëba ga a pa fakuma ngama aye, ka ndzumeye ma bëy ga nakë Mbëlom a lëvakum ha bo kwa ahël nakë kë ge mändzibëra zuk bay aye.

³⁵ Hërwi ahël niye, may a wur fagaya na, ka vëlumenj wu mënday, yam a geñ na, ka vëlumenj yam mësay, neñ mbëlok eye na, ka tëmum ga a gay kurom,

³⁶ peteked andaya fagaya bay na, ka pumenj ka bo peteked, neñ dëvats eye na, ka gumenj gër, neñ ma danḡay na, ka yum ka zëbumenjew dëre.”

³⁷ «Ndo neheye të gawa wu nakë a yay a gër a Mbëlom aye na, ta mbëdeye faya, ta gwadeye: “Bëy Maduwenj, nëmaa ngataka may a wur fakaya ada nëmaa vëlaka wu mënday na, këday? Yam a gaka ada nëmaa vëlaka yam mësay na, këday?”

³⁸ Nëmaa ngataka nëkar mbëlok eye ada nëmaa tëma kar a gay may na, këday? Peteked fakaya bay ada nëmaa paka ka bo peteked na, këday?”

³⁹ Nëmaa ngataka nëkar dëvats eye këgëbay nëkar ma danḡay ada nëmaa ye mazëbakaw dëre na, këday?”

⁴⁰ «Bëy ma mbëdateye faya, ma gwadateye: “Neñ faya na gwadakumeye, sërüm ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekwenj më walanj i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neñ.”

⁴¹ Ma dëba eye bëy ma gwadateye a ndo neheye të hëlay i gula ngay aye: “Dum abëra ka tøv ga, nëkurom neheye Mbëlom a vëlakum mezeleme aye! Dum a ako nakë ma mbatiye dëda bay Mbëlom a lëvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ngay hay aye.

⁴² Hërwi, ahël nakë may a wur fagaya na, ka vëlumenj wu mënday bay. Yam a geñ na, ka vëlumenj yam bay,

⁴³ Neñ mbëlok eye na, ka tëmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumenj ka bo peteked

* 25:30 Zëba ma Mata 8.12 ada dzanḡa wu nakë mawatsa eye ka gër aye.

bay, neŋ dāvats eye ada neŋ ma daŋgay na, ka gumenŋ gər bay.”

44 «Nəteye dərmaŋ ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Nəmaa ŋgataka may a wur fakaya, yam a gaka, nəkar mbəlok eye, dāvats eye kəgəbay ma daŋgay nəmaa gaka gər bay na, kədəy?”

45 «Bəy ma mbədəteye faya, ma gwadəteye: “Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye bay na, ka gumenŋ a neŋ bay dərmaŋ.”»

46 Yesu a gwadətay: «Nəteye, ta diye ta hutie na, dəretsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo neheye tə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved məgəse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

1 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na, a gwadətay a gawla ŋgay hay:

2 «Ka sərum ha magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Neŋ Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada tā dar ga ka mayako mazləmbada eye.»

3 A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.

4 Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, a satay məgəse Yesu ta məkal ada məkədə na.

5 Ane tuk na, tə gwad: «Kā gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ŋgwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu

Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

6 Yesu neŋgeye ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simon. Ndowne niye a ndzawa na, dāvats i madəgwede a gaway.

7 Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ŋgwas wuray a ye naha ka təv i Yesu ta dos mə həlay a le haladzay, maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa tsakala eye haladzay aye. A mbəda mal niye ka gər i Yesu.

8 Gawla ŋgay hay tə ŋgatay na, a yatay a gər bay, tə gwad: «A nas ha mal nakay na, hərwi mey?»

9 Ŋgama meeneŋ m̄a səkəm ha na, ma hutie ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mətawak hay.»

10 Yesu a sərətay naha a gər ka bazlam tay niye, a gwadətay: «Ka kwasumeye gər a ŋgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay.

11 Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay.

12 Neŋgeye ka mbəda mal ka bo ga hərwi mələve ha bo i məzle ga a bəd.

13 Neŋ faya na gwadakumeye, ta gawla ga hay na, mə gay sərūm ha: Kwa a ŋgay ta diye ha Labara Ŋgwalak eye nakay ka mändzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ŋgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas Iskariyot a pəla tsəved mäge daf ka Yesu

Markus 14.10-11; Luka 22.3-6

14 Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo, məzele ŋgay Yudas Iskariyot, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye.

15 A ye naha, a gwadətay: «Tadə na pəlakum tsəved məgəse Yesu na, ka vəlumenjeje mey?» Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə paslay kwar i suloy kuro kuro mahkar*, tə vəlay.

16 A dazlay pat eye niye Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi mäge daf ka Yesu aye.

Yesu a ləva ha bo tə dafi Pak

Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

17 Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka təv i Yesu, tə gwadətay: «A saka nəmaa daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

18 Yesu a gwadətay: «Dum a wuzlahgəma, a gay i ndoweye andaya, gwadumay: «Miter a gwad: Həlay eye i ga kə slaw. Na ndiye daf i Pak

19 Gawla i Yesu hay ti ye tə ge wu nakə Yesu a tsikatay aye. Tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Yesu a da ha gawla ŋgay nəte ma giye faya daf

Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

20 Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ti ye tə ndza, ta dazlay a mənde wu mənday.

21 A həlay nakə nəteye faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadətay: «Neŋ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, ndo nəte mə walaŋ kurom ma giye fagaya daf.»

22 A ndalatay a gawla ŋgay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsətsehe faya, nəte ta nəte: «Bəy Maduweŋ, neŋ daw?»

23 Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya nəmaa tələkiye həlay a sərə salamay aye.

24 Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye daf ka neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ tā wa na bay.»

25 Yudas, ndo nakə ma giye daf ka Yesu aye, a tsətsah faya: «Neŋ daw, Miter?»

Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Andza nakə ka tsik aye.»

* 26:15 Zəba ma Zakari 11.12.

Dafi Bəy Maduwerj

Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korinhte hay 11.23-25

²⁶ Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peñ, a gay naha sisœ a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peñ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

²⁷ Ma dəba eye a zla gəvet, a gay naha sisœ a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay, a gwadatay: «Sum nəkurom tebiye.

²⁸ Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i ndo hay haladzay.

²⁹ Neñ faya na tsikakum-eye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə ka ta sakweye wedeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»

³⁰ Ma dəba eye, ta zambaday a Mbəlom ta dəmes† na, ti ye tə tsal a Mahamba i Tetədcəz.

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Bəgom ta həvad nakay nəkurom tebiye ka gərume ye ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: “Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay, ada təbañ niye hay mahaya gər eye ta

ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.‡”

³² Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahañ na, na həbiye kurom ma Galile.»

³³ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neñ na gəriye kar ha dāda təbey.»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neñ faya na gwadakeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neñ bay.»

³⁵ Piyer a gwaday: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye dərmak.

Yesu ma Getsemene

Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dəma na, a gwadatay: «Ndzum kanañ. Na diye, na dūwulay naha me a Mbəlom kataday.»

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dəma na, mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay.

³⁸ A gwadatay: «Dərev ga na, kə rah tə dəretsətseh i mədahañ. Nəkurom na, ndzum kanañ, ndzakwa na, tsezlezleñe.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekweñ, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A dūwulay naha me a

† 26:30 Tə ge dəmes ka mandəve i mənde daf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118.

‡ 26:31 Zakari 13.7.

Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye bo na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kâ ge andza nakə a seŋ a neŋ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»

40 A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A gwaday a Piyer: «Andza niye, ka slum faya mändze tə neŋ tsezlezleŋne tə dəre kwa bəre nəte bay na, kəkay?»

41 Ndzum tə dəre tsezlezleŋne ada duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dəfum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say mäge wu lele eye, ane tuk na, gədaŋ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

42 A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a duwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, tadə ka sliye məzle fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye bay na, vəleŋ gədaŋ nâ sa andza nakə a saka a nəkar aye.»

43 Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya mändze tə dəre kwa tsekweŋ bay tebiye.

44 A gər tay ha, a ye sa. A duwulay me a Mbəlom andza nakə meeneŋ eye.

45 Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwaday: «Faya ka ndzahərumeye sa ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Neŋ Wawa

i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk.

46 Lətsum, takwa ta dza-kwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya dəf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

47 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəsəlaŋ Yudas neŋgeye nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

48 Yudas ndo məgatay dəf ka Yesu aye bə kə datay ha wu nakə ma giye. A gwaday: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum na.»

49 Yudas a həndzəf naha kwayaŋŋa ka təv i Yesu, a gwaday: «Zay dəw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

50 Tsa na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dzam ga, wu nakə ka yaw mäge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

51 Ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgwadaw maslalam ŋgay mbəhhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala.

⁵² Tsa na, Yesu a gwaday: «Ma ha maslalam yak a gay ngay eye hærwi ndo neheye ta giye vëram ta maslalam aye na, ta bëbazliye tay ha ta maslalam dërmak.

⁵³ Neŋ na sliye mæzalay a Bëba ga Mbëlom, mâ slërenjew gawla ngay hay gwezem haladzay anäke na, ka sër tãbädew?

⁵⁴ Ane tuk na, kã ge andza niye na, wu nakã tã watsa a Derewel i Mbëlom ma giye bo na, ma kãkay kãla?»

⁵⁵ Yesu a gwadatay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gësiye ndo i mækal daw? Pat pat neŋ mandza eye mã gay i mädäslay ha gër a Mbëlom, na tãtikawa, ka gësum ga bay!

⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tã ge bo aye na, hærwi ada wu nakã ndo mädë ha bazlam i Mbëlom hay tã watsa mã Derewel i Mbëlom aye tã ge bo.»

Tsa na, gawla ngay hay tã gër ha, ta hway faya abëra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay

Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dëba eye ndo neheye tã gës Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo mævälaway wu a Mbëlom. Mã dëma na, ndo mädzanğawa bazlam i Mbëlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, näteye mahaya gër eye.

⁵⁸ Ahël nakã faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bëzay ma dëba dërenj hus a dalamätagay i gay i bagwar i ndo mævälaway wu a Mbëlom. A ye naha a fëläkwa a dalamätagay, a ndza ka tãv i ndo niye hay faya ta tsëpiye maged' aye. A say mazëbe faya ta giye ha tã Yesu na, kãkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tã vëlaway wu a Mbëlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pëla ndo hay hærwi maraw faya me hærwi mægay sariya i mækädë na.

⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsävëd mækädë na bay. Ka mandëve ngay eye na, ndo hay sulo ti ye naha, tã gwad:

⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambëzle ha gay i mädäslay ha gër a Mbëlom ada ma mähëne mahkar na, na dözliye na wedeye.”»

⁶² Tã tsänë andza niye na, bagwar i ndo mævälaway wu a Mbëlom a lätse, a gwaday a Yesu. «Ka mbädätay faya a ndo neheye tãbädew? Tã tsik fakaya na, mey?»

⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ngway tete. Bagwar i ndo mævälaway wu a Mbëlom a gwaday: «Neŋ faya na tsätsahiye fakaya tã mæzele i Mbëlom nakã ma ndziye ka tor eye, mbädënjew faya: Nëkar na, Këriste Wawa i Mbëlom daw?»

⁶⁴ Yesu a gwaday faya: «Andza nakã ka tsik aye. Ane tuk na, sërüm ha, ma dazlay

anəke, ka ɲgatumenɲeye a neɲ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neɲgeye nakə gədaɲ eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ɲgatumenɲeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A ɲgurada ha peteked ɲgay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka pəlakweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye.

⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Neɲgeye ndo mäge mənese, tədə məkədə na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesle6 ka dərə a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom.

⁶⁸ Tə gwaday: «Kəriste, nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁹ Piyer na, neɲgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. ɲgwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwaday: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a day bərakəzan a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad:

«A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay maged. ɲgwas wuray a ye ka təv ɲgay, a gwadatay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a day bərakəzan a Yesu masulo eye. A mbaɖa, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekwenɲ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwaday: «Ta dedek, nəkar dərma na, nəte mə walaɲ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a da ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mā geɲ dəretsətseh. Na mbaɖa na, ta dedek na sər na ndo nakay bay.»

Kwayaɲɲa dzagulok a zlahə.

⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwaday: «Dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neɲ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

*Ti ye ha Yesu a gay i Pilat
Markus 15.1; Luka 23.1;
Yuhana 18.28-32*

¹ Pərik i mekedə na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma

ha ka bo bazlam tebiye hærwi mækæde na Yesu.

²Tæ dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat ngomna i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tæ vëlay ha a Pilat.

*Yudas a kæf bo ngay
Mæsler hay 1.18-19*

³Yudas, ndo nakæ a ge daf ka Yesu aye, a zæba ta gæs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakæ a ge aye na, ngwalak eye bay. A hæl kwar i suloy nakæ tæ vëlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbælom ta madugula i Yahuda hay.

⁴A ye naha a gwadatay: «Na ge mænese, hærwi na ge daf ka ndo nakæ kæ ge mænese bay aye.»

Ta mbæday faya, tæ gwaday: «Bazlam yak bæna, i may mey tey.»

⁵Yudas a kutsatay naha suloy niye mæ gay i mædæslay ha gær a Mbælom. Tsa na, a ye a hærüwa bo ta læber, a mæt.

⁶Bagwar hay i ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbælom tæ hæl sulo niye, tæ gwad: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kæ vëlakway tsæved mæpe na a gay i mædæslay ha gær a Mbælom bay. Suloy nakay na, i mækæde gær i ndo.»

⁷Ma dæba eye, madugula i Yahuda hay tæ ma ha ka bo bazlam mæ walaŋ tay hærwi suloy niye na, ta sækæm guvah abæra ka ndo mængere gærwa. A guvah eye niye na, ta liye a dæma slele hay.

⁸Hærwi niye, hus ka bægom tæ zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz.

⁹Andza niye, a da ha na, bazlam i Zeremi ndo mæde ha bazlam i Mbælom nakæ a tsik aye. A gwad: «Tæ hæl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakæ ndo i Israyel hay tæ gwad ta vëliye hærwi ngay aye.

¹⁰Ada ta sækæm ha guvah abæra ka ndo mængere gærwa andza nakæ Bøy Maduwen Mbælom a gweden ge aye.*»

*Yesu kame i Pilat
Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38*

¹¹Yesu nengeye kame i Pilat. Pilat a tsætsah faya, a gwaday: «Nækar na, bøy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a gwaday faya: «Nækar ka tsik segey.»

¹²Bagwar hay i ndo neheye tæ vëlaway wu a Mbælom aye ta madugula hay tæ dæs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbædatay faya bay.

¹³Pilat a gwaday: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsæne tæbædew?»

¹⁴Ane tuk na, Yesu ka mbæday faya kwa tsekwen bay. Niye na, a gay wadæŋ wadæŋ a Pilat.

Tæ gay sariya a Yesu i mækæde

Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

¹⁵Magurlom i Pak kæ ndzew na, ngomna a gærawa

* 27:10 Zæba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

ha ndo i dangay n̄te, ndo nak̄a a satay a ndo hay aye.

¹⁶ A h̄alay niye na, ndoweye andaya n̄nḡeye seweɗ eye ma dangay, t̄ə zalay Barabas.

¹⁷ Ndo hay t̄ə haya ḡər haladzay. Pilat a ts̄ətsah fataya, a gwad̄atay: «A sakum n̄ā ḡərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nak̄a t̄ə zalay K̄əriste aye daw?»

¹⁸ Pilat a s̄ər ha t̄ə ḡəsay naha Yesu na, t̄ə ge faya na, s̄əl̄ək k̄əriye.

¹⁹ Ah̄əl nak̄a Pilat mandza eye ka t̄əv m̄əge sariya aye na, ŋgwas ŋgay a sl̄ər ndo ka t̄əv ŋgay, a ye naha a gwad̄ay: «K̄ā gay wuray a ndo nakay bay, h̄ərwi k̄ə ge m̄ənese bay. Ta h̄əvad̄ nakay, na sa d̄ərets̄əseh haladzay ma m̄əsiŋe h̄ərwi ŋgay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye t̄ə v̄əlaway wu a Mb̄əlom aye ta madugula hay t̄ə v̄əlatay ḡədaŋ a ndo hay, ta ts̄ətsah ka Pilat m̄ā ḡəratay ha Barabas. Yesu na, m̄ā k̄əd̄ na.

²¹ Pilat a gwad̄atay: «Na ḡərakumeye ha ndo i dangay n̄te. M̄ə walaŋ tay n̄te a sakum n̄ā ḡərakum ha na, way?»

Ta mb̄əday faya. «Ḡəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a ts̄ətsah fataya, a gwad̄atay: «Ada na geye a Yesu nak̄a t̄ə zalay K̄əriste aye na, mey?»

N̄əteye tebiye t̄ə gwad̄ay: «Dar na ka mayako mazl̄əmbada andza dzagwa i b̄əy. T̄ə v̄əlay sakwal̄‡ a h̄əlay. Ta d̄əkway

²³ Pilat a gwad̄atay: «N̄ənḡeye a ge na, m̄ənese waray?»

Ane tuk na, ta s̄əkah ha mawude haladzay ta ḡədaŋ, t̄ə gwad̄: «Dar na ka mayako mazl̄əmbada eye!»

²⁴ Pilat a z̄əba faya ma sliye m̄əge wuray kwa tsekwen bay ada ndo hay faya ta dazleye mawude haladzay na, a t̄əd̄ yam, a bara h̄əlay kame i ndo niye hay, a gwad̄atay: «M̄ənese i m̄ək̄əde ndo nakay na, ka ḡər ga bay. M̄ənese eye na, ka ḡər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mb̄əday faya, t̄ə gwad̄ay: «Ayaw, n̄əmaa t̄əma. M̄ənese i m̄ək̄əde ndo nakay m̄ā yaw ka ḡər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a ḡəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaɓa na ta mandalaɓa, a v̄əlatay ha a sidzew hay h̄ərwi ada t̄ā ye t̄ā dar na ka mayako mazl̄əmbada eye.

Sidzew hay t̄ə ŋgwas ka Yesu

Markus 15.16-20; Luka 19.2-3

²⁷ Ma d̄əba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ŋgomna. Ti ye naha, t̄ə haya ḡər a sidzew hay tebiye.

²⁸ Ta ts̄əkw faya ab̄əra pe-teked̄ ŋgay hay. T̄ə pa faya peteked̄ ndozza eye.†

²⁹ T̄ə d̄əsaw dak t̄ə slapa na ka bo, ta pay a ḡər a Yesu

† 27:28 Peteked̄ ndozza eye: Peteked̄ nak̄a sidzew i Roma hay t̄ə pawa ka bo andza peteked̄ i b̄əy aye. ‡ 27:29 Sakwal̄ niye na, a b̄əram i sakwal̄ i b̄əy bagwar eye.

gurmets a huvo ada tə ɲgwasə faya, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay?»

³⁰ Ta tuf faya slesle6 ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka gər.

³¹ Ta ndəv ha mənɲwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked ndozza eye niye, tə ma ha faya peteked ɲgay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako mazlələmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

³² Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mə walaɲ gay aye na, tə dzəgər ta ndo i Siren, məzele ɲgay Simon. Tə gay kutoɲ ka məzle mayako mazlələmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

³³ Tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgwede: «Təv i mətasl i gər».

³⁴ Tə vəlay guzom madzapa eye tə wuye dūwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

³⁵ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbada eye. Tə ge tsakwal ka peteked ɲgay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ɲgəna ha a bo mə walaɲ tay.

³⁶ Tsa na, tə ndza mə dəma hərwi matsəpe na Yesu.

³⁷ Tə watsa gər i bazlam nakə tə kəd na faya Yesu aye, tə gwad: «Nakay na, Yesu bəy i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ɲgay.

³⁸ Ta dar ndo i məkal hay sulo ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, nənɲed tə həlay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə bəlawə ha gər tay hay tekəm tekəm tə mətsaday pələslesle.

⁴⁰ Tə gwadaway: «Hey! Nəkar ha6e a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, mənɲay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazlələmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanɲawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ɲgwasə ka Yesu. Tə gwad:

⁴² «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ɲgay təbədew? A gwad nənɲeye bəy i Israyel hay sa na, mə mbəzlaw abəra ka mayako mazlələmbada eye ada nəmaa dzaliye ha.

⁴³ A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwad nənɲeye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuda na na, mə təma ha anəke.»

⁴⁴ Ndo i məkal neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ɲgay aye, tə tsaday andza niye dərmak.

Məməte i Yesu
Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

⁴⁵ A dazlay ta magər həpat, ləvoɲ a ge ka dala niye tebiye

tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa.

⁴⁶ Ma giye bəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kəlerra, a gwad: «*Eli, Eli, lama sabaktani?*» Andza mægweđe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?»

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Faya ma zaleyə a Eliya!»

⁴⁸ Kwayan̄na ndo nətə mə walañ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhuḅ ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hərwi ada mā dəvətse.

⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwad: «*Ngatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyeweye ma təmiye ha daw?*»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kəlerra. Tsa na, a mət.

⁵¹ A həlay niye kwayan̄na, petekəd nakə a ngəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsan̄na kwa abəra mə gəma hus ka dala. Dala a bəl, hotokom hay ta ngəma wudəgər wudəgər.

⁵² Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw.

⁵³ Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahan̄ na, ti ye a Zerozelem, gəma tsədan̄na eye. Mə dəma na, ndo hay haladzay ta ngatatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ngatay dala a bəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwad: «Ta dedək, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!»

⁵⁵ Ngwas hay haladzay nətəye malətsa eye dərəñ faya ta zəbiye naha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler.

⁵⁶ Mə walañ tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Nəngeye ndo i gəma i Arimate, məzele ngay Yusufa. Nəngeye dərmak, gawla i Yesu.

⁵⁸ A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahan̄ i Yesu. Pilat a vəlay tsəved ka məzle mədahan̄ i Yesu.

⁵⁹ Yusufa a ye a zla na mədahan̄ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye, a zla rəkwat a mbəkwa na.

⁶⁰ A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh wedəye hərwi ngay eye ngway aye. Tsa na, a bədəngwal beber bagwar eye hərwi madərəzle faya. A dərəzl faya na, a ye ngway.

⁶¹ Mari i Magədala ta Mari nəngeđ nətəye andaya

mandza eye dāgerger bāse ta tsāvay.

Sidzew ha ta tsāpa na tsāvay

62 Tādō eye andza mēgwede pat nakā a mbay naha a pat i mēlāve bo i mazēzukw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tō vālaway wu a Mbēlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat.

63 Ti ye naha, tō gwadāy: «Ŋgalaka, nēmaa yaw ka tāv yak na, hārwi wu nakā ndo i parasay nakay a tsik ahəl niye aye na, ka mamayaw a gār. A gwad: “Ma dāba i mēhāne mahkar na, na lātseweye abāra ma mādahaŋ.”

64 Gwadātay a sidzew hay na, tā tsāpa na tsāvay lele hus a mēhāne mamahkar eye bāna gawla ŋgay hay ta deyeweye ta kāliye na. Ma dāba eye ta gwadāteye a ndo hay: “Yesu kē lātsew abāra ma mādahaŋ.” Parasay ŋgay ma sākahiye wene wene eye ma ziye nakā kurre aye.»

65 Pilat a gwadātay: «Həlum sidzew hay anāŋ dum tay ha ka tsāvay, tā tsāpa andza nakā a sakumeye.»

66 Tē həl bo ti ye. Ti ye naha tē lāva bo tē matsāpe tsāvay. Tē slārēba na me i tsāvay, tē gēs na aŋgāts lele. Tsa na, tē pa sidzew hay ka matsāpe na.

28

Yesu a lātsew abāra ma mādahaŋ

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

1 Ma dāba i pat i mazēzukw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedō, Mari i Magādala ta Mari neŋged ti ye mazābe ka tsāvay.

2 Tē ndisl naha kwayaŋŋa na, dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ hārwi gawla i Mbēlom a mbāzlaw mē mbēlom, a yaw a bādāŋwal beber abāra ka tsāvay, tōŋ a ndza faya.

3 Gawla i Mbēlom niye na, a dāv andza mawutseḅe ada peteked ŋgay a slāde haladzay herre.

4 Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsāpiye tsāvay aye. Ta dzēdzar haladzay, ta tēra andza nāteye mamāta eye hay tsadək tsadək.

5 Gawla i Mbēlom a gwadātay a ŋgwas niye hay: «Kā dzēdzarum bay. Na sār nēkurom faya ka pālumeye Yesu, ndo nakā ta dar na ka mayako mazlāmbada eye aye.

6 Neŋgeye andaya kanāŋ bay, kē lātsew abāra ma mādahaŋ andza nakā a tsik aye. Dumara zābum ka tāv nakā tē hāna ha faya kwa.

7 Dum bāse ta gwadūmatay a gawla ŋgay hay na: “Yesu kē lātsew abāra ma mādahaŋ, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mē dāma.” Anāŋ wu nakā na tsikakum aye.»

8 Ŋgwas niye hay ta hway abāra ka tsāvay bāse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dārev tay maŋgwas aye. Ta hway mādātay ha labara eye a gawla i Yesu hay.

9 Kwayaŋŋa, Yesu a yaw tē dzāgār ta nāteye, a gwadātay:

«Na tsikakum me!» Ngwas niye hay ta hændzæd naha ka tæv ngay, ta dækway gurmets a huvo. Tæ gæs na abæra mæ sik ada tæ dæslay ha gær.

¹⁰ Yesu a gwadätay: «Kâ dzædzarum bay. Dum gwadumatay a malamar ga hay na, tâ ye a Galile. Ta ngeteŋeye mæ dæma.»

Wu nakæ sidzew hay ta tækær aye

¹¹ Ahæl nakæ ngwas hay faya ta diye abæra ka tsævay, næteye ka tsæved aye na, siye i sidzew neheye faya ta hæbiye ka tsævay aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha ta tækær wu nakæ a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye.

¹² Bæy hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye tæ haya gær ta madugula i Yahuda hay. Tæ ma ha ka bo bazlam mæ walaŋ tay. Tæ vëlatay suloy haladzay a sidzew neheye ta tsæpa tsævay aye.

¹³ Tæ gwadätay: «Wu nakæ ka tækærumateye a ndo hay aye na, anaŋ: “Ahæl nakæ næmay mandzahæra eye ta hævad aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kæla na mædahaŋ i Yesu.”

¹⁴ Tadæ ngomna kæ tsæne na, ma gakumeye wuray bay. Næmaa særiye wu nakæ næmaa tsikiye.»

¹⁵ Sidzew hay tæ hæl suloy nakæ tæ vëlatay aye. Ti ye tæ dæs parasay andza nakæ tæ tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a dæ zlæm a

Yahuda hay tebiye hus ka bægom.

Yesu a bæzatay ha bo a gawla ngay hay

Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Mæsler hay 1.6-8

¹⁶ Ma dæba eye na, gawla i Yesu hay kuro gær eye næte ti ye a Galile. Ti ye naha, tæ tsal a mahæmba nakæ Yesu a gwadätay «Tsalum a dæma» aye.

¹⁷ Tæ ndisl a dæma na, tæ ngatay a Yesu, tæ dæslay ha gær. Ane tuk na, siye mæ walaŋ tay ta dzala ha faya ta dedæk eye bay.

¹⁸ Yesu a hændzæd ka tæv tay, a gwadätay: «Mbælom kæ væleŋ gædaŋ mæ mbælom ada ka mændzibæra.

¹⁹ Hærwi niye, dum ha bazlam ga ka tæv i ndo i gæma hay tebiye, tærum tay ha gawla ga hay. Dzæhußum tay ha a yam ta mæzele i Bæba Mbælom, tæ mæzele i Wawa ngay ada tæ mæzele i Mæsæfære Tsæfaŋŋa eye.

²⁰ Tætikumatay bazlam neheye na tsikakumeye. Tâ ræhay ha gær tebiye, tâ dzala ha faya. Ada neŋ, na ndziye tæ nækurom pat pat hus ka mandæve i mændzibæra.»

Ngwalak i bazlam

nakə Markus a watsa aye Məfələkwe

Markus a dazlay məwetse labara nakay na, a gwad nakay na: «Labara ngwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom». A da ha Yesu na, ndo mäge məsler, a sla faya mäge wu hay. Ka tətikatay a ndo hay, ka həhar fakalaw abəra mə bo i ndo hay, kə pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Yesu a gwad neŋgeye Wawa i Ndo, a yaw a vəl ha məsəfəre ŋgay hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra mə mezeleme tay.

Markus a watsa ka məsler i Yesu, i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, ka gər i madzəhuḅe i Yesu tə masəpete nakə a say a Fakalaw masəpat na aye, a da ha məsler i Yesu ta məmbəle tay ha ndo i dəvats hay tə matətike nakə a tətikatay a ndo hay aye. A watsa ka gər i məndze maduk i duk eye ka məndzibəra, ka gər i məməte ŋgay ka mayako mazləmbada eye, mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ.

Madazlay i labara 1.1-13

Məsler i Yesu ma Galile 1.14-9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zerozelem 10.1-52

Maduk i duk i məhəne i Yesu 11.1-15.47

Mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ 16.1-8

Yesu a bəz ha bo ada mede ŋgay a mbəlom 16.9-20

Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Mata 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ Labara ngwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye, a dazlay

² andza nakə mawatsa eye mə dərəwel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad:

«Neŋ Mbəlom, na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.

³ Faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,

lambadumay tsəved hay fehe lele, tâ hədzak bay.*»

⁴ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf. A tsikatay me a ndo hay, a gwadatay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuḅum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁵ Ndo neheye ma Ze-rozelem ada ka dala i Yahuda ti ye tebiye. Tə yawa ka təv i Yuhana. Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay ada Yuhana a dzəhuḅawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁶ Yuhana niye na, peteked ŋgay maŋgara eye ta məkwets i zləgweme ada a ḅarawa bəzihud ŋgay na, ta həzlay. A

* 1:3 Ezay 40.3.

ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.

⁷ Anan labara nakə a tsik aye sa, a gwad: «Ndo mekeleŋ eye ma deyeweye kame ga, neŋgeye na, gədan eye a ze ga. Na sliye mahəndzədə ka təv ŋgay, məpəlay ha ləber i tahərak ŋgay bay tebiye.

⁸ Neŋ na, na dzəhuḅ kurom ha a yam tsa. Neŋgeye na, ma dzəhuḅeye kurom ha ta Məsəfəre Tsədanŋa eye.»

Madzəhubə i Yesu a yam, a say a Fakalaw masəpete Yesu

Mata 3.13-4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

⁹ Ma məhəne niye na, Yesu a yaw ma Nazaret ka dala i Galile. A ndislew na, Yuhana a dzəhuḅ na a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

¹⁰ A həlay nakə faya ma tsalaweye abəra ma yam aye na, a ŋgatay a magərməlom a ta ka bo bəra ndzadədəda. Tsa na, Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw ka Yesu andza bodobodo.

¹¹ Ada mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma ŋgwasiye tə nəkar.»

¹² Kwayanŋa Məsəfəre i Mbəlom a zla na a makulkwandah.

¹³ Yesu a ndza mə kəsaf məve kuro kuro fad. Mə dəma na, a say a Fakalaw masəpete na ada mədədə ha a mezeleme. Mə kəsaf niye na, wu i pesl hay mə dəma haladzay. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu ma gəma i Kafer-nahum

Mata 4.18-22; Luka 5.1-11

¹⁴ Ma dəba eye na, tə gəs na Yuhana a danŋay. Tə gəs na Yuhana na, Yesu a ye a Galile. A da ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom mə dəma.

¹⁵ A gwad: «Həlay eye kə ndislew tuk, mbədum ha mede kurom. Təmum Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom a dərev kurom hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədəw.»

¹⁶ Yesu a zəŋgal me i dəlov i Galile. Ahəl nakə faya ta zəŋgaliye me i dəlov niye aye na, a ŋgatay a ndo məgəse kələf hay sulo. Niye hay na, Simon ta malamar ŋgay Anđəre, faya ta kaliye gadan tay a dəlov.

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.»

¹⁸ Tə tsəne na, tə gər ha gadan tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

¹⁹ Yesu a ye kame tsekwen na, a ŋgatay a Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana. Nəteye na, wawa i Dzebede hay. A ŋgatay na, nəteye mə kwalalan i yam faya ta lambadiye gadan tay hay.

²⁰ Kwayanŋa Yesu a zalatay. Tə tsəne məzele i Yesu na, tə gər ha bəba tay Dzebede mə kwalalan i yam ta ndo i məsler ŋgay hay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay wal

wal

Mata 8.14-17; Luka 4.31-44

²¹ Yesu ta gawla ηgay hay ti ye a wuzlahgama i Kafer-nahum. Pat i mazazukw bo na, Yesu a ye a gay i maduwule me. Mə dāma na, a tətikatay a ndo hay.

²² Ndo hay tə tsəne matətike ηgay nakə a tətikatay aye na, a gatay hərbaḅəkka. Hərwi neŋgeye a tətikatay andza i ndo neheye tə dzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay. Ane tuk na, i ηgay a tətikatay na, ta məzlaḅ eye. Hərwi bazlam niye hay ti yaw na, abəra mə neŋgeye ηgway.

²³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo wuray məsəfəre lele bay eye, paf a ye naha a gay i maduwule me niye. Tsa na, a wuda ta magala kələrri.

²⁴ A gwad: «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsədanḡa Mbəlom a sləraw aye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dikdik. Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

²⁶ Kwayanḡa məsəfəre lele bay eye a ḅəl ha ndo niye ta ḡədan tə mawude eye kələrri. Tsa na, a yaw abəra mə bo i ndo niye.

²⁷ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daḅək daḅək, hərbaḅəkka. Tə gwad mə walaḡ tay: «Eh! Eh! Nakay na, wu wuray? Labara nakay a tsik aye na, ta məzlaḅ eye.

Nakay na, ndo waray, a gatay me a məsəfəre lele bay eye hay ada tə ḡəsay me na, ndo waray.»

²⁸ Labara i Yesu a ḡa a zləm kwayanḡa ka dala i Galile tebiye.

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ηgay hay ti ye abəra mə gay i maduwule me niye, ti ye a gay i Simonḡ ta Anḡəre. Nəteye ti ye dziye ta Yakuba ada ta Yuhana.

³⁰ Tə ndisl naha na, mese i Simonḡ mahəna eye mə gay, maraḅaraḅ a gay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Mese i Simonḡ lele bay.»

³¹ Yesu a ye ka təv ηgay a gay. A ye naha na, a ḡəs na abəra mə həlay, a lətse ha ka mbəlom. Tsa na, maraḅaraḅ a ndala faya abəra. A ye, a gatay mbəlok.

³² Ta huwa ma dəba i pat mədədə na, ndo hay tə həlaw ndo i dāvats hay haladzay ta ndo neheye fakalaw mə bo tay aye.

³³ Ndo i ḡama niye hay tebiye tə haya ḡər ka maged i gay nakə Yesu mə dāma aye.

³⁴ Ndo neheye dāvats a gatay wal wal aye na, Yesu a mbəl tay ha ada a həhar fakalaw abəra ka ndo hay haladzay dərmaḅ. Ane tuk na, Yesu a ηḡərəz fataya, a gwadatay: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, Yesu neŋgeye way na, tə sər na.

³⁵ Pərik, mbəlomḡa i dzaguloḅ məzlehe na, Yesu a lətse, a ndohwaw abəra mə gay. Tsa na, a ye dərəḡ abəra ma wuzlahgama. A ye na, a təv nakə

ndəray andaya mə dəma bay aye. A ye a dəma mata dūwule me.

³⁶ Simon ta siye i gawla ŋgay hay ta pədeke abəra ka məndzehəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ti ye ta pəla na Yesu.

³⁷ Ka təv nakə faya ta pəliye na aye na, ta huta na. Tə gwaday: «Ndo hay haladzay faya ta pəliye kar.»

³⁸ Yesu a gwadatay: «Kwa ta pəliye ga bəbay na, takwa a təv mekelen. Ka deyekw-eye na, a gəma neheye bəse bəse aye. Na diye ha bazlam i Mbəlom mə dəma dərmak. Na yaw na, hərwiye.»

³⁹ A ndəv ha mətəsike me ŋgay niye na, a lətse a ye a həhal ka dala i Galile tebiye. A dəwa ha bazlam i Mbəlom mə gay i madūwule me ada a həharawa fakalaw abəra ka gər mavuwe hay.

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Mata 8.1-14; Luka 5.12-16

⁴⁰ Pat wuray na, ndo wuray madəgwada eye a ye ka təv i Yesu. A ye naha na, a dəkw gurmets kame i Yesu. A tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

⁴¹ Yesu a zəba faya na, a gay mə bo. A ndudə ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanŋa!»

⁴² Tsa na, dəvats i madəgwede a ye faya abəra. A mbəl suwud suwud lele.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gay me, ada a gwaday:

⁴⁴ «Do, ka diye wu yak na, tsəne lele hədzakay zləm.»

Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kə tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlay wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanŋa.»

⁴⁵ Ma dəba eye na, ndo niye a ye. A ye naha dūh na, a pa bo ka matəkəratay wu nakə a təra tə nənŋeye aye a ndo hay. Yesu kə sla faya mabəz ha bo ma wuzlahgəma sa bay. A ndzawa na, dəreŋ ta wuzlahgəma, ma təv neheye ndo hay mə dəma haladzay bay aye. Ada huya, ndo hay ti yawa ka təv ŋgay kwa mənŋgay, kwa mənŋgay.

2

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Mata 9.1-8; Luka 5.17-26

¹ A ndza məhəne tsakway na, Yesu a mbədə gər a Kafernahum. Ndo hay tə tsəne Yesu kə maw a Kafernahum, nənŋeye mə gay nakə a ndzawa mə dəma aye na,

² ndo hay ti ye, tə haya gər haladzay ka təv ŋgay. Tə rah a gay niye bərits. Kwa ma bəra, ka me i maged bəbay, təv andaya bay hərwi ndo hay. Tə haya gər andza niye na, hərwi Yesu a tətikawatay bazlam i Mbəlom.

³ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, ndo hay fad tə zlay naha ndo matəra eye madzawa eye ka sləlah.

⁴ Ta pəla tsəved mede ha ka təv i Yesu na, ta huta tsəved

bay, hærwi ndo hay haladzay ka tsæved. Tsa na, tæ tsal ka gær i gay niye. Gær i gay niye na, fatata. Tæ slæl bæd. Ta dængar ha ta tæv nakæ Yesu mæ dæma aye. Tæ mbæzla ha ndo matæra eye niye ta læber ka tæv i Yesu ta slælaha ngay niye dzay.

⁵ Yesu a zæba ka mædzal gær tay nakæ tæ dzala ha faya na, a gwadæy a ndo niye matæra eye: «Wawa ga, na pæsaka ha mezeleme yak hay.»

⁶ Mæ gay niye na, ndo mædzanngawa bazlam i Mbælom mapala eye, næteye andaya mandza eye dærmak. Tæ tsæne andza niye na, tæ dzala mæ gær tay, tæ gwad:

⁷ «Ndo nakay a tsik me i ngay andza niye na, kækay? Nakay na, a tsalay ka gær a Mbælom. Bæna way nakæ dæ mæpæsaya ha mezeleme a ndo aye? Maa sla mæpæsaya ha mezeleme a ndo na, Mbælom næte ngweŋ bæna, way?»

⁸ Tsa na, Yesu a sær wu nakæ tæ dzala mæ gær tay aye, a gwadæy: «Ka dzalum andza niye mæ gær kurom na, hærwi mey?»

⁹ Maa da me mægwadæy a ndo matæra eye: «Mezeleme yak kæ pæsa» na, waray, kægæbay «Lætse zla slælaha yak do» na, maa da me mæ dæma na, waray?»

¹⁰ A seŋ na, særum ha neŋ Wawa i Ndo na, gædaŋ ga andaya mæpæsatay ha mezeleme a ndo hay ka mændzibæra.»

Tsa na, a gwadæy a ndo niye matæra eye:

¹¹ «Faya na gwadæakeye, lætse, zla slælaha yak, do a mætagay.»

¹² Yesu a tsikay andza niye na, kwayanŋa a lætse, a zla slælaha ngay. A ye kame i ndo niye hay mahaya gær eye duwak duwak lele, a yaw abæra. Ndo niye hay mbærzæzza eye tæ ngatay na, a gatay hærbaæbækka. Ta zambadæy a Mbælom tæ gwad: «Eh! Eh! Nakay na, gædaŋ i Mbælom bæna, ka ngatakway a wu andza nakay dæda bay.»

Yesu a zalay Levi

Mata 9.9-13; Luka 5.27-32

¹³ Ma dæba eye na, Yesu a mbæda gær, a ye ka me i dælov nakæ tæ zalay dælov i Galile aye. Ndo hay haladzay tæ yawa naha ka tæv ngay. A tætikawatay bazlam i Mbælom.

¹⁴ Yesu a ndæv ha matætike, a lætse faya ma diye ka tsæved na, a ndzay a gær a ndo matsekele dzanngal ka tæv i mæsler ngay. Ndo niye na, tæ zalay Levi. Nengeye na, wawa i Alfe. Yesu a gwadæy: «Dara, peŋ bæzay!» Tsa na, Levi a lætse a pay bæzay.

¹⁵ Pat wuray na, Yesu ta gawla ngay hay tæ nda wu mændaŋ mæ gay i Levi. Ndo matsekele dzanngal hay ada ta ndo i mezeleme hay tæ nda wu mændaŋ dziye tage Yesu. Næteye tebiye tæ pay bæzay a Yesu.

¹⁶ Mæ dæma na, ndo neheye tæ dzanngawa bazlam i Mbælom mapala eye a ndo hay aye ta Farisa hay, næteye andaya dærmak. Tæ ngatay a Yesu

faya ma ndiye wu mänday ta ndo i mezeleme hay na, tə gwadatay a gawla i Yesu hay: «A nda wu mänday ka təv eye nəte ta ndo matsekele dzanğal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹⁷ Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwadatay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nətəye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dāvats eye hay aye. Na yaw məzalətay a ndo neheye tə gwadāy a gər tay nətəye ɲgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay duh.»

Məge daliyam

Mata 9.14-17; Luka 5.33-39

¹⁸ Pat wuray na, gawla i Yuhana hay ta Farisa hay, ta ge daliyam andza nakə tə gawa ma slala tay aye. Ndo hay tə yaw ta tsətsah ka Yesu, tə gwadāy: «Gawla i Yuhana ta Farisa hay nətəye na, ta ge daliyam. Ada hərwi mey gawla yak hay tə ge daliyam bay na, kemey?»

¹⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nətəye na, ta giye daliyam bay, hərwi nətəye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay na, ta giye daliyam daw? Ahəl nakə zal i dahəlay andaya mba na, ta sliye faya məge daliyam bay.

²⁰ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gəsiye fataya

abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

²¹ «Bazlam nakay na, andza peteked guram eye tə wedeye. Ta nasiye ha peteked wedeye mətəpe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ɲgərđiye ha peteked guram eye. Tsa na, ma ɲguradiye. Peteked guram eye niye ma səkahiye maɲgurede haladzay.

²² «Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərum ha təbədew. Hərwi ta mbəda a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktiḥ ma mbədiye ka dala. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərmak.»

Mələvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu

Mata 12.1-8; Luka 6.1-5

²³ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ɲgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay tə həb wu niye, tə nda.

²⁴ Farisa hay tə ɲgatətay na, tə gwadāy a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom ma-pala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

²⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dada ka dzanğum wu nakə Davit a ge ahəl niye

aye tábədew?*

May a wur faya ta ndo ŋgay hay.

²⁶ Tsa na, a ye a fələkwa a madzawadzawa i mädəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a zla makwala nakə tə vələy a Mbəlom aye. A nda. A vələtay a ndo ŋgay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mände na, a ndo mävələy wu a Mbəlom dekdək bədaw? Wu nakay a ge bo na, ahəl nakə Abiyatar neŋgeye bagwar eye i ndo mävələway wu a Mbəlom aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Mbəlom a vəl pat i mazəzukuw bo na, ada mâ dzəna ndo zezeŋ bəna, Mbəlom a ge ndo zezeŋ hərwi məpay bəzay bay.»

²⁸ A gwadatay: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukuw bo na, neŋ Wawa i Ndo.»

3

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukuw bo

Mata 12.9-14; Luka 6.6-11

¹ Pat eye andaya na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. Mə đəma na, ndoweye andaya həlay ŋgay maməta eye.

² Ndo mekeleŋ eye hay andaya mə gay i mađuwule me niye dərma. Tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Zəbakwa faya lele, ŋgatay ma mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukuw bo daw?» Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat.

³ Yesu a gwaday a ndo niye həlay ŋgay maməta eye: «Lətse ka niye kame i ndo hay tebiye.»

⁴ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo neheye ta zəbiye faya aye. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwad: Gum ŋgwalak pat i mazəzukuw bo tsukuđu, gum na, sewed daw? Məmbəle ha ndo tsukuđu məgər ha mâ mət daw?» Ane tuk na, ta mbəday faya bay.

⁵ Yesu a zəba fataya na, a ndalay haladzay, hərwi ta kula ha mədzele gər tay. Tsa na, a gwaday a ndo niye həlay maməta eye: «Nduda ha həlay yak.» A nduda ha na, həlay ŋgay a mbəl suwud suwud.

⁶ Tsa na, Farisa hay ti yaw a bəra mə gay i mađuwule me niye. Tə haya gər ta ndo i Herod hay. Tə haya gər na, hərwi ta hutiyə tsəved ka məkəde Yesu na, kəkay.

Yesu ta ndo hay haladzay

⁷ Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra mə gay i mađuwule me niye dərma. Ti ye ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tə patay bəzay. Ndowneye neheye na, ti yaw abəra ma Galile, ti yaw abəra ka dala i Yahuda

⁸ kwa ndo neheye ma Ze-rozelem aye dərma. Ti yaw abəra ka dala i Idume ada ta ndo neheye ta diye i ma-gayam i Yurdum aye, ti yaw abəra ma gəma neheye tə mbay naha a Tir ta Sidon aye.

* 2:25 Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7.

Ndo neheye ti yaw haladzay ka tæv i Yesu aye na, hærwi tæ tsæne wu nakæ Yesu a gawa aye.

⁹ Yesu a ηgatatay a ndo neheye haladzay ti ye naha ka tæv ηgay aye na, a gwadatay a gawla ηgay hay: «Lævum bo ta kwalalan ηyam. Na tsaliye a dæma, hærwi ada ndo hay tâ dzægæd ga ha bay.»

¹⁰ Andza nakæ Yesu a mbælawa tay ha ndo i dævats hay haladzay aye na, ndo i dævats hay tebiye ta hway ka tæv ηgay hærwi matætele faya.

¹¹ Ndo neheye fakalaw mæ bo tay aye tæ ηgatay a Yesu na, tæ kal ha bo kame i Yesu. Ta wuda, tæ gwad: «Nækar na, Wawa i Mbælom.»

¹² Ane tuk na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Neη way na, kâ tsikumay a ndæray bay.»

Yesu a pala ndo i maslan ηgay hay

Mata 10.1-4; Luka 6.12-16

¹³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo neheye a say mæ dærev ηgay aye. Tæ tsal a tsaholok.

¹⁴ Ma tsaholok niye na, a pala ndo i maslan ηgay hay kuro gær eye sulo abæra mæ walan tay niye. A pala tay ha na, hærwi ada ta ndziye dziye ada ma slæriye tay ha mata da ha labara i Mbælom.

¹⁵ Ma vælatay gædan ka mahæhere fakalaw abæra ka ndo hay dærmak.

¹⁶ Mæzele i ndo neheye Yesu a pala tay ha kuro gær eye sulo aye na, ananη: Simonη nakæ Yesu a pa faya mæzele Piyer,

¹⁷ Yakuba ta malamar ηgay Yuhana, næteye wawa

i Dzebede, a pa fataya mæzele na, Bowenerges, andza mægweðe wawa i malæve i Mbælom,

¹⁸ ada Anðære, Filip, Bartelemi, Mata, Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Tade, Simonη ndo mæge væram hærwi dala ηgay,

¹⁹ ada Yudas Iskariyot ndo mæge daf ka Yesu.

*Yesu: Mbælom kægæbay
Fakalaw*

Mata 12.22-32; Luka 11.14-23, 12.10

²⁰ Ma dæba eye na, Yesu a maw a gay nakæ a ndzawa mæ dæma aye. Tsa na, slala i ndo neheye tæ yawa naha ka tæv ηgay haladzay aye na, ti ye naha ka tæv ηgay haladzay sa. Hærwi niye, Yesu ta gawla ηgay hay tæ huta hælai i mænde daf kwa tsekweη bay tebiye.

²¹ Ndo ηgay hay tæ tsæne andza niye na, ti ye mata gæsa ahaya Yesu. Hærwi tæ gwad: «Neηgeye na, andza gær mavuwe.»

²² Ndo neheye tæ dzangawa bazlam i Mbælom mapala eye ti yaw abæra ma Zerozelem, tæ gwadawa: «Yesu na, Bedz-abul mæ bo ηgay.» Siye hay tæ gwadawa: «Maa vælaiy gædan ka mahæhere fakalaw na, bæy i fakalaw hay.»

²³ Yesu a zalatay a ndo niye hay a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Bæy i Fakalaw tæ Fakalaw ta hæhariye bo tay na, ma kækay?

²⁴ Tadæ gæma ka ηgæna, faya ta giye magazlæga mæ walan

tay na, gəma niye ma hutiyē gədaŋ məndze huya daw?

²⁵ Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazlaga mə walaŋ tay na, ndo neheye mə gay niye na, ta hutiyē gədaŋ məndze huya daw?

²⁶ Ka dzalum na, bəy i Fakalaw ma həhariye bo ŋgay daw? Ka həhar bo ŋgay na, gədaŋ ŋgay ma ndziye bay, ma dziye.

²⁷ «Ka sərūm təbədew ndo ma sliye faya məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ŋgay hay tuk.

²⁸ «Sərūm ha na, Mbəlom ma pəsataŋ ha mezeleme a ndo hay. Kwa bazlam tay nakə ta tsik lelebay ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma pəsataŋ ha.

²⁹ Ane tuk na, anaŋ ndo kə tsalay ka gər a Məsəfərə Tsədaŋŋa eye na, dāda ma hutiyē məpəse me təbey. Mezeleme ŋgay ma ndziye ka tor eye.»

³⁰ Yesu a tsikatay andza niye na, hərwi tə gwadawa: «Neŋgeye na, gər mavuwe.»

May i Yesu ta malamar i Yesu hay

Mata 12.46-50; Luka 8.19-21

³¹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay tə ndisl naha tuk. Tə ndisl naha na, tə lətse ma

bəra. Tsa na, tə slər ndo məzalay naha a Yesu.

³² Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay mandza eye. Tə lawara na Yesu a wuzlah. Ndo nakə tə slər naha aye a gwaday a Yesu: «Pa zləm təday. May yak ta malamar yak hay faya ta tsətsahiye kar ma bəra.»

³³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «May ga ta malamar ga hay na, way hay?»

³⁴ Tsa na, a zəba ka ndo niye hay, a dzaha gər tuwzik ada a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anaŋ.

³⁵ Hərwi matəra malamar ga ta may ga na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom aye.»

4

*Dzeke i ndo maslage
Mata 13.1-9; Luka 8.4-8*

¹ Yesu a ye mata dā ha labara i Mbəlom ka me i dəlōv nakə tə zalay dəlōv i Galile aye sa. Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam ada a ndza a dəma. Kwalalaŋ i yam niye na, ka gər i dəlōv i Galile niye. Ndo neheye haladzay tə haya gər ka təv ŋgay aye na, nəteye mandza eye ka dala bəse ka pəpəz i dəlōv.

² A tətikawatay wu hay haladzay ta dzeke. Ada matətike ŋgay nakə faya ma tətikateye na, a gwadawatay:

³ «Tsənum! Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl

* **4:4** Ma gəma niye i tay na, ta sləgawa tə tsəlūv təbey. Tə kutsawa ha na, məkutse məkutse.

hulfe ɲgay, a ye ha a pesl mata släge.

⁴ A ye naha na, a dazlay a masläge.* Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ɲgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeɲ hay ti yaw, tə pala na tebiye.

⁵ Hulfe mekeleɲ eye a dəɖ ka sik i pələɖ, təv nakə bətekweɲ andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekweɲ andaya ka sik i pələɖ niye bay.

⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ɲgulak na, a fəka na hulfe neheye tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəɖ məpe zləlay haladzay bay.

⁷ Neɲged a dəɖ a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ɲgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaɲ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, siye hay a ge kuro kuro məkwa, mekeleɲ eye hay a ge temerre.»

⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadətay: «Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke

na, hərwi mey?

Mata 13.10-17; Luka 8.9-10

¹⁰ Ahəl nakə Yesu ta ndo neheye tə ndzawa ka təv ɲgay ada ta gawla ɲgay hay ti ye abəra ka təv i ndo niye hay haladzay aye, ka təv nakə nəteye mahəteye na, gawla ɲgay hay ta tsətsah faya tə gwadətay: «Dzeke niye a say məgwede na, mey?»

¹¹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dakum ha wu nakə maɲgaha eye ma bəy ɲgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke.

¹² Andza niye nəteye na, «Ta zəbiye faya tə dəre tay ada ta ɲgateye bay.

Ta tsəne tə zləm tay ada ta səriye ha andza məgwede mey na, ta səriye ha bay.

Bəna ta ta maweɲe ka təv i Mbəlom
ada Mbəlom ma ta pəsətay ha mezeleme tay.†»

Yesu a datay ha dzeke i ndo masläge

Mata 13.18-23; Luka 8.11-15

¹³ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Nəkurom, ka tsənum dzeke nakay a say məgwede mey na, ka tsənum bədaw? Ka tsənum dzeke nakay bay na, ada ka sərumeye siye i dzeke mekeleɲ eye hay na, ma kəkay tuk?»

¹⁴ A say məgwede na, anaɲ: Ndo masläge a sləga bazlam i Mbəlom.

† 4:12 Ezay 6.9-10.

15 Ndo mekelen eye hay ta ndzakit bo andza tsakay i tsaved. Bazlam i Mbəlom a daf ka tsakay i tsaved eye niye. Ndo neheye tə tsəne aye na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye maslaga eye ma nətəye.

16 «Siye hay ta ndzakit bo sik i palad nakə hulfe a kuts faya aye. Nətəye tə tsəne bazlam i Mbəlom kwayanɲa na, ta təma tə mənɲgese.

17 Ane tuk na, ta gəray tsaved a bazlam i Mbəlom ada mā pa zləlay a dərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwen tsa. Ma dəba eye dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse.

18 «Ndo mekelen eye hay ta ndzakit bo ta hulfe nakə a daf a gay i dak aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom,

19 ane tuk na, mədzał gər ka wu i mändzibəra, bor i zlele ada ta bor i wu mekelen eye hay wal wal yuh a ye tay a bo. Wu niye hay tə ɲgədfatsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom dərmał kə wa ho-hway mə dərev tay bay.

20 «Ndo mekelen eye hay ta ndzakit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nətəye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərev tay lele ada a nah. Nenɲed, makwehe nətə na, wur eye kuro kuro mahkar, nenɲed sa na,

wur eye kuro kuro məkwa ada siye temerre.»

Dzeke i lalam
Luka 8.16-18

21 Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Ndo ma zlaweye lalam ɲgay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse daw? Kəgəbay, ma piye na a dəba i sləlah daw? Ma piye na dūh na, ka wu məpe lalam bədaw?

22 Ma piye na ka wu məpe lalam na, hərwi ada dərə mā zəba dzaydzay ada wu neheye dərə a ɲgatay bay aye na, mā zəba lele. Wu neheye manɲaha eye ta ta zəbiye mə dzaydzay.

23 Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mā tsəne lele!»

24 Yesu a gwadatay sa: «Gumay metsehe a wu nakə ka tsənum aye! Ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkaheye ha mətsəne, hərwi ada mā tsəne lele. Hərwi Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləwawumatay wu a ndo hay aye.

25 Hərwi ndo nakə wu ɲgay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wuray ɲgay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.»

Dzeke i hulfe

26 Yesu a gwadatay sa: «Anan Bəy i Mbəlom a ndzakit bo na, andza ndo wuray a həl hulfe a ye a sləga na a guvah ɲgay.

27 Ma dəba eye huwa a ge na, ndo niye a ye ɲgway

a mətəgay. Ta həvad na, a ndzahərəwa ada ta həpat na, a pədəkəwa abəra ka məndzəhəre, a lətsəwa ka mbəlom. Ahəl nakə faya ma giye andza niye na, hulfe nakə masləga aye a ndzohw ada faya ma gəliye. Nənḡeye na, wu nakə a sləga aye faya ma gəliye ma kəkay na, a sər bay.

²⁸ Dala a ndzohwa ahaya wu niye ka gər bo nḡay. A ndzohw a dazlay na, səmber aye ka me i bəd. Tsa na, a ye tə gər. Ma dəba eye na, a pa wur ada a nah lele.

²⁹ A nah tsa na, ndo i guvah a zla bembek nḡay a ye mata dze na wu nḡay niye hərwi həlay məpele wu abəra ka dala kə sla.»

Dzeke i wur i bəzan

Mata 13.31-32,34; Luka 13.18-19

³⁰ Yesu a gwadətay sa: «Ka ndzəkitaḡway ha Bəy i Mbəlom sa tə mey? Ka dədəkwatay ha labara nakay a zləm a ndo hay na, ta dzeke waray?»

³¹ Anan Bəy i Mbəlom a ndzəkita bo sa na, andza wur i bəzan. Ahəl nakə ta sləgiye mba na, mə walaḡ i wur i wu neheye ka məndzibəra tebiye na, nənḡeye tsekweḡ.

³² Ane tuk na, ta sləga na, ma ndzohwiye. Kə ndzohw na, ma gəliye a ze ala neheye tə sləga ka dədaḡ aye tebiye. A təra andza gərɗaf, diyeḡ hay ta nḡariye faya gay tay ada mezek eye ma gateye nḡama.»

³³ Andza niye, Yesu a tsikawatay labara nḡay a

ndo hay tebiye na, ta dzeke andza nakay anan eye. A tsikawatay na, wu nakə ndo neheye ta sliye faya mətsəne lele aye.

³⁴ Yesu a tsikawatay wu hay na, ze mətsike ta dzeke bay. A tsikawatay na, ta dzeke. Ane tuk na, ahəl nakə nətəye mahətəye ta gawla nḡay hay aye na, dzeke eye a say məḡwede mey na, a dawətay ha tebiye.

Yesu a gay me a vavəray

Mata 8.23-27; Luka 8.22-25

³⁵ Pat eye niye huwa a ge na, Yesu a gwadətay a gawla nḡay hay: «Lətsakwa! Takwa! Tasakwa a diye i dəlov nənḡed.»

³⁶ Tə lətse, tə gər tay ha ndo hay ka niye. Gawla nḡay hay tə zla na ta kwalalaḡ i yam nakə nənḡeye mə dəma aye. Siye i kwalalaḡ i yam mekeleḡ eye hay andaya bəse ka təv nḡay sa.

³⁷ Ahəl nakə faya ta diye, ta tasiye a diye i dəlov nənḡed aye na, vavəray bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo daḡgwala wekit wekit ada faya ma viye a kwalalaḡ i yam niye, mazlambar ma rahiye a dəma.

³⁸ Yesu na, nənḡeye nḡway duk ma dəba, mə huɗ i kwalalaḡ niye ada nənḡeye mandzahəra eye. Gər nḡay mapa eye ka təv gər. Gawla nḡay hay ta dzədzar haladzay, ta pədəke ha abəra ka məndzəhəre tə gwadəy: «Ndo matətike ndo, faya ka

mətakweye na, a gaka mə gər təbədəfəw?»

³⁹ Tsa na, Yesu a pədəfeke abəra ka məndzehəre. Alətse, a ɲgərəz ka mətasl, a gay me ada a gwadəy a dəlov niye: «Ndza dikdik!» Kwayanɲa mətasl a gər ha mäge. Məbəle i wuray kwa tsekweɲ andaya sa bay.

⁴⁰ Tsa na, Yesu a gwadətay a gawla ɲgay hay: «Ka dzədzarum kate na, hərwi mey? Ka dzalum ga ha zuk bədəfəw?»

⁴¹ Kwayanɲa ta dzədzar haladzay, tə gwadə a bo mə walaɲ tay: «Nakay i ɲgay ndo waray nakə a gay me a mətasl ta yam na, tə gəsəy me aye?»

5

*Yesu a mbəl ha gər mavuwe
Mata 8.28-34; Luka 8.26-39*

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ɲgay hay tə ndisl a diye i dəlov niye. Təv eye niye ti ye a dəma aye na, dala i Geraseni hay. Tə ndisl a dəma na, tə mbəzlaw abəra mə kwalalaɲ i yam.

² Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaɲ i yam na, kwayanɲa ndo wuray a ndohwaw abəra mə walaɲ i tsəvay hay, hərwi mede ka təv i Yesu. Ndoweeye niye na, məsəfəre lele bay eye mə bo.

³ A ndzawa na, mə walaɲ i tsəvay hay. Ndəray kwa nəte a mba faya mägeşe ada mədzewe na bay. Kwa mədzewe tə tsalalaw bəbay na, ndəray a mba faya bay.

⁴ Haḃe tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Wu neheye tə dzawa ha aye na, a ɲgəzlah ndərtsətsətse. Ndəray kwa nəte a mba faya mägeşe na bay.

⁵ Ta huwa, kwa ta həpat a həhalawa na, mə walaɲ i tsəvay hay ada mə mahəmba. A həhalawa na, tə mawude eye ada a tawa bo ɲgay tə kwar tsuraḃ tsuraḃ.

⁶ Gər mavuwe niye a ɲgatay naha a Yesu dərəɲ na, a hway ka təv ɲgay. A hway naha na, a dəkway gurmets a huvo.

⁷ Tsa na, a wuda ta gədaɲ, a gwadə: «Nəkar Yesu Wawa i Mbəlom Fetek, ka wuda ka neɲ na, mey? Amboh tə məzele i Mbəlom, kâ geɲ wuray bay.»

⁸ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadəaway: «Nəkar fakalaw, dara abəra mə bo i ndo nakay!»

⁹ Yesu a tsətsah faya, a gwadəy: «Məzele yak way?»

Fakalaw a mbədəy faya a Yesu, a gwadəy: «Məzele ga Haladzay, hərwi nəmay haladzay.»

¹⁰ Tsa na, a gay amboh a Yesu haladzay hərwi ada Yesu mâ həhar na dərəɲ abəra ka dala niye bay tey.

¹¹ Azlakwa bay, mə mahəmba wuray ka təv eye niye na, mədəras hay andaya faya ta tsəkuriye tay ha.

¹² Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Amboh, gər may ha nəmaâ ye a bo i mədəras tadaheye.»

13 Yesu a vɔlatay tsɔved. Tsa na, mɔsɔfɔre lele bay eye ti yaw abɔra mɔ bo i ndo niye ti ye tɔ fɔlɔkwa a bo i madɔras niye hay. Madɔras niye hay haladzay ta giye gwezem sulo ta hwayaw abɔra ma tsaholok niye ti ye tɔ kuts a dɔlov, tɔ dze a dɔma.

14 Ndo mɔtsɔkure madɔras neheye tɔ ɲgatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgɔma mata dɔtay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nɔteye dɔrenj ta wuzlahgɔma aye. Tsa na, ndo hay ti yaw mata zɔbe naha ka wu nakɔ a ge bo aye.

15 Ndo niye hay tɔ ndislew ka tɔv i Yesu na, tɔ ɲgatay a ndo nakɔ fakalaw hay tɔ ndzawa mɔ bo ɲgay haladzay aye. Tɔ ɲgatay na, mandza eye, peteked ka bo ada nenjeye lele bɔna andza nakɔ a ndzawa aye bay. Tɔ ɲgatay andza niye na, ta dzɔdzar.

16 Ndo neheye labara i gɔr mavuwe ta madɔras hay a ge bo ka dɔre tay aye na, nɔteye dɔrmak ta tɔkɔratay labara eye a ndo neheye ti ye naha, nɔteye ta ɲgatay tɔbey aye.

17 Tɔ tsɔne na, tɔ gay amboh a Yesu, tɔ gwɔday: «Amboh, do abɔra ma gɔma may.»

18 Ahɔl nakɔ Yesu faya ma tsaliye a kwalalanj i yam aye na, ndo niye a mbɔl hɔrwi fakalaw hay ti yaw abɔra mɔ bo ɲgay na, a gwɔday a Yesu: «Amboh nɔ paka bɔzay tey?»

19 Ane tuk na, Yesu kɔ vɔlay tsɔved ka mɔpay bɔzay bay.

Yesu a gwɔday: «Do! Ta bɔzay ha bo a ndo yak hay. Tɔkɔratay ɲgwalak nakɔ Bɔy Maduwej a ge hɔrwi yak aye.»

20 A tsɔne andza niye na, a lɔtse a ye a dala nakɔ tɔ zalay Dekapol* aye. A ndisl a dɔma na, a dazlay matɔkɔratay wu nakɔ Bɔy Maduwej a ge hɔrwi ɲgay aye. Ndo neheye tebiye tɔ tsɔne labara niye na, a gatay masuwayan.

Yesu a mbɔl ha dem i Dzayrus abɔra ma mɔdahanj

ɲgwas wuray dɔvats eye mɔve kuro gɔr eye sulo

Mata 9.18-26; Luka 8.40-56

21 Ma dɔba eye na, Yesu ta gawla ɲgay hay tɔ maw tɔ kwalalanj i yam ka dɔlov niye. Tɔ maw a diye nenjed. Tɔ ndisl a dɔma na, ndo hay haladzay ti ye ka tɔv ɲgay. Ndo hay ti ye ka tɔv ɲgay na, nenjeye ka me i dɔlov niye mba.

22 Bɔy i gay i maduwule me wuray tɔ zalay Dzayrus, a ye naha dɔrmak. A ɲgatay a Yesu na, a dɔkway gurmets a huvo.

23 A gay amboh a Yesu, a gwɔday: «Dem ga wuray hala bay faya ma mɔtiye. Amboh, dara ta penj faya hɔlay ada mɔ mbɔl tey.»

24 Yesu a tsɔne andza niye na, a hɔl bo, ti ye salamay.

Ahɔl nakɔ faya ma diye na, ndo hay haladzay gɔdɔbille tɔ pay bɔzay ada faya ta ɲgɔdɔtsiye na kwa tɔ waray, tɔ waray.

* 5:20 Dekapol na, gɔma nakɔ dala mɔ dɔma kuro aye.

25 Ngwas wuray andaya dærmak. Ngwas eye niye na, dævats eye. Bambaz a mbədawayaw abəra mə huđ. Dævats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo.

26 Ki ye ha a gay i ndo i sidem hay wal wal haladzay. A sa dæretsətseh kəriye bəna, kə huta zay bay. Kə dze ha suloy ngay haladzay ka sidem ada kə gay ngama kwa tsekwen bay. Duh dævats niye a zaka faya.

27-28 Ngwas niye a tsəne wu nakə ndo hay faya ta tsikiye ka gər i Yesu aye na, a ye a walaŋ i ndo niye hay Yesu mə dəma aye. A dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay na, na mbəliye segey.» Tsa na, a ye tsərid tsərid mə walaŋ i ndo niye hay. A ndisl bəse ka təv i Yesu ta dəba na, a lamay a peteked i Yesu.

29 A ye a lamay nets na, kwayaŋŋa bambaz niye a mbədawayaw faya abəra a tərəts tsandzaŋ. A sər ha mə bo ngay na, kə mbəl abəra ma dævats ngay niye.

30 Kwayaŋŋa Yesu a sər ha gədaŋ ki yaw abəra mə bo ngay. Tsa na, a mbəda me a diye i ndo neheye faya ta pay naha bəzay ma dəba aye. A tsətsah, a gwad: «Maa lamay a peteked ga na, way?»

31 Gawla ngay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Ka gwadiye “Maa lemeŋ way” na, ka ngatay a ndo neheye haladzay faya ta ngədətsiye kar təbədew?»

32 Ane tuk na, Yesu a zəba dære ka təv niye pərwasla hərwi ada m̄a ngatay a ndo nakə a lamay a peteked ngay aye.

33 Ngwas niye a lamay a peteked i Yesu aye na, a dzədzar slaḅ slaḅ, hərwi a sər ha wu nakə a ge bo tə neŋgeye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. Tsa na, a dāy ha wu nakə dedek aye a Yesu.

34 Yesu a gwaday: «Dem ga, mədzaḷ gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra. Ka mbəl abəra ma dævats yak nakay na, ka tor eye.»

35 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ngwas niye andza niye na, ndo hay ti yaw mə gay i Dzayrus. Ti yaw na, ka təv i Dzayrus. Tə gwaday: «Dem yak kə mət, ka wurdeye me a miter na, sa meriye?»

36 Ane tuk na, Yesu na, kə pa gər ka bazlam tay niye bay. Yesu a gwaday a Dzayrus: «K̄a dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na, tsiy.»

37 Tsa na, a lətse, a ye. Ahəl nakə faya ma diye na, a gatay me a ndo hay ada tā zəŋgal na bay. A vələy tsəved mede ka bo dziye na, a Piyer, a Yakuba ta malamar ngay Yuhana.

38 Tə ndisl naha a gay i Dzayrus bəy i gay i mađuwule me na, Yesu a zəba dære na, ndo hay faya ta tuwiye taŋgof taŋgof, siye hay faya ta tuwiye tə mawude eye ndəŋndəŋ.

39 Yesu a ngatay andza niye na, a fələkwa a gay, a ye naha a gwadatay a ndo neheye mə gay aye: «Mədzəday ta mətuway nakay na, kemey?»

Wawa nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»

⁴⁰ Ndo hay wuyi tə ŋgwasə faya. Tsa na, a həharataya ahaya abəra. Maa ləkaw ka təv ŋgay mə gay na, bəba ta may i wawa ta gawla ŋgay neheye mahkar ti ye ka bo dziye. Nəteye, ti ye tə fələkwa a gay nakə wawa mahəna eye mə dəma aye.

⁴¹ Tə ndisl naha na, Yesu a gəs dem niye abəra mə həlay ada a gwadəy: «*Talita kum!*» (Andza məgwede: «Dem, faya na gwadakeye, lətse!»)

⁴² Tsa na, dem niye kwayaŋŋa hurum a lətse. A ye tə sik ŋgay kuteŋ kuteŋ. Məve i dem niye na, kuro gər eye sulo. Tsa na, ndo niye hay tə ŋgatay a wu niye a ge bo aye na, a gatay masuwayaŋ.

⁴³ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Wu nakay na ge aye na, kə dūmay ha a ndəray bay.» A gwadətay a bəba ta may i dem niye: «Vələmay wu mənday ada mā nda.»

6

Yesu ka dala i Nazaret

Mata 13.53-58; Luka 4.16-

30

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay, tə lətse abəra ka təv niye, ti ye a gəma nakə Yesu a gəl mə dəma aye.

² Pat i mazəzukw bo na, a ye a gay i mađuwule me. Mə dəma na, ndo hay haladzay. A datay ha bazlam i Mbəlom. Tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye na, a gatay hərbaḅəkka. Tə gwad: «A hutaw labara nakay na,

məŋgay? Maa vəlay ndaraw nakay na, way? Masuwayaŋ nakay faya ma giye na, a yaw məŋgay?

³ Neŋgeye na, ndo matsətsede mayako bəda? Ada neŋgeye na, wawa i Mari bəda? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Zozes, Yuda ada Simoŋ bəda? Malamar ŋgay dem aye hay dərma kə nəteye ka təv kway kanaŋ, nəkway dziye bəda?» Hərwi wu neheye tebiye ndo i Nazaret hay ta kərah məpe mədzał gər ka Yesu.

⁴ Yesu a gwadətay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəslay ha gər kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay mə walaŋ i ndo ŋgay hay ta malamar ŋgay hay na, tə dəslay ha gər bay.»

⁵ Hərwi niye, Yesu kə sla mäge masuwayaŋ i wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Wu nakə a ge aye na, a pa həlay ka ndo wuray hay dəvats eye hay ada tə mbəl abəra ma dəvats.

⁶ Ka təv eye niye, a gay wadəŋ wadəŋ a Yesu hərwi nakə ta dzala ha bay aye. Tsa na, a lətse a ye a gəma mekeleŋ eye hay bəse ta gəma ŋgay niye. A ye na, mata datay ha bazlam i Mbəlom a ndo hay.

Yesu a slər gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo

Mata 10.1,5-15; Luka 9.1-6

⁷ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, a gwadətay: «Na sləriye kurom ha a gəma hay wal wal. Ka deyumeye na,

sulo sulo.» Tsa na, a vɔlatay gɔdan ka mahəhere məsəfəre neheye ŋwalak eye bay aye abəra ka ndo hay.

⁸ A gwadatay: «Ka deyum-eye na, kâ zlum wuray a həlay bay. Sakwal na, ka zlumeye kəla. Ane tuk na, kâ zlum wu mənday bay. Kwa ɓəɓoro, kwa suloy kâ pum a gwezem bay.

⁹ Taharak na, pum a sik, ane tuk na, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo, sulo bay.»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə mənɟwese aye. Kâ yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə dəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeleŋ eye.

¹¹ Tadə ndo i gəma niye ka deyumeye a dəma, ta təma kurom bay ada agəna ta kərah məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma gəma niye. Ahəl nakə ka yumaw kurom, nəkurom ka tsəved mazlam-bar ka gərumeye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma niye abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

¹² Yesu a ndəvatay ha me ŋgay niye a tsikatay aye na, tə həl bo ti ye. Tə ndisl a gəma niye hay na, ta dazlay a mədə ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. Tə gwadatay a ndo i gəma niye hay: «Mbədum ha mede kurom»

¹³ ada ta həhar fakalaw abəra ka ndo hay. Tə fada mal ka ndo neheye dəvats eye hay aye. Tə mbəl tay ha abəra ma dəvats niye. Ndo neheye tə mbəl tay ha aye na, nəteye haladzay.

Herod ta Yuhana madzəhubə ndo a yam

Mata 14.1-12; Luka 3.19-20, 9.7-9

¹⁴ Yesu a dā a zləm haladzay a gəma hay wal wal tebiye. Kwa bəy nakə tə zalay Herod aye kə tsəne labara i Yesu dərma.

Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad ka Yesu: «Nenɟeye na, Yuhana madzəhubə ndo a yam kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye nakə a huta gɔdan ka məge masuwayan.»

¹⁵ Siye hay na, tə gwad: «Nenɟeye na, Eliya ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye.»

Siye hay tə gwad: «Nenɟeye na, ndo i maslaŋ i Mbəlom nəte mə walaŋ i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye.»

¹⁶ Herod a tsəne andza niye na, a gwad: «Ndo niye na, Yuhana nakə ahəl niye na dəs faya abəra gər eye na, kə lətsew abəra ma tsəvay.»

¹⁷ Herod a tsik andza niye na, hərwi maa vəl tsəved ka məgəse Yuhana na, bo ŋgay eye. Tə gəs na ada tə pa na a dangay. Tə pay səselek a sik. Herod a ge andza niye na, hərwi Yuhana a gay me ka mabuwe Herodiyad ŋgwas

i malamar ngay nakə tə zalay Filip aye.

¹⁸ A gəs Yuhana a pa na a danğay na, hərwi Yuhana a gwaday: «Bazlam i Mbəlom a ge me ka mabuwe ngwas i malamar yak.»

¹⁹ Yuhana a tsik andza niye na, a ndalay a Herodiyad. A say haβe məkəde Yuhana. Herodiyad a sla məkəde na Yuhana bay na, hərwi Herod.

²⁰ Hərwi mey na? Herod na, a dzədzaraway a Yuhana. A dzədzaraway na, a sər ha Yuhana na, neŋgeye ndo lele eye, kə ge mənese bay. Herod a ge faya me hərwi ada tā kəd na bay. A tsəne andza niye na, a dzədzar haladzay. Haβe đuh a pawazləm ka bazlam i Yuhana na, lele. Aya ane a sla faya matəme bay.

²¹ Pat eye andaya na, Herodiyad a huta tsəved ka məkəde Yuhana tuk. Pat eye niye na, Herod a ge magurlom i pat i məwe ngay. A zalatay a ndo ngay neheye bagwar eye ma məsler ka dala ngay aye. A zalay a bagwar i sidzew hay ada ta ndo neheye ka dala i Galile məzele tay a da a zləm aye. Ti ye naha tebiye a magurlom niye.

²² Anəke na, dem i Herodiyad niye a ye, a fələkwa ka təv i ndo neheye mahaya gər eye. A ye naha na, a dazlay a məhetse. Məhetse i dem niye a hats eye na, a le ka bəy ta ndo neheye a zalatay a magurlom aye. Bəy a zalay a dem niye a gwaday: «Nəkar na, tsətsah

fagaya wu nakə a saka aye, na vəlakeye.»

²³ A mbaday tsad tsad, a gwaday: «Kwa mey mey! Ka tsətsah na, na vəlakeye. Kwa dala, na dəsakeye faya abəra, na vəlakeye ha a nəkar ka ləviye.»

²⁴ Tsa na, dem niye a yaw abəra, a ye ka təv i may ngay. A gwaday a may ngay: «May ga, bəy a gwedeŋ “Tsətsah wu nakə a saka aye, na vəlakeye” na, na tsətsah faya na, mey?»

May ngay a gwaday: «Tsətsah na, mâ dəsaka gər i Yuhana madzəhuβe ndo a yam.»

²⁵ Dem niye a ma ta bəse ka təv i bəy. A ye naha a tsətsah wu nakə a say aye tuk. A gwaday a bəy: «A seŋ na, vələŋ gər i Yuhana madzəhuβe ndo a yam ka bəgəlam anəke kiyye.»

²⁶ Bəy a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay, hərwi a say məkəde na Yuhana bay. Kwa a ndalay bəbay na, a sla makərahay ha bay hərwi ɓa ka mbərəm məmbede kame i ndo neheye mazala eye a magurlom aye.

²⁷ A zalay a sidzew ngay nəte, a gwaday: «Do bəse! Tā dəsaw gər i Yuhana madzəhuβe ndo a yam ada kâ pa ahaya ka bəgəlam.» Sidzew niye a ye. A ye naha na, a fələkwa a gay i danğay, a dəs gər i Yuhana.

²⁸ Tsa na, a pa ahaya ka bəgəlam. A zla ahaya a vələy a dem niye. Dem niye a təma, a ye ha a vələy a may ngay dərma.

29 Gawla i Yuhana hay tə tsəne, ta dəs gər abəra ka Yuhana na, ti yaw tə zla ahaya mədahaŋ i Yuhana abəra ma danɣay, tə pa na a bəf.

*Tapa i dafzlam tə kələfsulo
Mata 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14*

30 Yesu kə slər ndo i maslaŋ ŋgay hay mata da ha bazlam i Mbəlom. Anəke na, tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu, ta təkəray wu nakə tə gaw aye ada tə matətike nakə ta tətikatayaw a ndo hay aye.

31 Azlakwa bay ka təv nakə nətəye mə dəma aye na, ndo hay haladzay faya ta diye naha ka təv tay ada siye hay haladzay faya ta mbədiye gər wu tay. Yesu ta gawla ŋgay hay ta huta həlay i mənɗe wu mənɗay kwa tsekweŋ bay tebiye. Yesu a zəba faya andza niye na, a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Takwa kway abəra kanan, takwa a təv nakə ndo hay andaya bay aye ta zəzukwakwa bo mə dəma.»

32 Tsa na, tə lətse, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a təv nakə ndəray andaya mə dəma bay aye.

33 Ahəl nakə faya ta diye na, ndo hay haladzay ta ŋgatatay faya ta diye. Tə sər ha faya ta diye wu tay. Tsa na, ndo hay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal ta hway tə sik, ka mənɗisle a təv nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ta diye a dəma aye.

34 Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl naha na, Yesu a

mbəzlaw abəra ma kwalalaŋ i yam. A zəba dəre na, ndo hay mbərzəzza mahaya gər eye. A zəba fataya na, tə gay mə bo haladzay. Hərwi ndo neheye ta ndzəkɪt bo na, andza təbaŋ neheye ndo mətəkure tay andaya bay aye. Tsa na, a dazlay mətəkatay labara hay wal wal haladzay.

35 Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla a Yesu ta həndzəd ka təv i Yesu tə gwaday: «Anəke huwa kə ge ada təv nakay kəsaf na, kəkay? Ndo neheye tebiye ta ndeyeweye wu mənɗay na, mənɣay?»

36 Ngama gwadətay t̄a ye mata səkəma wu mənɗay ma wuzlahgəma ada mə gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye.»

37 Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mənɗay!»

Gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmaa hutaweye dala masəkəma wu mənɗay a ndo neheye da ta rahiye na, mənɣay?»

38 Yesu a gwadətay: «Tapa i makwala nakə andaya fakuma aye na, nday? Ehey! Dum, zəbum ahaya təday!» Tə tsəne andza niye na, ti ye ta zəba ka makwala niye, nətəye tapa nday.

Ta zəbaw faya na, ti yaw tə gwaday a Yesu: «Makwala andaya na, tapa zlam tə kələf sulo.»

39 Ma dəba eye, Yesu a gwadətay: «Dum naha gwadumatay a ndo hay t̄a ndza ka bərək ka bərək,

ka guzer.» Guzer niye na, beremeffe a ndzohwaw mba.

⁴⁰ Gawla i Yesu hay tã tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tã ndza ka guzer niye. Ta nar bo na, siye nãteye temerre temerre. Siye hay kuro kuro zlam kuro kuro zlam.

⁴¹ Tã ndza na, Yesu a hãl tapa i makwala niye zlam tã kãlef niye sulo aye. Tsa na, a zãba dãre a mbãlom, a gay naha sisœ a Mbãlom. A ndãv ha mãgay naha sisœ a Mbãlom na, a ñgãna ha makwala niye. A vãlatay a gawla ñgay hay, a gwãdatay: «Vãlumatay a ndo hay.» Tsa na, ti ye ta ñgãnatay a ndo neheye mandza eye tebiye. Yesu a hãl kãlef neheye sulo aye, a ñgãnatay ha faya a ndo niye hay mandza eye tebiye sa.

⁴² Kwa way a nda makwala niye tã kãlef eye ka mãrehe.

⁴³ Ma dãba eye na, gawla i Yesu hay, ti ye naha, tã hayay gãr a siye i makwala tã kãlef eye nakã a lãkaw aye. Tã hayay gãr na, a rah a gwanj kuro gãr eye sulo.

⁴⁴ Ndo neheye tebiye tã nda makwala niye aye na, haslãka hay na, gwezem zlam.

*Yesu a ye ka gãr i yam tã sik
Mata 14.22-33; Yuhana
6.15-21*

⁴⁵ Ma dãba eye kwayanña na, Yesu a gwãdatay a gawla hay ñgay: «Tsalum a kwalalanj i yam, dum ka gãr i dãlov nakay a diye nenged. Ka deyumeye na, a diye i gãma i Betesayda. Dum kame! Na

ndziye kurom naha a dãma.» Tsa na, tã lãtse ti ye. Yesu na, a tsikatay me a ndo neheye a ndatay ha wu mãnday aye. A gwãdatay: «Dum kurom a mãtagay kurom hay tuk.»

⁴⁶ Ma dãba eye na, ndo neheye ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok. A ye na, mata dũwule me.

⁴⁷ Hãvad a ge na, ahãl nakã gawla i Yesu hay faya ta diye, tã ndisl a wuzlah i dãlov. Yesu na, nengeye mahãngeye ka dala mba, kã hãl bo mede zuk bay.

⁴⁸ Gawla ñgay hay faya ta giye dãretsãtseh hãrwi mãtasl a ge ta gãdanj ta diye tay, a say mãme ha kwalalanj i yam ta dãba. Yesu a ñgatay na, nãteye faya ta siye dãretsãtseh. Mbãlomdã i dzagulok mãzlehe na, Yesu a hãl bo a ye ka tãv tay tsãpak tsãpak ka gãr i yam tã sik. A hãndzãd bãse ta nãteye na, a say mãlahatay kame.

⁴⁹ Tã ñgatay a Yesu faya ma diye ka gãr i yam tã sik na, tã gwãd ma giye na, wu matãre ka ndo. Ta wuda.

⁵⁰ Nãteye niye tebiye tã ñgatay na, ta dzãdzãr hal-adzay.

Ane tuk na, nengeye a tsikatay naha me, a gwãdatay: «Tete kurom! Kã dzãdzãrum bay. Nakay na, nenj!»

⁵¹ Tsa na, a hãndzãd ka tãv i kwalalanj i yam. A tsal ka tãv tay a kwalalanj i yam na, mãtasl a ndza dẽdik. Tsa na, a gatay hãrãbãbãkka a gawla ñgay hay.

52 A gatay hərbaabəkka na, hərwi ta sər ha gədanj i Yesu zuk bay. Kwa masuwayan nakə Yesu a ge ta wu mənday aye bəbay na, huya ta pa na a mədzele gər tay bay, hərwi ta kula ha gər tay.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay ma Genesaret

Mata 14.34-36

53 Ma dəba eye nakə Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov niye aye na, tə ndisl a gəma eye andaya tə zalay Genesaret. Tə ndisl a dəma na, tə bər na, kwalalanj i yam tay ka pəpəz i dəlov niye.

54 Tə mbəzlaw abəra ma kwalalanj i yam na, ndo neh-eye ma gəma niye aye tə sər na Yesu.

55 Ta hway məzalatayaw a ndo hay kwa məŋgay kwa məŋgay, ta həlatay ahaya ndo i dāvats hay a Yesu. Kwa ma gəma waray waray Yesu a yawa na, tə həlaway naha ndo i dāvats hay ta sləlah.

56 Kwa Yesu a ye na, a ŋgay, kwa a gəma wawa eye, kwa a gəma bagwar eye, kwa ndo neheye mandza eye ma dəba i gəma aye bəbay na, ndo hay tə haya gər ka təv məhay gər. Tə həlawayaw ndo i dāvats hay. Tə gaway amboh a Yesu hərwi ada mâ vəlatay tsəved a ndo i dāvats hay tâ lamay na, a me i peteked ŋgay tsa. Ndo neheye ta lamay aye na, nəteye tebiye ta mbəl.

7

Farisa hay tə kule tay
Mata 15.1-20

1 Pat wuray na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə yaw ma Zerozelem. Tə yaw tə haya gər ka təv i Yesu.

2 Tə ŋgatay a siye i gawla i Yesu hay na, tə nda wu mənday andza niye ze məbere həlay. Andza məgwede na, ta bara həlay andza nakə kule i bəba tətə tay hay a tsikatay aye bay.

3 Hərwi mey na, Farisa hay nəteye ta Yahuda hay tebiye na, tə dəsławay ha gər a kule i bəba tətə tay hay. Ta bara həlay lele andza nakə mə kule tay bay na, ta ndiye daf bay.

4 Tadə ta maw mə luma na, ta bariye həlay təday ada ta ndiye daf. Sa na, tə dəsławay ha gər a siye i kule tay hay wal wal, andza matsekede gəse, gəzla ta sənğəle i bəre.

5 Anəke na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Gawla yak hay tə dəsłay ha gər a kule i bəba tətə kway təbey na, kemey? Tə nda daf ze məbere həlay andza i kule i bəba tətə kway hay na, kemey?»

6 Yesu a tsəne andza niye na, a mbədatay faya, a gwadətay: «Nəkurom na, ndo i bəbərek hay andza nakə Ezay ndo maslanj i Mbəlom a watsa ahəl niye! A watsa na, Mbəlom a gwad:

“Ndo neheye ta zembədeŋ na, tə bazlam dəkdek tsa, dərev tay na, dərəŋ tə neŋ.

7 Nāteye faya ta zembedeṅeye
kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna
dedek bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a
ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo
hay tsa.*»

8 Yesu a gwadatay sa: «Ka
gərum ha bazlam i Mbəlom
mapala eye hərwi mədəsley
ha gər a kule i ndo hay dūh na,
kəkay!»

9 A gwadatay sa: «Asah! Ka
gərum ha bazlam i Mbəlom
mapala eye na, dərən tə
nəkurom, hərwi məgay gər a
kule i bəba tətə kurom hay
lele dūh!

10 Musa a gwad: “Rəhay ha
gər a bəba yak ta may yak
bədaw!†” A gwad sa: “Ndow-
eye kə tsadāy a bəba ṅgay ta
may ṅgay na, kutoṅ tā kəd na
bədaw!‡”

11 Nəkurom na, ka təmum
bazlam nakay bay. Nəkurom
faya ka tətikumamatay a ndo
hay na, kule i *kurban* tə
məgwede a bəba kurom ta
may kurom na: “Wu nakə
na sliye faya məvələka hābe
hərwi madzəne kar aye na,
kurban” (andza məgwede
zlele nakə mavəla eye hərwi
Mbəlom aye).

12 Ma dəba eye na, a sakum
ndo mā dzəna bəba ṅgay ta
may ṅgay sa bay.

13 Andza niye, faya ka
nasumeye ha bazlam i
Mbəlom tə kule nakə faya ka
tətikumamatay a ndo hay aye.

Ada faya ka gumeye wu hay
haladzay andza nakay sa.»

14 Ma dəba eye na, Yesu
a zalatay a ndo hay. Ti ye
naha ka təv ṅgay. Ti ye naha
na, a gwadatay: «Nəkurom
tebiye pum zləm ada tsənum
wu nakay.

15 Wu nakə ndo ma ndiye a
huḍ aye na, ma nasiye ha ndo
ka təv i Mbəlom bay. Mata
nas ha ndo na, wu nakə a yaw
abəra mə dərev i ndo aye.

16 [Ndo nakə zləm andaya
faya na, mā tsəne!]

17 Yesu a ndəv ha andza
niye na, a ye ṅgway a gay.
Gawla ṅgay hay ta zəṅgal na a
gay. Ti ye naha ta tsətsah tə
gwadāy: «Dzeke nakə meenen
ka tsik aye na, mbədaw bo na,
kəkay?»

18 Yesu a gwadatay:
«Nəkurom dərmaḱ na, ka
sərum bədaw? Wu mənday
nakə ndo ma ndiye a huḍ eye
na, ma nasiye ha dərev i ndo
zezeṅ bay.

19 Hərwi wu mənday nakə
ndo zezeṅ a nda aye na, a ye a
dərev bay. A ye na, a kutes tsa
ada ma deyeweye abəra mə
bo.»

Bazlam i Yesu nakay a ḍa
ha na, kwa wu mənday waray
waray na, ndo ma ndiye.

20 Yesu a gwadatay sa na:
«Wu nakə ma nasiye ha ndo
ka təv i Mbəlom aye na, wu
nakə a yaw abəra mə dərev
aye.

21 Hərwi mədzal gər lele-
bay eye a yaw na, abəra mə

* 7:7 Ezay 29.13. † 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16. ‡ 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 21.17; Levitik 20.9.

dārev. Ta diye a mede nakə
 ŋgwalak eye bay aye, mäge
 məkāl, məkədə gər i ndo,

²² mäge madama, mawe
 bor ka wu i ndo, mäge sewed,
 məvatay gər a ndo hay,
 mäge zlərwek, mäge sələk,
 maŋgəlay bəzay a ndo hay,
 mədəslyay ha gər a bo, matəre
 ha bo andza gər mavuwe.

²³ Wu neheye tebiye lele-
 bay aye na, a yaw abəra mə
 bo i ndo zezəŋ. Wu neheye
 lelebay aye na, ma nasiye ha
 ndo ka təv i Mbəlom.»

*Ŋgwas Kanan wuray a
 dzala ha ka Yesu
 Mata 15.12-28*

²⁴ Ma dəba eye na, a lətse
 a ye abəra ka təv niye. A ye
 ka dala i Tir ada a Sidon. A
 ye a gay eye andaya mə dāma.
 A ye a dāma na, a say habe
 ndəray m̄a sər ha neŋgeye ka
 niye bay. Ane tuk na, neŋgeye
 na, a sla məngehe bo bay.

²⁵⁻²⁶ Ŋgwas wuray andaya
 ka dala i Tir eye niye. Neŋgeye
 na, slala i Yahuda hay təbey.
 Tə wa na ma gəma nakə tə
 zalay Fenisi aye. Fenisi na,
 neŋgeye ka dala i Siri. Ŋgwas
 eye niye na, dem ŋgay andaya
 mahorvov a gay. A tsəne labara
 i Yesu nakə ndo hay faya ta
 tsikiye na, a ye ka təv i Yesu
 ta bəse. A ye naha a dəkway
 gurmets a Yesu, a gwadāy:
 «Amboh! Fakalaw faya ma
 giye ha dəretsətseh tə dem
 ga, həhar faya abəra tey.»

²⁷ Ane tuk na, Yesu a
 gwadāy a ŋgwas niye na, «Gər
 ga ha! Neŋ na, na dzəniye
 slala ga təday andza nakə ta

vəlateye wu mənday a wawa
 hay aye təday ada tā rah.
 Məzle wu mənday i wawa hay
 məkalatay a wawa i kəra hay
 na, lele bay.»

²⁸ Ŋgwas a mbəday faya,
 a gwadāy: «Andza niye, bəy
 ga. Kwa neŋ Yahuda hay
 bay bəbay na, ka sliye faya
 madzəne ga segey. Hərwi
 kwa wawa hay faya ta ndiye
 wu mənday na, nakə a dədəw
 fataya abəra mə bazlam aye
 na, wawa i kəra hay ta paliye,
 ta ndiye bədəw?»

²⁹ Yesu a tsəne andza niye
 na, a gwadāy a ŋgwas: «Bazlam
 yak nakə ka mbədeŋew faya
 ye na, lele. Do a mətəgay,
 fakalaw ki yaw abəra mə bo i
 dem yak.»

³⁰ Tsa na, ŋgwas niye a
 maw a mətəgay na, dem ŋgay
 mahəna eye ka təv məhəne.
 Fakalaw ki ye faya abəra.

*Yesu a mbəl ha ndo wuray
 madəŋgəzlak eye*

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a
 lətse abəra ma gəma i Tir. A
 həl bo, a ye ta gəma eye an-
 dayə tə zalay Sidon ada ta
 dala nakə tə zalay Dekapol
 aye. A yaw tə dāma na, hərwi
 məmaw ka tsakay i dəlöv i
 Galile.

³² A ndislew a dāma na, tə
 zlay naha ndo wuray mandək
 aye. Tə gay amboh a Yesu, tə
 gwadāy: «Amboh! Pa həlay ka
 ndo may nakay ada m̄a mbəl
 abəra ma dāvats ŋgay nakay
 tey.»

³³ Tsa na, Yesu a gay wiyaw
 a mandək niye mahəŋgeye, ti
 ye dərəŋ abəra ka təv i ndo

hay. Ti ye naha na, a pay wur həlay a zləm i mandək niye. A pay wur həlay na, a zləm sulo sulo. A tuf slesleḅ ka wur həlay a lamay ha a dərneh i ndo niye.

³⁴ Tsa na, a zəba dāre a mbəlom. A ma ha məsəfəre ḡgək a bəzihud. Tsa na, a gwaday a ndo niye: «*Effata!*» Andza məgwede: «Zləm yak mâ händək!»

³⁵ Kwayanḡa zləm i ndo niye a händək. A tsəne zləm lele tuk. Wu nakə a baray na dərneh a tsik ha me lelebay eye na, a pəla tuk. A tsik me wulanḡa lele tuk.

³⁶ Ma dəba eye na, Yesu a gatay me a ndo niye hay tebiye, a gwadatay: «Kā dum ha wu nakə na ge aye a ndəray bay.» Yesu a gatay me məde ha na, nəteye tə zaka ha məde ha wu i Yesu niye a giye duh.

³⁷ Wu nakə Yesu a ge aye na, a gatay masuwayanḡ a ndo hay. Tə gwad: «Wu nakə Yesu a ge tebiye aye na, lele haladzay. Nenḡeye na, kwa ndo mandək eye hay, ka händəkətatay na zləm, tə tsəne zləm lele. Kwa ndo neheye tə tsik me bay aye na, ka lambadatay ha dərneh tay, tə tsik me lele.»

8

Ndo hay gwezemfad Yesu a vəlatay wu mənday

Mata 15.32-39

¹ Pat wuray na, ndo hay haladzay tə haya ḡər ka təv i Yesu sa. Yesu a zəba fataya na, may a wur fataya. Ada wu mənday andaya fataya bay.

Yesu a zalatay a gawla ḡgay hay, a gwadatay:

² «Ndo neheye na, tə ḡen mə bo haladzay, hərwi anan məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay.

³ Na gwadatay: “Dum kurom ze mənde wu mənday” na, may ma kədiye tay ha ka tsəved, ta ndisliye a mətəgay tay hay bay. Hərwi ndo siye hay mə walanḡ tay na, nəteye dərəḡ.»

⁴ Gawla ḡgay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Anəke mə kəsaf nakay na, ka hutakw-eye wu mənday dā məvəlatay a ndo neheye na, mənḡay?»

⁵ Yesu a tsətsah ka gawla ḡgay hay, a gwadatay: «Makwala andaya fakuma na, tapa nday?»

Tsa na, ta mbəday faya, tə gwaday: «Makwala andaya famaya na, tapa tasəla.»

⁶ Tsa na, Yesu a gwadatay a ndo niye hay tā ndza ka dala. A ye, a həlaw makwala neheye tapa tasəla aye. A gay naha sisə a Mbəlom. A gay naha sisə a Mbəlom na, a ḡgəna ha daf niye, a vəlatay a gawla ḡgay ada tā vəlatay a ndo hay tebiye. Gawla ḡgay hay tə vəlatay makwala niye a ndo hay.

⁷ Kələf andaya ka gawla ḡgay hay tsakway sa. Yesu a həl kələf niye, a gay naha sisə a Mbəlom. A vəlatay a gawla ḡgay hay. A gwadatay: «ḡḡənumatay a ndo hay dərmaḡ.»

⁸ Makwala tə kələf niye na, kwa way a nda ḡəh ḡəh ka

mærehe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a bəmalə nakə a ləkaw aye na, kəteh tasəla.

⁹ Ndo neheye tə nda dəf aye na, ta giye gwezem fad.

Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay: «Dum kurom tuk!»

¹⁰ Tsa na, Yesu a tsal ɲgway a kwalalan i yam ta gawla ɲgay hay. Ti ye a gəma wuray tə zalay Daləmanuta.

Farisa hay ta tsətsah masuwayan ka Yesu

Mata 16.1-12

¹¹ Tə ndisl a Daləmanuta na, Farisa hay ti ye naha ka təv tay. Ti ye naha na, ta dazlay mətsike me ta Yesu, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: «Gamay masuwayan nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay nakə tə tsik aye na, a ma ha məsəfəre ɲgək a bəzihud, a gwadatay: «Nəkurom ndo neheye tə dəre ka tsətsahumeye masuwayan sa na, kemey? Anaɲ na tsikakumeye ta dedek: Dada ndəray ma gakumeye masuwayan bay!»

¹³ Tsa na, Yesu a gər tay ha. A tsal ɲgway a kwalalan i yam, a ye a tas abəra ma dəlov niye a diye neɲged.

¹⁴ Gawla i Yesu hay ta zəba wu tay hay na, ta mətsa ha gər tə masəkəme makwala. Andaya fataya mə kwalalan i yam na, tapa nəte tsa.

¹⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Yesu a gatay dəf, a gwadatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər

kurom abəra ka gəde i Farisa hay tə bəmalə i Herod.»

¹⁶ Gawla ɲgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walaɲ tay. Tə gwad: «A tsikakway na, hərwi nakə makwala andaya fakwaya bay aye!»

¹⁷ Tsa na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta miye ha a bo mə walaɲ tay aye. A gwadatay: «Ka ɲgurumeye bo kurom hərwi makwala nakə andaya fakuma bay aye na, kemey? Ada ka tsənum zuk bədaw? Ka pum a mədzal gər kurom təbədew? Mədzal gər kurom na, mədərəzla eye kəla dəw?»

¹⁸ «Dəre andaya fakuma ada kâ ɲgatumay a dəre bədaw? Zləm andaya fakuma hərwi mətsəne ada kâ tsənum bədaw?»

«Ada kə makumaw a gər təbədew?»

¹⁹ Na ge tə makwala na, kəkay? Na ɲgəna ha makwala tapa zlam na, ndo hay gwezem zlam tə nda bədaw? Ada nakə a ləkaw ka hayumay gər na, gwaɲ nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Gwaɲ kuro gər eye sulo.»

²⁰ Yesu a gwadatay sa: «Makwala neheye tapa tasəla aye na ɲgənatay a ndo hay gwezem fad aye na, nakə a ləkaw a rah na, kəteh nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Kəteh tasəla.»

²¹ Yesu a gwadatay: «Aya! Ada ka sərūm ha sa bədaw?»

Yesu a mbəl ha guluf

²² Tsa na, tə ndisl a gəma wuray tə zalay Betesayda. Mə

dəma na, tə gəsay naha həlay a ndoweye andaya guluf eye ka təv i Yesu. Tə gay amboh a Yesu. Tə gwadəy: «Tətal ka ndo may anan̄ ada mâ ngatay a däre tey.»

²³ Yesu a gəs ndo niye guluf eye mə həlay, a ye ha abəra ma wuzlahgəma. Ti ye naha na, Yesu a tuf slesle6 ka däre i guluf niye. A pa faya həlay, a tsətsah faya a gwadəy: «Ka ngatay a wu dāw?»

²⁴ Guluf niye a zəba däre na, a gwadəy a Yesu: «Na ngatay a ndo hay. Na ngatatay na, andza gərdaf hay, ane tuk na, faya ta diye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a pay həlay ka däre sa. Däre i guluf niye na, a mbəl lele. A ngatay a däre kulir kulir tuk.

²⁶ Yesu a gwadəy: «Anəke na, do wu yak a mətəgay tuk. Kā ye ta wuzlahgəma bay kəla.»

Piyer a dā ha Yesu neŋgeye Kəriste

Mata 16.13-20; Luka 9.18-21

²⁷ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə lətse, ti ye abəra ma gəma niye. Ti ye a gəma neheye bəse tə mbay naha a gəma i Sezare Filipi aye. Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, Yesu a tsətsah ka gawla ngay hay, a gwadəy: «Ndo hay tə gwad fagaya neŋ na, way?»

²⁸ Ta mbədəy faya tə gwadəy: «Siye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhu6e ndo a yam, ndo mekeleŋ eye hay tə gwad nəkar na, Eliya, siye hay

tə gwad nəkar na, nəte mə walaŋ i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.»

²⁹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadəy: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neŋ na, way?»

Tsa na, Piyer a mbədəy faya, a gwadəy: «Nəkar na, Kəriste.»

³⁰ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadəy: «Kā tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a dā ha məməte ngay

Mata 16.21-28

³¹ Tsa na, Yesu a pa bo ka mətsikatay me a zləm. A gwadəy: «Neŋ Wawa i Ndo na, kutoŋ na siye dəretsətseh haladzay. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada siye i madugula hay na, nəteye ta wudiye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

³² A datay ha parak parak lele ka həmbər mətsikatay bay.

Tsa na, Piyer a zalay kətsah mahəŋgeye, a gay me.

³³ Yesu a mbədə me ka təv i gawla ngay siye hay. A zəba naha fataya. A gay me a Piyer, kutik kutik, a gwadəy: «Do abəra ka təv ga. Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

³⁴ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ngay hay. A

gwadatay a nateye tebiye: «A say a ndowe ye mapeñ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a dārev ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləmbada eye ada mâ peñ bəzay.*

³⁵ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga ada hərwi Labara Ŋgwalak eye na, ma təmiye ha dūh.

³⁶ Tadə ndowe ye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey?

³⁷ Wu andaya nakə ndo zezeñ ma sliye faya məvəle hərwi mambəda ahaya məsəfəre ŋgay aye daw?

³⁸ «Nəkurom ndo neheye anəke aye, nəkurom na, mə walañ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay, faya ta giye mezeleme aye. Tadə ndowe ye ka kərah ga ada kə datay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neñ dərmaç na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neñ Wawa i Ndo na deyewe ye ta məzlaç i Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

9

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walañ kurom neheye anəke kanañ aye, nateye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə dāre

tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədañ aye təday.»

*Bo i Yesu a mbəda
Mata 17.1-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18*

² Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zalay a Piyer, a Yakuba ta Yuhana, ti ye tə tsal a mahəmba zəbol eye. Ahəl nakə nateye mə mahəmba niye mahəteye na, bo i Yesu a mbəda ka dāre tay.

³ Peteked ŋgay a mbəda herre kudəkudək. Məsləde i peteked niye na, ndəray kwa nate ka məndzibəra ma sliye məsləde ha andza niye na, andaya bay.

⁴ Kwayaŋña gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatatay a Eliya ta Musa nateye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁵ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Miter ga! Lele na, ndzakwa kanañ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nate i yak, nate i Musa ada nate i Eliya.»

⁶ Piyer a tsik andza niye na, hərwi a sər wu nakə ma tsikiye bay. Hərwi nateye neheye mahkar aye na, ta dzədzar haladzay.

⁷ Pazlay a mbəzlaw mə mbəlom, a dərəzl tay ha. Ma pazlay niye na, bazlam a tsənew abəra mə gəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

* **8:34** Məzle mayako mazləmbada eye na, andza məgwədə: Məndze maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ŋgay andza Yesu.

⁸ Tsa na, gawla i Yesu neh-eye mahkar aye ta zəba dəre na, ndəray andaya sa bay. Andaya ka təv niye na, Yesu mahəngeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahamba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakə ka ngatumay aye na, kâ təkərumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ, Wawa i Ndo na lətsew abəra ma mədahan aye təday.»

¹⁰ Ta təma bazlam nakə Yesu a tsikatay aye. Anəke na, ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwad: «Mələtsew abəra ma mədahan na, andza məgwede mey?»

¹¹ Tsa na, gawla ngay hay ta tsətsah faya, tə gwad: «Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaweeye madayaw təday na, hərwi mey?»

¹² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Andza niye, Eliya ma lahaweeye madayaw. Ma lambadiye tay ha wu hay tebiye təday. Ta watsa ka gər i Wawa i Ndo dərma. Tə watsa na, tə gwad: “Neŋgeye na, ma siye dəretsətseh haladzay ada ta zəbiye faya andza ndo bay” bədaw?»

¹³ Na tsikakumeye parakka: Eliya na, 6a ki yaw tsiy. Ndo hay ta gay wu nakə a satay aye. Bazlam i Mbəlom kə tsik faya andza niye.»

*Yesu a mbəl ha wawa
Mata 17.14-21; Luka 9.37-*

43

¹⁴ Tə ndisl ka təv i siye i gawla ngay hay na, tə ndzay

naha a gər a ndo hay haladzay tə lawara tay ha a wuzlah. Ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye ta gawla i Yesu hay faya ta kədiye wuway a bo.

¹⁵ Ndo hay tə ngatay a Yesu faya ta diye naha ka təv tay ta gawla ngay neheye mahkar aye na, a gatay hərbəbəkka. Tsa na, ta hway ka təv ngay mata tsikay me.

¹⁶ A gwadatay: «Ka kədum wuway ta nəteye ka wuye mey?»

¹⁷ Tsa na, ndoweeye andaya mə walaŋ i ndo niye hay a mbədayaw faya, a gwad: «Miter, neŋ na zlakaw wawa ga, hərwi mahorvov a gay. A gay na, a baraway ka bazlam ngəts.

¹⁸ Mahorvov a gəsawa na. A gəsawa na na, kwa ka waray. A kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw faya abəra ada a həpədawa zler ada a sarawa ha. Na tsətsah ka gawla yak neheye ta həhar faya bəra mahorvov tey na, tə mba faya mahəhere bay.»

¹⁹ Yesu a tsikatay parakka a ndo niye hay, a gwadatay: «Nəkurom neheye anəke ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye! Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ngatay hərwi kurom na, məndze hadzəgay? Ahe! Zlumen ahaya wawa eye kanaŋ.»

²⁰ Ti ye, tə zlayaw wawa niye.

Fakalaw niye mə bo i wawa niye a ngatay a Yesu na, a bəl ha wawa niye ta gədan.

Wawa niye a dæd. Tsa na, a tambolom ha ka dala tambolom tambolom. Makuku-faya a yaw ka bazlam.

²¹ Yesu a gwad̄ay a b̄aba i wawa niye: «Wu nakay a gay na, k̄a ndza faya hadz̄əgay?»

B̄aba i wawa niye a mb̄ad̄ay faya, a gwad̄ay: «Wu nakay a dazlay na, nen̄geye wawa eye mba.

²² Fakalaw a kalawa ha a ako ada a yam h̄ərwi ada mā mæt. Tad̄ə ka sliye faya na, amboh dz̄əna may tey.»

²³ Yesu a mb̄ad̄ay faya, a gwad̄ay: «Ka gwad̄ na, “Tad̄ə ka sliye faya na, dz̄əna may tey” ba! Ane tuk na, h̄ərwi ndo nak̄ə k̄a dzala ha ka nen̄ aye na, wuray andaya ma giye bo h̄ərwi ŋgay bay na, andaya bay.»

²⁴ Tsa na, b̄aba i wawa niye a wuda ta magala, a gwad̄: «Na dzala ha! S̄əkehen̄ ha m̄adzele ka n̄əkar.»

²⁵ Ah̄əl nak̄ə Yesu ta b̄aba i wawa niye faya ta tsikiye me aye na, ndo hay ta hway naha haladzay ka t̄əv tay. Yesu ka z̄əba ndo hay faya ta diye naha na, a ŋḡər̄əz ka fakalaw, a gwad̄: «N̄əkar fakalaw nakay mat̄əra ha ndo mand̄ək eye ada m̄ətsike me bay aye na, faya na gwad̄akeye dara ab̄əra m̄ə bo i wawa nakay. K̄ā ma faya mede a bo i wawa nakay d̄ad̄a sa bay!»

²⁶ Fakalaw niye a wuda, a b̄əl ha wawa niye ta ḡədan̄. Tsa na, a ndohwaw ab̄əra m̄ə bo i wawa niye. Wawa niye ma kaleye z̄l̄əva andza ma m̄ətiye. Ndo hay haladzay ka

niye t̄ə gwad̄: «Wawa nakay na, k̄ə m̄ət.»

²⁷ Yesu a ḡəs na m̄ə h̄əlay, a l̄ətse ha. Wawa niye a l̄ətse ka mb̄əlom.

²⁸ Tsa na, Yesu ta gawla ŋgay hay, ti ye ab̄əra ka niye, ti ye a m̄ətagay. Ah̄əl nak̄ə n̄əteye mah̄əteye m̄ətagay na, ta ts̄ətsah faya t̄ə gwad̄ay: «N̄əmay, n̄əmaa mba faya mah̄əhere fakalaw ab̄əra ka wawa niye t̄əbey na, h̄ərwi mey?»

²⁹ Yesu a mb̄ədatay faya: «Ka d̄uwulumay me a Mb̄əlom bay na, ka slumeye faya mah̄əhere slala i Fakalaw niye bay.»

*Yesu a d̄a ha m̄əməte ta m̄əl̄ətsew ŋgay ab̄əra ma ts̄əvay
Mata 17.22-23; Luka 9.43-45*

³⁰ Yesu ta gawla ŋgay hay t̄ə l̄ətse, ti ye ab̄əra ma t̄əv niye. Ti ye a t̄əv mekelen̄ eye ta dala i Galile. Yesu a say na, ndo hay t̄ā s̄ər ha t̄əv nak̄ə nen̄geye m̄ə d̄əma aye bay.

³¹ A say ndo hay t̄ā s̄ər faya bay na, h̄ərwi faya ma t̄ət̄ikateye a gawla ŋgay hay.

A t̄ət̄ikawatay a gawla ŋgay hay na, a gwad̄awatay: «Nen̄ Wawa i Ndo na, ta ḡəsiye ga, ta v̄əlateye ga ha a h̄əlay a ndo hay. Ta k̄ədiye ga m̄ədahan̄ eye, ada ma m̄əh̄əne mamahkar eye na, na l̄ətseweye ab̄əra ma m̄ədahan̄.»

³² Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta ts̄əne me ŋgay niye a say m̄əgwede mey na, ta ts̄əne bay. Ada ta dz̄ədzar mats̄ətsehe faya.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Luka 9.46-48

³³ Tsa na, tə ndisl a Kafer-nahum. Ti ye naha, ti ye a gay nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ahəl nakə nəteye mə gay niye na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Meeneŋ faya ka deyekweye ka tsəved na, ka tsikum mə walaŋ kurom na, ka wuye mey?»

³⁴ Ta mbəday faya a Yesu bay. Hərwi ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwad: «Ndo nakə neŋgeye bag-war eye a ze ndo mə walaŋ kway nakay aye na, way?»

³⁵ Yesu a ndza ka dala. Tsa na, a hayay gər a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ka təv ŋgay. A gwadatay: «Ndo nakə a say matəre bagwar eye ka gər i ndo hay aye na, mâ həna ha gər dūh. Sa na, mâ təra ndo məgay məsler a ndo hay tebiye.»

³⁶ Tsa na, Yesu a zla wawa tsekweŋ, a lətse ha a wuzlah tay. A gəs na wawa niye kurup kurup ka bo lele.

³⁷ Tsa na, a gwadatay: «Ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaŋ eye hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na, neŋ. Ndoweye ka təma ga na, a təma neŋ mahəgeye bay. A təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya dərmaŋ.»

Ndo nakə kə neŋ dərə bay aye na, ndo ga

Luka 9.49-50

³⁸ Ma dəba eye na, Yuhana a gwaday a Yesu: «Miter, nəmaa ŋgatay a ndoweye faya

ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndo ta məzele yak. A samay həbe məgay me hərwi neŋgeye na, ndo kway bay.»

³⁹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kâ gumay me bay. Hərwi ndoweye kə ge masuwayaŋ tə məzele ga na, ma tsikiye fagaya wu nakə lele-bay aye bay.

⁴⁰ Hərwi ndo nakə kə nakway dərə bay aye na, neŋgeye ndo kway.»

⁴¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye kə vəlakum yam məse hərwi nakə ka pumeŋ bəzay a neŋ Kəriste aye na, sərūm ha ta dedek, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

Masəpete

Mata 18.6-9; Luka 17.1-2

⁴² Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ baray madiz i kwar a day ada tâ kal ha a huđ i bəlay.

⁴³ Tadə həlay yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, dəs na. Ŋgama huta məsəfəre ka təv i Mbəlom tə həlay yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay tə həlay yak sulo aye. [

⁴⁴ Mə dəma na, mətul neh-eye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dāda ma mbatiye bay aye.]

⁴⁵ Tadə sik yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, dəs na. Ŋgama dūh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako tə sik yak sulo aye. [

⁴⁶ Hərwi mə dəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dəda ma mbatiye bay aye.]

⁴⁷ Ada kə ge tadə dəre yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, ɲgwaɗ na. ɲgama duh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə dəre yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dəda ma mbatiye bay tə dəre yak sulo aye.

⁴⁸ Mə dəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dəda ma mbatiye bay aye.»

⁴⁹ Yesu a gwadətay sa: «Andza ako nakə ndo məvəde ma vədiye ha wu aye na, ndo neheye tə dzala ga ha ta siye dəretsətseh hərwi mede tay. Sluwal dərmak andza niye, ta giye ka ala na, ada mâ vəd.

⁵⁰ Sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a tsəhən bay na, ta giye ha sa kəkay ada mâ tsəhən na? Wewer andaya matəra ha lele sa bay. Nəkurom dərmak na, tərūm andza sluwal nakə a tsəhən lele aye. Mə walaɲ kurom na, ndzum barbarra.»

10

Yesu a tsik ka mahəhere
ɲgwas

Mata 19.1-12; Luka 16.18

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ɲgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Kafernahum, ti ye ka dala i Yahuda. Tsa na, tə lətse, ti ye tə tas magayam i Yurdum. Mə dəma na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ɲgay sa. Tsa na, a tsikatay

bazlam i mbəlom andza nakə a tsikawatay aye.

² Farisa hay ti ye naha ka təv ɲgay. Ti ye naha ka təv ɲgay na, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwadəy: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved a ndo ka mahəhere ɲgwas ɲgay daw?»

³ Yesu a mbədətay faya na, tə matsətsehe dərmak. A gwadətay: «Bazlam mapala eye waray nakə Musa a vəlakum a tsik ka mahəhere ɲgwas na?»

⁴ Tə gwadəy: «Musa a gwad na, tadə ndoweye a say mahəhere ɲgwas ɲgay na, mâ watsay dərewel i mahəhere a həlay. Kə watsay na, ada mâ həhar na tuk. Ndo hay ta səriye ha manəɲ ka həhar na ɲgwas ɲgay na, ka dərewel niye.»

⁵ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Musa a watsakum gər i bazlam mapala eye nakay andza nakay na, hərwi dərev kurom nakə makula eye tonɲwa tonɲwa.

⁶ Ahəl niye ka madazlay na, andza niye bay. Hərwi mawatsa eye ka madazlay i məge məndzibəra na: “Mbəlom a ge hasləka ada ɲgwas.

⁷ Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ɲgay ta may ɲgay, ta ndziye ta ɲgwas ɲgay.

⁸ Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.*” Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.»

* **10:8** Madazlay i wu hay 1.27, 2.24.

⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezenj mâ ngəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

¹⁰ Yesu ta gawla ngay hay ti ye wu tay. Ahəl nakə nəteye mə gay ta gawla ngay hay aye na, gawla ngay hay ta tsətsah sa, tə gwaday: «Bazlam niye ka tsik eye na, andza məgwede mey?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə ndoweye ka həhar na ngwas ngay ada kə zla a dəma ngwas mekelej eye na, kə ge madama. Kə gay mənese a ngwas ngay kurre eye.

¹² Tadə ngwas a wudə na zal ngay sa bay, a zla zal mekelej eye dərma na, kə ge madama.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Luka 18.15-17

¹³ Ma dəba aye na, ndo hay tə həl naha wawa hay a Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada tâ huta ngama. Ane tuk na, gawla ngay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye.

¹⁴ Yesu a ngatay andza niye na, a yay a gər bay. A ndalay. A gwadatay a gawla ngay hay: «Gərūm tay ha wawa hay tâ yaw ka təv ga! Kā həharum tay hay bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.

¹⁵ Sərūm ha na, ndoweye ka təma Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

¹⁶ Tsa na, a zla wawa niye hay a həlay nəte ta nəte. A pa fataya ngama.

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom Mata 19.16-30; Luka 18.18-30

¹⁷ Yesu ta gawla ngay hay tə lətse, ta diye na, ndoweye a yaw ka təv ngay mahway mahway. A ndisl ka təv ngay na, a dəkway gurmets kame ngay, a gwaday: «Miter lele eye, na hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwaday: «Ka zelej ndo lele eye na, kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ngwenj.

¹⁹ Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye daw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad na: “Kā kəf gər i ndo bay, kā ge madama bay, kā ge məkal bay, kā raw me ka ndo kame i sariya bay, kā vay gər a ndo bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.†”»

²⁰ Ndo niye a gwaday: «Miter, gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaweye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

²¹ Yesu a ndazl na na, a wudə na haladzay. Tsa na, a gwaday: «A ləkaw fakaya abəra na, wu nəte. Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kā ngənatay suloy aye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, pej bəzay.»

²² Ndo niye a tsəne bazlam niye na, dərev a həbay. A

† 10:19 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20.

ye ɲgway ta mevel eye, hārwi zlele ɲgay na, haladzay.

²³ Yesu a ɲgatay a ndo niye a ye ɲgway na, a zəba ka gawla ɲgay niye hay tə lawara na a wuzlah aye. A gwadətay: «Kay! Hārwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ɲgay na, mada me eye haladzay.»

²⁴ Gawla ɲgay hay tə tsəne bazlam niye na, a vəlatay madzədzere. Ane tuk na, Yesu a gwadətay sa: «Wawa ga hay! Mede a Bəy i Mbəlom na, mada me eye haladzay!

²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ɲgama zləgweme mâ ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Tsa na, a gatay wadəɲ wadəɲ a gawla ɲgay hay. Tə gwad mə walaɲ tay: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a zəba fataya, a gwadətay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo. Hārwi neɲgeye na, wu-ray a zay gədaɲ təbey.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwadətay: «Tsəne! Nəmay anaɲ, nəmaa gər ha wu hay tebiye hārwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Sərum ha! Ndown-eye kə gər ha gay ɲgay, malamar ɲgay hasləka eye hay ta malamar ɲgay dem eye hay, may ɲgay, bəba ɲgay, wawa ɲgay hay, guvah ɲgay hārwi ga ada hārwi Labara ɲgwalak eye na,

³⁰ anəke ahəl kway nakay ma hutiyə a dəma gay hay, malamar hasləka eye hay,

malamar dem eye hay, maya hay, wawa hay, guvah hay na, haladzay a ze nakə a gər ha aye. Kəla na, ta geye dəretsətseh haladzay dərma. Aza kame na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye.

³¹ Mə walaɲ i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaɲ i ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

*Yesu a da ha məməte ɲgay
Mata 20.17-19; Luka
18.31-34*

³² Yesu ta gawla ɲgay hay, tə həl bo, tə lətse hārwi mede a Zerozelem. Anəke na, nəteye ka tsəved faya ta diye. Kame tay na, Yesu. Gawla ɲgay niye hay ta dzədzar. Ndo neheye tə patay bəzay faya ta diye ka bo dziye ta dzədzar haladzay.

Yesu a zalatay a gawla ɲgay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaɲ i ndo niye hay kətsah sa. Ka təv niye na, a tsikatay wu nakə ma ta təriye ka gər ɲgay aye.

³³ A gwadətay: «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mə dəma na, neɲ Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geɲeye sariya i məkəde. Ta vəlay ga ha a həlay i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye.

³⁴ Nəteye na, ta ɲgwesəneye dəla abəra mə gər. Ta tufəneye

slesleḅ a dāre. Ta ndaḅiye ga ta mandalaḅa. Tsa na, ada ta kadiye ga tuk. Aya ane, ma dāba i mēhāne mahkar na, na lətseweye abāra ma mādahaṅ.»

Ndo bagwar eye ta ndo i māsler

Mata 20.20-28; Luka 22.25-27

³⁵ Ma dāba aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay ta hāndzəd ka tāv ṅgay, tə gwaday: «Bəy Maduweṅ may, a samay na, gamay wu nakə a samay matsətsehe fakaya aye?»

³⁶ Yesu a gwadatay: «A sakum nā ge hārwi kurom na, wuye mey?»

³⁷ Ta mbəday faya tə gwaday: «Wu nakə nəmaa tsətsah fakaya aye na, ahəl nakə aza ka ndziye ma bəy yak na, vəlamay tsəved nəmaā ndza ka tāv yak, nətə ta diye i həlay i mənday ada neṅged ta diye i həlay i gula yak tey.»

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Ka sərūm wu nakə ka tsətsahumeye aye bay? Ka slumeye məse dāretsətseh nakə na siye aye daw? Ka slumeye faya matəme tā dzəhuḅ kurom ha a dāretsətseh nakə ta dzəhuḅiye ga ha a dāma aye ṅgway daw?»

³⁹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

Yesu a gwadatay: «Andza niye dedek, dāretsətseh nakə na ta siye na, ka ta sumeye. Dāretsətseh nakə ta dzəhuḅiye ga ha a dāma aye

na, ta dzəhuḅiye kurom ha a dāma.

⁴⁰ Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neṅ bay. Tāv məndze niye na, i ndo neheye Mbəlom a ləvatay ha bo aye wu tay.»

⁴¹ Siye i gawla ṅgay neh-eye kuro aye tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. Tə ge mevel ka Yakuba ta Yuhana.

⁴² Hārwi niye Yesu a zalatay tebiye ka tāv ṅgay, a gwadatay: «Ka sərūm ha na, ndo neheye ta zəba fataya andza bəy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədaṅ ada ndo bagwar eye hay ta bərəkiye ha gədaṅ tay ka siye i ndo hay.

⁴³ Ane tuk na, mā ge andza niye mə walaṅ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaṅ kurom a say matəre bagwar eye na, mā təra ndo i māsler kurom.

⁴⁴ Ada tadə ndo mə walaṅ kurom a say matəre ndo i me na, mā təra beke i ndo hay tebiye duh.

⁴⁵ Kwa neṅ Wawa i Ndo na yaw na, hārwi ada ndo hay tā geṅ məsler bay. Na yaw duh na, hārwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hārwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl ha ndo guluf eye

Mata 20.29-34; Luka 18.35-43

⁴⁶ Yesu ta gawla ṅgay hay tə ndisl a gəma i Zeriko. Ahəl

11

nakə ti yaw abəra ma gəma niye na, ndo hay haladzay tə patayaw bəzay. Faya ta diye na, tə ndzay a gər a guluf wuray faya ma rəkiye wu mandza eye ka tsakay i tsəved. Məzele ŋgay na, Bartime, andza məgwede wawa i Time.

⁴⁷ Guluf niye a tsəne tadakay faya ma diye na, Yesu ndo i Nazaret na, a wuda, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew?»

⁴⁸ Ndo hay haladzay tə gay me, tə gwaday: «Ka bəbəl mey? Ndza dīkdīk!»

Neŋgeye na, a səkah ha mawude sa dūh: «Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew?»

⁴⁹ Tsa na, Yesu a lətse, a gwadatay: «Dum zalumenjayaw, mā yaw.»

Ti ye tə zalay a guluf niye, tə gwaday: «Dərev mā ye fakaya abəra bay. Lətse! Dara, faya ta zalakeye.»

⁵⁰ Tsa na, a lətse hurum, a kal ha peteked i mətasl ŋgay əvez ka dala. A ndapa a mbəlom, tsa na, a ye ka təv i Yesu.

⁵¹ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «A saka nā ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbəday faya, a gwaday: «Miter, a seŋ na, nā ŋgatay a dāre sa tey.»

⁵² Tsa na, Yesu a gwaday: «Ka pa mədzal gər yak ka neŋ ta dedek. Do, ka mbəl!»

Tsa na, guluf niye a ŋgatay a dāre kwetseh kwetseh lele. A pay bəzay a Yesu.

*Yesu a ndisl a Zerozelem
Mata 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19*

¹ Anəke na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye bəse ta Zerozelem. Nəteye mə mahamba nakə tə zalay Mahamba i Tetədöz aye. Ka mahamba eye niye na, gəma i Betifadze ta Betani andaya. Mə dāma na, Yesu a slər tay ha gawla ŋgay hay sulo, a gwadatay:

² «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha a dāma na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo wawa eye dā məzle ndo maḅara eye. Ndəray kə ndza faya dāda zuk bay. Pəlumaw ada kā yumen ahaya.

³ Ndəray kə gwadəkum: «Ka pəlumeye zuŋgo eye mäge ha mey?» na, gwadumay: «A say a Bəy Maduweŋ. Ma ta ma ahaya kanaŋ bəse, ma ndziye bay.»

⁴ Tsa na, ti ye a gəma niye. Ti ye naha a dāma na, tə huta zuŋgo niye wawa aye maḅara eye ma bəra ka maged, ka tsakay i tsəved. Tsa na, tə pəla ha zuŋgo niye.

⁵ Mə dāma na, ndo hay andaya mandza eye. Tə gwadatay: «Ka gumeye ka niye mey? Ka pəlumeye zuŋgo eye mäge ha mey?»

⁶ Tsa na, ta mbədatay faya andza nakə Yesu a tsikatay naha aye. Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, tə gər tay ha. Tsa na, ti ye ha zuŋgo niye.

⁷ Ti ye ahaya zuṅgo niye a Yesu na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, a ndza ka zuṅgo niye.

⁸ Ndo hay haladzay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved. Siye hay tə pa hawal i gərdaf neheye tə dəsaw ma guvah hay aye hərwi mədəslay ha gər a Yesu dərma.

⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ṅgay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadakway a Mbəlom! Mā pa ṅgama ka ndo nakə faya ma deyewe ye tə məzele i Bəy Maduweṅ aye!

¹⁰ Mbəlom mā pa ṅgama ka bəy i bəba kway Davit! Zambadakway a Mbəlom, neṅgeye nakə mə mbəlom aye!»

Yesu a vəlay mezeleme a gərdafi gurov

Mata 21.18-19

¹¹ Tsa na, tə ndisl a Zerozelem. Tə ndisl naha a Zerozelem na, ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ndisl naha na, a zəba ka wu nakə ndo hay faya ta giye mə dəma aye. Ma dəba eye na, ti ye ta gawla ṅgay hay a gəma i Betani. Ti ye a dəma na, hərwi mazlambar pat faya ma dədiye.

¹² Tədə eye na, Yesu ta gawla ṅgay hay tə lətse abəra ma gəma i Betani, tə ma a Zerozelem. Ka tsəved faya ta diye na, may a wur ka Yesu.

¹³ A ṅgatay naha a dərizl i gərdaf wuray andza gurov slambah faya haladzay. Tsa

na, a ye mata zəbaw faya. A gwad: «Iṅgedhay na hutkiye hohway ṅgay eye na ndiye.» A ye, a ndisl naha ka təv i dərizl i gərdaf niye na, kakupkuppa slambah dəkdek bəna, hohway andaya bay. Hərwi kə ndisl ahəl ṅgay məwe bay.

¹⁴ Tsa na, Yesu a gwaday a dərizl i gərdaf niye: «Ndəray mā nda hohway yak dāda sa bay!» Tsa na, gawla ṅgay hay ta tsəne.

Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Mata 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22

¹⁵ Ma dəba eye na, tə ndisl a Zerozelem sa. Yesu a ye naha na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye hay wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəde ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.

¹⁶ A gatay me a ndo məzle wu i tsakala kwa waray waray mede ha ta dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

¹⁷ A datay ha lele, a gwadatay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zaleyeye a gay ga na, gay i maduwule me i slala i ndo hay wal wal tebiye.*” Ane tuk na, nəkurom ka tərūm ha lar i məkal hay na, kəkay?†»

¹⁸ Bagwar hay i ndo neh-eye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzaṅgawa bazlam i

* 11:17 Ezay 56.7. † 11:17 Zeremi 7.11.

Mbəlom mapala eye, tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye na, ta dzədzar hərwi ndo hay ta wuda bazlam i Yesu niye a tsikatay aye. Ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu.

¹⁹ Ta huwa pat pizze na, Yesu ta gawla ɲgay hay tə lətse, ti ye abəra ma Zerozelem.

Məpe mədzał gər ka Yesu tə mađuwule me

Mata 21.20-22

²⁰ Tədə eye pəriki mekedə na, Yesu ta gawla ɲgay hay tə ma a Zerozelem. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ɲgatay a dərizl i gərdaf niye andza gurov aye. Dərizl i gərdaf niye na, makula eye hus ta zləlay eye dzay.

²¹ Piyer a ɲgatay na, bazlam i Yesu nakə a tsikay a dərizl i gərdaf niye a mayaw a gər. Tsa na, a gwadəy a Yesu: «Miter, zəba ka dərizl i gərdaf nakə ka vəlay mezeleme aye na, kə kula.»

²² Yesu a mbədətay faya, a gwadəy: «Gərumay ha mədzał gər kurom a Mbəlom!

²³ Sərüm ha lele, ndow-eye kə gwadəy a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanan, ta kal ha bo a bəlay”, kə ge a tsik ta mədzał gər nəte na, Mbəlom ma təmiye na. Ada m̄a sər ha na, ma giye bo andza nakə a tsətsah aye.

²⁴ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tədə ka duwulum me, ka tsətsahum wu ka Mbəlom na, dzalum ha na, 6a ka hutum tsiy. Mbəlom ma vəlakumeye.

²⁵ Agəna nəkurom ta magum eye ta ndo na, ka ta duwulumeye me a Mbəlom na, dum pəsum ha bo təday. Ada Mbəlom Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmał. [

²⁶ Tədə nəkurom mandza eye huya ta magum eye na, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye ma pəsakumeye ha bay dərmał.]»

Gədaɲ i Yesu

Mata 21.23-27; Luka 20.1-8

²⁷ Ma dəba eye na, tə ma a Zerozelem tuk. Yesu a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma həhaliye mə dəma aye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula siye hay, ti ye ka təv i Yesu.

²⁸ Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Ka ge wu neheye na, ta gədaɲ waray? Maa vəlaka gədaɲ eye na, way?»

²⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadəy: «Neɲ dərmał na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, tədə ka mbədumenew faya na, na ge wu neheye ta gədaɲ waray na, na tsikakumeye.

³⁰ Maa sləraw Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Maa sləraw na, Mbəlom tsukudu ndo hay daw? Mbədumenew faya tey.»

³¹ Tsa na, tə tsik mə walaɲ tay, tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay?

Tadə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?”

³² Ada ka mbədəkweye faya məgwede maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ka tsikakweye tətə bay.» Tə tsik tətə bay na, hərwi ndo hay tebiye tə sər ta dedək Yuhana na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Ta dzədzar mətšike andza niye hərwi ndo hay.

³³ Ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakum-eye bay.»

12

Dzeke i ndo neheye tə həl tay ha a guvah nətəye sewed eye hay aye

Mata 21.33-46; Luka 20.9-19

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Ndoweye a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway aye. A ndəv ha mazəve na, a lawara na həndits ta zled. Tsa na, a lambad a dəma təgwad hərwi maditse a dəma hohway i dərizl i gərdaf niye hay. A dəzl a dəma təv matsəpe wu. A ndəv ha malebede guvah ŋgay niye na, a həl ndo i məfəte hay ada tā fətay na. Bo ŋgay aye a ye a tsekene.

² «Həlay i maŋgəle hohway i dərizl i gərdaf niye hay kə sla. A slər ndo nətə mə walaŋ

i ndo i məsler ŋgay hay hərwi ada tā vəlayaw faya abəra i ŋgay.

³ Tsa na, ndo i məsler niye a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye tə gəs na. Tə ndaḅa na ada ta həhara ahaya həlay kəriye.

⁴ Ndo i guvah a ŋgatay andza niye na, a slər ndo neŋged. A ye naha na, kurah tə wuya faya məkəde na. Tə kəd na ka gər, tə tsadəy pələslesle.

⁵ Ndo i guvah niye a zla ndo i məsler ŋgay mamahkar eye, a slər na sa. Neŋgeye na, tə kəd na mədahaŋ eye. Ndo i guvah niye a slər ndo wal wal sa. Tə ge tay ha andza niye dərma. Siye hay tə ndaḅa tay ha, siye tə kəd tay mədahaŋ eye hay.

⁶ «Anəke a zəkayaw a ndo i guvah niye na, wawa ŋgay nətə nakə a wuda na haladzay aye. A slər na wawa ŋgay niye nətə aye. Hərwi a dzala a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

⁷ «Wawa niye a ye. Tə ŋgatay na, tə gwad mə walaŋ tay: “Aya! Anan magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kədəkwa na, ada guvah nakay ma mətšakweye a nəkway!”

⁸ Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahaŋ eye dərəŋ abəra ma guvah niye.»

⁹ Tsa na, Yesu a tsətsah fətaya a gwadatay: «Ndo i guvah ma giye anəke na, kəkay? Ndo i guvah niye ma deyeweye na, ma gəsiye tay ha ndo

niye hay, ma kədiye tay ha. Ada ma həliye a dəma ndo meklen eye hay.

¹⁰ Ka dzanġum bazlam nakay mə Derewel i Mbəlom bədaw? Mə dəma mawatsa eye na, a gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na, maa təra kwar lele eye a ze siye kwar hay na, neŋgeye dūh.

¹¹ Maa gwad kwar niye mā təra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.*”

¹² Madugula i Yahuda hay tə sər ha a tsik andza niye na, ka nəteye. Tsa na, ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, tə gər ha, ti ye wu tay hərwi ta dzədzar ma ta ndalateye a ndo hay.

Məvəlay dzanġal a bəy i Roma

Mata 22.15-22; Luka 20.20-26

¹³ Ma dəba eye na, tə slər Farisa hay ta ndo hay ŋgal mə walaŋ i ndo i Herod. Ti ye ka təv i Yesu hərwi məhəle faya abəra suwat.

¹⁴ Ti ye naha tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedək. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Faya ka tətikateye a ndo hay dedək ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ane tuk na, a samay matsətsehe fakaya: Bazlam kway mapala eye kə vəl

tsəved məvəle dzanġal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay? Lele məvəle bay tsukudu, lele məvəle daw?»

¹⁵ Yesu a sər ha a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwadatay: «A sakum məhəle fagaya abəra suwat na ka mey? Ehe zlumenəw kwar i suloy təday, a seŋ mazəbe faya.»

¹⁶ Tə zlay naha kwar i suloy nəte. Tə vəlay.

A təma kwar i suloy niye a zəba faya. Tsa na, a tsətsah, a gwadatay: «Mandəkkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Tə gwaday: «I bəy i Roma ada mawatsa eye faya na, məzele ŋgay.»

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, a gatay hərbaəbəkka.

Mələtsew abəra ma mədahaŋ

Mata 22.23-33; Luka 20.27-40

¹⁸ Ma dəba eye na, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay.»

¹⁹ Ti ye ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwad: “Tadə ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay, ta wa zuk bay na, mata zle na

* **12:11** Dəmes hay 118.22-23.

madakway i ɲgwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye bəɖaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†”

20 Aya andaya ahəl niye ndo ta malamar ɲgay hay tasəla. Malamar tay bagwar eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ɲgay niye a zla aye bay.

21 Məmbager ɲgay a zla na madakway i ɲgwas niye. Tsa na, a mət ze məwe wawa ta ɲgwas niye. Malamar tay mamahkar eye a ge ha andza niye dərmak.

22 Nətəye niye tasəla tə zla ɲgwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray nətə mə walaɲ tay ta wa wawa ta ɲgwas niye bay. Ma dəba eye nətəye niye tebiye tə mət na, ɲgwas a mət dərmak.

23 Pat nakə aza ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ aye na, ɲgwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi mey na, nətəye niye tasəla aye ta zla na ka ɲgwas!»

24 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Andza niye bay. Kâ vumay gər a mədzal gər kurom bay. Ka tsikum andza niye na, hərwi ka sərūm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərūm gədaɲ i Mbəlom bay.

25 Ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaɲ aye na, hasləka hay ta ɲgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na,

ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye.

26 Bazlam nakə a tsik ka mələtsew abəra ma mədahaɲ aye na, ka dzaɲgum dāda mə dərəwel i Musa təbədew? A dā ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. Ka təv eye niye na, Mbəlom a gwadāy a Musa: “Neɲ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡”

27 Mbəlom na, neɲgeye Mbəlom i mədahaɲ hay bay, neɲgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Nəkurom ka dzum tsəved hərwi nakə ka gwadum mələtsew abəra ma mədahaɲ andaya bay aye.»

Bazlam mapala eye bagwar eye

Mata 22.34-40; Luka 10.25-28

28 Ahəl nakə Yesu ta Saduke hay faya ta tsikiye me aye na, ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya dərmak, faya ma piye zləm. A tsik ma mədzele gər ɲgay, a gwad: «Yawa! Yesu a mbədatay faya a Saduke hay na, lele.» Tsa na, a həndzəd ka təv i Yesu. A tsətsah ka Yesu a gwadāy: «Bazlam i Mbəlom mapala eye nakə a ze siye hay aye na, waray?»

29 Yesu a gwadāy: «Bazlam i Mbəlom nakə mapala eye a ze siye hay aye na, anaɲ: “Nəkurom Israyel hay, pum zləm! Bəy Maduwen

† 12:19 Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-10. ‡ 12:26 Madayaw abəra ma Ezipt 3.2-4, 6, 15-16.

Mbəlom kway na, neŋgeye Bəy Maduweŋ nəte ŋgweŋ.

³⁰ Wuḍa Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, tə metsehe yak tebiye, ada ta gədaŋ yak peteh.Š”

³¹ Bazlam mapala eye masulo eye anaŋ sa: “Wuḍa ndo i maged yak dərmak andza ka wuḍa na gər yak.*” Bazlam i Mbəlom mapala eye maze neheye sulo aye na, andaya sa bay.»

³² Tsa na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a gwadāy a Yesu: «Lele haladzay ŋgalaka! Wu nakə ka tsik aye na, dedek. Bəy Maduweŋ na, neŋgeye Mbəlom nəte. Ma dəba ŋgay na, Mbəlom mekelen eye andaya bay.

³³ Kwa way mâ wuḍa Mbəlom tə dərev ŋgay tebiye, ta ndaraw ŋgay tebiye. Ada mâ wuḍa ndo i maged ŋgay dərmak andza a wuḍa na gər ŋgay. Niye na, a ze məfəkay naha slo i gənaŋ a Mbəlom tə məvəlay naha siye i wu hay wal wal.»

³⁴ Yesu a ŋgatay ndo niye a mbəday faya na, tə metsehe lele. Tsa na, a gwadāy a ndo niye: «Nəkar na, bəse tə mede a Bəy i Mbəlom.»

Ma dəba eye na, horoy a gatay a ndo hay matsətsehe faya bazlam.

Kəriste na, Wawa i Davit daw?

Mata 22.41-46; Luka

20.41-44

³⁵ Ahəl niye na, Yesu a tətikawatay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A tsətsah ka ndo hay, a gwadāy: «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad Kəriste neŋgeye na, Wawa i Davit na, kəkay?»

³⁶ Hərwi kwa Davit na, a tsik ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye, a gwad:

“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwadāy a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mənə dəre yak hay a huḍ i sik yak aye.†”

³⁷ «Davit tə gər ŋgay na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, Kəriste ma təriye wawa ŋgay na, kəkay?»

Bazlam i Yesu niye a tsik eye na, a yatay a gər a ndo niye hay faya ta pay zləm aye.

Məgay metsehe a masəpete

Mata 23.1-14; Luka 20.45-

47

³⁸ Wu nakə faya ma tətikateye aye na, anaŋ. A gwadāy: «Həbum gər kurom abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay.

Nəteye i tay ta wuḍa mahəhele na, ta rəkwat eye. Ka təv məhay gər na, a satay ndo hay tâ tsikatay me ta mədəslatay ha gər.

³⁹ Kwa mə gay i maḍuwule me na, ta pələwa i tay na, təv

Š 12:30 Bazlam mapala eye masulo eye 6.4-5. Dəmes hay 110.1.

* 12:31 Levitik 19.18. † 12:36

məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ηgatateye lele. Mə magurlom, ta wuda na, təv məndze ηgwalak eye.

⁴⁰ Wu nakə tə vələwatay a madakway i ηgwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə dūwulawa me na, vəd̄vəd̄ a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tā gwad̄ fataya nəteye ndo ηgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye ndo siye hay!»

*Madakway i ηgwas
mətawak eye*

Luka 21.1-4

⁴¹ Ma dəba eye na, Yesu a ndza bəse ta təv nakə ndo hay tə pawa a dəma suloy mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə ndo hay faya ta piye suloy a wu məpe suloy aye na, Yesu faya ma zəbiye ka ndo hay ta piye suloy eye na, kəkay. Ndo i zlele hay haladzay tə pa a dəma suloy haladzay.

⁴² Madakway i ηgwas wu-ray mətawak eye a ye naha dərma. A ye naha a pa a dəma kobo sulo. Kobo ηgay niye na, a sla dala nəte bay.

⁴³ Yesu a ηgatay a madakway i ηgwas niye na, a zalatay a gawla ηgay, a gwad̄atay: «Sərum ha, madakway i ηgwas nakay na, maa vəl dala haladzay a ze i ndo hay na, neŋgeye.

⁴⁴ Hərwi ndo mekelen eye hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ηgwas nakay

mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

13

*Yesu a da ha ta mbəzliye ha
gay i mədəslay ha gər a Mbəlom
Mata 24.1-2; Luka 21.5-6*

¹ Ahəl nakə Yesu a yaw abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, ndo nəte mə walan i gawla hay a gwad̄atay: «Miter! Zəba ka gay nakay tey. Ma d̄əzliye na, bagwar eye ada kwar neheye ta d̄əzl ha aye na, bagwar eye hay ada tə le haladzay!»

² Yesu a mbəd̄ay faya a gwad̄ay: «Zəba gay nakay na, ka ηgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ηged̄ bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

*Ŋgod̄gor i mandəve i
məndzibəra*

Mata 24.3-14; Luka 21.7-19

³ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetəd̄əz aye. A ye naha na, a ndza d̄əggerger tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A mahəmba niye ti ye na, tage Piyer, Yakuba, Yuhana, ta Aŋdərə tsa bəna ndo hay tebiye bay. Mə mahəmba niye na, ta tsətsah faya tə gwad̄ay:

⁴ «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəd̄ay? Ada ηgod̄gor waray nakə nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay, a gwad̄atay: «Gum

metsehe lele! Ndəray m̄a səpat kurom bay.

⁶ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neñ na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay.

⁷ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vərəm bəse tə nəkurom kwa neheye dəreñ tə nəkurom aye na, k̄a dzədzarum bay. Wu neheye na, kutoñ ta ndisleweye. Ane tuk na, niye na, mandəve i məndzibəra zuk bay.

⁸ Slala nged̄ ta giye vərəm ta slala neñged̄, bəy ta bəy ta giye vərəm. Dala ma bəliye ma gəma hay wal wal, ada mandərzlañ ma giye. Wu neheye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a nğwas aye.

⁹ «Dəretsətseh neheye ta ndzakum a gər na, gumay metsehe a gər lele. Hərwi mey na, hərwi ndo hay ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha a gay i sariya. Ta ndaḅiye kurom ta mandalaḅa mə gay i maḁuwule me hay. Ta diye kurom kame i ndo mələve dala hay ada kame i bəy hay, hərwi nakə ka pumenḅ bəzay a neñ aye. Niye na, ta səriye ha ka pumay bəzay na, a Mbəlom dedek.

¹⁰ Wu neheye ta giye bo andza niye na, hərwi ada ndo i məndzibəra hay tebiye t̄a tsəne Labara Nğwalak eye.

¹¹ Tadə ta gəs kurom, ta diye kurom ha kame i ndo məge sariya hay na, k̄a dzalum nəmaa ta gwadiye kəkay na, k̄a dzədzarum bay. Ta

ye kurom ha na, tsikum wu nakə a yakumaw a mədzal gər aye. Hərwi ma deyeweye na, abəra mə nəkurom bay. Mata ḁakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsədañña eye.

¹² Həlay eye ma slaweye na, ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada t̄a kəd̄ tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta natay dəre a bəba tay hay, ta kədiye tay ha.

¹³ Ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga. Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.»

*Ta mbəzliye ha Zerozelem
Mata 24.15-28; Luka
21.20-24*

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ka nğatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonḅo. Wuye niye na, ma ta ndziye ka təv nakə haḅe ma ndziye faya bay aye. (Ndowneye kə dzañga na, m̄a tsəne lele.) Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta nğatay a wu niye na, t̄a hway a mahəmba hay.

¹⁵ Ndo nakə neñgeye ka gər i gay aye na, m̄a mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Kə mbəzlaw na, m̄a hway ḁuh.

¹⁶ Ada ndo nakə neñgeye ma guvah aye na, m̄a mbəḁa gər a mətagay nğay məzlaw peteked̄ nğay bay.

¹⁷ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i nğwas neheye tə bo sulo aye ada ka nğwas neheye

faya ta vølateye wah a wawa tay hay aye!

¹⁸ Gumay amboh a Mbølom, hørwi ada wu neheye mâ ge bo a hølay i mætast bay.

¹⁹ Hørwi mey na, pat eye niye na, dæretsætseh bagwar eye. Slala i dæretsætseh niye ma ta deyeweye na, kə ge bo dæda bay kwa ka gər nakə Mbølom a ge mændzibøra aye hus anəke. Ada slala i dæretsætseh niye na, dæda ma ta giye andaya sa bay.

²⁰ Tadə Mbølom mâ zla hølay eye bønə, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hørwi ndo ŋgay neheye a pala aye.

²¹ «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste anəŋ!” kəgəbay “Zəbum! Neŋgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ŋgay bay.

²² Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nətəye na, ndo mæde ha bazlam i Mbølom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbølom a sləraweye. Nətəye na, ta giye masuwayəŋ hay ada tə wu neheye ma giye hørbæbəkka aye hørwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbølom a pala aye.

²³ Nəkurom na, gum met-sehe lele! Na tsikakum ka bo abøra kurre.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-35; Luka 21.25-33

²⁴ «Ma dæba i dæretsætseh neheye na, pat eye niye na, pat

ma giye andaya sa bay ada kiye ma dæviye bay.

²⁵ Wurzla hay dərma ta kutsaweye abøra ka magərmbølom ada wu neheye gədaŋ eye ka magərmbølom aye ta bøliye haladzay.

²⁶ Tsa na, ndo hay ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaŋ haladzay ada ta mæzlab eye.

²⁷ Kwayəŋŋə ma sləraweye gawla i Mbølom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abøra ka kokway i mændzibøra tebiye kwa ka waray ka waray ka təv ŋgay.»

Dzeke i gurov

²⁸ A gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ŋgatumay a gurov ka dūda na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədfaw?

²⁹ Andza niye ahəl nakə ka ŋgatumay a wu neheye ta ndislew na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neŋ ka maged.

³⁰ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay.

³¹ Magərmbølom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dæda ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mændzibøra ma ndæviye na, Mbølom nətə ŋgweŋ

Mata 24.36-44

³² «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nətə a sər bay.

Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋwen.

³³ Gum metsehe bəna, kâ dzədzarum bay, hərwi ka sərurum ma deyeweye kəday na, ka sərurum həlay eye bay.

³⁴ Ma deyeweye na, andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A ye na, a gəratay ha gay ŋgay a ndo i məsler ŋgay hay ada tâ gay gər a bədgay ŋgay lele. A vəl məsler kwa a way. A ndo matsəpe maged na, a gwaday: “Tsəpa na lele, kâ ndzahəra bay.”

³⁵ Nəkurom dərmak andza niye. Ndzum na, tsezlezlenŋe, hərwi ka sərurum ndo i gay ma deyeweye ta huwa, agəna ta magər həvad, agəna ta mbəlom dā, agəna ta mekedə, ndəray a sər bay.

³⁶ Agəna ma deyeweye həf na, ma ndzakum a gər nəkurom mandzahəra eye bay.

³⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye na, na tsikat-eye a ndo hay tebiye. Na gwadateye: Kâ ndzahərurum bay! Ndzum tsezlezlenŋe!»

14

Ta pəla tsəved mägəse na Yesu

Mata 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ A zəkaw məhəne sulo nakə Yahuda hay ta hatsiye magurlom i Pak ada ta

mənde wu mənday nakə tə zalay peŋ aye na, gəde faya bay. Ahəl niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye faya ta pəliye tsəved ka mägəse Yesu ta məkal hərwi ada tâ kəd na.

² Tə gwad mə walaŋ tay: «Kâ gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ŋgwas wuray a mbəda mal ka Yesu

Mata 26.6-13; Yuhana 12.1-8

³ Ahəl niye na, Yesu ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simoŋ. Ndoweye niye a ndzawa na, dəvats i madəgwede a gaway. Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ŋgwas wuray a ye a fələkwa ka təv tay dos ŋgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze hunŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. A ye naha na, a həb ha me i dos niye mədəkw. Tsa na, a mbəda mal niye ka gər i Yesu.

⁴ Ndo neheye ka təv i Yesu aye na, siye hay a ndalatay haladzay. Tə gwad mə walaŋ tay: «Asah! Ŋgwas nakay a nas ha mal nakay na, kemey?»

⁵ Ta səkəm ha na, ta hutiyeye dala haladzay segey? Ada dala aye na, ta sliye məvəlatay a ndo i mətawak hay bədaw!» Tə may ha mənese haladzay a ŋgwas niye.

⁶ Yesu a gwadətay: «Duh bay, gərurum ha ŋgwas nakay

na, səfek. Ka kwasumeye gər a ɲgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay.

⁷ Ndo i mətawak hay na, nətəye ka təv kurom huya. Kə sakum məgatay ɲgwalak a mətawak hay na, ka mbumeye faya məgatay kwa kədəy. Ane tuk na, neɲ na, na ndziye tə nəkurom huya bay.

⁸ ɲgwas nakay a geɲ na, wu nakə gədan ɲgay a mba faya məge aye. Neɲgeye na, kə lah mambəde ka bo ga mal nakə haɓe ta giye fagaya pat nakə ta piye ga a bəɗ aye.

⁹ Neɲ faya na gwadəkumeye, sərūm ha: Kwa a ɲgay ta dīye ha Labara ɲgwalak eye ka məndzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ɲgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətisiye ha gər bay.»

Yudas a ge daf ka Yesu

Mata 26.14-16; Luka 22.3-

6

¹⁰ Ndo nətə mə walaɲ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo aye, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye. Məzele ɲgay na, Yudas Iskariyot. A ye hərwi a say məge daf ka Yesu.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə tsəne labara nakə a tsikatay aye na, a yatay a gər haladzay. Tsa na, tə gwaday: «Nəmaa vələkeye dala.» Yudas a maw abəra ka təv tay na, a yaw a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi məge daf ka Yesu aye.

Yesu tə ge magurlom i Pak ta gawla ɲgay hay

Mata 26.17-30; Luka 22.7-23; Yuhana 13.21-30; 1 Korinje hay 11.23-25

¹² Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, tə kədawa təɓaɲ hərwi məde wu mənday i Pak. Pat eye niye na, gawla i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaday a Yesu: «A saka nəmaā ye mata daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a slər gawla ɲgay hay sulo ka me, a gwadatay: «Dum a wuzlahgəma! Ka yum naha na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla eye. Ka ɲgatumay na, pumay bəzay.

¹⁴ Gay nakə ma fələkwiye a dəma aye na, fələkum dərma ada kə tsətsahum ka ndo i gay niye, gwadumay: “Miter a gwadaka: Gay nakə nəmaa ndiye mə dəma wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, məɲgay?”

¹⁵ Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay neɲged aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay mə dəma maləva bo eye tsiy. Wu neheye ka gakweye ha məsler aye tebiye andaya mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹⁶ Gawla ɲgay niye hay sulo aye tə lətse, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə

Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tɔ da wu mɛnday i Pak mɛ dɛma.

17 Huwa a ge na, Yesu ta gawla ngay hay kuro gɛr eye sulo, ti ye a gay niye tuk.

18 Ahɛl nakɛ faya ta ndiye wu mɛnday aye na, Yesu a gwadatay: «Nɛɲ faya na gwadakumeye: Sɛrum ha na, ndo nɛte mɛ walaɲ kway nakay ka ndayakweye wu mɛnday dziye na, ma giye fagaya daf.»

19 Gawla ngay hay tɔ tsɛne andza niye na, a ndalatay. Tsa na, kwa way a tsɛtsah faya, tɔ gwaday: «Nɛɲ daw? Nɛɲ daw?»

20 Yesu a mbɛdatay faya a gwadatay: «Ndo nɛte mɛ walaɲ kurom neheye kuro gɛr eye sulo aye. Mata ge fagaya daf na, ndo nakɛ faya ka ndayakweye wu mɛnday dziye aye.

21 Nɛɲ Wawa i Ndo na mɛtiye andza nakɛ Derewel i Mbɛlom a tsik aye. Ane tuk na, dɛretsɛtseh ka gɛr i ndo nakɛ ma giye daf ka nɛɲ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ngama meeneɲ tɔ wa na bay.»

22 Ahɛl nakɛ faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peɲ, a gay naha sisɛ a Mbɛlom. Ma dɛba eye na, a ngɛna ha peɲ niye, a vɛlatay a gawla ngay hay, a gwadatay: «Zlum. Nakay na, bo ga.»

23 A zla gɛvet maraha eye tɔ wu mɛse, a gay naha sisɛ a Mbɛlom. Ma dɛba eye a vɛlatay tɔ sa tebiye tay eye.

24 Yesu a gwadatay sa: «Nakay na, bambaz ga nakɛ Mbɛlom ma bariye dzam ta ndo hay aye. Ta mbɛdiye ha na, hɛrwi ndo hay haladzay.

25 Nɛɲ faya na tsikakumeye, na ta siye wu mɛse nakay sa bay hus a pat nakɛ na ta siye wedeye ma Bɛy i Mbɛlom aye.»

26 Ma dɛba eye, ta zambaday a Mbɛlom ta dɛmes na, ti ye tɔ tsal a Mahɛmba i Tetɛdɛz.

Yesu a da ha Piyer ma ta gwadiye: «Na sɛr Yesu bay»

Mata 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

27 Ahɛl nakɛ faya ta diye ka tsɛved aye na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Nɛkurom neheye tebiye ka gɛrumeye ga ha, ka hwayumeye kurom. Mawatsa eye mɛ bazlam i Mbɛlom na: “Na ta kɛdiye na ndo mɛtsɛkure tay ada tɛbaɲ hay ta ngɛniye gɛr kweye kweye kwa a ngay.*”»

28 Yesu a gwadatay sa: «Ane tuk na, na mbɛlaw abɛra ma mɛdahaɲ na, na hɛbiye kurom ma Galile.»

29 Piyer nɛɲgeye na, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gɛr kar ha na, nɛɲ na, na gɛriye kar ha bay.»

30 Tsa na, Yesu a mbɛday faya a Piyer a gwaday: «Nɛɲ faya na gwadakeye: Sɛr ha na, bɛgom ta hɛvad nakay, dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, ba ka gwad sik mahkar ka sɛr nɛɲ bay.»

31 Piyer a mbɛday faya sa: «Na sɛr kar bay na, na

* 14:27 Zakari 13.7.

tsikiye dāda bay, kwa tadā ka mātameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tō tsik andza niye dārmak.

Nāteye ka Mahamba i Tetādōz

Mata 26.36-46; Luka 22.39-46

³² Tsa na, tō ndisl a tōv wuray tō zalay Getsemene. Tō ndisl naha na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Ndzum kanan! Neŋ na, na diye na ta dūwuliye me.»

³³ Yesu a ye na, nāteye ti ye dziye tage Piyer, Yakuba ada Yuhana. Tō ndisl naha na, dārev a ye abāra ka Yesu, a dzādzar haladzay.

³⁴ A gwadatay: «Dārev ga na, kō rah tō dāretsātseh i mādahan. Nākurom na, ndzum kanan tsezlezleŋne!»

³⁵ A ye izad abāra ka tōv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A ye naha na, a kal bo ka dala bārut tō hud. A dūwulay naha me a Mbālom a gwad: «Tadā ma giye bo na, hālay i dāretsātseh nakay mā ye fagaya abāra vuv tey.»

³⁶ A gwad: «*Abba*, Bāba ga, nākar na, wuray a wuraka bo tōbey. Zla fagaya abāra dāretsātseh nakay na siye tey. Kwa mey na, andza nakā a saka a nākar aye bāna, andza nakā a seŋ a neŋ aye bay.»

³⁷ Ma dāba eye, a maw ka tōv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A maw a ndzatay a gār na, nāteye mandzahāra eye. Tsa na, a zalay a Piyer a gwaday: «Simon, ka ndzahāra dāw? Nākar na, ka mba faya

māndze tō dāre kwa bāre nāte tōbādew?

³⁸ Ndzum tō dāre tsezlezleŋne ada dūwulumay me a Mbālom hārwi ada kā dādum a masāpete i Fakalaw bay. Māsāfāre na, a say māge wu lele eye, ane tuk na, gādan kurom andaya māsāmay naha a masāpete i Fakalaw bay.»

³⁹ Yesu a ndāv ha na, a ye abāra ka tōv tay izad sa. A ye mata dūwule me. A ye naha a tsik na, bazlam ŋgay neheye a tsik kurre aye.

⁴⁰ Tsa na, a maw ka tōv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gār na, nāteye mandzahāra eye. Tō mba faya māndze tō dāre kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta pādeke abāra ka māndzehāre na, tō sār wu nakā ta tsikiye bay. Yesu a ye mata dūwule me sa.

⁴¹ A maw mamahkar eye na, a gwadatay: «Huya faya ka ndzahārumeye dāw? Nākurom faya ka zāzākumeye bo kurom ba? Anāke na, ka ndāv tsiy, hālay eye kō ndislew tuk! Neŋ Wawa i Ndo ta vālay ga ha a hālay i ndo i mezeleme hay tuk.

⁴² Lātsum, takwa, ta dza-kwa gār! Zābum, ndo nakā ma giye fagaya dāf aye, kō ndzew.»

Tō gās na Yesu

Mata 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12

⁴³ Ahāl nakā Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pāsān Yudas neŋgeye nakā nāte mā walan i gawla i Yesu hay

kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay.

⁴⁴ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye 6a kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadatay: «Ndo nakə na ye, na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum na. Ka deyumeye ha na, tsəpum na lele.»

⁴⁵ Yudas a ndisl naha na, a həndzəd kwayaŋŋa ka təv i Yesu, a gwaday: «Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁴⁶ Ndo niye hay tə ŋgatay andza niye na, kwayaŋŋa tə gəs na Yesu.

⁴⁷ Ka təv niye ndo nəte mə walaŋ tay, pəkat a ŋgwadaw maslalam ŋgay. Tsa na, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala.

⁴⁸ Yesu a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i məkal daw?»

⁴⁹ Pat pat na ndzawa ka təv kurom. Na tətikawa mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka gəsum ga bay. Wu neheye a ge bo na, hərwi ada mâ ge bo andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye.»

⁵⁰ Tə gəs na Yesu na, gawla

ŋgay hay ta hway kweye kw-eye tə gər ha.

⁵¹ Faya ta diye ha Yesu na, ndo wuray gawla aye a zəŋgal na Yesu. Ka bo ŋgay na, gwedere tsa. Ndo neheye faya ta diye ha Yesu aye tə ge andza ta gəsiye na gawla niye na,

⁵² a gər ha gwedere ŋgay ŋgudek, a hway ŋgway bo kəriye.

Yesu kame i bagwar i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye

Mata 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.13-14,19-24

⁵³ Ti ye ha Yesu na, a gay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom aye. Mə dəma na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom tebiye, madugula hay ta ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye nəteye mahaya gər eye.

⁵⁴ Piyer neŋgeye na, a zəŋgal naha Yesu dərəŋ ma dəba. A ye naha a fələkwa a dalamətagay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom niye. Mə dəma na, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məged aye. A ye naha a ndza ka ako ka təv tay niye.

⁵⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkəde na. Ane tuk na, ta huta faya mənese bay.

⁵⁶ Ndo hay haladzay ta raw faya me. Ane tuk na, maraw

me tay niye ki ye tay faya bay. Kwa way a tsik i ngay wal.

⁵⁷ Siye i ndo mekelen aye hay tə lətse, ta raw me ka Yesu, tə gwad:

⁵⁸ «Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: “Na mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakay ndo hay ta dəzl eye ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye a dəma mekelen nakə tə həlay i ndo zezeŋ bay aye.”»

⁵⁹ Kwa tə tsik andza niye bəbay na, huya bazlam tay niye ki ye tay ka bo bay.

⁶⁰ Tsa na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse tsəkwađ kame i ndo hay. A tsətsah ka Yesu, a gwad: «Ka mbədətay faya a ndo neheye təbədew? Tə tsik fakaya na, mey?»

⁶¹ Ka bazlam tay niye na, Yesu ka mbədətay faya bay. Kə tsikatay faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye a tsətsah faya sa: «Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom nakə nəmay faya nəmaa zambədəye daw?»

⁶² Yesu a mbədəy faya a gwad: «Neŋ na, neŋgeye. Ma dazlay anəke, ka ŋgatumeŋeye a neŋ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neŋgeye nakə gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ŋgatumeŋeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶³ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A

ŋgurada ha peteked ŋgay. Tsa na, a gwad: «Ka pəlakweye na, sa mey?»

⁶⁴ Ka tsənum wu nakə a tsik aye bədaw? A tsalay ka gər a Mbəlom. Niye na, ka dzalum na, kəkay?» Ndo niye hay tebiye tə gay sariya i məkədə na.

⁶⁵ Kwayaŋŋa siye i ndo mekelen eye hay tə wuya faya kurah. Ta tufay slesleḅ a dərə. Tə mbuzay na dərə ada tə kəd na. Tə gwad: «Nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?» Tsa na, tə vəlatay ha a həlay a ndo matsəpe gay i bəy i ndo məvəlaway a Mbəlom. Nəteye tə gəs na ada tə fay ka maholom pura pura.

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁶ Piyer na, neŋgeye andaya huya ma dalamətagay ka dala. Ngwas nakə a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom aye, a ye naha a ndzay a gər a Piyer.

⁶⁷ A ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya ndzuzle, a gwad: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu, ndo i Nazaret na gwad bəda?»

⁶⁸ Piyer a tsəne na, a gwad a ngwas niye: «A'ay! Na sər wu nakə a saka mətəsike aye bay. Na sər bay tebiye.» Tsa na Piyer a ye abəra ma dalamətagay. A ye a lətse sləp ka həlay i maged madayaw

abəra. [Kwayanŋa dzagulok a zlaha.]

⁶⁹ Piyer a ye a ndza sləp ka həlay i maged na, ŋgwas niye kə ŋgatay naha. Tsa na, a masay ha slala i bazlam ŋgay nakə a tsikay a Piyer kame i ndo neheye mə dəma aye. «Ndo nakay na, nəte mə walaŋ tay.»

⁷⁰ Piyer a tsəne na, a gwad: «Na sər ndo niye bay.»

Məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv eye niye tə gwaday sa: «Nəkar na, mə walaŋ tay, nəkurom dziye. Nəkar na, ndo i Galile!»

⁷¹ Piyer a mbada a gwad: «Na sər ndo nakə ka tsikum faya aye bay. Kə ge na raw me na, Mbəlom mâ geŋ daretsetseh.»

⁷² Kwayanŋa dzagulok a zlaha masulo aye. Tsa na, bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer tuk. Yesu a gwaday: «Dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» Piyer a dzala ha ka bazlam i Yesu nakə a tsikay aye na, a hwayaw abəra. A ye a tuwa tsiduk tsiduk.

15

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-26; Luka 23.1-5,13-25; Yuhana 18.28-19.16

¹ Pərik i mekedə, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay tebiye, tə haya gər. Tə haya gər na, hərwi

mətsike mə walaŋ tay məge ha Yesu na, kəkay? Ta ndəv ha məhay gər na, tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat. Ti ye naha na, tə vəlay ha a Pilat.

² Pilat, neŋgeye na, a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar ka tsik segey.»

³ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dəs parasay haladzay ka Yesu.

⁴ Ma dəba eye na, Pilat a tsətsah faya sa, a gwaday: «Nəkar na, ka mbada faya bay na, kəkay? Ka tsəne wu neh-eye faya ta tsikiye fakaya haladzay aye təbədəw!»

⁵ Ada kwa Yesu ka həndək bazlam ndəe mambəday faya sa bay tebiye. Tsa na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

⁶ Ka məve, ta giye magur-lom nakə tə zalay Pak aye na, Pilat a gərawa ha ndo i danŋay nəte. A gər ha na, ndo nakə ta tsətsahawa aye.

⁷ Azlakwa ahəl niye na, ndoweeye andaya tə zalay Barabas, neŋgeye ma danŋay. Neŋgeye mə walaŋ i ndo neheye tə nay dərə a bəy i dala i hay aye. Tə gəs tay na, hərwi tə kəd ndo ahəl i magazləga tay niye.

⁸ Anəke na, ndo hay tebiye ti ye a gay i Pilat. Ti ye naha a dəma na, kwa way a tsətsah ka Pilat wu nakə a təmawatay na andza nakə ta tsətsahawa aye.

⁹ Tsa na, Pilat a mbədatay faya a gwadatay: «A sakum nâ gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?»

¹⁰ Pilat a sər ha bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye, nəteye dūh na, tə vələtay gədaŋ a ndo hay ada məgwaday a Pilat mâ gəratay ha na, Barabas bəna, Yesu bay.

¹² Pilat a gwadatay a ndo hay sa: «A sakum nâ ge ha ta ndo nakay ka zalumay bəy i Yahuda hay aye na, kəkay?»

¹³ Tsa na, ndo hay ta mbəday faya tə mawude, tə gwaday: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

¹⁴ Pilat a tsətsah fataya, a gwadatay: «Nenġeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaŋ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

¹⁵ Pilat a say mənġwasatay ha dārev a ndo niye hay. Andza niye a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaḡa na ta mandalaḡa, a vələtay ha a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləmbada eye.

Tə gay sariya a Yesu i makade

Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3

¹⁶ Sidzew hay ti ye ha Yesu a huđ i gay i nġomna ada tə

zalatay a siye i sidzew hay tebiye, ti ye dərmaġ.

¹⁷ Mə dəma na, ta tsəkw faya abəra peteked nġay hay. Tə zla peteked ndozza eye, tə kalay ka bo. Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, tə pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy.

¹⁸ Tsa na, ta dazlay mətsikay me. Tə gwaday: «Zay daw? A nəkar bəy i Yahuda hay!»

¹⁹ Tə tsikay andza niye na, ada tə fay ka gər ta sakwal. Ta tufay slesleḡ a dāre. Ta dəkway gurmets kame nġay hərwi mətsikay me andza bəy.

²⁰ Ta ndəv ha mənġwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked nakə tə kalay ka bo ndozza aye ada tə may ha ka bo peteked nġay hay. Tsa na, tə gəs ahaya abəra hərwi mede ha mata dar na ka mayako mazləmbada eye.

Mata 27.33-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

²¹ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu mata dar na ka mayako mazləmbada eye na, pəslaŋ ndo wuray məzele nġay Simoŋ. Nenġeye na, ndo i Siren, nenġeye bəba i Aləgəzandər ta Rufus. Nenġeye faya ma diye ta təv niye. Nenġeye a maw abəra mə pesl. Sidzew hay tə nġatay na, tə gay kutoŋ ka məzle mayako mazləmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

²² Tsa na, ti ye ha Yesu a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgwede: Təv i mətasi gər.

23 Tə ndisl naha a dəma na, a satay a sidzew niye hay məvəlay guzom madzapa eye tə wuye andaya tə zalay *mir*. Ane tuk na, a say a Yesu bay, a kərah məse.

24 Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbada eye. Ta dar na na, tə ge tsakwal ka peteked ɲgay hay. Tə ge andza niye na, məsəre ha mata zle na, way?

25 Ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbada eye na, ta mekedə ta bəre tsid.

26 Tə watsa ka palalam eye andaya gər i bazlam nakə tə kəd na faya Yesu aye. Gər i bazlam nakə tə watsa aye na, anaɲ: «Nenɲeye na, bəy i Yahuda hay.»

27 Pat niye na, ta dar məkal hay sulo ka mayako mazlələmbada eye ka tsakay i Yesu dərma. Ta dar tay na, nəte tə həlay i mənday, nenɲed tə həlay i gula. [

28 Anaɲ andza nakay wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye na, a gwad: «Nenɲeye na, tə pasla na a walaɲ i ndo i sewed hay.* »]

29 Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə bələwa ha gər tay hay tekəm tekəm tə mətsaday pələslesle. Tə gwaday: «Hey! Nəkar ha bə a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, mənɲay tuk?»

30 Nəkar təma ha bo yak aye tey! Mbəzlaw abəra ka

mayako nakay mazlələmbada eye!»

31 Bagwar hay i ndo neh-eye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay tə ɲgwasə ka Yesu andza niye dərma. Tə tsik mə walaɲ tay, tə gwad: «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ɲgay təbədew?»

32 Kəriste, Bəy i Israyel hay m̄ mbəzlaw abəra ka mayako mazlələmbada eye anəke! Tadə nəmaa ɲgatay kə mbəzlaw abəra ka mayako mazlələmbada eye na, nəmay nəmaa dzaliye ha ka nenɲeye.»

Ndo neheye ta dar tay ka tsakay i Yesu aye tə tsada na Yesu dərma.

Məməte i Yesu

Mata 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

33 Magər həpat a ge na, ləvəɲ a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa.

34 Ta bəre mahkar eye niye na, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwad: «*Eluya, Eluya, lama sabaktani?*» Andza məgwədə: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga na, hərwi mey?†»

35 Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Pum zləm təday, faya ma zal-eye a Eliya!»

36 Tsa na, ndo nəte mə walaɲ tay niye, a hway, a ye a zlaw wuye kofkoffa. A tələka ha a wuye andaya

* 15:28 Ezay 53.12. † 15:34 Dəmes hay 22.2.

guyakaka, wu niye a rah a dāma. Tsa na, a hak na ka gwavəkw zəbol eye, a pay naha ka bazlam a Yesu ada mā dāvətse abəra mə dāma wu niye. Ndoweje niye a gwad: «Ŋgatay, zəbakwa faya təday, aza Eliya ma deyeweje mambəzla ahaya dāw?»

³⁷ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kəlerra. Tsa na, a mət.

³⁸ A mət na, kwayanŋa pe-teked nakə a ŋəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsanŋa kwa abəra mə gəma hus ka dala.

³⁹ Bagwar i sidzew i Roma hay, neŋgeje andaya malətsa eye kame i Yesu, Yesu a mət ma kəkay na, a ŋgatay. Tsa na, a gwad: «Ta dedək, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!»

⁴⁰ Ŋgwas wuray hay andaya ka təv eye niye dərma. Nətəje dərəŋ faya ta zəbiye naha faya. Mə walaŋ tay niye andaya na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Salome ada ta Mari may i Yakuba nakə gawla aye, may tay ta Zozes.

⁴¹ Nətəje na, ta zəŋgalawa na Yesu ada tə gaway məsler ahəl nakə Yesu, neŋgeje ka dala i Galile aye. Ka təv eye niye na, siye i ŋgwas hay andaya haladzay. Nətəje, tə yaw ka bo dziye tage Yesu abəra ma Zerozelem.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Mata 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁴² Huwa 6a ka mbərəm mäge tsiy. Pat eye niye na, pat mələve bo i Yahuda hay,

andza məgwede pat məhəne mə gay i pat i mazəzukw bo.

⁴³ Ta huwa eye niye na, ndo wuray tə zalay Yusufa a yaw. Neŋgeje ndo i gəma i Arimate. Yusufa na, neŋgeje nətə mə walaŋ i bagwar i ndo mäge sariya dərma. Neŋgeje dərma faya ma həbiye Bəy i Mbəlom. A gəs dərəv ka dzədzar bay, a ye a gay i Pilat mata tsətsahaw mədahaŋ i Yesu.

⁴⁴ Pilat a tsəne 6a Yesu kə mət na, a gay wadəŋ wadəŋ. Tsa na, a zalay a bagwar i sidzew niye. A tsətsah faya abəra, a gwaday: «Yesu a mət na, kə ndza haladzay dāw?»

⁴⁵ Ma dəba eye bagwar i sidzew niye a mbədaj faya na, tsa na, a vəlay tsəved a Yusufa ka məzle mədahaŋ i Yesu.

⁴⁶ Yusufa a ye a səkəməw rəkəwat. A səkəməw na, a məw a mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. Tsa na, a mbəkwa na mədahaŋ a dāma. A zla na a ye, a pa na a tsəvay. Tsəvay niye na, tə la ka geseh ka təv nakə sərpalahha aye. A pa na a dāma na, a bədəŋgalaw faya beber bagwar eye ka madərəzl na tsəvay niye.

⁴⁷ Mari i Magədala ta Mari may i Zozes na, faya ta zəbiye ka təv nakə tə pa na Yesu aye.

16

Yesu a lətsew abəra ma tsəvay

Mata 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Pat i mazəzukuw bo a ye abəra mə dəma na, Mari i Magədala, Mari may i Yakuba ta Salome, ti ye ta səkəm mal huŋŋa eye, hərwi a satay məwetse ka mədahaŋ i Yesu.

² Pat i luma i sidzew i mekedəe ŋgwas neheye ti ye ka me tsəvay. Tə husa na, pat faya ma tsaraweye tərdassa.

³ Ahəl nakə faya ta diye na, ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwad: «Mata bədəŋgwalakway na beber abəra ka me i tsəvay na, way?»

⁴ Tə ndisl naha na, ta zəba dəre. Ta zəba dəre na, tə ŋgatay a beber niye bagwar eye ta dərezl ha ka tsəvay aye na, 6a mabədəŋgwala eye faya abəra, madzaka eye ka tsakay tsiy.

⁵ Ti ye naha na, tə fələkwa a tsəvay niye. Ti ye na tə ŋgatay a ndo gawla aye. Neŋgeye mandza eye ta diye i həlay i mənday. Ndoweye niye na, tə peteked kwedek kwedek eye ka bo. Peteked eye niye faya na, zəbol eye təzl. ŋgwas niye hay tə ŋgatay andza niye ta dzədzar sla6 sla6.

⁶ Ane tuk na, a gwadətay: «Kā dzədzarum bay. Faya ka pəlumeye na, Yesu ndo i Nazaret, neŋgeye nakə ta dar na ka mayako mazləlmbada eye. Neŋgeye andaya kanaŋ bay, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Ehey! Zəbum, təv nakə tə həna ha faya aye na, anaŋ.

⁷ Dum anəke ta tsikumatay faya a gawla ŋgay hay ada kā dūmay ha a Piyer lele. Gwadumatay na, ma

lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə dəma andza nakə a tsikakum eye.»

⁸ Tə tsəne andza niye na, tə ndohwaw abəra na, ta hway dəreŋ abəra ka təv i tsəvay niye. Ta hway na, hərwi zluwer a gatay, faya ta dzədzariye. Ta təkəray a ndəray kwa tsekweŋ bay tebiye hərwi zluwer a gatay.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Mata 28.9-10,16-20; Luka 24.36-49; Yuhana 20.11-23; Məsler hay 1.6-8

⁹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedəe na, Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ. A lətsew na, a bəzay ha bo kurre a Mari nakə a yaw abəra ma Magədala aye. Neŋgeye na, ŋgwas nakə Yesu a həhar faya abəra fakalaw hay tasəla aye.

¹⁰ A ye a təkəratay a ndo neheye tə ndzawa tage Yesu aye. A ye naha na, faya ta tuwiye hərwi mədahaŋ i Yesu. A təkəratay wu nakə a ge bo tə neŋgeye.

¹¹ Tə tsəne wu nakə a tsikatay aye, a gwadətay: «Yesu na, kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ, neŋ na, na ŋgatay bəna mey na!» Ndo neheye ta təma bazlam ŋgay niye a tsikatay aye bay.

¹² Ma dəba eye na, Yesu a mbəda ha bo ŋgay wal a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sulo. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye a gəma aye.

¹³ Ndo niye hay sulo aye tə maw a Zerozelem. Tə maw na, ta təkəray wu nakə tə

ngatay aye a siye i gawla i Yesu hay. Nəteye ta təmatay na bay ngway huya.

¹⁴Ma dəba eye sa na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay kuro gər eye nəte. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye faya ta ndiye daf aye. Tsa na, a gatay me hərwi mədzele gər tay nakə andaya bay aye, ada hərwi ta dzala ha ka wu nakə ndo neheye tə tsikatay kurre, tə gwadətay: «Nəmaa ngatay a Yesu kə lətsew abəra ma mədahan» aye na, ta dzala ha bay.

¹⁵Tsa na, a gwadətay: «Anəke na, dum ka kokway i məndzibəra tebiye. Dum ha Labara Ngwalak eye a ndo zezen tebiye ka məndzibəra.

¹⁶Ndo nakə kə tsəne ada kə dzala ga ha tə dərev nəte ada ta dzəhu6 ha a yam aye na, ma təmiye. Ndo nakə kə dzala ga ha bay aye na, Mbəlom ma ta giye faya sariya

¹⁷Ta ta səriye ha ndo neheye ta dzala ga ha ta dedək na, ma kəkay? Nəteye na, ta sliye faya mahəhere fakalaw abəra mə bo i ndo tə məzele ga. Ta tsikiye me tə bazlam i gəma hay wal wal.

¹⁸Kwa tadə ta gəs dədə tə həlay, kwa tə sa muwar na, ma gateye wuray kwa tsekwen bay tebiye. Ta piye həlay ka ndo i dəvats hay na, ta mbəliye.»

Yesu a tsal a Mbəlom

Luka 24.50-53; Məsler hay

1.9-11

¹⁹Yesu Bəy Maduwen a tsikatay andza niye na, a tsal ngway a mbəlom. A ye na,

a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom.

²⁰Gawla ngay hay dərma ti ye mata də ha bazlam ngwalak eye niye Yesu a tsikatay aye kwa a ngay. Bəy Maduwen a dzənawa tay ha ada a vələwatay gədan ka mäge wu neheye a ge masuwayan aye. Maa də ha tə tsik bazlam i Mbəlom ta gədan i Yesu na, masuwayan nakə tə gawa aye.

Ngwalak i bazlam nakə Luka a watsa aye Məfələkwe

Luka a da ha Yesu na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom ma sləratayaweeye a ndo i Is-rayel hay aye. Ane tuk na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo i mändzibəra hay tebiye. Məsəfəre i Mbəlom a zalay a Yesu hərwi ada mâ datay ha labara i mənŋgwee a mətawak hay. Labara eye nakay na, labara i mawuđe bo hərwi ndo i mezeleme hay wal wal tebiye ada labara i mənŋgwee. A dazlay na, a tsik ka məmaw i Yesu, ka mede i Yesu a mbəlom.

Ka ndzay a gər a bazlam i Luka mə Mata, ma Markus ada ma Yuhana. Kə da ha ka gər i məwe Yuhana madzəhuđe ndo a yam ada ka gər i məwe Yesu.

Madazlay 1.1-4

Məwe ta mägəle i Yuhana tə
Yesu 1.5-2.52

Bazlam i Yuhana nakə a
tsik aye 3.1-20

Madzəhuđe i Yesu a yam tə
masəpete 3.21-43

Məsler ta labara i Yesu ma
Galile 4.14-9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile
a ye a Zerozelem 9.51-
19.27

Maduk i duk i məhəne
i Yesu ka mändzibəra
19.28-23.56

Mələtsew, məbəz ha bo tə
mede i Yesu a mbəlom
24.1-53

¹ A nəkar Tiyoofil ŋgwalak i ndo, ndo hay haladzay 6a ta vəl ha gər tay məwetse labara nakə Yesu a ge mə walaŋ may aye.

² Tə watsa na, wu nakə nəteye tə tsəne abəra ka ndo neheye tə da ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye neheye na, ta ŋgatay tə dəre tay kwa ka madazlay ŋgay aye.

³ Aya! Neŋ dərmak a seŋ məwatsaka naha ka gər i bazlam eye nakay, hərwi na pəla na bəzay i bazlam nakay kwa ka madazlay ŋgay eye.

⁴ Anəke na, nəkar dərmak ka sliye faya məsəre ha bazlam nakay ta tətikaka aye na, dedək.

*Gawla i Mbəlom a yaw a da
ha məwe i Yuhana*

⁵ Ahəl nakə Herod neŋgeye bəy ka dala i Yahuda aye na, ndoweeye andaya tə zalay Zakari. Neŋgeye na, gwala i Abiya, ndo məvəlay wu a Mbəlom aye. Məzele i ŋgwas ŋgay na, Elizabet. Neŋgeye dərmak na, gwala i Aron bag-war i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.

⁶ Nəteye salamay tay eye kame i Mbəlom na, ndo lele eye hay. Wu neheye Mbəlom a tsik aye tə bazlam mapala eye na, tə pay bəzay tə met-sehe lele.

⁷ Ane tuk na, wawa tay andaya bay. Hərwi Elizabet na, a wa bay. Dəlay eye. Sa na, nəteye guram eye tsiy.

⁸⁻⁹ Anəke na, həlay i ndo neheye tə zalatay Abiya hay aye kə sla hərwi məfəkay naha wu a Mbəlom. Andza nakə ndo

neheye tã vɛlaway naha wu a Mbɛlom tã pawa faya bo aye na, tã ge duk a way. Duk a way nakã tã ge aye na, a dɛf ka Zakari. Mata fɛkay naha wu ma tɛv niye tsɛdanɲa eye mɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom na, nɛɲgeye. Tsa na, a fɛlɛkwa a tɛv niye mata fɛkay naha wu a Mbɛlom.

10 Ahɛl nakã Zakari faya ma fɛkay naha wu a Mbɛlom mɛ gay aye na, ndo hay haladzay ma bɛra faya ta duwuliye me.

11 A hɛlay niye na, gawla i Mbɛlom a yaw a bɛzay ha bo a Zakari. A lɛtse tã hɛlay i mɛnday i tɛv nakã tã fɛkaway naha faya wu a Mbɛlom aye.

12 Zakari a ɲgatay na, a dzɛdzar haladzay, zluwer a gay.

13 Ane tuk na, gawla i Mbɛlom niye a gwaday: «Zakari, kã dzɛdzar bay. Ba Mbɛlom kɛ tsɛne maduwule me yak. Elizabet, ɲgwas yak ma ta wakeye wawa haslɛka eye. Ka ta zaleyɛ Yuhana.

14 Dɛrev yak ma ta ɲgwasiye haladzay. Pat i mɛwe ɲgay na, ndo hay haladzay ta ɲgwasiye hɛrwi ɲgay.

15 Nɛɲgeye na, ma ta tɛriye bagwar eye, ndo mɛgay mɛsler a Bɛy Maduweɲ. Dada ma ta siye guzom bay. Kwa wu nakã makwasa eye na, ma ndzakiye bay. Mɛsɛfɛre Tsɛdanɲa eye ma ndziye faya kwa mɛ hud i may ɲgay.

16 Ma ta matay ahaya Israyel hay haladzay ka tɛv i Bɛy Maduweɲ tay Mbɛlom.

17 Maa lahayaw madayaw kame a Bɛy Maduweɲ na, nɛɲgeye. Ma tsikateye me a ndo hay ta mɛzlaɓ bagwar eye andza i Eliya hɛrwi ada bɛba hay tã sɛr bo ta wawa tay hay. Ma matay ahaya ndo neheye ta rɛhay ha gɛr a Mbɛlom bay aye ka tɛv i Mbɛlom. Ma tɛriye tay ha ndo ɲgwalak eye hay. Ma ta tsɛtsaliye tay ha ndo neheye nɛteye malɛva bo eye hɛrwi Bɛy Maduweɲ aye.*»

18 Ane tuk na, Zakari a gwaday a gawla i Mbɛlom: «Na sɛriye ha wu nakay ka tsikenɲ aye dedɛk na, kɛkay? Nɛɲ na, ɓa guram eye, ɲgwas ga dɛrmak na, guram eye tuk na, kɛkay?»

19 Gawla i Mbɛlom a mbɛday faya, a gwaday: «Nɛɲ Gabɛriyel. Nɛɲ na, ka tɛv i Mbɛlom. A slɛra ga ahaya mɛtsikaka bazlam nakay ada nã zlakaw Labara ɲgwalak eye.

20 Ane tuk na, ka dzala ha ka bazlam nakay bay sa na, wu nakay ma giye bo ka sɛriye mɛtsike me bay hus a pat nakã ta wiye na wawa niye aye.»

21 Ndo neheye faya ta hɛbiye Zakari ma bɛra aye na, a gatay wadɛɲ wadɛɲ. Tã gwad: «Zakari kɛ yaw abɛra bay, kwa meenenɲ na, hɛrwi mey?»

22 Zakari a yaw abɛra na, a sla faya mɛtsike me bay. Tsa na, ndo neheye ma bɛra aye tã sɛr wu ka bɛzay ha bo a Zakari mɛ gay. A tsikatay me

* 1:17 Zɛba ma Malasi 3.23-24.

na, tə həlay tsa. Neŋgeye huya mandək eye.

²³ Həlay i məge məsler i Zakari mə gay i Mbəlom a ndəv na, a ye a mətagay.

²⁴ Ma dəba i kiye tsakway na, wawa a dədəy a huđ a Elizabet. Kiye zlam na, a ŋgahawa bo mə gay. A gwad mə dərev ŋgay:

²⁵ «Anəke na, Bəy Maduweŋ kə ŋgeteŋ. Kə vələŋ wawa. Ndo hay ta ŋgwasiye fağaya sa bay.»

Gawla i Mbəlom a da ha məwe i Yesu

²⁶ Kiye a yay a Elizabet məkwa na, Mbəlom a slər gawla ŋgay Gabəriyel a gəma wuray tə zalay Nazaret ka dala i Galile.

²⁷ A slər ha na, a gay i dem eye andaya mədel i ndo wuray tə zalay Yusufa gwala i Bəy Davit. Tə zalay a dem eye niye na, Mari.

²⁸ Gawla i Mbəlom niye a fələkwa a gay i Mari, a ye naha a gwaday: «Na tsikaka me Mari, Bəy Maduweŋ kə gaka ŋgwalak.»

²⁹ Mari a tsəne andza niye na, a dzədzar a gwad mə dərev ŋgay: «Mətsike me niye na, andza məgwede mey?»

³⁰ Gawla i Mbəlom a gwaday: «Kā dzədzar bay Mari, Mbəlom a wuda kar.

³¹ Wawa ma dədəkeye a huđ. Ka ta wiye wawa niye na, hasləka eye. Ka ta zaleyeye Yesu.

³² Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye. Ta ta zaleyeye Wawa i Mbəlom Fetek mə gəma. Bəy Maduweŋ Mbəlom

ma təriye ha bəy bagwar eye andza bəba tətə ŋgay Davit:

³³ Neŋgeye ma ta ləviye tay ha Israyel hay ka tor eye. Bəy ŋgay na, ma ndəviye bay.»

³⁴ Mari a gwaday a gawla i Mbəlom niye: «Wuye ma ta giye bo na, kəkay? Neŋ na, na sər zal zuk bay tuk na, kəkay!»

³⁵ Gawla i Mbəlom a mbəday faya: «Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma mbəzlaweye fakaya. Gədaŋ i Mbəlom Fetek ma ndziye fakaya andza mezek. Yawa! Wawa niye ka ta wiye na, ta zaleyeye Tsədəŋŋa, Wawa i Mbəlom.

³⁶ Zəba dem i bəba yak Elizabet kwa neŋgeye guram eye bəbay na, anəke kiye kə yay məkwa.

³⁷ Hərwi wuray a zay gədaŋ a Mbəlom təbey.»

³⁸ Tsa na, Mari a gwaday a gawla i Mbəlom: «Neŋ ndo i məsler i Bəy Maduweŋ. Mā ge bo andza nakə ka tsik aye.»

Tsa na, gawla i Mbəlom a ye ŋgway.

Mari a ye a gay i Elizabet

³⁹ Ma dəba i məndze tsekwenə na, Mari a lətse a ye ta bəse a gəma eye andaya mə mahamba i Yahuda.

⁴⁰ A ye na, a gay i Zakari. A ye naha a ndisl na, a fələkwa a gay. A tsikay me a Elizabet.

⁴¹ Elizabet a tsəne mətsike me i Mari na, wawa a hats mə huđ ŋgay. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka Elizabet.

⁴² Tsa na, Elizabet a wuda, a gwad: «Nəkar na, Mbəlom kə pa fakaya ŋgama a ze siye

i ngwas hay tebiye. Ngama mâ ndza ka wawa niye ka wiye.

43 May i Bəy Maduweŋ ga a yaw ka təv ga na, kəkay! Neŋ təday na, way!

44 Na gwad ka ngatay ba! Ahəl nakə ka tsiken me aye na, wawa a bəl tə mənɣwese eye mə huɗ ga.

45 Nəkar na, dərev yak manɣwasa eye hərwi wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye na, ka təma, ma giye bo!»

46 Tsa na, Mari a gwad:

«Na zambadeye a Bəy Maduweŋ tə dərev ga peteh.

47 Dərev ga kə ngwasa haladzay hərwi Mbəlom nakə a təma ga ha aye.

48 Ka zəba fagaya tsekweŋ mə walaŋ i ndo neheye neŋ ndo i məsler ngay.

Ndo neheye anəke aye ta ndo neheye ta ta wiye tay ha aye na, ta gwedeŋeye “Nəkar na, dərev yak manɣwasa eye.”

49 Hərwi Mbəlom bagwar eye kə ge wu nakə lele aye hərwi ga.

Neŋgeye na, Mbəlom tsədaŋŋa eye.

50 Neŋgeye na, ngwalak ngay dāda a ndəv təbey.

Ndo neheye ta rəhay ha gər aye na, ngwalak ngay ma ndziye huya ta nəteye.

51 Ka bəz ha gədaŋ ngay, ka həhar tay ha ndo neheye tə dəslay ha gər a bo tay aye.

52 Ka həhar tay ha bəy hay abəra ka təv məndze i bəy tay hay.

Kə vələtay gədaŋ a ndo i mətawak hay.

53 Ndo neheye may a gatay aye na, kə vələtay wu mənday.

Ndo i mezeleme hay na, ka həhar tay ha.

54 Ki yaw madzəne tay hay Israyel hay, ndo i məsler ngay hay.

Mbəlom na, kə mətsa ha gər ta ngwalak ngay bay.

55 Kə ge andza nakə a tsikatay a bəba tətə kway hay ahəl niye aye.

A tsikay a Abraham ada a gwala i Abraham hay tebiye ka tor eye.»

56 Mari a ndza mə gay i Elizabet kiye mahkar. Tsa na, a ye a mətagay.

Məwe i Yuhana

57 Anəke na, kiye i Elizabet kə sla məwe. A wa wawa haslaka eye.

58 Ndo ngay hay ta ndo i maged ngay hay tə tsəne Mbəlom kə gay ngwalak a Elizabet na, ti ye mata ngwese ka bo dziye.

59 Wawa a həna tsamahkar na, ndo hay ti yaw mata dəsə na wawa niye. A satay haɓe məpe faya məzele na, Zakari, tə məzele i Bəba ngay.

60 Ane tuk na, may i wawa niye, a gwadatay: «A'ay! Ta zaleyə na, Yuhana.»

61 Tə gwaday: «Məzele andza niye ma gwala yak bay tuk na, kəkay!»

62 Tsa na, ta tsətsah ka bəba ngay wulək wulək tə həlay.

Tə gwadaŷ: «A saka mæpe mæzele ka wawa na, way?»

⁶³ Zakari a tsətsah fataya palalam nakə tə watsawa faya aye. Tə zlayaw. Tsa na, a watsa: «Mæzele ŋgay na, Yuhana.» Tsa na, a gatay wadəŋ wadəŋ tebiye tay eye.

⁶⁴ Kwayaŋŋa bazlam i Zakari a həndək ka mətsike me. Tsa na, a zambadaŷ a Mbəlom.

⁶⁵ Ndo i mægeŋ hay tebiye ta dzədzar. Ndo i gəma niye hay tebiye hus a mahamba i Yahuda tə tsikawa faya.

⁶⁶ Kwa way a tsəne bazlam niye na, tə dzalawa faya mə gər tay, tə gwadawa: «Wawa nakay ma ta təriye na, mey?» Ta dedək, gədaŋ i Bəy Maduweŋ ka gər ŋgay.

Zakari a zambadaŷ a Mbəlom

⁶⁷ Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a mbəzlaw ka Zakari, bəba i wawa niye. Tsa na, a da ha, a gwad:

⁶⁸ «Zambadakway a Bəy Maduweŋ kway Mbəlom i Israyel hay.

Nenŋeye kə mbəzlaw a walaŋ kway hərwi məmbəle kway hay.

⁶⁹ Nenŋeye kə slərakwayaw ndo gədaŋ eye hərwi mətəme kway hay.

Nenŋeye na, gwala i Davit ndo i məsler i Mbəlom.

⁷⁰ Bazlam nakay na, Mbəlom 6a kə tsikatay a ndo məde ha bazlam ŋgay tsədaŋŋa eye hay ahəl niye.

⁷¹ A gwad na, ma ta təriye kway ha abəra mə

həlay i ndo i vərəm kway hay,

ada mə həlay i ndo neheye tebiye tə nakway dəre aye.

⁷² Kə gatay ŋgwalak ŋgay a bəba kway hay.

Ma mətsiye ha gər ta dzam nakə a 6ar eye bay.

⁷³ Mbəlom 6a ka mbərəm məmbadaŷ a bəba tətə kway Abraham.

⁷⁴ A gwad: Ma ta təriye kway ha abəra mə həlay i ndo i vərəm kway hay na,

hərwi ada kə slakwa faya məgay məsler tə madzədzar eye sa bay.

⁷⁵ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa ndo ŋgay hay.

Ka tərakweye na, ndo ŋgay tsədaŋŋa eye hay huya ma məndze kway.

⁷⁶ Nəkar na, wawa ga, ta ta zalakeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom Fetek,

hərwi nəkar na, ka laheye kame a Bəy Maduweŋ, ka lambadəye na tsəved.

⁷⁷ Ka ta tsikateye a ndo ŋgay hay ma deyeweje mətəme tay ha.

Ma ta pəsataŷ ha mənese tay hay.

⁷⁸ Mbəlom kway na, ŋgwalak ŋgay a ndəv bay.

Andza niye, dzaydzay ŋgay ma dəvakweye andza pat nakə faya ma tsarəweje.

79 Tsa na, ma dāvateye dzay-dzay a ndo neheye ma mezek i mādahaŋ aye. Ma lakiye kway ka tsāved i zay.»

80 Yawa! Yuhana a gəl na, metsehe ŋgay a səkah kame kame. A lətse a ye a kəsaf. A ndza mə dāma hus a pat nakə a bəzatay ha bo parakka a Israyel hay aye.

2

Məwe i Yesu Mata 1.18-25

1 Ahəl niye tə wa Yuhana madzəhuβe ndo a yam na, Agustus neŋgeye bəy i Roma. Anəke na, a gwadatay a ndo hay tā pasla ndo hay ka dala ŋgay tebiye.

2 Nakay na, makurre i məpesle ndo nakə tə pasla ahəl niye Kiriniyus a ləvawa gəma i Siri ka dala i Roma aye.

3 Kwa way a ye mata wetse məzele ŋgay na, ma gəma ŋgay.

4 Andza niye, Yusufa neŋgeye ma ndziye ma gəma i Nazaret ka dala i Galile. A tsəne na, a ye ka dala i Yahuda ma gəma nakə tə zalay Betelehem aye. Gəma nakə tə wa mə dāma bəba tətə ŋgay Davit aye.

5 A ye na, ta Mari mədel ŋgay tə bo sulo eye mata wetse məzele tay.

6 Ahəl nakə nəteye ma Betelehem aye na, həlay i məwe wawa i Mari kə sla.

7 A wa malkwara ŋgay niye na, hasləka eye. A mbuza na a peteked, a həna ha a təv mənde wu mənday i gə naw

hay hərwi ta huta təv mə gay i mbəlok hay bay.

Gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo a ndo mətəkure gə naw hay

8 Ma gəma niye na, ndo mətəkure gə naw hay an-daya tə hənawa mə pesl, tə tsəkurawa gə naw tay hay ta həvad.

9 Gawla i Mbəlom a mbəzlaw a bəzatay ha bo. Təv niye nəteye mə dāma aye na, a dāv dzaydzay ta gədan i Bəy Maduweŋ. Tsa na, ndo mətəkure gə naw niye hay ta dzədzar.

10 Ane tuk na, Gawla i Mbəlom niye a gwadatay: «Kā dzədzarum bay! Na zlakumaw na, Labara ŋgwalak eye. Ndo hay haladzay ta ŋgwasiye hərwi bazlam nakay.

11 Bəgom ta həvad nakay ta wakum ndo mətəme kurom ha ma Betelehem, ma gəma i Davit. Neŋgeye na, Kəriste, Bəy Maduweŋ.

12 Dum ta zəbumaw faya. Ka ŋgatumeye a wawa eye. Ka sərumeye ha neŋgeye na, hərwi mambuza eye mə peteked. Ma həniye ma təv mənday wu i gə naw hay.»

13 Kwayaŋŋa, gawla i Mbəlom hay haladzay tə yaw ka təv i gawla i Mbəlom niye ta zamba day a Mbəlom tə gwad:

14 «ŋgama mâ təra mə mbəlom məgəma, ka gər i ndo hay tebiye.

Zay mâ təra ka məndzibəra mə walaŋ i ndo neheye Mbəlom a wuda tay ha aye.»

15 Tsa na, gawla i Mbəlom hay ti ye wu tay a mbəlom. Ti ye wu tay na, ndo mətəkure gənaw hay tə gwaf mə walaŋ tay: «Lətsakwa, takwa hus a Betelehem ta zəbakwaw ka wu nakə a ge bo aye, nakə Bəy Maduweŋ a dəkway ha aye.»

16 Ti ye ta bəse a Betelehem. Tə ndisl naha a dəma na, tə ŋgatay a Mari ta Yusufu ada ta wawa ndəriz niye mahəna eye ma təv mənday wu i gənaw hay.*

17 Tə ŋgatay andza niye na, ta təkəratay wu nakə gawla i Mbəlom a tsikatay ka gər i wawa niye aye.

18 Kwa way a tsəne wu nakə ndo mətəkure gənaw hay ta təkər aye na, a gatay hərəbəkka.

19 Mari na, wu neheye tə tsik aye na, a pa na tebiye a gər a dzalawa faya.

20 Tsa na, ndo mətəkure gənaw hay tə maw wu tay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom ta zambaday hərwi wu nakə tə tsəne ada tə ŋgatay aye na, kə ge bo andza nakə tə tsikatay aye.

21 Məhəne tasəla a ge matsamahkar eye na, həlay i mədəse wawa kə sla. A pa faya məzele Yesu. Məzele niye na, məzele nakə gawla i Mbəlom a tsikay a Mari ahəl niye kə huta huđ zuk bay aye.

Yusufu ta Mari ti ye ha Yesu a Zerozelem

22 Həlay i məbere bo tay ka dəre i Mbəlom kə sla andza bazlam i Mbəlom mapala

eye nakə Musa a watsa aye. Andza niye, Yusufu ta Mari tə zla wawa, ti ye ha a Zerozelem mata bəzay ha a Bəy Maduweŋ,

23 hərwi mawatsa eye mə dərewel i Musa na: «Malkwara i wawa hasləka eye na, i Mbəlom.†»

24 Ada andza nakə mawatsa eye mə dərewel i Musa na, ti ye tə vəlay maydagwar sulo kəgəbay bodobodo sulo a Mbəlom.‡

25 Yawa! Ndoweje andaya ma Zerozelem, məzele ŋgay Simeyən. Nəŋgeye na, ŋgwalak i ndo, ka təma bazlam i Mbəlom lele. Faya ma həbiye ndo mətəme tay ha Israyel hay. Simeyən na, Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ka nəŋgeye.

26 Məsəfəre Tsədəŋŋa eye bə kə tsikay, a gwaday: «Ka ta mətiye na, ka ŋgateye a Kəriste nakə Bəy Maduweŋ ma sləraweje təday.»

27 Anəke na, Simeyən a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta gədaŋ i Məsəfəre i Mbəlom. Ahəl niye na, bəba i Yesu hay ti ye naha tə fələkwa a gay ta wawa mäge andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

28 Tsa na, Simeyən a zla wawa niye a həlay, a zambaday a Mbəlom, a gwaf:

29 «Bəy Maduweŋ ga, anəke na, gər ha ndo i məsler yak m̄a ye ŋgway, m̄a mət tə zay, hərwi ka ge wu nakə ka tsik aye.

* 2:16 Zəba mə Luka 2.7.

† 2:23 Madayaw abəra ma Ezipt 13.2, 12.

‡ 2:24

Levitik 12.8.

30 Na ngatay tã dãre ga a ndo mætãme ha ndo yak nakã ka slãraw aye.

31 Ka lãva ha bo na, hãrwi ndo hay tebiye.

32 Ndo nakã ka slãrawe ye na, nengeye na, dzaydzay nakã ma dãvateye a ndo hay tebiye ka mãndzibãra
ada nengeye ma vãlateye mãzla6 a ndo yak hay Israyel hay.»

33 Bãba ta may i Yesu na, a gatay hãr6ã6ãkka hãrwi bazlam i Simeyon niye a tsik aye.

34 Tsa na, Simeyon a pa fataya ngama i Mbãlom. A gwãday a Mari may i wawa niye: «Wawa nakay na, Israyel hay haladzay ta dãdiye faya. Andza niye, ndo hay haladzay ta mawe ye ka tãv i Mbãlom hãrwi ngay. Ma ta dãtay ha mãsler i Mbãlom na, nengeye. Ane tuk na, ndo hay ta kãrahiye na.

35 Wu nakã mangaha eye ma mãdzal gãr kwa i way i way na, ma bãziye ha parakka. Nãkar dãrmak Mari, dãretsãtseh ma ta ngãniye ha ka bo bãra dãrev yak andza maslalam.»

36 Ngwas wuray andaya guram eye ketef ketef, mãzele ngay Anna. Nengeye na, ndo mãde ha bazlam i Mbãlom. Dem i Fanuwel gwala i Aser. Ahãl nakã nengeye dem eye na, a ye a zal. A ndza mã zal mãve tasãla na, zal ngay niye a mæt.

37 Tsa na, ki ye a zal sa bay, a ndza ngway madãgway

i ngwas eye. Mãve ngay na, kuro kuro tsamahkar gãr eye fãd. Ma mãndze ngay na, a gaway mãsler a Mbãlom. A yawa a gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom ta hãvad kwa ta hãpat pat pat. A dũwulaway me a Mbãlom. A gawa daliyam.

38 A ye a gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom na, ahãl nakã Simeyon faya ma tsikiye me mba aye. A ye naha, a gay naha sãsãe a Mbãlom. A tsik ka wawa niye a ndo neh-eye faya ta hãbiye madayaw i ndo mætãme ha ndo nakã ma tãmiye ha Zerozelem aye.

39 Yusufa ta Mari ta ndãv ha mãge wu nakã mawatsa eye mã bazlam i Mbãlom mapala eye na, ta mbãdã gãr a gãma tay a Nazaret ka dala i Galile.

40 Wawa niye faya ma gãliye na, gãdãnj tã metsehe ngay a sãkah kame kame, ngama i Mbãlom tã nengeye.

Yesu ta madugula i Yahuda hay

41 Ka mãve na, Yusufa ta Mari ti yawa a magurlom i Pak a Zerozelem.

42 Yesu a ge mãve kuro gãr eye sulo na, ti ye dziye ta bãba ngay hay andza nakã ti yawa aye.

43 Magurlom a ndãv na, tã maw a mãtagay. Yesu na, kã mãtsa ma Zerozelem. Bãba ngay hay ta sãr faya bay.

44 Nãteye tã dzala mã gãr tay na, Yesu nengeye ta ndo neh-eye ti ye ka bo dziye. Tã ndza hwapat ka mede. Ta huwa na, tã pa bo ka mapãle na mã

walaŋ i gwala tay hay ada mə walaŋ i dzam tay hay.

⁴⁵ Ta pəla na na, ta huta na bay. Ta mbəda gər a Zerolem tə mapəle na haladzay.

⁴⁶ Ma dəba i məhəne mahkar, ti ye naha tə huta na mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ma ndziye mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, faya ma piye zləm ka bazlam ada faya ma tsətsahiye fataya bazlam hay.

⁴⁷ Ndo niye hay tə tsəne wu nakə faya ma tsikiye na, a gatay hərbaəbəkka hərwi ndaraw ŋgay ada tə mambəde ka bazlam nakə a mbədawatay faya aye.

⁴⁸ Bəba ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, a gatay hərbaəbəkka. May ŋgay a gwaday: «Wawa ga, ka gamay andza niye na, hərwi mey? Nəmay ta bəba yak na, faya nəmaa pəliye kar. Mədzal gər may ka dzədza haladzay.»

⁴⁹ A gwadatay: «Ka pəlumeye ga na, hərwi mey? Neŋ na, na ndziye mə gay i bəba ga na, ka sərūm təbədəw.»

⁵⁰ Ane tuk na, ta tsəne wu nakə Yesu a tsikatay aye bay.

⁵¹ Tsa na, Yesu a lətse ti ye ta bəba ŋgay hay a Nazaret. Yesu na, a hənawatay ha gər lele. May ŋgay a pa na bazlam niye a gər ŋgay.

⁵² Yesu a gəl na, metsehe ŋgay a səkah kame kame. A yay a gər a Mbəlom haladzay ada ndo hay ta zambadaway haladzay.

3

Yuhana madzəhuəbe ndo a yam na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Yuhana 1.19-28

¹ Ahəl niye na, Tiber neŋgeye bəy i Roma. Kə va ma bəy kuro gər eye zlam. Poŋos Pilat, bəy nakə ka dala i Yahuda aye. Herod neŋgeye a ləva dala i Galile. Malamar ŋgay Filip na, a ləva dala i Iture ta Trakonitit, Lisaniyas i ŋgay na, a ləva dala i Abilen.

² Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, Han ta Kayif. Ahəl niye na, Yuhana wawa i Zakari na, mə makulkwandah. Mbəlom a tsikayaw me a slər na.

³ Tsa na, Yuhana a dazlay mahəhele gəma neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye. A gwədawatay a ndo hay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuəbum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁴ Andza niye, nakay na, wu nakə mawatsa eye mə dərəwel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

“Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,
lambadumay tsəved hay fehe lele, tâ hədzak bay!

⁵ Lolon hay tebiye ta ta rahiye fədəde!
Mahəmba hay ta tsa-holok hay ta ta miye ka dala fadada!

Tsæved neheye mahədzaka
eye hay ta ta
lambadiye tay hay
dandər dandər lele!

Tsæved neheye tsərsloslo
tə kwar aye hay ta ta
ləviye fehe lele!

6 Mbəlom ma təmiye tay
ha ndo hay kəkay
na, ndo hay tebiye ta
ngateye. *»

7 Ndo hay haladzay ti yawa
naha ka təv i Yuhana hərwi
ada mâ dzəhuḅ tay ha a
yam. Yuhana a gwadawa
tay: «Wawa i palas hay! Maa
ḁakum ha hwayum abəra ka
sariya i Mbəlom nakə bəse kə
ndzew aye na, way?»

8 Anəke na, gum məsler
neheye ngwalak eye ndo hay
ta səriye ha ka mbədum ha
mede kurom aye tuk. Ka dza-
lum mə gər kurom “Nəmay
na, wawa i Abraham hay
sa na, ma ta gamay mey
bay!” Sərum ha na, Mbəlom
ma sliye faya mäge tay ha
kwar neheye anan aye wawa
i Abraham hay!

9 Ba hadzaya maləva bo eye
məḁase tay ha dərizl i gərdaf
hay ta zləlay eye dzay tebiye.
Dərizl i gərdaf neheye tebiye
tə wa hohway ngwalak eye bay
aye na, ta ḁəsiye tay ha ada ta
kaliye tay ha ako.»

10 Ndo hay ta tsətsah faya,
tə gwaday: «Nəmaa giye na,
mey?»

11 A mbədətay faya,
a gwadətay: «Ndo nakə
məkelkabo ngay sulo aye na,
mâ vəlay nəte a ndo nakə i
ngay andaya bay aye. Ndo

nakə wu mənday ngay andaya
na, tâ ngəna ta ndo nakə i ngay
andaya bay aye.»

12 Ndo matsekele dzanjal
hay ti ye naha hərwi
madzəhuḅe bo a yam
dərmak. Ta tsətsah ka
Yuhana tə gwaday: «Miter,
nəmaa giye na, meyl!»

13 A mbədətay faya a
gwadətay: «Kâ təmum wu
abəra ka ndo mâ ze nakə bəy i
dala a gwadəkum təmum aye
bay.»

14 Sidzew hay ta tsətsah
andza niye dərmak: «Ada
nəmay na, nəmaa giye mey
tey?»

A gwadətay: «Kâ buwum
suloy abəra ka ndo ta gədan
bay. Kâ rawum me ka ndo
hərwi matəme faya bəra
suloy bay. Duh həbum na,
madagər kurom nakə ta
vələkumeye ka kiye aye.»

15 Ndo hay ta dazlay
mədzele ka wu nakə ma giye
bo aye, tə dzalawa mə gər tay
tə gwad: «Ma giye Yuhana na,
Kəriste.»

16 Yuhana a gwadətay a
nəteye niye tebiye: «Nen
na, na dzəhuḅiye kurom ha
a yam tsa. Ndo mekelen
eye ma deyeweye kame ga,
nengeye na, gədan eye a ze
ga. Na sliye mahəndzəḁe ka
təv ngay məpəlay ha ləber
i tahərak ngay bay tebiye.
Nengeye, ma dzəhuḅiye
kurom ha ta Məsəfəre
Tsədanja eye ada ta ako.

17 Wu mahəve daw andaya
mə həlay. Ma ngəniye tay ha
daw ta dzəndzar. Daw na, ma

* 3:6 Ezay 40.3-5.

hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye.»

18 Yuhana a dawatay ha Labara Nḡwalak eye tə məvəlatay gədan̄ tə bazlam hay wal wal.

19 Yuhana kə gay me a Herod hərwi a zla Herodiyad nḡwas i malamar nḡgay. Ada Yuhana kə gay me ka wu hay wal wal.

20 Herod a səkah ha mäge mənese sa. A gəs na Yuhana a danḡgay.

Madzəhube i Yesu a yam

Mata 3.13-17; Markus 1.9-11

21 Ma dəba aye Yuhana a dzəhuḡ tay hay ndo hay tebiye a yam na, a dzəhuḡ ha Yesu a yam dərma. A həlay nakə faya ma dūwuliye me aye na, magərmbəlom a həndək tuwan̄.

22 Tsa na, Məsəfəre Tsədan̄ḡa a mbəzlaw faya, dərə a nḡtatay andza bodobodo. Tsa na, mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma nḡwasiye tə nəkar.»

Bəba tətə i Yesu hay

Mata 1.1-17

23 Yesu a dazlay a mäge məsler na, məve nḡgay ma giye kuro kuro mahkar. Ndo hay tə dzala tə gwad nənḡgeye na, wawa i Yusufu. Yusufu wawa i Heli

24 Heli wawa i Matat, Matat wawa i Levi, Levi wawa i

Melki, Melki wawa i Zanay, Zanay wawa i Yusufu,

25 Yusufu wawa i Matatias, Matatias wawa i Amos, Amos wawa i Nahum, Nahum wawa i Esəli, Esəli wawa i Nagay,

26 Nagay wawa i Maat, Maat wawa i Matatias, Matatias wawa i Semeyin, Semeyin wawa i Zozek, Zozek wawa i Zoda,

27 Zoda wawa i Yohanan, Yohanan wawa i Resa, Resa wawa i Zorobabel, Zorobabel wawa i Salatiyel, Salatiyel wawa i Neri,

28 Neri wawa i Melki, Melki wawa i Addi, Addi wawa i Kozam, Kozam wawa i Elmamad, Elmamad wawa i Er,

29 Er wawa i Zozowe, Zozowe wawa i Eliyezer, Eliyezer wawa i Zorim, Zorim wawa i Matat, Matat wawa i Levi,

30 Levi wawa i Simeyən, Simeyən wawa i Yahuda, Yahuda wawa i Yusufu, Yusufu wawa i Zonam, Zonam wawa i Eliyakim,

31 Eliyakim wawa i Meliya, Meliya wawa i Mena, Mena wawa i Matata, Matata wawa i Natan, Natan wawa i Davit,

32 Davit wawa i Zese, Zese wawa i Obed, Obed wawa i Booz, Booz wawa i Salmon, Salmon wawa i Nason,

33 Nason wawa i Aminadab, Aminadab wawa i Admin, Admin wawa i Arni, Arni wawa i Hesron, Hesron wawa i Fares, Fares wawa i Yahuda,

34 Yahuda wawa i Zakob, Zakob wawa i Izak, Izak

wawa i Abraham, Abraham wawa i Tara, Tara wawa i Nakor,

³⁵ Nakor wawa i Serok, Serok wawa i Ragu, Ragu wawa i Falek, Falek wawa i Eber, Eber wawa i Sala,

³⁶ Sala wawa i Kaynam, Kaynam wawa i Arfadzad, Arfadzad wawa i Sem, Sem wawa i Nuhu, Nuhu wawa i Lamek,

³⁷ Lamek wawa i Matosalem, Matosalem wawa i Henok, Henok wawa i Iyaret, Iyaret wawa i Maleleyel, Maleleyel wawa i Kaynam.

³⁸ Kaynam Wawa i Enos, Enos wawa i Set, Set wawa i Adam, Adam nenjeyeye na, Wawa i Mbəlom.

4

A say a Fakalaw masəpete na Yesu
Mata 4.1-11; Markus 1.12-13

¹ Ma dəba eye Məsəfəre Tsədanŋa a rahay a bo i Yesu na, a ye abəra ka təv i magayam i Yurdum niye. Tsa na, Məsəfəre Tsədanŋa eye a ye ha a makulkwandah.

² Mə dəma na, Yesu kə ndza məhəne kuro kuro faɖ, Fakalaw a say masəpete na. Ma mənɖze niye na, Yesu kə nda wu mənɖay kwa tsekweŋ bay tebiye. Ka mandəve i məhəne niye hay na, may a wur faya tuk.

³ Tsa na, Fakalaw a yaw ka təv ŋgay, a gwadəy: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom

na, gwadəy a kwar nakay mâ təraka wu mənɖay.»

⁴ Yesu a mbədəy faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Ndo zezen ma ndziye na, ta wu mənɖay dekdek bay.*”»

⁵ Fakalaw a ye ha ka gər i gəma. Kwayanŋa a bəzay ha bəy i mənɖzibəra tebiye.

⁶ A bəzay ha na, a gwadəy: «Na vələkeye a nəkar hərwi gədan ta zlele neheye ma bəy i dala neheye tebiye mavəla eye a neŋ. Na sliye faya məvəle kwa a way andza nakə a seŋ aye.

⁷ Tadə ka dəkweŋ gurmets na, na vələkeye ha tebiye a nəkar.»

⁸ Yesu a mbədəy faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a nenjeyeye nəte ŋgweŋ.†”»

⁹ Fakalaw a ye ha a gəma i Zerozelem, ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə ndisl a dəma na, a gwadəy a Yesu: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom sa na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala.

¹⁰ Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Mbəlom ma gwadateye a gawla ŋgay hay na, tâ dzəna kar, tâ tsəpa kar.

¹¹ Tâ kəndawa kar, hərwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.‡”»

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3. 6.13. † 4:11 Dames hay 91.11-12.

‡ 4:8 Bazlam mapala eye masulo eye

12 Yesu a mbəday faya a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kâ dza ha Bəy Maduweŋ yak Mbəlom bay.Š”»

13 Fakalaw a ndəv ha wewer ŋgay tebiye hərwi masəpete Yesu. Ma dəba eye na, a ye ŋgway abəra ka təv i Yesu hus a pat mekeleŋ eye.

Yesu a ge mäsler ma Galile

Mata 4.12-17; Markus 1.14-15

14 Ma dəba eye na, Yesu a mbəda gər a Galile. A ye na, neŋgeye maraha eye ta gədaŋ i Məsəfəre i Mbəlom. Mə dəma na, məzele ŋgay a da zləm a gəma hay tebiye.

15 A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay mə gay i mađuwule me. Ndo hay tebiye ta zambađaway.

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu

Mata 13.53-58; Markus 6.1-6

16 Ma dəba eye Yesu a lətse, a ye a gəma i Nazaret. Nazaret na, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Pat i mazəzukw bo na, a lətse a ye a gay i mađuwule me andza nakə a gawa ha aye. Mə dəma na, a lətse hərwi mädzeŋge bazlam i Mbəlom.

17 Tsa na, ti ye naha tə zlayaw derewel i Ezay ndo mädə ha bazlam i Mbəlom, tə vəlay. Tsa na, a pəla ha derewel niye. A pəla ha na, a huta təv nakə mawatsa eye, a gwad:

18 «Məsəfəre i Bəy Maduweŋ ka gər ga.

A zla ga, a sləra ga ahaya na, hərwi məzlatayaw Labara Ŋgwalak eye a ndo i mətawak hay.

A sləra ga ahaya na, hərwi mädətay labara i mətəme a ndo i danğay hay.

A sləra ga ahaya hərwi mahəndəkətay na dərə a guluf hay.

A sləra ga ahaya na, mətəme tay ha, ndo neh-eye faya ta gateye dərətsətseh aye.

19 Mädə ha məve nakə Mbəlom ma gateye ŋgwalak ŋgay a ndo hay aye na, kə ndislew.* »

20 Yesu a ndəv ha mädzeŋge andza niye na, a pađa na derewel niye. A may ha a ndo mäge mäsler i gay i mađuwule me niye. Tsa na, a ye a ndza ŋgway. Ndo niye hay tebiye mə gay i mađuwule me aye na, ta zəba ka Yesu.

21 Tsa na, Yesu a dazlay mətšikatay, a gwadatay: «Nəkurom neheye faya ka pumay zləm a wu nakə faya na tsikakumeye na, wu nakə na dzaŋga mə Derewel i Mbəlom aye na, 6a kə ge bo bəgom tsiy.»

22 Ndo niye hay tebiye tə tsik faya, tə gwad: «Ndo nakay na, lele.» Ada Bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, bazlam niye ŋgwalak eye a gatay hərbaəbəkka. Tə gwad: «Neŋgeye na, wawa i Yusufa na gwad bəda?»

Š 4:12 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. * 4:19 Ezay 61.1-2.

23 Yesu a gwadatay sa: «Ta dedek, nakurom ka tsikumenjeeye bazlam i dzeke nakay anan aye. Ka gwedumenjeeye: «Nakar ndo matame ha ndo, tama ha bo yak aye tey.» Nama tsane wu neheye ka ge ma Kafernahum aye. Anake na, ge ma gama yak andza neheye ka ge ma Kafernahum aye darmak.»

24 Tsa na, a gwadatay sa: «Serum ha ndo mafe ha bazlam i Mbalom na, kwa nate ta tama na ma gama ngay nakatwa na ma fama aye bay.

25 Sa tsa na, serum ha ahel i Eliya ndo i maslan i Mbalom na, madakway i ngwas hay haladzay ma Israyel. Ahel niye na, yam ka pa bay mave mahkar ta kiye makwa. Mandarzan bagwar eye a ge ka dala niye tebiye.

26 Madakway i ngwas hay andaya ma Israyel, ane tuk na, Mbalom ka slar Eliya a gay i madakway i ngwas hay kwa nate bay tebiye. Ane tuk na, Mbalom a slar Eliya na, a gay i madakway i ngwas wuray a ndzawa ka dala i Səripta ma gama i Sidon.†

27 Ahel i Elize ndo mafe ha bazlam i Mbalom na, ndo madagwada eye hay haladzay ka dala i Israyel. Mbalom ka mbal tay ha ndo niye madagwada eye hay kwa nate bay, a mbal ha na, Naman ndo i gama i Siri.‡

28 Ndo niye hay tebiye ma gay i maduwule me aye ta

tsane bazlam ngay niye na, a ndalatay haladzay.

29 Tsa na, ta latse, ta pay halay a Yesu. Ti ye ahaya abera ma wuzlahgama, ti ye ha a gar i mahamba i Nazaret. Gama i Nazaret ma geye na, ka mahamba eye niye. Ta tsal ha a fama na, harwi madzagada ahaya a zavay.

30 Ane tuk na, Yesu a ye ma walan tay tsarid tsarid a ye ngway.

Yesu a mbal ha ndo nakamasafore lele bay ma bo aye

Markus 1.21-28

31 Ma daba eye na, Yesu a latse a ye a Kafernahum. Kafernahum na, wuzlahgama i Galile. Pat i mazazukw bo na, pat pat a tetikawatay a ndo hay.

32 Ndo hay ta tsane matetike ngay niye na, a gatay harbabakka. Harwi matetike ngay nak a tetikatay aye ta mazla6 eye.

33 Azlakwa bay ma gay i maduwule me niye na, ndoweye andaya gar a vuway. A wuda ta gadan kelerra, a gwad:

34 «Nakar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka namay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nakar way na, na sar ha lele: Nakar na, ndo nak tsadanja Mbalom a slaraw aye!»

35 Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dikdik! Dara abera ma bo i ndo nakay!»

Tsa na, fakalaw a kal ha ndo niye kame i ndo niye hay berra. Tsa na, a ndohwaw

† 4:26 1 Bay hay 17.8-16. ‡ 4:27 2 Bay hay 5.1-14.

abəra mə bo i ndo niye. Kə gay wuray a ndo niye kwa tsekweŋ bay.

³⁶ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daḅək daḅək, hərḅaḅəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, bazlam waray! Nakay i ŋgay na, ndo waray a tsik me ta məzlaḅ eye! A gatay me ta gədaŋ a məsəfəre lele bay eye hay na, tə gəsay me ada tə ndohwaw abəra mə bo ndo nakay aye!»

³⁷ Labara i Yesu a da a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Markus 1.29-34

³⁸ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra mə gay i maḁuwule me niye. A həl bo a ye a gay i Simoŋ. A ye naha na, mese i Simoŋ lele bay. Maraḅaraḅ a gay haladzay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Maraḅaraḅ a gay a mese i Simoŋ, dzəna na tey!»

³⁹ Yesu a lətse, a ye ka təv ŋgay. A ye naha na, a guduk faya. A ŋgəraz ka maraḅaraḅ niye ta gədaŋ. Tsa na, maraḅaraḅ niye a ndala abəra ka ŋgwas niye. Kwayaŋŋa a gatay mbəlok.

⁴⁰ Ma dəba eye pat a dəd na, ndo hay tə həlayaw ndo neheye dāvats mə bo tay tebiye a Yesu. Kwa slala i dāvats waray waray na, tə həlayaw a Yesu. Yesu a pa fataya həlay nəte nəte tay eye. A mbəl tay ha abəra ma dāvats tay niye hay.

⁴¹ A həhar fakalaw hay abəra mə bo i ndo hay haladzay dərma. Fakalaw niye hay ta wuda, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom!»

Ane tuk, na, Yesu a ŋgəraz fataya. A gwadatay: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, tə sər ha Yesu na, Kəriste.

Yesu a da ha bazlam i Mbəlom mə gay i maḁuwule me

Markus 1.35-39

⁴² Dəre a tsada kwayaŋŋa na, Yesu a lətse a ndohwaw, a yaw abəra mə gay. A ye dərəŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye a təv nakə ndəray andaya mə dəma bay aye. Ndo hay haladzay ta zəba dəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ta pəla na. Tə huta na Yesu na, a satay Yesu mâ ye fataya abəra bay, mâ ndza ta nəteye huya.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Na diye a gəma mekeleŋ eye hay, na ta datay ha Labara ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom dərma. Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwiye.»

⁴⁴ Tsa na, a lətse, a ye a dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i maḁuwule me neheye ka dala i Yahuda aye.

5

Makurre i gawla i Yesu hay

Mata 4.18-22; Markus 1.16-20

¹ Pat wuray na, Yesu a ye ka me i dəlov i Genesaret. A ye na, a lətse ka me i dəlov i Genesaret niye. Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay faya ta lawariye na hərwi mətsəne bazlam i Mbəlom.

² Yesu a ngatay a kwalalan i yam hay sulo ka dakal. Ndo mægase kələf hay tə mbəzlaw abəra mə dəma, faya ta bariye gadan tay hay.

³ Tsa na, Yesu a ye, a tsal a kwalalan i yam nenğed. Kwalalan i yam niye na, i Simon. Tsa na, a gay amboh a Simon, a gwaday: «Amboh, həndzəd ga ha tsekwen a bəra ka dakal.» Simon a ge ha andza niye. Yesu a ndza a kwalalan i yam niye na, a pa bo ka matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo niye hay.

⁴ A ndəv ha matətikatay a ndo hay na, a gwaday a Simon: «Həndzəd ha kwalalan i yam dərən, a təv nakə sifuk aye, a wuzlah i dəlov. Ka ye ha na, nəkar ta ndo məpaka bəzay yak hay kalum gadan kurom hay a yam hərwi mægase kələf.»

⁵ Simon a mbəday faya, a gwaday: «Igalaka, nəmaa ye gər haladzay ta həvad hərwi mægase kələf ada kwa nəte nəmaa gəs bay. Aya ane nəkar ka tsiken, nə ge sa na, na kaliye gadan hay a yam.»

⁶ Tsa na, tə kal gadan tay niye hay a yam. Tə kal a dəma na, kələf hay ti ye a gadan tay niye hay haladzay. Gadan tay niye hay a dazlay a manğəzlehe ndərtsətse hərwi kələf kə rah a dəma ka zal naha.

⁷ Tsa na, tə gatay naha wiyaw a mandala tay neheye mə kwalalan i yam nenğed aye hərwi ada tə yaw tə dzəna tay tey. Mandala tay niye hay ti yaw. Tə vaha ahaya

gadan niye hay abəra ma yam. Tə rah ha, kwalalan i yam niye hay sulo aye tə kələf. Kwalalan i yam niye hay ta sər masəleme a huf i yam hərwi maraha eye hay haladzay.

⁸ Simon Piyer a ngatay andza niye na, a ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gwaday: «Do wu yak abəra ka təv ga Bəy Maduwen, hərwi nenğ na, ndo i mezeleme!»

⁹ Simon a dzədzar haladzay. Ndo niye hay nəteye dziye ta dzədzar andza Simon dərmak. Ta dzədzar na, hərwi kələf niye tə gəs haladzay aye.

¹⁰ Andza niye, ndo məpay bəzay a Simon, ta dzədzar dərmak. Ndo neheye tə paway bəzay a Simon aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.

Ane tuk na, Yesu a gwaday a Simon: «Kə dzədzar bay. Nəkar na, ka ta həlaweye ndo hay ka təv ga.»

¹¹ Tsa na, tə ma tay ahaya kwalalan i yam tay hay ka dakal. Tə gər ha wu tay niye hay tebiye tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ada a pəsatay ha mezeleme

Mata 8.1-4; Markus 1.40-45

¹² Pat wuray na, Yesu a ye a wuzlahgəma wuray. Ahəl nakə nenğeye mə dəma aye na, paf ndo wuray madəgwada eye a ye naha. A ngatay a Yesu na, a kal ha bo kame ngay. Dəbuz da'ar ka dala, a

gay amboh a Yesu, a gwaday: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

13 Yesu a tsəne andza niye na, a nduda ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanŋa!» Kwayanŋa dəvats i madəgwede a ndala abəra ka ndo niye.

14 Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanŋa.»

15 Kwa andza niye bəbay na, labara i Yesu a da a zləm haladzay. Ndo hay haladzay tə hayawa gər ka təv ŋgay hərwi məpay zləm a bazlam ŋgay. Siye hay ti yawa ka təv ŋgay hərwi ada mâ mbəl tay ha abəra ma dəvats tay hay.

16 Ane tuk na, Yesu na, a yawa a təv neheye dərəŋ aye. A yawa a dəma mata duwule me.

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Mata 9.1-8; Markus 2.1-12

17 Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay. Farisa hay ta ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya dərma. Ti yaw na, ma gəma neheye ka dala i Galile aye tebiye, ma Zerozelem ada abəra ma Yahuda. Yesu a mbəlawaya tay ha ndo i dəvats hay ta gədan i Bəy Maduweŋ Mbəlom.

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo hay, tə zlay naha ndo wu-ray matəra eye madzawa eye ka sləlah. Ta pəla tsəved mede ha məpe kame i Yesu.

19 Ane tuk na, ta huta tsəved mede məfələkwa ha a gay bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Tə sləl bəd dəgerger tə Yesu. Tə mbəzla ha ndo niye ta sləlah eye dzay tə walaŋ i ndo niye hay kame i Yesu.

20 Yesu a ŋgatay a mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaday a ndo matəra eye niye: «Dzam ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

21 Ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Nakay na, ndo waray i ŋgay a tsalay ka gər a Mbəlom aye! Way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo na, way. Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ŋgeweŋ bəna, way?»

22 Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadatay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey?»

23 Maa da me məgwede: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgəbay «Lətse, do» na, maa da me mə dəma na, waray?

24 A seŋ na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwad̄ay a ndo mat̄era eye: «Faya na gwad̄akeye, l̄atse, zla sl̄alah yak do a m̄atagay!»

²⁵ Kwayan̄na ndo niye a l̄atse hurum kame i ndo niye hay tebiye. A zla sl̄alah ngay niye t̄a zla ahaya. A ye kame i ndo niye hay duwak duwak t̄a mazambad̄ay a Mb̄elom. A ye a m̄atagay.

²⁶ Ndo niye hay mb̄arz̄azza aye t̄a ngatay andza niye na, a gatay h̄ar̄bāb̄akka. Ta zambad̄ay a Mb̄elom. T̄a dz̄adz̄ar haladzay ada t̄a gwad̄: «B̄egom na, ka ngatakway a wu m̄age ma-suwayan̄ eye!»

Yesu a zalay a Levi

Mata 9.9-13; Markus 2.13-

¹⁷ ²⁷ Ma d̄aba eye na, Yesu a l̄atse a yaw ab̄era m̄a gay niye. Yesu faya ma diye na, a ngatay a ndo matsekele dz̄an̄gal mandza eye ka t̄av i m̄asler ngay. Ndo niye na, t̄a zalay Levi. Yesu a gwad̄ay: «Dara, peñ b̄azay!»

²⁸ Tsa na, Levi a l̄atse, a ḡar ha wu ngay hay tebiye, a pay b̄azay a Yesu.

²⁹ Ma d̄aba eye ti ye a gay i Levi. Ti ye naha na, Levi a datay wu m̄anday. T̄a nda wu m̄anday niye na, n̄ateye haladzay t̄a ndo matsekele dz̄an̄gal ha ada t̄a siye i ndo hay haladzay.

³⁰ Farisa hay ta ndo m̄adz̄an̄gawa bazlam i Mb̄elom mapala eye t̄a ngatay a Yesu faya ma ndiye d̄af ta ndo i mezeleme hay na, t̄a tsik faya wu nak̄a lelebay aye. T̄a

gwad̄atay a gawla i Yesu hay: «Ka ndayum wu m̄anday ada ka sum wu ka t̄av man̄ate eye ta ndo matsekele dz̄an̄gal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, h̄arwi mey?»

³¹ Yesu a ts̄ane bazlam tay niye na, a mb̄ad̄atay faya, a gwad̄atay: «Ndo neheye wu-ray a gatay bay n̄ateye zayzay aye na, ta p̄aliye ndo i sidem bay. Mata p̄ale ndo i sidem na, ndo neheye d̄avats eye hay aye.

³² Na yaw m̄azalatay a ndo neheye t̄a gwad̄ay a ḡar n̄ateye ngwalak eye hay aye bay, ane tuk na, m̄azalatay a ndo i mezeleme hay d̄uh, h̄arwi ada t̄a mb̄ada ha mede tay.»

Wu wedeye ta wu guram eye

Mata 9.14-17; Markus 2.18-22

³³ Ta ts̄atsah ka Yesu, t̄a gwad̄ay: «Gawla i Yuhana ta gawla i Farisa hay t̄a gawa daliyam ada ta d̄uwulawa. Ane tuk na, gawla yak hay i tay t̄a ndayawa wu m̄anday ada t̄a sawa wu m̄ase na, k̄akay?»

³⁴ Yesu a mb̄ad̄atay faya: «Ka dzalum na, n̄ateye na, ta giye daliyam d̄aw? Ta giye bay h̄arwi n̄ateye na, andza m̄a magurlom i m̄azle dah̄alay. Ah̄el nak̄a zal i dah̄alay ka t̄av tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i m̄azle dah̄alay na, ta giye daliyam bay.

³⁵ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta ḡasiye fataya ab̄era zal i dah̄alay niye. Pat

eye niye na, ta giye daliyam tuk.»

³⁶ Yesu a tsikatay dzeke nakay sa. A gwadatay: «Dada ndaray ma dəsiye peteked wedeye mätepe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ngərđiye ha peteked guram eye niye. Ta nasiye ha peteked wedeye. Peteked wedeye ta guram eye ta diye ka bo bay.

³⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərüm təbədew? Hərwi ta mbədə a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay guram eye ma ndohwiye. Guzom dərma səkthi ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye.

³⁸ Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərma.

³⁹ Sərüm ha ndo kə sa guzom makwasa eye na, ma dəba eye na, ma siye lelem eye sa bay. Hərwi tə gwad: «Guzom makwasa eye na, lele.»»

6

Yesu na, a ləvay gər a pat i mazəzukw bo

Mata 12.1-8; Markus 2.23-28

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Gawla i Yesu hay tə həb wu niye. Ta

gugwah na wu niye ada tə nda.

² Siye i Farisa hay ta ngatatay. Tsa na, tə gwadatay: «Ka gum wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Dada ka dzangum wu nakə Davit a ge ahəl niye aye təbədew?»* May a wur faya ta ndo ngay hay.

⁴ Tsa na, a ye, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye. A nda. A vəlatay a ndo ngay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvəlaway wu a Mbəlom dekdek bədaw?»

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye

Mata 12.9-14; Markus 3.1-6

⁶ Pat eye andaya pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay. Mə dəma na, ndoweeye andaya həlay i mənday ngay maməta eye.

⁷ Mə gay i mađuwule me niye na, ndo mədžangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay nətəye andaya. Faya ta zəbiye ka Yesu. Tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Zəbakwa faya lele,

* 6:31 Samuyel 21.2-7.

ngatay ma mbəliye ha ndo nakay maməta həlay eye pat i mazəzukw bo daw?» Tə tsik andza niye na, hərwi məhəle faya bəra suwat.

⁸ Ane tuk na, Yesu a sər ha mədzal gər tay. A gwaday a ndo niye həlay ngay maməta eye: «Lətse, do, lətse ka niye, kame i ndo hay tebiye.» Ndo niye a lətse ka niye.

⁹ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Na tsətsahiye fakuma: Bazlam kway mapala eye a vəl tsəved məge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazəzukw bo tsukudu, gum na, sewed daw? Məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukudu mægər ha mâ mət daw?» Ane tuk na, ta mbəday faya bay.

¹⁰ Yesu a zəba fataya. Tsa na, a gwaday a ndo niye həlay maməta eye «Nduda ha həlay yak.»

A nduda ha na, həlay ngay a mbəl a təra lele suwud suwud.

¹¹ Tsa na, a ndalatay a ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay. Tə tsik ma walañ tay ta hutiyə tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu a pala ndo i maslañ ngay hay

Mata 10.1-4; Markus 3.13-19

¹² Ahəl niye Yesu a ye, a tsal a tsaholok hərwi maduwule me. A ndza ma tsaholok niye huyup ka maduwulay naha me a Mbəlom.

¹³ Dəre a tsada na, a zalatay a gawla ngay hay ka təv ngay. Ti ye naha. Tsa na, a pala

mə walañ tay niye ndo kuro gər eye sulo. A zalatay ndo i maslañ hay.

¹⁴ Nəteye na: Simon nakə a pa faya məzele Piyer aye, ta malamar ngay Añdərə, Yakuba ta Yuhana, Filip ta Bartelemi,

¹⁵ Mata ta Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Simon ndo mäge vəram hərwi dala ngay,

¹⁶ Yuda wawa i Yakuba, Yudas Iskariyot ndo mäge daw ka Yesu.

*Yesu ta ndo hay haladzay
Mata 4.23-25*

¹⁷ Yesu ta gawla ngay niye hay, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye. Ti yaw tə ndza ka təv eye andaya barbara eye fatata. Gawla ngay hay ka təv eye niye haladzay. Ndo hay haladzay mbərzəzza andaya ka təv eye niye dərmak. Ndo niye hay na, ti yaw abəra kwa ma Zerozelem ka dala i Yahuda ada mə Tir ta Sidon gəma neheye tə mbay naha a bəlay aye.

¹⁸ Ndo niye hay ti yaw ka təv ngay na, mata pay zləm a bazlam ngay ada hərwi mâ mbəl tay ha abəra ma dəvats tay hay wal wal. Ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye na, kə mbəl tay hay.

¹⁹ Kwa way a pəla tsəved məlamay nets tsa hərwi gədan a yaw abəra mə bo ngay. Ndo neheye ta lamay aye na, a mbəl tay ha tebiye.

*Ngama ta marava
Mata 5.1-12*

²⁰ Yesu a zəba ka gawla ngay hay na, a gwadatay:

«A nakurom ndo i metawak hay, ngwasum hærwi Bøy i Mbølom na, i kurom.

21 A nakurom neheye may a wur fakuma anæke aye, ngwasum hærwi Mbølom ma vølakumeye wu nakæ a sakum aye.

A nakurom neheye faya ka tuwumeye anæke aye, ngwasum hærwi ka ta ngwasumeye.

22 Nakurom neheye ndo hay faya ta gakum eye dæretsætseh aye, kwa ta kal kurom ha, kwa ta tsadakum, kwa ta tsik fakuma wu nakæ lelebay eye hærwi nakæ ka dzalum ha Wawa i Ndo aye na, ngwasum.

23 Aza pat nakæ wu neheye ta ndzakum a gær aye na, mbærzlum tæ mængwese eye hærwi Mbølom ma ta vølakumeye magogoy kurom bagwar eye mæ mbølom.

Aya ane, særum ha na, bæba tæte tay hay tæ gatay a ndo mæde ha bazlam i Mbølom hay na, andza niye.

24 A nakurom ndo i zlele hay, dæretsætseh ka gær kurom hærwi bæ ka hutum magogoy kurom tsiy.

25 A nakurom neheye hawa i wu a gakum bay aye wu kurom andaya anæke haladzay aye, dæretsætseh ka gær kurom

hærwi may ma ta wuriye fakuma.

A nakurom neheye faya ka ngwasumeye anæke aye, dæretsætseh ka gær kurom hærwi ka ta ndzumeye ta mædzal gær aye ada ka tuwumeye.

26 A nakurom neheye ndo hay tæ gwad fakuma nakurom ngwalak i ndo hay aye, dæretsætseh ka gær kurom.

Hærwi bæba tæte tay hay tæ gwadawa ka ndo neheye tæ gwad næteye ndo mæde ha bazlam i Mbølom aye ta sæpatawa ndo hay ahæl niye na, andza niye.»

Wudum ndo mæne dære kurom hay

Mata 5.38-48, 7.12

27 «Ane tuk na, na tsikakum-eye a nakurom neheye faya ka pumenjeye zlæm aye: Wudum ndo mæne dære kurom hay. Gumatay ngwalak a ndo neheye tæ nakum dære aye.

28 Pum ngama ka ndo neheye faya ta vølakumeye mezeleme aye. Duwulumay me a Mbølom hærwi ndo neheye faya ta gakumeye dæretsætseh aye.

29 «Tadæ ndoweye kæ faka ka maholom na, mbæday ha maholom i diye neŋged. Ndowneye ka buwa faka abæra kælæmedze yak na, gær ha mâ zla na faya mækèlkabo yak i hud aye.

30 «Ndo ka tsətsah fakaya wu na, vəlay ada tadə ndoweye kə zla faka abəra wu yak na, kâ tsətsah faya bay.

31 «Ka gwadum ndo hay tâ gakum ɲgwalak na, gumatay ɲgwalak a ndo hay dərma.

32 «Kâ wudum ndo neheye ta wudā kurom aye dekdek bay. Tadə ka wudum ndo neheye ta wudā kurom aye dekdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay ta wudā ndo neheye ta wudā tay ha aye dərma!

33 Ada tadə ka gumatay ɲgwalak a ndo neheye faya ta gakumeye ɲgwalak aye dekdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay na, tə ge andza niye.

34 «Tadə ka vəlumateye wu a ndo neheye ka sərūm ha nəteye ta sliye məmakum ha aye na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay tə vəlawə wu na, a ndo i mezeleme hay andza nəteye hərwi ada tâ matay ha andza nakə tə vəlatay aye!

35 Duh bay, wudum ndo mənə dəre kurom hay! Gumatay ɲgwalak. Ka vəlumatay wu na, kâ gwadum tâ makum ha a dəma bay. Mbəlom ma ta vəlakumeye a dəma magogoy kurom na, haladzay. Nəkurom ka ta tərūmeye wawa i Mbəlom Fetek. Hərwi neɲgeye na, a wudā ndo i həzay hay ta ndo i sewed hay dərma.

36 Tərūm ndo məge ɲgwalak hay andza Bəba kurom Mbəlom, neɲgeye ndo i ɲgwalak.

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay

Mata 7.1-5

37 «Kâ gum sariya ka ndo bay. Mbəlom dərma ma gakumeye sariya bay. Kâ rawum me ka ndo hay bay. Mbəlom bəbay ma rawiye fakuma me bay. Pəsumatay ha mənese a ndo hay, Mbəlom dərma ma pəsakumeye ha mənese kurom.

38 «Vəlumatay wu a ndo hay, Mbəlom dərma ma vəlakumeye. Mbəlom ma vəlakumeye na, ma rahakumeye ha lele. Ma dzədzakakumeye ha a gwezem kurom hay na, madzədzeke madzədzeke. Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay ha wu a ndo hay aye dərma.»

39 Yesu a tsikatay ta dzeke mekeleɲ eye sa, a gwadatay: «Guluf ma sliye məgəsay həlay a guluf neɲged daw? Nəteye salamay tay eye ta dədiye a bəd.

40 Ndo nakə faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo matətikay wu bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ta tətikay wu kə sər tsiy na, ma təriye andza ndo matətikay wu.»

41 A gwadatay sa: «Nəkar na, ka ɲgatay a tsakwal mə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dəre yak

aye ka ngatay bay na, hərwi mey?

⁴² Kəkay, ka sliye mægweđe: «Malamar ga, ehey nâ zlaka ahaya tsakwal abəra mə dəre yak» na, duh i yak aye mayako gəlawwa ka ngatay bay na, kəkay? Nəkar ndo i bəbərek, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dəre yak təday ada ka ngateye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dəre i malamar yak tuk.»

*Dərizl i gərdaf ta hohway
ngay eye hay*

Mata 7.16-20, 12.33-35

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, dərizl i gərdaf lele eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf nakə lele bay aye bay, andza niye dərizl i gərdaf lele bay eye ma wiye hohway i gərdaf nakə lele eye bay aye.

⁴⁴ Ka sərakwa ka bo abəra dərizl i gərdaf hay ta hohway tay hay. Ka slumeye faya manğəle hohway i gurov abəra ka wuradak bay ada ka slumeye manğəle hohway i təroz abəra ka dzəgew bay.

⁴⁵ Sərum ha na, ndo nakə ngwalak eye na, ma giye wu ngwalak eye hay hərwi mə dərev ngay na, wu neheye ngwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ngay maraha eye tə wu neheye sewed eye. Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ngay aye.»

Gay hay sulo

Mata 7.24-27

⁴⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ka zalumenj a neñ “Bəy Maduwenj, Bəy Maduwenj” na, hərwi mey? Ada wal faya ka gumeye wu nakə na tsikakum aye bay sa tuk na, kəkay?

⁴⁷ Tsənum, na dəkumeye ha ndo nakə a peñ bəzay ta dedik aye. Neñgeye na, a pay zləm a bazlam ga lele. Kə pay zləm na, a ge ha məsler tə bazlam nakə a tsəne aye.

⁴⁸ Neñgeye a ndzəkit bo na, ta ndo nakə a say madəzle gay aye. A dazlay na, a la na mədok i gay siduk lele. A ndəv ha məle na, a dəzla ahaya mədok i gay ngay niye ma bəd tə kwar lele. Tsa na, a ngar na gay niye tuk. Yam a pa na, mazaw a yaw ngəf ka gay ngay niye na, dāda a mba faya mambəzle ha bay, hərwi madəzla eye lele.

⁴⁹ Aya ane tuk na, ndo nakə a tsəne bazlam ga ada kə ge ha məsler bay na aye, neñgeye dərmak a ndzəkit bo ndo nakə a say mäge gay aye. Ane tuk na, a dazlay kwayanğa ze məle na mədok eye. A pa na mədok eye təhas ka dala tsa. A ndəv na, yam a pa. Mazaw i magayam hay ngəf ti yaw ka gay niye na, kwayanğa bərem a mbəzl, tsekək yam a həl na gay niye. A mbəzl na, liyeh liyeh kwa tsekwenj ka ləkaw bay.»

7

*Gədanj i Yesu a ze mədahanj
Mata 8.5-13*

1 Yesu a ndøv ha mætsikatay a ndo niye hay ka tøv ηgay aye na, a hæl bo a ye a Kafer-nahum.

2 Ma Kafernahum na, ndo i Roma wuray andaya nenjeyeye bagwar i sidzew. Ndo i mæsler ηgay andaya a wuda na haladzay. Ndowneye niye na, bo a wur faya haladzay.

3 Bagwar i sidzew niye a tsæne ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu na, a slør ndo hay mæ walaη i madugula i Yahuda hay. A slør tay ha na, hærwi ada tâ zalayaw mâ yaw mâ mbæl ha ndo i mæsler ηgay niye.

4 Ndo niye hay ti ye, tæ ndisl ka tøv i Yesu na, ta dazlay mægay amboh haladzay. Tæ gwadáy: «Bagwar i sidzew may a gwadaka: “Dara mbæleη ha ndo i mæsler ga tey.” Ka ye, ka dzæna na ndowneye niye na, lele.

5 Nenjeyeye na, ndo lele eye. A wuda slala kway haladzay. Ada maa dæzlakway gay i maduwule me na, nenjeyeye.»

6 Yesu a tsæne andza niye na, a lətse, ti ye ka bo dziye. Mazlambar nətēye bæse tæ gay i bagwar i sidzew. Bagwar i sidzew niye a slør raw ndo hay ka tøv i Yesu. Ti yaw tæ gwadáy: «Bøy Maduweη, tæ gwadaka na, kâ ye gær ma-dayaw sa bay. Neη na sla da, nækar kâ ye a gay ga bay.

7 Hærwi niye, neη hæreη na sla mede naha ka tøv yak bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nətē na, ndo i mæsler ga ma mbæliye segey.

8 Neη na, faya na rəhay ha gær a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheη ha gær dærmak. Na gwadáy a ndo nətē mæ walaη tay “Do!” na, ma diye. Na gwadáy a ndo nenjed “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwadáy a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

9 Yesu a tsæne bazlam i bagwar i sidzew niye na, a yay a gær lele. A mbæda me a diye i ndo neheye ta zæηgal naha aye. A gwadátay: «Særum ha na, dæda neη na huta slala i mædzal gær nakay bay, kwa ma Israyel.»

10 Tsa na, ndo neheye tæ slæra tay ahaya aye ta mbæda gær a gay i bagwar i sidzew niye. Ti ye naha na, ndo i mæsler i sidzew niye kæ mbæl tsiy. Nenjeyeye zay zay!

11 Ma dæba eye na, Yesu a ye a gæma eye andaya tæ zalay Nay. Gawla ηgay hay tæ ndo hay haladzay tæ pay bæzay.

12 Ahæl nakæ mazlambar ta ndisliye ta fælækwiye a wuzlahgæma niye na, tæ dzægær ta ndo hay faya ta zliye mædahaη ta diye ha ka me tsævay. Maa mæt na, wawa i madakway i ηgwas wuray. Wawa ηgay na, nətē eye niye. Ndo i gæma niye haladzay tæ laka na ηgwas niye ka da tsævay.

13 Yesu a ηgatay na, madakway i ηgwas niye a gay mæ bo, a gwadáy: «Kâ tuwa sa bay.»

14 Tsa na, a ye a lamay a hubok niye faya ta zliye ha mædahaη aye. Ndo mæzle mædahaη hay tæ lətse. Yesu

a gwad: «Gawla, faya na gwadakeye, lətse!»

¹⁵ Mədəhaŋ niye a lətse, a ndza. Tsa na, a dazlay a mətšike me. Yesu a zla na a vəlay a may ŋgay.

¹⁶ Ndo niye hay tebiye ka təv eye niye ta dzədzar. Nəteye tebiye ta zambadāy a Mbəlom, tə gwad: «Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom bagwar eye ki yaw a walaŋ kway! Mbəlom ki yaw madzəne ndo ŋgay hay.»

¹⁷ Wu niye Yesu a ge aye a ɗa zləm ka dala i Yahuda tebiye ta dala neheye a mbay naha aye.

*Yesu ta Yuhana
Mata 11.2-19*

¹⁸ Gawla i Yuhana hay ta təkər wu neheye Yesu a ge aye a Yuhana. Yuhana a tsəne na, a zal ndo hay mə walaŋ i gawla ŋgay niye hay sulo.

¹⁹ Tsa na, a slər tay ha ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu. A slər tay ha na, t̄a ye t̄a tsətsah faya, t̄a gwadāy: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye ɗaw? Kəgəbay nəmaâ həba ndo mekelen ɗaw?»

²⁰ Gawla i Yuhana niye sulo eye ti ye. Tə ndisl ka təv i Yesu na, tə gwadāy: «Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a sləramaya ahaya ka təv yak matsətsehe fakaya, a gwad nəmaâ gwadaka: Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye ɗaw? Kəgəbay nəmaâ həba ndo mekelen ɗaw?»

²¹ Ahəl eye niye, Yesu faya ma mbəliye tay ha ndo hay haladzay abəra ma ɗəvats ada tə bo nakə a wurawa

fataya aye. A mbəl tay ha gər mavuwe hay, a həndəkatay na ɗəre a guluf hay.

²² Tsa na, Yesu a mbədatay ka bazlam i ndo niye hay Yuhana a slər tay naha ka təv ŋgay aye tuk, a gwadatay: «Gwadumay na, guluf hay tə ŋgatay a ɗəre, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwada eye ta mbəl suwuɗ suwuɗ, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Ŋgwalak eye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzal gər abəra ka neŋ bay aye!»

²⁴ Gawla i Yuhana hay ti ye wu tay na, Yesu a dazlay mətšike ka gər i Yuhana. A tsikatay a ndo hay haladzay, a gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma bəliye ha aye ɗaw? A'ay andza niye bay.

²⁵ Aya ane kəla ka yum ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye ɗaw? Tsukuɗu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə pa ka bo peteked lele eye ada wu tay hay lele eye na, nəteye mandza eye na, mə gay i bəy hay.

²⁶ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ɗaw? Ayaw, neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadakumeye, neŋgeye a

ze ndo mæde ha bazlam i Mbəlom.

²⁷ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad:

“Neŋ na sləriye naha ndo mæde ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.*”

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.»

²⁹ Ndo hay tebiye tə pa zləm ka bazlam ŋgay, kwa ndo matsekele dzanŋal hay. Hərwi tə sər wu nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom dedek. Ada Yuhana ka dzəhuḅ tay ha a yam dedek.

³⁰ Ane tuk na, Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta kal ha wu nakə a say a Mbəlom haḅe mäge hərwi tay aye ada ta kərah Yuhana madzəhuḅe tay hay a yam.

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Na ndzəkitiye tay hay ndo neh-eye bəgom aye na, tə mey? Na ndzəkitiye tay ha bo na, tə mey?

³² Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye. Siye hay faya ta wudatay naha a siye hay, tə gwadatay: “Nəmaa fakum naha faŋam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum

naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay.”

³³ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, a ndayawa wu mənday bay, a sawa guzom bay. Nəkurom ka gwadum: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye mə bo ŋgay.”

³⁴ Neŋ Wawa i Ndo na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse, ka gwadum: “Zəbum ka ndo nakay. A dzala i ŋgay na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzanŋal hay ta ndo i mezeleme hay.”

³⁵ Ane tuk na, wawa i Mbəlom hay tebiye tə sər ha, metsehe i Mbəlom na, dedek.»

Mawuḅe bo na, hohway i məpəse mezeleme

³⁶ Farisa wuray a zalay a Yesu mata nde wu mənday mə gay ŋgay. Yesu a ye a gay i ndo niye. Ti ye naha na, ta dazlay a mənde wu mənday.

³⁷ Ma gəma niye na, ŋgwas wuray andaya mezeleme aye. A tsəne Yesu andaya mə gay i Farisa niye faya ta ndiye wu mənday na, a ye a gay i ndo niye. Dos ŋgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye.

³⁸ A ye naha, a lətse a dəba i Yesu bəse tə sik ŋgay hay. Tsa na, a tuwa ta yam dəre. A bara na sik i Yesu ta yam dəre ŋgay niye. Tsa na, a takad na ta məkwets i gər ŋgay. A gəs

* 7:27 Malasi 3.1, Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

na ka bo sik niye ada a mbəda faya mal ngay niye tuk.

39 Farisa niye a zalay a Yesu ka wu mənday aye a ngatay andza niye na, a tsik ma mədzele gər ngay, a gwad: «Ndo nakay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom bay! Ngwas nakay faya ma tətaliye faya aye na, mezeleme eye. Ada ngwas nakay mezeleme eye na, a sər ha bədaw!»

40 Tsa na, Yesu a sər wu nakə Farisa niye a dzala aye. A gwaday a Farisa niye: «Simon, a seŋ mətsikaka wu andaya.»

Simon a mbəday faya: «Tsik me, Miter.»

41 Yesu a gwaday: «Ndoweŋ hay andaya sulo. Ndowneŋ niye hay sulo aye na, gwedere i ndo fataya. Ndo neŋged na, ma hamiye kwar i suloy temerre zlam. I ndo neŋged ma hamiye suloy kuro kuro zlam.

42 Ane tuk na, ndo neheŋe sulo aye na, tə sla məheme gwedere i ndo niye bay. Ndo niye a gəratay ha gwedere ngay a nəteŋe neheŋe sulo aye tebiye.» Yesu a təkəray andza niye na, a gwaday: «Mə walaŋ tay neheŋe sulo aye mata wude ndo niye ka zal na, way?»

43 Simon a mbəday, a gwaday: «Na dzala maa wuda ndo niye ka zal na, ndo nakə kwar i suloy faya temerre zlam aye.»

Yesu a gwaday faya: «Dedek, ka mbəda faya na, lele.»

44 Tsa na, Yesu a mbəda me a diye i ngwas. A gwaday a Simon: «Simon ka ngatay a ngwas nakay ba? Na yaw na, a gay yak duh bədaw? Ada nəkar ka tədeŋew yam hərwi məbere ha sik ga bay. Aya ane, ngwas nakay na, kə beren na sik ga ta yam dərə ngay ada ka takad na ta məkwets i gər ngay bədaw?»

45 Nəkar, ka təma ga a gay yak tə məgəse ga ka bo bay. Ane tuk na, neŋgeŋe na, kwa i madayaw ga kanaŋ na, faya ma gəsiye ka bo sik ga.

46 Nəkar na, ka mbədeŋ mal ka gər bay. Ane tuk na, neŋgeŋe na, ka mbədeŋ mal ka sik.

47 Hərwi niye sər ha na, mawude bo ngay nakə a wuda ga haladzay aye. A da ha na, mezeleme ngay neheŋe a ge haladzay aye na, na pəsay ha tebiye. Ane tuk na, i ndo nakə tə pəsay ha mezeleme ngay tsekweŋ aye na, neŋgeŋe dərmaŋ a wuda ndo na, tsekweŋ dərmaŋ.»

48 Tsa na, Yesu a gwaday a ngwas niye: «Ngwas, mezeleme yak kə pəsa.»

49 Ndo niye hay faya ta ndiye wu mənday dziye, tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Nakay i ngay ndo wuray a dza bo ka məpəsay ha mənese a ndo aye?»

50 Aya ane, Yesu a gwaday a ngwas niye: «Mədzaŋ gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»

8

Ndo neheŋe tə pay bəzay a

Yesu aye

¹ Ma dāba eye na, Yesu a ye a walaŋ i gay hay ta gəma hay. A ye a həhal mə dāma na, a dā ha Labara Nḡwalak eye i Bəy i Mbəlom mə dāma tebiye. Gawla nḡgay hay kuro gər eye sulo tə paway bəzay.

² Nḡwas neheye Yesu a həhar fataya abəra fakalaw aye ta neheye a mbəl tay ha abəra ma dāvats aye ta zəŋgal na dərma. Nəteye na: Mari nakə tə zalay Mari Magədala eye, Yesu a həhar faya abəra Fakalaw hay tasəla aye;

³ Zan nḡwas i Kuza neŋgeye ndo mægəse dala i Herod; Suzan; ada ta nḡwas hay wal wal neheye ta dzənawa Yesu ta gawla nḡgay hay tə wu tay hay aye.

Dzeke i ndo maslāge

Mata 13.1-9; Markus 4.1-9

⁴ Ndo hay haladzay ti ye naha ma gəma hay wal wal. Yesu a nḡgatay a ndo niye hay ti ye naha haladzay tə haya gər ka təv nḡgay na, a tsikatay me ta dzeke a gwadatay:

⁵ «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe nḡgay a ye ha a pesl mata slāge. A ye naha na, a dazlay a maslāge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe nḡgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Hulfe niye na, ndo hay ta mbərasla na, diyen hay tə pala na tebiye.

⁶ Siye a dəd ka sik i pəlad. Tə ndzohwaw na, kwayanḡa tə kula heryew heryew. Tə kula

na, hərwi ta huta yam ma bəd bay.

⁷ Neŋged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə nḡgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

⁸ Ane tuk na, siye hay tə kuts ka təv lele eye. Tə ndzohwaw ada tə gəl. Tə gəl na, tə nah lele. Makwehe nəte na, wur eye faya temerre.»

Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə zləm andaya faya mətəne aye na, mā tsəne lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?

Mata 13.10-17; Markus 4.10-12

⁹ Ma dāba eye na, gawla nḡgay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Dzeke nakə ka tsik aye na, a say mægweđe mey?»

¹⁰ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dākum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy nḡgay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke. Andza niye:

“Ta sliye mazəbe faya, ane tuk na, ta nḡgateye bay.

Ta sliye faya mətəne, ane tuk na, andza mægweđe mey na, ta tsəniye bay.*”»

Yesu a dā ha dzeke i ndo maslāge

Mata 13.18-23; Markus 4.13-20

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke nakay a say mægweđe

* 8:10 Ezay 6.9.

na, anan; Hulfe na, bazlam i Mbəlom

¹² Ndo siye hay ta ndzakit bo ta tsakay i tsəved nakə hulfe a kuts faya aye. Nəteye na, tə tsəne bazlam i Mbəlom. Tsa na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye tə tsəne aye abəra mə dərev tay. A buwa na na, hərwi ada tã dzala ha faya bay ada tã təma bay.

¹³ Siye hay ta ndzakit bo ta təv nakə bətekwew andaya faya haladzay bay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom ada ta təma tə mənɣwese eye lele. Ane tuk na, ta huta məpe zləlay mə bazlam i Mbəlom bay. Dəretsətseh tə masəpete i Fakalaw a ndzatay a gər na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom.

¹⁴ Hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye na, ta ndzakit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye. Ane tuk na, bor i məndzibəra, bor i zlele, ta bor i wu mekelej eye hay wal wal a ye tay a bo. Wu niye hay tə ɳgədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Bazlam i Mbəlom dərmak kə huta məvəle hohway bay.

¹⁵ Hulfe nakə a kuts ka təv lele eye na, ta ndzakit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye na, tə pa na a dərev tay lele. Tə gay metsehe lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərev tay, tə nah lele.»

Dzeke i lalam
Mata 4.21-25

¹⁶ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Dada ndo ma zlaweye lalam ɳgay ma piye

faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse daw? Kəgəbay ma piye na a dəba i sləlah daw? Duh ma piye na na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mǎ dəvatay dzaydzay.

¹⁷ Sərum ha na, wu neheye mənɣaha eye hay aye na, ta zəbiye ɳgəray ɳgəray ta həpat. Ada wu neheye ndo hay tə sər bay aye na, ndo hay ta ta səriye mə dzaydzay.»

¹⁸ A gwadatay sa: «Gumay metsehe a mətsəne wu nakə ka pawumay zləm aye. Hərwi ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkahiye ha mətsəne ada mǎ tsəne lele. Ane tuk na, ndo nakə a say mətsəne bay aye na, kwa tsekwenj eye nakə a tsəne aye na, ta buwiye na.»

Ndo i Yesu hay

Mata 12.46-50; Markus 3.31-35

¹⁹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay ta pəla na Yesu. Ta pəla na na, ta huta na Yesu. Ane tuk na, ta ndisl ka təv ɳgay bay hərwi ndo hay haladzay ka tsəved.

²⁰ Tə gwaday a Yesu: «May yak ta malamar yak hay, nəteye ma bəra faya ta tsətsahiye kar. A satay mənɣataka.»

²¹ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «May ga ta malamar ga hay na, ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.»

*Gədanj i Yesu na, a ze mətasl
Mata 8.23-27; Markus
4.35-41*

²² Pat wuray na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Tsalakwa a kwalalanj i yam takwa a diye i dəlov nenjed.» Tsa na, tə tsal a kwalalanj i yam, ti ye.

²³ Ahəl nakə faya ta diye ka gər i yam aye na, Yesu a ndzahəra. A ndzahəra na, kwayanŋa mətasl a vəzl ka gər i dəlov niye ta gədanj. Tsa na, kwalalanj i yam a rah ta yam mazlambar ta kutsiye a yam.

²⁴ Gawla ngay hay ta həndzəd ka təv ngay. Ta wuda ka bo, ta pədeke ha Yesu abəra ka məndzehəre. Tə gwaday: «Bəy may, Bəy may, ka mətakweye!»

Tsa na, Yesu a pədeke, a gay me a mətasl ada a yam. Kwayanŋa mətasl a ndza dədik. Məbəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

²⁵ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Ka yum ha mədzał gər kurom aye a ngay!»

Ane tuk na, ta dzədzar haladzay. A gatay hərbaəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Nakay na, ndo wuray? A gatay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye!»

*Gədanj i Yesu na, a ze i
Fakalaw*

Mata 8.28-34; Markus 5.1-20

²⁶ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a gəma i Geraseni nakə ta diye i dəlov niye tə zalay dəlov i Galile aye. Niye na, bəse kame i dala i Galile.

²⁷ Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalanj i yam na, ndo wuray a ndzawa ma wuzlahgəma, a ngatay a Yesu na, a yaw ka təv ngay. Ndowne ye niye na, gər a vuway. Kə ndza haladzay a pawa ka bo peteked sa bay ada a hənawa mə gay bay sa tsa. Ane tuk na, a hənawa mə walaŋ i tsəvay hay.

²⁸ A ngatay a Yesu na, kwayanŋa a wuda ta gədanj. A kal ha bo kame i Yesu. Tsa na, a gwaday: «Nəkar na, Yesu Wawa i Bəy Mbəlom Fetek. Ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh kə geŋ wuray bay tey.»

²⁹ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadaway a fakalaw: «Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

Tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Ane tuk na, a ngəzlahawa ha wu niye hay tə dzawawa na aye ndərtsətsətse ada fakalaw a yawa ha a təv dərəŋ aye hay abəra mə walaŋ i gay, a kəsaf.

³⁰ Yesu a tsətsah faya, a gwaday: «Məzele yak na, way?»

Fakalaw niye a mbəday faya a gwaday: «Məzele ga na, Haladzay.» A tsikay a Yesu andza niye na, hərwi nəteye haladzay mə bo i ndo niye.

³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu hərwi ada mə kuts tay a bəd nakə kutsik bagwar eye aye bay.

³² Ka təv eye niye na, madəras hay andaya faya ta pəliye wu mənday tay hay

ma tsaholok wuray. Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu hərwi ada mâ vələtay tsəved məfələkwe a bo i madəras niye hay. Yesu a vələtay tsəved mede a bo i madəras niye hay.

³³ Tsa na, fakalaw niye hay ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye, tə fələkwa a bo i madəras hay. Madəras niye haladzay aye ta hwayaw abəra ka mahəmba niye. Ti yaw tə kuts a dəlov niye tebiye, tə dze a dəma.

³⁴ Ndo mətsəkure madəras niye hay tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata dətay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dəreŋ ta wuzlahgəma aye hay.

³⁵ Tsa na, ndo hay tə tsəne na, ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye. Ti yaw tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo niye fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay aye mandza eye ka təv i Yesu. Anəke na, peteked ka bo ada neŋgeye lele, andza nakə a ndzawa aye sa bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar.

³⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe a ge bo ka dəre tay aye nəteye dərmak ta təkəratay labara eye a ndo niye hay ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye. Gər mavuwe niye a mbəl kəkay na, ta təkəratay.

³⁷ Tə tsəne na, ndo i dala i Geraseni niye tebiye ta tsətsah ka Yesu tə gwaday: «Do abəra ka dala may» hərwi ta dzədzar haladzay. Tsa na,

Yesu a tsal a kwalalan i yam hərwi mede abəra ka dala niye.

³⁸ Ndo nakə fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay aye, a gay amboh a Yesu ada Yesu mâ vələy tsəved mâ zəŋgal na. Ane tuk na, Yesu kə vələy tsəved ka məpay bəzay bay. A gwaday:

³⁹ «Do a mətagay yak! Təkəratay a ndo hay wu nakə Mbəlom a ge hərwi yak aye, kwa tsekweŋ ka gər ha faya abəra bay.» Tsa na, ndo niye a ye a təkər wu nakə Yesu a ge hərwi ngay aye ma wuzlah gay tebiye.

Gədan i Yesu na, a ze dəvats hay ada a ze mədahan

Mata 9.18-26; Markus 5.21-43

⁴⁰ Yesu a maw ma diye i dəlov a diye neŋged na, ndo hay haladzay faya ta həbiye na. Ndo niye hay tə ngatay a Yesu na, ta təma na lele.

⁴¹ Tsa na, ndo wuray tə zalay Dzayrus a ye naha dərmak. Neŋgeye na, bəy i gay i mađuwule me. A ye naha a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gay amboh a Yesu, a gwaday: «Amboh kâ ma a gay ga tey.»

⁴² A say Yesu mâ ye a gay ngay na, hərwi dem ngay andaya nəte məve ngay ma giye kuro gər eye sulo. Dem eye niye na, bo a wur faya ma mətiye.

Ahəl nakə Yesu faya ma diye na, ndo hay haladzay faya ta ngədətsiye na kwa tə waray kwa tə waray.

43 Nḡwas wuray andaya dærmak. Nḡwas eye niye na, dævats eye. Bambaz a mbædawayaw abæra mæ huḑ. Dævats eye niye kæ ndza faya mæve kuro gær eye sulo. Kæ dze ha zlele nḡay haladzay a gay i ndo i sidem hay. Ane tuk na, ndæray næte kæ sla faya mæmbæle ha bay.

44 A ye a walaḡ i ndo niye hay. Tsa na, a hændzæḑ ka tæv i Yesu ta dæba, a lamay a me i peteked i Yesu. Kwayaḡḡa bambaz nakæ a mbædawayaw faya abæra aye a tæræts. A huta zay.

45 Yesu a tsætsah, a gwad: «Maa lemeḡ, way?» Næteye tebiye tæ sær maa lamay way na, tæ sær bay.

Piyer a gwaday: «Bæy ga, ka gwadiye “Maa lemeḡ way” na, ka nḡgatay tæ lawara kar ada faya ta nḡgæḑatsiye kar kwa tæ waray kwa tæ waray tæbæḑew.»

46 Aya ane tuk na, Yesu a gwad: «Ndæray kæ lemeḡ, hærwī na sær ha gædaḡ ki yaw abæra mæ bo ga.»

47 Nḡwas niye a sær ta huta na na, a ye ka tæv i Yesu tæ madzædzere eye. A ye a dækway gurmets a huvo a Yesu. A tækæray, a lamay hærwī mey ada a mbæl kwayaḡḡa na, a tækæray kame i ndo niye hay tebiye.

48 Yesu a gwaday: «Dem ga, mædzal gær yak kæ mbæl kar ha. Do wu yak barbarra.»

49 Ahæl nakæ Yesu faya ma tsikeye a nḡwas niye andza niye na, ta slæraw ndo abæra mæ gay i bæy i gay i maḑuwule

me niye tæ zalay Dzayrus aye. A yaw a gwaday: «Dem yak kæ mæt. Kâ wurday me a Miter sa bay.»

50 Ane tuk na, Yesu kæ tsæne, a gwaday a Dzayrus: «Kâ dzædzar bay, dzala ha ka neḡ tsa na tsiy, dem yak ma mbæliye.»

51 Tæ ndisl naha a gay i Dzayrus na, kæ vølatay tsæved a ndo hay mæfælækwe a gay bay. Ti ye na, ta Piyer, Yuhana ta Yakuba dækdek tsa ta bæba ada ta may i wawa.

52 Mæ gay i mædahaḡ niye na, ndo hay tebiye taḡgof taḡgof, siye faya ta ndæviye kuḑa hærwī wawa niye a mæt aye. Yesu a ye naha na, a gwadatay: «Kâ tuwum bay. Dem nakay na, kæ mæt bay, neḡgeye mandzahæra eye.»

53 Ane tuk na, ndo niye hay tæ nḡwasay dæla mæ gær, tæ sær lele dem niye na, kæ mæt.

54 Yesu a ye naha na, a gæs na dem niye mæ hælay ada a gwaday ta gædaḡ: «Wawa, lætse!»

55 Dem niye a mbæl. Kwayaḡḡa a lætse tsækwad. Yesu a gwadatay: «Vælumay wu mændaḡ.»

56 Tsa na, bæba ta may i wawa a gatay hærbæbækka. Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Wu nakay a tæra aye na, kâ tsikumay a ndæray bay.»

9

Yesu a slær gawla nḡay hay kuro gær eye sulo

Mata 10.5-15; Markus 6.7-13

1 Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gər eye sulo, a hayatay gər. A vɔlatay gɔdaŋ ta mɔzlaɓ ka mahəhere fakalaw hay abəra ka ndo hay tebiye ada mambəle tay ha abəra ma dɔvats tay hay.

2 Ma sləriye tay ha na, mata dā ha Bəy i Mbəlom ada mambəle tay ha ndo hay.

3 A tsikatay me a zləm, a gwadatay: «Ka deyumeye na, kâ zlum wuray a həlay bay tebiye. Kwa sakwal, kwa gwezem, kwa wu mənday, kwa suloy ada kwa way mâ zla peteked i məkelkabo sulo bay.

4 Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a dəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə mənɯwese aye. Kâ yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə dəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeleŋ eye.

5 Ada ma gəma nakə ta wudā matəme kurom təbey aye na, dum abəra ma gəma tay. Ahəl nakə nəkurom ka tsəved mazlambar ka gərume ye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

6 Yesu a ndəvatay ha bazlam ngay niye na, tə həl bo ti ye tuk. Ti ye na, ta həhal ma gəma hay tebiye. Tə dā ha Labara Ngwalak eye. Tə mbəl tay ha ndo i dɔvats hay kwa mənɯgay mənɯgay.

*Herod a dzədzar
Mata 14.1-12; Markus
6.14-16*

7 Azlakwa bay, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne wu nakə faya ma giye bo aye na, a vɔlay mɔdzal gər haladzay. Hərwi ndo hay tə gwad: «Yuhana madzəhuɓe ndo a yam kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ.»

8 Siye hay tə gwad: «Ma giye maa yaw na, Eliya.»

Siye hay tə gwad sa: «Neŋgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom nəte mə walaŋ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»

9 Ane tuk na, Herod a gwad: «Yuhana na, maa dəs faya abəra gər na, neŋ. Ada ndo nakay na tsəne ndo hay faya ta tsikiye faya na, way?»

Tsa na, a pəla tsəved mənɯgatay a Yesu.

*Tapa i dafzlam tə kələfsulo
Mata 14.13-20; Markus
6.30-44; Yuhana 6.1-14*

10 Anəke na, ndo i maslaŋ hay tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu ta təkəray wu nakə tə gaw aye. Ma dəba aye na, Yesu ta ndo i maslaŋ ngay hay ti ye abəra ka təv niye. Ti ye a təv aye andaya bəse ta gəma nakə tə zalay Betesayda aye.

11 Ane tuk na, ndo hay ta sər fataya. Tsa na, tə patay bəzay. Yesu a ngatatay na, a təma tay ha. A dətay ha Bəy i Mbəlom ada a mbəl tay ha ndo i dɔvats hay.

12 Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu. Ti ye

naha tə gwadəy: «Gwadətay a ndo neheye na, tâ ye a wuzlahgəma ada a gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye. Tâ ye mata həne mə dəma ada mata nde wu mənday bəna, kəkay? Hərwi nəkway anəy na, ma təv nakə dəreŋ aye.»

13 Ane tuk na, Yesu a gwadətay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mənday!»

Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Tapa i makwala andaya na, zlam ada kələf hay sulo tsa. A saka na, nəmaâ ye mata səkəməw wu mənday hərwi ndo neheye tebiye dəw?»

14 Ndo neheye tebiye ka təv i Yesu aye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam.

Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Dum gwadəumatay a ndo hay tâ ndza ka dala. Tâ ndza bəruk i ndo kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.»

15 Tsa na, gawla ŋgay hay ta təma wu nakə a tsikatay aye. Ti ye tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza bəruk kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.

16 Tsa na, Yesu a həl tapa i makwala zlam tə kələf niye hay sulo aye. A zəba dəre a mbəlom ada a gay naha sısə a Mbəlom hərwi wu mənday niye. A ŋgəna ha ada a vəlatay a gawla ŋgay hay hərwi ada nəteye dərmak tâ ŋgənətatay a ndo hay.

17 Gawla i Yesu hay ta ŋgənətatay wu mənday niye a ndo hay. Kwa way a nda wu mənday niye ka mərəhe. Tə hayay gər a bəmalə nakə a

zəkaw aye na, a rah gwan hay kuro gər eye sulo.

Dedek eye Yesu na, way?

Mata 16.13-19; Markus 8.27-29

18 Pat wuray na, Yesu faya ma dūwuliye me mahəŋgeye. Gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Tə ndisl naha na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ndo hay tə gwad fagaya, neŋ na, way?»

19 Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Siye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhuḃe ndo a yam. Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad nəkar na, Eliya. Siye hay tə gwad nəkar na, nəte mə walaŋ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahaŋ.»

20 Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada nəkurom ka gwadəum i kurom, neŋ na, way?»

Tsa na, Piyer a gwadəy: «Nəkar na, Kəriste, ndo nakə Mbəlom a sləraw aye.»

21 Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadətay: «Kâ dūmay ha a ndəray bay.»

22 A gwadətay sa: «Neŋ Wawa i Ndo na, kutoŋ na siye dəretsətseh haladzay. Madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye na, nəteye ta wudīye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye

na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?

Mata 16.20-28; Markus 8.30-9.1

²³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ŋgay hay ka təv ŋgay. A gwadətay a nətəye tebiye: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a dərəv ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləmbada eye ada mâ peŋ bəzay pat pat.

²⁴ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha đuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma təmiye ha đuh.

²⁵ Tadə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama ŋgay aye na, mey?

²⁶ «Tadə ndoweye ka kərah ga ada kə datay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neŋ dərma na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta məzlaḅ ga ada ta məzlaḅ i Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

²⁷ Yesu a gwadətay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye, nətəye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ŋgateye tə dərə tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ŋgay ta gədaŋ aye təday.»

*Bo i Yesu a mbəda
Mata 17.1-8; Markus 9.2-8*

²⁸ Ma dəba i bazlam ŋgay niye a tsik aye a ndza məhəne tsamahkar na, a zalay a Piyer, a Yuhana, ada a Yakuba, ti ye tə tsal a mahəmba. Ti ye a dəma na, mata đuwule me.

²⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma đuwuliye me aye na, dərə ŋgay a mbəda. Peteked ŋgay a mbəda herre kudəkudək, a sləda haladzay.

³⁰ Kwayaŋŋa, ndo hay sulo ti yaw ka təv ŋgay. Nətəye faya ta tsikiye me. Ndowneye niye hay na, Musa ta Eliya.

³¹ Ti yaw na, tə dzaydzay i Mbəlom. Tə tsik ka məsler i Yesu nakə ma ta ndəviye ha ta mədahaŋ ŋgay ma Zerozelem aye.

³² Ahəl nakə ndo niye hay sulo aye faya ta tsikiye me ta Yesu aye na, Piyer ta ndo neheye nətəye dziye na, nətəye mandzahəra eye. Ane tuk na, ta pədeke abəra ka məndzehəre. Ta pədeke na, tə ŋgatay a dzaydzay i Yesu ada tə ndo niye hay sulo malətsa eye hay ka təv i Yesu aye.

³³ Ka təv nakə ndo niye hay ta diye wu tay abəra ka təv i Yesu aye na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy ga! Lele na, ndzakwa kanaŋ. Nəmaa kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nətə i yak, nətə i Musa ada nətə i Eliya.» Piyer a tsik andza niye na, a sər wu nakə ma tsikiye bay.

³⁴ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, pazlay a mbəzlaw a dərəzl tay ha

dezəgələm. Gawla i Yesu niye hay mahkar eye tə ɲgatay a pazlay niye a dərəzl tay ha aye na, ta dzədzar haladzay.

35 Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na zla na, neɲgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

36 Ma dəba i bazlam niye, tə ɲgatay na, a Yesu mahəɲgeye. Gawla i Yesu niye mahkar aye wu nakə tə ɲgatay aye na, ta təkəray a ndəray zuk bay. Tə ndza wu tay tete.

Yesu a mbəl ha wawa wu-ray mahorvov a gay

Mata 17.14-18; Markus 9.14-27

37 Tədcə eye na, Yesu ta gawla ɲgay niye hay mahkar aye, tə mbəzlaw abəra mə mahəmba. Faya ta mbəzlaweye na, ndo hay haladzay ti yaw mədze gər tə Yesu.

38 Mə walaɲ i ndo niye haladzay aye na, ndoweye andaya a pa bo ka mawude. A gwad: «Miter! Amboh zəba ka wawa ga nakay tey! Wawa ga mekeləɲ eye andaya bay. Neɲgeye nəte ɲgweɲ.

39 Fakalaw a gəsawa na. A gəsawa na na, ta gədaɲ. A wudawa ka bo ada a kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw ka bazlam. A gawa ha dəretsətseh haladzay ada a yawa faya abəra bəse bay.

40 Na gatay amboh a gawla yak hay tā həhar faya abəra fakalaw tey na, tə mba faya bay.»

41 Yesu a tsəne andza niye na, a wuda, a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na zliye ɲgatay hərwi kurom na, məndze hadzəgay. Ahe! Do, zla ahaya wawa yak eye kanan!»

42 Tsa na, Bəba i wawa a ye a zla ahaya wawa niye. Ahəl nakə wawa niye ma ta husiye naha ka təv i Yesu kədiyya na, mahorvov a kal ha ka dala bəra. A tambolom ha ka dala ta gədaɲ.

Kwayaɲɲa Yesu a ɲgərəz ka mahorvov niye. A mbəl ha wawa ada a vəlay ha a bəba ɲgay.

43 Ndo niye hay tebiye ka təv niye a gatay hərbaʔəkka. Tə gwad: «Ta dedek Mbəlom na, gədaɲ eye.»

Yesu a da ha mədahaɲ ɲgay
Mata 17.22-23; Markus 9.30-32

Nəteye tebiye a gatay hərbaʔəkka. Yesu a gwadətay a gawla ɲgay hay:

44 «Wu nakə na dəkumeye ha anəke aye na, pum na a wuzlah i mədzal gər kurom lele: Neɲ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay.»

45 Ane tuk na, gawla ɲgay hay ta tsəne bazlam ɲgay niye bay. Mətsəne ɲgay eye andza məgwede kəkay na, maɲgaha eye hərwi ada tā tsəne bay. Ada zluwer a gatay matsətsehe ka Yesu ka gər i bazlam eye niye.

Matəme wawa hay
Mata 18.1-5; Markus 9.33-37

46 Gawla i Yesu hay ta dazlay məkəde wuway mə walaŋ tay. Tə kəf wuway na, məsar ha bagwar eye mə walaŋ tay na, way?

47 Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye. Tsa na, a zla wawa. A lətse ha ka təv ŋgay.

48 A gwadətay: «Ndoweje ka təma na wawa nakay lele hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na, neŋ. Ndoweje ka təma ga na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Hərwi ndo nakə wawa eye mə walaŋ kurom aye, maa təra bagwar eye na, neŋgeye duh.»

Ndo nakə kə neŋ dəre bay aye na, ndo ga

Markus 9.38-40

49 Ma dəba eye na, Yuhana a gwadətay: «Bəy Maduweŋ, nəmaa ŋgatay a ndoweje faya ma həhariye fakalaw abəra ka ndo ta məzele yak. A samay haḃe məgay me hərwi neŋgeye na, mə walaŋ kway bay.»

50 Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwadətay: «Kā gumay me bay. Hərwi ndo nakə kə nakum dəre bay aye na, neŋgeye ndo kurom.»

Yesu a ye a Zerozelem

51 Həlay nakə kutoŋ Yesu ma diye abəra ka məndzibəra aye mazlambar kə ndislew. Tsa na, a həl bo ta dedek eye mede a Zerozelem.

52 A slər ndo i məsler ŋgay hay kame. Ti ye naha tə fələkwa a gəma i Samari hərwi mede mələve ha bo tə

mede i Yesu nakə ma diye a dəma aye.

53 Ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta wuda mâ ye naha a gəma tay bay. Ta wuda bay na, hərwi nakə faya ma diye ta diye i Zerozelem aye.

54 Yakuba ta Yuhana tə tsəne andza niye na, tə gwadətay a Yesu: «Bəy Maduweŋ! A saka na, nəmaa tsətsahaw ako mə mbəlom mâ mbəzlaw fataya matəma tay ha abəra mə dəma daw?»

55 Yesu a tsəne me tay niye na, a mbəda me ka təv tay a gatay me.

56 Tsa na, ti ye a gəma mekeleŋ eye.

Gawla i Yesu hay tə vəl bo tay peteh ka məpay bəzay a Yesu

Mata 8.19-22

57 Ahəl nakə nəteje ka tsəved faya ta diye na, ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a gwadətay: «Kwa a ŋgay ka diye na, na pakeje bəzay.»

58 Yesu a gwadətay: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

59 Yesu a gwadətay a ndo mekeleŋ eye: «Peŋ bəzay.»

Ane tuk na, ndo niye a gwadətay a Yesu: «Bəy ga! Vələŋ tsəved nâ ye, nâ la na bəba ga təday.»

60 Yesu a mbəday faya a gwadətay: «Gər ha mədahan hay tâ la bo tay. Nəkar, do ta da ha Bəy i Mbəlom.»

⁶¹ Ndo mekelen eye a yaw ka tæv i Yesu sa a gwaday: «Bøy Maduwer, ney na, na pakeye bəzay. Aya ane, vālen tsəved nā ye, nā tsikatayaw me a ndo i gay ga hay təday.»

⁶² Yesu a dā ha parakka, a gwaday: «NdoweYE faya ma fətiye tə sla hay na, ma sliye faya mazəbe dāre ta dāba bay. Andza niye ndoweYE niye na, ma sliye faya mäge məsler i Bøy i Mbəlom bay.»

10

Yesu a slər tay ha gawla ŋgay hay kuro kuro tasəla gər eye sulo

¹ Ma dāba eye na, Yesu a pala gawla ŋgay mekelen eye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo hərwi məsləre tay ha. A slər tay ha na, sulo sulo kame ŋgay, a wuzlahgəma hay tebiye ada a tæv neheye bo ŋgay eye a say mede a dāma aye dərmaK.

² A pala tay ha na, a gwadatay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk na, ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay. Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mā səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.

³ «Dum! Nā sləriye kurom ha na, nəkurom ka tərūm andza wawa i təbaŋ hay a wuzlah i ndo neheye nəteye andza kəra i pesl hay aye.

⁴ Ka deyumeye na, kâ həlum suloy a həlay bay, kâ

zlum bəbōro bay, kâ həlum tahərak kurom hay a sik bay, kâ lətsum ka tsəved hərwi mətšikay me a ndo bay.

⁵ «A gay nakə ka deyumeye a dāma aye na, lahum məgwede: “Zay mā ndza ka gay nakay.”

⁶ Tadə ndəray ka təma kurom mə gay niye lele na, zay kurom ma ndziye ka gay niye. Tadə ka təma zay kurom bay na, mum ha zay kurom.

⁷ Ndo nakə ka təma kurom aye na, ndzum mə gay ŋgay. Wu nakə ta vəlakumeye na, ndayum, ada sum wu məse nakə ta vəlakumeye, hərwi ndo mäge məsler na, kutoŋ ma hutiyē merəbe ŋgay.

⁸ «Tadə ka ndislum a wuzlahgəma waray waray ta təma kurom na, ndayum wu nakə ta vəlakumeye.

⁹ Mbəlum tay ha ndo i dāvats niye hay ma gəma niye ada kâ gwadumatay a ndo i gəma niye hay: “Bøy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.”

¹⁰ Ane tuk na, kâ yum kwa a gəma waray, waray, ta təma kurom bay na, dum kurom abəra ma gəma niye. Dum ka tsəved ada gwadumatay a ndo hay tebiye:

¹¹ “Burhway i gəma kurom nakay a mətšamay ka sik aye na, nəmaa tətəkwakum na kurom. Duh bay! Sərūm ha na, Bøy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.”

¹² Sərūm ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya i ndo i gəma niye na, ma ziye i gəma

* 10:12 Madazlay i wu hay 19.1-29.

i Sodom.* »

Dāretsətseh ka gəma neh-eye ta təma Yesu bay aye

Mata 11.20-24

13 Yesu a gwad sa: «A nakurom ndo i gəma i Korazij hay, tuwum bo kurom, hərwi dāretsətseh ka gər kurom! A nakurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dāretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayaṅ neheye na ge mə gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo tabay manasa eye ada ta kutsiye bətekwew maləməts a gər hərwi mədə ha na, ta gər ha mezeleme tay.

14 Hərwi niye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

15 «Nakurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nakurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nakurom dūh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i madaṅ hay.»

16 Yesu a gwadətay a gawla ṅgay sa: «Ndoweye kə pa zləm ka bazlam kurom ada ka təma na, a təma na, neṅ. Ndoweye ka təma kurom bay na, a təma bay na, neṅ. Ndoweye ka təma ga bay na, a təma bay na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye.» Ndoweye neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye ti ye.

Gawla i Yesu neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw

17 Anəke na, gawla i Yesu niye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw tuk. Tə maw na, tə mənḡwese eye mə dārev tay lele. Tə gwadətay a Yesu: «Bəy Maduweṅ, kwa fakalaw hay ta rəhamay ha gər tə məzele yak.»

18 Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Na ṅgatay a Fakalaw a dədəw mə gəma andza mawutsədə i Mbəlom.

19 Anaṅ tsənum! Na vələkum gədaṅ ka mandəresle tay ha dədəcə hay ta hərdədə hay ada ka mandəresle na gədaṅ i ndo mənə dāre kurom tebiye. Wuray kwa tsekweṅ ma gakumeye bay.

20 Ane tuk na, kâ ṅgwasum hərwi nakə fakalaw hay ta rəhakum ha gər aye bay. ṅgwasum dūh na, hərwi məzele kurom hay mawatsa eye mə mbəlom.»

Yesu a ṅgwasu

Mata 11.25-27, 13.16-17

21 Kwayaṅṅa Məsəfəre Tsədəṅṅa eye a rahay a bo a Yesu. Tsa na, a wuda tə mənḡwese eye, a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala, na gaka sisəcə hərwi nəkar ka datay ha wu nakə manḡaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye, ada ka ṅgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

22 Yesu a gwad sa: «Baba ga kə vāleŋ wu hay tebiye. Wawa i Mbəlom way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, Baba Mbəlom nāte ŋwen. Ada Baba way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mādətay ha aye.»

23 Tsa na, Yesu a mbəda me ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadatay a nətēye mahətēye: «Ŋgwasum hərwi wu nakə faya ka ŋgatumay aye!

24 Hərwi sərūm ha na, ndo mādē ha bazlam i Mbəlom hay ta bəy hay haladzay a satay haḃe məŋgatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Dzeke i ndo i Samari

25 Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya ka təv eye niye dərma. A lətse a tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Miter, na giye na mey, nakə ada nā huta sifa nakə ma ndəviye bay aye? A tsikay andza niye na, hərwi məhəle faya abəra suwat.»

26 Yesu a gwadāy: «Ka dzaŋga mə dərēwel i Musa, a gwad na, kəkay?»

27 Ndo niye a mbəday faya: «A gwad na: “Wuda na Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərēv yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ta gədaŋ yak peteh, ada tə metsehe yak tebiye.†” Ada: “Wuda ndo i

məged yak dərma andza ka wuda na gər yak.‡”»

28 Yesu a gwadāy: «Tədə! Ka mbəda faya lele. Ge andza niye ada ka hutiyē məsəfəre.»

29 Ane tuk na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a say məgwadāy a gər ŋgay na, neŋgeye ndo i dedək. A tsətsah ka Yesu a gwadāy: «Ada matəra ndo nakə na wudiyē andza neŋ aye na, way?»

30 Yesu a mbəday faya a gwadāy: «Ndo wuray a yaw abəra ma Zerozelem ma diye a Zeriko. Məkal hay tə mbəzla faya. Ta buwa faya abəra wu ŋgay hay tebiye. Tə kəd na lehhe. Tsa na, ta hway wu tay. Tə gər ha ndo niye məbərzla eye.

31 «Ndo məvəlay wu a Mbəlom wuray andaya a mbəzlaw ta tsəved eye niye. A ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəday tsəŋgəhha dərēŋ. A ye ta tsəved mekeleŋ eye.

32 «Andza niye, ndo i Levit wuray a ndisl ka təv eye niye, a ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəday dərēŋ. A ye ŋgway ta tsəved mekeleŋ eye.

33 «Ane tuk na, ndo i Samari wuray a ye naha. Faya ma diye a məhəle, a ndisl ka təv niye. A ŋgatay a ndo niye na, a gay mə bo haladzay.

34 A həndzəd naha ka təv i ndo niye lele. A pəla ha gwezem ŋgay. A zlaw guzom a baray na abəra ka mbəlak. A mbəda faya mal ada a baray

† 10:27 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. ‡ 10:27 Levitik 19.18.

faya lele. A ndāv ha na, a zla na ka gər i zunḡo ṅgay a ye ha a gay i mbəlok hay. A gay gər mē dāma lele.

³⁵ «Tədœ eye ma ta diye ṅgway na, a təlaka həlay a gwezem, a zlaw kwar i suloy sulo. A vəlay a ndo mäge məsler mē gay i mbəlok niye hay. A gwaday: “Gay gər a ndo nakay lele. Aza na maweye tə fanan na, na makeye ha wu nakə ka dze ha haladzay hərwi ṅgay aye.”»

³⁶ Yesu a gwaday sa: «Ka nəkar na, mē walaṅ i ndo neheye mahkar aye, matəra ndo i maged i ndo nakay məkal hay tə kəf na aye na, way?»

³⁷ Ndo mədzaṅgawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a mbəda faya a Yesu a gwaday: «Ndo nakə a gay ṅgwalak aye.»

Yesu a gwaday: «Aya! Nəkar dərmak do ge andza niye.»

Wu lele eye nakə ndo ma hutiyeye

³⁸ Yesu ta gawla ṅgay hay tə həl bo, ti ye a gəma mekeleṅ eye. Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, a ye a gəma wuray. Mē dāma na, ṅgwas eye andaya tə zalay Marta a tēma na a gay ṅgay.

³⁹ ṅgwas niye na, malamar ṅgay andaya tə zalay Mari. Neṅgeye na, a ndza ka tāv i Yesu faya ma piye zləm ka matətike i Yesu.

⁴⁰ Azlakwa bay Marta i ṅgay na, faya ma giye məsler hay wal wal ma ləver. A yaw ka tāv i Yesu. A yaw na, a gwaday: «Bəy Maduweṅ, na

gaka mē bo təbədew? Malamar ga a gər ga ha mahəgeye ka mäge məsler hay wal wal tebiye na, kəkay. Gwaday mē yaw, mē dzəna ga.»

⁴¹ Bəy Maduweṅ a mbəday faya a gwaday: «Marta, Marta nəkar na, ka vəlay ha mədzaṅ gər ada ka hatsay dūh a məsler haladzay na, kəkay?»

⁴² Ane tuk na, wu nəte ka nəkar na, kə mətəsa fakaya abəra. Mari dūh na, kə zla wu nakə lele aye. Dada ndəray ma sliye mēzle faya abəra bay.»

11

Maduwulay me a Mbəlom na, kəkay?

Mata 6.9-13, 7.7-11

¹ Pat wuray na, Yesu a dūwulay me ma tāv eye andaya. A ndāv ha maduwule me na, ndo nəte mē walaṅ i gawla ṅgay hay a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweṅ, tətikamay maduwule me a Mbəlom andza i Yuhana nakə a tətikatay a gawla ṅgay hay ahəl niye.»

² Yesu a gwadatay: «Ka dūwulumay me na, ka gwadumeye:

Bəba may,

kwa way mē sər
ha, mēzele yak na,
tsədanṅa.

Ndo hay tebiye tā zambadaka. Bəy yak mē gəma mē ge bo ka tāv may dərmak,

³ vəlamay wu mənday nakə ma slameye pat pat aye,

⁴ Pəsamay ha mənese may,

hərwi nəmay dərmak
nəmaa pəsətay ha a
ndo neheye tə gamay
mənese aye.

Tsəpa may hərwi ada
Fakalaw mâ səpat may
bay.»

5 Yesu a gwadatay sa:
«Agəla ndo nəte mə walaŋ
kurom dzam ŋgay andaya.
Ane tuk na, a ye ka təv i dzam
ŋgay niye ta magərħəvad. A
ye naha a tsətsah a gwaday:
“Dzam ga amboh vələŋ tapa i
dāf mahkar tey.

6 Hərwi ndo nəte mə walaŋ
i dzam ga hay a yaw a
mahəhele. A ndislew anəke
a gay ga. Ane tuk na, wuray
andaya məvəlay bay.”

7 Ndo niye mə gay aye a
mbədayaw faya, a gwaday:
“Gər ga ha, kâ wurdeŋ me
bay! Na dərəzl na məged ga
tsiy. Neŋ ta wawa ga hay
nəmaa həna tsiy. Na sliye
faya mələtse məvəlaka dāf sa
bay.”»

8 Yesu a gwadatay sa:
«Sərūm ha na, kwa tadə a
say mələtse bay bəbay na, ma
lətsiye ma vəleye wu nakə a
say aye. Ma vəleye na, hərwi
a gay amboh haladzay bəna
hərwi dzam bay.

9 «Neŋ faya na tsikakum-
eye: Tsətsahum, ta
vələkumeye, pəlum, ka
hutumeye, fumay a məged,
ta həndəkakumeye abəra ma
məged.

10 Hərwi kwa way ka
tsətsah na, ta vəleye, kwa way
ka pəla na, ma hutiye, ada
kwa way kə fay a məged na, ta
həndəkeye abəra ma məged.

11 «Way mə walaŋ kurom
tadə wawa ŋgay ka tsətsah
faya kələf na, ma vəleye dədə
dāw?

12 Kəgəbay ka tsətsah faya
dəsle na, ma vəleye hərdəde
dāw?

13 Nəkurom neheye sadzək
ŋgwalak eye hay bay aye ka
sərūm məvəle wu ŋgwalak eye
hay a wawa kurom hay dūh
tuk na, ada Bəba kurom mə
mbəlom ma ziye kurom ha
ta məvəle Məsəfəre Tsədanŋa
eye a ndo neheye ta tsətsah
faya aye bədāw!»

*Mbəlom kəgəbay Fakalaw
Mata 12.22-30; Markus
3.20-27*

14 Pat wuray na, Yesu faya
ma həhariye fakalaw abəra
mə bo i ndoweye andaya a
təra ha mandək eye. Fakalaw
a yaw abəra mə bo i ndo niye
na, ndo niye a tsik me lele. A
gatay a ndo niye hay mahaya
gər eye hərəbəkka.

15 Ndo mekeleŋ eye hay
mə walaŋ tay niye na, tə
gwad: «Maa vəlay gədan ka
mahəhere fakalaw hay na,
Bedzabul bəy i fakalaw hay.»

16 Ndo mekeleŋ eye hay
na, a satay məhəle faya abəra
suwat. Ta tsətsah faya tə
gwaday: «Gamay masuwayan
nakə ma diye ha ka yaw abəra
ka təv i Mbəlom aye.»

Ŋgama Mbəlom

17 Ane tuk na, Yesu a
səratay naha ka mədzal gər
tay. A gwadatay: «Tadə ndo
i gəma hay ta ŋgəna, faya ta
giye vərəm mə walaŋ tay na,
gəma niye ma dziye. Gəma

mekelenj eye ma dufiye na. Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazləga mə walaŋ tay na, ndo niye hay mə gay niye ta hutiiye gədaŋ məndze huya bay.

¹⁸ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ma giye magazləga ka bo ŋgay na, ka dzalum na, bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? Sa na, ka gwadum maa vəlenj gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul.

¹⁹ Ka gwadum maa vəlenj gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta dīye ha na, dedək andaya mə nəkurom bay.

²⁰ Maa vəlenj gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, gədaŋ i Mbəlom. Andza məgwede na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.»

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Ndo gədaŋ eye tə wu həlay ŋgay na, ma tsəpiye gay ŋgay lele wuray ma tətaliye ka zlele ŋgay kwa tsekwenj bay.

²² Ane tuk na, tadə ndo mekelenj eye a ze neŋgeye ta gədaŋ ki yaw na, ma buwiye faya abəra wu həlay ŋgay niye hay a səmawa ha ka bo aye. Ada ma həliye zlele i ndo niye ma ŋgənatay ha a ndo hay tebiye.»

²³ Yesu a gwadətay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo mənən dərə. Ndo nakə ka dzəna ga bay aye

na, neŋgeye dūh ndo mənəsən ha məsler.»

Məməw i məsəfərə nakə lele bay aye

Mata 12.43-45

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, ma gwadeye a gər ŋgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.”

²⁵ Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay mafada eye lele ada malambada eye.

²⁶ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfərə neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye.»

²⁷ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, ŋgwas wuray mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye, a wuda a gwad: «Məŋgwese ka gər i ŋgwas nakə a wa kar aye ada ka sa wah ŋgay aye.»

²⁸ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Məŋgwese dūh na, ka gər i ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye andza nakə a tsik aye.»

Masuwayanj tə dzaydzay

Mata 12.38-42; 5.15, 6.22-23

²⁹ Ka təv nakə ndo hay faya ta səkahiye naha haladzay ka təv i Yesu aye na, Yesu a pa bo ka mətsike, a gwad: «Ndo neheye anəke aye na, lele eye

hay bay. Ta tsətsahiye nā gatay masuwayaŋ na, kəkay! Asah! Ma dāba i masuwayaŋ i Zonas ndo mādē ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.

³⁰ Hərwi Zonas a təra na, masuwayaŋ ka gər i ndo i gəma i Ninive hay.* Andza niye neŋ Wawa i Ndo na təriye masuwayaŋ a ndo neh-eye anəke aye dərmak.

³¹ Ŋgwas wuray andaya neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətəne bazlam i Salomonə neheye maraha eye ta metsehe aye.† Ndo andaya kanaŋ a ze ha Salomonə. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye mamatay ha mənese.

³² Pat i sariya i Mbəlom na, ndo i gəma i Ninive hay ta deyeweye. Ta lətsiye kame i ndo neheye anəke aye ta matay ha mənese. Hərwi ndo i gəma i Ninive hay tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə Zonas a tsikatay aye na, ta gər ha mezeleme. Ndo andaya kanaŋ a ze Zonas bədaw?»

³³ Yesu a gwadətay sa: «Dada ndo ma zlaweye lalam ŋgay ma piye faya ako ma ŋgahiye na kəgəbay ma hurəkwiye faya gəse daw? Ma piye na duh na, ka wu mape lalam hərwi ada ndo

neheye ta fələkwiye a gay aye mâ dəvatay dzaydzay.

³⁴ «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. Ane tuk na, tadə dəre magulufa eye na, bo yak ma ləvonə.

³⁵ Ge metsehe lele bəna, wu nakə ma vələkeye dzaydzay aye mâ təra ləvonə bay.

³⁶ Tadə bo yak kətsek mə dzaydzay, təv kwa tsekweŋ ma ləvonə bəna, niye na bo yak tebiye mə dzaydzay. Niye na, andza lalam nakə dzaydzay ŋgay aye faya ma dəvakeye dzaydzay aye.»

*Yesu a matay ha mənese a Farisa hay
ta ndo mədzaŋgawa bazlam i
Mbəlom mapala eye*

*Mata 23.1-36; Markus
12.38-40*

³⁷ Yesu a ndəv ha mətəsike me na, Farisa wuray a zalay ka mənde wu mənday a gay ŋgay. Ti ye ta dazlay a mənde wu mənday.

³⁸ Farisa niye a zəba ka Yesu na, a gay wadəŋ wadəŋ. A gay wadəŋ wadəŋ na, hərwi Yesu kə bara həlay andza i kule tay nakə a tsik aye bay.

³⁹ Bəy Maduweŋ a gwadəy: «Nəkurom Farisa hay na, ka tsakadum na, dāba i gəsiyem ta dāba i bəgəlam, ane tuk na, nəkurom maraha eye ta mədzele ka makəle, ka məge sewed.

* 11:30 Zonas 1-4. † 11:31 1 Bəy hay 10.1-13.

⁴⁰ Nəkurom na, matərakahan eye hay. Sərum ha na, Mbəlom nakə a ge dəba i wu hay aye na, maa ge hud eye na, neŋgeye dərmak bədaw?

⁴¹ Duh na, wu neheye ma gəse ada neheye ka bəgəlam kurom hay na, vəlumatay a mətawak hay ada wu hay tebiye ma təriye hərwi kurom tsədanja.

⁴² «Ane tuk na, nəkurom Farisa hay na, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Azlakwa duh faya ka gərume ye ha dedek tə mawude bo i Mbəlom eye. Anaŋ gum wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze mægər ha siye bay.

⁴³ «Nəkurom Farisa hay, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi mə gay i maduwule me na, ka wudum məndze ka təv məndze nakə ŋgwalak aye. Ada ka wudum tā tsikakum me ta mədəslakum ha gər ka təv məhay gər i ndo hay tebiye.

⁴⁴ «Nəkurom na, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka ndzəkitem bo andza tsəvay neheye ndo hay faya ta həhaliye faya tə ŋgatay bay aye!»

⁴⁵ Ndo nəte mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay a gwaday a Yesu: «Miter, ka tsik andza niye na, ka tsada nəmay dərmak.»

⁴⁶ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay dərmak, dəretsətseh ka gər kurom! Nəkurom na, faya ka pumeye wu mamba eye ka ndo hay. Nəkurom eye kwa ta wur həlay nets ka lamumay madzəne tay ha bay.

⁴⁷ «Dəretsətseh ka gər kurom! Hərwi nəkurom faya ka dəzlumeye tsəvay male eye hay. Tsəvay niye hay na, i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye bəba tətə kurom hay tə kəd tay ha aye.

⁴⁸ Andza niye, ka bəzum ha na, nəkurom ma məsler i bəba tətə kurom niye ahəl niye. Nəte ye ta kəd tay hay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Nəkurom i kurom na, faya ka dəzlumeye ka tsəvay tay aye hay.

⁴⁹ Hərwi niye Mbəlom ta ndaraw ŋgay kə tsik ahəl niye, a gwad: «Neŋ Mbəlom na sləratay naha ndo mədə ha bazlam ga hay ta ndo i maslaŋ ga hay. Na slər tay naha na, ta kədiye tay hay siye mə walaŋ tay, ada siye hay ta gateye dəretsətseh.»

⁵⁰ A nəkurom ndo neheye bəgom aye, Mbəlom ma ta tsətsahiye fakuma ndo mədə ha bazlam ŋgay neheye ka kədum tay ha zla anəke bay, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye.

⁵¹ Mbəlom ma tsətsahiye na, kwa ka məkədə i Abel‡ hus ka Zakari nakə tə kəd na

‡ 11:51 Madazlay i wu hay 4.8.

mə walaŋ i təv məvəlay wu a Mbəlom tə gay i mədəsəlay ha gər a Mbəlom aye. §

⁵² «Nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka dərəzłumatay na maged i məsəre wu a ndo hay. Nəkurom eye na, ka deyum-eye a dəma bay. Ada ndo neheye a satay məfələkwe a dəma aye na, faya ka kərahumatay eye tsəved məfələkwe a dəma.»

⁵³ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a yaw abəra mə gay niye. Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay ta payaw bəzay abəra. Ti yaw na, tə wuya ka Yesu tə bazlam i terengez hay wal wal. Ta tsətsah faya gər i bazlam hay wal wal tebiye.

⁵⁴ Ta tsətsah faya andza niye na, hərwi ada m̄a tsik bazlam nakə ŋgwalak eye bay aye. Ada a satay məhəle faya abəra suwat.

12

Məvəlay ha bo tebiye a Yesu Mata 10.26-33, 12.32; 10.19-20

¹ Ahəl niye na, ndo hay haladzay ta haya gər. Nəteye ta giye gwezem wiye. Faya ta mbərasliye bo ka sik tay hay. Ka təv eye niye na, Yesu a lah mətsikatay me a gawla ŋgay hay təday. A gwadətay: «Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay. Andza məgwede bəberek tay nakə faya ta giye aye.

² Wu nakə tebiye maŋgaha eye na, ta diye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta diye ha.

³ Hərwi niye wu nakə ka tsikum ma ləvoŋ aye na, ma ta diye a zləm mə dzaydzay. Wu nakə ka tsikumay a zləm a ndo ta suksuk mə gay aye na, ndo hay ta ta tsəniye ka zavay.

⁴ «Malamar ga hay, neŋ faya na gwadəkumeye: Kā dzədzarumay a ndo neheye ta dziye ha slo i bo aye bay. Nəteye na, ta sliye faya məge wu mekeleŋ ma ziye nakay bay.

⁵ Ndo nakə ka dzədzarumeye na, na dəkumeye ha: Dzədzarumay na, a Mbəlom. Ma dəba i mədahaŋ na, neŋgeye dūh ma kaliye kurom ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye. Ayaw! Sərum ha lele! Dzədzarumay na, a neŋgeye.

⁶ «Ka sərum təbədew, sisi hay zlam na, ta səkəm ta dala sulo bədaw? Mbəlom na, kwa nəte a mətsa ha gər bay.

⁷ Nəkurom na, ka zum tay ha diyeŋ hay. Kwa məkwets i gər kurom na, Mbəlom kə pasla na. Aya ane k̄a dzədzarum bay.

⁸ «Sərum ha na, ndoweye kə dā ha kame i do hay kə gwad: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ Wawa i Ndo na ta diye ha neŋgeye gawla ga kame i gawla i Mbəlom hay dərmak.

⁹ Ane tuk na, tadə ndoweye kə dā ha kame i ndo hay parakka a sər ga ha bay na,

neŋ na tsikiye kame i gawla i Mbəlom hay, na sər na bay dərma.

¹⁰ «Kwa kə tsik wu nakə lelebay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəseye ha. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədanŋa eye na, ma hutiyeye məpəse me bay.

¹¹ «Tadə ta diye kurom ha a gay i maɖuwule me ada kame i ndo mələve dala hərwi məge sariya na, kâ dzalum “Nəmaa ta giye kəkay” bay, kəgəbay “Nəmaa ta gwadiye mey” bay.

¹² Mata dakum ha wu nakə ka tsikumeye na, Məsəfəre Tsədanŋa eye.»

Zlele eye hay tə zlele eye bay aye hay

Mata 6.25-34, 6.19-21

¹³ Tsa na, ndoweye mə walaŋ i ndo niye hay a yaw ka təv i Yesu a gwaday: «Miter, gwaday a malamar ga na, nəmaā ŋgəna zlele nakə bəba may a gəramay ha aye.»

¹⁴ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Dzam ga, maa pa ga məgakum na sariya i wu kurom hay kəgəbay maŋgənakum ha zlele kurom na, maa pa ga way?»

¹⁵ Tsa na, a gwadatay a ndo hay tebiye: «Gum metsehe! Həbum gər kurom abəra ka bor i zlele. Hərwi kwa ndo neŋgeye zlele eye bəbay na, sifa ŋgay mə zlele ŋgay niye bay.»

¹⁶ Yesu a təkəratay dzeke, a gwadatay: «Ndowneye andaya zlele eye, wu ŋgay məpele abəra ka dala na, haladzay.

¹⁷ A dzala ada a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: “Na giye kəkay? Təv andaya hərwi məhayay gər a wu ga hay bay.”

¹⁸ «A gwad sa: “Wu nakə na giye na, anaŋ: Na mbəzliye ha de ga hay. Na ŋgariye a dəma bagwar eye hay neh-eye ta sliye ɖa məhayay gər a dəma a wu mənday ga hay tə siye i wu ga hay aye.

¹⁹ Na ge andza niye na, na gwadeye a bo ga: Bo ga! Wu ga na, haladzay. Ma ndziye məve weɖe weɖe. Anəke na, zəzukw bo tuk! Nda wu mənday, sa wu məsay ada ŋgwasa.”

²⁰ «Ane tuk na, Mbəlom a gwaday a ndo niye: “Nəkar na, matərakahaŋ eye! Bəgom ta həvad nakay na, ka mətiye. Ada wu neheye tebiye ka hayay gər aye na, i way tuk!”»

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, hərwi ndo nakə a hayay gər a zlele a bo ŋgay eye ŋgway aye. Ane tuk na, ka ɖəre i Mbəlom na, zlele eye bay.»

²² Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi peteked bay.

²³ Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey.

²⁴ Zəbum ka maŋgəhak hay təday: Nəteye na, ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər andaya bay. De tay andaya məpe a dəma wu tay hay bay. Kwa ada sewene tay andaya bay. Ane tuk na, Mbəlom

faya ma vɛlateye wu mɛnday. Nɛkurom na, ka zum diyen hay bɛdaw?

25 «Way nakɛ mɛ walan kurom ma sliye faya masɛkah ha mɛndze ngay ka mɛndzibɛra ta mɛdzele gɛr ngay nakɛ faya ma dzaliye aye na, way?

26 Aya! Ka wu nakɛ tsekwen aye na, ka slum faya mɛge dɛh bay tuk na, ka dzalumeye ka wu siye na hɛrwi mey?

27 Ehey zɛbum ka guzer neheye mavurza eye tɛday! Nɛteye na, tɛ ge mɛsler i wuray bay, tɛ ngar peteked bay. Faya na gwadakumeye, kwa Salomon nakɛ zlele eye haladzay aye, dɛda kɛ pa ka bo peteked andza mɛvurze i guzer neheye bay.

28 Andza niye Mbɛlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bɛgom nakay. Tɛdɛ na, guzer niye ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha ako. Kɛ ge andza niye na, nɛkurom dɛh Mbɛlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bɛdaw? Kwa a nɛkurom neheye mɛdzal gɛr tsekwen aye bɛdaw!

29 «Ka ndɛdikum gɛr huya ka mɛdzele ka wu nakɛ ka ta ndayumeye tɛ wu mɛse aye bay.

30 Maa pɛla wu neheye na, ndo neheye tɛ sɛr Mbɛlom bay aye. Nɛteye na, ta zɛzukway bo a mapɛle bay tebiye. Ane tuk na, Bɛba kurom mɛ mbɛlom a sɛr wu nakɛ a sakum aye.

31 Lahum mapɛle na, Bɛy i Mbɛlom ada wu siye hay na, Mbɛlom ma vɛlakumeye.

32 Nɛkurom neheye haladzay bay aye, kɛ dzɛdzarum bay! Hɛrwi ki yay a gɛr a Mbɛlom Bɛba kurom kɛ vɛlakum tɛv mɛndze ma bɛy ngay.

33 «Nɛkurom dɛh sɛkɛmum ha wu kurom hay ada vɛlumatay suloy eye a ndo i mɛtawak hay. Ngarum gwezem neheye ta nasiye bay aye. Ada ka hayumay gɛr a dɛma a zlele kurom nakɛ mɛ mbɛlom aye. Mɛ dɛma na, mɛkal ma sliye mede faya bay. Kwa mɛtul ma ndisliye faya bay.

34 Hɛrwi dɛrev kurom mandza eye na, ma tɛv nakɛ zlele kurom mɛ dɛma aye.»

*Ndzum tsezlezlenɛ
mahɛbe mɛmaw i Yesu
Mata 24.45-51*

35 «Barum na bɛzihud kurom hɛrwi mɛge mɛsler. Pum ako ka lalam kurom hay mɛ mbata bay.

36 Tɛrum na, andza ndo mɛge mɛsler neheye ndo i gay a gɛratay ha gay ngay, a ye mɛzle dahɛlay aye. Nɛteye na, ta hɛbiye na hus ahɛl nakɛ ma maweye abɛra ma mɛzle dahɛlay aye. Kɛ maw kɛ fay a mɛged na, ta hɛndɛkeye na mɛged.

37 Mɛngwese ka gɛr i ndo i mɛsler niye hay ndo i gay tay kɛ ndislew na, ma ndzateye a gɛr nɛteye mandzahɛra eye bay. Sɛrum ha lele! Ndo i gay niye ma bariye bɛzihud ngay ta wu i mɛbere bɛzihud.

Ma zalateye a ndo i mäsler ngay hay. Ma ndziye tay ha ka tæv mändzay. Ma völateye wu mänday.

³⁸ Kwa tadä a maw na, ta magärhäväd kwa kə gaw mahonok ka zay magärhäväd, ki yaw kə ndislew fataya faya ta häbiye na ta ndzahära bay na, mængwese ka gər tay.»

³⁹ Yesu a gwadatay sa: «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sər həlay nakə məkäl ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma gəriye ha gay ngay məkäl mâ yaw mâ sləlay na bay.

⁴⁰ Nəkurom dərma kə ləvum bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərume ye bay.»

⁴¹ Tsa na, Piyer a tsətsah faya a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzeke nakay ka ndzəkät ha bo na, hərwi may dəkdek tsukudü hərwi ndo hay tebiye daw?»

⁴² Bəy Maduweŋ a mbəday faya, a gwaday: «Ndo i mäsler ngwalak eye ada ma giye mäsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ngay a gwaday: “Gatay gər a siye i ndo mäge mäsler ga hay. Vəlatay wu mänday tə həlay eye.”

⁴³ Mængwese ka gər i ndo mäge mäsler niye tadä ndo i gay ngay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye mäsler andza nakə tə tsikay aye.

⁴⁴ Neŋ faya na gwadakumeye: ako məkəle ka dala. A seŋ na, Sərum ha na, ndo i gay ngay ma gəray ha zlele ngay tebiye mâ ləvay gər.

⁴⁵ «Ane tuk na, ndo i mäsler kə gwaday a gər ngay: “Maka! Ndo i gay ga ma maweye bəse bay.” Tsa na, a pa bo ka mändəbe ndo i mäsler hasləka eye siye hay ta ndo i mäsler ngwas eye hay. Tadä a nda wu mänday, a sa wu mäsay ada a kwaya,

⁴⁶ ndo i gay ngay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma häbiye bay aye ada a sər bay aye. Ki yaw na, ma vəleye dəretsətseh haladzay, ma həhariye na ndo i mäsler niye. Ma kəliye ha a tæv i ndo neheye ta təma bazlam i Mbəlom bay aye.

⁴⁷ «Tadä ndo i mäsler a sər ha wu nakə ndo i gay ngay a say mâ gay aye, ane tuk na, ndo i mäsler kə ləva ha bo bay kəgəbay kə ge andza nakə a say a ndo i gay ngay aye bay na, ta geye dəretsətseh haladzay.

⁴⁸ Aya ane tuk na, ndo i mäsler nakə a sər wu nakə a say a ndo i gay ngay mâ gay na bay na, ada kə ge wu nakə dā i mändəbe na na, ta ndäbiye na haladzay bay. Ndo nakə tə vəlay haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay dərma kə. Ndo nakə tə gəray ha wu a həlay haladzay aye na, ta tsətsahiye faya haladzay wene wene aye.»

*Manğəne ta sariya
Mata 10.34-36*

⁴⁹ «Neŋ na yaw na, na zlaw ako məkəle ka dala. A seŋ na, mâ vat anəke.

⁵⁰ Ane tuk na, ta dzəhuəbiye ga ha a dəretsətseh təday, a

seŋ mə dərev ga na, kə ge bo tsiy.

⁵¹ Ka dzalum na zlaw ka mändzibəra na, zay daw? Na gwadakumeye a'ay! Na zlaw na, maŋgəne.

⁵² Ma dazleye anəke, ndo hay zlam mə gay na, ta ŋgəniye ndo mahkar ta kədiye bo ta ndo neheye sulo aye. Ndo hay sulo ta kədiye bo ta ndo neheye mahkar aye.

⁵³ Bəba ta wawa ŋgay ta səriye bo bay, wawa ta bəba ŋgay ta səriye bo bay. Maya tə dem ŋgay ta səriye bo bay ada dem ta may ŋgay ta səriye bo bay. Maya i zal ta dahəlay i wawa ŋgay ta səriye bo bay ada dahəlay i wawa ta may i zal ŋgay ta səriye bo bay.»

*Məsəre ha ka bo abəra wu
Mata 16.2-3, 5.25-26*

⁵⁴ Yesu a gwadawatay a ndo niye hay tebiye dərmaŋ sa: «Nəkurom na, ka ŋgatumay a pazlay kə lətsew tə mægəma na, ka gwadum bəse tsa, yam ma piye ada yam ma piye dedek.

⁵⁵ Tadə ka ŋgatumay a mətasl ka vəzlaw ta diye i Salawa na, ka gwadum merəbe ma giye. Ada merəbe ma giye dedek.

⁵⁶ Nəkurom na, ndo məvay gər a ndo hay. Ka sərūm maŋgəne tay ha wu i dala tə wu i magərmbəlom na, tə waray. Ada həlay nakə anəke aye ka sərūm bay na, kəkay?

⁵⁷ «Hərwi mey, nəkurom na, ka sərūm maŋgəne ha ka bo abəra wu nakə lele bay aye tə wu nakə dedek aye bay na, ka mey?

⁵⁸ Tadə ndo ka wuda fakaya, faya ka deyumeye kame i ndo mäge sariya na, lambadum ha bazlam eye ka tsəved ahəl nakə faya ka deyumeye mba aye. Kə ge andza niye bay na, ndo niye ki ye kar ha ka təv i ndo mäge sariya na, ndo mäge sariya ma vəliye kar ha a həlay i sidzew. Sidzew ma kaliye kar ha a daŋgay.

⁵⁹ Sər ha na, kwa a ləkaw fakaya dala nəte ka hama na bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay bay.»

13

Mambədə tsəlök

¹ Ahəl niye na, ndo hay ti yaw ka təv i Yesu. Ti ye naha ta təkəray tə gwaday: «Ahəl niye na, Pilat kə kəd siye i ndo i Galile hay. A kəd tay ha ahəl nakə faya ta vəlay wu a Mbəlom aye. A dzapa ha bambaz tay tə bambaz i gənw neheye tə kəday a Mbəlom aye.»

² Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Ka dzalum na, Galile neheye ta bəbazl tay ha aye na, ta ze siye i Galile hay tə mezeleme daw?

³ Neŋ faya na tsikakumeye, a'ay andza niye bay! Ane tuk na, tadə ka gərūm ha mezeleme kurom bay na, nəkurom tebiye ka mətumeye andza nəteye dərmaŋ.

⁴ Tsukudu ndo niye hay kuro gər eye tsamahkar aye gay zəbol eye a mbəzl fətaya ma Silowe ka dala i Zerolem aye na, ka dzalum

na, ta ze tay ha siye i ndo i dala i Zerozelem tə mezeleme daw?

⁵ Neŋ faya na tsikakumeye andza niye bay. Ane tuk na, tadə ka gərum ha mezeleme kurom bay na, nəkurom tebiye ka mətumeye andza nəteye.»

⁶ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke, a gwadatay: «Ndoweje andaya a zəv dərizl i gərdaf wuray andza gurov a guvah ŋgay. Pat wuray na, a ye mata ŋgalaw hohway i gərdaf niye. A ye naha na, dərizl i gərdaf niye kə wa bay.

⁷ Ndo i guvah niye a gwaday a ndo matsəpay na guvah niye: “Zəba! Kə ge anəke məve mahkar na yawaw mata pəle naha hohway i dərizl gərdaf nakay. Ane tuk na, na huta faya hohway bay. Ma nesəjeje ha təv ma guvah kəriye na, hərwi mey? Dəs na abəra mə dəma!”

⁸ Ane tuk na, ndo matsəpay na guvah niye a mbəday faya a gwaday: “Ndo i gay ga, biyeŋ na, gər ha. Na leye bəd ka tsakay eye tuwwe. Na lay na, na peye bərbur.

⁹ Na ge ha andza niye na, agəna ka viye neŋged na, ma wiye. Kə wa bay na, ka dəsiye na tuk.”»

Yesu a mbəl ha ndo abəra ma dəvats pat i mazəzukw bo

¹⁰ Yesu faya ma tətikatay a ndo hay mə gay i maduwule me pat i mazəzukw bo.

¹¹ Nŋwas wuray andaya dəvats eye mə dəma dərmak. Dəvats niye kə

ndza faya məve kuro gər eye tsamahkar. Fakalaw a təra ha. A guduk ha a mba faya mələtse dzik bay.

¹² Yesu a ŋgatay a ŋgwas niye na, a zalay. Tsa na, a gwaday: «Ka mbəl abəra ma dəvats yak.»

¹³ Yesu a pa faya həlay. A pa faya həlay na, kwayaŋŋa a lətse dzik lele. Tsa na, ŋgwas niye a zambaday a Mbəlom.

¹⁴ Ane tuk na, wu nakə Yesu a ge, a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye na, a ndalay a bəy i gay i maduwule me. A tsikatay a ndo hay a gwadatay: «Pat andaya məkwa hərwi məge məsler. Kā mbəlamay ha ndo na, pat niye hay bəna, pat i mazəzukw bo bay!»

¹⁵ Bəy Maduweŋ a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom tebiye na, ndo neheje ta məvay gər a ndo aye! Pat i mazəzukw bo na, kwa way a pəla ha sla ŋgay kəgəbay zunŋo ŋgay mede ha ka məse yam bədaw?»

¹⁶ Nŋwas nakay gwala i Abraham, Fakalaw a dzawa na na, neŋgeje məve kuro gər eye tsamahkar. A ye ka bo məpəle ha abəra ma mədzewe pat i mazəzukw bo bədaw?»

¹⁷ Bazlam i Yesu niye a mbədatay faya andza niye na, horoy a gatay a ndo mənə dəre ŋgay niye hay tebiye. Ane tuk na, ndo hay tebiye na, məsler i Yesu niye a gawa aye, a ye tay a gər haladzay.

*Dzeke i wur i bəzan̄ ta gəde
Mata 13.31-33; Markus
4.30-32*

18 Yesu a gwad: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wuye mey?

19 Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, andza wur i bəzan̄ nakə ndo a zla a sləga ka dədan̄ aye. A sləga na na, a ndzohw. A gəl, a təra andza gərdaf, diyen̄ hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

20 Yesu a gwadatay sa: «Na ndzəkit ha Bəy i Mbəlom sa na, ta wuye mey?

21 Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekwen̄ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlaḅ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaḅa eye a kwasa a həmbot.»

*Mede a Bəy i Mbəlom
Mata 7.13-14,21-23*

22 Yesu a həl bo ma diye a Zerozelem na, a ye ta wuzlahgəma ada ta gəma hay. Faya ma diye na, a dawa ha bazlam i Mbəlom.

23 Ahəl nakə faya ma tsikat-eye bazlam i Mbəlom aye na, ndoweye a tsətsah faya a gwaday: «Bəy Maduwen̄, mata təme na, ndo ma i ŋgal eye daw?»

Yesu a mbəda faya a tsikatay a ndo niye hay tebiye, a gwadatay:

24 «Gum gədan̄ məfələkwe ta tsəved̄ nakə maŋgədətse aye. Faya na gwadəkumeye ndo hay haladzay ta pəliye tsəved̄ məfələkwe ada ta hutiyē tsəved̄ sa bay.

25 Hərwi ndo i gay kə lətse ka dərəzl a maged̄ na, ka ndzumeye ma bəra. Ka fumeye a maged̄ ŋgay. Ka gwadəkumeye naha: «Bəy Maduwen̄, həndəkamay na maged̄ tey.»

«Ma mbədəkumaweye faya, ma gwadəkumeye: «Ka yumaw mən̄gay, na sər kurom ha bay.»

26 «Aya! Ka gwadəkumeye: «Ka ndayakwa wu mənday ada ka sakwa wu məsay dziye tə nəkar. Ka tətikamay bazlam i Mbəlom ka təv neheye ma gəma may aye.»

27 «Ma gwadəkumeye sa: «Ka yumaw mən̄gay na, na sər kurom ha bay, a nəkurom ndo mäge mezeleme hay. Dum abəra ka təv ga!»

28 «Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. Ka ŋgatumeye a Abraham, a Izak, a Zakob ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ma Bəy i Mbəlom. Nəkurom na, ta dərəzliye fakuma abəra.

29 Ndo hay ta deyeweye abəra mə bəzay, ma məgəma ta deyeweye ma diye i yam ada ta deyeweye ma diye i tsakay. Nətēye tebiye ta diye a Bəy i Mbəlom. Ta ndziye ta ndiye wu mənday mə dəma.

30 Ane tuk na, ndo neheye nətēye ndo i dəba hay anəke aye na, ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

*Yesu nən̄geye ka tsəved̄ faya
ma diye a Zerozelem
Mata 23.37-39*

³¹ Yesu a ndəv ha mətsike me na, kwayan̄na Farisa wuray ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Lətse do a bəra kanan̄! Do a təv mekeleŋ eye bəna, a say a Herod məkəde kar.»

³² Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Dum gwadumay a mezerew niye na, na həhariye fakalaw abəra ka ndo hay ada na mbəliye tay ha ndo hay abəra ma dəvats bəgom tə tədœ təday. Ka pat mamahkar eye na, na ndəviye ha məsler ga.

³³ Ane tuk na, na ndisliye ha mede ga bəgom, tədœ ada tədœ taday təday. Hərwi ta kədiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom ma təv mekeleŋ na, a ye ka bo bay. A ye ka bo ta kədiye na ma Zerozelem.»

³⁴ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar! Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a huđ i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay!

³⁵ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeneye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: «Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ

aye!*"»

14

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo sa

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i bəy i Farisa wuray hay mata ndayaw wu mənday. Ndo hay niye tebiye mə dəma aye faya ta zəzuriye na Yesu.

² Ndo wuray andaya dəvats eye, bo ŋgay mazlambara eye. Neŋgeye malətse eye kame i Yesu.

³ Yesu a dazlay a mətsike me, a tsətsah ka ndo mədzan̄gawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta Farisa hay. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukudu kə vəl bədaw?»

⁴ Ane tuk na, a satay mambəday faya bay.

Yesu a gəs ndo niye dəvats eye mə həlay. Tsa na, a mbəl ha. A gwaday: «Do wu yak a mətagay.»

⁵ Tsa na, a gwadatay a ndo niye hay: «Tədə ndo mə walan̄ kurom, wawa ŋgay kəgəbay sla ŋgay kə dəd a bədiyem pat i mazəzukw bo na, ma diye kwayan̄na ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw?»

⁶ Ndo niye hay ta mba faya mambəday faya bay.

Məhəne ha gər

⁷ Yesu a ge ŋgodgor ka ndo neheye tə zalatay ka wu mənday aye. A ge fataya ŋgodgor na, hərwi tə lah ka təv məndzay lele eye. Hərwi

* 13:35 Dames hay 118.26.

niye a tsikatay a ndo niye hay tebiye ta dzeke.

⁸ A gwadātay: «Tadə ndo kə zalaka a magurlom i mæzle dahəlay na, kâ ye kâ ndza ka tæv mændzay lele eye bay. Ka ndza ka tæv mændzay lele eye na, agəna ta zalay a ndo nakə a ze kar aye dərma.

⁹ Ada ndo nakə a zalakum ta ndo niye, ki yaw na, ma gwadakeye: «Lətse! Gəray ha tæv mændzay a ndo nakay.» Ka lətsiye, ka diye ka tæv mændze nakə duk aye na, horoy ma gakeye.

¹⁰ Duh bay, tadə ta zalaka na, do ndza ka tæv mændzay nakə lelebay duk ma dəba aye, hərwi ada ahəl nakə ndo nakə a zalaka ki yaw na, ma gwadakeye: «Dzam ga, dara ndza ka tæv mændzay lele eye. Andza niye, nəkar, ka təriye kame i ndo niye mazala eye hay tebiye na, ndo bagwar eye.»

¹¹ Hərwi ndoweye ka səgər ha bo ŋgay na, ta təriye ha wawa eye. Ndowneye kə hənə ha gər, a təra ha bo ŋgay wawa eye na, ta səgəriye ha bagwar eye.»

¹² Tsa na, Yesu a gwadāy a ndo nakə a zalay aye: «Tadə ka vəliye wu mənday a ndo hay na, kâ zalatay a dzam yak, a malamar yak hay, a gwala yak hay, a ndo i zlele hay bay, hərwi nəteye na, ta sliye faya məzalaka. Ta hamakeye wu mənday nakə ka vəlatay aye.

¹³ Ane tuk na, tadə ka vəlateye wu mənday i magurlom a ndo hay na, zalatay a ndo i mətawak hay, a ndo

videl eye hay, a ndo matəra eye hay, ada a guluf hay.

¹⁴ Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə məŋgwese pat nakə ndo i ŋgwalak hay ta lətseweye abəra ma mədahan̄ aye. Nəteye na, wu tay andaya məvəlatay a dəma bay. Mata vəlatay a dəma na, Mbəlom.»

*Dzeke i ndo mazala eye hay
Mata 22.1-10*

¹⁵ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ndo nəte mə walaŋ tay a gwadāy a Yesu: «Məŋgwese ka ndo nakə ma ta ndiye wu mənday ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁶ Yesu a mbəday faya a gwadāy: «Pat wuray na, ndoweye andaya a da wu mənday haladzay. A da wu mənday niye na, a zalatay a ndo hay haladzay ka mənde.

¹⁷ Həlay i mənde wu mənday a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay mata zalatayaw a ndo hay. Mā gwadātay tā yaw anəke hərwi wu mənday maləva bo eye tsiy.

¹⁸ «Ndo i məsler a həl bo a ye a gwadātay dumara. Ane tuk na, kwa way a may ha me. Ndo makurre eye a gwadāy a ndo i məsler: «Na slay mede naha bay. Na səkəm guvah anəke na zəbaweye faya təday. Pəsa ga ha, mâ ndalaka bay.»

¹⁹ «Ndo neŋged a gwadāy: «Na səkəm sla hay anəke sulo sulo zləm, na diye na ta dziye tay ha təday. Amboh pəsa ga ha, na slay naha bay. Mā ndalaka bay.»

20 «Ndo mekelenj eye a gwaday sa: “Na zla dahalay anake hærwi niye na slay naha mede naha bay.”

21 «Ndo i mæsler niye a maw a mätagay. A ye ka tæv i ndo i gay ngay. A tækəray bazlam i ndo niye hay a ndo i gay ngay. Ndo i gay ngay a tsæne andza niye na, a ndalay haladzay. A gwaday a ndo i mæsler ngay: “Do bæse ka tæv mæhay gær hay, ka tsæved i walañ j gay hay. Zalatayaw a ndo i mätawak hay, a ndo videl eye hay, a guluf hay, a ndo matæra eye hay, tâ yaw kanaanj.”

22 «Ndo i mæsler a ye a zalatayaw a slala i ndo niye hay. A maw a gwaday a ndo i gay ngay: “Ndo i gay ga na ge mæsler nakə ka tsikenj aye, ane tuk na, tæv andaya ndo hay ta rah a dæma bay.”

23 «Tsa na, ndo i gay ngay a gwaday: “Do ka tsæved neheye a ye a gæma wawa eye hay ada ka tsæved neheye a ye ta tsakay i dzal aye. Gatay kutonj tâ yaw ada gay ga mâ rah ta ndo hay birtsitse.

24 Neñ faya na gwadakum eye: Ndo neheye tæ lah mæzalatay kurre ta yaw bay aye na, ndəray kwa næte mæ walañ tay ta ndzakiye daf ga bay.”»

Matære gawla i Yesu ta dedek eye

Mata 10.37-38, 5.13; Markus 9.50

25 Ndo hay haladzay tæ paway bæzay a Yesu. Ahəl nakə faya ta diye ka tsæved

aye na, Yesu a mbæda me ka tæv i ndo niye hay faya ta pay bæzay aye, a gwadatay a næteye niye tebiye:

26 «Ndo nakə a say matære gawla ga aye na, mâ wuda bæba ngay, may ngay, ngwas ngay, wawa ngay hay, malamar ngay hasləka eye hay kwa malamar ngay dem eye hay, mâ wuda tay ha mâ ze neñ bay, kwa mægwadaj a gær ngay neñ eye mâ ze neñ bay, bæna, ma sliye faya matære gawla ga bay.

27 Ndoweeye kə zla mayako mazləmbada eye kə peñ bæzay bay na, ma sliye faya matære gawla ga bay.

28 «Tadə ndo mæ walañ kurom a say mæge gay na, ma ndziye ada ma pasliye suloy nakə ma dziye ha ka mæge gay, ma zæbiye faya ma sleye dæ mandæve ha mæsler daw.

29 Andza niye tadə kə dzala faya dze bay. A pa naha mædok eye dækdæk tsa, ka ndæv ha madæzle bay na, ndo hay ta ngatay na, ta ngwasiye faya.

30 Ta gwadiye: “Ndo nakay a dazlay a madæzle gay tuk na, kə mba faya mandæv ha mæsler eye bay!”

31 «Andza niye bæy nakə sidzew ngay hay gwezem kuro aye na, ma diye mata ge væram ta bæy nakə sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw? Ma ta diye madazlay a væram na, ma ndziye ma dzaliye gær lele tæday. Ma tsætsahiye a gær ngay: “Anake na, ta sidzew ga

hay gwezem kuro na, na sliye faya mäge varam ta bəy nakə sidzew ŋgay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw?»

³² Tadə ma sliye faya bay na, ma sləriye ndo hay ka təv i bəy niye ahəl nakə nengeye dərəŋ mba aye. Ma tsətsahiye naha faya mändze zay.»

³³ Yesu a gwadətay sa: «Andza niye mə walaŋ kurom dərma, tadə ndoweye kə gər ha wu ŋgay tebiye bay na, ma sliye faya matəre gawla ga bay.»

³⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa, a gwadətay: «Ayaw sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matəre ha m̄a vəd hərəbəba sa na, ma kəkay?»

³⁵ Ta sliye faya mäge ha məsler sa bay. Kwa məkutse a guvah andza bərbur bəbay na, ma giye ŋgama bay. Ta kutsiye ha a bəra. Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, m̄a tsəne lele!»

15

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye Mata 18.12-14

¹ Pat wuray na, ndo matsekele dzaŋgal hay ta siye i ndo i mezeleme hay tebiye ti ye ka təv i Yesu. Nəteye niye tebiye ti ye na, mata pay zləm a bazlam i Yesu.

² Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a Yesu ta ndo niye hay na, tə may ha mənese a Yesu, tə gwad: «Ndo nakay i ŋgay a təma tay ha ndo i mezeleme

hay ada ta ndiye ka bo wu mənday ka təv manəte eye na, kəkay?»

³ Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta tsikiye. A mbədətay faya ta dzeke, a gwadətay:

⁴ «Tadə ndəray mə walaŋ kurom təbaŋ ŋgay hay andaya temerre ada a dze faya abəra nəte mə walaŋ i təbaŋ ŋgay niye hay na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid eye niye hay, ma diye mapəla ahaya nəte eye niye a dze aye ma huta ahaya təday bədaw?»

⁵ Tadə kə huta na na, dərəv ŋgay ma ŋgwasiye haladzay. Ma pa ahaya təbaŋ ŋgay niye ka dzegwem,

⁶ ma zla ahaya a mətagay. Kə zla ahaya na, ma zalateye a dzam ŋgay hay ta ndo i maged ŋgay hay ada ma gwadateye: “Dumara ŋgwasakwa ka bo dziye hərwi təbaŋ ga nakə a dze aye na, na huta na.”»

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Tadə ndo nəte kə gər ha mezeleme ŋgay na, sərūm ha na, mənəgwe ma giye andaya ka təv i Mbəlom mə mbəlom andza niye dərma, a ze ndo neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta zəba ka bo tay andza mezeleme andaya fataya təbey, a satay məgəre ha mezeleme tay bay aye.»

Dzeke i kwar i suloy nakə a dze aye

⁸ Yesu a gwadətay sa: «Kəgəbay, ŋgwas waray nakə kwar i suloy andaya kuro ada a dze faya abəra nəte na, ma

piye ako ka lalam, ma fadiye na gay ngay ada ma pæliye na tæ maræzlay a gær eye lele ma hutiiye na tæday.

⁹ Kæ huta na na, ma zalateye a dzam ngay hay ta ndo i mæged ngay hay. Ma gwadateye: “Dumara, ngwasakwa ka bo dziye hærwi na huta na kwar i suloy ga nakæ a dze aye.”»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Særum ha, tadæ ndo næte kæ gær ha mezeleme ngay na, mængwese andaya mæ walaŋ i gawla i Mbælom hay.»

Dzeke i bæba nakæ a pæsai ha mænese a wawa ngay aye

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweeye andaya na, wawa ngay hay sulo.

¹² Pat wuray na, bo wawa eye nakæ a tsætsah ka bæba ngay, a gwadai: “Bæba ga, zlele yak nakæ ka ngænamay ha aza ta malamar ga aye na, vælæŋ faya abæra i ga anæke.” Bæba tay a tsæne andza niye na, a ngænatay ha zlele ngay a wawa ngay niye hay sulo aye.

¹³ «A ndza mæhæne tsekweŋ na, wawa niye bo wawa eye a hæl zlele nakæ bæba ngay a vælai aye, a sækæm ha. Ma dæba eye na, a hæl bo a ye ha ka bo ta suloy niye a gæma dæreŋ eye. A ndisl a gæma niye na, a dazlay a mæge wu nakæ lelebay aye. A nas ha suloy niye tebiye.

¹⁴ «Suloy niye a ndæv faya abæra tebiye na, mandærzlaŋ bagwar eye a ge ma gæma eye niye. Wawa niye a huta wu mændai sa bay.

¹⁵ Tsa na, a ye mata pæle mæsler. A huta mæsler niye na, mæ gay i ndo wuray ma gæma eye niye. Ndo niye a slær ha a pesl mata tsækure madæras hay.

¹⁶ Ahæl nakæ nængeye faya ma tsækuriye madæras hay aye na, may a wur faya. A say hæbe mænde wu mændai nakæ tæ vælawatay a madæras hay aye na, ndæray kæ vælai bay.

¹⁷ «Tsa na, a dazlay mædzele ka dæretsætseh ngay. A dzala ka mændze ngay nakæ mæ gay i bæba ngay aye, a gwad: “Mæ gay i bæba na, ndo i mæsler ngay hay faya ta ndiye wu mændai lele ada a ze naha fataya abæra. Ada neŋ tuk na, na mætiye tæ may kanaŋ na, kækay!

¹⁸ Ngama anæke na, na hæliye bo na miye ka tæv i bæba ga. Na ye na, na gwadeye: Bæba ga, na ge mænese kame i Bæba Mbælom ada kame yak.

¹⁹ Anæke na, na sla tâ zeleŋ wawa yak sa bay. Tæra ga ha andza ndo i mæsler yak tsa.”

²⁰ A dzala andza niye na, a hæl bo a mbæda gær a gay i bæba ngay.

«Mazlambar ma ndisliye a gay i bæba ngay na, bæba ngay a ngatay naha dæreŋ. A ngatay naha na, a gay mæ bo hal-adzay. Tsa na, a hway ka tæv ngay. A ye naha a gæs na ka bo tæmbolok tæmbolok tæ mængwese eye lele.

²¹ Yawa! Wawa niye a gwadai: “Bæba ga, neŋ na, na ge mænese kame i Mbælom

ada kame yak. Nen na, na sla tâ zelenj wawa yak sa bay.”

22 «Ane tuk na, bəba ŋgay a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gwadatay: “A niye bəse! Dum naha, zlumaw rəkawat nakə a le haladzay aye ada kalumay ka bo. Dum naha, zlumaw matsərad, pumay a wur i həlay ada həlumaw tahərak, pumay a sik.

23 Gəsumaw sla niye magəla eye, kədum. Ndayakwa ada ka hatsakweye.

24 Hərwi wawa ga nakay na, haḃe na gwad kə mət, anəke na, nenjeye andaya tə dərə. Haḃe kə dze, anəke na, na huta na. Anəke na, dərev ga kə ŋgwas.” Tsa na, ta dzalay a məhetse tuk.

25 «Ahəl nakə faya ta hatsiye aye na, wawa ŋgay bagwar eye mə pesl ma guvah. Həlay i madayaw ŋgay a mətəgay a sla na, a həlaw bo abəra ma guvah. A yaw mazlambar bəse tə gay i bəba ŋgay na, a tsəne məhetse ta ganjanj eye dəḃtsim dəḃtsim.

26 Tsa na, a zalay a ndo nəte mə walaŋ i ndo i məsler i bəba ŋgay hay, a tsətsah faya a gwadāy: “Maa ge mə gay kway bəgom na, mey?”

27 Ndo i məsler i bəba ŋgay niye a mbəḃay faya a gwadāy: “Faya ta hatsiye hərwi malamar yak kə maw ma təv eye. Ada bəba yak a kəd sla niye magəla eye hərwi kə huta na wawa ŋgay, nenjeye andaya zayzay lele, wuray kə gay bay.”

28 «Wawa bagwar eye a

tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A kərah mede a mətəgay. Bəba ŋgay a yaw ka təv ŋgay, a gay amboh. A gwadāy: “Dara a mətəgay.”

29 Ane tuk na, wawa ŋgay a mbəḃay faya a gwadāy: “Tsəne wu nakə na tsikakeye təday. Kwa anəke bay, na gaka məsler na, məve haladzay ada dāda na kərah bazlam yak daw? Ka vəlenj wawa i vo’ar ada nā ge ha magurlom ta dzam ga hay tey na, ka vəlenj daw?”

30 Ane tuk na, anan wawa yak nakay a nasaka ha zlele ka ŋgwas hay aye na, anəke a maw na, ka kədāy sla sa na, kəkay?”

31 «Bəba ŋgay a mbəḃay faya a gwadāy: “Wawa ga, mâ ndalaka bay. Nəkar mandza eye na, huya ka təv ga ada zlele ga hay tebiye na, i yak bəḃaw?”

32 A ye ka bo təḃe mäge magurlom tə mənḡwese eye na, lele ŋgway. Hərwi malamar yak nakay na gwad na, kə mət. Anəke na, nenjeye andaya tə dərə. Haḃe kə dze, anəke na, na huta na!”»

16

Mbəlom ta suloy

Mata 6.24, 11.12-13, 5.31-32; Markus 10.11-12

1 Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «Nḃoweje andaya zlele eye, ndo məpesle suloy ŋgay andaya. Ti ye naha tə gwadāy a ndo i zlele niye: “Ndo məpaslaka na suloy yak na,

faya ma nasakeye ha zlele yak.”

² «Ndo i zlele niye a tsæne andza niye na, a zalay a ndo mæpesle suloy ŋgay niye a gwaday: “Na tsæne ndo hay tæ tsik ka nækar na, mey? Suloy nday na, pesleŋ na ka ge ha na, wu waray wu waray, hærwi nækar na, ka sliye faya matære ndo i mæsler ga sa bay.”

³ «Ndo mæpesle suloy niye a tsik mægær ŋgay, a gwad: “Ndo i gay ga ma hähariye ga abæra ma mæsler ŋgay ada na giye na, kækay? Ada kwa gædaŋ ga andaya mæfæte sa bay tuk na, kækay? Na gwad na rækiye na, horoy ma geŋeye.

⁴ Ah! Na sær na giye hærwi ada ndo hay ta tæmiye ga a gay tay tadæ ta kal ga ha abæra ma mæsler na!”

⁵ «A ye a zalatay a ndo neheye gwedere i ndo i gay ŋgay andaya fataya aye næte ta næte. Ti ye naha. Tsa na, a gwaday a ndo kurre eye: “Gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?”

⁶ «Ndo niye a mbæday faya a gwaday: “Dos i mal temerre.” Ndo mæpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere yak anañ. A niye ndza bæse, watsa a dæma na, dos i mal kuro kuro zlæm tsa.”

⁷ «Tsa na, a gwaday a ndo nenged: “Ada nækar na, gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?” Ndo niye a mbæday faya a gwaday: “Tabay i bæle temerre.”

«Ndo mæpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere

yak anañ. A niye ndza bæse, watsa a dæma tabay i bæle kuro kuro tsamahkar tsa.”

⁸ «Ndo i gay ŋgay a ŋgatay andza niye na, a zambaday a ndo mæpesle suloy ŋgay hærwi a ge mæsler ta bæbærek. Andza niye, ndo neheye tæ sær Mbælom bay aye na, tæ dzala ka wu nakæ ma ta giye bo kame aye. Ta wuda bo mæ walaŋ tay. Næteye bæbærek eye hay ta ze ha ndo i Mbælom hay.»

⁹ Yesu a sækah ha me ŋgay niye, a gwadatay: «Neŋ faya na gwadumeye sa: Gum ŋgwalak tæ zlele i mændzibæra nakay lele. Hærwi tadæ ka ndæv fakuma abæra na, ka ta hutumeye sifa nakæ ma ndæviye bay aye.

¹⁰ «Ndo nakæ a ge wu wawa eye hay ta tsæved eye na, ma giye wu bagwar eye hay ta tsæved eye dærmak. Ndo nakæ kwa wu wawa eye hay a ge na ta tsæved eye bay aye na, wu bagwar eye hay dærmak ma giye na ta tsæved eye bay.

¹¹ Ada tadæ ka mbum faya mæge mæsler ta tsæved eye lele tæ zlele i mændzibæra nakay bay na, mata vèlakum zlele lele eye na, way?

¹² Tadæ ka særum mægay gær a wu i ndo hay bay na, mata vèlakum wu kurom neheye ka lævumay gær aye na, way?

¹³ «Ndæray ma sliye mæge mæsler a ndo i gay ŋgay hay sulo bay. Hærwi pat nenged na, ma geye sewed a ndo i gay ŋgay nenged, ma wudiye na nenged lele. Kægabay ma gæseye me a ndo nenged, a

ndo nenɓeɗ na, ma gāseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay ka slumeye faya mäge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

14 Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu neheye a tsik aye tebiye. Tə ɲgwasa ka Yesu hərwi nəteye na, ta wuda suloy haladzay.

15 Yesu a gwadətay a Farisa niye hay: «Nəkurom ka təv dəre i ndo hay na, ka gwadum nəkurom ndo lele eye hay. Ane tuk na, Mbəlom na, a sər dərev kurom hay. Hərwi wu nakə ndo hay tə gwad bagwar eye na, ka təv dəre i Mbəlom na, lele bay tebiye.

16 Həlay i bazlam i Musa mapala eye tə dərrewel i ndo mādē ha bazlam i Mbəlom hay kə ndza hus a həlay i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. Kwa abəra ahəl niye na, tə dawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom. Həlay nakay na, kwa way a ge gədaŋ hərwi məfələkwe a Bəy i Mbəlom.

17 Magərmbəlom ta dala na, ta ndəviye. Ane tuk na, kwa wu tsekweŋ ma dziye abəra mə bazlam ga mapala eye bay.

18 «Ndoweeye ka həhar na ɲgwas ɲgay ada kə zla a dāma ɲgwas mekeləŋ eye na, kə ge madama. Ada ndoweeye kə zla ɲgwas nakə zal ɲgay a həhar na aye na, kə ge madama dərmaɓ.»

Ndo i zlele ta Lazar

19 Yesu a gwadətay sa: «Ndoweeye andaya zlele eye.

Nenɓeeye a pawa ka bo pe-tekeɗ nakə a le haladzay aye ada masəkəme ɲgay eye na, suloy haladzay. Nenɓeeye mandza eye pat pat ma wiya ada wu mənday ɲgay na, lele.

20 Ndoweeye andaya dərmaɓ məzele ɲgay Lazar. Nenɓeeye na, mətawak eye, wuray ɲgay andaya bay. Bo ɲgay tebiye na, mbəlak eye dəkdek. A yaw ka maged i ndo i zlele niye. A hənawa mə dāma.

21 A say haḅe mände batatuk i wu mənday nakə a kutsawa abəra ka təv mände wu mənday i ndo i zlele niye. Ane tuk na, kəra hay tə yawa naha ka təv ɲgay mandekede mbəlak ɲgay niye dūh.

22 «Ma dāba eye na, Lazar a mət. Gawla i Mbəlom hay tə zla na ka təv i Abraham. Ndo niye zlele eye a mət dərmaɓ. Tsa na, tə la na.

23 Ndo niye zlele eye na, a sawa dərətsətseh haladzay ma təv məndze i mādahaŋ hay. A zəba dəre, a ma ha dəre a gəma na, a ɲgatay naha a Abraham ta Lazar nəteye ka təv manəte eye dərəŋ tə nenɓeeye.

24 A zalay naha a Abraham, a gwadətay: “Bəba ga Abraham, na gaka mə bo təbədew? Amboh slər Lazar na, mâ təlaka wur həlay ɲgay a yam ada mâ təkweŋew ka dərneh magen zayya tey. Hərwi neŋ faya na siye dərətsətseh haladzay ma ako nakay.”

25 «Ane tuk na, Abraham a gwadətay naha: “Wawa ga, sər ha na, ka huta ka

məndzibəra na, haladzay. Lazar neŋgeye na, kə sa dəretsətseh haladzay. Anəke na, neŋgeye mandza eye barbarra, ma ndiye i ŋgay tey. Anəke nəkar na, ka siye dəretsətseh dərmak tey.

²⁶ Ada sa tsa na, bəḏ zəbol eye mə walaŋ kway. Andza niye ndo neheye a satay mede naha a diye kurom aye na, ta sliye faya mede naha bay. Ada madayaw abəra ka təv kurom a təv may bəbay na, ma tasiye bo bay.”

²⁷ «Ndo i zlele niye a gwadāy naha a Abraham: “Amboh, slər Lazar a gay i bəba ga,

²⁸ malamar ga hay andaya zlam. Mā ye mā gatay ḏaf na, tā yaw a təv i dəretsətseh nakay bay.”

²⁹ «Abraham a mbəḏay faya, a gwadāy: “Malamar yak hay na, Musa ta ndo məḏe ha bazlam i Mbəlom hay andaya ta ḏatay ha. Tā pay zləm a bazlam tay.”

³⁰ «Ndo i zlele niye a gwadāy a Abraham: “Niye na, ma sliye ḏa bay, bəba ga Abraham. Ane tuk na, taḏə ndəray a maw abəra ma bəḏ, a ye ka təv tay na, ta mbəḏiye ha mede tay.”

³¹ «Abraham a gwadāy: “Taḏə ta pay zləm a Musa ta ndo məḏe ha bazlam i Mbəlom hay bay na, kwa ndo mā lətsew abəra ma məḏahaŋ, mā ye ka təv tay bəbay na, ta tsəniye bay.”»

17

*Mezeleme
Mata*

18.6-7,21-22;

Markus 9.42

¹ Yesu a gwadāy a gawla ŋgay hay: «Wu hay andaya haladzay ta səpatiye tay ha ndo hay ka mäge mezeleme. Kutoŋ ma giye bo andza niye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo hay ka mäge mezeleme aye.

² Ŋgama tā baray madiz i kwar a ḏay ada tā kal ha a huḏ i bəlay tə bəmalə nakə ma səpatiye nəte mə walaŋ i wawa neheye tsekweŋ tsekweŋ ka mäge mezeleme aye.

³ Anəke na, gum metsehe lele, həbum gər kurom.

«Taḏə malamar yak kə gaka mənese na, tsikay faya ta tsəfetsəfe aye. Ada taḏə kə gər ha mezeleme ŋgay na, pəsay ha mezeleme ŋgay.

⁴ Taḏə a gaka mənese mə walaŋ i məhəne nəte sik tasəla ada faya ma deyeweye ka təv yak məgwadaka: “Na nasaka, amboh pəsa ga ha” na, pəsa ha.»

*Məgəle ha mədzal gər
Mata 17.20*

⁵ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta tsətsah, tə gwadāy a Yesu: «Bəy Maduweŋ, səkahamay ha mədzal gər ka nəkar tey.»

⁶ Bəy Maduweŋ a mbəḏatay faya a gwadāy: «Taḏə ta dedək mədzal gər kurom mā ge andaya tsekweŋ andza wur i bəzaŋ na, ka slumeye faya məgwadāy a dərizl i gərḏaf i kuvoray nakay: “Ŋgwad abəra kanaŋ, do ta zəv bo a bəlay” na, ma gəsakumeye me.»

Ndo mäge mäsler neheye ta hutiyé magogoy bay aye

7 Yesu a gwadatay sa: «Way nakə mə walaŋ kurom, ndo i mäsler ŋgay faya ma fəteye ma guvah agəna ma tsəkureye na gənaŋ ŋgay hay, kə maw a mətagay na, ndo i gay ŋgay ma gwadəye: “Dara bəse, nda daf” daw?»

8 Ane tuk na, ma gwadəye duh na: “Do naha, deŋew daf ga. Mbədaw ka bo peteked mekeleŋ hərwi məhələŋew daf ga. Ahəl nakə neŋ faya na ndiye ada na siye wu məse aye na, ma dəba eye nəkar dərma ka sliye faya mände wu mənday ada ka siye wu məse.” Ndo i gay ŋgay ma tsikeye andza niye bədaw?»

9 Ka dzalum na, ma geye sisə a ndo i mäsler ŋgay niye hərwi kə gay na wu nakə a tsikay ge aye daw?»

10 «Nəkurom dərma andza niye, tadə ka gum mäsler nakə Mbəlom a gwadəkum “gum” aye na, gwadum duh na: “Nəmay ndo mäge mäsler tsa hərwi nəmay, nəmaa ge na, mäsler nakə təde a ye ka bo nəmaa giye.”»

Yesu a mbəl tay ha ndo madəgwada eye hay kuro

11 Yesu faya ma diye a Ze-rozelem na, a ye tə kokway nakə a ŋəna ha dala i Samari ta dala i Galile aye.

12 Mazlambar ma ta ndisliye a gəma wuray na, ndo madəgwada eye hay kuro ta hway naha a satay mədzəgər tage Yesu. Tə lətse dərəŋ.

13 Tsa na, ta wuda ta gədaŋ, tə zalay naha a Yesu, tə gwad: «Yesu, Bəy! Nəmaa gaka mə bo təbədew!»

14 Yesu a ŋgatataŋ, a gwadatay naha: «Dum ta bəzumay ha bo a ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye.» Nəteye faya ta diye mata bəzatay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, tə mbəl suwud suwud.

15 Ndo nəte mə walaŋ tay a zəba ka bo ŋgay na, kə mbəl suwud suwud. A mbədə gər ka təv i Yesu pəlasl. A ye tə mazambadaŋ naha a Mbəlom ta magala.

16 A ye naha na, a kal ha bo kame i Yesu ta da’ar luz ka dala. A gay sisə haladzay a Yesu. Ndo weye niye na, ndo i Samari hay.

17 Yesu a gwad: «Na gwad tə mbəl na, kuro tebiye bədaw? Neheye tsid eye na, nəteye məŋgay?»

18 Ndəray kə dzala mə walaŋ tay madayaw məgay naha sisə a Mbəlom bay. Duh mayaw na, bərakəzaŋ nakay daw?»

19 Tsa na, Yesu a gwadaŋ a bərakəzaŋ niye: «Lətse! Do wu yak, mədzal gər yak nakə ka dzala ha ka neŋ aye kə mbəl kar ha.»

Maa sər pat i mandəve i məndzibəra na, Mbəlom nəte ŋgwəŋ

Mata 24.23-28,37-41

20 Pat wuray na, Farisa hay ta tsətsah ka Yesu, tə gwadaŋ: «Bəy i Mbəlom ma ta deyeweye na, kəday?»

Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Bəy i Mbəlom ma deyeweye na, ndo hay ta ngateye bay.

21 Ta gwadiye: “Zəbum neŋgeye anaŋ kanaŋ” kəgəbay “Neŋgeye atay” bay. Hərwi sərūm ha Bəy i Mbəlom na, neŋgeye mə walaŋ kurom.»

22 Tsa na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Həlay eye ma deyeweye ma sakumeye mənġatay a Wawa i Ndo kwa pat eye nəte tsa, ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

23 Ta gwadumeye: “Zəbum atay!” Kəgəbay “Zəbum neŋgeye anaŋ!” Ane tuk na, kâ yum bay, kâ hwayum faya bay.

24 Pat eye ma deyeweye neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, andza mawutsede i mbəlom nakə a wutsede na, dzaydzay ŋgay eye a dəv kwa abəra mə bəzay i mbəlom hus a məgəma aye. Na deyeweye na, andza niye.

25 Ane tuk na, na siye dəretsətseh haladzay təday ada ndo neheye anəke aye ta kaliye ga ha.»

26 «Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmaġ.*

27 Ahəl niye na, ndo hay tə ndayawa wu mənġay ada tə sawa wu məsay, tə zlawā dahəlay hay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a

pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalaŋ i yam aye. Yam bagwar eye a rah ka mənġzibəra a dze tay ha siye i ndo hay tebiye.

28 «Sa na, ma ta təriye andza a həlay i Lot: Ndo hay tə ndayawa wu mənġay ada tə sawa wu məsay. Ta səkəməwa wu hay ada ta səməkawa ha. Ta zəvawa dərizl i ġərdaf hay ada ta dəzlawā gay tay hay.

29 Ane tuk na, pat nakə Lot a lətse a yaw abəra ma ġəma i Sodom aye na, ako a paw abəra mə mbəlom andza yam ada tə wuye andaya a təma wafafafa, a dze tay ha ndo i ġəma niye hay tebiye.†

30 Pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta təriye andza niye dərmaġ.

31 «Pat eye niye na, ndo nakə ka ġər i gay ada wu ŋgay hay mə gay aye na, mâ mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Andza niye ndo nakə ma ġuvah aye na, mâ maw a mətəgay bay.

32 Wu nakə a ge bo ta ŋgwas i Lot aye na, mâ mətəsakum ġər bay!‡

33 Ndo nakə ka pələ mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma ta dziye ha đuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma təmiye ha đuh.

34 «Sərūm ha pat eye niye ta həvad na, ndo hay sulo mahəna eye ka slələh na, ta zliye nəte, ta ġəriye ha neŋged.

* 17:26 Madazlay i wu hay 6.5-12, 7.6-23. † 17:29 Madazlay i wu hay 19.24-25.

‡ 17:32 Madazlay i wu hay 19.26.

³⁵ Nḡwas hay sulo ta ləgəriye salamay ka ber, ta zliye nəte, ta gəriye ha nenḡed. [

³⁶ Hasləka hay sulo ma guvah ta fətiye, ta zliye nəte, ta gəriye ha nenḡed.]»

³⁷ Gawla nḡay hay ta tsətsah faya tə gwadəy: «Wu niye ma ta giye bo andza niye na, ka waray Bəy Maduweḡ.»

Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

18

Maduwulay me a Mbəlom tə marəzlay a gər

¹ Ma dəba eye, Yesu a tsikatay dzeke hərwi mədətey ha na, t̄a dūwulay me a Mbəlom huya t̄a ye gər maduwule me bay.

² A gwadətay:

«Ndo mäge sariya wuray ma gəma eye andaya. Ndowneye niye na, madzədzeri i Mbəlom mə dərev nḡay təbey, ada ndo a gay mə gər bay sa.

³ Madakway i nḡwas andaya ma gəma eye niye dərma. Madakway i nḡwas niye a yawa ka təv nḡay pat pat hərwi m̄a gay na sariya nḡay tey. A gwadəy a ndo mäge sariya niye: “Gamay na sariya ta ndo m̄ane d̄ere ga anaḡ tey.”

⁴ «Kə ndza haladzay ndo mäge sariya a kəma mäge sariya i madakway i nḡwas niye bay. A dzala mə gər nḡay a gwad: “Ayaw! Neḡ na dzala

gər ka Mbəlom bay ada kwa ndo a geḡ mə gər bay,

⁵ ane tuk na, madakway i nḡwas nakay faya ma wurdeḡeye me, nḡama na geye na sariya nḡay təday bəna, ma gəriye ha madayaw ka təv ga bay.”»

⁶ Bəy Maduweḡ a gwadətay sa: «Tsənum wu nakə ndo mäge sariya niye nḡwalak eye bay a tsik aye!

⁷ Ada Mbəlom nenḡeye na, ma dzəniye ndo nḡay hay bədaw? Tadə faya ta tuway naha bo na, ma giye mahonok madzəne tay d̄aw?

⁸ Sərum ha na, ma dzəniye tay ta bəse. Ane tuk na, aza neḡ Wawa i Ndo na deyeweye na, na hutiyeye ndo m̄adzal gər hay ka neḡ nḡway d̄aw?»

Ndo i Farisa ta ndo matsekele dzanḡal

⁹ Yesu a tsikatay dzeke mekeleḡeye sa. Dzeke niye na, hərwi ndo neheye tə dzala tə gwad n̄eteye ka d̄ere i Mbəlom na, nḡwalak eye hay ada n̄eteye ta zəba ka siye i ndo hay na, andza ndo hay bay.

¹⁰ A gwadətay:

«Ndowneye hay andaya sulo, ti ye a gay i m̄adəslay ha gər a Mbəlom mata dūwulay me a Mbəlom. Ndo nenḡed na, ndo Farisa, nenḡed na, ndo matsekele dzanḡal.

¹¹ «Ti ye naha na, ndo Farisa niye a lətse təv nḡay wal. A gwad mə d̄erev nḡay: “A! A! Mbəlom ga, na gaka naha siḡe hərwi neḡ na, andza siye i ndo hay təbey.

Nəteye na, məkal eye hay, ndo ɲgwalak eye hay bay. Tə gawa madama. Neɲ na, na gaka naha sisə hərwı neɲ andza ndo matsekele dzanɲgal nakay təbey.

¹² Mə luma nəte na, na gawa daliyam sik sulo. Wu ga kuro na, na vəlawə nəte.”»

¹³ «Ndo matsekele dzanɲgal neɲgeye na, a lətse dəreɲ. Kwa kə lətse ha gər mazəbe dəre a mbəlom bay tebiye. Ane tuk na, a gwad: “Mbəlom! Na gaka mə bo tey hərwı neɲ na, ndo i mezeleme.”»

¹⁴ Yesu a gwadətay: «Sərüm ha na, ndo matsekele dzanɲgal nakay a ye a ɲgway a mətagay na, neɲgeye ka təv i Mbəlom na, lele. Ane tuk na, ndo Farisa niye neɲgeye na, andza niye təbey. Hərwı ndo nakə a say tə gwad neɲgeye bagwar eye na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye düh. Ndo nakə a tərə ha bo ɲgay wawa eye kame i ndo hay aye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye düh.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Markus 10.13-16

¹⁵ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa tsekweɲ tsekweɲ eye hay a Yesu hərwı ada mə pa fataya həlay ada tə huta ɲgama. Ane tuk na, gawla ɲgay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye.

¹⁶ Yesu a gwadətay a wawa hay: «Həndzədumaw ka təv

ga.» A gwadətay a gawla ɲgay hay: «Gərüm tay ha wawa hay, tə yaw ka təv ga! Kâ həharum tay ha bay, hərwı Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.

¹⁷ Sərüm ha na, ndoweye ka təma Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom

Mata 19.16-30; Markus 10.17-31

¹⁸ Bəy i Yahuda wuray a tsətsah ka Yesu, a gwadətay: «Miter lele eye, na hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

¹⁹ Yesu a gwadətay: «Ka zelen ndo lele eye na kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ɲgweɲ.

²⁰ Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye daw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad na: Kâ ge madama bay, kâ kəd gər i ndo bay, kâ ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.*»

²¹ Ndo niye a mbədətay faya a gwadətay: «Gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaw aye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

²² Yesu a tsəne andza niye na, a gwadətay: «A zəkaw fakaya abəra wu nəte sa: Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kâ ɲgənətay suloy eye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiye zlele mə

* **18:20** Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Levitik 5.16-20.

mbəlom. Tsa na, dara, peŋ bəzay.»

²³ Ane tuk na, ndo niye a tsəne bazlam niye na, a ndalay haladzay hərwi zlele ŋgay na, haladzay.

²⁴ Yesu a zəba faya na, a ndalay, a gwad: «Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ŋgay na, mada me eye haladzay.

²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ŋgama zləgweme mâ ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwaday: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər ha gay may hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a gwadatay: «Sərum ha, ndoweye kə gər ha gay ŋgay, ŋgwas ŋgay, malamar ŋgay hasləka eye hay ta malamar ŋgay dem eye hay, bəba ŋgay ta may ŋgay, wawa ŋgay hay hərwi Bəy i Mbəlom na,

³⁰ anəke ahəl kway nakay ma hutiyeye a dəma haladzay ada kame na, ma hutiyeye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

Yesu a da ha mətəme ŋgay
Mata 20.17-19; Markus 10.32-34

³¹ Yesu a zalatay a gawla ŋgay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra mə walaŋ

i ndo hay kətsah. Tsa na, a gwadatay: «Tsənum! Anəke na, ka tsalakweye a Zerozelem. Mə dəma na, wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye ka gər i neŋ Wawa i Ndo aye na, ma giye bo tuk.

³² Ta vəlatəye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgwasiye fagaya, ta tsedəneye, ta tufəneye slesləb a dəre.

³³ Ta ndəbiye ga ta mandalaḅa ada ta kədiye ga. Ane tuk na, ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

³⁴ Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne wu nakə a tsik aye bay. A ge fataya bazlam nakə Yesu a tsik aye a say məgwədə mey na, mangaha eye. A tsik na, ka gər i wu waray na, tə sər bay.

Yesu a mbəl ha ndo wuray
guluf eye ma gəma i Zeriko

Mata 20.29-34; Markus 10.46-52

³⁵ Mazlambar Yesu ma ndisliye a Zeriko na, guluf wuray andaya mandza eye ka tsakay i tsəved, a rəkawa wu ka ndo hay.

³⁶ A tsəne ndo hay faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: «Labara i mey?»

³⁷ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Yesu ndo i Nazaret ma diye tə fa'anaŋ.»

³⁸ Guluf niye a tsəne andza niye na, a wuda ta magala, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew?»

³⁹ Ndo neheye tə lah naha kame aye na, tə gay me a guluf niye hərwi ada mâ bəbəl wuray bay, mâ ndza dikdik.

Duh a zaka ha mawude haladzay ta magala, a gwad: «Wawa i Davit, nâ gaka mə bo təbədəw!»

⁴⁰ Yesu a ndisl naha na, a lətse, a gwadatay: «Dum gəsumayaw həlay kanan.» Tsa na, ti ye tə gəsayaw həlay. A ndisl naha ka təv i Yesu na, Yesu a tsətsah faya, a gwaday:

⁴¹ «A saka nâ ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbədəy faya, a gwaday: «Bəy ga, a seŋ na, nâ ŋgatay a dərə sa tey.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwaday: «Yawa lele, mədzal gər yak nakə ka dzala ga ha aye na, kə mbəl kar ha.»

⁴³ Kwayanŋa guluf niye a ŋgatay a dərə. A pay bəzay a Yesu. A zambadəy a Mbəlom. Ndo niye hay haladzay aye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, nəteye tebiye ta zambadəy a Mbəlom.

19

Yesu ta Zase

¹ Yesu a ndisl a Zeriko na, a ye ta wuzlahgəma i Zeriko niye.

² Ahəl nakə faya ma diye na, ndoweye andaya tə zalay Zase, neŋgeye andaya dərma. Neŋgeye na, zlele eye. Neŋgeye bagwar i ndo matsekele dzanŋal hay.

³ A pəla tsəved mənŋatay a Yesu na, way. Ane tuk na, kə

ŋgatay bay hərwi ndo hay haladzay ada neŋgeye na, dakwel eye.

⁴ A hway ka me, a ye naha a tsal a gərdaf i kuvoray. A tsal a gərdaf na, hərwi mənŋatay a Yesu nakə ma diye ta tsəved niye aye.

⁵ Yesu a ndisl naha a bəzay i gərdaf i kuvoray niye na, a zla gər ka mbəlom, a zəba dərə a gərdaf niye. A ŋgatay naha a Zase. Tsa na, a gwaday naha: «Zase, mbəzlaw bəse. Bəgom na diye na ta ndziye mə gay yak.»

⁶ Zase a tsəne andza niye na, a mbəzlaw bəse. Tsa na, ti ye ka bo a gay ŋgay. Ti ye naha na, a təma tay ha tə mənŋwese lele.

⁷ Ndo hay tə ŋgatay andza niye na, a ndalatay. Ta ŋgəlay bəzay a Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay a ye mata ndze mə gay i ndo i mezeleme daw!»

⁸ Zase neŋgeye a lətse kame i Bəy Maduweŋ a gwaday: «Tsəne Bəy Maduweŋ ga! Anəke na, na ŋgəniye ha zlele ga wudak, na ŋgənatay ha a mətawak hay. Ada tadə na zla suloy abəra ka ndoweye ka zal na, na may ha ŋgway a dəma madzəga fad.»

⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Bəgom mətəme ki yaw a gay yak hərwi nəkar na, wawa i Abraham dərma.

¹⁰ Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw na, mapəle ndo neheye madza eye hay ada mətəme tay ha.»

Dzeke i suloy nakə ndo a ɲɔnatay a ndo i məsler ɲgay hay aye

Mata 25.14-30

11 Ndo niye hay faya ta pay zlam a bazlam ɲgay niye hay na, Yesu a tsikatay dzeke sa. A tsik dzeke niye na, mazlambar ma ndisliye a Zerozelem. Ndo hay tə dzala na, tə gwad: «Mazlambar Bəy i Mbəlom ma deyeweye tuk.»

12 Wu nakə Yesu a tsikatay aye na, anan, a gwadatay:

«Ndoweye andaya nenɲeye na, gwala i bəy hay. A ye a gəma dəreɲ eye hərwi ada tā pa ahaya a bəy. Ta pa na a bəy na, ma maweye ma ləviye ndo ɲgay hay.

13 Ma ta həliye bo ma diye na, a zalatay a ndo i məsler ɲgay hay kuro. Nətəye niye kuro aye ti ye naha. Ti ye naha na, a ɲɔnatay kwar i suloy. A vəlatay kwar i suloy nətə nətə tay aye. Kwar i suloy niye nətə na, suloy mə dəma haladzay. A gwadatay: «Mbədum ha həlay hus a pat nakə na maw aye.»

14 «Ane tuk na, ndoweye niye a say bəy aye na, ndo i gəma ɲgay hay ta wuda na bay. Tə slər ndo hay ma dəba ɲgay hərwi tā ye tā gwadatay na: «A samay ndo nakay mâ tərə bəy may bay.»

15 «Ada dūh huya ta pa na a bəy. Tə pa na a bəy na, a maw a gəma ɲgay tuk. A maw na, a zalatay a ndo i məsler ɲgay niye hay a ɲɔnatay kwar i suloy aye hərwi məsəre ha magogoy nakə tə huta faya aye.

16 «Ndo makurre eye a ye naha, a gwaday: «Ndo i gay ga, kwar i suloy nakə ka vəleɲ aye na, na huta faya kuro.»

17 «Bəy niye a gwaday: «Nəkar na, ndo i məsler lele eye dedek. Anəke na, na piye kar a bəy, ka ləviye gəma kuro hərwi məsler nakə tsekwen aye ka ge na ta tsəved eye.»

18 «Ndo masulo eye a ye naha a gwaday: «Ndo i gay ga, suloy niye ka vəleɲ eye na, na huta faya zlam.»

19 «Bəy a gwaday a ndo niye: «Nəkar na, na piye kar bəy eye, ka ləviye gəma zlam.»

20 «Ma dəba eye na, ndo nenɲed a ye naha a gwaday: «Ndo i gay ga, kwar i suloy yak nakə ka vəleɲ aye anan. Na ləva faya bo lele na mbuza na a peteked, na ɲgaha na lele.

21 Na dzədzaraka haladzay, hərwi nəkar na, ndo makula gər eye. Wu yak bay na, ka zliye tsa, ka sləga bay na, ka dziye tsa.»

22 «Bəy niye a mbəday faya a gwaday: «Nəkar na, ndo i məsler nakə ɲgwalak eye bay aye. Maa gəs kar a sariya na, bazlam yak eye wu yak. Ka sər ha kurre neɲ na, ndo makula gər eye, ada kwa wu ga bay na, na zliye, na sləga bay na, na dziye tsa na,

23 ada ka mey, meeneɲ na, peɲ na suloy a gay nakə tə pawə a dəma suloy aye. Atay ka məmaw ga na, na diye na həlaweye abəra mə dəma na, na hutiyə faya magogoy.»

24 «Tsa na, a gwadatay a ndo neheye ka təv aye niye: «A

niye zlum faya abəra kwar i suloy niye. Vəlumay faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya kuro aye.”

²⁵ «Ndo niye hay ta mbəday faya tə gwaday: “Bəy may, neŋgeye na, kwar i suloy ŋgay andaya kuro segey!”

²⁶ «Bəy niye a gwadatay: “Sərum ha na, ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra.

²⁷ Ane tuk na, ndo neheye a satay nā təra bəy tay bay aye na, dum naha, gəsumatay ahaya ada kâ kədum tay ha ka dəre ga kanan.”»

Məfələkwe i Yesu a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Yuhana 12.12-19

²⁸ Yesu a ndəv ha mətsike me niye andza niye na, a ye a ndzatay kame a ndo hay mede a Zerozelem.

²⁹ Mazlambar ta husiye a gəma i Betifadze ta Betani bəse ta mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetədöz aye na, a slər gawla ŋgay hay kame sulo.

³⁰ A gwadatay: «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zunĝo wawa eye mabara eye ndəray kə ndza faya dādā zuk bay. Pəlumaw ada kâ yumeŋ ahaya kanan.

³¹ Tadə ndəray ka tsətsah fakuma: “Ka pəlumeye na zunĝo eye a ŋgay” na,

gwadumay: “A say a Bəy Maduweŋ.”»

³² Ndo i məsler niye hay sulo aye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye.

³³ Tsa na, ta dazlay a məpələ zunĝo niye. Ahəl nakə nəteye faya ta pəliye zunĝo niye na, ndo i zunĝo niye a gwadatay: «Ka pəlumeye na zunĝo eye hərwi mey?»

³⁴ Ta mbəday faya tə gwaday: «A say a Bəy Maduweŋ.»

³⁵ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye ahaya zunĝo niye a Yesu. Ti ye ahaya na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, tə tsal ha faya Yesu.

³⁶ Faya ta diye na, ndo hay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved nakə Yesu faya ma diye tə dəma aye.

³⁷ Mazlambar faya ta ndisliye a Zerozelem ta tsəved nakə ma mbəzlaw ta Mahəmba i Tetədöz aye na, gawla ŋgay hay tebiye ta dazlay a mazambaday a Mbəlom tə mənĝwese eye lele ada tə mawude ta magala ŋgələkaka hərwi masuwayan nakə tə ŋgatay Yesu a ge aye.

³⁸ Tə gwadawa: «Mbəlom mâ pa ŋgama ka Bəy nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!»*

«Zay mə mbəlom, ada zambadakway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»

³⁹ Mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye na, Farisa hay

* 19:38 Dəmes hay 118.26.

andaya. Tə gwadəy a Yesu: «Miter, gwadatay a gawla yak hay tã gər ha mabəbəle wu-ray.»

⁴⁰ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Sərüm ha na, kwa nəteye ta ndza dikdik bəbay na, kwar hay ta wudiye!»

Yesu a tuwa dəretsətseh i Zerozelem

⁴¹ Ahəl nakə Yesu a ndisl nəngəye bəse tə wuzlahgəma i Zerozelem aye na, a ŋgatay na, a tuwa. ⁴² A gwad: «A nəkar Zerozelem, tadə bəgom ka sər wu nakə ma sliye faya məvəlaka zay aye na, ha bə ka təmiye abəra mə dəretsətseh. Ane tuk na, anəke na, maŋgaha eye faka abəra, ka sliye faya mənġatay bay!»

⁴³ Pat i dəretsətseh hay ta deyeweye fakaya. Ndo mənə dəre yak hay ta deyeweye tə wu həlay tay ta lawariye kar tuwzik, ta dərəzliye kar. Ta ŋgədətəsiye kar kwa tə waray tə waray.

⁴⁴ Ta bəbazliye kurom ta ndo yak hay tebiye. Kwa kwar ka gər i kwar ta gəriye ha bay, ta mbəzliye ha tebiye hele hele. Hərwi mey andza niye na? Hərwi nəkar na, pat nakə Mbəlom ma yaw mata dzəne kar aye na, ka sər ha bay!»

Yesu a tsikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay

Mata 21.12-17; Markus 11.15-19; Yuhana 2.13-22

⁴⁵ Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay

i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere ndo mäge tsakala hay abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. A gwadatay:

⁴⁶ «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Gay ga ma ta təriye na, gay i maduwule me.†” Ane tuk na, nəkurom ka tərüm ha lar i məkal hay na, kəkay?‡»

⁴⁷ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay pat pat mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay, ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu.

⁴⁸ Ane tuk na, ta gəsiye na ma kəkay na, tə sər bay. Ta huta faya tsəved məgəse na bay. Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay zləm a wu nakə faya ma tətikateye na, tə met-sehe eye lele.

20

Gədanj i Yesu

Mata 21.23-27; Markus 11.27-33

¹ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ada faya ma dateye ha Labara Ŋgwalak eye ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma tətikateye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada

† 19:46 Ezay 56.7. ‡ 19:46 Zeremi 7.11.

ta madugula hay ti ye ka tæv i Yesu.

² Ti ye naha ta tsætsah faya tæ gwaday: «Ka ge wu neh-eye na, ta gædan waray? Maa vëlaka gædan aye na, way, tsikamay?»

³ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Neŋ dærmak na tsætsahiye fakuma:

⁴ Maa slæraw Yuhana madzæhuþe ndo a yam na, way? Maa slæraw na, Mbælom tsukufu ndo hay daw?»

⁵ Ane tuk na, tæ tsik mæ walaŋ tay tæ gwad: «Ka mbædakweye faya na, kækay? Tadæ ka gwadækwa, maa slær ha Mbælom, Yesu ma gwadækweye: “Ka dzalum ha ka wu nakæ Yuhana a tsik aye bay na, kemey?”

⁶ Ada tadæ ka gwadækwa maa slæraw Yuhana na, ndo hay, ndo hay tebiye ta kaliye kway tæ kwar, ta kædiye kway. Hærwi tæ sær ha ta dedek Yuhana na, ndo mæde ha bazlam i Mbælom.»

⁷ Ta mbæday faya a Yesu, tæ gwaday: «Maa slæra ahaya Yuhana ndo madzæhuþe ndo a yam way na, næmaa sær bay.»

⁸ Yesu a gwadatay: «Neŋ bæbay na ge wu neheye ta gædan i way na, na tsikakum-eye bay.»

Dzeke i ndo wuray a zæv dærizl i gærdafa guvah ŋgay

Mata 21.33-46; Markus 12.1-12

⁹ Ma dæba eye na, Yesu a tsikatay me a ndo hay ta dzeke, a gwadatay: «Ndoweeye andaya a dæs guvah. A zæv a dæma gærdaf hay haladzay.

Dærizl i gærdaf niye hay na, tæ wa hohway. A ndæv ha mazæve na, a hæl ndo i mæfæte hay ada tâ fætay na. Bo ŋgay aye a ye a tsekene. A ye na, ma ndzaweye haladzay.

¹⁰ «Hælay i maŋgæle hohway i gærdaf niye hay kæ sla. A slær ndo næte mæ walaŋ i ndo i mæsler ŋgay hay hærwi ada tâ velayaw faya abæra i ŋgay. Ndo i mæsler ŋgay a hæl bo a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsæpiye guvah aye, tæ gæs na. Tæ ndaþa na ada ta hæhar na hælay kæriye.

¹¹ «Ndo i guvah a ŋgatay andza niye na, a slær ndo nenget sa. Ndo niye a hæl bo a ye. A ye naha na, tæ gæs na ada tæ ndaþa na dærmak. Tæ tsaday pæleslesle, ta hæhar na. Ta velay wuray kwa tsekweŋ bay.

¹² Ndo i guvah a slær ndo mamahkar eye sa. Ndo niye a ye na, tæ gay mbælak. Tsa na, tæ kala ahaya abæra ma guvah niye.

¹³ «Ndo i guvah niye a gwad: “Na giye anæke na, kækay? Na slæriye wawa ga nakay næte na wuða na haladzay aye tæday. Agæla nengeye na, ta ræhay ha gær, ta geye wuray bay.”

¹⁴ «Ane tuk na, tæ ŋgatay a wawa niye na, tæ tsik mæ walaŋ tay tæ gwad: “Aya! Anan magedze ŋgay nakæ ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Kædakwa na, ada guvah nakay ma mætsakweye a nækway!”

¹⁵ Tsa na, ti ye faya, tæ gæs na. Tæ kæd na. Tæ kal ha

mədahaŋ eye abəra ma gu-
vah niye.»

Tsa na, Yesu a tsətsah fa-
taya a gwadatay: «Ndo i gu-
vah ma giye tay ha anəke na,
kəkay?

¹⁶ Ndo i guvah niye ma
deyeweye ma gəsiye tay ha
ndo niye hay, ma kədiye tay
ha. Kə kəđ tay ha na, ma
həliye a dəma ndo mekeləŋ
eye hay.»

Ndo hay tə tsəne wu niye
hay a tsik aye na, tə gwad:
«Wu niye andza niye na, ma
giye bo bay.»

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a zəba
fataya a gwadatay: «Dzeke
nakay mə Derewel i Mbəlom
aye a say məgwədə na, kəkay?
“Kwar nakə ndo madəzle gay
hay tə kal ha aye na,
matəra kwar lele eye a
ze siye i kwar hay na,
neŋgeye düh.*”

¹⁸ «Kwa way kə dəđ ka kwar
niye na, ma toliye. Ada kwar
niye kə dəđ ka ndoweye na,
ma ləgəriye na kərdik kərdik
andza merebək.»

¹⁹ Ndo mədzaŋgawa bazlam
i Mbəlom mapala eye hay ta
bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye
hay ta pəla tsəved kwayaŋŋa
ka məgəse na Yesu hərwi tə
sər ha Yesu a tsik dzeke niye
na, ka nəteye. Ane tuk a, ta
dzədzaratay a ndo hay.

*Məvəle dzaŋgal a bəyi Roma
Mata 22.15-22; Markus
12.13-17*

²⁰ Ma dəba eye na, ta da-
zlay a matsəpe na Yesu. Tə

slər ndo ka təv ŋgay. Ndo
niye hay tə slər tay ha aye
na, tə ge ha gər tay andza
nəteye ndo lele eye hay kame
i Mbəlom. Ndo niye hay na,
a satay mapəle mənese abəra
ka Yesu mə bazlam ŋgay ne-
heye ma tsikiye aye. Tadə ta
huta faya abəra mənese na, ta
sliye faya məvəlay a həlay a
ndo məvəle dala tuk. Hərwi
bəy i Roma na, neŋgeye gədaŋ
eye ada maa ləva dala i Roma
na, neŋgeye.

²¹ Ndo neheye tə slər tay
ha aye na, ti ye ka təv i
Yesu. Ti ye naha ta tsətsah
faya andza nakay, tə gwaday:
«Miter, nəmaa sər ha nəkar
ka tsik na, dedək. Ka ŋgəna
tay ha ka bo bəra ndo hay
təbey. Ka gwad ada faya ka
tətikateye a ndo hay na, wu
neheye dedək aye.

²² Ane tuk na, a samay
matsətsehe fakaya, bazlam
kway mapala eye kə vəl
tsəved məvəle dzaŋgal a bəy
i Roma tsukudu kə vəl tsəved
məvəle bay daw?»

²³ Ane tuk na, Yesu a sər
ha, a satay məhəle faya abəra
suwat. Tsa na, a gwadatay:

²⁴ «Ehey bəzumenə ahaya
kwar i suloy təday.» Ta
bəzay ha kwar i suloy niye.
A gwadatay: «Mandəkkit bo
nakay ta məzele nakay faya
na, i way?»

Ta mbəday faya, tə gwaday:
«I bəy i Roma.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay:
«Aya! Wu i bəy i Roma na,
vələmay ha a bəy i Roma

* 20:17 Dəmes hay 118.22.

ngway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ngway.»

²⁶ Ka gər i bazlam niye Yesu a tsikatay kame i ndo hay tebiye na, ta huta faya abəra mənese bay tebiye. Duh bazlam ngay nakə a tsikatay aye na, a gatay hərəbəkka, a dərəzlatay ka bazlam.

Tə tsik ka gər i mələtsew abəra ma mədahan

Mata 22.23-33; Markus 12.18-27

²⁷ Ma dəba eye na, siye i Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Saduke hay na, ndo neheye tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahan andaya sa bay» aye.

²⁸ Ti ye naha, ta tsətsah ka Yesu, tə gwad: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anan. A gwad: “Tadə ndo a mət a gər ha ngwas ngay ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ngwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye?” bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye m̄a dze bay.

²⁹ Yaw! Andaya ahəl niye ndo ta malamar ngay hay tasəla. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ngay niye a zla aye bay.

³⁰ Məmbager ngay a zla na madakway i ngwas niye. A zla na, a mət.

³¹ Malamar tay mamahkar eye a zla. A zla na, a mət. Siye hay tebiye tə ge andza

niye dərma. Nəteye neheye tasəla aye tə zla ngwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ta wa ta ngwas niye bay.

³² Ka mandəve ngay eye na, ngwas niye a mət dərma.

³³ Pat nakə aza mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, ngwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi nəteye niye tasəla eye ta zla na ka ngwas!»

³⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Hasləka ta ngwas neheye ka məndzibəra nakay anan aye na, ta zliye bo.

³⁵ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, nəteye ta ndziye ka məndzibəra nakə wədəye na, ta lətseweye abəra ma mədahan na, ta zliye bo nakay na, zal kəgəbay, ngwas na, ta zliye bo sa bay.

³⁶ Nəteye na, ta mətiye sa bay. Ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom hay. Nəteye wawa i Mbəlom hay, hərwi ta lətsew abəra ma mədahan a məsəfəre.

³⁷ «Mələtsew abəra ma mədahan na, ka sərakwa ha mədahan hay ta lətseweye abəra ma bəd na, hərwi bazlam i Musa nakə a tsik ahəl niye aye. A da ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. A zalay a Bəy Maduweŋ na, “Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.»

† 20:28 Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6. ‡ 20:37 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6.

38 A tsik andza niye na, hærwi Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neh-eye ta ndziye huya ta sifa aye. Ta ndziye ma sifa na, hærwi Mbəlom.»

39 Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə tsəne andza niye na, tə gwad: «Miter, bazlam yak niye ka tsik aye na, tədə.»

40 Tə tsikay andza niye na, hærwi horoy a gatay matsətsehe faya wu hay.

Yesu a yaw na, ma gwala i way?

Mata 22.41-46; Markus 12.35-37

41 Yesu a gwadatay: «Ndo hay tə gwad ka Kəriste na, neŋgeye Wawa i Davit na, kəkay?

42 Duh Davit tə gær ŋgay a gwad ma dərəweli i Dəmes hay na:

“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

43 hus a pat nakə na piye tay ha ndo məne dərə yak hay a hud i sik yak aye. §”

44 «Ane tuk na, Davit na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada ndo hay ta gwadiye wawa ŋgay na, ma kəkay?»

Sariya ka gær i ndo mədzaŋgawa

§ 20:43 Dəmes hay 110.1.

bazlam i Mbəlom mapala eye hay

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

45 Ahəl nakə ndo hay faya ta pay zləm a bazlam ŋgay nakə faya ma tsikateye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay:

46 «Həbum gær kurom abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay. Nətəye i tay ta wudə mahəhele na, ta rəkwat eye. Ka təv məhay gær na, ta wudə ndo hay tā tsikatay me ta mədəslatay ha gær. Mə gay i maduwule me na, ta pəlawə i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ŋgatateye lele. Mə magurlom, ta wudə na, təv məndze ŋgwalak eye.

47 Wu nakə tə vəlawatay a madakway i gwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə dūwulaway me a Mbəlom na, vədṽəd a ndəv bəse bay hærwi ada ndo hay tā gwad fataya nətəye ndo ŋgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye i ndo siye hay.»

21

Məvəlay wu a Mbəlom tə dərəv nətə eye

Mata 12.41-44

1 Ma dəba eye, Yesu a zəba ka bo bəra dərə na, a ŋgatay a ndo i zlele hay ta piye suloy a wu məpe suloy mə gay i mədəslay ha gær a Mbəlom.

2 Yesu a ŋgatay a madakway i ŋgwas wuray mətawak eye, a

ye naha a pa a dāma koḅo sulo dārmak.

³ Yesu a gwadatay: «Sərum ha madakway i ŋwas nakay na, kə vəl dala haladzay a ze i ndo hay tebiye.

⁴ Hərwi ndo mekeleŋ eye hay tə vəl na, abəra ka siye. A gatay mə gər sa bay. Ane tuk na, madakway i ŋwas nakay mətawak eye na, a vəl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

Yesu a da ha ta mbəzliye gay i mädəslay ha gər a Mbəlom Mata 24.1-2; Markus 13.1-2

⁵ Ndo mekeleŋ eye hay tə tsik ka gay i mädəslay ha gər a Mbəlom. Tə gwad: «Gay nakay na, a le. Kwar neheye ta dəzl ha aye na, tə le. Ada wu neheye tə vəlay a Mbəlom aye, tə le.»

Ane tuk na, Yesu a gwadatay:

⁶ «Wu nakə faya ka zəbumeye faya aye na, pat mekeleŋ eye na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ŋgodgor i mandəve i mändzibəra

Mata 24.3-14; Markus 13.3-13

⁷ Ndo niye hay ka təv eye niye ta tsətsah faya, tə gwaday: «Miter, wu neheye ka tsik aye ta giye bo na, kəday? Ŋgodgor waray nakə nəmaa səriye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁸ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gum metsehe lele! Ndəray mā səpat kurom

bay. Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neŋ na, Kəriste, həlay eye kə ndislew!” Ane tuk na, kə pumatay bəzay bay.

⁹ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vəram ta ndo neheye ta niye dəre a bo aye na, kə dzədzarum bay. Wu neh-eye na, kutoŋ ta ndisleweye təday. Ane tuk na, niye na, mandəve i mändzibəra zuk bay.»

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Slala ŋged ta giye vəram ta slala neŋged, bəy ta bəy ta giye vəram.

¹¹ Dala ma bəliye, ada mandərzlaŋ ma giye, dəvats i magədama haladzay ma gateye a ndo hay ma gəma hay wal wal. Wu neheye a ge masuwayaŋ eye tə wu mekeleŋ eye hay wal wal ma dzədzariye tay ha ndo hay, ta ta deyeweye mə mbəlom.

¹² «Ane tuk na, wu niye hay ta deyeweye na, ta gakumeye dəretsətseh. Ta gəsiye kurom a gay i maḁuwule me, ta gakumeye sariya ada ta dərəzliye fakuma a gay i daŋgay. Ta gəsiye kurom, ta diye kurom ha kame i bəy hay ada kame i ndo mələve dala hay hərwi ga.

¹³ Niye na, həlay eye i kurom məhəle mbal i gər ga tuk.

¹⁴ Pat eye kə ndislew na, gəsum dərev lele. Kə dzədzarum mə dərev kurom anəke na: “Mata mbəde famaya abəra me way?” na, kə dzalum bay.

15 Neŋ eye na đakumeye ha bazlam nakə ka tsikum-eye ada ndaraw nakə kwa ndo məne dāre kurom hay ta sliye faya mədəde kurom ha ta sariya bay aye.

16 «Kwa bəba kurom hay ta may kurom hay ta giye fakuma đaf. Malamar kurom hay, wurbəba kurom hay ta dzam kurom hay ta giye fakuma đaf. Ta gəsiye kurom ada ta gakumeye sariya i mədahaŋ a siye hay haladzay mə walaŋ kurom.

17 Ndo hay tebiye ta nakumeye dāre hərwi ga.

18 Ane tuk na, sərūm ha na, məkwets i gər kurom kwa nəte ma dziye bay.

19 Gum gədaŋ lele. Ka ta mbəlumeye ha məsəfəre kurom hay na, andza niye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-21; Markus 13.14-19

20 «Tadə ka ŋgatumay a vərəm kə lətsew, ta lawara Zerozelem na, sərūm ha mazlambar ta mbəzliye ha bəse tuk.

21 Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, tã hway a mahamba hay. Ndo neheye nəteye ma wuzlah gay i Zerozelem aye na, tã hwayaw abəra mə dəma dərəŋ ada ndo neheye mə gəma aye na, tã hway a wuzlah gay bay.

22 «Hərwi pat eye niye na, pat nakə Mbəlom ma giye sariya ŋgay aye tuk. Niye na, andza nakə ndo i maslaŋ hay tə tsik faya mə Derewel i Mbəlom ma ta giye bo aye.

23 Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vələteye wah a wawa tay hay aye! Ayaw! Ndo i gəma neheye ta ta siye dəretsətseh haladzay hərwi Mbəlom ma ta gateye dəretsətseh.

24 Ndo niye hay tə sər Mbəlom bay aye siye hay ta kədiye tay ha ta maslalam. Siye hay ta gəsiye tay ha beke eye hay, ta diye tay ha a gəma hay wal wal. Ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta deyeweye, ta mbəzliye ha Zerozelem hele hele. Ta ndziye mə dəma na, hus ahəl tay nakə ka ndəv aye.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-31; Markus 13.24-27

25 Yesu a gwadatay sa: «Pat eye niye wu niye hay ta dazlay na, ka pat, ka kiye, ka wurzla hay, wu mäge masuwayaŋ wal wal ta bəziye ha bo. Ma ta giye na, andza mətasl nakə a vəzl haladzay vəvəva a bəl ha dəlov i yam wekit wekit aye. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta dzədzariye, ma vələteye mədzal gər.

26 Ndo hay haladzay ta ta mətiye tə zluwer i wu niye hay. Andza niye wu neheye gədaŋ eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay.

27 «Ma dəba eye na, ndo hay ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaŋ ada ta məzlaḅ eye haladzay.

28 Aza ka ngatumay a wu niye hay ta dazlay mändislew na, ləvum bo lele ada zlum gər kurom ka mbəlom, hərwi Mbəlom ma ta təmiye kurom ha bəse tuk.»

Dzeke i gurov

Mata 24.32-35; Markus 13.28-31

29 Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Zəbum ka gurov ada ka dərizl i gərđaf hay tebiye kwa!

30 Ka ngatumatay ta gəgar ha ka bo abəra slambah hay ada ta dazlay a mađude na, ka sərüm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəđaw!

31 Andza niye ka ngatumay a wu neheye ta ndislew na, sərüm ha Bəy i Mbəlom neŋgeye bəse tə nəkurom.

32 «Neŋ faya na gwadakumeye:

Sərüm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay.

33 Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, đada ma dziye bay.»

Gumay metsehe a bo kurom

34 «Gumay metsehe a bo kurom. Kā gərüməy ha dərev kurom a wu məse bay, kâ kwayum bay ada kâ vəlüməy ha mədzal gər kurom a wu i mändzibəra bay. Ka guməye metsehe a bo kurom na, hərwi ada sariya i Mbəlom mâ ndzakum a gər həf bay.

35 Hərwi pat eye ma deyew-eye na, ndo hay tebiye ka mändzibəra ta səriye ka bo bay. Ma mbəzliye tay ha

təbəts andza bəlay nakə a mbəzl wu aye.

36 Ndzum tsezlezleŋe, đuwuluməy me a Mbəlom pat pat. Ka gum andza niye na, ka hutuməye gəđan ka məsəməy naha a wu neheye tebiye ta ndzakuməye a gər aye. Andza niye ka mbuməye faya mələtse ka təv ga, neŋ Wawa i Ndo.»

37 Ta həpat na, Yesu a tətikawa tay ha ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ta huwa na, a yawa mata həne ma tsaholok nakə tə zalay Mahəmba i Tetəđəz aye.

38 Pərik i mekedə na, ndo hay ti yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata pay zləm a matətike i Yesu.

22

Yudas a ge đafka Yesu

Mata 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yuhana 11.45-53

1 Magurlom nakə tə zalay magurlom i Pak aye na, mazlambar ta hatsiye. Ahəl i magurlom tay niye na, tə ndayawa wu mənday tay nakə tə zalay «peŋ» aye na, gəde faya bay.

2 A həlay i magurlom eye niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye aye ta pəla tsəved ka məkəde na Yesu. Ane tuk na, ta dzədzar ta ndo hay.

3 Fakalaw a fələkway a bo a Yudas nakə tə zalay Iskariyot aye. Neŋgeye na, nəte mə

walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo, aye.

⁴ Yudas a həl bo a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada ka təv i bagwar i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. A ye na, hərwi mapəle tsəved ka mäge dəf ka Yesu.

⁵ A yatay a gər a ndo niye hay haladzay, tə gwaday: «Nəmaa vəlakeye dala.»

⁶ Yudas a tsəne andza niye na, a təma bazlam tay niye. Tsa na, a maw abəra ka təv tay, a ye a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi mäge dəf ka Yesu ndo hay ta səriye faya bay aye.

Yesu ta gawla ŋgay hay, tə ge magurlom i Pak

Mata 26.17-25; Markus 14.12-21; Yuhana 13.21-30

⁷ Yaw! Ahəl nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, pat i məkəde təbaŋ hərwi məde wu mənday i Pak aye kə husaw tuk.

⁸ Yesu a slər Piyer ta Yuhana, a gwadatay: «Dum ta dumakway wu mənday i magurlom i Pak nakə ka ndayakweye.»

⁹ Piyer ta Yuhana ta tsətsah faya, tə gwaday: «A saka nəmaâ daka dəf na, ka waray?»

¹⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tsənum lele! Tadə faya ka deyumeye, ka ndislum a wuzlahgəma na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla aye.

Pumay bəzay hus a gay nakə ma fələkwiye a dəma aye,

¹¹ ada gwadumay a ndo i gay niye: “Miter a tsətsah fakaya, a gwadaka: Gay nakə nəmaa ndiye wu mənday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, məŋgay?”

¹² Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay neŋged aye. Huđ i gay niye na, bagwar eye. Wu hay maləva bo eye mə dəma. Ka dumeye wu mənday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹³ Gawla i Yesu niye hay sulo eye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Wu mənday i Bəy Maduwer

Mata 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Korinthe hay 11.23-25

¹⁴ Həlay i mənde wu mənday niye a sla na, Yesu ta ndo i maslaŋ ŋgay hay ti ye naha, tə ndza hərwi mənde wu mənday.

¹⁵ A gwadatay: «Na ta giye dəretsətseh na, a seŋ haladzay mənde wu mənday i magurlom i Pak nakay tage nəkurom təday.

¹⁶ Ayaw! Neŋ faya na tsikakumeye, dāda na ta ndiye wu mənday nakay sa bay hus a pat nakə dedek ŋgay eye ma giye bo ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁷ Ma dəba eye na, a zla gəvet, a rah ha ta wu məsay. A gay naha sisəe a Mbəlom. Tsa

na, a gwad: «Zlum gævet nakay ada kâ sum wu mäsay nakay mä dâma aye.»

18 Neŋ faya na tsikakum-eye, na ta siye wu mäse nakay sa bay ka madazlay anäke hus a pat nakä Bøy i Mbälom ma deyeweye aye.»

19 Tsa na, a zla peŋ, a gay naha sisœ a Mbälom. Ma dâba eye na, a ŋgäna ha peŋ niye, a vëlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Nakay na, bo ga, mavëla eye hërwi kurom. Gum ha andza nakay huya hërwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.»

20 Ma dâba i mände wu mäday niye na, a zla gævet, a gwadatay: «Wu mäse nakay na, bambaz ga nakä Mbälom ma ßariye dzam ta ndo hay aye. Ta mbädiye ha na, hërwi kurom.»

21 Ane tuk na, zëbum ndo nakä ma giye fagaya ðaf aye na, faya ka ndayakweye wu mäday dziye.

22 Neŋ Wawa i Ndo na mätiye andza nakä Derewel i Mbälom a tsik aye. Ane tuk na, ðäretsätseh ka gër i ndo nakä ma giye fagaya ðaf aye.»

23 Gawla ŋgay hay tæ tsäne andza niye na, ta dazlay a matsätsehe ka bo mä walaŋ tay, tæ gwad: «Way nakä mata ge andza niye mä walaŋ kway na, way?»

Bagwar eye na, way?

24 Ma dâba eye na, gawla i Yesu hay ta dazlay mäkäde wuway mä walaŋ tay haladzay, tæ gwad: «Way nakä mä walaŋ kway nakay neŋgeye bagwar eye na, way?»

25 Yesu a gwadatay: «Bøy bagwar eye i gäma hay faya ta läviye bøy hay. Ndo neheye gëdan tay andaya aye na, a satay dzam ta ndo hay.»

26 Ane tuk na, näkurom na, kâ gum andza näteye täbey! Duh na, ndo nakä bagwar eye na, mä tæra andza wawa eye tsekweŋ ada ndo nakä ma läviye ndo hay aye na, mä tæra ndo i mäslër.

27 «Ayaw! Bagwar eye na, way tuk? Ndo nakä neŋgeye mandza eye ta geye mäslër ka hëlay aye tsukudü ndo mäge mäslër ba? Bagwar eye na, ndo nakä ta geye mäslër aye bædaw? Andza niye, neŋ nakay anaŋ mä walaŋ kurom anäke aye, neŋ na, andza ndo i mäslër.»

28 «Näkurom na, ka ndzum ka tæv ga. Ka zlum ŋgatay ma wuzlah i ðäretsätseh nakä tæ geŋ aye haladzay.»

29 Neŋ bæbay na, na vëlakumeye Bøy i Mbälom andza bæba ga Mbälom nakä a vëleŋ aye.

30 Ka ndayumeye ada ka sumeye wu mäsay tage neŋ ma Bøy ga, ada ka ta ndzum-eye ka tæv mändze i bøy hërwi mäge sariya ka gwala i Is-rayel neheye kuro gër eye sulo aye.»

Piyer ma gwadiye: «Na sër Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Yuhana 13.36-38

31 Yesu a gwadäy a Simoŋ Piyer: «Simoŋ, Simoŋ tsäne! Fakalaw kä huta gëdan mäbäle kurom ha, ma häviye kurom andza mahëve daw

nakə ta həvawa hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra ta dzəndzar aye.

³² Ane tuk na, neŋ na dūwulay me a Mbəlom hərwi yak. Na dūwulay me a Mbəlom na, hərwi ada mədzał gər yak ka neŋ mâ ge bəle bay. Ka tsətsah məpəse me na, vəlatay gədaŋ a malamar yak hay.»

³³ Piyer a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, neŋ na, maləva bo eye kwa mede a daŋgay ka deyemeye salamay. Kwa məməte, ka mətameye sala-may!»

³⁴ Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Ka tsik na, dedək ŋgway dāw Piyer. Tsəne! Na tsikakeye, bəgom nakay dza-gulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

Mələve bo ta suloy ada ta maslalam

³⁵ Yesu a gwadāy a gawla ŋgay hay sa: «Ahəl niye na slər kurom ha ze dala, ze gwezem, ze tahərak mə sik na, wuray kə kətsakum dāw?»

Ta mbədāy faya: «Wuray kwa tsekweŋ kə kətsamay bay.»

³⁶ Yesu a gwadāy: «Anəke dūh na, ndo nakə suloy ŋgay andaya aye na, mâ həl. Ndo nakə gwezem ŋgay andaya aye na, mâ zla dərmak. Ada ndo nakə maslalam ŋgay andaya bay aye na, mâ səkəm ha rəkwaŋ ŋgay ada mâ səkəm maslalam.

³⁷ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

“Nenŋeye na, ndo hay tə pasla na a walaŋ i ndo i məkədə ndo hay.*” Na tsikakumeye: Wu nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye na, ma giye bo tebiye.»

³⁸ Gawla ŋgay hay tə gwadāy: «Bəy Maduweŋ, maslalam hay anaŋ sulo.»

Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Niye na, dā kə sla.»

Yesu a ye mata dūwulay me a Mbəlom ma tsaholok i tetədəz

Mata 26.36-46; Markus 14.32-42

³⁹ Ma dəba aye na, Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a tsal a Mahəmba i Tetədəz andza nakə a gawa ha aye. Gawla ŋgay hay tə pay bəzay.

⁴⁰ Tə ndisl naha a dəma na, Yesu a gwadāy: «Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dādum a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴¹ Tsa na, a gər tay ha gawla ŋgay hay. A ye abəra ka təv tay əzad dəreŋ tsekweŋ tsa. A ye naha a dək w gurmets ka dala, a dūwulay me a Mbəlom,

⁴² a gwad: «Bəba, tadə ka wuda na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey! Ane tuk na, ge na, andza nakə a saka aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»

[
⁴³ Tsa na, gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bəzay ha bo hərwi məvəlay gədaŋ.

⁴⁴ Yesu a dzədzar, mədzał gər ŋgay a mbədə haladzay. A dūwulay me a Mbəlom ta

* 22:37 Ezay 53.12.

gədan̄ sa. Merəbe nakə faya aye na, a təra andza bambaz nakə a təkwa ka dala təluk təluk aye.]

⁴⁵ A ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, a mbəda gər ka təv i gawla ŋgay hay. A ye naha a ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Madagər a gatay hərwi dərev a ndalatay.

⁴⁶ A gwadatay: «Lətsum, dūwulumay me a Mbəlom hərwi ada kə dədum a masəpete i Fakalaw bay.»

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Yuhana 18.3-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, ndo hay haladzay ti ye naha. Maa ndzatay naha kame na, Yudas neŋgeye nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye. A ye naha bəse ka təv i Yesu hərwi məgəse na ka bo təmbolok təmbolok.

⁴⁸ Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Yudas, ka giye daf ka neŋ Wawa i Ndo na, ta məgəse ga ka bo təmbolok təmbolok daw?»

⁴⁹ Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a wu niye hay faya ma giye bo andza niye na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, nəmaa watsa tay ta maslalam daw?»

⁵⁰ Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay a fay a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala.

⁵¹ Ane tuk na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Gərūm tay ha, niye na, da.»

Tsa na, a lamay a zləm i ndo niye, a paha suwud suwud.

⁵² Tsa na, Yesu a tsikatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, a bagwar hay i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay ada a madugula i Yahuda niye hay ti ye naha faya mata gəse na aye, a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i məkal daw?»

⁵³ Ada pat pat ka ndzawakwa ka bo dziye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka pəlum tsəved məgəse ga bay. Ane tuk na, i kurom na, həlay eye kə sla tuk, ada həlay i ndo nakə ma ləvoŋ aye ma bəziye ha gədan̄ ŋgay.»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

*Mata 26.57-58, 69-75;
Markus 14.53-54, 66-72;
Yuhana 18.12-18, 25-27*

⁵⁴ Tə gəs na Yesu, ti ye ha a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Piyer na, a patay naha bəzay ma dəba dərəŋ.

⁵⁵ Ma dalamətagay i gay niye na, ta vat ako ma wuzlah eye. Ndo hay nəteye mandza eye ka ako eye niye. Piyer a ye naha a ndza ka təv tay dərma.

⁵⁶ Ŋguas wuray andaya a gawa məsler mə gay eye niye a ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya, a ndazl na Piyer lele. Tsa na, a gwad: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu.»

57 Ane tuk na, Piyer a mbəday faya a ɲgwas niye, a gwaday: «A'ay! Na sər na bay!»

58 Məndze tsekweɲ na, ndo mekeleɲ eye a ɲgatay a Piyer, a gwaday: «Nəkar dərmak na, nəte mə walaɲ i gawla i Yesu hay!»

Piyer a gwaday a ndo niye: «A'ay! Neɲ na mə walaɲ tay bay.»

59 A ndza ma dəba eye tsekweɲ mazlambar ɓəre nəte na, ndo mekeleɲ eye a tsik sa, a gwad: «Ta dedek ndo nakay na, tə ndzawa tə Yesu dərmak! Sa tsa na, neɲgeye ndo i Galile hay.»

60 Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwaday: «A saka məgwede mey na, na sər bay.»

Kwayaɲɲa ahəl nakə faya ma tsikiye me mba aye na, dzagulok a zlahā.

61 Bəy Maduweɲ a mbəda bo, a ndazl naha Piyer ndzuzle a dərə. Tsa na, wu nakə Yesu a tsikay a Piyer aye na, a mayaw a gər tuk. A gwaday na: «Bəgom dzagulok ma ta zlahiye na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sər neɲ bay.»

62 Tsa na, Piyer a yaw abərə ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

Ndo hay tə ɲgwasa ka Yesu
Mata 26.67-68; Markus 14.65

63 Ndo neheye ta tsəpawa Yesu aye, tə ɲgwasawa ka Yesu ada tə kədawa na.

64 Tə mbuzaway na dərə ada ta tsətsahawa faya, tə gwadaway: «Nəkar na,

Kəriste ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

65 Ada tə tsikaway wu siye hay haladzay hərwi mətsaday a Yesu.

Yesu kame i madugula i Yahuda hay

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Yuhana 18.19-24

66 Dərə a tsada na, madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay tə haya gər. Tsa na, ti ye ha Yesu kame i sariya tay.

67 Ti ye naha ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar na, Kəriste daw? Tsikamay tey!»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Kwa tadə na tsikakum bəbay na, ka təmumeye bay,

68 ada tadə na tsətsah fakuma na, ka mbədumeɲeye faya bay.

69 Ane tuk na, sərūm ha kwa anəke Wawa i Ndo ma ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom gədaɲ eye.»

70 Tsa na, nəteye niye tebiye tə gwaday: «Azlakwa nəkar na, Wawa i Mbəlom daw?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Bo kurom eye ka gwadum neɲ neɲgeye.»

71 Tə tsəne andza niye na, tə gwad: «Ka pəlakweye na, sa mey. Ba bo kway eye ka tsənakwa wu neheye a tsik tə bazlam ɲgay aye.»

23

*Ti ye ha Yesu kame i Pilat
ada kame i Herod*

*Mata 27.1-2,11-14;
Markus 15.1-5; Yuhana 18.28-38*

¹ Ma dāba eye na, ndo niye hay tebiye tē lētse, ti ye ha Yesu a gay i Pilat.

² Tē ndisl naha a dāma na, ta dazlay a mādāse parasay ka Yesu haladzay, tē gwad: «Nēmaa ndzay a gār a ndo nakay na, faya ma tsēviye tay ha ndo may hay a pesl. A gwadātay na: “Kā vələmay dzaŋgal a bāy i Roma bay” ada a gwad neŋgeye Kāriste, bāy bagwar eye.»

³ Pilat a tsātsah ka Yesu, a gwadāy: «Nēkar na, bāy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbādāy faya, a gwadāy: «Nēkar ka tsik segey.»

⁴ Pilat a gwadātay a bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye ada a ndo hay tebiye: «Neŋ na, na huta mēnese nakā ma gāsīye na ndo nakay a sariya aye na, na huta bay.»

⁵ Ane tuk na, ndo hay tebiye tē gwadāy ta magala: «Faya ma tsēviye tay ha ndo hay tē matētike ŋgay nakā a tētīkawatay aye. A dazlay mēge andza niye na, ka dala i Galile. A hēhal ha ka dala i Yahuda tebiye ada kē ya ahaya kanaŋ anēke a Zerozelem sa.»

⁶ Pilat a tsāne bazlam tay niye na, a tsātsah, a gwad: «Ndo nakay na, ndo i Galile daw?»

⁷ Tē gwadāy faya: «Yesu na, ndo i Galile.»

Azlakwa maa ləva Galile na, bāy nakā tē zalay Herod aye. Pat eye niye na, neŋgeye andaya ma Zerozelem. Tsa na, Pilat a gwadātay: «Dum ha Yesu ka tēv i Herod.»

⁸ Herod a ŋgatay a Yesu na, dārev ŋgay a ŋgwasā haladzay. Kē tsāne ndo hay tē tsikawa ka Yesu ada a say mēŋgatay a Yesu na, kwa anēke bay. A say na, Yesu mā gay masuwayaŋ ka tēv ŋgay.

⁹ A tsātsah wu hay haladzay ka Yesu. Ane tuk na, Yesu ka mbādāy faya wuray kwa tsekweŋ bay.

¹⁰ Bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom ta ndo mēdzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, ta ye naha dārmak. Tē dās parasay ka Yesu haladzay ta gēdaŋ.

¹¹ Herod ta sidzew ŋgay hay tē tsāne andza niye na, tē tsadāy a Yesu ada tē ŋgwasā faya haladzay. Tē pa faya pe-teked nakā a le haladzay aye. Tsa na, tē ma ha a gay i Pilat.

¹² Kurre na, Herod ta Pilat na, ta wudā bo bay, tē nay dāre a bo. Pat eye niye na, ta tēra ta dzam eye tuk.

Mata 27.15-26; Markus 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16

¹³ Ma dāba eye na, Pilat a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye, a bāy i dala hay ta ndo i gēma hay tebiye.

¹⁴ A gwadātay: «Ka gēsūmēŋew ndo nakay ka gwadūm na, faya ma tsēviye tay ha ndo hay a pesl ba!

Ada na tsətsah faya bazlam, ane tuk na, na huta faya mənese nakə ma gəsiye na ta sariya aye bay. Ka dəsüm faya parasay.

15 Herod Antipas bəbay kə huta faya mənese bay, hərwi niye kə makwaya ahaya kway. Ndo nakay na, kə ge wuray kwa tsekwen nakə məkəde na aye bay.

16 Hərwi niye, na ndabiye na ta mandalaḅa ada na gəriye ha.»

[

17 Ka viye ka viye na, Pilat a gərawatay ha ndo abəra ma daᅅgay nəte hərwi magurlom i Pak.]

18 Andza niye ndo hay tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude ta gədaᅅ, nəteye tebiye tə gwad: «Kəd na ndo nakay, gəramay ha na, Barabas!»

19 Barabas na, tə gəs na hərwi a kəd ndo ahəl nakə tə ge magazləga ma wu-zlahgəma aye.

20 A say a Pilat məgər ha Yesu. A tsikatay a ndo niye hay sa.

21 Ndo niye hay tebiye ta wuda, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye! Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

22 Pilat a gwadatay mamahkar eye sa: «Nəᅅgeye a ge na, mənese waray? Neᅅ na, na huta faya mənese nakə məkəde na aye na, na huta bay. Hərwi niye, na ndabiye na ta mandalaḅa na, ada na gəriye ha.»

23 Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaᅅ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye!» Tsiy mawude tay niye a gay zləm a Pilat.

24 Tsa na, a təma andza i ndo hay nakə a satay aye.

25 A gəratay ha Barabas andza nakə a satay aye. Azlakwa duh Barabas tə gəs na a daᅅgay na, hərwi a kəd ndo ahəl nakə tə ge magazləga ta ndo i Roma hay aye.

Yesu na, Pilat a vəlatay ha a ndo hay, a gwadatay: «Gu-may wu nakə andza a sakum məgay aye!»

Ti ye ha Yesu mata kəde na Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Yuhana 19.17-27

26 Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu ka təv nakə ta kədiye na mə dəma aye na, tə dza gər ka tsəved ta ndoweye andaya tə zalay Simoᅅ a maw abəra mə pesl. Nəᅅgeye na, ndo i gəma i Siren. Sidzew hay tə gəs na tə gay kutoᅅ ka məzle mayako niye mazləlmbada eye hərwi ada mâ zla naha ma dəba i Yesu.

27 Ndo hay haladzay tə pay bəzay a Yesu. Nᅅwas hay haladzay faya ta tuwiye hərwi ᅅgay.

28 Yesu a mbəda bo ka təv i ᅅgwas niye hay faya ta tuwiye, a gwadatay: «A nəkurom ᅅgwas i Zerozelem hay, kâ tuwum hərwi ga bay. Duh na, tuwum hərwi bo kurom ada hərwi wawa kurom hay.

29 Hərwi həlay eye ma deyeweye, ta gwadiye:

“Məŋgwese ka gər i ɲgwas neheye dāda ta wa bay aye ada neheye dāda wawa kə sa wah tay bay aye!”

³⁰ Ndo hay ta gwadəye a mahamba hay: “Amboh mbəzlaw famaya tey!” Ada ta gwadəye a tsaholok hay: “Amboh ɲgaha may tey!”*

³¹ Ayaw! Ta gay wu nakay andza nakay a mayako ɲgədiz eye na, ada mayako makula eye na, ma giye na, kəkay?»

³² Ti ye ha Yesu ka təv nakə ta kədiye na aye na, ta gəs naha ndo wuray hay sulo tə ge mənese hərwi madar tay ha ka mayako tage Yesu dziye.

³³ Tə ndisl naha ka təv niye tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye na, ka təv eye niye. Ta dar tay ha ndo niye hay sulo tə ge mənese aye dərma, nəte tə həlay i mənday, neŋged tə həlay i gula.

³⁴ Yesu a gwad: «Bəba ga, pəsatay ha mənese tay hərwi wu nakə ta giye na, tə sər bay.»

Sidzew hay tə ge tsakwal ka peteked ɲgay hərwi məsəre ha peteked mamətsa eye na, a way. Tsa na, ta ɲgəna ha a bo peteked niye.

³⁵ Ndo hay tebiye nəteye ka təv eye niye faya ta zəbiye ka Yesu. Bagwar i madugula i Yahuda hay tə ɲgwasa ka Yesu, tə gwad: «Neŋgeye na, kə təma tay ha siye i ndo hay sa na, m̄ təma ha bo ɲgay tey.

Tadəkə ge neŋgeye na, Kəriste, neŋgeye nakə Mbəlom a zla na aye na, m̄ təma ha gər ɲgay tey.»

³⁶ Sidzew hay tə ɲgwasa ka Yesu dərma, ta həndzəd naha ka təv ɲgay tə vəlay wuye andaya guyakaka.

³⁷ Tə gwaday: «Kə ge nəkar bəy i Yahuda hay na, təma ha bo yak aye tey!»

³⁸ Ka mayako niye mazləmbada eye na, ta law naha faya palalam wuray zal ka gər i Yesu, tə watsa: «Nakay na, bəy i Yahuda hay.»

³⁹ Ndo nəte mə walaŋ i ndo niye sulo tə ge mənese, ta dar tay ka bo dziye tage Yesu aye a tsadāy a Yesu. A gwaday: «Ka gwad nəkar na, Kəriste sa na, təma ha gər yak ada k̄ təma may ha tey!»

⁴⁰ Ane tuk na, ndo neŋged a may ha mənese a gwaday: «Ka sər Mbəlom təbədew? Nəkar anəke ta kədiye kar andza neŋgeye dərma.

⁴¹ Ane tuk na, i may ta kəd may na, tədə bəna, ta kədiye may ka wu nakə ka gama lele bay aye. Neŋgeye na, kə ge mənese kwa tsekweŋ bay.»

⁴² Tsa na, a gwaday a Yesu: «Pat nakə ka deyeweeye andza bəy bagwar eye na, k̄ mətsa ga ha gər bay, dzala fagaya tey.»

⁴³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neŋ faya na tsikak-eye: Sər ha na, bəgom nakay ka ta ndzameye tə nəkar mə mbəlom.»

* 23:30 Oze 10.8.

Məməte i Yesu

Mata 27.45-46; Markus 15.33-41; Yuhana 19.28-30

⁴⁴ Ma giye mazlambar magər həpat, ləvonj a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa.

⁴⁵ Pat a ndərmađa a təv eye. Tsa na, peteked nakə a ɲəna ha ka bo abəra gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye a ɲgurađa tsanɲa ma wuzlah.

⁴⁶ Yesu a wuda ta magala kəlerra, a gwad: «Bəba, na gər ha məsəfəre ga a həlay yak.†»

A tsik andza niye na, a mət tuk.

⁴⁷ Bagwar i sidzew i Roma hay a ɲgatay a wu niye a ge bo aye na, a zambađay a Mbəlom, a gwad: «Ta dedek ndo nakay na, ndo lele eye.»

⁴⁸ Ndo neheye haladzay ti ye mata zəbaw faya aye, tə ɲgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay haladzay, ti ye wu tay a mətagay.

⁴⁹ Dzam i Yesu hay ta ɲgwas neheye tə payaw bəzay kwa abəra ma Galile aye nəteye malətsa eye dəreɲ faya ta zəbiye ka wu nakə ma giye bo aye.

Tə pa na mədahanj i Yesu a tsəvay

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Yuhana 19.38-42

⁵⁰ Ndoweje andaya tə zalay Yusufa. Nəngeye ɲgwalak i ndo. Nəngeye nəte mə walaɲ i ndo məge sariya hay dərmak.

⁵¹ Nəngeye na, kə ndza ta nəteye ka məge bəbək tay ada ka məsler tay niye tə ge

aye na, kə ndza ta nəteye bay. Nəngeye na, ndo i gəma i Arimate. Gəma eye niye mə dəma na, Yahuda hay. Nəngeye faya ma həbiye Bəy i Mbəlom.

⁵² A ye a gay i Pilat. A ye naha a tsətsah faya tsəved ka məzle mədahanj i Yesu.

⁵³ Pilat a vəlay tsəved ka mədahanj i Yesu. Tsa na, a ye a mbəzla ahaya mədahanj i Yesu abəra ka mayako mazləlmbađa eye. A mbəkwa na mədahanj niye ta rəkwa. A zla na a ye ha, a pa na a tsəvay nakə mala eye ka geseh aye. Tsəvay eye niye na, ta pa a dəma mədahanj dāda zuk bay.

⁵⁴ Pat eye niye na, pat i luma i dezele. Andza məgwədə pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo ada pat i mazəzukw bo ma dazleye.

⁵⁵ ɲgwas neheye tə pay naha bəzay a Yesu kwa abəra ma Galile aye, ti ye ka bo dziye ta Yusufa. Ta zəba ka tsəvay ada ta zəba faya Yusufa a pa na mədahanj i Yesu na, kəkay.

⁵⁶ Tsa na, tə maw a mətagay. Tə maw na, tə ləva ha bo tə mal ada tə wurde hərwi mambəde ka mədahanj i Yesu. Ane tuk na, pat i mazəzukw bo na, ta zəzukw bo. Hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye a ge me məge məsler pat i mazəzukw bo.

24

Yesu a lətsew abəra ma

† 23:46 Dəmes hay 31.6.

tsəvay

Mata 28.1-10; Markus 16.1-8; Yuhana 20.1-10

¹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedə na, ŋgwas niye hay ti ye ka me tsəvay. Tə zla mal tay niye hay tə ləva ha bo aye ka həlay.

² Tə ndisl naha na, tə ŋgatay a beber nakə ta dərəzl ha ka tsəvay aye mabədəŋgwala eye faya abəra, madzaka eye dza-kka ka tsakay aye.

³ Tə fələkwa a dəma na, ta ŋgatay a mədahaŋ i Bəy Maduweŋ Yesu bay.

⁴ Tə sər wu nakə ta dzaliye bay.

Kwayaŋŋa ndo hay sulo ti yaw dzərik kame tay ta bəzatay ha bo. Peteked tay hay ka bo na, a dəv haladzay.

⁵ Tə ŋgatay a ndo niye hay sulo aye na, ta dzədzar haladzay. Ta rəh gər tay hay ka dala rəhe rəhe.

Ndo niye hay sulo aye tə gwadatay: «Ka pəlume ye ndo nakə neŋgeye andaya tə dərə mə walaŋ i mədahaŋ hay na, hərwi mey?

⁶ Neŋgeye andaya kanaŋ bay, kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Wu nakə a tsikakum ahəl niye neŋgeye ma Galile mba aye na, mā makumaw a mədzal gər.

⁷ A gwad na: “Kutoŋ neŋ Wawa i Ndo na, tə vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay. Ta dariye ga na, ka mayako mazləmbada eye, ada kə həna sulo ma mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.”»

⁸ Tə tsəne andza niye na, bazlam i Yesu niye a tsikawatay aye a matayaw a gər tuk.

⁹ Tsa na, ti ye abəra ka me tsəvay niye. Ti ye ta təkəratay labara niye a gawla i Yesu niye hay ta zəkaw kuro gər eye nəte aye ada a siye i ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye dərma.

¹⁰ Mə walaŋ i ŋgwas niye hay na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Zan ta Mari may i Yakuba ada ŋgwas neheye nəteye ka bo dziye ta təkəratay labara i bazlam aye niye a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

¹¹ Ane tuk na, ndo niye tə tsəne bazlam tay niye hay ta təkəratay aye na, ta təma bay, ta zəba faya andza bazlam i matərakahaŋ.

¹² Ane tuk na, Piyer a lətse a hway ka me tsəvay mata zəbaw. A ndisl naha ka me tsəvay na, a zəba dərə a tsəvay niye zərəd. A ŋgatay naha na, a rəkwat nakə tə mbəkwa ha Yesu aye dəkdek. Tsa na, a mbədə gər a mətəgay. Wu niye a ge bo aye na, a gay hərba bəkka.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Markus 16.12-13

¹³ Pat eye niye gawla i Yesu hay sulo mə walaŋ tay niye hay, tə həl bo ti ye a gəma nakə tə zalay İmayus aye. Gəma niye na, dərəŋ tsəfa ta Zerolem. Tadə ka diye tə sik abəra ma Zerolem na, ka giye ka tsəved bərə sulo.

14 Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta tsikiye ka wu nakə a ge bo aye tebiye.

15 Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me ada faya ta kədiye wuway ka gər i wu nakə a ge bo aye na, Yesu a yaw a həndzəd ka təv tay. Ti ye ka tsəved eye nate.

16 Faya ta ηgateye a Yesu ane tuk na, tə sər na bay hərwi wuye a gwadatay ta sər na bay.

17 Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka tsikum na, ka gər i bazlam i mey?»

Tə tsəne andza niye na, tə lətse. Dərev a ndalatay haladzay.

18 Ndo nate mə walaη tay niye sulo aye na, məzele ηgay Kəleyopas, a gwaday: «Wu nakə a ge bo ma məhəne neheye ka sər bay na, nəkar mbəlok eye ma Zerozelem kəla daw?»

19 A mbəday faya, a gwaday: «Maa ge mey?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wu nakə a ge tə Yesu ndo i Nazaret aye na, ka tsəne təbədew? Neηgeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Məsler nakə a gawa aye tə bazlam nakə a tsikawa kame i Mbəlom ada kame i ndo aye hay na, ta gədaη eye

20 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar kway hay tə gəs na. Tə vəlay ha a Pilat, a gay sariya i məkədə. Ma dəba aye na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye.

21 Nəmaa dzala haβe mə gər may na, nəmaa gwad mata

təma tay ha Israyel hay na, neηgeye. Ane tuk na, zle ka wu neheye a ge bo aye, kə ge məhəne mahkar bəgom.

22 Sa tsa na, siye i ηgwas neheye mə walaη may ta vəlamay madzədzere. Kə ma may ha hərbəbəkka. Hərwi ta wula pərek i mekedə ka me tsəvay,

23 ane tuk na, ta huta na mədahaη i Yesu bay. Ta mbədaw gər, tə maw ka təv may na, ta təkəramay, tə gwad gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo ada gawla i Mbəlom niye hay tə gwadatay na, Yesu andaya tə dərə.

24 Nəmaa tsəne andza niye na, siye i ndo mə walaη may hay ti ye ka me tsəvay sa. Ti ye, tə huta na, andza i ηgwas niye hay ta təkəramay aye. Ane tuk na, ta ηgatay a Yesu bay.»

25 Yesu a gwadatay: «Nəkurom ndo neheye metsehe andaya fakuma bay aye. Wu neheye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə də ha kurre na, a mbakum a mədzal gər kurom təbədew?

26 Ka sərūm təbədew, Kəriste ma diye a bəy ηgay na, ma giye dəretsətseh haladzay təday.»

27 Tsa na, a datay ha wu nakə tə tsik ka neηgeye mə Derewel i Mbəlom aye tebiye. Ma dazlay mə dərəwel i Musa ada mede ha hus a dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.

28 Ahəl nakə faya ta diye, tə ndisl bəse ta gəma nakə faya

ta diye a dāma aye na, Yesu a ge andza ma zliye tsæved ŋgay.

²⁹ Ane tuk na, ndo niye hay tæ gwadāy: «Kā ye a tæv eye bay, ndza tæ nəmay. Hərwi dære faya ma gəsiye ada mazlambar həvad segey.» Tsa na, tæ fələkwa a gay wuray, a ndza ta nəteye.

³⁰ Yesu a pa bo ka mände wu mənday ta nəteye. A zla peŋ, a gay naha sisœ a Mbəlom. Tsa na, a ŋgənatay ha peŋ niye ada a vələtay.

³¹ Kwayaŋŋa dære tay a həndək, tæ sər na tuk. Ane tuk na, ta zəba dære na, neŋgeye andaya ka tæv tay sa bay kə gər tay ha.

³² Tæ gwad mæ walaŋ tay: «Ahəl nakə faya ma dəkway ha Derewel i Mbəlom ka tsæved aye na, wuye mæ dærev may andza ako!»

³³ Ndo niye sulo aye tæ lətse kwayaŋŋa ta mbəda gər a Zerolelem. Tə ndisl naha a wuzlah gay na, tæ ndzay a gər a gawla i Yesu neheye kuro gər eye nəte aye tæ siye i ndo mekeleŋ eye hay nəteye mahaya gər eye.

³⁴ Ndo niye hay tæ ŋgatay a ndo neheye sulo aye na, tæ gwadāy: «Ta dedek Bəy Maduweŋ kway kə lətsew abəra ma mədahaŋ, Simoŋ kə ŋgatay!»

³⁵ Nəteye dərmaŋ ta təkəratay wu nakə a ge bo ta nəteye ka tsæved aye. Tæ gwadāy: «Nəmaa ŋgatay a Yesu ada nəmaa sər na na, ahəl nakə a ŋgənamay peŋ aye.»

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

³⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me mba aye na, Yesu a yaw a walaŋ tay slekərtik. Tsa na, a gwadāy: «Zay mā ndza fakuma!»

³⁷ Gawla ŋgay niye hay ta dzədzar, zluwer a gatay haladzay. Hərwi tæ dzala ma giye na, manakasla.

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadāy: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Ada ka dzalum mæ gər kurom andza niye na, kemey?»

³⁹ Zəbum ka həlay ga tæ sik ga. Na gwad neŋ dedek ŋgway bədaw? Tətalum fagaya ada zəbum fagaya lele. Hərwi sərur ha manakasla na, slo faya bay ada mətasl mæ dəma andza neŋ nakə faya ka zəbumeye fagaya aye bay.»

⁴⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada ka sik ŋgay hay.

⁴¹ Məŋgwese a rah a dærev i gawla ŋgay niye hay ada a gatay hərbaəbəkka. Ada huya ta dzala ha faya zuk bay. Tsa na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadāy: «Wu mənday andaya fakuma daw?»

⁴² Ti ye naha tæ zlayaw siye i kələf mafəka eye nəte, tæ vəlay.

⁴³ Yesu a təma kələf niye ada a həpəd kame tay.

Tsa na, a gwadāy:

44 «Ahəl niye neŋ tə nəkurom mba aye na, na tsikakum, na gwadawakum: Wu nakə tə watsa ka gər ga mə dərewel i Musa, mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada mə dərewel i Dəmes hay aye na, kutoŋ wu niye ma giye bo.»

45 Tsa na, Yesu a həndəkətay ha metsehe hərwi ada tã sər Dərewel i Mbəlom.

46 A gwadatay sa: «Wu nakə tə watsa mə Dərewel i Mbəlom aye na, anaŋ: Kəriste na, ma ta giye dərətsətseh, ada məhəne sulo mamahkar eye na, ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.

47 Ada ma sləriye ndo hay ka mədatay ha bazlam i Mbəlom a slala i ndo i məndzibəra hay tebiye tã gər ha mezeleme hərwi ada Mbəlom mã pəsətay ha mənese tay hay. Tã dazlay na, ma Zerozelem.

48 Maa təra ndo i məhəle mbal i wu nakay ma giye bo tebiye na, nəkurom.

49 Ada neŋ eye na slərəweye fakuma wu nakə Bəba a gwad ma vəlakumeye. Nəkurom na, ndzum ma wuzlah gay. Həbum gədaŋ i Mbəlom nakə ma vəlakumeye mə mbəlom aye.»

Yesu a tsal a mbəlom

Markus 16.19-20; Məsler hay 1.9-11

50 Ma dəba eye na, Yesu a həl gawla ŋgay hay abəra ma gəma niye, a ye tay ha a təv nakə bəse ta gəma i Betani aye. Mə dəma na, a zla həlay

ka mbəlom. Tsa na, a pa fataya ŋgama.

51 Ahəl nakə faya ma piye fataya ŋgama aye na, a ye fataya abəra, a tsal ka təv i Mbəlom.

52 Nətəye na, tə dəslyay ha gər ada ta mbəda gər a Zerozelem ta məŋgwese eye haladzay mə dərəv tay.

53 Ti yawa a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom pat pat, ta zambadaway a Mbəlom.

Ngwalak i bazlam nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Ngwalak i bazlam nakay Yuhana a watsa na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mandza eye ma Siri kəgəbay ma Azi, ma Turki nakə anəke aye.

Wu nakə mawatsa eye mə dəma aye na, wal abəra ka Mata, ka Markus ada ka Luka. A vəlay məzlaḅ haladzay a bazlam neheye matsika eye ta dzeke ada a məsler i Yesu.

Madədo 1 ka 12 faya ma tsikiye ka məsler neheye a ge masuwayaᅇ a ge aye.

Madədo 13 ka 21 faya ma ləviye ha bo ada faya ma tsikiye ka həlay nakə Yesu ma diye ka təv i Bəba ᅇgay aye.

Labara i məməte i Yesu aye (madədo 18 ada 19) ta ndzəkit bo tə wu neheye mə Mata, ma Markus, ada mə Luka aye, tə tsik ka wu eye nəte ᅇgweᅇj.

Pat i Magurlom i Pak na, Yesu a bəzatay ha a gawla ᅇgay (madədo 20 ada 21).

Ngwalak i bazlam i Yuhana na, kə tsik ka məwe i Yesu bay. Ane tuk na, ka madazlay na, a ᄁa ha Yesu Kəriste na, neᅇgeye bazlam i Mbəlom, neᅇgeye andaya huya ta Mbəlom (1.1-18). Yesu neᅇgeye bazlam i Mbəlom, a yaw məndze ta ndo zezeᅇ hay.

Bazlam i Mbəlom a tərando

¹ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, neᅇgeye andaya. Neᅇgeye na, ta Mbəlom ada neᅇgeye na, Mbəlom.

² Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, neᅇgeye andaya ta Mbəlom

³ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ᅇgay. Wu kwa nəte nakə Mbəlom a ge ze neᅇgeye na, andaya bay.

⁴ Maa vəl sifa a ndo hay na, neᅇgeye. Sifa niye na, a vəlatay dzaydzay a ndo hay.

⁵ Dzaydzay niye ma dəviye ma ləvoᅇj ada ləvoᅇj kə mbata ha bay.

⁶ Ahəl niye na, Mbəlom a sləraw ndoweye andaya tə zalay Yuhana.

⁷ A yaw na, mədatay ha dzaydzay eye niye a ndo hay hərwi ada ndo hay tebiye tātə tsəne bazlam ᅇgay ada tādzala ha ka bazlam ᅇgay.

⁸ Yuhana neᅇgeye na, dzaydzay niye ma dəvateye a ndo hay aye bay. Neᅇgeye a yaw na, mata ᄁatay ha a ndo hay tsa.

⁹ Dzaydzay niye na, dzaydzay dedek eye ma deyeweᅇye ka məndzibəra, ma dəvateye dzaydzay a ndo hay tebiye.

¹⁰ Ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ki yaw ka məndzibəra. Kwa tadə Mbəlom a ge məndzibəra tə həlay ᅇgay bəbay na, ndo hay ta sər na bay.

¹¹ A yaw na, a təv ᅇgay, ane tuk na, ndo ᅇgay hay ta təma

na bay.

¹² Ane tuk na, ndo mekelen eye hay na, ta tɛma na ada ta dzala ha. Nɛteye na, kɛ vɛlatay tsɛved matɛre wawa i Mbɛlom hay.

¹³ Ta tɛra wawa i Mbɛlom hay na, andza nakɛ ndo hay faya ta wiye bo ka mɛndzibɛra aye bay ada hɛrwi nakɛ a satay a ndo hay aye bay. Ane tuk na, ta tɛra wawa i Mbɛlom hay na, hɛrwi Mbɛlom eye ɛgway a vɛlatay mɛsɛfɛre wedeye.

¹⁴ Nɛngɛye nakɛ tɛ zalay bazlam i Mbɛlom aye na, ka tɛra ndo zezɛn ada ki yaw kɛ ndza mɛ walan kway. Nɛngɛye na, a gatay ɛgwalak a ndo hay haladzay. Ka bɛzakway ha dedek i Mbɛlom. Nɛmaa ɛgatay a mɛzlaɓ ɛgay. Maa vɛlay mɛzlaɓ niye na, Mbɛlom Bɛba ɛgay. A vɛlay na, a wawa ɛgay niye nɛte aye.

¹⁵ Yuhana faya ma dɛtay ha a ndo hay, a wuda kɛlɛrra a gwad: «Ndo nakɛ na tsik faya aye na, nɛngɛye anan. Ahɛl niye na gwad na: “Ndoweye andaya ma deyeweye ma dɛba ga a ze ga, hɛrwi nɛngɛye na, andaya kwa ahɛl nakɛ ta wa ga zuk bay aye.”»

¹⁶ Andza niye nakway tebiye ka hutakwa ɛgwalak ɛgay, kɛ pa fakwaya ɛgama ada ma piye fakwaya ɛgama ɛgay huya.

¹⁷ Mbɛlom a vɛlakway bazlam ɛgay mapala eye na, tɛ hɛlay i Musa. Ane tuk na,

ɛgwalak ɛgay ta dedek ɛgay a vɛlakway na, tɛ hɛlay i Yesu Kɛriste.

¹⁸ Ndɛray dɛda kɛ ɛgatay a Mbɛlom bay. Ane tuk na, wawa ɛgay niye nɛte aye mandza eye ka tɛv i bɛba ɛgay aye, nɛngɛye na, Mbɛlom. Mbɛlom nɛngɛye kɛkay na, ka bɛzakway ha.

Bazlam nakɛ Yuhana madzɛhube ndo a yam a tsik aye

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18

¹⁹ Pat wuray na, bagwar i Yahuda neheye ma Zerozelem aye tɛ slɛr ndo mɛvɛlay wu a Mbɛlom hay ta Levit hay ka tɛv i Yuhana mata tsɛtsehe faya: «Nɛkar tɛday na, way?»

²⁰ Ti ye ta tsɛtsah faya na, ka kɛrah mambɛdɛtay faya bay. Ane tuk na, a tsikatay parakka kame i ndo hay tebiye. A gwadɛtay: «Nɛn na, Kɛriste bay.»

²¹ Ta tsɛtsah faya, tɛ gwadɛy: «Ada nɛkar na way? Nɛkar na, Eliya ndo mɛdɛ ha bazlam i Mbɛlom niye ahɛl niye dɛw?»

Yuhana a mɛbɛdɛtay faya, a gwadɛtay: «A'ay.»

Ta tsɛtsah faya sa, tɛ gwadɛy: «Nɛkar na, ndo mɛdɛ ha bazlam i Mbɛlom nakɛ faya nɛmaa hɛbiye dɛw?*

Yuhana a mɛbɛdɛtay faya, a gwadɛtay: «A'ay.»

²² Tɛ gwadɛy: «Ada tebiye nɛkar kɛla na, way? Damay

* 1:21 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15.

ha tey hərwi nəmaa ta tsikat-eye a ndo neheye tə sləra may ahaya aye. Bo yak eye ka gwad nəkar na, way?»

23 Yuhana a gwadatay: «Nej na, ndo nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik faya ahəl niye, a gwad ka nej na:

“Ndo nakə faya ma wudiye mə kəsaf a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduwej fehe lele, m̄a hədzak bay.†”»

24 Mə walañ i ndo neheye tə slər tay naha ka təv i Yuhana aye na, Farisa hay andaya mə walañ tay.

25 Ti ye naha tə gwaday: «Tadə nəkar na, Kəriste bay, nəkar Eliya bay, nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə faya nəmaa həbiye bay na, ada faya ka dzəhuḅiye tay ha ndo hay a yam na, hərwi mey?»

26 Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «Nej na, na dzəhuḅiye ndo hay na, a yam tsa, aya ane ndo andaya mə walañ kurom ka sərūm na bay.

27 Nejgeye na, ma deyeweye kame ga. Na sliye mahəndzədə ka təv ηgay məpəlay ha ləber i tahərak ηgay bay tebiye.»

28 Wu niye a ge bo tebiye na, ma gəma i Betani, ma diye i magayam i Yurdum ka təv nakə Yuhana a dzəhuḅawa a dəma ndo hay a yam aye.

29 Tədə eye na, Yuhana a ηgatay a Yesu faya ma deyeweye ka təv ηgay. Tsa na, a gwad: «Wawa i təbañ nakə Mbəlom ma vəliye hərwi məpəsatay ha mezeleme i ndo hay aye na, atay ma deyeweye.

30 Na gwad: “Ndo ma deyeweye ma dəba ga, nejgeye a ze ga, hərwi nejgeye na, kwa ahəl nakə ta ge məndzibəra zuk bay aye na, nejgeye andaya.” Na tsik na, ka nejgeye.

31 Nej kurre na, nejgeye way na, na sər na bay. Ane tuk na, nej na yaw na, madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam tsa, ada mədatay ha a Israyel hay hərwi ada t̄a sər na.»

32 Yuhana a datay ha, a gwadatay sa: «Na ηgatay a Məsəfəre i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom andza bodobodo. A yaw a ndza ka gər ηgay.

33 Ahəl niye na, nejgeye way na, na sər ha zuk bay. Ane tuk na, Mbəlom nakə a sləra ga ahaya madzəhuḅe ndo hay a yam aye na, a gweden: “Ka ta ηgateye a Məsəfəre ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom ma ndziye ka gər i ndo. Mata dzəhuḅe tay ha ndo hay ta Məsəfəre Tsədanña eye na, nejgeye.”

34 Ada nej na, na ηgatay, na d̄a ha. Ta dedek nejgeye na, Wawa i Mbəlom.»

Yesu na, wawa i təbañ i Mbəlom

Gawla i Yesu kurre eye hay

³⁵ Tədœ eye na, Yuhana ta gawla ngay hay sulo ti ye ka tæv eye niye sa.

³⁶ A ngatay a Yesu faya ma diye na, a gwad: «Nakay na, wawa i təbaŋ i Mbəlom nakə a vəl aye.»

³⁷ Gawla i Yuhana niye hay sulo aye tə tsəne andza niye na, tə pay bəzay a Yesu.

³⁸ Faya ta diye na, Yesu a zəba dəre a dəba, a ngatatay faya ta pay bəzay. A tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka pəlum mey?»

Tə gwadətay: «*Rabi*, tæv yak nakə ka ndzawa mə dəma aye na, ka waray?» (*Rabi* na, andza mægweđe «Miter»).

³⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Dumara, takwa, ka ngatumeye a tæv ga nakə neŋ na ndzawa mə dəma aye.»

Tsa na, ti ye. Ti ye naha tə ngatay a tæv nakə neŋgeye mandza eye mə dəma aye. Ti ye na, ma giye bəre fađ. Tə ndza ka bo dziye hus a həvad.

⁴⁰ Ndo nəte mə walaŋ tay niye tə tsəne bazlam i Yuhana niye a tsik aye ada tə pay bəzay a Yesu aye na, məzele ngay Aŋdəre. Neŋgeye malamar i Simon Piyer.

⁴¹ Aŋdəre a ndzay a gər kurre na, a malamar ngay Simon. A gwadətay: «Nəmaa ngatay a ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye.» Andza mægweđe, Kəriste.

⁴² A laka ha Simon ka tæv i Yesu. Tsa na, Yesu a zəba faya, a gwadətay: «Nəkar na, Simon, wawa i Yuhana. Ta

ta zalakeye na, Sefas.» Andza mægweđe Piyer‡.

Yesu a zal Filip ta Nataniyel

⁴³ Tədœ eye na, a say a Yesu mede a Galile. Ahəl nakə faya ma diye na, a ndzay a gər a Filip, a gwadətay: «Dara, peŋ bəzay!»

⁴⁴ Filip neŋgeye na, ndo i gəma i Betesayda, gəma nakə Aŋdəre ta Piyer ti yaw abəra mə dəma aye dərmak.

⁴⁵ Ma dəba aye na, Filip a ye a ndzay a gər a Nataniyel, a gwadətay: «Ndo nakə Musa a watsa faya mə derewel ngay ada ndo məđe ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa faya ahəl niye aye nəmaa ngatay. Neŋgeye na, Yesu, ndo i gəma i Nazaret wawa i Yusufa.»

⁴⁶ Nataniyel a gwadətay faya: «Ka dzala na, wu lele eye ma sliye faya madayaw abəra ma gəma i Nazaret daw?»

Filip a mbədətay faya, a gwadətay: «Dara, ka ngateye.»

⁴⁷ Yesu a ngatay a Nataniyel faya ma diye naha ka tæv ngay na, a tsik ka Nataniyel, a gwad: «Ndo i Israyel nakə dedəŋ eye na, anan. Neŋgeye na, maraw me andaya faya kwa tsekwen bay.»

⁴⁸ Nataniyel a tsətsah faya, a gwadətay: «Ka sər ga ha na, ma kəkay?»

Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Ahəl nakə Filip kə zalakaw zuk bay aye na, na ngataka, nəkar mə bəzay i gurov.»

‡ 1:42 Piyer: Tə bazlam i Mere na, pəlad.

49 Tsa na, Nataniyel a gwaday: «Miter, nəkar na, Wawa i Mbəlom, nəkar Bəy bagwar eye i Israyel hay!»

50 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Andza niye, ka dzala ha ka neŋ na, hərwi na gwadaka na ŋgataka naha mə bəzay i gurov aye daw? Nəkar na, ka ta ŋgateye a wu bagwar eye hay ta ziye nakay anan aye!»

51 Yesu a gwaday sa: «Sərum ha na, ka ŋgatumeye a magərbəlom ma həndəkiye tuwan. Gawla i Mbəlom hay ta tsaliye ada ta mbəzlaweye ka gər ga, neŋ Wawa i Ndo!»

2

Mabəzləme gər i dahəlay ma gəma i Kana

1 Məhəne sulo ma dəba i mədzəgər i Yesu ta Nataniyel na, mabəzləme gər i dahəlay a ge bo ma gəma i Kana, ka dala i Galile. May i Yesu andaya mə dəma.

2 Ta zalay a Yesu ta gawla ŋgay hay dərma.

3 Faya magurlom ma giye na, guzom a ndəv fataya abəra. May i Yesu a gwaday a wawa ŋgay Yesu: «Guzom andaya sa bay. Ka ndəv na, kəkay?»

4 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «May ga, wu nakə neŋ na giye na, mata tsiken na, nəkar daw? Həlay ga kə slaw zuk bay.»

5 May i Yesu a tsəne andza niye na, a ye a gwadatay a ndo i məsler hay: «Gum wu nakə ma tsikakumeye tebiye.»

6 Ka təv eye niye na, gah hay andaya məkwa. Gah niye hay məkwa aye na, Yahuda hay ta mbədawa a dəma yam ka məbere wu hay ada tə həlay andza nakə bazlam tay mapala eye a tsik aye. Gah niye hay na, yam ma diye a dəma ma giye kalawah zlam, zlam.

7 Yesu a gwadatay a ndo i məsler hay: «Dum naha tədumaw yam, rahum ha a gah neheye tsesləsle tsesləsle.» Ndo i məsler niye hay ti ye tə tədaw yam. Tə rah ha a gah niye hay tsesləsle tsesləsle. 8 Yesu a gwadatay: «Anəke na, tədum yam nakay, zlumay naha a ndo mələvay gər a magurlom, mə ndzaka na.» Ndo i məsler hay tə zlay naha yam niye.

9 Ndo mələvay gər a magurlom niye a ndzaka na, yam niye a təra guzom aye. A ndzaka na, guzom eye a yaw məŋgay na, a sər bay. Ane tuk na, ndo i məsler neheye tə təd yam aye na, nəteye tə sər ha. Yesu a zalay a zal i dahəlay,

10 a gwaday: «Kwa way kə zalatay a ndo hay na, ma vəlateye guzom nakə a tsəhən aye təday. Ta sa haladzay na, ma vəlateye nakə a tsəhən bay aye tuk. Ane tuk na, nəkar na, ka pa na nakə lele eye wu yak hus anəke na, kəkay!»

11 Nakay na, makurre i masuwayan nakə Yesu a lah məge aye. A ge na, ma Kana ka dala i Galile. Andza niye Yesu a bəz ha məzlaḅ ŋgay. Hərwi niye gawla ŋgay hay tə dzala ha ka Yesu.

12 Ma dɔba aye na, Yesu a ye a Kafernahum ta may ŋgay, ta malamari ŋgay hay ada ta gawla ŋgay hay. Tɔ ndza mɔ dɔma mɔhɔne tsakway.

Yesu a hɔhar ndo hay abɔra mɔ gay mɔvɔlay wu a Mbɔlom Mata 21.12-13; Markus 11.15-17; Luka 19.45-46

13 Magurlom i Yahuda hay nakɔ tɔ zalay Pak aye na, mazlambar kɔ ndzew bɔse. Hɔrwi niye, Yesu a hɔl bo a ye a Zerozelem.

14 A ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamɔtagay i gay i mɔdɔslay ha gɔr a Mbɔlom. A ye naha a dɔma na, a ndzay a gɔr a ndo masɔkɔme ha sla hay, ta tɔbɔŋ, ta maydagwar hay. A ndzay naha a gɔr a ndo mambɔdɔ suloy hay mandza eye hay ka wu mɔpe wu tay hay dɔrmak.

15 Tsa na, a zla lɔber, a slapa ha ka bo, a tɔra ha mandalaɔa. A ye a hɔhar tay ha ndo niye hay abɔra dɔrɔŋ, tɔ sla tay hay, ta tɔbɔŋ tay hay tebiye abɔra mɔ gay i mɔdɔslay ha gɔr a Mbɔlom. A kwats ha suloy i ndo mambɔdɔ suloy ka dala, a pay hɔlay a wu mɔpe wu tay niye hay. 16 A gwadatay a ndo masɔkɔme ha maydagwar hay: «Hɔlum wu kurom neheye abɔra kanan! Kɔ tɔrum ha gay i Bɔba ga, gay i mɔge tsakala mɔ dɔma bay.»

17 Gawla ŋgay hay tɔ ŋgatay andza niye na, wu nakɔ mawatsa eye mɔ Derewel i Mbɔlom aye a matayaw a gɔr. Tɔ watsa na, tɔ gwad:

«Gay yak nakay na, na wuda na haladzay. Mɔdzal gɔr ga peteh, na pa na a dɔma.*»

18 Bagwar i Yahuda hay ta tsatsah faya, tɔ gwadɔy: «Ka sliye faya mɔge na, masuwayan waray nakɔ ada nɔmay nɔmaa sɔriye ha ta vɔlaka tsɔved ka mɔge wu andza nakay aye?»

19 Yesu a mbɔdatay faya, a gwadatay: «Mbɔzlum ha gay i mɔdɔslay ha gɔr a Mbɔlom nakay. Ma mɔhɔne mahkar na, na lɔtsiye ha ka mbɔlom.»

20 Tɔ gwadɔy: «Gay nakay nɔmaa ndza faya ka mɔdɔzle na, mɔve kuro kuro fad gɔr eye mɔkwa tuk na, ada nɔkar i yak na, ma mɔhɔne mahkar tsa na, ka dɔzl na, kɔkay?»

21 Ane tuk na, gay i mɔdɔslay ha gɔr a Mbɔlom niye Yesu a tsik faya aye na, a tsik dzeke ka bo ŋgay.

22 Ahɔl nakɔ Yesu a mɔt ada a lɔtsew abɔra ma mɔdahan aye na, bazlam ŋgay niye a tsik aye a matayaw a gɔr a gawla ŋgay hay. Pat eye niye na, tɔ dzala ha ka wu nakɔ mawatsa eye mɔ Derewel i Mbɔlom aye ada ka bazlam ŋgay nakɔ a tsik aye.

23 Ahɔl nakɔ Yesu nenɔgeye ma Zerozelem ada nenɔgeye mɔ magurlom i Pak aye na, kɔ ge wu neheye a ge masuwayan haladzay aye. Andza niye, ndo hay haladzay ta ŋgatay a masuwayan niye hay ada ta dzala ha ka Yesu.

24 Ane tuk na, Yesu na, kɔ pa mɔdzal gɔr ŋgay ka nɔteye

* 2:17 Dɔmes hay 69.10.

bay hærwi nenjeyeye a sær tay ha tebiye,

²⁵ ada nenjeyeye na, ndo mæðay ha wu nakə mə bo i ndo zezeŋ aye ka həlay təbey hærwi bo ŋgay eye a sær ha wu nakə mə dərev i ndo zezeŋ aye.

3

Yesu ta Nikodem

¹ Ndoweeye andaya mæzele ŋgay Nikodem. Nenjeyeye na, bagwar eye mə walaŋ i ndo neheye tə ləvwawa Yahuda hay aye. Nenjeyeye na, Farisa hay.

² Pat wuray na, a ye ka təv i Yesu ta həvad. A ye naha, a gwadáy: «Miter, nəmaa sær ha Mbəlom a sləra kar ahaya na, ka matətikamay wu hay dedek, hærwi ndəray ma sliye faya mæge masuwayaŋ andza nakə ka ge aye bay tadə gədaŋ i Mbəlom andaya faya bay na, ma sliye faya bay.»

³ Yesu a mbəðay faya, a gwadáy: «Sær ha na, ndoweeye kə wa bo wedeye bay na, ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.»

⁴ Nikodem a tsətsah faya a gwadáy: «Ndo guram eye tsiy tuk na, ma wiye bo wedeye sa na, kəkay? Ma sliye faya məme a huð i may ŋgay ada ta wiye na masulo eye sa daw?»

⁵ Yesu a mbəðay faya, a gwadáy: «Sær ha na, ta dzəhuð kar ha a yam ada ta Məsəfəre i Mbəlom bay na, ka sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.

⁶ Ndo nakə ndo zezeŋ a wa aye na, ndo zezeŋ ŋgway. Ada

ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, məsəfəre ŋgway.

⁷ Bazlam nakə na gwadaka “wum bo masulo” aye na, mā gaka wadəŋ wadəŋ bay.

⁸ Mətasl a vəzl a təv nakə a say aye. Ka tsəne mavəzle ŋgay eye, ane tuk na, a yaw mənğay ada ma diye a ŋgay na, ka sær bay. Ma giye bo ta ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, andza nakay.»

⁹ Nikodem a gwadáy: «Ada tebiye wuye ma giye bo na, kəkay?»

¹⁰ Yesu a mbəðay faya a gwadáy: «Nəkar ndo matətikay wu a ndo hay nakə bagwar eye ma gwala i Israyel aye. Ane tuk na, ka sær wu neheye bay na, kəkay?»

¹¹ Sær ha na, nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmaa sær aye ada ka gər i wu nakə nəmaa ŋgatay aye. Ane tuk na, a sakum matəme wu nakə nəmaa ðakum ha aye bay.

¹² Na tsikakum ka wu nakay ka məndzibəra aye ka təmum bay. Ada kəkay tadə na tsikakum ka wu nakə mə mbəlom aye na, ka təmumeye daw?

¹³ «Ndəray ðadə kə tsal a mbəlom bay. Ndo nakə neŋ Wawa i Ndo aye nəte ŋgweŋ.

¹⁴ Andza nakə ahəl niye Musa a lətse ha bəre nakə tə vəð na andza dədœ ka mayako mə makulkwandah aye na, andza niye neŋ Wawa i Ndo kutoŋ ta lətsiye ga ha ka mayako dərma^{*},

* 3:14 Məpesle 21.

15 hærwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ Wawa i Ndo na, ma hutiyē sifa nakə ma ndəviye bay aye.

16 Hærwi Mbəlom a wudā mändzibəra na, haladzay. Hærwi niye a sləraw Wawa ŋgay felik eye hærwi ada kwa way kə dzala ha faya na, ma dziye sa bay. Ane tuk na, ma hutiyē sifa nakə ma ndəviye bay aye.

17 Mbəlom a sləraw Wawa ŋgay ka mändzibəra na, hærwi ada m̄a ge sariya ka ndo hay bay. A sləra ahaya na, hærwi ada ndo hay t̄a t̄ama d̄uh.

18 «Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, sariya ma ta gəsiye na bay. Ane tuk na, ndo nakə kə dzala ha bay aye na, ɓa sariya kə gəs na, hærwi kə dzala ha ka felik i Wawa i Mbəlom bay.

19 Sariya ma ta gəsiye ndo hay ta tsəved waray na, ma ta gəsiye tay ha na, andza nakay: Dzaydzay ki yaw ka mändzibəra. Ane tuk na, ndo hay ta wudā dzaydzay niye bay. Nətēye ta wudā d̄uh na, ləvon, hærwi tə gawa na, wu neheye lele bay aye hay.

20 Kwa way kə ge mənese na, a ma nay d̄are a dzaydzay. Ma händzədiye ta t̄əv i dzaydzay bay, hærwi a say wu ŋgay neheye a gawa lele bay aye na, m̄a zəba bay, a dzədzar.

21 Ane tuk na, ndo nakə a gawa wu lele eye hay aye na, neŋgeye ma zəbiye m̄a dzaydzay hærwi ada ndo hay t̄a ŋgatay a wu neheye lele a ge aye, ada t̄a sər ha maa ge m̄asler m̄a neŋgeye na,

Mbəlom.»

Yesu ta Yuhana madzəhuɓe ndo a yam

22 Ma d̄əba aye na, Yesu ta gawla ŋgay hay t̄ə lətse ti ye ka dala i Yahuda. T̄ə ndza m̄ə d̄əma ada ta dzəhuɓawa ndo hay a yam.

23 Ahəl niye na, Yuhana a dzəhuɓawa ndo hay a yam d̄ərmak. A dzəhuɓawa tay ha ndo hay na, ma ḡəma i Enon b̄əse ta ḡəma i Salim hærwi d̄əlov andaya haladzay ma t̄əv eye niye. Ndo hay ti yawa naha ka t̄əv ŋgay ada a dzəhuɓawa tay ha a yam.

24 Ahəl niye na, ta ḡəs na Yuhana a dangay zuk bay.

25 Pat wuray na, siye i gawla i Yuhana hay ta dazlay a məkəde wuway ta ndo i Yahuda wuray ka m̄əbere wu hay ta mändze tsədan̄ŋa.

26 Gawla i Yuhana niye hay ti ye ka t̄əv i Yuhana, ti ye naha t̄ə gwaday: «Miter, ndo niye ahəl niye ka dzum gər ma diye i magayam i Yurdum ka tsik faya aye na, faya ma dzəhuɓiye tay ha ndo hay a yam ada ndo hay tebiye faya ta diye ka t̄əv ŋgay tuk na, kəkay?»

27 Yuhana a mbədətay faya a gwadətay: «Tadə Mbəlom kə v̄əlay bay na, ndəray ma sliye m̄əhute bay tebiye.

28 Bo kurom eye ka slum-eye faya m̄əhəle mbəl ga, na gwadəkum: “Neŋ na, Kərīste bay. Ane tuk na, Mbəlom a sləra ga ahaya, n̄a lahayaw kame tsa.”

29 Ndo nakə a zla dahəlay aye na, dahəlay niye na, i ŋgay

ngway. Ane tuk na, dzam i zal i dahalay niye na, ma lætsiye sləp ka tsakay ngay ada ma piye zləm ka bazlam ngay. Kə tsəne bazlam ngay niye faya ma piye faya zləm aye na, ma ngwasiye haladzay. Andza niye mənɣwese niye anəke na, i ga haladzay dərma.

³⁰ Neɣgeye na, m̄ səkah kame kame, neɣ na, na nəkid.

³¹ «Ndo nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, neɣgeye ka gər i ndo hay tebiye. Ndo nakə neɣgeye ka mändzibəra aye na, neɣgeye ndo i mändzibəra ngway ada ma tsikiye na, ka wu i mändzibəra hay. Ane tuk na, ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye na, neɣgeye ka gər i ndo hay tebiye.

³² Ma tsikiye na, ka wu nakə a ngatay ada a tsəne aye. Ane tuk na, wu nakə a tsik aye na, ndəray ma təmiye bay.

³³ Ndoweye ka təma bazlam ngay nakə a tsik aye na, niye na, faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a tsik aye na, dedek.

³⁴ Ndo nakə Mbəlom a sləraw aye na, faya ma tsikiye na, bazlam i Mbəlom, hərwi Mbəlom kə rah ha ta Məsəfəre ngay.

³⁵ Bəba ngay a wuda na wawa ngay ada kə vəlay mələve i bəy ngay.

³⁶ Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ndo nakə a kərah mədzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə

sifa niye təbey. Mevel i Mbəlom ma ta ndziye faya.»

4

Yesu ta ngwas i Samari wuray

¹ Farisa hay tə tsəne, ndo hay tə pay bəzay a Yesu ada a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, haladzay a ze i Yuhana.

² Azlakwa ta dedek eye na, Yesu a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam bay. Maa dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, gawla ngay hay bəna, bo ngay eye bay.

³ Ahəl nakə Yesu a tsəne wu nakə Farisa hay tə tsik faya na, a həl bo abəra ka dala i Yahuda a ye ka dala i Galile.

⁴ Tsəved mede a Galile na, ta dala i Samari.

⁵ Ahəl nakə faya ma diye na, a ndisl a təv aye andaya ka dala i Samari tə zalay Sikar. Təv niye na, bəse ta guvah nakə Zakob a vəlay a wawa ngay Yusufa ahəl niye aye.*

⁶ Ada bədiyem nakə Zakob a la ahəl niye andaya ka təv aye niye.

Yesu a ndisl ka bədiyem niye na, ki ye gər, a ndza ka tsakay i bədiyem niye. Məndisle nakə Yesu a ndisl naha ka təv aye niye na, ma giye magərḅəpat.

⁷⁻⁸ Ahəl nakə gawla i Yesu hay ti ye mata səkəməw wu mənday mə walaɳ gay na, ngwas i Samari wuray a ye naha mata təde yam. A yaw na, Yesu a gwaday: «Tədəɳew yam n̄a sa tey.»

* 4:5 Madazlay i wu hay 33.19.

9 Ngwas i Samari niye a gwaday a Yesu: «Na gwad nakar na, Yahuda hay bada! Ada ka tsatsahiye yam ka neŋ ngwas i Samari na, kakay?» Ngwas niye a tsik andza niye na, harwi Yahuda hay tɔ dzawa gər a bo ta Samari hay bay.

10 Yesu a mbaday faya, a gwaday: «Tadɔ ka sər wu nakɔ Mbəlom ma vɛliye ada ka sər neŋ nakɔ na tsatsah fakaya yam aye na, nakar dɔh ka tsatsahiye fagaya yam nakɔ ma vɛliye sifa aye ada na vɛlakeye.»

11 Ngwas niye a gwaday faya: «Bəy ga, wu mətɔde yam andaya fakaya bay ada bədiyem eye na, siduk tuk na, ka hutiyem yam nakɔ ma vɛliye sifa a ndo aye na, ma kakay?»

12 Maa lamay bədiyem nakay na, bəba tɛte kway Zakob. Bo ngay eye kɔ sa yam ma bədiyem nakay. Wawa ngay hay ta gənaw ngay hay ta sa yam ma bədiyem nakay dərma. Ada nakar ka dzala na, ka ze na Zakob daw?»

13 Yesu a mbaday faya, a gwaday: «Kwa way kɔ sa yam nakay na, yam ma geye sa.

14 Ane tuk na, ndoweye kɔ sa yam nakɔ neŋ na vɛleye na, dɔda yam ma geye sa bay. Yam nakɔ na vɛleye na, ma təriye andza bədiyem nakɔ a ngəz wad wad aye ada ma vɛleye sifa nakɔ ma ndaviye bay aye.»

15 Ngwas niye a gwaday: «Bəy ga, vɛleŋ yam eye niye tey harwi ada yam mɔ geŋ sa

bay ada nɔ yaw dɔda mətɔde naha yam kanan sa bay.»

16 Yesu a gwaday: «Do, pɛla ahaya zal yak ada kɔ yumaw kanan.»

17 Ngwas niye a mbaday faya, a gwaday: «Zal ga andaya bay.»

Yesu a gwaday: «Ka gwad zal yak andaya bay na, ka tsik na, dedek.

18 Harwi zal yak hay na, zlam ada ndo nakɔ anake nakurom mandza eye sala-may aye na, zal yak bay. Ka tsik na, dedek.»

19 Tsa na, ngwas niye a gwaday: «Ah! Bəy ga, na sər ha nakar na, ndo mɔde ha bazlam i Mbəlom.

20 Bəba tɛte may Samari hay tɔ dɛslaway ha gər a Mbəlom na, mɔ gər i gɛma nakay. Ane tuk na, nakurom Yahuda hay na, ka gwadum i kurom tɔv mɔdɔslay ha gər a Mbəlom na, ma Zerozelem.»

21 Yesu a gwaday: «Ngwas nakay, dzala ha ka wu nakɔ na tsikakeye, hɛlay eye ma deyeweye na, ndo hay ta dɛslay ha gər a Bəba Mbəlom na, mɔ gər i gɛma nakay dekdɛk kɛgəbay ma Zerozelem dekdɛk tsa bay.

22 Nakurom Samari hay ka sərur wu nakɔ ka dɛslumay ha gər aye bay. Nəmay Yahuda hay na, nəmaa sər, harwi Mbəlom a bəzatay ha tsɛved i mətɛme a ndo hay na, ta Yahuda hay.

23 Ane tuk na, hɛlay eye ma deyeweye ɔa hɛlay eye anan tsiy, Məsəfərə i Mbəlom

ma vāliye gədan a ndo neh-eye a satay mədəslay ha gər a Bəba Mbəlom ta dedek eye na, ta dəslay ha gər ta dedek Mbəlom ma pəliye na, slala i ndo niye hay.

24 Mbəlom na, məsəfəre. Hərwi niye ndo neheye ta dəslay ha gər aye na, tādəslay ha gər na, ta dedek ada ta gədan i məsəfəre.»

25 Nğwas niye a gwaday: «Na sər ha na, ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye ma deyeweye (andza məgwede Kəriste). Aza ki yaw na, ma dəkway ha wu hay tebiye.»

26 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nej nakə faya na tsikakeye me anəke, ney eye.»

27 Ahəl nakə Yesu ta nğwas niye faya ta tsikiye me na, gawla i Yesu hay tə maw tuk. Tə nğatay a Yesu faya ta tsikiye me ta nğwas niye na, a gatay hərəbəkka. Ane tuk na, ndəray kwa nəte mə walañ tay ka tsətsah ka Yesu, kə gwaday: «Ka pəla abəra ka nğwas eye mey?» kəgəbay «Ka tsikumeye me ta nğwas eye na, hərwi mey?» na, ndəray ka tsətsah faya bay.

28 Nğwas niye a gər ha kalawah nğay ka bədiyem, a mbəda gər a walañ gay. A ye naha a gwadatay a ndo hay:

29 «Dumara, zəbum ka ndo wuray anañ eye təday, a pesleñ na wu nakə na gawa ahəl niye aye tebiye. Ma giye na, Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye aye.»

30 Ndo hay tə tsəne bazlam i nğwas niye a tsikatay aye na,

ti yaw abəra mə walañ gay, ti yaw ka təv i Yesu.

31 Ahəl nakə nğwas niye a ye a walañ gay aye, gawla i Yesu hay nəteye faya ta geye amboh a Yesu mâ nda wu mənday, tə gwaday: «Miter may, nda wu mənday!»

32 Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Wu mənday ga andaya nakə na ndiye, nəkurom ka sərumbay.»

33 Gawla nğay hay tə tsəne andza niye na, tə tsik mə walañ tay, tə gwad: «Ma giye na, ndəray kə zlayaw wu mənday kəla dāw?»

34 Yesu a gwadatay: «Wu mənday ga na, məge wu nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye ada mandəve ha məsler nakə a vələñ a gwedeñ ge aye. Matəra wu mənday ga na, neñgeye.»

35 Yesu a gwadatay sa: «Dzeke andaya, a gwad: “A ləkaw kiye fad na, ta dziye wu mənday abəra ka dala.” Ane tuk na, neñ dūh na gwadakumeye: Ehey, zəbum ka guvah hay lele, təday. Wu hay na, ta nah tsiy. Kə sla mədze.

36 Ndo nakə ma dziye na wu mənday abəra ka dala aye na, ma hutiyə merəbe nğay ada ma hayay gər a wu mənday niye. Wu mənday na, andza məgwede ndo neheye ta huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye. Andza niye ndo masləge ta ndo mədze wu abəra ka dala na, ta nğwasiye salamay.

37 Hərwi dzeke nakə a gwad: «Ndo nenğed ma sləgiye, ndo nenğed na, ma dziye na abəra ka dala», a tsik na, dedek.

38 Na slər kurom a guvah mata dze na wu mənday nakə ka fətumay bay aye, ka təmumay a həlay a ndo hay tsa.»

39 Ndo i dala i Samari niye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə dzala ha na, hərwi ɲgwas niye a dətay ha parakka a gwadətay: «A pesleɲ wu nakə na gawa ahəl niye tebiye.»

40 Samari niye hay tə ndisl naha ka təv i Yesu na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadətay: «Ndza ka təv may tey.» Yesu a təma bazlam tay niye, a ndza ka təv tay məhəne sulo.

41 Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom. Tə tsəne na, ndo siye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu sa.

42 Ndo niye hay tə gwadətay a ɲgwas niye: «Anəke nəmaa dzala ka Yesu na, hərwi wu nakə ka təkəramay aye sa bay. Nəmaa dzala ha na, hərwi nakə nəmaa tsəne wu nakə bo ɲgay eye a tsik aye. Ada nəmaa sər ha nenğeye na, ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay dedek.»

Yesu a mbəl ha wawa i ndo mäge məsler i bəy bagwar eye

43 Yesu a ndza ka təv niye məhəne sulo na, a həl bo a ye abəra ka təv niye, a ye a Galile.

44 Bo i Yesu eye a tsik, tə gər ɲgay, a gwad: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ta rəhay ha gər ma gəma ɲgay bay.»

45 Azlakwa duh Yesu a ndisl a Galile na, ndo i dala niye hay ta təma na lele tə mənğwese eye hərwi nəteye dərmak ta ye a magurlom i Pak niye ma Zerozelem aye ada a həlay i magurlom niye na, ta ɲgatay a wu nakə Yesu a ge aye.

46 Andza niye, Yesu a mbəda gər a Kana ka dala i Galile sa, gəma nakə a təra ha yam guzom eye. Ndo mäge məsler i bəy bagwar eye wuray andaya, wawa ɲgay dəvats eye ma gəma i Kafernahum.

47 A tsəne Yesu kə maw abəra ma Yahuda nenğeye ka dala i Galile na, a həl bo a ye ka təv i Yesu. A ye naha a gay amboh a Yesu, a gwadətay: «Amboh tama a Kafernahum, ta mbəleɲ ahaya wawa ga andaya dəvats eye faya ma mətiye tey.»

48 Yesu a gwadətay: «Nəkurom na, tadə na ge masuwayan eye bay na, ka dzalumeye ha bay na, kəkay?»

49 Ndo mäge məsler niye a mbəday faya, a gwadətay: «Bəy ga, tama bəse bəna wawa ga ma ta mətiye.»

50 Yesu a gwadətay: «Mbəda gər a mətagay, wawa yak ma mbəliye.»

Ndo niye a dzala ha ka bazlam i Yesu niye a tsikay aye. A ma a mətagay.

51 Ahəl nakə ndo niye faya ma diye a mətagay, nenğeye ka tsəved mba na, ndo i məsler ɲgay hay ti yaw, tə

ngəlayaw gər həf ka tsəved tə gwaday: «Wawa yak kə mbəl!»

⁵² A tsətsah fataya, a gwadatay: «Wuye a gay ngama na, kəday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «A gay ngama nā, məvenəŋ ta bəre nəte i huwa.»

⁵³ A sər ha həlay niye na, tits həlay nakə Yesu a gwaday: «Wawa yak ma mbəliye» aye. Tsa na, nəngeye ta ndo i gay ngay hay tebiye tə dzala ha ka Yesu.

⁵⁴ Nakay na, masuwayan masulo eye nakə a ge ma Galile aye. A ge na, ahəl nakə a maw abəra ma Yahuda aye.

5

Yesu a mbəl ha ndo wuray matəra eye ma Zerozelem

¹ Ma dəba eye na, magurlom i Yahuda hay andaya ma Zerozelem. Hərwi niye, Yesu a ye a magurlom i Yahuda niye hay ma Zerozelem aye.

² Ma Zerozelem niye na, dəlov wuray andaya bəse ta Məged i Təbaŋ hay nakə ti yawa tay ha tə dəma a walaŋ gay aye. Tə zalay a dəlov eye niye tə bazlam i Yahuda hay na, Baytidzata. Ka tsakay i dəlov niye na, galak andaya manğəna eye zlam.

³ Ndo i dəvats hay haladzay tə hənawa mə dəma: Guluf hay, ndo matəra eye, ndo neheye sik tay maməta eye hay. [Ta həbawa yam nakə ma bəliye wekit wekit aye.

⁴ Hərwi həlay eye andaya gawla i Mbəlom a mbəzlawaw, a bəlawa ha. Kə bəl ha na, ndo nakə kə lah

kurre məkal ha bo a yam niye gawla i Mbəlom a bəl ha aye na, kə mbəl abəra ma dəvats ngay. Kwa dəvats eye na, kəkay kəkay, ma mbəliye.]

⁵ Mə walaŋ i ndo i dəvats niye hay na, ndoweye andaya kə ndza ma dəvats məve kuro kuro mahkar gər eye tsamahkar.

⁶ Yesu a ndisl a təv i ndo i dəvats niye hay na, a ngatay a ndo niye mahəna eye ada a tsəne na, ndo niye kə ndza ma dəvats məve haladzay. A tsətsah faya, a gwaday: «A saka məmbəle daw?»

⁷ Ndo niye dəvats eye a gwaday: «Ahəl nakə yam faya ma bəliye na, ndəray andaya məzle ga, məkele ga ha a dəma bay. Na gwad na dziye faya bo məkele ha bo a dəma na, ndo mekeləŋ eye a leheŋ a dəma.»

⁸ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Lətse, zla təv məhəne yak, do wu yak!»

⁹ Kwayaŋŋa ndo niye a mbəl. A zla təv məhəne ngay ada a pa bo ka mede.

Azlakwa bay, wu niye a ge bo na, pat i mazəzukuw bo.

¹⁰ Bəy i Yahuda hay tə ngatay a ndo niye a mbəl eye faya ma zliye təv məhəne na, tə gwaday: «Bəgom na, pat i mazəzukuw bo sa na, tsəved andaya məzle hubok pat i mazəzukuwe bay.»

¹¹ A mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo nakə a mbəl ga ha aye, a gwedəŋ: “Zla təv məhəne yak do wu yak.»

¹² Ndo niye hay ta tsətsah faya: «Ndoweye i ngay way

nakə ma gwadakeye: “Zla təv məhəne yak ada kâ ye ha” pat i mazəzukw bo na, way?”

¹³ Ane tuk na, ndo niye a sər ndo nakə a mbəl ha aye bay, hərwi Yesu ki ye ngway abəra ka təv niye, kə gər tay ha ndo niye hay haladzay aye.

¹⁴ Ma dəba aye na, Yesu tə dza gər ta ndo nakə a mbəl ha aye mə gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom, a gwaday: «Anəke na, ka mbəl tuk. Kâ ge mənese sa bay. Ka ge mənese na, wu ma ta gakeye ma ziye nakə a gaka aye.»

¹⁵ Ma dəba eye ndo niye a ye, a gwadatay a bəy i Yahuda hay: «Maa mbəl ga ha na, Yesu.»

¹⁶ Tsa na, bəy i Yahuda niye hay ta dazlay məgay sewed a Yesu hərwi nakə a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye.

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Bəba ga faya ma giye məsler na, pat pat ada ney na giye andza niye dərmaç.»

¹⁸ Bəy i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ta səkah ha mapəle tsəved məkədə na. A satay məkədə na Yesu na, hərwi a rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, dəkdək bay. Ane tuk na, hərwi nakə a gwad Mbəlom na, bəba ngay aye. Andza məgwede a ləva ha gər ngay ta Mbəlom.

Bəba Mbəlom kə vəlay gədan a wawa ngay tebiye

¹⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Sərum ha na, ney na sliye faya ka məge wu tə həlay ga aye tsa bay. Na giye

na, wu nakə na ngatay Bəba ga a gawa aye. Wu nakə Bəba ga a gawa aye na, ney wawa ngay na giye dərmaç.

²⁰ Bəba ga a wuda ney wawa ngay, ada ma deye ha wu nakə a gawa aye tebiye. Ma deye ha məsler bagwar eye sa a ze wu neheye ada aza ma gakumeye hərbaəkka.

²¹ «Andza nakə Bəba Mbəlom a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahan ada faya ma vəlateye sifa aye na, andza niye ney wawa ngay na vəliye sifa a ndo neheye a sey aye.

²² «Ada sa na, Bəba ma giye sariya tə həlay ngay aye bay. Kə vəlen gədan a həlay ga ka məge sariya.

²³ A ge ha andza niye na, hərwi ada ndo hay tebiye tã dəsleç ha gər andza nakə ndo hay faya ta dəslyay ha gər a neygeye Bəba Mbəlom aye. Tadə ndoweye kə dəsleç ha gər a ney wawa ngay bay na, kə dəslyay ha gər a Bəba ga nakə a sləra ga ahaya bay dərmaç.»

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə pay zləm a bazlam ga neheye na tsik aye ada kə dzala ha ka Mbəlom nakə a sləra ga ahaya aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma ta geye sariya bay. Neygeye na, 6a ki ye abəra ka tsəved i məməte. Ka dazlay a mändze ma sifa nakə ka tor eye.

²⁵ «Ayaw! Sərum ha na, pat eye ma deyeweye, 6a duh pat eye anay ki yaw tsiy, ahəl nakə ndo neheye

nəteye andza mədahaŋ hay ta tsəniye wu nakə Wawa i Mbəlom a tsik aye. Ndo neheye ta pay zləm ada ta dzala ha ka wu nakə na tsik aye na, ta mbəliye.

²⁶ Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya ma vəliye sifa a ndo. Andza niye kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay ma vəliye sifa a ndo dərmak.

²⁷ Ada kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay mäge sariya ka ndo hay. A vəleŋ gədaŋ mäge sariya ka ndo hay na, hərwi neŋ Wawa i Ndo.

²⁸ «Mâ gakum masuwayaŋ bay, hərwi pat eye ma deyeweye na, mədahaŋ neheye ma bəf ta tsəniye bəfidaŋ ga.

²⁹ Ta tsəne na, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ. Ndo neheye ahəl niye tə gawa wu ŋgwalak eye na, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ, ta hutkiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ada ndo neheye tə gawa wu ŋgwalak eye bay aye na, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ i tay na, ta gəsiye tay a sariya.

³⁰ Neŋ na, na sliye faya mäge wuray ka gər bo ga bay. Na giye sariya na, andza nakə Mbəlom a tsikeŋ aye ada sariya ga nakə na giye na, dedek hərwi na pəla na, wu nakə a yeŋ a gər a neŋ eye bay. Ane tuk na, na giye na, wu nakə a yay a gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

Ndo neheye ta həliye mbal i Yesu aye

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Tadə na ta mbal i gər ga na, ndo hay ta gwadiye dedek bay.»

³² Ane tuk na, mata həle mbal i gər ga na, ndo mekeleŋ eye ada na sər ha ndo məhəle mbal ga na, ma həliye, ta dedek.

³³ Ka slərum ndo hay ka təv i Yuhana ada kə tsikakum wu nakə dedek eye.

³⁴ Neŋ na, na pa gər ka məhəle mbal i ndo təbey. Duh na tsikakum andza niye na, hərwi ada kə hutum mətəme.

³⁵ Ahəl niye, Yuhana na, a təra andza lalam nakə ta piye faya ako hərwi ada mâ dakum ha dedek aye. Ma məndze tsakway na, ka təmum bazlam ŋgay ada ka ŋgwasum hərwi dzaydzay ŋgay niye.

³⁶ «Ane tuk na, i ga na, wu mekeleŋ eye neheye a ze bazlam i Yuhana nakə a tsik ta həliye mbal i gər ga aye na, anaŋ. Neŋ faya na tsikiye ka məsler nakə Bəba ga a vəleŋ a gwedeŋ “ge” aye. Wu neheye faya ta bəziye ha masləra ga ahaya na, Mbəlom dedek.

³⁷ «Ada Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, ma həliye mbal ga. Ane tuk na, ka tsənum bəfidaŋ ŋgay dāda bay ada ka ŋgatamay dāda bay.

³⁸ Ka təmum bazlam ŋgay hay, ta ndza mə dərev kurom bay hərwi ka dzalum ha ka neŋ wawa ŋgay nakə a sləraw aye bay.

³⁹ «Ada nəkurom na, faya ka dzanğumeye Derewel i Mbəlom pat pat hərwi ka pum mədzal gər kurom na, ka gwadum ka hutumeye mə dəma sifa nakə ma ndəviye bay aye. Bazlam

i Mbəlom neheye tə həl mbal na, i gər ga.

⁴⁰ Azlakwa duh a sakum madayaw ka təv ga məhute sifa nakə dedek aye bay na, kəkay?»

⁴¹ Yesu a gwadətay: «Ka dzalum na, a seŋ ndo hay tã zembedeŋ daw? A'ay! Neŋ na, mædzal gər ga a ye ka mazembede nakə ndo hay ta zambadawatay a siye i ndo hay aye təbey.

⁴² Ane tuk na, nəkurom na, andza neŋ təbey. Na sər ha ta dedek, ka wudum Mbəlom bay.

⁴³ Na yaw na, maa sləra ga ahaya na, Bəba ga Mbəlom ada ka wudum matəme ga bay. Ane tuk na, tadə ndo mekeleŋ eye m̄a yaw ta gədaŋ ŋgay na, ka təmumeye na.

⁴⁴ A sakum na, ndo hay tã zambadakum. Duh Mbəlom nakə dedek eye na, ka wudum mazambaday bay. Ada tadə nəkurom andza niye dedek na, ka dzalumeye ha fagaya ma kəkay?

⁴⁵ «Ane tuk na, kã dzalum na, na ta makumeye ha mənese kame i Bəba ga bay. Mata makum ha mənese na, Musa neŋgeye nakə ka pum faya mædzal gər kurom aye.

⁴⁶ Tadə ka dzalum ha ka Musa ta dedek na, haɓe ka dzalum ha ka neŋ, hərwi Musa a watsa na, ka neŋ.

⁴⁷ Tadə ka dzalum ha ka wu nakə Musa a watsa aye bay na, ka dzalumeye ka wu nakə faya na tsikiye na, ma

kəkay?»

6

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay ta giye gwəzem zlam

Mata 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17

¹ Ma dəba aye na, Yesu a lətse, a ye a tas a diye i dəlov i Galile. Dəlov niye na, tə zalay dəlov i Tiber dərmak.

² Ndo hay haladzay tə paway bəzay. Tə paway bəzay na, hərwi nakə tə ŋgataway a masuwayaŋ neheye a gawa aye. Masuwayaŋ niye a gawa aye na, a mbəlawaya ha ndo i dəvats hay.

³ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a mahəmba, ti ye tə ndza mə dəma.

⁴ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew.

⁵ Yesu a zəba dəre na, a ŋgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay. Tsa na, a tsətsah ka Filip, a gwaday: «Ka hutakwaweye məsəkəməw wu mənday də məvəlatay a ndo neheye tebiye na, məŋgay?»

⁶ Yesu a tsikay a Filip andza niye na, mazəbe ka mædzal gər i Filip. Hərwi Yesu na, a sər wu nakə ma giye.

⁷ Filip a mbəday faya a gwaday: «Kwa tadə ka səkəmakwaw wu mənday ta *dinar** sulo, kwa way ada m̄a huta tsekweŋ tsekweŋ bəbay na, ma slateye bay.»

* 6:7 Dinar: Kwar i suloy temerre sulo, ma hamiye merəbe i ndo mäge məsler pat nəte. Zəba mə Mata 20.2.

8 Ndo mekelenj eye mə walaŋ i gawla ŋgay hay, məzele ŋgay Aŋdərə malamar i Simonj Piyer, a gwadայ:

9 «Wawa wuray anaŋ kanaŋ na, tapa i makwala andaya faya zlam tə kələf hay sulo. Ane tuk na, hərwi ndo neh-eye haladzay aye na, ma sliye mey?»

10 Tsa na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Dum gwadumatay a ndo hay tâ ndza tebiye ka dala.»

Ka təv eye niye na, guzer andaya haladzay beremeffe a ndzohwaw mba. Gawla ŋgay hay ti ye, tə gwadatay a ndo hay, ndzum ka dala. Ndo niye hay tebiye tə ndza ka dala. Hasləka hay dekdek ta giye gwezem zlam.

11 Ndo niye hay tebiye tə ndza na, Yesu a zla makwala niye, a gay naha sisœ a Mbəlom, a ŋgəna ha. A ŋgəna ha na, a vəlatay a ndo niye hay mandza eye. A həl kələf niye hay, a ge ha andza niye sa. Tə nda makwala niye tə kələf aye ka mərəhe tay.

12 Tə nda makwala niye tə rah lele na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Hayumay gər a siye nakə a zaw aye kwa tsekweŋ mâ dze bay.»

13 Tsa na, tə hayay gər a makwala nakə a zaw abəra ka ndo neheye tə nda aye. Tə hayay gər na, a rah a gwanj kuro gər eye sulo.

14 Ndo hay tə ŋgatay a masuwayaŋ niye Yesu a ge nakə a bəz ha gədaŋ i Yesu aye na, tə gwad: «Ndo nakay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom

dedek. Neŋgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik faya ahəl niye tə gwad ma deyeweje ka məndzibəra aye.»

15 Yesu a sər ha ndo niye hay ta deyeweje ta piye na a bəy ta gədaŋ na, a mbəda gər, a tsal ŋgway a tsaholok niye sa. A tsal na, mahəŋgeje.

*Yesu a ye ka gər i yam tə sik
Mata 14.22-33; Markus
6.45-52*

16 Huwa a ge na, gawla i Yesu hay tə mbəzla ka me i dəlov.

17 Ti ye naha na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ta dazlay mətese a diye neŋged mede a gəma i Kafernahum. Ahəl nakə faya ta diye na, həvad kə ge fataya tsiy, ada Yesu kə husa ka təv tay zuk bay.

18 Dəlov niye a dazlay məbəle haladzay wekit wekit hərwi mətasla ge ta gədaŋ.

19 Ta ye ma giye kilometer zlam kəgəbay məkwa na, tə ŋgatay a Yesu faya ma diye naha ka təv i kwalalaŋ yam tay, ka gər i yam tə sik. Tə ŋgatay na, ta dzədzar haladzay.

20 Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Kâ dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

21 Gawla ŋgay hay a satay məgəsay naha mə həlay a kwalalaŋ i yam. Kwayaŋŋa kwalalaŋ i yam niye a husa dənuts ka me i dəlov ka dala, ka təv nakə a satay mede a dəma aye.

*Wu mənday nakə ma vəlije
sifa aye*

22 Tədœ eye na, ndo niye hay haladzay eye tə ze naha ma diye i dəlov niye ta pəla Yesu. Ta sər ha na, kwalalaŋ i yam ka təv eye niye na, nəte. Tə sər ha na, Yesu kə tsal a kwalalaŋ i yam niye bay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay ti ye na, mahətay eye.

23 Siye i ndo hay ti yaw tə kwalalaŋ i yam tay hay abəra ma gəma i Tiber, tə ndislew tə ndzay a gər a ndo hay ka me i dəlov niye bəse ta təv nakə ndo hay tə nda wu mənday mə dəma aye, wu mənday nakə Yesu a zla a gay naha sisœ a Mbəlom ada a vəlatay a ndo niye hay aye.

24 Ndo hay ta zəba dəre na, Yesu andaya bay ada gawla ŋgay hay bəbay nəteye andaya ka təv niye bay na, tə tsal a kwalalaŋ i yam niye hay, ti ye a Kafernahum mata pəle na Yesu.

25 Ti ye tə huta na Yesu ka me i dəlov niye ta diye neŋged. Ti ye tə gwaday: «Miter, ka ndislew kanaŋ na, sa kəday?»

26 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ayaw! Sərum ha na, ka pəlum ga na, hərwi nakə ka ndayum wu mənday ka rahum bəh bəh lele aye bəna, hərwi nakə ka tsənum masuwayaŋ nakə na giye a say məgwede mey na, ka tsənum bay.

27 Kā gum məsler hərwi wu mənday nakə ma nasiye aye bay. Duh gum məsler na, hərwi wu mənday nakə ma

nasiye bay ma ndziye huya ada ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Wu mənday niye na, neŋ Wawa i Ndo na vəlakumeye. Na vəlakumeye na, hərwi Bəba Mbəlom kə vələŋ gədaŋ ka məge.»

28 Ta tsətsah faya tə gwaday: «Nəmaa giye na, məsler waray nakə ma deyeye a gər a Mbəlom aye?»

29 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Məsler nakə a yay a gər a Mbəlom ka gumeye na, dzalum ha ka neŋ ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

30 Tə gwaday: «Kə ge andza niye na, nəmaa ta dzaliye ha fakaya na, ka bəzamay ha masuwayaŋ waray? Kəgəbay ka giye na, məsler waray?»

31 Hərwi ahəl niye bəba tətə kway hay ti yaw abəra mə Ezipt, nəteye mə makulkwandah na, tə nda wu mənday nakə a yaw mə mbəlom tə zalay *man* aye†. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Mbəlom kə vəlatay wu mənday nakə a yaw mə Mbəlom aye, tə nda.‡»

32 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Sərum ha na, wu mənday nakə ahəl niye Musa a vəlakum mə makulkwandah aye na, wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye ta dedek bay. Ane tuk na, wu mənday nakə bəba ga Mbəlom ma vəlakumaweje abəra mə mbəlom aye na, nakə ta dedek aye.

† 6:31 Madayaw abəra ma Ezipt 16.13-15, 31. ‡ 6:31 Madayaw abəra ma Ezipt 16.4.

33 Hərwi wu mənday niye Mbəlom ma vəlakumeye na, neñ ndo nakə na mbəzlaw abəra mə mbəlom aye, ada wu mənday niye na, ma vəlateye sifa a ndo i məndzibəra hay.»

34 Tə gwaday: «Bəy may, vəlamay wu mənday niye huya tey.»

35 Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye na, neñ. Ndoweye ki yaw ka təv ga ada kə dzala ha ka neñ na, may ma wuriye faya dāda bay, yam ma geye dāda sa bay.

36 Ane tuk na, 6a na tsikakum ka ngatumenj ada ka dzalum ga ha wal bay.

37 Ndo neheye Bəba ga a vəleñ tay ha aye na, ta deyeweye ka təv ga. Ada ndo nakə ki yaw ka təv ga aye na, dāda na kaliye ha bay.

38 Hərwi na mbəzlaw abəra mə mbəlom na, ka mäge wu nakə a yeñ a gər a neñ aye bay, ane tuk na, mäge məsler nakə a yay a gər a ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

39 Məsler nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye na, waray? Ndo neheye a vəleñ tay ha a həlay aye na, kwa nəte na dziye tay ha bay tebiye. Ane tuk na, na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahanj pat i sariya.

40 Wu nakə a say a Bəba ga na, ananj: Ndo neheye ta zəba ka neñ wawa ngay ada ta dzala ha fagaya aye na,

tā huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Pat i sariya na, neñ na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahanj.»

41 Yahuda niye hay ta dazlay məse bazlam ka Yesu, hərwi nakə a gwadatay: «Neñ na, wu mənday nakə a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye.»

42 Tə gwad: «Na gwad Yesu neñgeye na, wawa i Yusufa bədaw? Ka sərakwa bəba ngay ta may ngay lele tuk na, ada ma sliye faya anəke məgwede neñgeye na, a mbəzlaw abəra mə mbəlom na, kəkay?»

43 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərüm ha məse fagaya bazlam mə walan kurom!

44 Tadə Bəba ga ki ye ahaya ndoweye ka təv ga bay na, ma sliye faya madayaw ka təv ga bay. Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye ki ye ahaya ndoweye ka təv ga na, neñ na ta mbəliye ha abəra ma mədahanj pat i sariya.

45 Ahəl niye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: “Mbəlom neñgeye ma ta datay ha bazlam ngay a ndo hay.Ş” Ndoweye kə tsəne bazlam i Mbəlom Bəba ga ada ka tətik na, ma deyeweye ka təv ga.

46 Azlakwa andza məgwede ndəray dāda kə ngatay a Bəba ga bay, maa ngatay na, neñ ndo nakə na yaw abəra ka təv ngay aye nəte ngweñ.

47 «Sərum ha na, ndo nakə kə dzala ha ka neŋ aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye.

48 Neŋ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.

49 Ahəl niye na, bəba tətə kurom hay tə nda wu mənday nakə tə zalay *man* aye mə makulkwandah*, ada huya tə mət ɲgway.

50 Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, ma ta mətiye bay.

51 Neŋ na, wu mənday nakə ma vəliye sifa, a mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. Ndowneye kə nda wu mənday nakay na, ma mətiye bay, ma ndziye ka tor eye. Wu mənday nakə na vəliye na, bo ga. Na vəliye na, hərwi ada ndo i məndzibəra hay t̄a huta sifa.»

52 Yahuda hay tə kəd faya wuway mə walaŋ tay haladzay hərwi bazlam i Yesu niye a tsik aye. Ta tsətsah tə gwad: «Ndo nakay ma vəlakweye bo ɲgay ada ka ndayakweye na, ma kəkay?»

53 Yesu a gwadatay: «Ayaw! Sərum ha na, tadə ka ndayum bo ga, neŋ Wawa i Ndo, bay ada ka sum bambaz ga bay na, ka hutum sifa bay.

54 Ndowneye kə nda bo ga ada kə sa bambaz ga na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye ada pat i sariya na, na ta mbəliye ha abəra ma mədahaŋ.

55 Hərwi bo ga na, wu mənday nakə dedək aye ada

bambaz ga na, wu məse nakə dedək aye.

56 Ndowneye ma ndiye bo ga ada ma siye bambaz ga na, ma ndziye huya mə neŋ ada neŋ na ndziye mə neŋgeye.

57 Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ma ndziye huya ada neŋ na ndziye huya na, hərwi neŋgeye. Andza niye ndoweye kə nda bo ga na, neŋgeye dərmak ma ndziye huya hərwi neŋ.

58 «Wu mənday nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye na, anaŋ: Neŋgeye andza nakə bəba tətə kurom hay tə nda ahəl niye mə makulkwandah aye təbey. Tə nda wu mənday niye na, huya tə mət ɲgway. Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma ndziye ka tor eye.»

59 Yesu a tsik bazlam neheye na, ahəl nakə neŋgeye faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i maɟuwule me ma gəma i Kafernahum aye.

60 Gawla i Yesu niye hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik aye na, siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Bazlam nakay na, mawura bo eye. Mata mbe faya məpay zləm na, way?»

61 Yesu a səratay naha faya ka wu nakə faya ta tsikiye ka gər ɲgay aye. Hərwi niye a gwadatay: «Bazlam ga nakə na tsik aye na, a ndalakum ɟaw?

62 Tadə ka ɲgatumay a neŋ Wawa i Ndo faya na tsaliye a təv ga nakə na mbəzlaw

* 6:49 Zəba ma Madayaw abəra ma Ezipt 16.

abəra mə dəma aye na, ada ka gwadumeye kəkay?

⁶³ Mata vəle sifa a ndo hay na, Məsəfəre i Mbəlom. Ndo hay na, ta sliye faya məhute sifa niye ta gədanj tay bay. Bazlam neheye na tsikakum aye maa vəleñ na, Məsəfəre i Mbəlom ada bazlam neheye ta vəliye sifa a ndo hay aye.

⁶⁴ Ane tuk na, siye hay mə walañ kurom na, ta dzala ha ka neñ bay.»

Ayaw! Bakwa ka madazlay na, Yesu a sər ha neheye ta dzaliye ha faya bay aye ada a sər ha ndo nakə ma ta giye faya dəf aye.

⁶⁵ Yesu a gwadatay sa: «Hərwi niye na gwadakum: Tadə Bəba ga kə vəlay tsəved bay na, ndəray ma sliye faya madayaw ka təv ga bay.»

⁶⁶ Ma dəba eye na, gawla ngay hay haladzay tə gər ha ti ye wu tay. Ta pay bəzay sa bay.

⁶⁷ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo i maslañ ngay hay kuro gər eye sulo, a gwadatay: «Nəkurom dərmak a sakum mede wu kurom dəw?»

⁶⁸ Simonj Piyer a gwaday: «Bəy ga, bazlam yak nakə faya ka tsikiye na, ma vəlameye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəmaa pay bəzay na, a way sa way?

⁶⁹ Nəmay nəmaa dzala kar ha ada nəmaa sər ha nəkar na, ndo nakə tsədanja Mbəlom a sləraw aye.»

⁷⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Na gwad mapala kurom kuro gər eye sulo na, neñ bədəw? Ada azlakwa

ndo nəte mə walañ kurom neñgeye na, Fakalaw.»

⁷¹ A tsik andza niye na, ka Yudas wawa i Simonj Iskariyot. Hərwi Yudas na, kwa neñgeye nəte mə walañ i ndo i maslañ i Yesu hay kuro gər eye sulo bəbay na, ma ta giye dəf ka Yesu na, neñgeye.

7

Magurlom i madzawadzawa

¹ Ma dəba aye na, Yesu a həhal ka dala i Galile tebiye a say mede ka dala i Yuda bay hərwi a satay a bagwar i Yahuda hay məkəde na.

² Ahəl niye na, magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Magurlom i Madzawadzawa aye kə ndzew mazlambar.

³ Hərwi niye malamar ngay hay tə gwaday: «Do abəra kanañ do a dala i Yahuda hərwi ada gawla yak hay nəteye tə ngatay a məsler nakə ka giye dərmak.

⁴ Tadə a say a ndoweye ndo hay tə sər na na, ma sliye faya məngehe na wu nakə ma giye bay. Faya ka giye məsler neheye andza nakay sa na, ge wu neheye, ada ndo hay tebiye tə sər kar ha.»

⁵ Malamar ngay niye hay tə tsikay andza niye na, kwa bo tay eye bəbay ta dzala ha ka Yesu bay.

⁶ Yesu a gwadatay: «I ga na, həlay eye kə slaw zuk bay. Ane tuk na, i kurom na, kwa həlay waray waray, lele tsa.

⁷ Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay ta sliye faya mənəkum dəre təbey. Ane

tuk na, neŋ na, ta neŋeye dāre hārwi na gwadawa māsler tay nakə faya ta giye na, lele bay.

8 Nəkurom eye, dum a magurlom niye. Neŋ na, na diye bay, hārwi ga na, həlay eye kə ndislew zuk bay.»

9 A tsikatay ka bo abəra bazlam niye andza niye na, a ndza ŋgway ma Galile.

10 Malamar ŋgay hay ti ye a magurlom i madzawadzawa niye na, Yesu a ye dərma. A zəŋgal tay naha ma dəba. Ane tuk na, a ndisl naha a dəma na, ka bəz ha bo parakka bay. A ŋgaha bo.

11 Bagwar i Yahuda hay mə magurlom niye, ta pəla na Yesu, ta tsətsah ka ndo hay, tə gwad: «Neŋeye i ŋgay tebiye na, məŋgay?»

12 Ndo hay haladzay tə kəd faya wuway haladzay. Siye hay tə gwad: «Ndo nakay na, neŋeye ndo lele eye.» Siye hay tə gwad: «A'ay! Neŋeye na, faya ma səpatiye tay ha ndo hay.»

13 Ane tuk na, ndəray kwa nəte a sla faya mətsike bazlam niye parakka bay hārwi ndo hay tebiye ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay.

14 Magurlom niye məzaw ŋgay eye mazlambar ka ndəv na, Yesu a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay.

15 Bazlam ŋgay niye faya ma tətikateye a ndo hay aye na, a gatay a bagwar i Yahuda hay hərəbəkka, tə gwad: «Ndo nakay kə dzəŋga bay tuk

na, ada a sər wu haladzay na, kəkay?»

16 Yesu a mbədətay faya a gwadətay: «Bazlam nakay faya na tsikakumeye na, a yaw mə neŋ bay. A yaw mə Mbəlom neŋeye nakə a sləra ga ahaya aye.

17 Ndo weye kə say məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ma səriye bazlam ga nakə na tsik aye a yaw abəra mə Mbəlom kəgəbay a yaw ma mədzal gər ga.

18 Ndo nakə a tsik bazlam nakə a yaw ma mədzal gər ŋgay aye na, a say ndo hay tā dəslay ha gər. Ane tuk na, ndo nakə faya ma tətikateye a ndo hay hārwi ada ndo hay tā dəslay ha gər a ndo nakə a sləra ahaya na, neŋeye ndo i dedək. Neŋeye na, maraw me andaya mə neŋeye bay.

19 Na gwad maa vəlakum bazlam i Mbəlom mapala eye na, Musa bədaw? Ada ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ka rəhay ha gər bay. Ada a sakum məkədə ga na, hārwi mey?»

20 Ndo hay ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Nəkar na, fakalaw mə bo yak kəla dāw? Mapəla tsəved məkədə kar na, way?»

21 Yesu a gwadətay: «Na ge masuwayaŋ nəte pat i mazəzukw bo na, a gakum hərəbəkka a nəkurom tebiye.

22 Sərum ha, Musa kə tsikakum dəsəm tay ha wawa kurom hay. Maa dazlay məge andza niye na, bəba tətə kurom hay bəna Musa

bay. Andza niye na, ka dāsawum wawa kurom hay pat i mazəzukw bo.

²³ Ka dāsum wawa pat i mazəzukw bo na, hərwi ada marəhay gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a vəlakum aye. Ada na mbəl ha ndo abəra ma dāvats pat i mazəzukw bo duh na, ka gum fagaya mevel na, hərwi mey?

²⁴ Kā gum sariya ka ndo tə wu nakə ka ngatumay tə dərə aye tsa bay. Duh gum na, ta tsəved dedek eye.»

²⁵ Siye i ndo i Zerozelem hay, tə gwad: «Ndo nakə ta pəla məkəde na aye na, neŋgeye bədaw?

²⁶ Zəbum faya tey: Faya ma tsikiye me parakka mə walaŋ i ndo hay tebiye, ada ta gwaday wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Ma giye na, bəy kway hay tə sər neŋgeye Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye kəla daw?

²⁷ Ane tuk na, ma giye na, andza niye bay bəna Kəriste ma deyeweye na, a yaw məŋgay na, ndəray ma səriye bay. Ndo nakay a yaw məŋgay na, ka sərakwa.»

²⁸ Andza niye, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mba, a tsik me ta magala, a gwad: «Ka sərūm ga ha azlakwa daw? Neŋ na yaw məŋgay na, ka sərūm ha. Ane tuk na, na yaw na, ka gər bo ga bay. Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i dedek. Nəkurom ka sərūm na bay.

²⁹ Neŋ na, na sər na hərwi na yaw na, abəra ka təv ŋgay ada maa sləra ga ahaya na, neŋgeye.»

³⁰ Andza niye, ta pəla tsəved məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ŋgay aye kə ndisl a dəma zuk bay.

³¹ Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Kəriste. Ndo mekelen eye ma deyeweye ma giye masuwayaŋ ma ziye i ndo nakay daw?»

A satay a Farisa hay məgəse na Yesu

³² Farisa hay tə tsəne wu neheye ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu tə masəsəkwe aye. Nəteye ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom hay tə haya gər, tə slər sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye hərwi ada tā ye, tā gəsaw Yesu.

³³ Yesu a ŋgatay andza niye na, a gwad: «Neŋ andaya ka təv kurom ma məndze tsekweŋ mba. Tsa na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

³⁴ Ka ta pəlumeeye ga ada ka ta hutumeeye ga bay hərwi ka slumeeye faya mede a təv nakə neŋ na diye a dəma aye bay.»

³⁵ Tsa na, Yahuda hay ta tsətsah mə walaŋ tay, tə gwad: «Ma diye na, a ŋgay nakə ada ka slakweye faya məhute na bay aye. Ma diye na, a walaŋ i Yahuda neheye nəteye mandza eye mə walaŋ

i Gerek hay aye kəla daw? Ada ma ta tətikateye a Gerek hay kəla daw?

³⁶ Bazlam n̄gay niye a gwad: “Ka ta pəlumeye ga, ada ka ta hutumeye ga bay hərwi ka slumeye faya mede a t̄əv nakə neḡ na diye a d̄əma aye bay.” A tsik andza niye na, andza m̄əgwede mey?»

Yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye

³⁷ Pat i mandəve i magur-lom na, pat nakə bagwar aye. Pat eye niye Yesu a lətse, a tsik me ta magala, a gwad: «Tadə ndowe ye yam a gay na, m̄a yaw ka t̄əv ga m̄a sa.

³⁸ Ndowe ye kə dzala ha ka neḡ na, “yam nakə ma vəliye sifa aye ma n̄gəziye wad wad m̄ə d̄ərev n̄gay” andza nakə t̄ə watsa ahəl niye m̄ə Derewel i Mbəlom.»

³⁹ Yesu a tsik andza niye na ka Məsəfəre i Mbəlom. Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, ta hutiyə Məsəfəre niye. Ahəl nakə Yesu a tsik andza niye na, Məsəfəre ki yaw zuk bay hərwi Yesu kə tsal a t̄əv nakə Mbəlom ma d̄əslay ha gər aye zuk bay.

Bazlam ki ye tay ka bo a ndo hay bay

⁴⁰ Ndo hay t̄ə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, siye i ndo hay t̄ə gwad: «Ta dedek ndo nakay na, ndo m̄əde ha bazlam i Mbəlom nakə faya ka həbakweye aye!»

⁴¹ Siye hay t̄ə gwad: «Neḡgeye na, Kəriste!» Ane tuk na, siye hay t̄ə gwad sa:

«Kəriste na, ma deyewe ye abəra ka dala i Galile daw?

⁴² T̄ə watsa m̄ə Derewel i Mbəlom na, t̄ə gwad Kəriste ma deyewe ye na, abəra ma gwala i Davit ada ma Betelehem, gəma nakə Davit a ndzawa m̄ə d̄əma aye.*»

⁴³ Andza niye, bazlam a ye tay ka bo a ndo hay bay hərwi Yesu.

⁴⁴ Ndo siye hay a satay m̄əgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kwa n̄əte kə lamay bay.

Bagwar i Yahuda hay ta t̄əma Yesu bay

⁴⁵ Sidzew neheye ta tsəpawa gay i m̄ədəslay ha gər a Mbəlom hay, t̄ə maw ka t̄əv i bagwar hay i ndo neheye t̄ə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay. Anəke t̄ə maw na, ndo neheye ta tsətsah fataya, t̄ə gwadatay: «Ka gəsumaw Yesu bay na, hərwi mey?»

⁴⁶ Sidzew matsəpe gay i m̄ədəslay ha gər a Mbəlom niye hay ta mbədatay faya, t̄ə gwadatay: «Ndəray kə tsik me d̄əda andza ndo nakay bay!»

⁴⁷ Farisa hay t̄ə gwadatay: «Nəkurom dərma kə səpat kurom daw?

⁴⁸ Ka n̄gatumay a ndəray m̄ə walaḡ may bəy i Farisa hay ada m̄ə walaḡ i bəy hay i ndo neheye t̄ə vəlaway wu a Mbəlom aye hay kə dzala ha ka ndo niye daw?

⁴⁹ Ane tuk na, maa dzala ha ka Yesu eye na, ndo kəriye hay, t̄ə sər bazlam i Musa mapala eye bay.

* 7:42 Zəba ma 2 Samuyel 7.12; Dəmes hay 89.4-5; Zeremi 23.5; Mise 5.1.

Nəteye na, Mbəlom kə vəlatay mezeleme.»

⁵⁰ Nikodem nəngeye nəte mə walaŋ i Farisa niye hay dərmak. Nəngeye ndo nakə a ye ka təv i Yesu ahəl niye aye. A gwadatay a siye i Farisa niye hay:

⁵¹ «Bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məgay sariya a ndo andza niye kəriye tsa bay. Tsənakwa wu nakə ma tsikiye ada wu nakə a ge aye təday.»

⁵² Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəkar na, ndo i Galile dərmak daw? Dzaŋga bazlam i Mbəlom lele təday ada ka səriye ha na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom kwa nəte ma deyeweye abəra ma Galile bay.»

[
⁵³ Kwa way a tsəne andza niye na, a ye ŋgway a mətəgay.

8

Ŋgwas nakə a ge madama aye

¹ Yesu a tsal a Mahəmba i Tetədoez.

² Ta mekedə pərik na, a mbədawa gər a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ndza ka dzaŋga. Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tsa na, a dazlay a matətikatay.

³ Ahəl nakə faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə gəsay naha ŋgwas wuray tə tatsa na ka məge madama. Tə gəs naha, tə lətse ha kame i ndo hay tebiye.

⁴ Tə gwaday a Yesu: «Miter, ŋgwas nakay tə tatsa na na, nəngeye faya ma giye madama.

⁵ Bazlam i Musa mapala eye a gwad na, ka ndzumay a gər a slala i ŋgwas andza nakay na, kədum na tə kwar. Ada nəkar ka gwad faya na, kəkay?»

⁶ Tə tsikay andza niye na, məhəle faya abəra suwat hərwi ada məhute faya mənese.

Ane tuk na, Yesu a tsəne andza niye na, a rəh gər ŋgay ka dala. A pa bo ka məzehe ka dala ta wur həlay.

⁷ Ndo neheye na, nəteye ta tsətsahiye faya huya. Hərwi niye Yesu a lətse, a gwadatay: «Mə walaŋ kurom nakay ndo nakə dāda kə ge mezeleme bay aye mā lahay ha məkalay kwar təday.»

⁸ Tsa na, Yesu a rəh gər ka dala sa. A ma ka məzehe ka dala.

⁹ Tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, tə gəd nəte ta nəte. Maa lah mede na, madugula hay.

Yesu ta ŋgwas niye tə ze naha sulo tsiy. Ŋgwas niye malətse eye huya kame i Yesu.

¹⁰ Yesu a lətse, a gwaday: «Ŋgwas nakay, ndo neheye tə gəsa kar ahaya na, nəteye mənəgay? Ndəray kə gəs kar ta sariya bay sadzək daw?»

¹¹ Ŋgwas niye a mbəday faya, a gwaday: «A'ay bəy.»

Yesu a gwaday: «Nəŋ bəbay na, sariya ga ma gəsiye kar bay. Do wu yak, ane tuk na, kə ge mezeleme sa bay.]]

Yesu na, dzaydzay nakə ma daviye ka mändzibəra aye

12 Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay a ndo hay, a gwadatay: «Neñ na, dzaydzay nakə ma daviye ka mändzibəra aye. Ndowne kə peñ bəzay na, ma ndziye ma ləvonj sa bay, ma hutkiye dzaydzay, dzaydzay nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.»

13 Farisa hay tə gwaday: «Nəkar na, bo yak eye ka həl mbal i gər yak eye tsa daw? Bazlam yak nakə ka tsik aye na, dedek bay.»

14 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Kwa neñ eye na həl mbal i gər na, wu nakə na tsik aye na, dedek. Hərwi na sər təv nakə na yaw abəra mə dəma aye ada təv nakə na diye a dəma aye. Ane tuk na, nəkurom na, təv ga nakə na yaw abəra mə dəma aye ada təv nakə na diye a dəma aye na, ka sərur bay.»

15 Nəkurom na, faya ka gumateye sariya a ndo hay na, andza i ndo i mändzibəra hay. Neñ na, na giye sariya a ndəray təbey.

16 Kwa tadə na giye sariya bəbay na, sariya ga na giye ta tsəved eye. Hərwi na giye sariya na, mahəgeye bay. Nəmaa giye na, ta Bəba ga. Maa sləra ga ahaya na, neñgeye.

17 Mawatsa eye mə bazlam kurom mapala eye na, a gwad: «Tadə ndo hay sulo bazlam tay kə ge nətə na, wu niye na, dedek.*»

18 Andza niye, neñ na, na tsikiye ka bo ñgway ada Bəba nakə a sləra ga ahaya ma tsikiye ka neñ.»

19 Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəba yak eye na, məñgay?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ka sərur ga ha bay ada ka sərur Bəba ga bay. Tadə ka sərur neñ na, ka sərurəye Bəba ga.»

20 Yesu a tsik bazlam niye hay na, ahəl nakə faya ma tətikateye bazlam ñgay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. Neñgeye mandza eye ta təv nakə tə pawa a dəma wu kəriye a Mbəlom aye. Ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ñgay eye kə sla zuk bay.

21 Yesu a gwadatay sa: «Na diye gwa. Na ye na, ka pəlurəye ga. Ane tuk na, ka məturəye mə mezeleme kurom. Ka slurəye faya mede a təv nakə neñ na diye a dəma aye bay.»

22 Yahuda hay tə gwad mə walañ tay: «A gwad ka slakw-eye mede a təv nakə ma diye a dəma aye bay na, ma kədiye bo ñgay kəla daw?»

23 Yesu a gwadatay: «Nəkurom ka wum bo na, ka mändzibəra. Neñ na yaw na, mə mbəlom. Nəkurom na, ndo i mändzibəra hay. Ane tuk na, neñ na, ndo i mändzibəra təbey.»

24 Hərwi niye na gwadaku na: «Ka məturəye mə mezeleme kurom.» Kə ge

* 8:17 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 17.6; 19.15.

ka dzalum ha neŋ ndo nakə neŋgeye aye bay na, ta dedek ka mətumeye mə mezeleme kurom.»

25 Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar na, way?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Neŋ na, ndo nakə na tsikakum kwa ahəl nakə na dazlay mətsikakum bazlam ga aye.

26 Wu andaya haladzay mətsike ka gər kurom ada sariya ma gəsiye kurom tə wu niye hay. Ane tuk na, ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ndo i dedek ada wu nakə na tsikateye a ndo hay aye, maa tsikenə na, neŋgeye.»

27 Yesu a tsikatay ka Bəba Mbəlom na, nəteye ta tsəne bay.

28 Yesu a gwadatay sa: «Ka lətsum ga ha, ka kədum neŋ Wawa i Ndo na, neŋ ndo nakə neŋgeye aye ka sərumeye ha. Ka sərumeye ha wu nakə na ge aye na, ka gər bo ga tsa bay. Na tsik na, wu nakə Bəba a tsikenə aye dekdek tsa.

29 Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye tə neŋ. Kə gər ga ha mahəgeye bay hərwi faya na giye na, wu nakə a yay a gər aye.»

30 Kwayanŋa ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu hərwi bazlam ŋgay niye a tsik aye.

31 Yesu a gwadatay a Yahuda neheye tə dzala ha faya: «Ka pumay bəzay a bazlam ga na, ka tərumeye gawla ga hay ta dedek.

32 Andza niye ka sərumeye dedek. Ada ma təma kurom ahaya abəra ma beke dedek.»

33 Tə tsəne andza niye, ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmay na, gwala i Abraham hay ada dāda nəmaa təra beke hay bay. Ane tuk na, ka gwad nəmaa təmaweye abəra ma beke na, kəkay?»

34 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ayaw! Sərum ha na, ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, neŋgeye ka təra beke i mezeleme.

35 Beke na, ma ndziye huya mə gay i ndo i gay ŋgay bay. Wawa, neŋgeye na, ma ndziye huya mə gay i bəba ŋgay.

36 Andza niye, neŋ wawa Mbəlom na təma kurom ahaya abəra ma beke na, ka tərumeye beke hay sa bay.

37 Na sər ha nəkurom na, gwala i Abraham hay. Ane tuk na, faya ka pəlumeye tsəved ka məkəde ga hərwi ka kərahum bazlam ga.

38 Neŋ, na tsik na, wu nakə na ŋgatayaw abəra ka təv i Bəba aye. Nəkurom ka gum na, wu nakə bəba kurom a tsikakum aye.»

39 Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəba may na, Abraham.»

Yesu a gwadatay: «Tədə nəkurom wawa i Abraham hay na, ka gumeye andza Abraham bədaw?»

40 Neŋ, na tsikawakum na, dedek nakə na tsənew ka Mbəlom aye. Kwa mā ge andza niye bəbay na, nəkurom faya ka pəlumeye tsəved məkəde ga. Abraham

na, nenjeyeye kə ge andza niye tabey.

⁴¹ Nəkurom na, faya ka gumeyeye wu nakə bəba kurom a gawa aye.»

Tə gwaday: «Nəmay na, madazla hay bay. Wawa neheye madazla aye hay na, ndəray a sər bəba tay hay bay. Bəba may na, Mbəlom nətə ɲgweɲ.»

⁴² Yesu a gwadatay: «Tadə Mbəlom Bəba kurom na, ka wudumeyeye ga. Hərwi neɲ na, na yaw mə Mbəlom ada neɲ kanəɲ na, hərwi ɲgay. Na yaw ka gər bo ga bay, maa sləra ga ahaya na, nenjeyeye.

⁴³ Wu nakə faya na tsikiye ka tsənum bay na, hərwi mey? Ka tsənum bay na, hərwi ka slum faya matəme bazlam ga bay.

⁴⁴ «Bəba kurom na, Fakalaw ada a yakum a gər mäge na, wu nakə bəba kurom a wuda aye. Nenjeyeye ndo məkəde ndo kwa anəke bay. Nenjeyeye na, a say dedək tabey hərwi dedək andaya mə nenjeyeye bay. Maraw me na, wu ɲgay hərwi nenjeyeye ndo i maraw me. Maraw me waray waray na, a yaw abəra na, ma nenjeyeye.

⁴⁵ «Ane tuk na, neɲ na, na tsik dedək. A sakum mədzele ha ka neɲ bay na, hərwi nakə na tsik dedək aye.

⁴⁶ Way nakə mə walan kurom ma gwadiye ka neɲ, na ge mənese na, way? Na tsikakum dedək na, ka dzalum ha faya bay na, hərwi mey?

⁴⁷ Kə ge ndoweye wawa i Mbəlom na, ma pay zləm a

bazlam i Mbəlom. Nəkurom ka pumay zləm a bazlam ga bay na, hərwi nakə nəkurom wawa i Mbəlom hay bay aye.»

Yesu tə Abraham

⁴⁸ Bagwar i Yahuda hay tə gwaday a Yesu: «Nəmaa gwad nəkar ndo i Samari ada fakalaw mə bo yak na, nəmaa tsik na, dedək.»

⁴⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Fakalaw andaya mə bo ga bay. Neɲ faya na dəslay ha gər a Bəba ga. Nəkurom na, ka wudum mədəsleɲ ha gər bay.

⁵⁰ Neɲ na, na dəslay gər a bo ga bay. Duh ndo nakə a say mədəsleɲ ha gər aye na, andaya. Mata ge sariya eye na, nenjeyeye.

⁵¹ Ayaw! Sərur ha na, tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam ga na, ma mətiye dāda bay.»

⁵² Yahuda hay tə gwaday: «Anəke nəmaa sər ha tuk. Fakalaw andaya mə bo yak. Abraham kə mət, ada ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta mət tuk na, ada nəkar ka gwad ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam yak na, ma mətiye dāda bay na, kəkay?

⁵³ Nəkar na, ka ze bəba may Abraham daw? Nenjeyeye na, kə mət ada ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta mət dərma. Nəkar na, way?»

⁵⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə neɲ na dəslay ha gər a bo ga na, ma geɲeyeye ɲgama bay. Maa dəsleɲ ha gər na, Bəba ga. Nenjeyeye na, ndo nakə ka gwadum Mbəlom kurom aye.

⁵⁵ Ane tuk na, ka sərūm na bay. Neŋ na, na sər na. Tadə na gwadāwa na sər na bay na, neŋ ndo i maraw me andza nəkūrom. Ane tuk na, na sər na ada neŋ faya na rəhay ha gər a bazlam ŋgay.

⁵⁶ Mbəlom kə tsikay a bəba tətə kurom Abraham ma ŋgateye a pat i madayaw ga ada Abraham na, dārev ŋgay kə ŋgwasā. Abraham a ŋgatay a pat eye na, mənŋwese kə rah a dārev ŋgay.»

⁵⁷ Yahuda hay tə gwadāy: «Nəkar məve kə husa məve kuro kuro zlam zuk bay tuk na, ka ŋgatayaw a Abraham aye na, mənŋgay?»

⁵⁸ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Ayaw! Sərūm ha na, kwa ahəl nakə ta wa na Abraham zuk bay aye na, neŋ andaya.»

⁵⁹ Tə tsəne andza niye na, tə pala kwar, a satay məkēle na Yesu. Ane tuk na, Yesu a ŋgaha bo, ada a gədaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

9

Yesu a mbəl ha ndo wuray gulufeye

¹ Pat wuray Yesu faya ma diye ka tsəved na, a ŋgatay a ndo wuray guluf eye. Tə wa na na, guluf eye.

² Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a guluf niye na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadāy: «Miter, tə wa na ndo nakay guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay ŋgway tsukudu hərwi mezeleme i bəba ŋgay hay daw?»

³ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Tə wa na guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay bay, ada hərwi mezeleme i bəba hay ŋgay wal bay. Neŋgeye guluf eye na, hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a gədan i Mbəlom nakə ma giye bo tə neŋgeye aye.

⁴ Anəke pat andaya mba na, kutoŋ ka gəkweye məsler i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Mazlambar həvad ma giye. Həvad kə ge na, ndəray ma sliye faya məge məsler sa bay.

⁵ Ahəl nakə neŋ andaya ka məndzibəra mba aye na, neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye.»

⁶ Yesu a ndəv ha mətəsike me na, a tuf slesləb ka dala, a hələb bətekwew tsekwen ta slesləb ŋgay niye. Tsa na, a ndad, a fadāy ka dāre i guluf niye.

⁷ A gwadāy: «Do ta bara dāre a dəlōv nakə tə zalay Silowe aye.» Silowe na, andza məgwedə «Masləra aye.»

Guluf niye a ye. A ye naha a bara dāre ŋgay. A maw na, a ŋgatay a dāre tuk.

⁸ Ndo i məged ŋgay hay ta ndo neheye tə ŋgataway ka tsəved faya ma rəkiye na, tə gwad: «Nakay na, ndo niye a ndzawa ka tsəved a rəkawa aye bədaw?»

⁹ Ndo siye hay tə gwad: «Dedek, neŋgeye.»

Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad: «A'ay! Neŋgeye bay. Ane tuk na, a ndzəkkit bo neŋgeye.»

Ndo niye a gwadatay: «Nen eye dedek ngway.»

¹⁰ Ta tsatsah faya, tã gwaday: «Dãre yak a hãndãk na, ma kãkay?»

¹¹ A mbãdatay faya, a gwadatay: «Ndo nakã tã zalay Yesu aye a hãla6 bãtekwew tsekwen, a feden ka dãre ada a gweden: “Do a dãlov i Silowe ta bara dãre mã dãma.” Tsa na, na hãl bo na ye. Na ye naha, na bara dãre ga na, dãre ga a hãndãk, na ngatay a dãre!»

¹² Ta tsatsah faya sa, tã gwaday: «Ndowe niye anãke nengeye mãngay?»

A mbãdatay faya, a gwadatay: «Nengeye ka waray na, na sãr bay.»

¹³ Ma dãba aye na, ti ye ha ndo niye dãre ngay a hãndãk aye ka tãv i Farisa hay.

¹⁴ Azlakwa Yesu a hãla6 bãtekwew ada a hãndãkay na dãre a guluf niye na, pat i mazãzukw bo i Yahuda hay.

¹⁵ Hãrwi niye Farisa hay, nãteye dãrmak ta tsatsah faya, tã gwaday: «Dãre yak a hãndãk sadzãk na, ma kãkay?»

Ndo niye a gwadatay: «Yesu a feden bãtekwew ka dãre ada na bara dãre. Tsa na, na ngatay a dãre tuk.»

¹⁶ Siye hay mã walañ i Farisa hay, tã gwad: «Ndo niye a ge wu niye na, a yaw abãra ka tãv i Mbãlom bay. Bazlam kway mapala eye a gwad nakã a ge mãsler pat i mazãzukw bo aye. Ka rãhay ha gãr tãbey.»

Ane tuk na, ndo meklen eye hay mã walañ tay tã gwad:

«Ndo i mezeleme ma sliye faya mãge slala i masuwayan nakay na, ma kãkay?»

Mã walañ tay niye na, bazlam a ye tay ka bo bay, nãteye mawuna eye.

¹⁷ Farisa niye hay ta tsatsah ka ndo niye dãre ngay a hãndãk aye sa, tã gwaday: «Ada nãkar ka gwad ka ndo niye a hãndãkaka ha dãre aye, nengeye na, way?»

A mbãdatay faya, a gwadatay: «Nengeye na, ndo mãde ha bazlam i Mbãlom.»

¹⁸ Ndo niye a ndzawa ahãl niye guluf eye ada anãke dãre ngay ka hãndãk na, bagwar i Yahuda hay ta dzala ha dedek bay. Hãrwi niye tã zalay a bãba ngay ta may ngay hãrwi matsãtsehe fataya.

¹⁹ Ta tsatsah fataya, tã gwadatay: «Nakay na, wawa kurom dedek dãw? Ka gwadum ka wum na guluf eye na, dedek dãw? Ada anãke a ngatay a dãre na, ma kãkay?»

²⁰ Bãba ta may i ndo niye ta mbãdatay faya, tã gwadatay: «Nãmaa sãr ha ta dedek nengeye na, wawa may ada nãmaa wa na guluf eye.

²¹ Ane tuk na, wu nakã a tãra tã nengeye ada anãke a ngatay a dãre tuk aye na, nãmaa sãr bay. Ndo nakã a hãndãkay na dãre aye na, nãmaa sãr wal bay. Tsatsahum ka bo ngay eye. Nengeye na, wawa eye sa bay, ma sliye faya mambãdakum ka bazlam nakã ka tsãtahumeye faya aye.»

22 Tə tsik andza niye na, hərwi ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay. Hərwi 6a bagwar i Yahuda hay ta 6ar bazlam nəte. Ndo nakə kə gwad Yesu na, neŋgeye Kəriste na, t̄a həhara ahaya abəra mə gay i maɖuwule me tay.

23 Hərwi niye ta mbəɖay faya bay. Ane tuk na, tə gwad: «Neŋgeye wawa eye sa bay, tsətsahum ka bo ŋgay eye.»

24 Farisa hay tə zalay a ndo niye ɖəre ŋgay a həndək aye masulo eye sa, tə gwaday: «Tsikamay dedek kame i Mbəlom, hərwi nəmaa sər ha ndo niye na, ndo i mezeleme.»

25 A mbəɖatay faya, a gwadatay: «Neŋgeye ndo i mezeleme, na sər bay, ndo i mezeleme bay na sər bay. Ane tuk na, wu nakə na sər aye na, haɓe na ndzawa na, guluf eye, anəke na, na ŋgatay a ɖəre.»

26 Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka ŋgatay a ɖəre na, a ge ka nəkar na, kəkay? A həndəkaka ha ɖəre yak na, kəkay?»

27 A mbəɖatay faya, a gwadatay: «Ba na təkərakum tsiy, ka wudum məpay zləm bay. A sakum mətsəne sa na, hərwi mey? A sakum matəre gawla ŋgay hay ɖərmak kəla ɖaw?»

28 Tə tsəne andza niye na, tə tsaday pələslesle. Tə gwaday: «Gawla i ndo niye na, nəkar! Nəmay na gawla i Musa hay.

29 Nəmaa sər Mbəlom a tsikay me ahəl niye na, a Musa. Ane tuk na, ndo niye

ɖuh a yaw məŋgay na, nəmaa sər na bay.»

30 Ndo niye a mbəɖatay faya, a gwadatay: «Wu nakə na tsəne aye na, a geŋ hərɓabəkka! Ndo nakə a həndəkəŋ na ɖəre aye ka gwadum ka sərurum təv ŋgay nakə a yaw abəra mə ɖəma aye bay na, kəkay!»

31 Ka sərakwa ha Mbəlom na, ma pay zləm a bazlam i ndo i mezeleme hay bay. Ane tuk na, faya ma pay zləm kwa a way ka rəhay ha gər ada faya ma giye wu nakə a say aye.

32 ɖadə ndəray kə tsəne ta həndəkay na ɖəre a ndo nakə tə wa na guluf eye bay.

33 ɖadə ndo nakay a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom bay na, ma sliye faya məge wuray bay.»

34 Ta mbəɖay faya, tə gwaday: «Nəkar kwa ahəl nakə tə wa kar aye na, nəkar mə mezeleme. A saka matətikamay ɖərmak ɖaw?»

Tsa na, ta həhar na abəra mə gay i maɖuwule me.

35 Yesu a tsəne ta həhar na ndo niye a həndəkay na ɖəre aye abəra mə gay i maɖuwule me na, a pa bo ka mapəle na. A huta na ndo niye na, a gwaday: «Ka dzala ha neŋ Wawa i Ndo ɖaw?»

36 Ndo niye a mbəɖay faya a Yesu, a gwaday: «Bəy Maduweŋ ga, Wawa i Ndo nakə a seŋ na dzaliye ha faya aye na, way. Deŋ ha tey.»

37 Yesu a mbəɖay faya, a gwaday: «Nəkar ka ŋgatay. Neŋgeye nakə faya ma tsikak-eye me anəke aye.»

³⁸ Ndo niye a gwad̄ay: «Bəy Maduweŋ, na dzala kar ha.» Tsa na, a dəkway gurmets a huvo a Yesu.

³⁹ Yesu a gwad̄: «Na yaw ka mändzibəra na, hərwi maŋgəne tay ha ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom abəra ta ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom bay aye. Ada ndo neheye tə ŋgatay a dərə bay aye na, ta ŋgateye a dərə, ndo neheye tə ŋgatay aye na, ta təriye guluf eye hay.»

⁴⁰ Farisa niye hay ka təv ŋgay aye tə tsəne na, ta tsətsah faya, tə gwad̄ay: «Nəkar ka gwad̄ nəmay na, guluf eye hay dərmaƚ dafw?»

⁴¹ Yesu a mbəd̄atay faya, a gwad̄atay: «Tadə nəkurom guluf eye hay na, haƚe ka gumeye mezeleme bay. Aya ane ka gwad̄um dūh na, nəkurom guluf eye hay bay sa na, hərwi niye ka ndzumeye huya mə mezeleme.»

10

Ndo mət̄səkure təbən̄ lele eye

¹ Yesu a gwad̄atay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə fələkwa a gay i təbən̄ ta maged̄ bay, a fələkwa ta təv mekelen̄ eye wal na, neŋgeye məkal ada ndo mabuwe tay ha təbən̄ hay.

² Ane tuk na, ndo nakə ma fələkwiye ta maged̄ aye na, neŋgeye ndo mət̄səkure təbən̄ hay.

³ «Ndo matsəpe maged̄ i gay i təbən̄ hay ka həndək na maged̄ a ndo mət̄səkure təbən̄ hay na, ma fələkwiye a dəma.

Kə fələkwa a dəma na, ma zaliye a təbən̄ ŋgay hay ta məzele. Ta tsəne məzele tay na, ma pəla tay ahaya abəra.

⁴ Kə pəla tay ahaya abəra tebiye na, ma ndzateye kame. Kə ndzatay kame na, ta pay bəzay hərwi tə sər bəd̄id̄ay ŋgay.

⁵ Ane tuk na, ndo nakə tə sər na bay aye na, ta pay bəzay bay. Ta pay bəzay bay na, hərwi tə sər bəd̄id̄ay ŋgay bay.»

⁶ Yesu a tsikatay bazlam niye ta dzeke. Ane tuk na, wu nakə Yesu a say mət̄sike aye na, ta tsəne bay.

⁷ Hərwi niye Yesu a gwad̄atay sa: «Sərum ha na, maged̄ i gay i təbən̄ hay na, neŋ.

⁸ Ndo neheye tə leheŋew madayaw aye nəteye na, məkal hay, ndo mabuwe ndo hay. Təbən̄ hay ta piye zləm ka bazlam tay bay.

⁹ Neŋ na, maged̄. Ndowneye kə fələkwa tə neŋ na, na ta təmiye ha. Neŋgeye na, ma sliye faya məfələkwe a gay ada ma deyeweye abəra andza nakə a say aye. Ma ndziye na, barbarra, ma hutiyeye wu mənday.

¹⁰ Məkal ma deyeweye i ŋgay na, hərwi makəle təbən̄ hay, məkədə tay ha ada hərwi mənese tay dəkdek tsa. Neŋ na yaw na, hərwi ada ndo hay t̄a huta sifa. Sifa niye ta hutiyeye na, ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ «Neŋ na, ndo mət̄səkure təbən̄ hay ta lele eye. Ndo mət̄səkure təbən̄ ta lele eye

na, nenjeyeye maləva bo eye məvəle məsəfəre nğay hərwi təbaŋ nğay hay.

¹² Ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, nenjeyeye ndo mətsəkure wu ta lele eye bay. Kə nğatay a kəra i pesl faya ma deyeweye ka təbaŋ hay na, ma huye ma gəriye tay ha təbaŋ hay. Kəra i pesl niye ma həhariye tay ha təbaŋ niye hay ma gəsiye tay ha, siye hay ta hwiye kweye kw-eye a təv eye. A ge andza niye na, hərwi təbaŋ niye na, i nğay bay.

¹³ Andza niye, ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, ma gateye gər a təbaŋ hay lele bay.

¹⁴ «Nen na, ndo mətsəkure təbaŋ hay ta lele eye. Na sər tay ha təbaŋ ga hay, nəteye dərmak tə sər ga ha.

¹⁵ Andza nakə Bəba ga a sər ga ha andza nen na sər Bəba ga aye. Ada na vəliye məsəfəre ga hərwi təbaŋ ga hay.

¹⁶ Təbaŋ ga mekelən eye hay nəteye andaya ma zləget nakay bay, nəteye ma təv eye. Ane tuk na, kutoŋ na hayat-eye gər ka təv ga dərmak. Ta tsəniye na, bədiđay ga. Ta dzapiye ka təv ma nəte eye, ndo mətsəkure tay ha na, nəte dərmak.

¹⁷ «Bəba ga a wuđa ga. A wuđa ga na, hərwi nakə nen na vəliye ha məsəfəre ga aye. Ada na sər ha na hutiye na məsəfəre ga sa.

¹⁸ Ndəray ma sliye faya məzle fagaya abəra məsəfəre

ga ta gədaŋ bay. Mata vəle ha na, nen eye. Nen na, gədaŋ andaya məvəle ha məsəfəre ga ada gədaŋ andaya məhute na. Nakay na, wu nakə bəba ga a gwedeŋ ge aye.»

¹⁹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik andza niye na, ta nğəna.

²⁰ Ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Ma giye na, fakalaw mə bo nğay! Ka pakweye zləm a bazlam i gər mavuwe na, hərwi mey?»

²¹ Ndo mekelən eye hay tə gwad: «Ndo nakə fakalaw mə bo nğay aye na, ma tsikiye me andza niye bay. Ada fakalaw na, ma sliye faya mahəndəkay na dərə a guluf dāw?»

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

²² Ahəl niye na, Yahuda hay tə pa magurlom i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə ma ha ka mbəlom ma Zerozelem aye sa. Tə hatsawa magurlom niye na, ka məve. Tə hatsawa na, ahəl i mətasl. Anəke na, həlay i məhetse magurlom niye kə sla tuk.

²³ Pat wuray na, Yesu andaya mə magurlom niye dərmak faya ma həhaliye. Faya ma həhaliye na, mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay mazambal i Salomon aye.

²⁴ Bagwar i Yahuda hay tə lawara na Yesu, tə gwaday: «Tadə nəkar Kəriste na, tsikamay parakka. Nəmaa həbiye nakə ada ka tsikameye na, hus kəday?»

25 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ba na tsikakum tsiy, ane tuk na, ka dzalum ha bay. Məsler nakə faya na giye na, na ge na, ta gədanj i Bəba ga. Mata bəzakum ha neŋ way na, məsler nakə faya na giye.

26 Ane tuk na, nəkurom ka dzalum ha bay, hərwi nəkurom na, ndo ga hay bay.

27 «Ndo ga hay na, ta pay zləm a bazlam ga andza təbaŋ neheye ta pay zləm a ndo mətsəkure tay ha aye. Na sər tay ha ada nəteye ta peŋeye bəzay dərmak.

28 Na vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəteye na, dadə ta mətiye bay ada ndəray ma sliye faya mabuwe tay ha abəra mə həlay ga bay.

29 Bəba ga a vəleŋ tay ha a həlay ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze wu hay tebiye. Ada ndəray ma sliye faya mabuwe wuray abəra mə həlay i Bəba ga bay.

30 Bəba tə neŋ na, nəmay nəte.»

31 Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə həl kwar a həlay, a satay məkədə na tə kwar sa.

32 Yesu a gwadatay: «Na ge wu lele eye hay haladzay ta gədanj i Bəba ga ada ka ŋgatumay tə dərə kurom. Mə walaŋ i wu neheye na ge aye, a sakum məkele ga tə kwar faya aye na, wu waray?»

33 Bagwar i Yahuda niye hay ta mbəday faya tə gwaday: «Nəmaa kədiye kar

tə kwar düh na, hərwi məsler lele eye nakə ka giye aye bay. Nəmaa kədiye kar tə kwar na, hərwi ka tsalay ka gər a Mbəlom. Nəkar na, ndo zezeŋ tuk na, ka gwad nəkar Mbəlom na, ma kəkay?»

34 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mawatsa eye mə derewel kurom na, Mbəlom a gwad: “Nəkurom mbəlom hay.*”

35 Ka sərakwa ha na, wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma ndziye andza niye huya. Ndo neheye a tsikatay bazlam aye tadə Mbəlom a zalatay mbəlom hay aye na,

36 neŋ nakə Mbəlom a zla ga ada a sləra ga ahaya ka məndzibəra aye na, na ze tay ha bədaw? Neŋ na gwad neŋ Wawa i Mbəlom. Nəkurom ka gwadum faya na tsaleye ka gər a Mbəlom, na tsalay ka gər na, ma kəkay?

37 Tadə faya na giye məsler i Bəba ga bay na, ka dzalum ha ka bazlam ga nakə na tsikakumeye bay.

38 Ane tuk na, tadə faya na giye məsler ŋgay na, kwa ka təmum bazlam ga bay bəbay na, dzalum ha ka neŋ hərwi məsler nakə faya na giye aye hərwi ada ka sərume ye ha parakka neŋ ta Bəba ga na, nəmay nəte.»

39 Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, kwayaŋŋa ta pəla tsəved məgəse na sa. Ane tuk na, kə təma fataya abəra.

40 Ma dəba aye na, Yesu a həl bo, a ma a diye i ma-

* 10:34 Dəmes hay 82.6.

gayam i Yurdum, magayam nakə Yuhana madzəhuβe ndo a yam a dzəhuβawa ndo hay a dəma aye. Yesu a ndza ηgway mə dəma.

⁴¹ Ndo hay ti ye naha ka təv ηgay haladzay. Ti ye naha na, tə gwadawa: «Yuhana kə ge masuwayaη kwa nəte bay. Ane tuk na, wu nakə a tsik tebiye ka ndo nakay aye na, dedek.»

⁴² Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

11

Lazar a mət

¹⁻² Ndowne andaya tə zalay Lazar. A ndzawa na, ma gəma i Betani. Malamar ηgay hay Marta ta Mari tə ndzawa ma gəma eye niye. Mari na, ηgwas nakə ma ta mbədiye mal ka sik i Yesu ada ma ta takadiye na ta məkwets i gər ηgay aye. Pat wuray na, Lazar a dəd a dəvats.

³ Hərwi niye malamar ηgay niye hay sulo eye tə slər ndo ka Yesu. Ndo niye a ye a gwaday: «Bəy Maduweη, dzam yak nakə ka wudə na haladzay aye na, dəvats a gay.»

⁴ Yesu a tsəne andza niye na, a gwad: «Lazar ma mətiye ta dəvats niye bay. Dəvats niye a gay na, hərwi ada ndo hay tā ηgatay a məzlaβ i Mbəlom ada ta zembədəneye a neη Wawa i Mbəlom dərmaκ.»

⁵ Yesu na, a wudə Marta ta malamar ηgay Mari ada a wudə Lazar.

⁶ Yesu a tsəne Lazar neηgeye dəvats eye na, ki ye bəse bay. A ndza ma təv ηgay

niye neηgeye mə dəma aye məhəne sulo.

⁷ Ma dəba i məhəne niye sulo eye na, a gwadatay a gawla ηgay hay: «Takwa abəra kanaη, makwa ka dala i Yahuda.»

⁸ Gawla ηgay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Eh! Miter may, kə ndza haladzay bay nakə ndo niye hay mə dəma aye a satay məkədə kar tə kwar tuk na, ada ka makw-eye a dəma sa na, kəkay?»

⁹ Yesu a gwadatay: «A dazlay ka mekedə hus a huwa na, pat a dəv dzaydzay bədaw? Tadə ndowne ma həhaliye ta həpat na, ma ndəfiye sik bay hərwi dzaydzay i məndzibəra faya ma dəviye ka təv ηgay.

¹⁰ Ane tuk na, tadə ndowne eye ma həhaliye ta həvad na, ma ndəfiye sik hərwi ləvon zəηzəη, dzaydzay andaya ka təv ηgay bay.»

¹¹ Yesu a tsikatay bazlam niye hay na, ma dəba aye a gwadatay sa: «Dzam kway Lazar na, kə ndzahəra. Ane tuk na, na diye na ta pədəkiye abəra ka məndzəhəre.»

¹² Gawla ηgay hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweη, kə ge neηgeye məndzəhəre eye na, ma mbəliye.»

¹³ Yesu neηgeye a say məgwədə dūh na, Lazar kə mət. Ane tuk na, nəteye tə dzala na, tə gwad Yesu a tsik ka məndzəhəre nakə dedek aye.

14 Andza niye Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Lazar kə mət bay.

15 Ane tuk na, dāvats a gəs Lazar na, neŋ andaya ka təv ŋgay bay. Na ye bay na, hərwi kurom. A ge bo andza niye na, hərwi ada nəkurom kâ dzalum ha ka neŋ. Hərwi niye dərev ga maŋgwasaya eye. Lətsakwa, takwa ta zəbakwaw faya.»

16 Tomas ndo nakə tə zalay Mawsa aye, a gwadatay a siye i gawla i Yesu hay: «Takwa, mətakwa ka bo ta Bəy Maduweŋ kway.»

17 Yesu ta gawla ŋgay hay tə husa a gəma niye na, 6a Lazar kə ge məhəne faɖ ma tsəvay.

18 Gəma i Betani na, bəse ta Zerozelem. Ka diye abəra ma Betani a Zerozelem na, a sla kilomiter mahkar bay.

19 Yahuda hay haladzay ta ye naha mata gatayaw azekw a Marta ta Mari i mədahaŋ i malamar tay Lazar.

20 Marta a tsəne Yesu kə ndzew, neŋgeye bəse ka tsəved faya ma deyeweye na, a lətse, a ye mata dzəgər tə Yesu. Mari neŋgeye na, mandza eye mətəgay.

21 Marta a ye naha tə dzəgər tə Yesu na, a gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ ga, tadə ka ge andaya kanaŋ na, haɖe malamar ga ma mətiye bay.

22 Na sər ha kwa anəke bəbay na, wu nakə ka tsətsah aye na, Mbəlom ma vəlakeye.»

23 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Malamar yak

ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

24 Marta a mbəday faya, a gwaday: «Na sər, ahəl nakə aza məndzibəra ma ndəviye, ndo hay tebiye ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, neŋgeye dərma ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

25 Yesu a gwaday: «Neŋ na, ndo mətəme ha ndo abəra ma mədahaŋ ada ndo məvəle sifa a ndo hay. Ndowne kə dzala ha ka neŋ na, kwa kə mət bəbay na, ma hutie a dəma sifa nakə ma ndəviye bay aye.

26 Ndo kə dzala ha ka neŋ na, məsəfəre ŋgay ma dziye bay. Ma ndziye ka tor eye. Ka dzala ha bəɖaw Marta?»

27 Marta a gwaday faya: «Ayaw Bəy Maduweŋ, na dzala nəkar na, Kəriste. Nəkar na, Wawa i Mbəlom niye tə gwad ma deyeweye ka məndzibəra aye.»

Yesu a tuwa

28 Marta a tsik ka bo abəra andza niye na, a mbəda gər a mətəgay mata zalayaw a malamar ŋgay Mari. A ye naha a tsikay me ta suksuk eye, a gwaday: «Bəy Maduweŋ ki yaw, faya ma zalakeye. A gwadaka dara.»

29 Mari a tsəne andza niye na, kwayaŋŋa a lətse, a ye bəse ka təv i Yesu.

30 Azlakwa Yesu na, kə husa a gəma niye zuk bay. Neŋgeye huya ka təv nakə tə dzəgər ta Marta aye.

31 Ndo neheye ti ye naha a gay i Mari mata gatay azekw aye, tə ŋgatay a Mari a lətse, a

yaw abəra na, tə payaw bəzay. Tə gwad ma giye na, ma diye ka tsəvay mata tuwe.

³² Mari a ye na, ka təv i Yesu. A husa ka təv nakə Yesu mə dəma aye. A ngatay a Yesu na, a dəkw gurmets kame ngay, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, tadə ka ge andaya kanan na, haḅe malamar ga ma mətiye bay.»

³³ Yesu a zəba ka Mari na, faya ma tuwiye ada ndo neheye ti ye naha dziye faya ta tuwiye dərma. Tsa na, dərev a ndalay haladzay, a mbəday ha mədzal gər.

³⁴ A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka lum na na, ka waray?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, dara nəmaa dəakeye faya.»

³⁵ Yesu a tuwa.

³⁶ Ndo niye hay tə gwad: «Zəbum faya tey, a wuda Lazar haladzay!»

³⁷ Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ tay, tə gwad: «Ka həndəkay ha dərə a guluf, Lazar mâ mət bay na, a sla faya məge təbədəw?»

Yesu a mbəl ha Lazar abəra ma mədahan

³⁸ Dərev a ndalay a Yesu sa. A ye ka tsəvay. Tsəvay niye na, andza lar. Tə pa na mədahan i Lazar na, a lar niye. Ta dərəzl me i tsəvay niye na, ta beber bagwar eye.

³⁹ Yesu a gwadatay: «Həndəkum faya abəra beber nakay.»

Marta malamar i mədahan niye a gwaday: «Bəy

Maduweŋ, kə ge ma tsəvay məhəne fad tuk na, anəke na, ma ziye bədəw?»

⁴⁰ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na tsikaka bədəw? Ka dzala ha ka neŋ na, ka ngateye a məzlaḅ i Mbəlom.»

⁴¹ Ta həndək faya abəra beber niye. Ta həndək faya abəra na, Yesu a zəba dərə a mbəlom. A gwad: «Bəba ga na gaka naha siḅe haladzay hərwi wu nakə na tsətsah naha fakaya na, ka tsəneŋ na.

⁴² Na sər ha wu nakə na tsətsahiye naha fakaya aye na, ka tsəneŋeye na huya. Na tsik wene wene aye na, hərwi ndo neheye kanan ka təv ga aye, t̄a dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.»

⁴³ A tsikay naha a Mbəlom andza niye na, a zalay a Lazar ta magala, a gwad: «Ndohwaw abəra.»

⁴⁴ Tsa na, Lazar a ndo hwaw abəra. A ndo hway na, tə peteked niye tə pa na ka bo a tsəvay aye tebiye. Həlay tə sik ngay hay mambəkwa eye ada gər ngay mambəkwa eye dərma.

Yesu a gwadatay: «Pələm faya abəra peteked niye ada k̄a gərūm ha mâ ye ngway.»

Bagwar i Yahuda hay ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu Mata 26.1-5; Markus 14.1-2; Luka 22.1-2

⁴⁵ Ndo neheye ta ye mata gayaw azekw a Mari ada ta ngatay a masuwayan niye Yesu a ge aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu.

⁴⁶ Ane tuk na, ndo siye hay ti ye ka təv i Farisa hay. Ti

ye naha ta təkəratay wu nakə Yesu a ge aye.

⁴⁷ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom hay ta Farisa hay tə hayay gər a bagwar i Yahuda hay tebiye. Tə haya gər na, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma giye masuwayan hay haladzay huya. Ka gakweye ha na, kəkay?»

⁴⁸ Tadə ka gərakwa ha andza niye na, ndo hay tebiye ta dzaliye ha faya. Ndo hay tebiye ta pay bəzay na, ndo i Roma hay ta deyeweye ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta bəbazliye tay ha ndo kway hay.»

⁴⁹ Ndoweye andaya mə walaŋ tay, məzele ŋgay Kayif. Bəy i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ka viye aye niye na, neŋgeye. A gwadatay: «Ka sərūm wuray kwa tsekwen bay.

⁵⁰ Ngama ndo nate mā mət hərwi ndo hay tebiye tə bəmalə nakə ndo kway hay tebiye ta dziye aye.»

⁵¹ Wu nakə a tsik aye na, a yaw abəra ma mədzal gər ŋgay bay. Ka viye eye niye na, neŋgeye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. Hərwi niye Mbəlom a vəlay gədaŋ mətsike ka wu nakə ma giye bo kame aye, Yesu ma mətiye hərwi Yahuda hay tebiye.

⁵² Ane tuk na, ma mətiye na, hərwi Yahuda hay dekdek bay. Ma mətiye hərwi ndo i Mbəlom neheye kweye kweye ka məndzibəra tebiye

dərmak aye, hərwi ada mā həla tay ahaya tebiye tā ndza ka təv eye nate.

⁵³ Hərwi bazlam i Kayif niye a tsik aye na, pat eye niye ta dazlay mapəle tsəved ka məkədə na Yesu.

⁵⁴ Hərwi niye Yesu a həhalawa na, a bəzawa ha bo parakka mə walaŋ i Yahuda hay sa bay. Ane tuk na, a ye ŋgway dəren a gəma wuray tə zalay Efrayim. Gəma niye na, bəse tə kəsaf. Tə ndza mə dəma ta gawla ŋgay hay.

⁵⁵ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye mazzlambar kə ndzew. Ndo hay haladzay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal, ti ye a Zerolelem. Ti ye na, magurlom niye kə sla zuk bay. Ti ye hərwi ada tā bara bo andza i kule tay nakə a tsik aye.

⁵⁶ Ahəl nakə nateye mə dəma aye na, ta pəla Yesu. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay ma gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye, tə gwad: «Ma deyeweye a magurlom bədaw? Ka dzalum na, kəkay?»

⁵⁷ Tə tsik andza niye na, hərwi bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə gwad: «Ndoweye kə sər təv i Yesu nakə neŋgeye mə dəma aye na, mā datay ha hərwi ada ta diye faya ta gəsiye na.»

12

Mari a mbəda mal ka sik i Yesu

Mata 26.6-13; Markus 14.3-9

¹ Məhetse i magurlom i Pak a zəkaw məhəne məkwa na, Yesu a mbəda gər, a ye a gəma i Betani. Betani na, gəma nakə Lazar mandza eye mə dəma aye. Lazar na, ndo nakə Yesu a mbəl ha abəra ma mədahaŋ aye.

² Yesu a husa naha a Betani na, tə day wu mənday. Marta na, neŋgeye faya ma vəleye wu mənday a Yesu. Lazar na, neŋgeye mə walaŋ i ndo neh-eye tə nda wu mənday dziye tə Yesu aye.

³ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, Mari a zla dos maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. Mal niye na, tə ge ta dərizl i gərdaŋ aye andaya tə zalay *nardi*. A zla mal niye, a mbəda ka sik i Yesu. A takad na mal niye ta məkwets i gər ŋgay. Məze i mal niye huŋŋa eye a rah a gay niye nəteye mə dəma aye.

⁴ Yudas Iskariyot na, neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay, neŋgeye ma ta giye daf ka Yesu. A ŋgatay a mal niye Mari a mbəda ka sik i Yesu aye na, a gwad:

⁵ «Ass! Ta səkəm ha mal niye bay na, hərwi mey? Həbe ta səkəm ha na, ka hutakweye ha suloy haladzay segey? Ada dala eye na, ta sliye məvəlatay a mətawak hay bədaŋ!»

⁶ A tsik andza niye na, hərwi neŋgeye məkal. Maa gəsa ha dala na, neŋgeye. Ane tuk na, a həlawa faya abəra ka dala aye niye. A dzala andza niye na, ka mətawak

hay dəkdek bay.

⁷ Yesu a gwaday: «Gər ha ŋgwas nakay na, səfek. A ge andza niye na, hərwi neŋgeye a ge fagaya na, wu nakə ta zliye ga ha a bədaŋ aye.

⁸ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay.»

A satay a bagwar i Yahuda hay məkəde Lazar

⁹ Yahuda hay haladzay tə tsəne Yesu neŋgeye ma Betani na, tə həl bo ti ye. Ti ye na, ka təv i Yesu dəkdek bay. Ti ye na, a satay mənŋgatay a Lazar nakə Yesu a mbəl abəra ma mədahaŋ aye.

¹⁰ Hərwi niye bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər hərwi a satay məkəde na Lazar dərmak.

¹¹ A satay məkəde na Lazar na, hərwi ndo hay haladzay tə patay bəzay sa bay, tə dzala ha ka Yesu hərwi ŋgay.

*Yesu a ye a Zerozelem
Mata 21.1-11; Markus
11.1-11; Luka 19.28-40*

¹² Tədəe eye na, ndo neheye haladzay ti ye naha a magurlom i Pak aye na, tə tsəne Yesu faya ma diye naha a Zerozelem dərmak.

¹³ Ti ye tə dəsaŋ hawal i gərdaŋ wuray a ndzəkit bo təbah məgəse ha mə həlay. Ti ye mata dzəgər tə Yesu ka tsəved. Ahəl nakə faya ta diye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadəkway a Mbəlom! Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta

məzele i Bəy Maduweŋ aye!
Mbəlom mâ pa ŋgama ka Bəy
i Israyel hay!»

14 Yesu a ŋgatay a zuŋgo
wuray na, a ndza faya
andza nakə mawatsa eye mə
Derewel i Mbəlom, Mbəlom a
gwad:

15 «Nəkar gəma i Zerozelem,
kâ dzədzar bay!

Zəba, bəy yak faya ma diye
naha
mandza eye ka zuŋgo
wawa eye.*»

16 Ahəl niye na, gawla i Yesu
hay tə sər bazlam niye a tsik
ka Yesu na, tə sər zuk bay.
Ahəl nakə Mbəlom a bəz ha
məzlaḅ i Yesu, a matayaw a
gər aye na, bazlam i Mbəlom
kə tsik faya andza niye dedek
ada ndo hay tə ge andza niye
dərmak.

17 Ahəl nakə Yesu a zalay
naha a Lazar a tsəvay, a mbəl
ha abəra ma mədahan aye na,
ndo hay andaya haladzay ka
təv eye niye. Ndo niye hay ta
təkər wu nakə tə ŋgatay Yesu a
ge aye a ndo hay.

18 Hərwi niye ndo hay ha-
ladzay ti ye mata dzəgər tə
Yesu. Ndo niye hay tə tsəne
Yesu na, kə ge masuwayan
niye.

19 Farisa hay tə ŋgatay
andza niye na, tə tsik mə
walaŋ tay, tə gwad: «Zəbum
kwa, wu nakə faya ka gakw-
eye tebiye na, ma gakweye
ŋgama bay! Ndo hay tebiye ta
pay bəzay.»

*Gərek wuray hay ta pəla
Yesu*

20 Ahəl nakə ndo hay ti
ye a magurlom i Pak mata
dəslay ha gər a Mbəlom aye
na, Gərek hay andaya mə
walaŋ tay.

21 Gərek niye hay ti ye ka
təv i Filip. Filip nengeye ndo
i gəma i Betesayda ka dala i
Galile. Ti ye naha tə gwaday
a Filip: «ŋgalaka, a samay
məŋgatay a Yesu tey.»

22 Filip a tsəne na, a ye a
tsikay a Aŋdərə. Tsa na, ti ye
tə tsikay a Yesu.

23 Yesu a gwadatay: «Həlay
eye kə sla anəke tuk, Mbəlom
ma dətay ha məzlaḅ ga i neŋ
Wawa i Ndo, a ndo hay.»

24 Yesu a gwadatay sa:
«Sərum ha na, ta sləga hulfe
i wu nəte a bəd bay na,
ma ndziye andza niye ma
səkahiye bay. Tadə ta sləga
na, ma ndzohwiye. Nakay
a ndzohwaw abəra aye na,
ma gəliye ada ma giye wur
haladzay.

25 Ndowneye ka wuda sifa
ŋgay na, ma dziye ha duh.
Ndowneye ka kərəh məgay gər
a sifa ŋgay hərwi ga na, ma
hutiye sifa nakə ma ndəviye
bay aye.

26 Tadə kə say a ndowneye
məgeŋ məsler na, mâ peŋ
bəzay. Andza niye ndo i
məsler ga na, ma ndziye ka
təv nakə neŋ na ndziye mə
dəma aye dərmak. Ndo nakə
ma geŋeye məsler aye na,
Bəba ga ma dəslay ha gər.»

Yesu a da ha məməte ŋgay

27 Yesu a gwadatay sa:
«Anəke na, dərev ki ye fagaya

* 12:15 Zakari 9.9.

abəra. Ada na gwadiye na, kəkay? Na gwadeye a Bəba: “Bəba ga, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay tey” na, na tsikiye daw? A’ay! Na tsikiye andza niye bay, hərwi na yaw ka məndzibəra na, hərwi ada nâ sa dəretsətseh nakay.

²⁸ Na gwadiye duh na, Bəba, ge wu nakə ndo hay ta səriye na na, nəkar bagwar eye.»

A tsik andza niye na, mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Ba na mbərəm mədə ha məzlaḅ ga nakə ndo hay ta dəsleḅeye ha gər aye ada na datay ha məzlaḅ ga sa.»

²⁹ Ndo neheye nəteye haladzay ka təv eye niye, tə tsəne mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye, tə gwad: «Maa ləv na, maləve i mbəlom.»

Siye hay tə gwad: «Maa tsikayaw me na, gawla i Mbəlom!»

³⁰ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mətsike me nakay a tsənew mə mbəlom aye na, hərwi kurom bəna hərwi ga bay.

³¹ Nakay na, həlay nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye tuk. Anəke na, Mbəlom ma həhariye na bəy i məndzibəra nakay.

³² Neḅ na, ta gəsiye ga, ta dariye ga ka mayako mazləmbada eye, ta lətsiye ga ha ka bo ka mbəlom. Ta lətse ga ha na, na zalateye a ndo hay tebiye tā yaw ka təv ga.»

³³ Yesu a tsik andza niye na, ka məməte ḅgay. Ma ta mətiye

kəkay na, a da ha neḅgeye.

³⁴ Ndo hay tə gwaday: «Mə derewel i Mbəlom na, tə watsa, tə gwad: “Kəriste na, ma ndziye na, huya.” Ada ka gwadiye Wawa i Ndo na, ta ta dariye na ka mayako na, ma kəkay? Wawa i Ndo na, way?»

³⁵ Yesu a gwadatay: «Anəke na, dzaydzay andaya mə walaḅ kurom. Ane tuk na, ma ndziye na, tsekweḅ tsa. Ahəl nakə dzaydzay andaya mba aye na, dum kame hərwi ada ləvoḅ mâ ndzakum a gər həf bay. Hərwi ndo nakə faya ma diye ma ləvoḅ aye na, a sər təv nakə ma diye a dəma aye bay.

³⁶ Ahəl nakə dzaydzay niye faya ma dəviye na, dzalum ha faya hərwi ada kâ tərur ndo i dzaydzay hay.»

Yesu a tsik bazlam niye andza niye na, a ye a ḅgaha bo abəra ka nəteye.

Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu bay

³⁷ Kwa tadə kə ge masuwayaḅ haladzay ka dəre tay bəbay na, Yahuda hay haladzay ta dzala ha faya bay.

³⁸ Wu nakay a ge andza niye na, hərwi ada wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mâ ge bo. A gwad:

«Bəy Maduweḅ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa da ha aye na, way?»

Bəy Maduweḅ, ka bəzay ha gədaḅ yak na, a way?†»

39 Hərwi niye ndo hay tə dzala ha ka Yesu bay na, hərwi mey? Ezay a gwad:

40 «Mbəlom ka təra tay ha guluf eye hay,
ka dərəzlatay ka metsehe tay.

A satay mənğatay tə dərə bay, a satay məsərə tə metsehe tay bay.

Tadə a satay mambəde ha mede tay na, na təmiye tay ha dərmaḱ.‡»

41 Ezay a tsik wu niye na, hərwi neŋgeye kə ŋgatay a məzlaḅ i Yesu ada a tsikawa faya.§

42 Kwa Ezay kə tsik andza niye bəbay na, bagwar i Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ane tuk na, tə dzala ha ka Yesu na, ta məkal. Ta da ha bay hərwi ta dzədzaray a Farisa hay. Ta dzədzar na, hərwi ta həhariye tay abəra mə gay i maduwule me tay.

43 A satay na, ndo tã zambadətay, düh Mbəlom mã zambadətay bay.

Wu nakə Yesu a tsik aye na, ma gəsiye ndo hay a sariya

44 Ma dəba eye na, Yesu a wuda kələrri, a gwad:

«Ndowneye kə dzala ha ka neŋ na, ta dedek a dzala ha ka neŋ bay. Ane tuk na, a dzala ha na, ka ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

45 Ndowneye kə ŋgeteŋ na, a ŋgatay a ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

46 Neŋ na, na yaw ka məndzibəra andza dzaydzay

nakə a dəv aye, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ na, ma ndziye ma ləvoŋ sa bay.

47 «Tadə ndowneye kə tsəne bazlam nakay ada kə pay bəzay bay na, mata gay sariya na, neŋ bay. Hərwi neŋ na yaw ka məndzibəra na, mata gatay sariya a ndo hay bay, ane tuk na, hərwi mətəme tay ha.

48 Tadə ndowneye ka təma ga bay ada ka kərah bazlam ga na, sariya ma ta gəsiye na. Sariya ma ta gəsiye na pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, hərwi a kərah bazlam ga.

49 «Andza niye, bazlam nakay na tsik aye na, na tsik ta mədzal gər ga bay. Ane tuk na, maa gwedeŋ tsik nakay na, Bəba ga nakə a sləra ga ahaya aye.

50 Ada na sər wu nakə a gwedeŋ aye na, ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay a ndo hay. Andza niye wu nakə na tsikiye aye na, na tsik na, andza nakə Bəba ga a gwedeŋ tsik aye.»

13

Yesu a bara sik i gawla ŋgay hay

1 Hələy i magurlom i Pak mazlambar kə husaw a dəma. Yawa! Yesu a sər həlay ŋgay nakə ma diye abəra ka məndzibəra aye kə sla. Ma miye ŋgway ka təv i Bəba ŋgay. Yesu a wuda ndo ŋgay neheye ka məndzibəra aye huya. Anəke Yesu ka bəzatay

ha na, a wuda tay ha tɔ dɔrev
ngay peteh.

² Pat eye niye ta huwa
na, Yesu ta gawla ngay faya
ta ndiye daf. Ba Fakalaw
ka mbɛrɛm mɛvɛlay bazlam
a Yudas wawa i Simon
Iskariyot hɛrwi ada mɛ ge daf
ka Yesu.

³ Yesu a sɛr ha Bɛba ngay
kɛ vɛlay gɛdan ka mɛlɛve wu
hay tebiye. Yesu a sɛr ha
nɛngɛye a yaw abɛra ka tɛv i
Mbɛlom ada ma miye na, ka
tɛv i Mbɛlom.

⁴ Hɛrwi niye Yesu a gɛr ha
mɛnde wu mɛnday, a lɛtse.
A tsɛkw ka bo abɛra peteked.
A ye naha a zla peteked i
matekede yam abɛra ka bo, a
ɛar ha bɛzay i huɔ.

⁵ Ma dɛba aye na, a mbɛda
yam a gandayah. Tsa na, a
dazlay mɛbere tay na sik a
gawla ngay hay. A ndɛv ha
mɛbere tay na sik na, a pɛla
haya peteked matekede yam
niye abɛra mɛ bɛzay i huɔ, a
takad yam abɛra ka sik.

⁶ A ndisl ka tɛv i Simon
Piyer na, Simon Piyer a
gwadɛy: «Bɛy Maduwɛn,
mata berɛn na sik duh na,
nɛkar daw?»

⁷ Yesu a mbɛday faya, a
gwadɛy: «Wu nakɛ faya na
giye anɛke aye na, ka sɛriye
bay, ane tuk na, ka sɛriye
mba.»

⁸ Piyer a gwadɛy: «A'ay! Ka
ta berɛnɛye na sik dɛda bay.»

Yesu a mbɛday faya, a
gwadɛy: «Tadɛ na baraka na
sik bay na, ka dzapameye
nɛte tɛ nɛkar sa bay.»

⁹ Simon Piyer a tsɛne
andza niye na, a gwadɛy:
«Bɛy Maduwɛn, kɛ berɛn na
sik dɛkdɛk tsa bay. Berɛn
na hɛlay ga hay ta gɛr ga
dɛrmak.»

¹⁰ Yesu a gwadɛy: «Ndo
nakɛ kɛ bara na bo ngay
aye na, ndɛluɛ andaya ka
bo ngay bay. Ma bariye
bo sa bay. Ma bariye na,
sik dɛkdɛk tsa. Nɛkurom,
ndɛluɛ andaya fakuma bay,
nɛkurom tsɛdanɛna. Ane tuk
na, ndo nɛte na, ndɛluɛ faya.»

¹¹ Yesu a sɛr ndo nakɛ ma ta
giye faya daf aye. Hɛrwi niye
a gwadɛ nɛteye tebiye mabara
eye hay bay.

¹² A ndɛv ha mɛbaratay na
sik na, a zla peteked ngay a
ma ha ka bo. A ye, a ma
ka tɛv mɛnde daf tay niye, a
ndza. Tsa na, a gwadɛtɛy: «Ka
sɛrum wu nakɛ na gakum aye
daw?»

¹³ Nɛkurom faya ka za-
lumenɛye “ndo mɛdzenɛ
ndo” ada “Bɛy Maduwɛn”. Ka
tsikum andza niye na, lele
dedek. Nɛn na, andza niye
dedek.

¹⁴ Nɛn duh ndo mɛdzenɛ
ndo ada Bɛy Maduwɛn, na
barakum na sik, nɛkurom
dɛrmak kuton barum sik
kurom hay a bo nɛte nɛte mɛ
walaɛ kurom.

¹⁵ Na bɛzakum ha wu
nakɛ ka gumɛye hɛrwi ada
nɛkurom dɛrmak kɛ gum a
bo mɛ walaɛ kurom andza
nakɛ nɛn na ge aye.

¹⁶ Ayaw! Sɛrum ha na, ndo
i mɛsler ma ziye ha ndo i gay
ngay bay, ada ndo i mɛsler na,

ma ziye ha ndo nakə a slər na aye bay.

¹⁷ Anəke na, ka sərume ye ha tuk. Tadə ka gum ha məsler tə wu neheye na, ka hutumeye mənḡwese.

¹⁸ «Na tsik na, ka nəkurom tebiye kurom aye bay. Neḡ na, na sər ndo neheye na pala tay aye. Ane tuk na, bazlam nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo andza nakə tə watsa aye. Mawatsa eye na, a gwad: «Ndo nakə nəmaa nda daf salamay aye na, ka tərə ndo mənə dəre ga.*»

¹⁹ Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada wu nakay aza kə husaw na, ka dzalumeye ha neḡ na, neḡ.

²⁰ «Neḡ faya na tsikakum-eye parakka: Sərum ha, ndoweye ka təma ndo nakə neḡ na slər ha aye na, a təma na, neḡ dərma. Ada ndo nakə ka təma ga aye na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye.»

Ndo mäge daf ka Yesu

Mata 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23

²¹ Ma dəba i bazlam niye Yesu a tsik aye na, dərev ḡgay a ye faya abəra. A tsikatay parakka, a gwadatay: «Neḡ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo nəte mə walaḡ kurom ma giye fagaya daf.»

²² Gawla ḡgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo dəre mə walaḡ tay tebiye. Ane tuk na, Yesu a tsik ka way

na, tə sər kwa tsekweḡ bay tebiye.

²³ Ndo nəte mə walaḡ i gawla i Yesu hay, ndo nakə Yesu a wuda na haladzay aye, neḡgeye mandza eye ka təv i Yesu.

²⁴ Simon Piyer a gay naha mbətsekw tə dəre hərwi ada mâ tsətsah ka Yesu, a tsik andza niye na, ka way.

²⁵ Mandərkwasla i Yesu niye a həndzəd naha gər ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweḡ, ka tsik na, ka way?»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na dəsiye peḡ ada na giye faya ala. Ndo nakə na vəlay aye na, mata ge fagaya daf na, neḡgeye.» Tsa na, Yesu a dəs peḡ, a ge faya ala, a vəlay a Yudas wawa i Simon Iskariyot.

²⁷ Yudas a təma peḡ niye na, kwayaḡḡa Fakalaw a yay a mədzal gər. Yesu a gwaday: «Wu nakə ka giye na, ge na anəke bəse!»

²⁸ Ndo neheye nəteye mandza eye tage Yesu aye, Yesu a tsik andza niye hərwi meḡ na, ndəray kwa nəte mə walaḡ tay niye a sər bay.

²⁹ Yudas na, neḡgeye ndo məgəse suloy. Hərwi niye siye i gawla i Yesu hay tə dzala na, Yesu a gwaday mâ ye mata səkamakwayaw wu mənday hərwi magurlom i Pak. Kəgəbay a gwaday mâ ye mâ vəlatay wu a mətawak hay.

³⁰ Ahəl nakə Yudas a təma peḡ niye na, kwayaḡḡa a yaw

* 13:18 Dəmes hay 41.10.

abəra. Niye na, ta həvad.

Bazlam mapala eye wedeye

³¹ Ma dəba eye Yudas a yaw abəra na, Yesu a gwad: «Anəke na, məzla6 ga i Wawa i Ndo ma bəziye parakka ada ndo hay ta ɲgateye a məzla6 i Mbəlom hərwi ga dərma6.

³² Na bəzatay ha məzla6 i Mbəlom a ndo hay, Mbəlom dərma6 ma bəzatay ha məzla6 i wawa ɲgay a ndo hay tə wu nakə faya ma giye aye. Ma giye mahonok mabəzatay ha bay.

³³ Wawa ga hay, na ndziye tə nəkurom haladzay sa bay. Na ye fakuma abəra na, ka pəlumeye ga. Ane tuk na, wu nakə na tsikatay a bagwar i Yahuda hay aye na, na tsikakumeye anəke. «Təv nakə neɲ na diye a dəma aye na, ka slumeye faya mede a dəma bay.»

³⁴ Na tsikakumeye bazlam mapala eye wedeye. Bazlam mapala eye wedeye na, waray? Wudum bo nəte nəte mə walaɲ kurom. Andza neɲ nakə na wuda kurom aye na, kutoɲ wudum bo nəte nəte mə walaɲ kurom dərma6.

³⁵ Tadə ka wudum bo nəte nəte mə walaɲ kurom na, ndo hay tebiye ta səriye ha nəkurom gawla ga hay.»

Piyer ma gwadfiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34

³⁶ Simon Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy

Maduweɲ, ka diye na, a ɲgay?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Anəke na, ka sliye faya məpeɲ bəzay a təv nakə na diye a dəma aye bay. Ane tuk na, həlay eye ma slaweye aza ka peɲeye bəzay.»

³⁷ Piyer a gwaday: «Bəy Maduweɲ, na sliye faya məpaka bəzay anəke bay na, hərwi mey? Neɲ maləva bo eye məvəle ha məsəfəre ga hərwi yak.»

³⁸ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar maləva bo məvəle ha məsəfəre yak hərwi ga ta dedek ɲgway daw? Na tsikakeye parakka, sər ha na, dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neɲ bay.»

14

Yesu na, tsəved i ndo hay mede a Mbəlom

¹ Yesu a gwadətay a gawla ɲgay hay: «Dərev mâ ye fakuma abəra bay. Dzalum ha ka Mbəlom ada dzalum ha ka neɲ dərma6.

² Gay hay andaya haladzay mə gay i Bəba ga. Tadə təv andaya bay na, ha6e na gwadakumeye bədaw? Na diye na ta lambadakumeye təv nakə ka ta ndzumeye mə dəma aye.

³ Na ye, na lambadakumaw təv na, na maweye mata həle kurom ka təv ga, hərwi ada nəkurom dərma6 ka ndzumeye ma təv nakə neɲ mə dəma aye.

4 Nəkurom na, ka sərūm tsəved nakə a ye a təv nakə na diye a dāma aye.»

5 Tomas a gwadāy: «Bəy ga, təv nakə ka diye a dāma aye na, nəmaa sər bay. Nəmaa sliye faya məsəre tsəved niye na, ma kəkay?»

6 Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Neñ na, tsəved, dedek ada sifa. Ndoweye ki yaw ta təv ga bay na, ma sliye faya mede ka təv i Bəba ga bay.

7 Tadə ka sərūm neñ na, ka sərūmeye Bəba ga dərma. Kwa anəke ka sərūm na ka ŋgatamay.»

8 Filip a gwadāy: «Bəy ga, damay ka Bəba yak tsa na, tsiy da may.»

9 Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Na ndza ka təv kurom na, haladzay ada ka sər ga ha bay ŋgway huya daw Filip? Ndoweye kə ŋgeteñ a neñ na, a ŋgatay na, a Bəba ga. Ada ka gwad: “Damay ka Bəba yak” na, hərwi mey?»

10 Neñ ta Bəba ga, nəmay mandza eye nəte na, ka dzala ha təbədew? Bazlam neheye na tsikawakum a nəkurom tebiye na, ti yaw abəra mə neñ dekdek bay. Na tsik na, i Bəba ga nakə nəmay mandza eye nəte aye. Maa ge məsler mə neñ na, neñgeye.

11 Tadə na gwadākum: «Neñ ta Bəba, Bəba ga tə neñ, nəmay nəte” na, dzalum ha faya. Dzalum ha ka məsler neheye na gawa aye kwa.

12 «Ayaw! Neñ faya na gwadākumeye: Sərūm ha na, ndoweye kə dzala ha ka neñ

na, ma giye məsler neheye neñ faya na giye dərma. Ma ta giye na, ma ziye neheye anəke aye, hərwi neñ na, na diye ka təv i Bəba ga.

13 Ka tsətsahum kwa mey ta məzele ga na, na gakumeye na tebiye, hərwi ada neñ Wawa i Mbəlom nā bəz ha məzlaḍ i Bəba.

14 Ka tsətsahum kwa mey ta məzele ga na, na vəlakumeye.»

Yesu a gwad ma slərāweye Məsəfəre Tsədanña eye

15 Yesu a gwadatay sa: «Tadə ka wudum ga na, ka rəhūmeye ha gər a bazlam ga mapala eye.

16 Neñ, na geye amboh a Bəba ga m̄ slərakumaw ndo mekeleñ m̄ dzana kurom hərwi ada m̄ ndza huya ka təv kurom.

17 Ma slərakumaweye na, Məsəfəre nakə ma dākumeye ha dedek aye. Məndzibəra na, ma sliye faya məhute təbey hərwi kə ŋgatay bay, ma səriye na bay sa. Nəkurom na, ka sərūmeye hərwi ma ndziye na, ka təv kurom ada ma ndziye huya mə nəkurom.

18 Hərwi niye, na gəriye kurom ha mahəkuromeye andza wur mətawak hay bay. Na maweye ka təv kurom.

19 Ma məndze tsekwen na, ndo i məndzibəra hay ta ŋgeteñeye sa bay. Nəkurom na, ka ta ŋgatumeñeye hərwi neñ na ndziye ta sifa ga huya ada nəkurom dərma ka ndzumeye ma sifa huya.

20 Pat eye niye na, ka sərūmeye neñ madzapa

eye ta Bəba ga, nəkurom madzapa eye tə neŋ ada neŋ madzapa eye tə nəkurom.

21 «Ndoweye kə pa na bazlam ga mapala eye a gər, ada ka rəhay ha gər na, neŋgeye na, a wuđa ga. Bəba ga ma wuđiye na ndo nakə a wuđa ga aye, neŋ dərmaŋ na wuđiye na ada na bəzay ha bo ga.»

22 Gawla i Yesu andaya məzele ŋgay Yuda. Neŋgeye na, Yudas Iskariyot bay. A gwaday a Yesu: «Bəy ga, ka bəziye ha bo a nəmay dekdek, ka bəziye ha bo a ndo i məndzibəra hay bay na, ma giye bo ma kəkay?»

23 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ndoweye ka wuđa ga na, ma rəheye ha gər a bazlam ga. Bəba ga ma wuđiye na. Nəmaa deyeweye ka təv ŋgay. Neŋ ta Bəba nəmaa ndziye mə gay ŋgay.

24 Ndo nakə a wuđa ga bay aye na, ma rəheye ha gər a bazlam ga bay. Kā mətsum ha gər tə wu nakə na tsik aye bay. Wu nakə ka tsənum na tsik aye na, a yaw mə neŋ bay. A yaw na, ka təv i Bəba ga neŋgeye nakə a sləra ga ahaya aye.

25 Na tsikakum ka bo abəra bazlam nakay anəke na, hərwi neŋ andaya ka təv kurom mba.

26 Mazlambar Bəba ga ma sləraweye Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a bərəm ga, ma dzəniye kurom. Neŋgeye na, ma tətikakumeye wu hay tebiye ada bazlam ga neheye na

tsikawakum aye na, mā makum ahaya a gər tebiye.

27 «Anəke na diye gwa na, na vəlakumeye məndze zay a dərev kurom. Məndze nakə dərev kurom ma ndziye zay aye na, na vəlakumeye andza i məndzibəra bay. Dərev mā ye fakuma abəra bay. Kā dzədzarum bay.

28 Ba ka tsənum, na gwadakum: Na diye gwa. Ane tuk na, na maweye ka təv kurom. Tadə ka wuđum ga na, ka ŋgwasumeye hərwi na diye na, ka təv i Bəba ga. Bəba ga, neŋgeye na, bagwar eye a ze ga.

29 «Wu neheye ta ndislew zuk bay. Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada aza ta ndislew na, kâ dzalum ha ka wu neheye na tsikakum aye.

30 Na ta tsikakumeye wu-ray andaya haladzay sa bay. Na tsikakumeye wuray haladzay sa bay na, hərwi mey? Hərwi bəy i ndo i məndzibəra hay faya ma deyeweye. Ane tuk na, gədaŋ ŋgay andaya kwa tsekweŋ mələve ga bay.

31 Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay tâ sər ha na, na wuđa Bəba ga ada neŋ faya na giye andza nakə Bəba a gwedeŋ ge aye.

«Anəke na, lətsum takwa abəra kənaŋ!»

15

Yesu na, dərizl i gərđaf

1 Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay sa: «Neŋ na, andza dərizl i gərđaf dedek eye.

Bəba ga na, a təra andza ndo i guvah.

² Hawal neheye tə wa bay aye na, ma dəsiye tay ha. Hawal neheye tə wa aye na, ma kəkaliye fataya abəra hərwi ada tã wa hohway haladzay.

³ Wu neheye na tətikakum aye na, ka təra kurom ha tsədanja, andza dərizl i gərdaf nakə ta kəkal na aye.

⁴ Ndzum na, madzapa eye ka neñ andza neñ nakə madzapa eye tə nəkurom aye. Hawal kə ge neñgeye ka dərizl ngay eye bay na, ma sliye faya məwe ka gər bo ngay bay, mâ ndza ka dərizl ngay. Andza niye, nəkurom ka dzapum tə neñ bay na, ka mbumeye faya mäge wuray lele eye bay.»

⁵ Yesu a gwadatay sa: Neñ na, andza dərizl i gərdaf, nəkurom hawal eye hay. Ndoweye kə dzapa tə neñ ada na dzapa ta neñgeye na, ma wiye hohway haladzay andza dərizl i gərdaf. Hərwi ze neñ na, ka slumeye mäge wuray lele eye bay.

⁶ Ndoweye kə dzapa tə neñ bay na, Mbəlom ma kərahiye na. Ma təriye andza hawal i dərizl i gərdaf nakə tə dəs faya abəra aye. Ta kaliye ha ada ma kuliye. Kə kula na, ta hayay gər ada ta dziye a ako, ma təmiye.

⁷ «Tadə ka ndzum nəkurom madzapa eye ka neñ ada ka pum na bazlam ga a dərev na, tsətsahum wu nakə a sakum aye, ka hutumeye.

⁸ Tadə faya ka gumeye ngwalak huya na, faya ka bəzumatay ha a ndo hay, nəkurom gawla ga hay. Kə ge andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Bəba ga.

⁹ «Na wudə kurom andza nakə Bəba a wudə ga aye. Ndzum huya madzapa eye ka neñ ada ka sərumeye ha na, na wudə kurom.

¹⁰ Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam ga mapala eye na, ka ndzumeye nəkurom madzapa eye ka neñ ada ka sərumeye ha na wudə kurom huya, andza neñ nakə na rəhay ha gər a bazlam i Bəba ga mapala eye ada neñ madzapa eye tə neñgeye ada na sər ha a wudə ga huya.

¹¹ Na tsikakum wu neheye na, hərwi ada dərev kurom mâ ngwasa andza neñ nakə dərev ga mənğwasa eye dərma. Andza niye mənğwese ma rahiye a dərev kurom lele.

¹² «Bazlam ga nakə na tsikakumeye na, waray? Bazlam nakə na tsikakumeye na, wudum bo nəte nəte mə walañ kurom andza neñ nakə na wudə kurom aye.

¹³ Ndoweye kə dze ha məsəfəre ngay hərwi dzam ngay hay na, mawudə bo maze niye na, andaya sa bay.

¹⁴ Tadə ka gum wu nakə na gwadum gum aye na, nəkurom dzam ga hay.

¹⁵ Na zalakumeye ndo i məsler ga hay sa bay hərwi ndo i məsler na, a sər wu nakə ndo i gay ngay ma giye bay. Duh na zalakumeye

dzam ga hay hærwi na dákum ha wu nakə Bəba a deŋ ha aye tebiye.

¹⁶ Nəkurom ka zlum ga bay. Duh maa pala kurom na, neŋ hærwi ada kâ pumeŋ bəzay. Na slər kurom ha dərma, kâ yum mata ge wu nakə lele eye ada wu niye lele eye ma ndziye huya. Andza niye, ka tsətsahum wu hay tebiye ta məzele ga na, Bəba ga ma vəlakumeye.

¹⁷ Wu nakə na tsikakumeye anəke aye na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom.»

Ndo i məndzibəra hay ta nateye däre a gawla i Yesu hay

¹⁸ Yesu a gwadətay sa: «Tadə ndo i məndzibəra ta nakum däre na, sərüm ha ɓa kurre tə nay däre na, a neŋ.

¹⁹ Tadə nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ta wudıye kurom hærwi nəkurom ndo tay hay. Ane tuk na, ka təra andza niye bay. Na pala kurom abəra mə walaŋ tay. Nəkurom ka tərüm ndo tay hay sa bay. Tə nakum däre na, hærwi nakə nəkurom ndo tay hay sa bay aye.

²⁰ «Kâ mətsum ha gər tə bazlam nakə na tsikakum aye bay. Na gwad ndo i məsler na, a ze ndo i gay ŋgay bay. A seŋ məgwadəkum na, tadə ta geŋ däretsətseh na, ta gakumeye däretsətseh a nəkurom dərma. Ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam ga aye na, ta dzaliye i kurom dərma.

²¹ Däretsətseh nakə ta gakumeye na, hærwi nakə

nəkurom gawla ga hay aye. Tə ge andza niye na, hærwi tə sər ndo nakə a sləra ga ahaya aye bay.

²² «Tadə na yaw na tsikatay bazlam i Mbəlom bay na, sariya ma gəsiye tay ha hærwi mezeleme tay bay. Ane tuk na, anəke na yaw, na tsikatay. Anəke ta sliye faya mətsike “nəmaa sər mezeleme bay” na, ta sliye faya bay.

²³ Ndoweye kə neŋ däre na, a nay däre a Bəba ga dərma.

²⁴ Tadə ɓa na mbərəm məge məsler neheye ndəray dāda kə ge bay aye na, haɓe Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ŋgay bay. Azlakwa anəke na, ta ŋgatay a məsler ga hay ada faya ta namay däre ta bəba ga.

²⁵ Ane tuk na, a ge andza niye na, hærwi ada m̄a təra andza nakə ndo tay hay ta watsa mə Derewel i Mbəlom aye. Tə watsa, tə gwad: “Tə neŋ däre na, kəriye bəna na ge mənese bay.*”»

²⁶ Yesu a gwadətay sa: «Ndo nakə ma deyeweye madzəne kurom aye na, ma deyeweye. Ma deyeweye na, mə həlay i Bəba ga. Na ye ka təv i Bəba ga na, na slərakumaweye. Ndoweye niye na, Məsəfəre Tsədaŋŋa aye. Neŋgeye ma dətaye ha dedək a ndo hay. Ki yaw na, ma tsikiye ka neŋ.

²⁷ Nəkurom dərma ka ta tsikumeye ka neŋ hærwi ahəl nakə na dazlay a məsler aye na, nəkurom tə neŋ hus bəgom.»

* 15:25 Dames hay 35.19; 69.5.

16

¹ «Na tsikakum wu neheye ka bo abəra anəke na, hərwi ada kâ gərūm ha mədzele ka neŋ bay.

² Ta ta həhara kurom ahaya abəra mə gay i mađuwule me. Həlay eye ma deyeweye, ndo hay ta kədiye kurom, ada ta dzaliye mə gər tay na: “Nəmaa ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye.”

³ Ta giye andza niye na, hərwi nəteye tə sər Bəba ga bay ada tə sər neŋ bay.

⁴ Na tsikakum ka bo abəra anəke na, hərwi ada ahəl nakə faya ta gakumeye andza niye na, bazlam nakə na tsikakum aye m̄a makumaw a gər.»

Məsler nakə Məsəfəre Tsədanŋa ma giye

Yesu a gwadatay sa: «Na tsikakum kurre bay na, hərwi neŋ ka təv kurom mba.

⁵ Anəke na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ma tsətsahiye təv ga nakə na diye a dəma aye bay.

⁶ Ane tuk na, ma ndalakumeye haladzay hərwi nakə na gwadəkum na, na diye gwa aye.

⁷ Ayaw! Sərūm ha lele, na ye fakuma abəra dūh i kurom na, lele. Andza niye tadə na ye gwa bay na, ndo nakə ma deyeweye mata dzəne kurom aye na, ma deyeweye sa bay. Ane tuk na, na ye na, na sləra ahaya.

⁸ «Ki yaw na, ma bəzatay ha a ndo i məndzibəra hay

na, nəteye faya ta giye mezeleme, ma bəzatay ha tsəved nakə dedək aye, ada ma bəzatay ha sariya i Mbəlom nakə ma ta giye.

⁹ Mezeleme nakə ma bəzatay ha aye, a dā ha na, nəteye ta dzala ga ha bay.

¹⁰ Ta səriye ha tsəved nakə dedək eye na, tsəved məpeŋ bəzay a neŋ hərwi na miye ka təv i Bəba ga. Ka ta ŋgatumeŋeye sa bay.

¹¹ A bəzatay ha sariya na, hərwi 6a Mbəlom kə gəs bəy i məndzibəra nakay a sariya.»

¹² Yesu a gwadatay sa: «Wu neheye na tsikakum zuk bay aye na, andaya haladzay. Ane tuk na, na tsikakum anəke na, ka slumeye faya mətsəne bay.

¹³ Məsəfəre niye ma datay ha tsəved i dedək a ndo hay. Ki yaw na, ma dəkumeye ha tsəved niye dedək eye tebiye. Ma ta tsikiye na, ka gər bo ŋgay bay. Ane tuk na, ma ta tsikiye na, wu nakə a tsənew ka Mbəlom aye. Ma dəkumeye ha wu nakə ma giye bo kame aye.

¹⁴ Ndo hay ta dəsleŋeye ha gər hərwi ŋgay. Hərwi wu neheye ma dəkumeye ha aye na, ti yaw abəra mə neŋ.

¹⁵ Wu neheye mə həlay i Bəba ga tebiye na, i ga dərma. Hərwi niye na gwadəkum na, wu nakə Məsəfəre ma ta dəkumeye ha aye na, ma deyeweye abəra na, mə neŋ.»

Gawla i Yesu hay ta ŋgwasiye haladzay

16 Yesu a gwad̄atay: «M̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay. Ada m̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.»

17 Siye hay m̄a walaŋ i gawla ŋgay hay t̄ə ts̄əne andza niye na, t̄ə gwad̄ m̄a walaŋ tay: «A say m̄əgwede na, k̄əkay? A gwad̄: “M̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay ada m̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa.” Ada a gwad̄akway sa na: “Ka ŋgatumeŋeye sa bay, h̄ərwi na miye ka t̄əv i B̄əba” na, h̄ərwi mey?

18 “M̄andze tsekweŋ” niye a tsik aye na, andza m̄əgwede mey? Ka s̄ərakwa wu nak̄ə a say m̄ətsike aye bay.»

19 Yesu a s̄ər ha a satay a gawla ŋgay hay mats̄ətsehe faya bazlam. A gwad̄atay: «Ka tsikum m̄a walaŋ kurom na, ka bazlam nak̄ə na gwad̄ “m̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa bay ada m̄andze tsekweŋ na, ka ŋgatumeŋeye sa” d̄aw?

20 «Ayaw! S̄ərum ha na, ka ta tuwumeye, ka wudumeye ka bo haladzay. Ndo i m̄əndzib̄əra hay na, ta ŋgwasiye. D̄ərev ma ndalakumeye haladzay, ane tuk na, d̄ərets̄ətseh kurom ma t̄əriye m̄əŋgwese.

21 Ma giye na, andza m̄əwe wawa nak̄ə a dazlay a ŋgwas aye. Ah̄əl nak̄ə wawa a dazlay a ŋgwas aye na, d̄ərev a ndalay h̄ərwi d̄ərets̄ətseh. Ane tuk na, k̄ə wa na wawa tsiy na, ma m̄ətsiye ha ḡər t̄ə d̄ərets̄ətseh. Ma ŋgwasiye

h̄ərwi wawa nak̄ə a wa, a yaw ka m̄əndzib̄əra aye.

22 Andza niye n̄əkurom m̄a d̄ərets̄ətseh an̄əke d̄ərmak. Ane tuk na, na ta ŋgatakumeye, ka ta ŋgwasumeye haladzay, nd̄əray ma sliye faya mabuwe fakuma ab̄əra m̄əŋgwese niye bay.

23 «Pat eye niye na, ka ta ts̄ətsahumeye fagaya sa bay. S̄ərum ha na, kwa mey ka ts̄ətsahum ta m̄əzele ga na, B̄əba ma v̄əlakumeye.

24 Hus an̄əke ka ts̄ətsahum wuray ta m̄əzele ga zuk bay. Ts̄ətsahum, ka hutumeye ada m̄əŋgwese ma rahiye a d̄ərev kurom lele.»

Yesu a ŋgwasa ka m̄əndzib̄əra

25 Yesu a gwad̄atay: «Na tsikakum wu neheye tebiye na, ta dzeke. H̄əlay eye ma deyeweye, na tsikakumeye ta dzeke sa bay. Ane tuk na, na ta tsikakumeye ka ḡər i B̄əba ga parakka.

26 Pat eye niye na, ka ts̄ətsahumeye wu hay ka B̄əba ga ta m̄əzele ga. Aḡəla ka gwad̄umeye na, na ta ts̄ətsahiye faya wu h̄ərwi kurom. A’ay! Bo kurom eye ka ts̄ətsahumeye t̄ə bazlam kurom.

27 B̄əba, bo ŋgay eye a wud̄a kurom. A wud̄a kurom na, h̄ərwi n̄əkurom ka wud̄um ga ada ka dzalum ha neŋ na yaw na, ab̄əra ka t̄əv i Mb̄əlom.

28 Na yaw na, ma t̄əv i B̄əba ga ada na yaw ka m̄əndzib̄əra. An̄əke na, na ḡəriye ha m̄əndzib̄əra, na miye ka t̄əv i B̄əba ga.»

²⁹ Gawla ngay hay tã gwaday: «Yawa! Anãke faya ka tsik me na, parakka tuk. Ka tsik ta dzeke sa bay.

³⁰ Anãke nãmaa sãr ha, ka sãr wu hay tebiye. Ndo ma ta tsãtsahiye fakaya bazlam na, ßa ka sãr tsiy. Hãrwi niye nãmaa dzala kar ha, nãmaa sãr ka yaw na, abãra ka tãv i Mbãlom dedek.»

³¹ Yesu a mbãdatay faya, a gwadatay: «Ka dzalum ha na, anãke ðaw?»

³² Pat eye ma deyeweye, ßa ka mbãrãm madayaw tsiy. Pat eye niye na, ka ñgãnumeye gãr kweye kweye kwa way ma miye a mãtagay ngay. Ka gãrumeye ga ha mahãgeye. A'ay! Ta dedek na, neñ mahãgeye bay. Bãba ga, neñgeye tã neñ.

³³ «Na tsikakum wu neh-eye kurre ada nãkurom neh-eye madzapa eye tã neñ aye na, hãrwi ada kã ndzum zay. Ka mãndzibãra na, ka gum-eye ðãretsãtseh. Ane tuk na, ðãrev mã ye fakuma abãra bay, hãrwi neñ na, na ñgwasa ka mãndzibãra.»

17

Yesu a ðuwulay me a Mbãlom hãrwi gawla ngay hay

¹ Yesu a tsikatay ka bo abãra bazlam niye na, a zãba ðãre a mbãlom, a gwad: «Bãba ga, i ga na, hãlay eye kã husaw tuk. Bãzatay ha mãzlaß ga a ndo hay ada neñ wawa yak nã bãzatay ha mãzlaß yak ðãrmak.

² Nãkar na, ka vãleñ gãðãñ ka gãr i ndo hay tebiye hãrwi ada nã vãlatay sifa nakã ma

ndãviye bay aye a ndo neheye ka vãleñ tay naha a hãlay aye.

³ Sifa niye ma ndãviye bay aye na, andza mãgwede ta sãr kar ha, nãkar na, Mbãlom dedek eye nãte ñgweñ, ada ta sãr neñ Yesu Kãriste nakã ka slãratayaw aye.

⁴ «Ahãl nakã neñ ka mãndzibãra aye na, na ða ha mãzlaß yak a ndo hay, hãrwi na ndãv ha mãsler nakã ka slãra ga ahaya faya mãge aye.

⁵ Anãke na, Bãba ga, vãleñ mãzlaß ka ðãre yak andza mãzlaß ga ahãl nakã nãmay salamay, mãndzibãra andaya zuk bay aye.

⁶ «Ndo neheye ka pala tay ha abãra ka mãndzibãra aye ada ka vãleñ tay ha a hãlay ga aye, tã sãr kar ha na, hãrwi ga. Nãteye tebiye na, i yak hay ada ka vãleñ tay ha a hãlay ga. Nãteye faya ta rãhay ha gãr a bazlam yak.

⁷ Tã sãr ha wu neheye ka vãleñ tebiye aye na, a yaw mã nãkar.

⁸ Bãna na tsikatay bazlam nakã ka gwedeñ tsikatay aye. Ta tãma lele. Ta sãr ha ta dedek na yaw na, abãra ma nãkar. Ada ta dzala ha maa slãra ga ahaya na, nãkar.

⁹ «Na ðuwulakeye naha me hãrwi tay, bãna hãrwi ndo i mãndzibãra hay bay. Na ðuwulakeye naha me na, hãrwi ndo neheye ka vãleñ tay ha aye. Nãteye na, ndo yak hay.

¹⁰ Ndo ga hay na, ndo yak hay ðãrmak, ada ndo yak hay na, ndo ga hay. Nãteye ta ðatay ha mãzlaß ga a ndo hay.

11 Anəke na, na miye naha ka təv yak. Na gəriye ha məndzibəra, nəteye ta ndziye ka məndzibəra. Bəba ga, nəkar nakə tsədaŋŋa eye, tsəpa tay ha ta gədaŋ yak nakə ka vəleŋ aye. Tsəpa tay ha hərwi ada tâ təra madzapa eye nəteye andza nəkar tə neŋ, nəmay madzapa eye nəte.

12 Ahəl nakə nəmaa ndzawa huya dziye na, neŋ na tsəpawa tay ha. Na tsəpawa tay ha ta gədaŋ yak nakə ka vəleŋ aye. Na tsəpa tay lele, ndəray kwa nəte kə dze bay. Maa dze na, ndo nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom tə gwad ma ta dziye a ako nakə ma mbatiye bay aye.

13 «Anəke na, na diye naha ka təv yak. Na tsik andza niye na, ahəl nakə neŋ ka məndzibəra mba aye hərwi ada mənŋwese ga mâ rah a dərev tay.

14 Na tsikatay bazlam yak nakə ka gwedeŋ tsikatay aye. Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay faya ta natay dəre hərwi nəteye na, ndo tay hay bay andza neŋ nakə neŋ ndo tay bay aye.

15 Na dūwulakeye naha me na, hərwi nakə kâ həl tay naha abəra ka məndzibəra aye bay. Duh na dūwulakeye naha me na, tsəpa tay ha hərwi ada Fakalaw mâ gatay wuray bay.

16 Hərwi nəteye na, ndo i məndzibəra hay bay andza neŋ nakə ndo i məndzibəra bay aye.

17 «Bəzatay ha dedək hərwi ada tâ təra kətsek tebiye i yak hay. Hərwi bazlam yak na, dedək.

18 Andza nəkar nakə ka sləra ga ahaya ka məndzibəra aye na, neŋ kənaŋ dərmak faya na sləriye tay ka məndzibəra ka mäge məsler.

19 Na vəlaka ha bo ga tebiye hərwi tay hərwi ada nəteye tebiye tâ təra ndo yak hay.

20 «Na dūwulakeye naha me na, hərwi nəteye dəkdək tsa bay. Na dūwulakeye naha me hərwi ndo neheye ta piye zləm ka bazlam tay ada aza ta dzaliye ha ka neŋ.

21 Na dūwulakeye naha me hərwi ada nəteye tebiye tâ təra nəte. Bəba, tâ ndza madzapa eye tə nəmay andza nəkar nakə madzapa eye tə neŋ aye ada neŋ madzapa eye tə nəkar aye. Tâ təra na, nəte madzapa eye tə nəmay hərwi ada ndo i məndzibəra hay tâ dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.

22 Na vəlatay məzlaḅ nakə ka vəleŋ aye hərwi ada tâ təra nəte andza nəkar tə neŋ, nəmay nəte.

23 Neŋ madzapa eye ta nəteye andza nəkar nakə madzapa eye tə neŋ aye hərwi ada tâ təra nəte, ada ndo i məndzibəra hay tâ sər na, nəkar ka sləra ga ahaya ada ka wudā tay ha andza nakə ka wudā neŋ aye.

24 «Bəba, a seŋ na, ndo neheye ka vəleŋ tay ha a həlay aye na, ta ndziye ma təv nakə na ta ndziye mə dəma aye dərmak hərwi ada

tâ ngatay a mæzlaḅ ga. Ka wuḁa ga na, kwa ahəl nakə mændzibəra andaya zuk bay aye ada hərwi niye ka vələŋ mæzlaḅ aye.

²⁵ «Bəba ga nəkar na, ndo i dedek. Ndo i mændzibəra hay tə sər kar ha bay. Ane tuk na, neŋ na sər kar ha ada ndo neheye mə həlay ga aye tə sər maa sləra ga ahaya na, nəkar.

²⁶ Tə sər kar ha na, hərwi ga ada ta səriye kar ha hərwi ga dərmaḅ hərwi ada tâ wuḁa siye i ndo mekeleŋ eye hay andza nakə ka wuḁa ga aye ada neŋ dərmaḅ nā ndza mə dərev tay.»

18

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53

¹ Yesu a ndəv ha maḁuwulay naha me a Mbəlom na, a həl bo ta gawla hay, ti ye a diye i magayam wuray tə zalay Sedroŋ. Ka təv aye niye na, dədaŋ andaya ta zəv a dəma gərdaf hay. Tsa na, ti ye a dəma ta gawla ŋgay hay.

² Yudas ndo nakə a ge daf ka Yesu aye a sər təv eye niye. A sər na, hərwi Yesu ta gawla ŋgay hay ti yawa a dəma.

³ Yudas a ye a dədaŋ niye ta sidzew i Roma hay, tə siye i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ada ta Farisa hay. Ti ye na, tə wu i həlay hay, ta lalam tay

hay ada siye ta dəv ako. Maa həl tay naha na, Yudas.

⁴ Azlakwa bay Yesu na, ḅa kə sər wu nakə ma ta giye bo tə neŋgeye. Mazlambar faya ta ndisliye naha ka təv tay na, Yesu a həndzəd naha ka təv tay. A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka pələm way?»

⁵ Ta mbəḁay faya, tə gwaday: «Nəmaa pəla Yesu ndo i Nazaret.»

Yesu a gwadatay: «Yesu na, neŋ eye.»

Yudas ndo nakə a gatay daf ka Yesu aye malətsa eye ka təv i sidzew niye hay.

⁶ Tə tsəne i Yesu nakə a gwadatay: «Yesu na, neŋ eye» ta ma ta dəba, tə dəd ka dala tolololo.

⁷ Yesu a tsətsah fataya sa, a gwadatay: «Ka pələm way?»

Tə gwad: «Yesu ndo i Nazaret.»

⁸ Yesu a mbəḁatay faya, a gwadatay: «Ba na gwadakum Yesu na, neŋ tsiy. Tadə ka pələm neŋ na, gərūm tay ha siye i ndo hay, tâ ye wu tay.»

⁹ Andza niye, wu nakə Yesu a tsik aye na, ma giye bo andza nakə a tsik aye. A gwad: «Bəba, ndo neheye ka vələŋ tay ha a həlay aye na, kwa nəte kə dze fagaya abəra bay.»

¹⁰ Simoŋ Piyer na, maslalam andaya faya. A ŋgwadaw maslalam ŋgay niye a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. A dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala. Ndo i məsler niye tə zalay na, Malkus.

¹¹ Ane tuk na, Yesu a gwaday a Piyer: «Ma ha maslalam yak a gay ngay eye. Dəretsətseh nakə Bəba a vələŋ aye na, na siye bədaw?»

¹² Sidzew niye hay ta bəy tay ada ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye, tə gəs na Yesu. Tsa na, tə dzawa na.

Sidzew hay ti ye ha Yesu a gay i Han

¹³ Tə lah mede ha Yesu na, a gay i Han təday. Han na, neŋgeye mese i Kayif. Anəke ka viye niye na, Kayif neŋgeye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom.

¹⁴ Kayif na, ndo nakə a gwadatay a bagwar i Yahuda hay: «Tə bəmalə nakə ndo hay tebiye ta dziye na, ngama ndo nəte m̄a m̄ət.»

Piyer a day bərakəzan̄ a Yesu

Mata 26.69-70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57

¹⁵ Simoŋ Piyer ta gawla i Yesu neŋged nəte ta zəŋgal na Yesu. Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a sər na gawla i Yesu niye neŋged eye. Hərwi niye neŋgeye na, ti ye a dalamətagay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom tə Yesu salamay.

¹⁶ Ane tuk na, Piyer neŋgeye na, a ndza ma bəra, sləp ka həlay i m̄aged i dalamətagay niye. Gawla i Yesu niye bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a sər na aye na, a maw. A yaw ka təv i dem nakə faya ma tsəpiye m̄aged aye a tsikaw me a dem niye

hərwi ada m̄a vəlay tsəved a Piyer. Piyer a fələkwa a dalamətagay tuk.

¹⁷ Ahəl nakə faya ta diye na, ngwas nakə a gawa məsler mə gay i ndo məvələway wu a Mbəlom aye, a gwaday a Piyer: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərmak ba?»

Piyer a mbəday faya a gwaday: «A'ay neŋ na, gawla ngay bay!»

¹⁸ Mətasl a ge haladzay. Hərwi niye ndo i məsler hay ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta vat ako. Nəteye mandza eye faya. Piyer neŋgeye mandza eye ka ako niye dərmak ta nəteye dziye.

Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71

¹⁹ Ma dəba aye na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a tsətsah ka Yesu ka gər i gawla ngay hay ada ka matətike ngay nakə a tətikawa aye.

²⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Na tsikawatay bazlam parakka kame i ndo hay tebiye. Na tətikawatay a ndo hay na, mə gay i maduwule me ada mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ma təv nakə Yahuda hay tə hayawa gər a dəma aye. Na tsik wuray dāda ta məkəl bay.

²¹ Ada ka tsətsahiye fagaya bazlam na, hərwi mey? Wu nakə na tsikawa aye na, tsətsah ka ndo neheye tə tsəne aye. Nəteye na, tə sər wu nakə na tsik aye.»

22 Yesu a tsik andza niye na, kwayan̄ṅa ndo n̄te m̄e walaṅ i ndo matsape gay i m̄afaslay ha ḡar a Mb̄elom a fay a Yesu. A gwaday: «Ta mb̄adaway ka bazlam a bagwar i ndo m̄av̄alaway wu a Mb̄elom na, andza niye daw?»

23 Yesu a gwaday a ndo niye: «K̄e ge na tsik wu nak̄e lele bay aye na, d̄a ha wu nak̄e na tsik lele bay aye. Tad̄e na tsik lele na, ka k̄ad̄ ga h̄arwi mey?»

24 Tsa na, Han a sl̄ar ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo m̄av̄alaway wu a Mb̄elom. Ti ye ha Yesu na, madzawa eye huya.

Piyer a day b̄arakazan̄ a Yesu sa

Mata 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62

25 Ah̄l nak̄e ti ye ha Yesu a gay i Kayif aye na, Piyer nen̄geye ma dalam̄etagay, mandza eye ka ako. Ta tsatsah faya, t̄e gwaday: «N̄ekar na, gawla i ndo nakay d̄ermak b̄adaw?»

Piyer a day b̄arakazan̄ a Yesu, a gwad: «A'ay, nen̄ gawla ṅgay bay!»

26 Ndo m̄e walaṅ i ndo i m̄esler i bagwar i ndo m̄av̄alaway wu a Mb̄elom andaya ka t̄av̄ eye niye. Ndoweye niye na, gwala i ndo nak̄e Piyer a d̄es faya ab̄era zl̄em ah̄l nak̄e t̄e ḡas na Yesu aye. A gwaday: «N̄ekar na, gawla ṅgay. Na ṅgataka n̄ekurom t̄e Yesu ma d̄edan̄ b̄adaw?»

27 Ane tuk na, Piyer a day b̄arakazan̄ a Yesu sa, a gwaday: «A'ay, nen̄ bay!»

Piyer a nd̄av̄ ha m̄atsike andza niye na, kwayan̄ṅa dzagulok a zlaha.

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-14;

Markus 15.1-5; Luka 23.1-5

28 D̄ere a tsada p̄arik i meked̄e na, t̄e ma ahaya Yesu ab̄era m̄e gay i Kayif. Ti ye ha a gay i Pilat ndo i sik i b̄ay i Roma hay. Ane tuk na, b̄ay i Yahuda hay ta f̄al̄ekwa a gay i Pilat bay. Ti ye a d̄ema bay na, h̄arwi a satay m̄andze tsad̄an̄ṅa ada ta sliye faya m̄ande wu m̄anday i Pak.

29 H̄arwi niye Pilat ndo i sik i b̄ay i Roma hay, a yaw ab̄era m̄e gay. A yaw ka t̄av̄ tay, a tsatsah fataya, a gwadatay: «Ka ḡesum ahaya ndo nakay na, a gakum mey?»

30 Ta mb̄adaway faya, t̄e gwaday: «Tad̄e k̄e ge m̄anese bay na, n̄emaa ḡesaka ahaya daw?»

31 H̄arwi niye Pilat a mb̄adatay faya, a gwadatay: «K̄e ge andza niye na, bo kurom eye dum ha ta gumay sariya andza nak̄e bazlam kurom mapala eye a tsikakum aye.»

Ta mb̄adaway faya, t̄e gwaday: «N̄emay na, tsaved̄ may andaya m̄age sariya i m̄ek̄ede ndo bay.»

32 Andza nakay bazlam nak̄e Yesu a tsik ah̄l niye a ge bo aye. Ba k̄e d̄a ha m̄em̄ate ṅgay nak̄e ma ta m̄atiye.

³³ Pilat a mbəda gər a gay. A ye naha a zalayaw a Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka tsik andza niye na, bo yak eye ka dzala tsukuđu, siye i ndo hay tə tsikaka daw?»

³⁵ Pilat a gwaday: «Ka tsiken andza niye na, neŋ Yahuda hay tədew? Maa gəsa kar ahaya na, ndo yak hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye bəna neŋ tədew? Tə gəsa kar ahaya na, ka ge na, mey?»

³⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Bəy ga na, ka məndzibəra nakay bay. Tadə bəy ga ka məndzibəra nakay na, ndo i məsler ga hay ta giye vəram hərwi ada ndəray m̄a gəs ga məvəlay ga ha a bəy i Yahuda hay bay. Ane tuk na, bəy ga na, ka məndzibəra nakay bay.»

³⁷ Pilat a gwaday: «Azlakwa nəkar na, bəy daw?»

Yesu a gwaday: «Maa tsik na, nəkar. Neŋ bəy dedek. Tə wa ga, na yaw ka məndzibəra na, ka mədə ha dedek. Ndo neheye tə sər dedek aye na, ta təmiye bazlam ga.»

³⁸ Pilat a gwaday a Yesu: «Dedek na, wuye mey?»

Tə gay sariya a Yesu i makədə

Mata 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25

Pilat a tsik bazlam ŋgay niye na, a yaw abəra mə gay sa. A ye ka təv i bəy i Yahuda niye hay ma bəra aye. A

gwadatay: «Neŋ na, na huta faya abəra mənese bay.

³⁹ Ane tuk na, a say a kule kurom, n̄a gərakum ha ndo i danŋay nəte hərwi magur-lom i Pak. A sakum n̄a gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?»

⁴⁰ Tə tsəne andza niye na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Gəramay ha na, Barabas bəna neŋgeye bay!»

Azlakwa Barabas na, ndo i galak đuh.

19

¹ Pilat a vəlatay tsəved a sidzew hay tā gəs na Yesu ada tā ndaḅa na ta mandalaḅa.

² Sidzew hay tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə kalay ka bo peteked ndozza eye.

³ Tsa na, ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay!» Tə fay ka maholom.

⁴ Pilat a yaw abəra mə gay sa, a gwadatay a ndo hay: «Tsənum təday! Na gəsakuma ahaya Yesu abəra. Sərum ha neŋ na, na huta faya abəra mənese bay.»

⁵ Tə gəsa ahaya Yesu abəra tuk. Dzagwa i dak mə gər ada peteked ka bo ndozza. Pilat a gwadatay: «Ndo nakay na, anan!»

⁶ Bagwar hay i ndo neh-eye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay tə ŋgatay a Yesu na, tə pa bo ka mawude ta magala. Tə gwad: «Dar na ka mayako

mazlɛmbada eye! Dar na ka mayako mazlɛmbada eye!»

Ane tuk na, Pilat a gwadatay: «Bo kurom eye gɛsum na ada kâ yum kâ darum na ka mayako mazlɛmbada eye. Neɲ na, na huta faya mɛnese bay.»

7 Bɛy i Yahuda hay ta mbɛday naha faya, tɔ gwaday: «Nɛmay na, bazlam may mapala eye andaya, ada andza bazlam may mapala eye a tsik na, kutoɲ mɛkɛde na, hɛrwi a gwad: “Neɲ na, Wawa i Mbɛlom.”»

8 Pilat a tsɛne bazlam tay neheye faya ta tsikiye na, a dzɛdzar haladzay.

9 A fɛlɛkwa a gay sa, a ye naha a tsɛtsah ka Yesu, a gwaday: «Ka yaw na, mɛɲgay?»

Ane tuk na, Yesu ka mbɛday faya bay.

10 Andza niye Pilat a gwaday: «A saka mɛtsikenɲ me a neɲ bɛdaw? Neɲ na, gɛdan ga andaya mɛgɛr kar ha ada gɛdan ga andaya madere kar ka mayako mazlɛmbada eye na, ka sɛr tɛbɛdew?»

11 Yesu a mbɛday faya, a gwaday: «Kɛ ge Mbɛlom kɛ vɛlaka ga ha a hɛlay bay na, ka sliye faya mɛgenɲ wuray kwa tsekwenɲ bay tebiye. Hɛrwi niye ndo mɛgɛsa ga ahaya mɛvɛlaka ga ha a hɛlay na, mɛnese ɲgay a ze i yak.»

12 Ka tɔv eye niye kwayanɲa na, Pilat a pɛla tsɛved mɛgɛr ha Yesu. Ane tuk na, bɛy i Yahuda hay ta wuda ta magala, tɔ gwad: «Ka gɛr ha ndo nakay na, nɛkar

dzam i bɛy i Roma sa bay. Ndoweeye kɛ gwad neɲgeye bɛy na, neɲgeye ndo mɛne dɛre i bɛy i Roma.»

13 Pilat a tsɛne bazlam tay niye hay na, a ye ahaya Yesu abɛra. A ye ka tɔv nakɛ dala eye madɛzla eye tɔ beleler aye. Tɔ bazlam i Yahuda hay na, Gabata. A ndza ka tɔv niye hɛrwi mɛge sariya.

14 Pat niye na, pat i luma i dezele, mazlambar magɛrhɛpat. Ada hɛlay i magurlom i Pak.

Pilat a gwadatay a Yahuda hay: «Bɛy kurom ananɲ.»

15 Ane tuk na, tɔ tsɛne bazlam i Pilat niye na, tɔ pa bo ka mawude, tɔ gwaday: «Kɛd! Kɛd! Dar na ka mayako mazlɛmbada eye!»

Pilat a gwadatay: «Nâ dar na bɛy kurom ka mayako mazlɛmbada eye daw?»

Bagwar hay i ndo neheye tɔ vɛlaway wu a Mbɛlom aye ta mbɛday faya: «Bɛy may na, bɛy i Roma nɛte ɲgwenɲ.»

16 Andza niye, Pilat a vɛlatay ha Yesu a hɛlay a sidzew hay hɛrwi ada tɔ ye tɔ dar na ka mayako mazlɛmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazlɛmbada eye

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43

Sidzew hay ti ye ha Yesu mata kɛde na.

17 Yesu a zla mayako mazlɛmbada eye niye ta ta dariye na faya aye, a ye ahaya abɛra ma wuzlah gay. A ye ha a tɔv nakɛ tɔ zalay Tɔv i Mɛtasl

i Gər aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Golgwata.

18 Mə dəma na, sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Ta dar naha ndo hay sulo ka mayako mazləlmbada eye ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, neŋged tə həlay i gula, Yesu ma wuzlah.

19 Pilat a watsa bazlam ŋgay nakə tə kəf na faya ka palalam. A law zal ka gər i Yesu. A watsa na, a gwad: «Yesu ndo i Nazaret, bəy i Yahuda hay.»

20 Yahuda hay haladzay tə dzaŋgawa bazlam niye mawatsa eye, hərwi təv nakə ta dar faya Yesu aye na, bəse ta wuzlah gay. Ada wu niye tə watsa aye na, tə bazlam i gəma hay wal wal mahkar: Tə bazlam i Yahuda hay, i Roma hay ada ta Gərek hay.

21 Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə dzaŋga bazlam niye na, ti ye ka təv i Pilat, tə gwaday: «Ka watsa faya “Bəy i Yahuda hay” meriye. Watsa faya na: “Ndo nakay a gwad: Neŋ na, bəy i Yahuda hay.”»

22 Pilat a gwadatay: «Wu nakə neŋ na watsa aye na, ma ndziye andza niye.»

23 Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye na, tə zla peteked ŋgay aye. Ta ŋgəna ha faf, kwa way a zla nəte. Tə zla məkelkabo ŋgay nakə maŋgara eye andza niye

məmbəle andaya faya bay aye sa.

24 Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Peteked nakay na, kə ŋguradakwa ha bay. Ane tuk na, gakwa faya tsakwal hərwi məsəre ha mata zle na, way.»

Andza niye, wu nakay a ge bo aye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ta ŋgəna ha peteked ga mə walaŋ tay
ada tə ge faya tsakwal ka məkelkabo ga.*»

Wu nakə sidzew hay tə ge aye na, anaŋ.

25 Bəse ta təv i mayako niye mazləlmbada eye ta dar faya Yesu aye na, may i Yesu ta malamar i may ŋgay, Mari ŋgwas i Kəlopas ada ta Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, nəteye malətsa eye ka təv eye niye.

26 Yesu a ŋgatay a may ŋgay ta gawla ŋgay nakə a wuda na haladzay aye. A gwaday a may ŋgay: «May ga, wawa yak anaŋ.»

27 Ma dəba aye a gwaday a gawla ŋgay niye a wuda na haladzay aye: «May yak anaŋ.» Pat eye niye gawla i Yesu niye a wuda na haladzay aye a zla na Mari a gay ŋgay.

*Məməte i Yesu
Mata 27.45-56; Markus
15.33-41; Luka 23.44-49*

28 Ma dəba eye na, Yesu a sər ha wu nakə Mbəlom a sləra ahaya faya məge aye na, ka ndəv tebiye tuk. Yesu a gwad: «Yam a geŋ.» A

* 19:24 Dəmes hay 22.19. † 19:28 Dəmes hay 22.16, 69.22.

tsik andza niye hārwi ada wu nakə tə dzaŋgawa mə Derewel i Mbəlom aye mâ ge bo.†

29 Gəzla wuray andaya maraha eye tə wuye andaya guyakaka. Sidzew niye hay tə zla wuye kofkoffa, tə tələka a wu niye. Tsa na, ta hak na a mayako. Tə pay naha ka bazlam a Yesu.

30 Yesu a dəvətse wu niye na, a gwad: «Wu tebiye ka ndəv!»

Gər ŋgay a kal gəzuk. Tsa na, a mət.

Sidzew nəte a gay naha suwal a Yesu a dzəham

31 Tə kəf na Yesu na, pat i məhəne mə gay i mazəzukw bo. Pat i mazəzukw bo eye niye na, a ze ha siye hay, hārwi magurlom andaya pat eye niye. Hārwi niye a satay a bəy i Yahuda hay mədahaŋ mâ ndza ka mayako mazləmbada eye pat i mazəzukw bo bay. Ti ye ta tsətsah ka Pilat mâ vəlatay tsəved ka məhəbe sik i ndo niye hay ada məzla ahaya abəra ka mayako.

32 Tsa na, sidzew hay ti yaw ka təv i ndo neheye ta dar ka mayako mazləmbada eye tage Yesu aye. Tə həbəy ha sik a ndo makurre eye. Tsa na, tə həbəy ha a ndo neŋged.

33 Tə ndisl ka təv i Yesu na, ta zəba faya na, kə mət tsiy. Neŋgeye na, ta həbəy ha sik ŋgay hay təbey.

34 Ane tuk na, ndo nəte mə walaŋ i sidzew hay a ye naha a təz na dzəham i Yesu ta

suwal. Kwayaŋŋa bambaz ta yam ta mbədaw.

35 Neŋ nakə na watsa na bazlam neheye na, na ŋgatay tə dəre ga ada wu nakə na watsa aye na, dedek eye. Na ŋgatay tə dəre ga, na sər ha na tsik na, dedek. Na watsa na, hārwi ada nəkurom dərmak kâ dzalum ha faya.

36 Wu neheye a ge bo na, hārwi ada wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye mâ ge bo, a gwad: «Mətasl ŋgay hay na, kwa nəte ta həbiye ha bay.‡»

37 Tə watsa mə Derewel i Mbəlom sa, tə gwad: «Ta ta zəbiye na, ka ndo nakə ta təzay na aye.§»

Yusufa ta Nikodem tə pa Yesu a bəf

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka 23.50-56

38 Ndoweeye andaya tə zalay Yusufa, neŋgeye ndo i gəma i Arimate. Neŋgeye gawla i Yesu, ane tuk na, ta məkal, hārwi a dzədzar ta bəy i Yahuda hay. A ye a tsətsah tsəved məzle mədahaŋ i Yesu ka Pilat. A ye a tsətsah na, Pilat a gwaday faya ayaw. Yusufa a maw, a zla na mədahaŋ i Yesu.

39 Nikodem ndo nakə a ye ka təv i Yesu ta həvad aye, a ye naha dərmak. Neŋgeye a zla naha mal madzapa eye a ze huŋŋa. Wuye niye hay tebiye ma giye kilo kuro kuro mahkar.

40 Yusufa ta Nikodem nəteye salamay tə zla mədahaŋ i Yesu. Tə mbəkwa

‡ 19:36 Madayaw abəra ma Ezipt 12.46, Məpesle 9.12. § 19:37 Zakari 12.10.

ta rækwat ada ta wats faya mal niye hay hunḡa eye andza nakə Yahuda hay tə gawa ahəl nakə tə lawa mədahaḡ hay aye.

⁴¹ Ma təv niye ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye na, guvah andaya. Ma guvah niye na, tsəvay wedeye mala eye mə dəma. Ta pa a dəma mədahaḡ dada zuk bay.

⁴² Pat eye niye na, pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo i Yahuda hay ada tsəvay niye na, bəse. Hərwi niye Yusufa ta Nikodem tə zla Yesu tə pa na a tsəvay.

20

Tsəvay kəriye

Mata 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Pərik i mekedə pat i luma i sidzew na, Mari i Magədala a ye ka me tsəvay. A ye na, həvad mə dəma mba, dəre a zəba bay. Ta dərəzl ka tsəvay niye na, tə beber bagwar eye. Mari a ye naha na, beber madərəzla eye ka tsəvay sa bay, ta həndək faya abəra.

² Mari a ḡgatay andza niye na, a hway ka təv i Simon Piyer ta gawla nakə Yesu a wuda na haladzay aye. A ye naha a gwadatay: «Bəy Maduweḡ andaya ma tsəvay sa bay, ta zla na. Ada nəmaa sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

³ Tsa na, Piyer ta gawla i Yesu niye nenged eye tə lətse, ti ye ka tsəvay niye.

⁴ Nətəye salamay ta hway ka me tsəvay. Ane tuk na,

gawla i Yesu niye nenged eye a hway bəse a ze Piyer. Nengəye a lah məndisle ka tsəvay.

⁵ A ndisl ka tsəvay na, a zəba dəre a dəma zərəd. A ḡgatay na, a peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye mə dəma. Ane tuk na, kə fələkwa a dəma bay.

⁶ Simon Piyer na, a ndisl naha ma dəba. A ye naha a fələkwa a tsəvay, a zəba ka peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye na, mə dəma.

⁷ Piyer a zəba ka peteked nakə ta nduday ha gər a Yesu aye dərma. Peteked niye na, madzapa eye tə siye hay bay. Mapada eye, təv ḡgay wal.

⁸ Tsa na, gawla i Yesu nenged eye, ndo nakə a lah naha kurre, a fələkwa a tsəvay dərma. A zəba faya andza niye na, a dzala ha.

⁹ Gawla i Yesu hay na, wu nakə mə Derewel i Mbəlom a tsik, a gwad Yesu na, kuton ma lətseweye abəra ma mədahaḡ aye na, ta sər zuk bay.

¹⁰ Tsa na, gawla i Yesu niye sulo eye ta mbəda gər a mətəgay.

Yesu a bəzay ha bo a Mari i Magədala

Mata 28.9-10; Markus 16.9-11

¹¹ Mari nengəye na, malətse eye ma bəra bəse ka təv i tsəvay faya ma tuwiye. Faya ma tuwiye na, a rəh ha gər a tsəvay, a zəba dəre a dəma.

¹² A ḡgatay naha a gawla i Mbəlom hay sulo tə peteked ka bo kudəkudək. Nətəye

mandza eye ka tøv nakə tə pa faya mədahaŋ i Yesu aye. Neŋged ta diye i gər ada neŋged ta diye i sik.

¹³ Gawla i Mbəlom niye hay sulo aye ta tsətsah ka Mari, tə gwadāy: «Ŋgwas niye, ka tuwa mey?»

Mari a mbədatay faya, a gwadatay: «Na tuwa na, hərwi ta zla na Bəy Maduweŋ ga ada na sər tøv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

¹⁴ Mari a ndəv ha mətsike andza niye na, a mbəda bo, a ŋgatay a Yesu malətse eye ka tøv niye. Mari a sər ha neŋgeye bay.

¹⁵ Yesu a tsətsah faya, a gwadāy: «Ŋgwas ka tuwa mey? Ka pəla way?»

Mari a dzala mə gər ŋgay na, ma giye na, ndo i guvah. Hərwi niye a gwadāy: «Sadzək bay, kə ge maa zla na nəkar na, deŋ ha tøv nakə ka pa na a dəma aye. Na diye na ta zla ahaya.»

¹⁶ Yesu a gwadāy: «Mari!»

Mari a mbəda me ka tøv ŋgay, a gwadāy tə bazlam i Yahuda hay: «*Raboni!*» Andza məgwedə: «Miter ga!»

¹⁷ Yesu a gwadāy: «Kā lemeŋ bay, hərwi na tsal ka tøv i Bəba ga zuk bay. Ane tuk na, do gwadatay a malamar ga hay na, na tsaliye ka tøv i Bəba ga, neŋgeye Bəba kurom dərma, Mbəlom ga, neŋgeye Mbəlom kurom dərma.»

¹⁸ Tsa na, Mari i Magədala a ye ka tøv i gawla i Yesu hay. A ye a gwadatay: «Na ŋgatay a Bəy Maduweŋ kway!» A

təkəratay wu nakə Yesu a tsikay aye.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49

¹⁹ Ta huwa eye niye pat i luma i sidzew, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye mə gay. Ta dərəzl ka bo a gay lele hərwi ta dzədzar ta bəy i Yahuda hay.

Tsa na, Yesu a ye naha slekərtik a wuzlah tay. A gwadatay: «Zay mâ ndza fakuma!»

²⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada ka dzəham ŋgay aye. Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye na, dərəv tay a ŋgwas haladzay hərwi tə ŋgatay a Bəy Maduweŋ.

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Zay mâ ndza fakuma! Andza nakə Bəba a sləra ga ahaya aye na, neŋ na sləriye kurom dərma.»

²² Ma dəba i bazlam ŋgay niye na, a vəzl fataya, a gwadatay: «Təmum Məsəfəre Tsədanŋa eye!»

²³ Ndo neheye ka pəsumatay ha mezeleme tay hay aye na, Mbəlom ma pəsateye ha mezeleme tay hay. Ndo neheye ta kərah məpəse ha mezeleme aye na, Mbəlom ma kərahiye məpəsətay ha mezeleme tay dərma.»

Yesu a bəzay ha bo a Tomas

²⁴ Tomas nakə tə zalay Mawsa neŋgeye nəte mə walaŋ i gawla i Yesu. Azlakwa bay ahəl nakə Yesu

a ye a bəzatay ha bo a gawla ŋgay aye na, neŋgeye andaya bay.

²⁵ Siye i gawla i Yesu hay tə gwad̄ay: «Nəmaa ŋgatay a Bəy Maduweŋ.»

Ane tuk na, Tomas a mbədatay faya, a gwad̄atay: «Na ŋgatay a vavay i mbəlak i poŋte ka həlay ŋgay bay, na pa wur həlay ga a bəd̄ i poŋte bay ada na pa wur həlay ga a bəd̄ i suwal nakə ka dzəham ŋgay aye bay na, na dzaliye ha faya bay.»

²⁶ Andza ma dəba eye luma nəte na, gawla i Yesu hay tə haya gər sa. Pat eye niye na, Tomas andaya ta nəteye tuk. Ta dərəzl na məged̄ lele. Yesu a ye naha a lətse a wuzlah tay, a gwad̄: «Zay m̄a ndza fakuma!»

²⁷ Tsa na, a gwad̄ay a Tomas: «Tələkaw wur həlay kanan̄ ada zəba ka həlay ga hay. Zlaw həlay yak ada tələkaw a dzəham ga. Gər ha mədzele gər sulo sulo, dzala ha ka neŋ nəte ŋweŋ.»

²⁸ Tomas a mbəday faya, a gwad̄ay: «Ta dedək, nəkar na, Bəy Maduweŋ ga ada Mbəlom ga.»

²⁹ Yesu a gwad̄ay: «Ka dzala ha ka neŋ na, hərwi nakə ka ŋgeteŋ aye. Məŋgwese ka ndo neheye tə dzala ha ka neŋ ze məŋgeteŋ aye.»

³⁰ Yesu a ge masuwayaŋ siye hay haladzay kame i gawla ŋgay hay. Ane tuk na, na watsa tay ha a derewel nakay bay.

³¹ Na watsa wu neheye na, hərwi ada k̄a dzalum ha Yesu neŋgeye na, Kəriste, neŋgeye Wawa i Mbəlom, ada ka hutumeye sifa ma neŋgeye hərwi ka pum məd̄zal gər ka neŋgeye.

21

Yesu ka me i dəlov i Tiber

¹ Ma dəba aye na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay sa. A bəzatay ha bo na, ka me i dəlov i Tiber*. A bəzatay bo na, kəkay?

² Pat eye niye siye i gawla i Yesu hay nəteye ka təv manəte eye. Nəteye na, Simon̄ Piyer, Tomas nakə tə zalay Mawsa aye, Nataniyel ndo i gəma i Kana ka dala i Galile, wawa i Dzebede hay ada tə siye i gawla i Yesu hay sulo.

³ Simon̄ Piyer a gwad̄atay: «Na diye na ta gəsiye kələf.»

Siye hay tə gwad̄ay: «Nəmay dərmaŋ nəmaa diye, takwa dziye.»

Tsa na, tə həl bo ti ye, tə tsal a kwalalan̄ i yam. Ta dazlay a məgəse kələf. Ane tuk na, ta həvad̄ eye niye na, ta gəs kələf kwa nəte bay tebiye.

⁴ Dəre a dazlay a mətsede na, Yesu a ye naha a lətse ka me i dəlov niye. Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta sər ha Yesu bay.

⁵ Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Ka gəs̄um kələf daw, wawa ga hay?»

Ta mbəday faya, tə gwad̄ay: «A'ay!»

* 21:1 Tiber: Məzele mekeleŋ eye i dəlov i Galile.

⁶ Yesu a gwadatay: «Kalum gadaŋ ta diye i həlay i mənday kurom təday, ka gəsumaweye.»

Tə kal gadaŋ a yam na, tə gəs kələf haladzay. Tə mba faya məvahaw gadaŋ abəra ma yam bay.

⁷ Tsa na, gawla i Yesu nakə Yesu a wuda na haladzay aye a gwaday a Piyer: «Nakay na, Bəy Maduweŋ!»

Simon Piyer a tsəne andza niye: «Nakay na, Bəy Maduweŋ» na, a zla peteked ŋgay a kal ka bo hərwi 6a ka tsoloka ka bo abəra. Tsa na, a kal ha bo a yam.

⁸ Gawla i Yesu siye hay tə maw ta kwalalaŋ i yam ta məvaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf aye. Nəteye həbe na, dəreŋ tə dəkakal bay. Ta ze ka bo abəra na, dal tsa.

⁹ Tə ndislew, tə mbəzlaw ka dala na, tə ŋgatay a ako ka təv eye niye kələf faya ada peŋ andaya dərma.

¹⁰ Yesu a gwadatay: «Hələmaw abəra ka kələf kurom niye hay ka gəsumaw aye, fəkakwa.»

¹¹ Simon Piyer a tsal a kwalalaŋ i yam. A ye naha, a vaha ahaya gadaŋ niye maraha eye tə kələf bagwar eye hay. Kələf neheye na, nəteye temerre tə kuro kuro zlam gər eye mahkar. Gadaŋ niye kwa tsekweŋ ka ŋgəzlah bay, ada azlakwa kələf mə dəma maraha eye haladzay.

¹² Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Dumara ndayakwa!» Ndo kwa nəte

mə walaŋ tay ka tsətsah faya, kə gwaday: «Nəkar way?» na, ka tsətsah bay. Hərwi tə sər ha neŋgeye na, Bəy Maduweŋ.

¹³ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a zla a vəlatay a gawla ŋgay hay. A zla kələf dərma a vəlatay.

¹⁴ Kwa ahəl nakə Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ aye, a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay aye na, nakay na, mamahkar eye.

Yesu ta Piyer

¹⁵ Ma dəba i mənde dəf na, Yesu a gwaday a Simon Piyer: «Simon wawa i Yuhana, ka wuda ga a ze i ndo neheye dəw?»

Simon Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw Bəy Maduweŋ! Ka sər ha na wuda kar segey.»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a wawa i təbaŋ ga hay lele.»

¹⁶ Yesu a tsətsah faya məsulo eye sa, a gwaday: «Simon wawa i Yuhana, ka wuda ga dəw?»

Simon Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw Bəy Maduweŋ, ka sər ha na wuda kar segey.»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a təbaŋ ga hay.»

¹⁷ Tsa na, a tsətsah mamahkar eye sa: «Simon wawa i Yuhana ka wuda ga dəw?»

Yesu a masay ha a Piyer mamahkar eye: «Ka wuda ga dəw?» aye na, a ndalay. A mbəday faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, nəkar na, ka sər wu tebiye. Ka sər ha na wuda kar!»

Yesu a gwaday: «Gatay gər a təbaŋ ga hay.

¹⁸ Neŋ faya na gwadakeye: Sər ha na, ahəl niye nəkar gawla eye na, ka ɓarawa bəzihud tə həlay yak eye ada ka yawa na, a təv nakə a saka aye. Ahəl nakə ka ge guram aye na, ka gəsiye na həlay ka mbəlom, ada ndo mekeleŋ eye ma ɓarakeye na bəzihud ada ma diye kar ha a təv nakə a saka bay aye.»

¹⁹ Yesu a tsik bazlam neh-eye na, a ɗay ha məməte nakə Piyer ma ta mətiye na, kəkay. Məməte ŋgay niye na, ma bəziye ha məzlaɓ i Mbəlom.

Tsa na, Yesu a gwaday a Piyer: «Peŋ bəzay.»

Yesu ta gawla ŋgay nakə a wuda na aye

²⁰ Piyer a mbəda bo a zəba ɗere a dəba na, a ŋgatay a gawla i Yesu nakə Yesu a wuda na haladzay aye. Ahəl niye, ahəl nakə faya ta ndiye ɗaf aye, maa həndzəd ka təv i Yesu ada maa tsətsah: «Bəy Maduweŋ mata ge fakaya ɗaf way?» na, neŋgeye.

²¹ Piyer a ŋgatay na, a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, mata gay a neŋgeye mey?»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Tadə a seŋ mâ ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweeye na, me yak faya mey tey? Nəkar na, peŋ bəzay!»

²³ Labara nakay a ɗəɗatay a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, gawla i Yesu niye Yesu a tsik faya andza niye na, ma mətiye

bay. Azlakwa Yesu kə gwaday a Piyer ma mətiye bay na, kə tsikay bay. Ane tuk na, a gwaday na: «Tadə a seŋ mâ ndza ka bəra hus ahəl nakə na maweeye na, me yak faya mey tey?»

²⁴ Wu neheye tebiye Yesu a ge aye na, maa ɗa ha ada maa watsa na, gawla i Yesu niye Yesu a wuda na haladzay aye. Ada nəmaa sər ha na, wu neheye a ɗa ha aye na, dedek.

²⁵ Siye i wu neheye Yesu a ge na, nəteye haladzay. Tadə ta watsa tebiye ka ɗerewel nəte ta nəte na, ɗerewel niye hay təv ma slateye ka məndzibəra bay.

Derewel i məsler i ndo i maslañ hay Məfələkwe

Ka Luka na, Derewel i məsler i ndo i maslañ hay a tsik na, huya ka Labara Ngwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slər tay ha ndo i maslañ hay kəkay, tə də ha bazlam ŋgay kwa a ŋgay. Tə də ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye, ada a dala neheye tə lawara na bəlay nakə tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler nakə Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Derewel i ndo i maslañ hay 1.8).

Ka madazlay i dərewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a sləraw Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a ndo i maslañ hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəved məde ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsədəŋŋa eye faya ma həlaweye ndo wədəye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslañ i Yesu neŋgeye ndo nakə dərewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa dəretsətseh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə də ha Labara Ngwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslañ i Yesu a zəvay naha faya a Piyer. Yesu Kəriste a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a dəwa ha Labara Ngwalak eye aye.

¹ A nəkar Tiyoofil, mə dərewel ga nakə kurre na watsaka naha aye na, məsler i Yesu nakə a ge, tə matətike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla a dəma, kwa ka madazlay i məsler ŋgay,

² hus ka mede ŋgay a mbəlom. Ahəl nakə ki ye ŋgway a mbəlom zuk bay aye na, kə datay ha wu hay ta gədañ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslañ hay aye.

*Yesu a gwađ ma sləraweye
Məsəfəre Tsədəŋŋa eye*

³ Ma dəba i məməte ŋgay na, kə lətsa abəra ma mədahañ ka bəzatay ha bo a ndo i maslañ ŋgay hay lele, a datay ha na, neŋgeye andaya. Kə ndza ka təv i gawla ŋgay hay məhəne kuro kuro fad. Ma məhəne niye kuro kuro fad eye na, a tsikawatay bazlam i Bəy i Mbəlom nakə ma ta ləviye.

⁴ Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay na, a gwađatay: «Kā yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na gwađakum Bəba Mbəlom a gwađ ma vəlakumeye.

⁵ Yuhana neŋgeye a dzəhuḅawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na,

nəkurom na, ma məndze aza mba tsekweŋ na, nəkurom ta dzəhuḅiye kurom ha a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

⁶ Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Bəy Maduweŋ, ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye dəw?»

⁷ Yesu a mbədətatay faya, a gwadətatay: «Pat eye kədəy na, mata səre na, nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neŋgeye nəte ŋgweŋ gədəŋ ŋgay andaya məge.

⁸ Ane tuk na, ka ta hutumeye gədəŋ ahəl nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ma mbəzlaweeye fakuma aye. Ka ta tərumeeye ndo mədə ha labara ga ma Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i məndzibəra tebiye.»

⁹ Ma dəba i bazlam ŋgay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla ŋgay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ŋgaha na abəra ka dəre tay.

¹⁰ Yesu faya ma tsaliye na, nəteye faya ta zəbiye naha faya huya. Tsa na, ndo hay sulo tə petekəd kwedek kwedek eye hay ti yaw ka təv tay,

¹¹ tə gwadətatay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe dəre a magərmbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta

maweeye na, andza nakə ka ŋgatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bəruk i ndo i maslaŋ hay

¹² Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye, ta mbədə gər a Zerozelem. Tsaholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a dəma na, ma sliye bəre nəte bay.

¹³ Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə tsal a gay nakə ka gər i gay neŋged aye. Tə ndzawa pat pat na, mə dəma. Məzele i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Aŋdərə, Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simoŋ ndo məge vərəm hərwi dala ŋgay* ada Yahuda wawa i Yakuba. ¹⁴ Nəteye tebiye tə hayawa gər pat pat, ta ŋgwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa gər hərwi maḁuwulay naha me a Mbəlom.

Təpa Matiyas a bəram i Yudas

¹⁵ Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nəteye tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətse a wuzlah tay, a gwadətatay:

¹⁶ «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a tsik mə Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam

* **1:13** A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gəsawatay me a Roma hay bay, a satay mələve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay.

i Davit. A tsik kurre ka Yudas nakə a təra ndo mədatay tsəved a ndo neheye tə gəs Yesu aye.

¹⁷ Yudas na, neŋgeye nəte mə walaŋ may, kə huta məsler andza nəmay.»

¹⁸ Suloy nakə tə vəlay hərwi məkəde gər i ndo aye na, Yudas a səkəm ha guvah. Mə dəma na, a dəf tə hud. Hud ŋgay a nduzl, dende ŋgay hay ti yaw a bəra tebiye.

¹⁹ Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Hakel-dama, andza məgwede: Guvah i Bambaz.

²⁰ Piyer a gwadətay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə derewel i Dəmes hay na, a gwad:

“Gay ŋgay mâ təra na, rəgay, ndəray mâ ndza mə gay ŋgay bay.†”

«Mawatsa eye sa na, a gwad: “Ndo mekelen eye mâ zla məsler ŋgay.‡”

²¹ «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye ta zəŋgalawa kway ahəl nakə Bəy Maduweŋ tə nəkway ka həhalawakwa ka gəma ka gəma aye.

²² Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a dzəhuḅ Yesu a yam aye hus ahəl ŋgay nakə a ye abəra mə walaŋ kway a tsal a mbəlom aye na, nəteye tə nəkway. Ndowe ye niye ka zlakweye

na, ma ndziye tə nəkway. Ma diye ha labara i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ.»

²³ Mə walaŋ i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye na, neŋged məzele ŋgay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neŋged tə zalay Matiyas.

²⁴ Tsa na, ndo niye hay mahaya gər eye ta duwulay me a Mbəlom, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, nəkar nakə ka sər dərev i ndo zezəŋ aye na, dəmay ha way nakə mə walaŋ i ndo neheye sulo ka zla,

²⁵ hərwi məge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neŋgeye aye.»

²⁶ Ta ndəv ha maduwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a təra makuro gər eye sulo i ndo i maslaŋ hay.

2

Məsəfəre i Mbəlom a yaw

¹ Magurlom i Peŋtekot* a slaw na, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye ka təv manəte eye.

² Ahəl nakə nəteye mahaya gər eye na, kwayaŋŋa maləve i wuye a tsənew ma magərmbəlom. Maləve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya, mavəzle ŋgay eye a rah a gay

† 1:20 Dəmes hay 69.26. ‡ 1:20 Dəmes hay 109.8. * 2:1 Peŋtekot na, tə me i Gərek. Magurlom i gər i ndzuhosl. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.

nakə nəteye mandza eye mə dəma aye.

³ Kwayanğa tə ɲgatay andza dərneħ i ako a yaw, a ɲgəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nəte nəte tebiye.

⁴ Nəteye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsədanğa eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsədanğa eye a gwaday tsik aye.

⁵ Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəved eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neheye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naha məhəne tsekweɲ ma Zerozelem.

⁶ Tə tsəne maləve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadəɲ wadəɲ. Ti ye naha na, tə ɲgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədzal gər niye hay faya a tsik me tə me ɲgay ɲgway.

⁷ Nəteye neheye ti ye naha tebiye aye faya ta zəbiye fətaya, ada a gatay hərbaḅəkka. Tə gwad: «Ndo neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bədaḅay?»

⁸ Ada kwa way kway eye ka tsənakwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay?»

⁹ Mə walaɲ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i

Ponçtus, ma dala i Azi,

¹⁰ ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma,

¹¹ ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaɲ tay niye hay na, siye hay tə wa tay nəteye Yahuda hay, siye hay madurlon hay ta təra Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənakwa nəteye faya ta diye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»

¹² Nəteye tebiye a gatay wadəɲ wadəɲ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə walaɲ tay, tə gwad: «Wu nakay na, andza məgwede mey?»

¹³ Siye hay tə ɲgwasə ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwad: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

¹⁴ Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslaɲ i Yesu niye hay kuro gər eye nəte aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwadatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerozelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday.

¹⁵ Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, məkədə mba zlezle ta kwaya tsa daḅay?»

16 Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.

17 “Mbəlom a gwad:

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?

Na vəlateye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye.

Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.

Na ta bəzatay ha wu wedəye a gawla kurom hay.

Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nəteye.

18 Ayaw! Pat eye niye na, na sləratayaweye Məsəfəre ga a ndo i məsler ga hay, ta təriye ndo i maslaŋ ga hay.

19 Na ta giye masuwayaŋ mə mbəlom, ada wu neheye ta gateye hərəbəkka a ndo hay aye ka məndzibəra.

Ndo hay ta ŋgateye a bambaz, ta ŋgateye a ako ta gəŋgis eye tərdəleŋŋa.

20 Pat ma ta dəviye sa bay ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz. Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat mədəslay ha gər.

Wu neheye kə ge bo tebiye na,

Bəy Maduweŋ ma deyeweye tuk.

21 Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweŋ mə təma ha na, Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.†”

22 «A nəkurom İsrayel hay, pumay zləm a wu nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo nakə Mbəlom a dəkum ha gədaŋ ŋgay tə neŋgeye. Kə ge masuwayaŋ hay wal wal mə walaŋ kurom, kə dəkum ha neŋgeye way na, ka sərüm.

23 Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neŋgeye na, 6a Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tə dar na ka mayako mazləmbada eye, ada kə mət.

24 Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahaŋ. Kə mbəla ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahaŋ. A ndza ma mədahaŋ huya bay na, hərwi mədahaŋ a sla faya bay.

25 Hərwi Davit kə tsik faya ahəl niye, a gwad:

“Na ŋgataway a Bəy Maduweŋ ga huya kame ga.

Neŋgeye ka tsakay ga hərwi ada nə dzədzar bay.

26 Hərwi niye dərev ga kə rah ta məŋgwese,

ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta məŋgwese.

Bo ga ma dəzukwiye bo lele, na dzaliye wuray sa bay.

† 2:21 Zowel 3.1-5.

27 Bəy Maduweŋ, ka gəriye
ga ha ma təv məndze i
mədahaŋ hay bay.

Ka gəriye ha neŋ ndo məpe
mədzal gər ka nəkar nâ
ze ma tsəvay bay.

28 Ka deŋ ha tsəved nakə na
zəŋgaliye, ma diye ga
ha a sifa aye,

Ka təra ga ha ndo maŋgwasə
eye hərwi nəkar tə
neŋ.†»

29 Piyer a gwadatay sa:
«Malar ga hay, ka bəba tətə
kway Davit na, na sliye faya
mətsikakum parakka lele.
Neŋgeye na, kə mət. Ta la
na ada ka sərakwa ha tsəvay
ŋgay andaya bəgom ma təv
kway.

30 Ane tuk na, ahəl niye na,
neŋgeye ndo mədə ha bazlam
i Mbəlom. A sər ha 6a Mbəlom
kə tsikay kurre, a gwaday:
«Aza ma dəba yak na, na ta
vəliye bəy yak a ndo nəte mə
walaŋ i wawa yak hay.‡»

31 «Neŋgeye na, 6a kə
sər ha kurre Kəriste na,
ma lətseweye abəra ma
mədahaŋ.

«Mbəlom ma gəriye ha ma təv
məndze i mədahaŋ hay
bay,

ada bo ŋgay ma ziye ma
tsəvay bay.*»

32 Piyer a gwadatay sa:
«Yesu nakə na tsik faya aye na,
Mbəlom kə lətse ahaya abəra
ma mədahaŋ. Nəmay tebiye
nəmaa həliye na mbal ŋgay.

33 Ma dəba eye na, Mbəlom
kə zla na Yesu, a pa na tə

həlay i mənday ŋgay. Mbəlom
kə vəlay Məsəfəre Tsədaŋŋa
eye nakə Mbəlom a tsik
kurre a gwad ma ta vəleye
aye. Neŋgeye dərmak kə
vələmayaw wu nakə anəke ka
ŋgatumay ada ka tsənum aye.

34 Davit na, neŋgeye kə tsal
a mbəlom təbey, ane tuk na, a
gwad:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom
a gwaday a Bəy
Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i
mənday ga,

35 hus a pat nakə neŋ, na piye
ndo mənə dəre yak hay
a hud i sik yak hay
andza wu məpe faya sik
aye təday.†»

*Ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu ta səkah*

36 «Nəkurom Israyel hay
tebiye sərüm ha ta dedək,
Yesu nakə ka darum na ka
mayako mazləmbada eye
na, Mbəlom a təra ha Bəy
Maduweŋ ada ndo mətəme
ha ndo hay na, neŋgeye.»

37 Ndo niye hay tebiye tə
tsəne bazlam niye na, dərev
a ye fataya abəra. Ta tsətsah
ka Piyer ada ka siye i ndo i
maslaŋ hay, tə gwad: «Mala-
mar hay, anəke nəmaa giye
na, kəkay?»

38 Piyer a mbədatay faya,
a gwadatay: «Gərüm ha
mezeleme kurom ada tâ
dzəhu6 kurom ha a yam ta
məzele i Yesu Kəriste hərwi
ada Yesu ma pəsakumeye ha
mezeleme kurom hay. Ka
gum andza niye na, Mbəlom

‡ 2:28 Dəmes hay 16.8-11. § 2:30 Dəmes hay 132.11. * 2:31 Dəmes hay 16.10.

† 2:35 Dəmes hay 110.1.

ma vəlakumeye Məsəfəre
 ɲgay Tsədaɲɲa eye.

³⁹ Hərwi Mbəlom kə
 tsik kurre, a gwad: Ma
 vəlakumeye a nəkurom ada
 a wawa kurom hay. A gwad
 ma vəliye a ndo neheye
 nəteye mandza eye dəreɲ
 aye dərmak. Ayaw! Bəy
 Maduweɲ kway Mbəlom ma
 vəliye Məsəfəre ɲgay a ndo
 neheye ma zalateye hərwi
 ada tã pay bəzay aye.»

⁴⁰ Piyer a tsikatay bazlam
 mekeleɲ eye hay haladzay
 hərwi məmatay naha dərev
 ada tã dzala ha. A gwadətay:
 «Dumara abəra mə walaɲ i
 ndo neheye sewed eye hay.
 Gərumay ha bo kurom a
 Mbəlom mã təma kurom ha.»

⁴¹ Ndo hay haladzay mə
 walaɲ i ndo niye hay ta təma
 bazlam i Piyer. Tsa na, ta
 dzəhu6 tay ha a yam. Pat
 eye niye na, ndo hay ta giye
 gwezem mahkar tə pa mədzal
 gər ka Yesu, ta səkah tay ha
 ndo məpe mədzal gər hay ka
 Yesu.

*Məndze i ndo məpe mədzal
 gər ka Yesu*

⁴² Nəteye niye tebiye tə
 paway zləm a matətike i ndo
 i maslaɲ i Yesu neheye ta
 tətikawatay aye tə metsehe
 lele. Tə ndzawa ka təv manəte
 eye, tə ndayawa wu mənday
 ka təv manəte eye ada ta
 dıwulaway me a Mbəlom ka
 təv manəte eye.

⁴³ Kwa way a ndzawa na,
 tə madzədzere eye hərwi
 Mbəlom a gawa masuwayaɲ
 wal wal tə həlay i ndo i
 maslaɲ i Yesu hay.

⁴⁴ Ndo məpe mədzal gər
 hay ka Yesu tebiye, nəteye
 madzapa eye nəte, wu tay
 hay tebiye ta ɲgənaɲa ha a bo
 mə walaɲ tay.

⁴⁵ Ta səkəmawa ha wu tay
 hay ada ta ɲgənaɲa ha a bo
 suloy eye kwa a way dã ka
 məge wu ɲgay nakə a say aye.

⁴⁶ Tə hayawa gər pat pat
 a gay i mədəslay ha gər
 a Mbəlom, kwa tsekwen
 ta tərətsawa ha bay. Tə
 ndayawa wu mənday ka
 təv manəte eye mə gay tay
 hay. Tə ndayawa wu mənday
 niye na, ta məɲgwese eye,
 maguɲguze kwa tsekwen
 andaya bay.

⁴⁷ Ta zambadaway a
 Mbəlom ada nəteye niye
 hay tebiye tə yatay a gər a
 ndo hay. Andza niye, Bəy
 Maduweɲ a təmawa tay ha
 ndo hay pat pat, a səkah tay
 ha ndo məpe mədzal gər hay
 ka Yesu ta ndo neheye faya
 ma təmiye tay ha aye.

3

*Piyer ta Yuhana tə mbəl ha
 ndo matəra eye*

¹ Pat wuray Piyer ta
 Yuhana ti ye a gay i mədəslay
 ha gər a Mbəlom mata
 dıwulay me a Mbəlom. Ti ye
 ta bəre mahkar i huwa. Ndo
 hay ti yawa ta dıwulaway
 naha me a Mbəlom na, ta bəre
 mahkar eye niye.

² Ndowneye andaya bəse ta
 məged i gay i mədəslay ha gər
 a Mbəlom niye. Məged nakə
 tə zalay məged nakə a le aye.
 Ndowneye niye na, matəra eye
 kwa abəra ka məwe ɲgay. Tə

zlawa naha, tə hənawa ha bəse ta məged niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa naha a gay i məvəlay wu a Mbəlom aye.

³ Pat eye niye na, a ɲgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwiye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

⁴ Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwadəy: «Zəba famaya lele.»

⁵ Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsehe lele. Neɲgeye a dzala na, ta vəleneye wu.

⁶ Piyer a gwadəy: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vəlakeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neɲ faya na gwadəakeye ta gədaɲ i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, do!»

⁷ Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə həlay i mənday hərwi madzəne na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayaɲɲa sik ɲgay hay tə mandərkukwasl ɲgay hay tə huta gədaɲ.

⁸ A ndapa a mbəlom tə sik ɲgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslaɲ i Yesu niye hay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsadəw tsadəw ada tə mazambadəy a Mbəlom.

⁹ Ndo hay tebiye tə ɲgatay faya ma diye kuteɲ kuteɲ lele ada faya ma zambadəye a Mbəlom.

¹⁰ Tə sər ha, neɲgeye ndo nakə a rəkawa bəse ta məged nakə a le haladzay i gay i

mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəteye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərbaəbəkka hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

¹¹ Piyer ta Yuhana nəteye məmazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomon aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matəre aye na, a wudə məgəre tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naha mahway mahway hərwi nəteye tebiye a gatay hərbaəbəkka.

¹² Piyer a ɲgatay a ndo neheye ti ye naha haladzay aye na, a gwadətay andza nakay: «Nəkurom ndo i Israyel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərbaəbəkka na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeye famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya ka dzalumeye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədaɲ eye. Tə mbəl ha na, nəteye tə pay bəzay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay.

¹³ Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak ada Mbəlom i Zakob nakə nəteye neheye ta duwulay me aye, a bəz ha məzlaəb i ndo i məsler ɲgay Yesu. Nəkurom eye, ka vəlumay ha a həlay i Roma hay hərwi ada t̄a kəd na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, həbə a say məgəre ha.

¹⁴ Nəkurom ka kalum ha ndo nakə dadə neɲgeye kə ge mənese bay. Neɲgeye ndo

dedek eye. A yakum a gər düh matsətsehe tâ gərakum ha na, ndo məkədə ndo.

¹⁵ Andza niye, ka kədum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay. Nəkway tebiye ka sərakwa ha.

¹⁶ Ndo nakay anaŋ ka ŋgatumay, ka sərūm ha aye na, maa vəlay gədaŋ na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzał gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ŋgatumay tə dəre kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzał gər ka Yesu aye.

¹⁷ «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neŋ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərūm bay.

¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ŋgay aye. A gwad: Kəriste na, ma ta giye dəretsətseh.

¹⁹ Anəke na, mbədum ha mede kurom, mbədumaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada mâ mbatakum ha mənese kurom hay.

²⁰ Ka gum andza niye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ma ta slərakumaweYe Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a zla na kurre hərwi kurom aye.

²¹ Anəke na, kutoŋ Yesu Kəriste ma ndziye mə mbəlom təmad hus a pat nakə Mbəlom ka təra ha wu hay tebiye andza nakə a da ha

ahəl niye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ŋgay hay aye.

²² Musa, neŋgeye a gwadatay a bəba tətə kway hay: “Bəy Maduweŋ kurom Mbəlom ma ta slərakumaweYe ndo mədə ha bazlam ŋgay andza neŋ na gwad bədaw? Neŋgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zləm a wu nakə ma ta tsikakumeye tebiye.

²³ NdoweYe kə pay zləm a bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye bay na, ma ndziye mə walaŋ i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kədiye na mədahaŋ eye.*”

²⁴ «Siye i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay dərmak ta tsik andza i Məsa. Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay anaŋ aye. Kwa Samuyel ada kwa siye i ndo maslaŋ i Mbəlom neheye ti yaw ma dəba ŋgay aye.

²⁵ Malamar ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ŋgay hay na, a nəkurom. Andza niye dərmak, ahəl nakə Mbəlom a 6ar dzam ta bəba tətə kurom hay aye na, a gwaday a Abraham: “Na ta piye ŋgama ka ndo i məndzibəra hay tebiye tə həlay i wawa i huđ yak hay. Dzam nakə Mbəlom a 6ar aye na, i kurom.†”

²⁶ Andza niye, Mbəlom a sləraw ndo i məsler ŋgay na, hərwi kurom təday. A sləraw na, hərwi məpe fakuma ŋgama, ada mətsoya kurom

* 3:23 Madayaw abəra ma Ezipt 18.15, 18-19. † 3:25 Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

ahaya abəra ka tsəved i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

¹ Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikat-eye me a ndo hay mba aye na, ndo məvəlay wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naha ka təv tay.

² Ti ye naha na, tə ge dərev haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay, tə gwadətay: «Yesu kə lətsew abəra ma mədahañ ada mələtsew i Yesu niye a lətsew aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsew abəra ma mədahañ.»

³ Ndo niye hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a dangay. Ta dərəzl fataya na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi həvad kə ge tsiy.

⁴ Mə walañ i ndo neheye tə tsəne matətike i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem zlam.

⁵ Tədə eye i mekedə na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerozelem.

⁶ Mə walañ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom

nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgəzandər ada tə siye i ndo neheye ma bədgay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye nəteye andaya.

⁷ Tə həlataya ahaya ndo i maslañ i Yesu niye hay sulo eye kame tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwadətay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma kəkay? Ka hutumaw gədañ eye na, mənğay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele i way?»

⁸ Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayañña Piyer a rah ta Məsəfəre Tsədañña eye, a gwadətay: «Nəkurom bəy mələve ndo hay ta madugula hay,

⁹ ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay nğwalak a ndo matəra eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwad ba?

¹⁰ Ayaw lele! Kə ge andza niye na, nəkurom sərum ha, nəkurom tebiye tə siye i ndo i Israyel hay, sərum ha na, ndo nakə a lətse kame kurom neñgeye zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abəra na Nazaret aye. Neñgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazləmbada eye ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye na, neñgeye.

¹¹ Derewel i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

«Kwar nakə nəkurom ndo mədəzle gay hay ka kalum ha aye na,

* 4:11 Dəmes hay 118.22. Kwar eye niye na, Yesu.

ka təra kwar nakə ma
vəleye gədan a gay aye
duh.*»

12 «Ka mbakweye faya
mətəme na, tə neŋgeye nəte
ŋgweŋ. Hərwi ka məndzibəra
tebiye Mbəlom kə vəl ndo
mekelen eye nakə ma təmiye
kway ha aye na, andaya bay.»

13 Ndo niye hay tə haya gər
aye na, a gatay wadəŋ wadəŋ.
Hərwi ta zəba ka Piyer ta
Yuhana na, ta dzədzar bay,
tə tsik me parakka. A gatay
wadəŋ wadəŋ wene wene
eye na, hərwi nəteye ta tətik
wuray kwa tsekweŋ bay
tebiye. Tə sər ha nəteye na,
ndo məpay bəzay a Yesu tsa.

14 Ane tuk na, nəteye faya
ta ŋgateye a ndo nakə a mbəl
aye dərmak, neŋgeye malətsa
eye ka təv tay. Tə sər wu nakə
ta mbədatay faya a Piyer ta
Yuhana aye bay.

15 Tsa na, tə gwadatay:
«Dum abəra mə gay.» Piyer
ta Yuhana ti yaw wu tay
abəra mə dəma na, nəteye tə
mətsa mə gay tə ma ha ka bo
bazlam.

16 Tə gwad a bo mə walaŋ
tay: «Ndo neheye ka gakweye
tay ha na, kəkay? Ndo i
Zerozelem hay tebiye tə
sər ha masuwayaŋ nakə tə
ŋgatay aye parakka, maa ge
na, Piyer ta Yuhana. Ka
slakweye faya məmbədə bay.

17 Ane tuk na, gakwatay
me ada pakwa fataya zluwer
na, tātətikatay bazlam nakay
a ndo hay tə məzele i Yesu
Kəriste bay hərwi ada siye i
ndo hay tātəne labara i ma-
suwayaŋ nakə tə ge aye bay.»

18 Ti ye tə zalatayaw. Piyer
ta Yuhana ta mbədə naha
gər ka təv tay. Ti ye naha
na, tə gatay me, tə gwadatay:
«Kā tsikumataŋ kəgəbay kâ
tətikumataŋ a ndo hay tə
məzele i Yesu sa bay.»

19 Ane tuk na, Piyer ta
Yuhana ta mbədatay faya,
tə gwadatay: «Nəkurom na,
dzalum ha wu nakə dedek
eye kame i Mbəlom aye təday.
Lele marəhay ha gər na, a
nəkurom tsukudu a Mbəlom
daw?»

20 Nəmaa sliye faya məgər
ha matətike wu nakə nəmaa
ŋgatay ada nəmaa tsəne aye
bay. Nəmaa tsikiye huya.»

21 Ndo niye hay mahaya gər
eye tə tsəne andza niye na, tə
pa fataya zluwer haladzay sa.
Tsa na, tə gər tay hay, ti ye
wu tay. Tə gər tay ha na, ta
huta fataya mənese nakə də
məgatay dəretsətseh aye bay,
hərwi siye i ndo hay nəteye
tebiye faya ta zambadeye a
Mbəlom hərwi wu nakə Piyer
ta Yuhana tə ge aye.

22 Ndo niye tə mbəl ha ta
masuwayaŋ aye na, məve
ŋgay ma ziye məve kuro kuro
fad.

*Maduwule me i ndo məpe
mədzal gər hay*

23 Tə gər tay ha Piyer ta
Yuhana. Tə gər tay ha na, ta
mbədə gər, ti ye ka təv i ndo
məpe mədzal hay ka Yesu.
Ti ye naha na, ta təkəratay
wu nakə bagwar hay i ndo
neheye tə vəlaway wu a
Mbəlom aye ta madugula hay
i Yahuda hay tə tsik aye.»

24 Tə tsəne bazlam niye na, kwayanğa nəteye tebiye tə dzapa nəte, tə pa bo ka maduwulay me a Mbəlom. Tə gwaday naha a Mbəlom: «Bəy Maduweŋ, maa ge magərmbəlom ta dala, ta bəlay ada tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, nəkar.

25 Maa tsik me tə bazlam i bəba tətə may Davit ndo i məsler i yak na, nəkar. Neŋgeye a tsik ta gədanj i Məsəfəre Tsədanğa eye, a gwad:

“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?

Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?

26 Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vərəm.

Bəy hay ta haya gər məge vərəm ta Bəy Maduweŋ Mbəlom

ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.†”

27 «Andza niye dedek, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Poyos Pilat ta gəma hay ada ndo i Israyel hay ta haya gər məge vərəm ka Yesu ndo i məsler yak tsədanğa eye. Neŋgeye nakə ka pay dzagwa i bəy a gər aye.

28 Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka məge ta gədanj yak aye.

29 Anəke na, Bəy Maduweŋ may, dzəna may abəra ka təv i sewed tay neheye tə gamay aye tey. Vəlamay gədanj yak ada nəmaâ də ha bazlam yak ta dedek.

30 Vəlamay gədanj hərwi ada nəmaâ mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaâ ge masuwayan hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsədanğa eye.»

31 Ta ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə dəma aye a bəl haladzay dzeki6 dzeki6. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsədanğa eye a rahatay a bo. Kwayanğa tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

Məndze nəte i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

32 Ndo neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, nəteye tebiye tə ndzawa na, nəte, ta wuda bo lele ada mədzal gər tay nəte. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay mətsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mə walaŋ tay wu tay hay tebiye ta ŋgənawa ha a bo mə walaŋ tay.

33 Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə dəwa ha bazlam i mələtsew i Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma mədahaŋ ta gədanj haladzay. Tə gwadawa: «Nəmaa ŋgatay kə lətsew abəra ma mədahaŋ.» Ada Mbəlom a pa ŋgama haladzay ka ndo məpe mədzal gər hay.

34 Ndəray mə walaŋ tay kwa tsekweŋ wu a kətsay bay. Ndo neheye guvah tay hay kəgəbay gay tay andaya na, ta səkəmawa ha. Suloy i wu nakə ta səkəm ha aye na, ti yawa ahaya

† 4:26 Dəmes hay 2.1-2.

³⁵ ada tə vəlawatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ma dəba eye na, ta ɲgənawa ha suloy eye kwa a way da andza nakə a say aye.

³⁶ Andza niye ndoweye andaya tə zalay Yusufa. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa faya məzele na, Barnabas, andza mægweđe: Ndo nakə ma gwadiye tete a siye i ndo hay aye. Neŋgeye slala ɲgay na, Levit hay. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Sipəre aye.

³⁷ Neŋgeye a ye, a səkəm ha guvah ɲgay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

¹ Ane tuk na, ndoweye andaya tə zalay Ananiyas. Tə zalay a ɲgwas ɲgay Safira. Pat wuray na, ta səkəm ha guvah tay tə gwad ayaw mə walaŋ tay.

² Ananiyas a həl faya abəra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vəlatay a ndo i maslaŋ i Yesu hay. Suloy nakə a həl faya abəra aye na, ɲgwas ɲgay a sər faya lele.

³ A ye naha na, Piyer a gwaday: «Ananiyas, ka gəray ha dərev yak a Fakalaw na, hərwi mey? Ka gər ha siye i suloy i guvah yak a mətagay, ka zlaw tsekweŋ, ka raway me a Məsəfəre Tsədaŋna eye na, hərwi mey?

⁴ Ahəl nakə ka səkəm zuk bay aye na, guvah yak wu yak bəna i ndəray daw? Ada suloy i guvah nakə ka səkəm ha aye

na, i yak bədaw? Ka dzala mə gər yak mäge wu andza nakay na, ma kəkay? Ka raway me na, a Mbəlom bəna, a ndo hay bay.»

⁵ Ananiyas a tsəne bazlam niye hay na, a dəd abəra ka mbəlom. Kwayaŋna a mət tsədək tsədək. Ndo neheye tə tsəne labara niye aye na, nəteye tebiye ta dzədzar haladzay.

⁶ A mət na, gawla hay ti yaw tə mbəkwa na mədahaŋ. Tsa na, tə zla na, ti ye tə la na.

⁷ Mazlambar ma giye bəre mahkar na, ɲgwas i Ananiyas a yaw a fələkwa a gay. A yaw na, kə sər ka wu nakə a ge bo aye bay.

⁸ A fələkwa naha a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwaday: «Tsiken, suloy i guvah kurom nakə ka səkəmum ha ta zal yak aye na, andza nakay daw?»

ɲgwas niye a mbəday faya, a gwaday: «Ayaw! Nəmaa səkəm ha na, suloy eye andza nakay.»

⁹ Piyer a gwaday: «Ka mum ha ka bo bazlam mə walaŋ kurom hərwi madzəgur me ka Məsəfəre i Bəy Maduweŋ na, kəkay? Tsəne, ndo neheye tə la zal yak aye, nəteye andaya malətsa eye ka maged tsiy ada ta deyeweye ta zliye kar dərmak.»

¹⁰ Piyer a tsikay andza niye na, kwayaŋna a dəd ka sik i ndo i maslaŋ i Yesu niye hay. Tsa na, a mət. Gawla hay ti yaw, tə fələkwa naha a gay. Ti ye naha na, kə mət. Tə zla na,

ti ye ha tə la na ka tsakay i zal
 ɲgay.

¹¹ Ndo məpe mədzal gər hay
 ka Yesu Kəriste tebiye ada tə
 siye i ndo neheye tə tsəne
 labara niye aye na, ta dzədzar
 haladzay.

*Ndo i maslaŋ hay tə gawa
 masuwayaŋ wal wal haladzay*

¹² Ndo i maslaŋ hay tə
 gawa masuwayaŋ wal wal
 haladzay mə walaŋ i ndo
 hay. Ndo məpe mədzal
 gər hay ka Yesu tə hayawa
 gər a dalamətagay i gay i
 mədəslay ha gər a Mbəlom,
 mə Mazambal i Salomon.

¹³ Ndo neheye tə pa mədzal
 gər ka Yesu təbey aye na,
 zluwer a gatay mede ka təv
 tay. Ane tuk na, ndo hay
 tebiye tə dəslatay ha gər.

¹⁴ Ndo hay haladzay faya
 ta səkahiye, hasləka hay ta
 ɲgwas hay tə dzala ha ka Bəy
 Maduweŋ. Ndo məpe mədzal
 gər hay ta səkah haladzay.

¹⁵ Hərwi masuwayaŋ neh-
 eye ndo i maslaŋ hay tə ge aye
 na, ndo hay tə həlawa naha
 ndo i dəvats hay. Tə həlawa
 tay naha ka sləlah kəgəbay ka
 hubok. Tə pawa tay ha ka
 tsakay i tsəved hərwi ada ahəl
 nakə Piyer ma diye tə dəma
 aye na, kwa kəkay mezek
 ɲgay kə husa ka ndo nəte mə
 walaŋ tay ma mbəliye.

¹⁶ Ndo hay haladzay ti
 yawaw abəra ma gəma
 neheye tə mbay naha a
 Zerozelem aye. Tə həlawa
 naha ndo i dəvats ta ndo
 neheye məsəfəre lele bay eye
 hay mə bo tay aye. Ndo i

maslaŋ hay tə mbəl tay ha
 tebiye.

*Tə gəs tay ha ndo i maslaŋ
 hay*

¹⁷ Bagwar i ndo məvəlaway
 wu a Mbəlom ta ndo neheye
 tə paway bəzay aye, andza
 məgwədə ta Saduke hay, tə
 tsəne ndo i maslaŋ hay faya
 ta giye masuwayaŋ haladzay
 na, a ndalatay, dərev tay a rah
 ta sələk. Tə ma ha ka bo ba-
 zlam, tə gwad: «Gəsakwa tay
 ha!»

¹⁸ Tsa na, ti ye tə gəs tay ha.
 Ti ye tə pa tay a daŋgay.

¹⁹ Ane tuk na, ta həvad ahəl
 nakə ndo i maslaŋ hay nəteye
 ma daŋgay aye na, gawla i
 Mbəlom a ye, a həndəkətatay
 na məged i gay i daŋgay niye.
 A həlatay ahaya ndo i maslaŋ
 niye hay abəra mə dəma, a
 gwadatay:

²⁰ «Dum ta dumatay ha
 labara i sifa wədəye a ndo
 hay ma dalamətagay i gay i
 mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²¹ Ndo i maslaŋ hay ta təma
 bazlam i gawla i Mbəlom
 nakə a tsikatay aye. Pərik i
 mekedə na, tə həl bo ti ye a
 dalamətagay i gay i mədəslay
 ha gər a Mbəlom. Ti ye naha
 tə pa bo ka matətikətatay a ndo
 hay.

Bagwar i ndo məvəlaway
 wu a Mbəlom ta ndo neh-
 eye nəteye dziye, tə zalatay
 a madugula i Yahuda hay, tə
 haya gər. Tə ma ha ka bo ba-
 zlam mə walaŋ tay. Tsa na, tə
 slər ndo hay ka ndo i maslaŋ
 hay a gay i daŋgay, tā ye tā
 həlatay ahaya.

22 Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a dəma na, ta huta tay ha mə gay i daŋgay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye, tə matay ha labara eye.

23 Tə gwadatay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i daŋgay na, mədərəzla eye lele ada ndo matsəpe məged hay nəteye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məged na, nəmaa huta ndəray kwa nəte bay!»

24 Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo matsəpe gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Ta tsətsahay a gər tay, tə gwad: «Matəra ta ndo i məsler niye hay na, wuye mey?»

25 Ahəl nakə nəteye faya ta dzaliye andza niye na, ndowe ye a yaw ka təv tay, a gwadatay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a daŋgay aye na, nəteye faya ta tətikateye a ndo hay mə gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom!»

26 Tə tsəne andza niye na, kwayanŋa bəy i ndo matsəpe gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslaŋ niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsətəsh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslaŋ hay kame i sariya

27 Ti ye tə həlatay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a pa bo ka matsətəshe fataya abəra bazlam.

28 A gwadatay: «Nəmaa gakum me ka matətikatay a ndo hay ta məzele i Yesu bədaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozelem tebiye na, kəkay? Ada a sakum məgwede maa kəd na ndo niye na, nəmay daw?»

29 Piyer tə siye i ndo i maslaŋ hay ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Marəhay ha gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay.

30 Ka darum na Yesu ka mayako mazləmbada eye hərwi ada m̄a mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba tətə kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ.

31 Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ ta gədan ŋgay. Kə pa na a bəy, neŋgeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada İsrayel hay t̄a mbədə ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme tay hay.

32 Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu neheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfərə Tsədanŋa eye nakə Mbəlom a vələtay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

33 Tə tsəne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. A satay mədəke tay ha ndo i maslaŋ hay.

34 Ane tuk na, Farisa

wuray andaya məzele ɲgay Gamaliyel. Neɲgeye na, ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ndo hay tebiye ta təmawa bazlam ɲgay. A lətse mə walaɲ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwadatay: «Ndo neheye tã ye abəra kanaɲ tsekweɲ təday.»

³⁵ Ndo i maslaɲ hay ti yaw abəra mə dəma na, a gwadatay: «İsrayel hay, gum metsehe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo neheye.

³⁶ Ndo niye məzele ɲgay Tiyodas aye na, mã maku-maw a gər. A yaw ahəl niye a gwad neɲgeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre fad ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəd na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ɲgəna gər tebiye. Kwa ndəray ka ləkaw bay.

³⁷ «Ma dəba ɲgay na, ndow-eye andaya dərmak, məzele ɲgay Yudas. Neɲgeye ndo i Galile. Neɲgeye a ndohwaw ahəl i məpesle ndo, kə zalatay a ndo hay haladzay ka məpay bəzay. Neɲgeye dərmak ta kəd na ada ndo neheye tə pay bəzay aye ta ɲgəna gər tebiye kweye kweye.

³⁸ Neɲ faya na tsikakumeye anəke, kã mətsum ka ndo neheye bay, gərurum tay ha tã ye wu tay. Hərwi kə ge mədzal gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta ndziye bay. Ta dziye.

³⁹ Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeye faya məmbete ha bay. Gum metsehe lele, faya ka gumeye

vəram na, ka Mbəlom düh!»

⁴⁰ Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalatay a ndo i maslaɲ hay sa. Ti ye naha, tə ndaəa tay ha. Tə gwadatay: «Dada kã tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

⁴¹ Ndo i maslaɲ i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walaɲ i məhay gər tay niye tə mənɲgweşe hərwi dəretsətseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye.

⁴² Duh ta tətikawa ada tə dəwa ha mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərəwa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslaɲ i Yesu hay

¹ Ahəl niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge dərev ka ndo məpe mədzal gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge dərev na, hərwi ahəl nakə ta ɲgənatay wu mənday a madakway i ɲgwas hay aye na, tə vəlawatay a madakway i ɲgwas tay hay təbey.

² Ndo i maslaɲ neheye kuro gər eye sulo aye, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwadatay: «Nəmaa gəriye ha məde ha bazlam i Mbəlom

hərwi məmətse manğəne wu mənday bay.

³ Hərwi niye malamar hay, pəlum ndo hay tasəla mə walañ kurom. Ka pəlumeye na, ndo i ɲgwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsədañña eye ada tə sər gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i manğəne wu mənday na, a həlay tay.

⁴ Nəmay, nəmaa dıwulay me a Mbəlom ada ta məde ha bazlam ɲgay a ndo hay.»

⁵ Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzal gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsədañña eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timon, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i Añtiyos neñgeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay.

⁶ Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslañ i Yesu hay. Ndo i maslañ i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta dıwulay me a Mbəlom.

⁷ Bazlam i Mbəlom a da a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay ma Zerozelem ada ndo məvəlay wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

⁸ Etiyen na, ndo nakə nəte mə walañ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Neñgeye na, Mbəlom kə pa faya ɲgama haladzay. Ka tsəved i Mbəlom na, neñgeye gədañ eye haladzay.

A gawa masuwayañ hay mə walañ i ndo hay.

⁹ Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gər a gay i madıwule me nakə tə zalay gay i madıwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kədiye wuway ta neñgeye.

¹⁰ Ane tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

¹¹ Tə vəlatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tā raw me tā gwad na: «Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma tsaleye ka gər a Mbəlom.»

¹² Tə suta faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti ye ha kame i madugula i Yahuda hay.

¹³ Tə həl naha ndo mədəse faya parasay hay, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye.

¹⁴ Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma mbədiye ha kule kway nakə Musa a

vələkway aye.»

¹⁵ Ndo niye hay tebiye nətəye mandza eye mə gay i məhay gər aye, tə ma ha dəre ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ɲgatay na, da'ar ɲgay a dəv andza i gawla i Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

¹ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a tsətsah ka Etiyen, a gwaɗay: «Wu nakə tə tsik fakaya na, dedək ɗaw?»

² Etiyen a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Malar ga hay ta bəba ga hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta məzlaɓ aye a bəzay ha bo a bəba tətə kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl nakə ki ye a Haran̄ zuk bay aye,

³ ada a gwaɗay: “Lətse abəra ma gəma yak ada gər ha ndo yak hay, do a gəma nakə na ɗakeye faya aye.*”

⁴ «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen hay, a ye mata ndze ma Haran̄. Ma ɗəba eye bəba ɲgay a mət na, Mbəlom a zla na abəra ma Haran̄, a ye ha a gəma nakay anan̄ nəkway mandza eye mə ɗəma aye.

⁵ Mə ɗəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i məda ɲgay kwa tsekwen̄ bay, kwa dala tsekwen̄ bəbay na, kə ɗəsəy bay. Ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaɗay: “Gəma nakay na, na ta vəlakeye ha

tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa i huɗ yak hay ta ndziye mə ɗəma, ma təriye i tay.” Ahəl niye Mbəlom a tsikay a Abraham na, wawa ɲgay andaya kwa nətə zuk bay.

⁶ Wu nakə Mbəlom a tsikay aye na, a gwaɗay: “Wawa i huɗ yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i ndo hay. Mə ɗəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye ɗəretsətseh. Ta ndziye məve temerre faɗ mə ɗəretsətseh.

⁷ Ane tuk na, na ta giye sariya ka ndo i gəma niye hay tə gatay ɗəretsətseh aye. Ma ɗəba eye na, ta diye abəra ma gəma nakay, ta diye ta ɗəslen̄ ha gər ma təv nakə ta ndziye mə ɗəma aye.†”

⁸ Mbəlom a ɓar dzam ta Abraham, a ɗay ha na, ta məɗəse bo. Ma ɗəba eye, Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a ɗəs na. Izak a wa Zakob, Izak a ɗəs na. Zakob ɗərmak a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nətəye neheye ta təra bəba tətə kway hay na, Zakob a ɗəs tay ha ɗərmak.

⁹ «Bəba tətə kway hay tə nay ɗəre a malar tay nakə nətə mə walaɲ tay tə zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkəm ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na, Mbəlom ka tsəpa na.

¹⁰ Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra mə ɗəretsətseh hay tebiye. A vəlay metsehe ta ɲgwalak i bo ka ɗəre i bəy nakə a ləva Ezipt tebiye, tə

* 7:3 Madazlay i wu hay 12.1. † 7:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

zalay Farawon aye. Neŋgeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a ləvay gər a ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye.

11 «Ma dəba eye na, mandərzlan a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i Kanan. Mandərzlan niye a ge na, mandərzlan bagwar eye. Ndo hay ta sa dərətsətseh haladzay. Bəba tətə kway hay tə huta wu mənday kwa tsekweŋ bay tebiye.

12 Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ŋgay niye hay ta tərə bəba tətə kway aye. A slər tay ha makurre eye.

13 Ta mbəda gər masulo eye na, Yusufa a dətay ha bo ada Farawon bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay.

14 Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ŋgay Zakob ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm.

15 Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ŋgay hay. Zakob a mət mə dəma ada bəba tətə kway hay dərma tə mət mə dəma.

16 Mədəhan tay na, tə həlawə a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawə a tsəvay nakə Abraham a səkəm abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

17 «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta səkah məwe bo haladzay ma Ezipt.

18 Bəy nakə a sər Yusufa

aye na, andaya sa bay. Tə pa na bəy wədəye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Neŋgeye na, a sər Yusufa bay.

19 Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba tətə kway hay. A gawatay dərətsətseh haladzay ada a gawatay kuton ka məkwetse wawa tay a peşl ada tə mət.

20 Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye mahkar mə gay i bəba ŋgay.

21 Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawon a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ŋgay.

22 Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metsehe ta ndaraw i Ezipt hay. A tərə ndo ta məzlaḡ eye hərwi bazlam ŋgay neheye a tsikawa aye ta məşler neheye a gawa aye.

23 «Musa a ge məve kuro kuro fad na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ŋgay Israyel hay.

24 A ye na, a ŋgatay a ndo i Ezipt faya ma geye dərətsətseh a ndo nəte mə walan i Israyel hay. Tsa na, a ye naha a dzəna na ndo niye faya ta geye dərətsətseh aye. A kəd na ndo i Ezipt niye mədəhan eye.

25 Musa a dzala na, Israyel malamar ŋgay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə dərətsətseh tə həlay ŋgay. Ane tuk na, tə sər bay.

26 Tədə eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kədiye bo. A

say a Musa manğəne tay ha ada tâ ndza zay mə walañ tay. A gwaday: “Dzam ga, nəkurom ta malamar tuk na, ada ka gumeye dəretsətseh a bo kurom ta məkəde bo na, hərwi mey?”

²⁷ Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye dəretsətseh a malamar ngay aye na, a pay həlay a Musa, a gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo mäge may sariya na, way?”

²⁸ A saka məkəde ga andza nakə ka kəf ndo i Ezipt məvenəñ aye sa daw?”

²⁹ Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ngway ka dala i Madiyan. Mə dəma na, a zla ngwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

³⁰ «Ma dəba i məve kuro kuro fad na, Musa neñgeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, neñgeye bəse ta mahəmba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ngatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye.

³¹ Musa a ngatay andza niye na, a gay hərəbəkkə. Ane tuk na, ahəl nakə neñgeye faya ma həndzədiye naha faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduweñ, a gwadayaw:

³² “Neñ Mbəlom i bəba tətə yak hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.” Musa a tsəne andza niye na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbe

dəre ka ako niye sa bay.

³³ Mbəlom a gwadayaw sa: “Musa, tsok na tahərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə dəma aye na, təv tsədanña eye.

³⁴ Faya ta gateye dəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ngatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.‡”

³⁵ «Musa neñgeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo mäge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka təv tay hərwi ada mə təra bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə dəretsətseh na, neñgeye. Mata sləre na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha bo ma ako ka gay i dak aye.

³⁶ Maa ndzatay kame a Israyel hay məndohwaw abəra ma Ezipt na, neñgeye. Kə ge masuwayañ hay wal wal mə dəma. Kə ge kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərmak hus a məve kuro kuro fad.

³⁷ «Maa gwadatay a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakumaweeye ndo məde ha bazlam ngay andza neñ. Ma zliye na, abəra ma gwala kuromŞ” na, Musa.

³⁸ Sa na, ahəl nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye na, maa lətse mə walañ i bəba tətə kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me mə

‡ 7:34 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14–3.10. § 7:37 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15.

mahamba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam nakə ma vəliye sifa aye ada neŋgeye ma makweye ha.

³⁹ «Ane tuk na, bəba tətə kway hay ta kərah matəme bazlam ŋgay. Ta kal na a pesl. A satay mambəde gər ka dala i Ezipt.

⁴⁰ Tə gwaday a Aron: «Lambadamay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka sərakwa bay.*»

⁴¹ Tsa na, ta lambad kule andza sla wawa eye andza mbəlom tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə mənɟwese eye lele hərwi wu nakə bo tay eye ta lambad aye.

⁴² Ane tuk na, Mbəlom a mbədatay dəba. Ma dəba eye tə dəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsəved andza nakə mawatsa eye mə derewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a gwad:

«A nəkurom Israyel hay, wu neheye hay ka vəlawum wal wal ada ta ɟənw hay məve kuro kuro fad aye na, a neɟ bədaw?»

⁴³ Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom Molok, ka zlum mandzəkit bo i wurzla i mbəlom kurom Refam.

Kule kurom neheye ka gum aye na, hərwi mədəslay ha gər.

Hərwi niye na həliye kurom abəra ma ɟəma nakay, na diye kurom ha dəren abəra ta ɟəma i Babilon.†»

⁴⁴ Etiyen a gwadatay sa: «Ahəl niye bəba tətə kway hay nəteye mə makulkwandah na, madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom andaya fataya hərwi ada tə sər ha Mbəlom andaya ta nəteye. Gay niye mapa eye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaday a Musa tə ge na gay niye na, andza nakə a ŋgatay aye.

⁴⁵ Ma dəba eye na, bəba tətə kway hay ta vəlatay ha madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye a wawa i huɟ tay hay. Ndo mənɟzatay kame a wawa i huɟ tay niye hay na, Zozowe. Ti ye a ɟəma niye na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom ka həhar tay ha ndo i ɟəma niye abəra kame tay. Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a ndza ma ɟəma niye hus a həlay i bəy Davit.

⁴⁶ Davit na, a yay a gər a Mbəlom haladzay. A tsətsah tsəved ka Mbəlom ka madəzlay gay nakə wawa i huɟ i Zakob hay ta sliye faya mədəslay ha gər a Mbəlom mə dəma aye.

* 7:40 Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23. † 7:43 Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram, mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvəlay a mbəlom tay niye na, ndo zezeɟ. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay.

47 Maa dəzlay gay na, Salomon.

48 «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay. Andza nakə mawatsa eye mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwad:

49 “Təv məndze i bəy ga na, mbəlom,
ada məndzibəra na, təv sik ga.

Gay nakə ka dəzlumenəye na, slala i gay waray?

Təv nakə ma sliye məndze mə dəma aye na, waray?

50 Maa ge wu neheye tebiye na, neñ bədaw?†”»

51 Etiyen a gwadətay sa: «A nəkurom neheye sewed eye hay. Ka dərəzlum na dərəv kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma zalakumeye. A sakum mahəndəkay na dərəv kurom a Məsəfəre Tsədanña eye bay. Nəkurom na, andza bəba tətə kurom hay.

52 Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom waray nakə bəba tətə kurom hay ta gay dərətsətseh bay aye? Kwa məkədə ta kəd tay ha ndo neheye tə də ha madayaw i ndo nakə neñgeye ndo i dedək nətə nğwen aye. Ndo nakə anəke ka gum faya daf ada ka kədum na aye na, neñgeye.

53 Mbəlom kə vəlakum bazlam nğay mapala eye tə həlay i gawla nğay hay§, ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay.»

Tə kəd na Etiyen

54 Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay haladzay, ta həpəd zler ka Etiyen kərəw kərəw.

55 Ane tuk na, Etiyen na, a rah ta Məsəfəre Tsədanña eye. Tsa na, a zəba dərə a mbəlom. A nğatay naha a dzaydzay i Mbəlom ada a nğatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.

56 A gwadətay a ndo niye hay: «Tsənum! Neñ faya na nğateye a mbəlom mahəndəka eye ada Wawa i Ndo neñgeye malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.»

57 Tə tsəne andza niye na, nəteye tebiye ta wuda haladzay ada ta dərəzl na zləm tay hay. Nəteye tebiye ka manəte eye tə mbəzla ka Etiyen məgəse.

58 Tə gəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naha, tə pa bo ka məkele na tə kwar hərwi məkədə na. Ndo məhəle mbal hay ta tsok na peteked tay hay, tə gər ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.

59 Ahəl nakə nəteye faya ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen neñgeye faya ma dūwuleye me a Mbəlom. Mə ma dūwule me niye faya ma dūwuliye na, a gwad: «Bəy Maduwen ga Yesu, zla na məsəfəre ga.» 60 Tsa na, a dək w gurmets, a wuda ta magala, a gwad: «Bəy Maduwen ga, mezeleme nakay tə ge aye

† 7:50 Ezay 66.1-2. § 7:53 Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a dāy ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla nğay hay.

na, kâ matay ha mənese bay.»
A tsik andza niye na, ma dəba
eye a mət.

8

¹ Məkəde Etiyen nakə tə kəd
aye na, a yay a gər a Sol.

Pat eye niye na, kwayanğa
ta dazlay a məgatay
dəretsətseh a ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu
Kəriste neheye ma Ze-
rozelem aye. Ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu ta
ngəna gər, ta hway tebiye. Ta
hway a gəma i Yahuda ada
siye hay a Samari. Maa ze
naha na, ndo i maslan hay.

² Siye neheye tə pa mədzal
gər tay dedək ka Yesu aye, ti
ye tə zla na mədahan i Etiyen,
tə la na. Tə tuwa na haladzay.

³ Sol na, a zaka ha
mabəbezle tay ha ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu. A
yawa ka gay ka gay, a gəsawa
ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu, hasləka hay kwa ngwas.
A pawa tay ha a gay i danğay.

*Filip a da ha labara wedeye
ma Samari*

⁴ Ndo neheye ta hway, ta
ngəna gər aye na, ta həhal ka
gəma ka gəma. Tə dawa ha
bazlam i Mbəlom.

⁵ Filip nənğeye na, a ye a
wuzlah i dala i Samari. A
ye naha, a da ha Yesu ndo
mətəme ha ndo nakə Mbəlom
a sləraweye.

⁶ Ndo i gəma niye hay
tebiye tə tsəne bazlam i Filip
ada tə ngatay a masuwayan
neheye a ge aye na, tə pay
zləm a bazlam ngay ta səkeffe
eye lele.

⁷ Fakalaw hay tə yawaw
abəra mə bo i ndo i dəvats
hay. Tə yawaw abəra mə bo
tay na, ta wudawa ka bo ha-
ladzay. Ndo neheye vərəzl i
bo tay maməta eye hay ta ndo
neheye ta dzəgədasla sik tay
matara eye hay aye, ta mbəl.

⁸ Andza niye mənğwese bag-
war eye a ge ma gəma niye.

⁹ Ahəl niye na, ndoweye an-
daya ka dala i Samari eye
niye. Ndowneye niye na, tə
zalay Simon. Nənğeye na, a
gawa maharam zla anəke bay
ada maharam ngay nakə a
gawa aye na, a gawatay a ndo
i gəma niye hay hərbaəbəkka.
Ma mədzal gər ngay na, a
gwađ nənğeye ngwalak i ndo.

¹⁰ Ndo hay tebiye, gawla
hay ta bagwar hay, tə pa
zləm na, ka nənğeye. Tə
gwađ: «Ndo nakay na, gədan
i Mbəlom bagwar eye nakə tə
zalay Gədan Bagwar eye.»

¹¹ Tə pawa zləm ka wu ngay
nakə a gawa aye na, lele.
Hərwi maharam ngay nakə a
gawatay masuwayan a ndo
hay aye na, kə ndza haladzay.

¹² Ane tuk na, Filip a ye
naha mata da ha Labara
Ngwalak eye ka Bəy i Mbəlom
ada ka Yesu Kəriste na, tə
dzala ha ka Yesu. Hasləka
hay, ngwas hay, Filip a dzəhuə
tay ha a yam.

¹³ Simon nənğeye dərmağ a
dzala ha ka Yesu, ta dzəhuə
ha a yam. Nənğeye na, a
ndzawa ka təv i Filip. A
ngataway a masuwayan tə
wu hay wal wal neheye
Filip a gawa aye na, a gay
hərbaəbəkka.

14 Ndo i maslanj neheye nətəye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i gəma i Samari hay ta pa mədzal gər tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha Piyer ta Yuhana.

15 Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a dəma na, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi ada ndo i gəma i Samari niye hay tə pa gər ka bazlam i Mbəlom aye tātə huta Məsəfəre Tsədanja eye.

16 Ahəl nakə ta dzəhuḅ tay ha a yam aye na, ta dzəhuḅ tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweḅ. Ndo kwa nətə mə walaḅ tay Məsəfəre Tsədanja eye kə mbəzlaw faya zuk bay.

17 Hərwi niye, Piyer ta Yuhana tə pa fataya həlay, ta dūwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre Tsədanja eye.

18 Simonj a ḅgatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə huta Məsəfəre Tsədanja eye hərwi nakə ndo i maslanj hay tə pa fataya həlay aye na, a vələtay suloy a Piyer ta Yuhana.

19 A gwadətay: «Vələmenj gədanj eye dərmaḅ hərwi ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tātə huta Məsəfəre Tsədanja eye.»

20 Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Dze ta suloy yak tebiye, hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme gədanj i Mbəlom na, ta suloy!

21 Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə nəmay bay

hərwi dərev yak tsədanja kame i Mbəlom bay.

22 Da ha mezeleme yak, dūwulay me a Bəy Maduweḅ ada agəna ma pəsakeye ha mədzal gər yak neheye lele bay eye.

23 Na zəba faya na, dərev yak maraha eye ta bor i bo ada mezeleme kə pa kar a danjay.»

24 Simonj a tsəne bazlam niye hay na, a gwadətay a Piyer ta Yuhana: «Bo kurom eye, dūwulumay me a Bəy Maduweḅ hərwi ga hərwi ada wu nakay ka tsikum aye mātə təra tə neḅ bay tey.»

25 Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə da ha Yesu ada tə da ha bazlam ḅgay a ndo hay. Tsa na, tə həl bo, ta mbədə gər a Zerozelem. Nətəye ka tsəved faya ta diye na, tə da ha Labara ḅgwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

26 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwaday a Filip: «Do, ka diye na, ka zəḅgaliye tsəved nakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəved nakə a yaw abəra ma Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəved eye niye na, a ye tə kəsaf.»

27 Filip a tsəne na, kwayanja a həl bo, a ye. A husa ka tsəved, faya ma diye na, a ḅgatay a ndo wuray, neḅgeye bagwar i ndo məge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs. Məsler ḅgay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, ḅgwas eye. A ye a

Zerozelem mata dəslay ha gər a Mbəlom.

²⁸ Anəke na, faya ma maw-eye abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Nənqeyə mandza eye mə muta i pəles nğay faya ma diye ha. Nənqeyə faya ma dzaŋgiye dərəwel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.

²⁹ Filip a nğatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsədaŋna eye a gwaɗay: «Hway bəse ka tsakay i muta i pəles taday faya ma diye aye.»

³⁰ Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndzəd naha faya. Nətəye faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzaŋgiye dərəwel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a gwaɗay: «Wu nakə faya ka dzaŋgiye na, ka tsəne nğway dāw?»

³¹ Ndo niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Kə ge ndəray kə dən ha bay na, na sliye faya mətsəne na, ma kəkay?» Tsa na, a gwaɗay a Filip: «Tsalaw a muta i pəles ada ndza ka tsakay ga.»

³² Ndo niye faya ma dzaŋgiye mə dərəwel niye na, wuye mey? Təv nakə faya ma dzaŋgiye mə dəma aye na, a gwaɗ:

«Nənqeyə a təra andza təbaŋ nakə tə gəs,
ta diye ha ka təv nakə
tə kəɗawa wu mə dəma
aye.

Nənqeyə a təra andza təbaŋ nakə ta dəsiye faya abəra məkwets na,

a tuwa bay aye.

Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.

³³ Tə pasla na a walaŋ i ndo hay na, kəriye ada ta gay sariya i dedək bay.

Mata tsike me ka wawa nğay hay na, way?

Ndəray kwa nətə andaya bay!

Nənqeyə ta dze ha məsəfəre nğay abəra ka məndzibəra.*»

³⁴ Ndo məge məsler niye a tsətsah ka Filip a gwaɗay: «Amboh, tsiken tey, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way? A tsik na, ka bo nğay eye nğway tsukudu ka ndo mekeleŋ dāw?»

³⁵ Yawa! Filip a dazlay a məɗay ha ka təv nakə a dzaŋga aye. A dāy ha Labara Nğwalak eye i Yesu.

³⁶ Ahəl nakə nətəye faya ta diye aye na, tə ndisl a təv eye andaya yam mə dəma. Ndo məge məsler niye a gwaɗay a Filip: «Yam anan, anəke mata geŋ nğatay abəra ka madzəhuɓe bo a yam na, mey sa mey?»

[
³⁷ Filip a gwaɗay: «Tadə ka pa məɗzal gər yak ka Yesu na, ka sliye faya madzəhuɓe bo a yam.»

Ndo niye a mbəɗay faya, a gwaɗay: «Na pa məɗzal gər ka Yesu Kəriste. Nənqeyə na, Wawa i Mbəlom.»]

³⁸ Tsa na, a lətse ha muta i pəles nğay niye, tə mbəzlaw abəra mə dəma ta Filip. Filip

* 8:33 Ezay 53.7-8.

ta neŋgeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a dzəhuḅ ha a yam.

³⁹ Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre i Bəy Maduweŋ a zla na Filip. Ndo mäge məsler niye kə ŋgatay a Filip sa bay. Ane tuk na, neŋgeye a ye ŋgway tə mənŋwese eye. ⁴⁰ Filip a zəba dəre na, neŋgeye ma gəma i Azot. Tsa na, ahəl bo ma diye a Sezare. Faya ma diye na, a da ha Labara Nŋwalak eye ka gəma, ka gəma hus a həlay nakə a ndisl ka dala i Sezare aye.

9

Bəy Maduweŋ a zalay a Sol

¹ Ahəl niye na, Sol neŋgeye a dzala huya ka məzlatay zay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu huya hərwi məkədə tay ha. A ye ka təv i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom.

² A ye naha a tsətsah faya dərewel nakə ma diye ha ka təv i bagwar i gay i maduwule me neheye ma Damas aye hərwi ada tadə ndo hay andaya faya ta pay bəzay a tsəved i Bəy Maduweŋ, hasləka hay kwa ŋgwas hay na, ma gəsiye tay ha ada ma diye tay ha a Zerozelem.

³ Tə watsay dərewel niye tə vəlay na, a həl bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na, dzaydzay a mbəzlaw abəra mə mbəlom, a dəv ka təv ŋgay niye. A lawara na a wuzlah.

⁴ A dəd ka dala. Tsa na, a tsəne mətsike me, a gwadəy: «Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye

dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?»

⁵ Sol a mbəday faya, a gwadəy faya: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?»

Mətsike me niye a mbədayaw faya, a gwadəy: «Neŋ na, Yesu nakə faya ka geye dəretsətseh aye.

⁶ Ane tuk na, lətse do a walaŋ gay. Ka ye a dəma na, ta tsikakeye wu nakə ka giye.»

⁷ Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol aye, tə lətse ka təv niye. Kwa mətsike me, ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me nakə a tsənew mə mbəlom aye na, tə tsəne. Ane tuk na, nəteye ta ŋgatay a ndəray bay.

⁸ Sol a lətse abəra ka dala. A həndək abəra ka dəre na, a ŋgatay a dəre bay tebiye. Tə gəsay həlay, ti ye ha a Damas.

⁹ A ye naha a dəma na, məhəne mahkar neŋgeye mandza eye guluf eye, a ŋgatay a dəre kwa tsekweŋ bay. Məhəne mahkar eye niye na, kə nda wu mənday bay ada kə sa yam bay.

¹⁰ Ndo məpe mədzal gər wuray ka Yesu andaya ma Damas, məzele ŋgay Ananiyas. Bəy Maduweŋ a zalay ma məsine, a gwadəy: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbəday faya, a gwadəy: «Neŋ anaŋ!»

¹¹ Bəy Maduweŋ a gwadəy: «Do anəke ka tsəved nakə tə zalay “Mahədzaka eye bay” aye ada kə ye a gay i Yudas. Ka ye naha na, tsətsah ndo i gəma i Tarsis wuray, tə

zalay Sol. Nəngeye faya ma dūwuleye me a Mbəlom,

¹² ada a n̄gatay a Ananiyas ma məsine faya ma diye naha ka təv n̄gay ada ma piye faya həlay hərwi ada mâ n̄gatay a d̄əre.»

¹³ Ananiyas a mbəday faya, a gwaday: «Bəy Maduweñ, ndo niye na, ndo haladzay ta təkəreñ d̄əretsətseh nakə faya ma gateye a ndo yak hay ma Zerozelem aye tebiye.

¹⁴ Ada a yaw kanan̄ na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta vəlay tsəved̄ ka mägəse ndo neheye faya ta pakeye bəzay kanan̄ aye tebiye d̄ərmak. A yaw na, hərwi niye.»

¹⁵ Ane tuk na, Bəy Maduweñ a gwaday: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi mäge məsler ga. Nəngeye na, ma diye ha məzele ga a siye i gəma hay ada a bəy tay hay. Ada ma ta d̄əteye ha a ndo i Israyel hay d̄ərmak.

¹⁶ Bo ga eye na ta d̄əteye ha wu nakə ma giye d̄əretsətseh hərwi ga aye tebiye.»

¹⁷ Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay nakə Sol mə d̄əma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwaday: «Sol malamar ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduweñ Yesu. Maa bəzaka ha bo ka tsəved̄ nakə faya ka diye ahaya aye na, nəngeye. A sləra ga ahaya hərwi ada kâ n̄gatay a d̄əre andza nakə kurre aye ada kâ rah ta Məsəfəre Tsədan̄na eye.»

¹⁸ Kwayan̄na wuye hay tə kutsayaw abəra ka d̄əre i Sol andza d̄əba i kələf, a n̄gatay a d̄əre tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhuḅ ha a yam.

¹⁹ Ma d̄əba eye, a nda wu mənday ada gədan̄ n̄gay a maw tuk.

Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas aye.

²⁰ Kwayan̄na a dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i maḍuwule me hay. A d̄ə ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom.

²¹ Ndo neheye tebiye tə tsəne bazlam n̄gay niye na, a gatay hərḅabəkka. Ta tsətsah, tə gwad̄: «Maa gatay d̄əretsətseh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na, ndo nakay bədaw? Ada a yaw kanan̄ na, hərwi mägəse tay ha ada mede tay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ba?»

²² Sol nəngeye d̄uh gədan̄ n̄gay a səkah ka məde ha bazlam i Mbəlom pat pat. A d̄ətatay ha a Yahuda neheye mə gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste. Nətəye niye tə sər wu nakə ta tsikeye faya aye sa bay.

²³ Ma d̄əba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv manəte eye hərwi məkəde na Sol.

²⁴ Ane tuk na, Sol a sər tay naha ka wu tay nakə a sətay mäge aye. Ta tsəpawa na maged̄ i walan̄ i gay ta həpat kwa ta həvad̄ hərwi ada tadə ta gəs na na, ta kədiye na.

25 Sol ta gawla ɲgay hay ti ye ta həvad ka bəd i mavavar i zled i walaɲ gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a kəteh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dəreɲ tə walaɲ gay.

Sol ma Zerozelem

26 Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naha a dəma na, a say mədzepe ta ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay. Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə dzala na, tə gwad neɲgeye ka təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta dedək bay.

27 Ane tuk na, Barnabas, neɲgeye a zla na, a ye ha ka təv i ndo i maslaɲ i Yesu hay. Ti ye naha na, a təkəratay kəkay nakə Sol a ɲgatay a Bəy Maduweɲ ka tsəved i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduweɲ a tsikay me aye, ada Sol a də ha bazlam i Yesu kwa ka dzədzar bay ma Damas na, kə tsikatay dərmak.

28 Pat eye niye kwayaɲɲa Sol a ndza ka təv tay. A yawa ta nəteye a Zerozelem ada tə mawa ka bo dziye, a dəwa ha bazlam i Bəy Maduweɲ parakka lele.

29 A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i Gərek aye dərmak. Tə kədawa wuway haladzay. Ane tuk na, ta pəla tsəved a satay məkəde na.

30 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra malamar hay, tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka təv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.

31 Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile, ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay zay lele. Nəteye faya ta hutiye gədaɲ pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduweɲ lele. Məsəfəre Tsədaɲɲa eye a vəlawatay gədaɲ, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

32 A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a gəma i Lida.

33 Mə dəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, neɲgeye matəra eye. Məve tsamahkar neɲgeye mahəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naha aye na, a ɲgatay.

34 Piyer a gwaday: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye kar ha, lətse, zla sləlah yak.» Kwayaɲɲa Ene a lətse.

35 Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye ka barrbar i Saron aye tebiye tə ɲgatay andza niye na, ta mbədə ha mədzal gər tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweɲ.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahan

36 ɲgwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ɲgay Tabita. Tə zalay tə bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgwede: Mawene. A ndzawa i ɲgay na, ma gəma i Zope. Neɲgeye a gawa ɲgwalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay ha mətawak hay.

37 A həlay niye na, a dəd a dəvats ada a mət. A mət na, tə

bara na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.

³⁸ Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zope aye tə tsəne Piyer neŋgeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka təv i Piyer, mâ yaw. Tə gwadəy naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse təday.» Ndo neheye sulo aye ti ye ka təv i Piyer.

³⁹ Piyer a tsəne bazlam tay niye na, kwayaŋŋa a həlaw bo, ti yaw ta ndo niye hay.

Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay neŋged mədahaŋ mə dəma aye. Madakway i ŋgwas hay tə ŋgatay na, ta həndzəd naha ka təv ŋgay ta mətuwe eye. Ta bəzay ha petekəd neheye Tabita a ŋgarawa ahəl nakə neŋgeye andaya tə dəre mba aye.

⁴⁰ Tsa na, Piyer a həhar tay ahaya ndo hay tebiye abəra. A dəkw gurmets, a dıwulay naha me a Mbəlom. A mbədə me ka təv i mədahaŋ. A gwad: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka dəre. A ŋgatay a Piyer na, a lətse, a ndza.

⁴¹ Piyer a gəs na abəra mə həlay, a dzəna na mələtse ha ka mbəlom. Tsa na, a zalatay a madakway i ŋgwas niye hay ta siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta ma naha ka təv ŋgay a gay. Ti ye naha na, a gwadətay: «Anaŋ ndo kurom kə mbəl.»

⁴² Masuwayaŋ nakə a ge bo aye na, a da a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo hay

haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduwen.

⁴³ Piyer a ndza haladzay ma Zope. A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon.

10

Gawla i Mbəlom a bəzay ha bo a Korney

¹ Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, bagwar i sidzew i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay.

² Ndo niye na, a paway bəzay a Mbəlom ada a rəhaway naha gər a Mbəlom ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye ada a dıwulaway me a Mbəlom pat pat.

³ Pat wuray ta huwa ma giye bəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na, neŋgeye tə dəre. A ŋgatay a gawla i Mbəlom parakka lele faya ma diye naha a gay ka təv ŋgay. A ye naha a zalay, a gwadəy: «Korney!»

⁴ Korney a zəba ka gawla i Mbəlom niye tə madzədzere eye, a gwadəy: «Ka yaw na, labara i mey Bəy Maduwen ga?»

Gawla i Mbəlom a mbədəy faya, a gwadəy: «Mbəlom kə tsəne maduwule me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a gər haladzay. Neŋgeye faya ma dza-liye ka nəkar, ma mətsiye kar ha gər bay.

⁵ Anəke na, slər ndo hay a gəma i Zope, tâ ye tâ zalayaw a ndoweye andaya məzele ŋgay Simon̄ nakə tə zalay Piyer aye.

⁶ Nənğeye mə gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Simon̄, a lambadawa mbal. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ŋgway. Korney a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay sulo ada a zalay a sidzew nəte mə walaŋ i sidzew neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay naha faya a Mbəlom.

⁸ A ye naha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay ha a Zope.

Piyer a ŋgatay a wuye andza ma məsine

⁹ Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tədəcə eye na, nəteye huya ka tsəved faya ta diye. Magərħəpat na, nəteye faya mazlambar ta ndisliye a Zope. Ta magərħəpat eye niye Piyer nənğeye dərmağ a tsal ka gər i gay wuray fatata mata dūwulay me a Mbəlom.

¹⁰ Tsa na, may a wur faya, a say mənđe wu mənđay. Ahəl nakə faya ta deye wu mənđay aye na, wuye a gay andza məsine.

¹¹ A ŋgatay a mbəlom mahəndəka eye ada wuye faya ma mbəzlaweye abəra mə dəma. Wuye niye na, andza petekəd mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye ka dala.

¹² Mə dəma na, wu hay hal-adzay. Wu i pesl hay, gənaw hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada tə dīyeŋ hay.

¹³ Piyer a tsəne mətsike me, a gwaday: «Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kâ həpəd!»

¹⁴ Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me mənđe. Hərwi niye Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Ah! A'ay Bəy Maduweŋ ga, wu nakə tə ge faya me, ka təra tsədaŋŋa bay aye na, na nda dafa bay. A seŋ bay.»

¹⁵ Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwaday: «Wu nakə Mbəlom a gwad tsədaŋŋa eye na, kâ zəba faya andza mandzadək bay.»

¹⁶ A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayaŋŋa wu niye a ma ŋgway a mbəlom.

¹⁷ Piyer a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: «Wu nakay na ŋgatay aye na, a say məgwede mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye Korney a slər tay naha aye 6a ta tsətsah gay i Simon̄ ada nəteye anəke ka məged i məfələkwe.

¹⁸ Tə zal ta gədan, ta tsətsah hərwi məsəre ha ta dedək Simon̄ ndo nakə tə zalay Piyer aye nənğeye andaya kanaŋ daw.

¹⁹ Ane tuk na, Piyer nənğeye faya ma dzaliye ka wu nakə a ŋgatay aye. Ahəl nakə nənğeye faya ma dzaliye aye na, Məsəfəre i Mbəlom a gwaday: «Piyer, tsəne! Ndo hay anan mahkar faya ta pəliye kar.

20 Lətse, mbəzla ka təv tay. Do ta nəteye. Kâ dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa slərataya ahaya na, neŋ.»

21 Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwadətay: «Neŋ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

22 Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy i sidzew, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, ndo mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ndo i dedek ada Yahuda hay tebiye tə gwad faya neŋgeye na, lele. Gawla i Mbəlom a gwaday: “Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mâ yaw a gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye.”»

23 Tsa na, Piyer a ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvad kə ge.

Tədəcə eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta təra ta malamar hay ma məpe mədzał gər ka Yesu aye, tə laka tay ha.

24 Tədəcə taday eye na, tə ndisl a gəma i Sezare. Korney neŋgeye na, kə haya tay gər a ndo ŋgay hay, ta dzam ŋgay, nəteye faya ta həbiye.

25 Ahəl nakə tə ndisl, Piyer faya ta fələkwiye a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A gudük ka dala kame i Piyer ta mədəslay ha gər.

26 Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwaday: «Lətse, hərwi neŋ na, ndo zezen andza nəkar dərmał.»

27 Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naha na, ndo hay mahaya gər eye haladzay.

28 A gwadətay: «Sərum ha na, i may Yahuda hay mede a gay i slala mekeleŋ eye hay wal kəgəbay məndze ka təv manəte aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə deŋ ha mazəbe ka ndo neŋgeye tsədəŋŋa təbey kəgəbay mede a gay ŋgay lele bay na, kə deŋ ha andza niye bay.

29 Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumeŋ aye na, na kərah madayaw bay. Na yaw bəse. A seŋ məsəre ha, ka zalumeŋew na, hərwi mey?»

30 Korney a mbəday faya, a gwaday: «Neŋ nakə na zalaka naha aye, anəke kə ge məhəne mahkar ta bəre mahkar andza nakay, faya na duwuleye me a Mbəlom kanaŋ mə gay ga. Neŋ faya na duwuliye me na, kwayaŋŋa ndo tə peteked eye ka bo herre a yaw kame ga.

31 Tsa na, a gwedeŋ: «Korney, Mbəlom kə tsəne mađuwule me yak ada kə mətəsa ha gər tə madzəne yak nakə ka dzənawa tay ha mətawak hay aye bay.

32 A gwedeŋ slər ndo hay a gəma i Zope mata zalayaw a Simonə nakə tə zalay Piyer aye. Neŋgeye mandza eye mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simonə. Gay ŋgay na, ka me i dəlov.»

33 Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayaŋŋa

ada kâ yaw. Sisœ yak, ka tæma ka yaw bæse. Anæke nækway tebiye kanan kame i Mbəlom hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweŋ nakə a vəlaka, a gwadaka tsik aye.»

Piyer a da ha bazlam i Mbəlom

³⁴ Piyer a dazlay a mətsike me, a gwaday: «Anæke na, na sər tuk. Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ŋəna tay ha ka bo bəra bay.

³⁵ Ndo zezeŋ tebiye, kwa neŋgeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a Mbəlom ada kə ge wu nakə defek aye na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele.

³⁶ Ka sərüm ha Mbəlom a sləraw bazlam ŋgay na, a İsrayel hay ada tã huta zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye.

³⁷ Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuəbe ndo a yam a dzəhuəawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwadawatay a ndo hay: “Dzəhuəum bo a yam.” Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv mekelen eye tebiye na, ka sərüm.

³⁸ Ka sərüm ha labara i Yesu ndo i Nazaret. Mbəlom ka dzərif ha faya gədan i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Ada sa na, Yesu ka həhal gəma ha, kə ge ŋgwalak ada kə mbəl tay ha ndo neheye Fakalaw a dzawa tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neŋgeye.

³⁹ «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhəle mbəl i wu neh-eye a ge aye tebiye ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zeromezem aye. Ta kəd na, ka mayako mazləmbada eye.

⁴⁰ Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəd. Kə vələy tsəved m̄a bəzamay ha bo a nəmay ndo i maslan ŋgay hay,

⁴¹ bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye ta ŋgatay aye bay. Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala may kurre andza ndo məhəle mbəl ŋgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahan aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa sa wu məse ta neŋgeye ka təv manəte eye.

⁴² Neŋgeye a gwadamay: “Dum dumatay ha bazlam ga a ndo hay ada dumatay ha neŋ na, ndo nakə Mbəlom a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo neheye ta mət aye hay.”

⁴³ Ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya. Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye mavəla eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye

⁴⁴ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye

nəteye faya ta pay zləm a bazlam ɲgay aye tebiye.

⁴⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage Piyer aye a gatay wadəŋ wadəŋ hərwi nakə tə ɲgatay a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.

⁴⁶ Hərwi niye tə tsəne nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya ta zambadəye a Mbəlom bagwar eye.

Tsa na, Piyer a gwad:

⁴⁷ «Mata sle faya məge me ka madzəhuḅe tay ha ndo neheye anəke tə huta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza nəkway na, wuye mey?»

⁴⁸ Tsa na, a gwadətay: «Dzəhuḅum tay ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo niye hay ta tsətsah faya mâ ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a datay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

¹ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na, ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbəlom dərmak.

² Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye neheye Yahuda hay aye tə gay me a Piyer.

³ Tə gwadəy: «Ka ye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda

hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na, hərwi mey?»

⁴ Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay hus ka mandəve aye. A gwadətay:

⁵ «Kurre eye na, neŋ ma gəma i Zope. Ahəl nakə neŋ faya na dūwuliye me aye na, wuye a geŋ andza məsine. Na ɲgatay a wuye faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza peteked mafətəla eye, bagwar eye, magəsa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. A yaw na, bəse ta təv ga.

⁶ Na zəba dəre a dəma ada na ɲgatay a wu i pesl hay, a gənaw hay, wu neheye tə va tə huf aye, ada dīyeŋ hay.

⁷ «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gwedəŋ: “Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kâ həpəd!”

⁸ «Na mbədəy faya, na gwadəy: “Ah! A’ay Bəy Maduweŋ, dādā na həpəd wu nakə tə ge faya me aye kəgəbay wu nakə tsədəŋŋa bay aye na, na həpəd dādā bay.”

⁹ «Na tsəne mətsike me sa, a gwedəŋ: “Wu nakə Mbəlom a gwad tsədəŋŋa aye na, kâ zəba faya andza mandzadək bay.”

¹⁰ A mesəŋ ha bazlam sik mahkar. Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

¹¹ «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha kwayaŋŋa a həlay niye a gay nakə nəmay

mə dəma aye. Tə slərataya ahaya abəra ma Sezare.

12 Məsəfəre Tsədanña eye a gwedəñ: “Ka ge mahonok bay, do bəse.” Malamar neheye məkwa na həlataya ahaya kanan aye na, tə laka ga ahaya a Sezare ada nəmaa ye a gay i Korney ta nəteye tebiye.

13 Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ɲgatay a gawla i Mbəlom aye. Gawla i Mbəlom a gwaday: “Slər ndo a Zope, t̄a ye t̄a zalayaw a Simon nakə tə pa faya məzele Piyer aye.

14 Ki yaw na, ma tsikakeye bazlam i mətəme ada a ndo yak hay tebiye.”

15 «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre Tsədanña eye a mbəzlaw fataya andza nakə a mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye.

16 Wu nakə Bəy Maduweñ a tsik ahəl niye na, a meñaw a gər: “Yuhana a dzəhuḅ tay ha ndo hay na, a yam dekdek tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuḅiye kurom a Məsəfəre Tsədanña eye.”

17 Ta dedek, Mbəlom kə vəlata y Məsəfəre ɲgay, andza nakə a vələkway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduweñ Yesu Kəriste aye. Neñ d̄a məgay me a Mbəlom na, neñ way?»

18 Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha mañgok a Piyer sa bay. Ta zambad̄ay a Mbəlom, tə gwad̄: «Mbəlom kə vəlata y tsəved̄ a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye mambəd̄e ha mede tay ada t̄a huta sifa nakə dedek aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Añtiyos

19 Ahəl nakə tə kəf Etiyen aye na, ta dazlay məgatay d̄əretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a gəma mekeleñ eye hay. Siye hay mə walañ tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a gəma i Añtiyos. Ane tuk na, nəteye niye hay tə dawatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay dekdek.

20 Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a Añtiyos. Ti ye tə datay ha labara i Bəy Maduweñ Yesu a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye dərma k.

21 Gədan̄ i Bəy Maduweñ andaya fataya. Hərwi niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduweñ.

22 Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tə tsəne labara i malamar neheye ma Añtiyos aye na, tə slər Barnabas ka təv tay.

23 Barnabas a həl bo, a ye a dəma, a ye naha a ɲgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ɲgama ka ndo məpe mədzal gər aye na, a ȳay a gər haladzay. Tsa na, a vəlata y gədan̄ a nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəved̄ i Bəy Maduweñ.

24 Andza niye, Barnabas na, ndo lele eye. Neñgeye maraha eye ta Məsəfəre Tsədanña eye ada kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah,

tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ.

²⁵ Ma dəba eye na, Barnabas a həl bo a ye a gəma i Tarsis mata pəlaw Sol.

²⁶ A ndisl naha a dəma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo sala-may a Aŋtiyos. Nəteye sala-may tə ndza ma Aŋtiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta tətik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma Aŋtiyos.

²⁷ Pat wuray na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə həl bo abəra ma Zerozelem, ti ye a Aŋtiyos.

²⁸ Ndo nəte mə walaŋ tay məzele ŋgay Agabus, a da ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋna eye, a gwad: «Məndərzlaŋ ma giye ka məndzibəra tebiye.» Slala i məndərzlaŋ niye na, kə ge ahəl nakə Kələd nəngeye bəy i Roma aye.

²⁹ A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwad: «Kwa way mâ vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi məsləre tay naha madzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.»

³⁰ Tsa na, ta tsakal wu, tə sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye tə həlay i Barnabas tə Sol.

12

Tə kəd na Yakuba ada tə gəs Piyer

¹ A həlay niye na, bəy nakə tə zalay Herod aye a pa bo

ka məgatay dəretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

² A kəd na Yakuba malamar i Yuhana ta maslalam.

³ A zəba faya ka məkədə Yakuba nakə a kəd na aye, a yay a gər a Yahuda hay. A gəs na Piyer a həlay i magurlom nakə tə zalay magurlom i pen nakə tə kwasa ha bay aye.

⁴ Herod a gəs na Piyer na, a pa na a daŋgay. A həl sidzew hay fad fad madzəga fad matsəpe na. A dzala mə gər ŋgay na, aza mâ gəsa ahaya kame i ndo hay ma dəba i magurlom ada ma geye sariya.

⁵ Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma daŋgay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom pat pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a təma ahaya Piyer abəra ma daŋgay

⁶ Ta həvad eye niye dəre ma ta tsadiye na, Herod ma ta geye sariya a Piyer kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i sidzew hay sulo. Nəngeye madzawa eye tə tsalalaw hay sulo ada sidzew mekeleŋ eye hay sulo faya ta tsəpiye məged i gay i daŋgay niye.

⁷ Kwayaŋna gawla i Mbəlom a yaw a gay nakə Piyer mə dəma aye, wuye a dəv dzaydzay mə gay niye. Gawla i Mbəlom a lamay a Piyer, a daŋgwazla ha, a pədeke ha. A gwaday: «Lətse bəse!» Tsa na, tsalalaw hay

ta ngəzlah ndəruts ndəruts abəra mə həlay.

⁸ Tsa na, gawla i Mbəlom a gwadəy: «Pa wu i bəzay i hud yak ada bər tahərak yak a sik.» Piyer a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwadəy sa: «Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peñ bəzay.»

⁹ Piyer a zəngal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i daŋgay. Kə dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye dedək na, kə dzala ha bay. A dzala ha mə gər ŋgay na, məsine a gay.

¹⁰ Tə tawadəw abəra ka sidzew neheye ka maged makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə ndislew ka maged i bəre nakə madayaw a walaŋ gay aye. Tə ndisl naha faya na, maged niye a həndək bo mahəngəye bətaŋ kame tay. Tsa na, tə ndohwaw abəra. Ti ye ka tsəved na, kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.

¹¹ Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwad: «Anəke na, na sər ta dedək Mbəlom kə sləraw gawla ŋgay ka təv ga, kə təma ga ahaya abəra mə həlay i bəy Herod ada mə dəretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məgeŋ aye.»

¹² Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə dəma na, ndo hay mahaya gər eye haladzay,

nəteye faya ta dūwuleye me a Mbəlom.

¹³ Tsa na, Piyer a ye naha a fay a maged. Ndo i məsler dem eye, məzele ŋgay Rodi a tsəne, a həndzəd naha ka maged hərwi mahəndəke abəra ma maged.

¹⁴ A tsəne mətsike me i Piyer na, a sər ha bədiday ŋgay. Dərev ŋgay a ŋgwasə haladzay. Ka həndək abəra mə gay sa bay. Duh a hway mata datay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.

¹⁵ Tə gwadəy: «Gər a vuwaka daw?»

Ane tuk na, a gwadatay sa: «Ta dedək Piyer ma bəra, maraw me bay.»

Tə gwad: «Agəla ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»

¹⁶ Piyer na, neŋgeye faya ma feye a maged huya. Ta həndək abəra ma maged na, tə ŋgatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərbaəkka.

¹⁷ A gatay kət kət tə həlay, t̄a bəbəl wuray bay, t̄a ndza d̄ikd̄ik. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy Maduweŋ a laka ahaya abəra mə gay i daŋgay aye. A gwadatay sa: «Dumay ha a Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv eye.

¹⁸ Dəre a tsədə na, sidzew hay ta ŋgatay a Piyer bay. Wadəŋ wadəŋ a ge mə walaŋ tay haladzay. Ta tsətsah ka bo mə walaŋ tay, tə gwad: «Piyer a təra mey?»

* 12:17 Kanaŋ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

19 Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma daŋgay na, a gwadatay a ndo hay: «Dum ta pələm ahaya.» Ndo hay ti ye ta pələ na, ta huta na bay. A zalatay a ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwadatay a ndo hay: «Kəđum tay ha sidzew neheye abəra mə dəma.»

Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə dəma tsakway.

Məmətə i Herod

20 Ndo i wuzlahgəma i Tir ta Sidon tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu mənday tay na, mə dəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i Tir ta Sidon. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweye andaya məzele ŋgay Bəlastus, neŋgeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod, mâ ye mâ gwaday: «Barakwa məndze zay mə walaŋ kway.»

21 Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a dəma tuk. Pat eye niye na, Herod a pa ka bo peteked i mələve bəy ŋgay. A ndza ka təv məndze i bəy ŋgay, kame i ndo hay tebiye. A tsikatay bazlam neheye a ləva ha bo aye.

22 Tsa na, ndo hay ta wuda haladzay, tə gwad: «Maa tsik me na, mbəlom bəna ndo zezeŋ bay!»

23 Herod a tsəne andza niye na, a dəslyay ha gər a bo, kə dəslyay ha gər a Mbəlom bay.

Kwayaŋŋa gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, səŋ hay tə way a hud. Tsa na, a mət.

24 Azlakwa düh, bazlam i Mbəlom a dā a zləm kame kame haladzay.

25 Barnabas tə Sol ta ndəv ha məslərə tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye na, ta mbəda gər a Aŋtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka həlay.

13

Məsəfərə Tsədaŋŋa eye a zla Barnabas tə Sol

1 Ahəl niye mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i Aŋtiyos aye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslaŋ eye niye hay na, Barnabas, Simeyən nakə tə zalay Zeŋzeŋ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Man-ayen ndo nakə ta həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba aye, ada Sol. Herod a ləvawa na, gəma i Galile.

2 Pat wuray nəteye faya ta dəsleye ha gər a Bəy Maduweŋ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfərə Tsədaŋŋa eye a gwadatay: «Pum tay ha Barnabas tə Sol təv tay wal hərwi məge məsler ga nakə na zalatay faya aye.»

3 Ta ndəv ha daliyam tə maduwule me na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipəre

⁴ Andza nakə Məsəfəre Tsədanğa eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə dəma na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ha a gəma i Sipəre gəma nakə ma wuzlah i dəlov aye.

⁵ Tə ndisl a gəma wuray tə zalay Salamin na, tə pa bo ka mədə ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.

⁶ Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos. Mə dəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Ndoweye niye na, neŋgeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwad neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

⁷ A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlov nakə tə zalay Sipəre aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Neŋgeye na, a tsah lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl naha na, a zalatay hərwi a say tã tsikay bazlam i Mbəlom.

⁸ Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərma aye, a ye a gaw maləved ka təv i bəy. A say bəy m̄a təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu bay.

⁹ Məsəfəre Tsədanğa eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərma. A ndazl na maharam niye.

¹⁰ Tsa na, a gwadatay: «Nəkar ndo nakə bəbək mə bo yak haladzay aye ada nəkar

sewed eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw. Wu nakə lele aye na, ka nay dəre tebiye. Nəkar na, a saka matəra ha bazlam i Bəy Maduweŋ maraw me na, hərwi mey?

¹¹ Tsəne, anəke! Bəy Maduweŋ ma giye fakaya mevel. Ma təriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka ŋgateye a pat sa bay.»

Tsa na, kwayanğa Elanas a ge guluf dedek tətərgam həvad. A ŋgatay a dəre bay. A mbədə bo tewelevəle mapəle ndo məgəsay həlay.

¹² Bəy niye a ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi matəlike i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweŋ aye kə gay hərbaəkka.

Barnabas tə Pol ma Aŋtiyos i Pizidi

¹³ Pol ta ndo ŋgay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə dəma na, Yuhana Markus a gər tay ha, a mbədə gər a Zerzelem.

¹⁴ Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye abəra mə Perge, ti ye a Aŋtiyos ka dala i Pizidi ta tsəved. Pat i mazəzukuw bo na, ti ye a gay i mađuwule me. Ti ye naha tə ndza ka dala.

¹⁵ Ti ye naha na, faya ta dzanğateye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzenge na, bəy hay i gay i mađuwule me niye tə gwadatay: «Malamar ga

hay, taçə bazlam kurom andaya mətsikatay a ndo hay hərwi məvəlatay gədañ na, ka slumeye faya mətsike me anəke tuk.»

16 Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gatay həlay kət kət, andza məgwədə: «Ndzum dikdik.» A gwadətay: «Nəkurom ndo i İsrayel hay ada ta nəkurom siye i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərmak. Pumay zləm a bazlam nakə na tsikakumeye.

17 «Mbəlom kway nəkway ndo i İsrayel hay kə pala bəba tətə kway hay ahəl niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədañ i həlay ŋgay.

18 Mbəlom kə gatay gər ma kəsaf məve kuro kuro fad.

19 Ma dəba eye na, ka bəbazl tay ha gəma hay tasəla abəra ka dala i Kanan. A vələtay dala niye a ndo ŋgay İsrayel hay andza i tay wu tay.

20 Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve kuro kuro fad gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay a bəba tətə kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye.

21 «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vələtay Sayul, wawa i Kis, ma ləver i Bendzamenj. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro fad.

22 «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwad: “Na sər ha Davit wawa i Zese, neŋgeye na, a yeñ a gər. Ma giye na, wu nakə a señ aye tebiye.”»

23 Pol a gwadətay sa: «Ndo nəte mə walañ i gwala i Davit hay Mbəlom a pa na ndo mətəme tay ha İsrayel hay na, Yesu. Ba kə tsik kurre, a gwad ma vəliye.

24 Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuə ndo a yam kə də ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i İsrayel hay tebiye tə mbəda ha mede tay ada tə dzəhuə bo a yam.

25 A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuə ndo a yam ma ndəviye ha məsler ŋgay aye na, a gwadawa: “Ka dzalum mə gər kurom, neñ na, way? Neñ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbumeye bay. Ane tuk na, tsənum: Neŋgeye na, ma deyeweye kame ga. Neñ na sla də kwa məpəlay ha ləber i tahərak ŋgay bay.”

26 «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye, Mbəlom a sləraw labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye.

27 Andza niye, ndo i Ze-rozelem hay ta bəy tay hay, Yesu neŋgeye way na, ta sər ha bay. Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə dzaŋgawa pat i mazəzukuw

bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə tə kəd Yesu aye na, bazlam i ndo i mədə ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk.

28 Kwa tadə ta huta faya abəra mənese nakə da məkədə aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat mâ kəd na ka mayako mazləmbada eye.

29 Tə ge wu nakə Derewel i Mbəlom a da ha ka gər ŋgay aye. Ma dəba na, ti ye tə mbəzla ahaya mədəhanj i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay.

30 Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla ahaya abəra ma mədəhanj.

31 Ma məhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta təra ndo məhəle mbal ŋgay hay kame i ndo i İsrayel hay.

32 «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara Ŋgwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlateye a bəba tətə kway hay aye na,

33 kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra ma mədəhanj. Mawatsa eye mə Derewel i Dəmes hay 2, a gwad:

“Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.*”

34 «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədəhanj. A da ha kurre, a gwad ma ziye

ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwad:

“Na ta vəlakumeye wu nakə tsədanŋa eye ada dedek eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwaday na vəlakeye aye.†”

35 «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwad:

“Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak mâ ze ma tsəvay bay.‡”

36 «Davit a həlay i məndze ŋgay na, kə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dəba eye Davit a mət. Ta la na ka təv i bəba tətə ŋgay hay ada kə ze ma tsəvay.

37 Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədəhanj aye na, kə ze ma tsəvay təbey.

38 «Malamar hay, sərüm na, nəmay faya nəmaa dəkumeye ha Mbəlom a pəsətay ha mezeleme i ndo hay na, hərwi Yesu.

39 Ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ŋgay tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neŋgeye na, gədanj ŋgay andaya məpəsakum ha mənese bay.

40 «Gum metsehe, wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, mâ ndzakum a gər bay. Tə watsa na, tə gwad:

41 “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka dzalumeye ha faya bay

* 13:33 Dəmes hay 2.7. † 13:34 Ezay 55.3. ‡ 13:35 Dəmes hay 16.10.

kwa tadə ndəray mâ
təkərakum aye.

Zəbum, nəkurom neheye ka
zəbum ka bazlam ga
andza wu lele aye bay
aye,

mâ gakum hərḅaḅəkka, dum
mətum. §”»

42 Pol ta Barnabas ta ndəv
ha bazlam tay na, ti yaw
abəra mə gay i maḁuwule me.
Ti yaw abəra na, ta tsətsah
fataya, tə gwadətay: «Mumaw
pat i mazəzukw bo mekeleḅ
eye sa ada ka tsikumameye
ka gər i labara nakay sa.»

43 Ahəl nakə ndo hay faya
ta ḅgəniye gər aye na, Yahuda
hay haladzay ta ndo neheye
tə ḁəslaway ha gər a kule
i Yahuda hay aye, tə patay
bəzay a Pol ta Barnabas. Pol
ta Barnabas tə vələtay gədaḅ
hərwi ada tâ gər ha ḅgwalak i
Mbəlom sa bay.

44 Pat i mazəzukw bo
mekeleḅ eye a slaw na,
həlay a vay a ndo i gəma
niye hay tebiye tə haya gər
hərwi mətsəne bazlam i Bəy
Maduweḅ.

45 Siye i Yahuda hay tə
ḅgatay a ndo neheye hay
haladzay tə haya gər aye
na, a ndalatay haladzay. Tə
ge fataya sələk. Ta dazlay
mətsike wu nakə lele bay aye
ka Pol ada tə tsadəy pələslesle.

46 Pol ta Barnabas tə
tsik me tə zluwer eye bay
tebiye, tə gwadətay: «Həḅe
nəmaa ḁakumeye ha bazlam i
Mbəlom na, a nəkurom təday.
Ane tuk na, ka dzalum na,
lele bay nakə kâ hutum sifa

nakə ma ndəviye bay aye.
Anəke na, nəmaa diye wu
may, nəmaa ta ḁateye ha a
ndo neheye Yahuda hay bay
aye.

47 Bəy Maduweḅ a
gwadamay na, kəkay? A
gwad:

“Nəkar na, na pa kar andza
dzaydzay ma ḁəvateye
a ndo i məndzibəra hay
tebiye,

hərwi ada kâ ye ka təv
neheye ḁəreḅ eye ka
tsikatay a ndo hay,

neḅ Bəy Maduweḅ na
mbəliye* tay ha na,
kəkay?”»

48 Ndo neheye nəteye
Yahuda hay bay aye, tə tsəne
bazlam niye na, ḁərev tay a
ḅgwasə haladzay, a yatay a
gər. Ta dazlay a mazambadəy
a bazlam i Bəy Maduweḅ.
Ndo neheye Mbəlom a pala
tay ha hərwi məhute sifa
nakə ma ndəviye bay aye na,
nəteye tebiye tə dzala ha ka
Mbəlom.

49 Andza niye, bazlam i
Mbəlom a ḅgəna gər ka gəma
niye tebiye.

50 Ane tuk na, Yahuda hay
tə patay me a ḅgwas zlele
eye neheye tə ḁəslaway ha
gər a Mbəlom aye ta ndo ne-
heye bagwar eye, tə gatay
ḁəretsətseh a Pol ta Barnabas.
Ta həhar tay ha abəra ka dala
niye.

51 Pol ta Barnabas ta tətək w
ha burhway i gəma tay abəra

ka sik tay.† Ti ye a gəma wu-
ray tə zalay Ikoniyom.

⁵²Ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu neheye tə zaw ma
Añtiyos aye na, dərev tay a rah
ta mənğwese ada ta Məsəfəre
Tsədanğa eye.

14

*Pol ta Barnabas ma
Ikoniyom*

¹ Pol ta Barnabas tə husa a
Ikoniyom na, ti ye tə fələkwa a
gay i mađuwule me i Yahuda
hay andza nakə ma Añtiyos
aye dərmak. Ta tətikatay
bazlam i Yesu a ndo hay.
Yahuda hay haladzay ta ndo
neheye Yahuda hay bay aye tə
dzala ha ka Yesu.

² Ane tuk na, Yahuda ne-
heye ta təma bazlam i Yesu
bay aye na, tə patay me a ndo
neheye Yahuda hay bay aye
hərwi ada tə dzala wu nakə
lele bay aye ka ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu.

³ Duh Pol ta Barnabas tə
ndza ma Ikoniyom haladzay.
Tə tsikatay me tə zluwer eye
bay ka gər i Bəy Maduweñ. Tə
dəwa ha ɲgwalak ɲgay ada bəy
Maduweñ na, a vəlawatay
gədañ ka mäge masuwayañ
hay hərwi məde ha bazlam
tay nakə faya ta tsikiye na,
dedek.

⁴ Ndo i gəma niye hay ta
ɲgəna sulo. Ndo siye hay
nəteye ta diye i Yahuda hay,
siye hay ta diye i ndo i maslañ
i Yesu hay.

⁵ Tsa na, Yahuda siye hay
ta ndo neheye nəteye Yahuda
hay bay aye, tə ləva bo hərwi
mäge dəretsətseh a Pol ta
Barnabas ada məkəde tay ha
abəra mə dəma tə kwar.

⁶ Pol ta Barnabas tə sər, ta
kədiye tay ha na, ta hway. Tə
zla tsəved nakə a ye a gəma
i Listəre ada a ye a gəma i
Derbe. Gəma neheye sulo aye
na, ka dala i Likawni sala-
may.

⁷ Tə dəwa ha Labara
Nğwalak eye ka dala eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

⁸ Ma gəma i Listəre na,
ndoweye andaya matəra eye
mə sik. Neñgeye matəra eye
kwa ka məwe ɲgay. Kə lətse, ki
ye dəda tə sik ɲgay bay.

⁹ Pat wuray na, neñgeye
faya ma pay zləm a ba-
zlam i Pol, Pol a zəba faya.
Kwayaɲña Pol a sər neñgeye
na, tsəved andaya məmbəle
ha hərwi kə pa mədzal gər ka
Yesu.

¹⁰ Pol a tsikay me ta mag-
ala, a gwaday: «Lətse tə sik
yak dzək lele.» Tsa na, a
lətse tsəkwađ, a mbərəzla tə
sik ɲgay. A pa bo ka mede
duwak duwak.

¹¹ Ndo hay tə ɲgatay a wu
nakə Pol a ge aye na, ta wuda
tə bazlam i gəma tay Likawni,
tə gwad: «Mbəlom hay ta təra
andza ndo zezeñ, ta mbəzlaw
ka təv kway.»

¹² Tə pa məzele ka Barn-
abas «Zeus», mbəlom tay

† 13:51 Matətəkw ha burhway abəra ka sik andza məgwede Pol ta Barnabas ta giye
wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətsa
fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye.

* 14:12 Mə kule i Gərek hay na, Zeus
neñgeye bəy i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslañ.

ada ka Pol «Hermes»* hərwi neŋgeye na, ndo i maslaŋ.

¹³ Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye bəse ka tsəved məfələkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay niye a ye a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka maged i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tâ vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vələwa kəriye a mbəlom tay aye.

¹⁴ Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta ŋgurada ha peteked tay, ti ye a walaŋ i ndo niye hay, ta wuda, tə gwadatay:

¹⁵ «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezeŋ hay andza nəkurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Ŋgwalak eye ada mədəkum ha na, gərūm ha kule kurom neheye ŋgama andaya mə dəma bay aye. Ada mbədumaw me ka təv i Mbəlom ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye nakə a ge magərmbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə dəma aye tebiye.

¹⁶ Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tâ pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye.

¹⁷ Ane tuk na, kə datay ha a ndo hay na, neŋgeye andaya ta nəteye. A datay ha na, ta ŋgwalak ŋgay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw

yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a ŋgwasakum ha dərev kurom.»

¹⁸ Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkəde tay sla niye huya.

¹⁹ A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma Aŋtiyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi mədəke na. Tə vaha na dəreŋ abəra mə walaŋ gay. Tə dzala na, tə gwad ma giye kə mət.

²⁰ Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəda gər a walaŋ gay. Tədə eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a Aŋtiyos

²¹ Pol ta Barnabas tə ndisl naha a dəma na, tə da ha Labara Ŋgwalak eye mə walaŋ i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzal gər ka Yesu. Ma dəba eye na, ta mbəda gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a Ikoniyom. Ti ye abəra ma Ikoniyom, ti ye a Aŋtiyos i Pizidi.

²² A gəma nakə ta ndisl a dəma aye na, tə vələwatay gədaŋ a dərev a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwadawatay: «Ka deyekweye a Bəy i Mbəlom na, kuton

ka sakweye dəretsətseh haladzay.»

²³ Tə pala ndo hay mə walaŋ tay, ta təra tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta dıwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduweŋ nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

²⁴ Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli.

²⁵ Ti ye naha tə da ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya.

²⁶ Tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a Anŋiyos. Anŋiyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə dəma aye hərwi ada mə vəlatay ŋgwalak ka məge məsler ŋgay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

²⁷ Tə ndisl naha a Anŋiyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkətatay tsəved a ndo neheye Yahuda hay bay aye ka məpe mədzal gər ka Yesu aye dərmak.

²⁸ Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Anŋiyos.

15

Məkəde wuway ka mədəse bo

¹ Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Anŋiyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətikatay a malamar hay. Tə gwadətay: «Ka dəsum bo

andza i bazlam i Musa ma-pala eye nakə a tsik aye bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

² Pol ta Barnabas, tə gwadətay: «Ka tsikum andza niye na, ka rawum me.» Bazlam niye a zlatayaw məkəde wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwad: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada ta siye i ndo i Anŋiyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i maslaŋ hay ada ta madugula hay.»

³ Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəna tay ha hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy Maduweŋ aye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na, dərev tay a ŋgwasa, a yatay a gər haladzay.

⁴ Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu, ndo i maslaŋ hay ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge ta nəteye aye.

⁵ Ane tuk na, siye i ndo neheye ta təra nəteye ma bəruk i Farisa hay ta təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, tə gwad: «Kutoŋ ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta təra ndo məpe mədzal

gər hay ka Yesu aye na, tâ dəs bo ada tâ rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»

⁶ Ndo i maslañ hay ta madugula hay tə haya gər hərwi mazəbe ka bazlam eye niye.

⁷ Tə kəd wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a gwadatay: «Malamar ga hay, ka sərüm ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nâ datay ha Labara Nğwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tâ tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bədfaw?

⁸ Mbəlom nakə a sər dərev i ndo zezeñ aye kə datay ha na, ka təma tay ha. Na gwad kə vəlatay Məsəfəre Tsədanña eye andza nakə a vəkaway ahəl niye aye bədfaw?

⁹ Ka nğəna ha ka bo abəra nəteye tə nəkway bay. A təra ha dərev tay tsədanña na, hərwi nakə tə dzala ha aye.

¹⁰ Anəke a sakum məgatay kutoñ a ndo məpe mədzal gər neheye tə pa mədzal gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na, hərwi mey? Kwa bəba tətə kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kâ dzum ha Mbəlom bay.

¹¹ Dzalakwa ha düh na, Bəy Maduweñ a təma kway ha na, ta nğwalak nğay andza nakə a təma tay nəteye.»

¹² Ndo hay tebiye tə ndza dīkdīk. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay masuwayañ

ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹³ Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwadatay: «Malamar gay hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday.

¹⁴ Piyer ka təkər ma kəkay nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bərük kway a dazlay mba aye na, 6a tsiy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi ada tâ təra ndo nğay hay.

¹⁵ Bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:

¹⁶ «Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.

Ane tuk na, aza kame, na ta dəzliye na.

Kwa kə nas bəbay na, na lambadiye na.

¹⁷ Hərwi ada siye i ndo hay tebiye tâ pəla ga, ada ndo i gəma hay tebiye dərmaç.

Nakay na, wu nakə Bəy Maduweñ a tsik aye.*

¹⁸ A dā ha wu neheye na, kurre.»

¹⁹ Hərwi niye, Yakuba a gwadatay sa: «Na dzala na, kâ kwasakwatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay.

²⁰ Watsakwatay naha hərwi məgwədə tay na, kâ həpədum slo nakə ndo hay tə kəday a kule aye bay. Hərwi slo niye na, tsədanña bay. Tâ ge mezeleme bay. Wu nakə

* 15:17 Amos 9.11-12.

ta mburod mamburode aye na, tâ hêpêd slo eye bay, kâ ndayum bambaz bay.†

21 Hêrwi bazlam i Musa ma-pala eye na, zla anêke bay, ndo hay faya ta diye ha mē walaŋ i gay ada mē gay i mađuwule me i Yahuda hay pat i mazəzukuw bo pat pat.»

Derewel i məvəle gədan

22 Ndo i maslaŋ hay ta madugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tē ma ha ka bo bazlam, tē gwad: «Palakwa ndo hay mē walaŋ tay ada kâ slarakwa tay ha a Anŋiyos tē Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tē zla Yuda nakə tē zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo aye nəteye bagwar eye hay mē walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

23 Tē watsa derewel, tē vələtay a həlay. Tē watsa derewel eye niye na, tē gwad:

«Nəmay ndo i maslaŋ hay ta madugula hay, nəmay na, malamar kurom hay. Nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekeleŋ eye hay ma Anŋiyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

24 «Nəmaa tsəne ndo siye hay mē walaŋ may ta ye naha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tē bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweŋ nəmaa vələtay naha tsəved bay.

25 Hêrwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məsləre tay naha. Ta lakiye naha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas.

26 Nəteye neheye ta səkəm ha məsəfəre tay hêrwi məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye.

27 Nəmaa sləriye naha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a derewel nakay aye.

28 «Məsəfəre Tsədanŋa eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwad: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye dekdek tsa.

29 Kâ hêpêdum slo neheye ta təzay a kule aye bay, kâ ndayum bambaz bay, kâ hêpêdum slo i wu neheye ta mburod mamburode aye bay, kâ gum mezeleme bay‡. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malamar kurom hay, nəmaa tsikakum naha me.»

30 Tē vələtay derewel niye a ndo neheye tē slər tay ha aye. Ti ye, tē ndisl a Anŋiyos na, tē hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tē vələtay derewel niye.

31 Tē dzanŋa na derewel niye na, a vələtay gədan hal-adzay, dərev tay a ŋgwasa.

32 Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye, tē pa

† 15:20 Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16. ‡ 15:29 Zəba mē Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tē watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

bo ka mətšike bazlam i mävəlatay gədaŋ a malamar hay məndze haladzay. Tə vəlatay gədaŋ məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

33 Tə ndza ma Aŋtiyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malamar hay tə tsikatay me, tə gwadatay: «Dum tə zay hərwi ada tã maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.»

[34 Ane tuk na Silas na, a gwad ma ndziye mə dəma.]

35 Pol ta Barnabas tə ndza ma Aŋtiyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tətikawatay a ndo hay ada tə dawa ha Labara Nğwalak eye i Bəy Maduweŋ a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta nğəna gər

36 Ma dəba eye na, Pol a gwaday a Barnabas: «Anəke na, mbədama gər ta zəbamatay dərə a malamar hay ma gəma neheye ka dəma ha bazlam i Bəy Maduweŋ mə dəma aye hərwi məsərə nəteye andaya zay bəbay daw?»

37 Barnabas a gwaday faya ayaw a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka həlay.

38 Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mã zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə mahəhele tay neheye faya ta həhaliye na, kə ge məsler ta nəteye sa bay.

39 Tə kəf wuway haladzay. Tsa na, Pol ta Barnabas ta nğəna gər. Barnabas a zla

Markus, tə həl bo ti ye a Sipəre.

40 Pol na, neŋgeye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dıwulay me a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mã gatay nğwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl bo, ti ye.

41 Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

1 Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listəre. Mə dəma na, ndoweje andaya kə pa mədzal gər ka Yesu, məzele nğay Timote. May nğay na, dem i Yahuda hay, ka tərə ndo məpay bəzay a Kəriste. Ane tuk na, zal nğay, bəba i Timote na, Gərek hay.

2 Timote na, malamar neheye ma Listəre aye ada ma Ikoniyom aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay.

3 A say a Pol məzle na ta diye ka bo dziye. A zla na, a dəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye. Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay.

4 Ahəl nakə ta diye na, ti ye ka gəma ka gəma. Tə dətay ha bazlam neheye ndo i maslaŋ i Yesu hay ta madugula hay ma Zerozelem tə tsik aye. Ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Rəhumay ha gər lele.»

5 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədaŋ ada ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

⁶ Ma dəba eye na, a satay mede mata da ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi. Ane tuk na, Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a gwadatay: «Kâ yum bay.» Tsa na, tə tas abəra ma gəma i Firigiya ada Galat.

⁷ Ahəl nakə tə ndisl a gəma i Mizi aye na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Ane tuk na, Məsəfəre i Yesu kə vələtay tsəved mede a dəma bay.

⁸ Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma i Tərowas.

⁹ Ta həvad na, məsine a gay a Pol. A ŋgatay a ndo i Masedowan, malətsa eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwaday: «Tasaw a Masedowan, ta məmay bo tey!»

¹⁰ Ma dəba i məsine niye na, kwayaŋŋa nəmaa pəla tsəved mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta dedək Mbəlom a zalamay mata da ha Labara Ŋgwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ

¹¹ Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayaŋŋa a Samotəras ta wuzlah i yam. Tədœ eye na, nəmaa həndzəd a Neyapoli.

¹² Abəra mə dəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahgəma nakə a ze siye hay ka dala i Masedowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walaŋ gay niye.

¹³ Pat i mazəzukw bo na, nəmaa yaw abəra mə walaŋ gay, nəmaa ye ka me i ma-gayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutiyə təv maduwulay me a Mbəlom i Yahuda hay. Ŋgwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa ndisl naha a dəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.

¹⁴ Mə walaŋ i ŋgwas niye hay na, ŋgwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw abəra ma gəma i Tiyatir. A səkəmawa petekəd lele eye hay, ndozza mə luma. Neŋgeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom. Bəy Maduweŋ a həndəkay ha dərev hərwi ada mâ pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha.

¹⁵ Pol a dzəhu6 ha a yam ta ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye. Lidiya a gwadatay: «Tədə ka dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta dedək na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kutoŋ, ta təma məndze mə gay ŋgay.

Tə gəs Pol ta Silas a daŋgay

¹⁶ Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i maduwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ŋgay, a tsikawa wu nakə ma deyeweye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ŋgay nakə a tsikawa aye.

¹⁷ A dazlay məpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwadawa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya

ta dākumeye ha tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.»

18 A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.

Ka mandəve eye na, a ndalay a Pol. A mbəda bo ta təv i dem niye, a ngəraz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwadəy: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayanña məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.

19 Ndo i gay ngay niye hay tə ngatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay.

20 Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naha, tə gwadətay: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaweeye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay,

21 ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay tə vəlakway faya tsəved məpay bəzay bay aye.»

22 Ndo hay tebiye ta mbəda fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petekəd abəra ka Pol ta Silas, tə gwadətay: «Ndabum tay ha ta mandalaḡa.»

23 Tə ndaḡa tay ha ledədə. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a daŋgay. Tə gwadəy a ndo matsəpe gay i daŋgay: «Tsəpa tay ha lele.»

24 Ndo matsəpe gay i daŋgay a tsəne andza niye na, kwayanña a ye a pa tay ha a hud i gay i daŋgay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.

25 Magərhəvad a ge na, Pol ta Silas tə duwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambadəy a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma daŋgay aye nəteye faya ta piye fataya zlam.

26 Ahəl nakə nəteye faya ta giye dəmes aye na, kwayanña dala a ḡəl. A ḡəl ha gay i daŋgay niye hus ka mədok eye. Məged i gay i daŋgay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo neheye ma daŋgay aye ta ngəzlah abəra mə sik tebiye.

27 Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a pədəke abəra ka məndzəhəre. A ngatay a məged i gay i daŋgay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla maslalam ngay a say məkədə bo ngay abəra mə dəma, hərwi a dzala a gwad ma giye na, ndo neheye mə gay i daŋgay aye ta hway.

28 Pol a ngatay na, a wuda ta gədaŋ ngay peteh, a gwadəy: «Kā kəd bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kanan, ndəray ka hway bay.»

29 A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a hud i gay i daŋgay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye naha, a kal ha bo kame i Pol ta Silas.

30 Tsa na, a həlatay ahaya abəra mə gay i daŋgay, a tsətsah fataya, a gwadətay: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»

31 Ta mbədəy faya, tə gwadəy: «Dzala ha ka Bəy Maduweŋ Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.»

32 Tə tsikay bazlam i Bəy Maduweñ ada a ndo neheye mə gay ɲgay aye tebiye.

33 Tsa na, ndo matsəpe gay i daɲgay niye a həl Pol ta Silas ta həvad eye niye, a ye a baratay na mbəlak i məndebe tay nakə tə ndaɓa tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhuɓ ha ndo niye a yam ta ndo i gay ɲgay hay tebiye.

34 Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ɲgay. A vələtay wu mənday, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ɲgay hay tebiye, dərev tay a rah ta məɲgwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.

35 Dəre a tsada na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe gay i daɲgay, ta gwaday na, m̄a gər tay ha Pol ta Silas abəra ma daɲgay.

36 Ndo matsəpe gay i daɲgay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwaday: «Bagwar i Roma hay ta sləraw ndo hay, tə gwedeñ na, n̄a gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye ma-dayaw abəra ada dum kurom tə zay.»

37 Ane tuk na, Pol a gwadatay a ndo neheye tə slər tay naha aye: «Ta ndaɓa may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay dərmak tuk na, ta gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye na, nəmaa wuda bay. Bo tay eye t̄a yaw t̄a gər may ha.»

38 Ndo neheye tə slər tay naha aye, ta mbəda gər ka təv i bagwar i Roma hay. Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol

a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma hay na, ta dzədzar haladzay.

39 Tsa na, ti ye tə gatay ambəh. Tə həlatay ahaya abəra mə gay i daɲgay, tə gwadatay: «Ambəh, dum kurom abəra ma walaɲ i gay.»

40 Pol ta Silas ti yaw abəra ma daɲgay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye naha, tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vələtay gədaɲ. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

1 Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni. Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə dəma na, gay i maduwule me i Yahuda hay andaya.

2 Pol a ye a dəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo pat i mazəzukw bo sik mahkar. Tə kədəwa wuway ka Dərewel i Mbəlom ta ndo neheye mə dəma aye.

3 A dawa tay ha, a gwadawatay: «Kəriste na, kutoɲ ma siye dəretsətseh, ta kədiye na. Ma lətseweye abəra ma mədahaɲ. Yesu nakə neñ faya na dəkumeye ha anəke aye na, Kəriste.»

4 Tə tsəne bazlam niye na, siye mə walaɲ i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay. Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ɲgwas neheye tə da a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmak.

⁵ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge sələk ka Pol ta Silas. Ti ye ta pəlaw ndo neheye tə sər wuray bay nətəye faya ta həhaliye ka tsəved kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta ngəna ha bazlam niye a wuzlahgəma tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay.

⁶ Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsətay ahaya Zason ta malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya hay. Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwad: «Ndo neheye na, nətəye faya ta kwasatay gər a ndo hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew kanan na, kəkay!

⁷ Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ngay. Nətəye tə gwad: Bəy bagwar eye andaya mekeleñ eye, tə zalay Yesu.»

⁸ Siye i ndo hay ta ndo mäge sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay.

⁹ Zason tə siye i ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

¹⁰ Həvad a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə

ndisl a dəma na, ti ye a gay i mađuwule me i Yahuda hay.

¹¹ Ndo i gəma i Bere hay na, nətəye ngwalak i ndo hay abəra ka Yahuda neheye ma gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə dərev tay peteh. Tə dzañgawa Derewel i Mbəlom pat pat hərwi məsəre ha wu nakə Pol a tsik aye na, dedək daw?

¹² Ndo hay haladzay mə walañ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walañ i Gərek hay ta ngwas neheye məzele tay a da a zləm haladzay aye nətəye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmak.

¹³ Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma diye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol.

¹⁴ Malamar neheye nətəye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayañña, ti ye ha Pol ta diye i dəlov. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere.

¹⁵ Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalañ i yam. Ti ye a gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwadatay: «Ka mbədum gər a Bere na, gwadumatay a Silas ta Timote na, tâ yaw, tâ ndza ga ahaya a kanan bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəda gər a Bere.

Pol ta Silas ma Aten

¹⁶ Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay haladzay hərwi maraha eye tə kule hay.

17 Tə kədəwa wuway mə gay i mađuwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a dəma aye na, tə kədəwa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

18 Ndoweye hay andaya tə pawa bəzay a matətike i Epikuriyen hay ta Sətosiyen hay. Pat wuray tə tsik me tə Pol. Siye hay mə walañ tay, tə gwad: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbədaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma diye ha labara i Yesu ada mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ na, tə gwad: «Ma giye faya ma diye ha na, mbəlom i bərakəzan hay kəla daw?»

19 Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə tə zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha matətike nakay wedeye nəkar faya ka tsikiye tey.

20 Nəkar faya ka tsikam-eye wu neheye dāda nəmaa tsəne bay aye. A say məgwede kəkay na, a samay nəmaā sər tey.»

21 Ndo i Aten hay ta madur-loñ hay tə dzawa ha həlay i mändze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye wedeye tsa ada ka matəkəre wu wedeye hay.

22 Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Nəkurom Aten hay, na zəba

faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal haladzay.

23 Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ɲgatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə dəma aye. Na ɲgatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: «Təv nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.» Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka dəslumay ha gər ka sərüm bay aye na, neñ na yaw anañ mata dəkum ha.

24 «Maa ge mändzibəra tə wu neheye mə dəma aye na, neñgeye. Neñgeye bəy i magərmbəlom ta dala. Neñgeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dəzl aye bay.

25 Ada neñgeye na, a say ndo zezəñ mā rəzlay a gər məvəlay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neñgeye.

26 «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tã ndza ka mändzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye na, 6a kə pa na kokway i həlay i təv mändze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə dəma aye.

27 A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tã pəla na. A say tã bəzay naha həlay ada ta hutiyə na. Ta dedək Mbəlom na, neñgeye dərəñ ta nəkway bay.

28 Andza ndoweye andaya a gwad:

“Maa vəlakway sifa na, neŋgeye.

Nəkway kanan, wu nakə faya ka gakweye na, hərwi ŋgay.”

«Siye i ndo məvəde bazlam kurom hay 6a ta tsik:

“Ayaw, nəmay wawa ŋgay hay.”

²⁹ «Tədə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kâ dzalakwa mə gər kway, Mbəlom na, a ndzəkit bo i kule i gura, i bəre kəgəbay i kwar bay. Wu neheye ndo zezən a lambad tə metsehe ŋgay hərwi matəre ha kule hay. Ane tuk na, wu neheye na, Mbəlom bay.

³⁰ Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye ka mada bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye faya ma zalateye kwa mənŋgay tâ yaw, tâ mbədə ha mede tay.

³¹ Ba Mbəlom ka mbərəm məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na, sariya i dedək. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A da ha na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahan aye.»

³² Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahan aye na, siye hay tə ŋgwasə faya ada siye hay tə gwadəy: «A samay na, ka tsikameye wu nakay nəmaa piye faya zləm pat mekelən eye sa.»

³³ Tsa na, Pol a yaw abəra mə walaŋ tay, a ye ŋgway.

³⁴ Siye i ndo mekelən eye hay ta dzala ha ka bazlam

i Pol, tə pay bəzay. Mə walaŋ tay niye na, Dənīs ndo məgawa sariya ka təv i mäge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ŋgwas eye andaya tə zalay Damaris ada siye i ndo mekelən eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Korințe

¹ Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Korințe.

² A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ŋgay Akelas. Neŋgeye tə wa na ka dala i Pəntus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ŋgwas ŋgay Pərisil hərwi Kələd bəy i Roma a gwad: «Yahuda hay tebiye tâ lətse, tâ ye abəra ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me.

³ Pol na, a ŋgarawa peteked i mäge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ŋgwas ŋgay na, mənŋgere peteked eye niye dərma. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler dziye.

⁴ Pat i mazəzukuw bo na, Pol a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gərek hay dərma tâ dzala ha ka Yesu.

⁵ Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A dawa ha bazlam i Mbəlom dəkdek tsa. A dawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste.

⁶ Ane tuk na, Yahuda hay ta təma bazlam ŋgay bay. Tə tsadəy pələslesle. Tsa na, Pol

a yaw abəra mə walaŋ tay. A bəzlum ha burhway i gəma tay abəra ka peteked ŋgay, a gwadətay: «Tadə ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayaŋŋa na diye na ta dətay ha bazlam i Yesu a ndo neh-eye Yahuda hay bay aye.»

⁷ A lətse, a ye abəra ma təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus. Neŋgeye na, a dəslaway ha gər a Mbəlom ada gay ŋgay na, ka tsakay i gay i mađuwule me i Yahuda hay.

⁸ Kərispus na, neŋgeye bəy i gay i mađuwule me niye. A dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Korințe hay haladzay, neh-eye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu dərma. Pol a dzəhu6 tay ha a yam.

⁹ Pat wuray ta həvad na, Bəy Maduweŋ a tsikay me a Pol ma məsine, a gwadətay: «Pol kə dzədzar bay, dā ha bazlam ga huya, kə ndza tete bay.

¹⁰ Neŋ andaya tə nəkar, ndəray ma sliye faya məgaka wuray kwa tsekweŋ bay, hərwi ma gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə dəma.»

¹¹ Tsa na, Pol a ndza ma Korințe məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay tebiye.

¹² A həlay wuray Gayoŋ neŋgeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya.

¹³ Tə gwadətay a bəy niye: «Ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl tə matətikatay mədəslay ha gər a Mbəlom ta tsəved wedeye wal. Wu nakə faya ma tsikateye na, a ye ka bo tə bazlam mapala eye bay.»

¹⁴ A say həbe a Pol mətsike me, Gayoŋ a mbədətay naha faya a Yahuda hay, a gwadətay: «Tadə ndo nakay kə tsik wuray ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese nakə ka zal naha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle həlay eye mətsənakum na.

¹⁵ Ane tuk na, ka kədum wuway na, ka wu hay, ka məzele hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum naha dərə aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neŋ na giye sariya i wu neheye andza nakay aye bay. A seŋ bay, bazlam ga mə dəma bay.»

¹⁶ Tsa na, a həhar tay ahaya abəra ma təv məge sariya.

¹⁷ Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay i mađuwule me, tə ndəba na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a Gayoŋ bay.

Pol a ma a Aŋtiyos

¹⁸ Pol a ndza məhəne haladzay ma Korințe. Ma dəba eye, a lətse abəra ma Korințe, a gər ha malamar hay. A ye a gəma i Seŋkəre ta Pərisil ada ta Akelas. Mə dəma na, Pol a həz na gər hərwi 6a kə gwad kurre: «Na vəl ha bo ka məge məsler i Mbəlom.» Tsa na, tə lətse abəra ma Seŋkəre, tə

tsal a kwalalaŋ i yam ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Aŋtiyos ka dala i Siri.

¹⁹ Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Neŋgeye a ye a gay i mađuwule me mata kəde wuway ta Yahuda hay.

²⁰ Mə dəma na, Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndza ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wuda məndze bay.

²¹ A lətse, a gər tay ha, a gwadatay: «Tadə kə say a Mbəlom na, na maweye ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalaŋ i yam ma Efez a ye a Sezare.

²² A lətsew abəra ma Sezare na, a ye a Zerozelem təday. A ye a tsikatayaw me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Aŋtiyos.

²³ A ndza mə dəma məhəne tsakway. A mbəda gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya. A vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mə dəma.

Apolos a da ha bazlam i Mbəlom ma Efez

²⁴ A həlay niye na, Yahuda wuray andaya məzele ŋgay Apolos, tə wa na ka dala i Aləgəzandəri. Neŋgeye kə ndislew a Efez. Ndowne niye na, a sər matətike wu a ndo hay lele. A sər Derewel i Mbəlom lele.

²⁵ Neŋgeye ka tətik bazlam i Yesu. A dawatay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsuḅ tsətsuḅ eye lele. A dawə ha na, wu nakə a tsik ka

Yesu ta dedək aye. Ane tuk na, a sər na, madzəhuḅe nakə Yuhana a dzəhuḅəwa ha ndo hay a yam aye tsa.

²⁶ A dazlay a mətsike me parakka mə gay i mađuwule me i Yahuda hay, zluwer a gay bay. Pərisil tə zal ŋgay Akelas tə tsəne bazlam ŋgay niye na, tə zla na ka təv tay. Tə day ha tsəved i Mbəlom peteh.

²⁷ Ma dəba eye na, a say a Apolos mede a gəma i Akay.* Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə vəlay gədaŋ ada tə watsay dərewel a həlay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tā təma na lele. Tə watsa a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məgwadatay naha: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay. A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ŋgwalak i Mbəlom.

²⁸ Hərwi niye, a dzəngawatay Derewel i Mbəlom a Yahuda hay, a dawatay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a dərəzlawatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

¹ Ahəl nakə Apolos ma Korinṭe aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahəmba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a gər a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

* 18:27 Məsler hay 18.12.

² A ye naha a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsədanña eye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Nəmaa tsəne dāda ndəray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsədanña eye bay.»

³ Pol a tsətsah, a gwadətay: «Ka hutum na, madzəhube waray?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Madzəhube nakə Yuhana a datay ha a ndo hay aye.»

⁴ Pol a gwadətay sa: «Yuhana a dzəhubawa na, ndo neheye a satay mambəde ha mede tay aye. A gwadətay a Israyel hay na: “Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye”, andza məgwede, Yesu.»

⁵ Tə tsəne bazlam ŋgay na, Pol a dzəhubə tay ha yam ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu.

⁶ Pol a pa fataya həlay. Kwayanña kwa way a huta Məsəfəre Tsədanña eye. Tsa na, tə pa bo ka mətsike me tə bazlam i gəma hay wal wal, tə da ha bazlam i Mbəlom.

⁷ Ndoweye neheye na, ta giye kuro gər eye sulo.

⁸ Ahəl nakə Pol nəngeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. Kiyə mahkar na, a tsikawa me mə dəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka gər i Bəy i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tātəma bazlam ŋgay.

⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha dərev tay. Ta təma bazlam i Pol

bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəved i məpay bəzay a Bəy Maduweŋ kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a gər tay ha, a həl ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a lekwal i ndoweye andaya tə zalay Tiranus. Nəteye niye tebiye, tə kədawa wuway ta ndo hay pat pat.

¹⁰ Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Gərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu.

Wawa i Seva hay

¹¹ Mbəlom a gawa masuwayan neheye a gatay hərbaḅəkka a ndo hay aye tə həlay i Pol.

¹² Tə zlawatay naha a ndo i dāvats peteked neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə lamawatay ha a ndo i dāvats hay. Ndo i dāvats hay tə mbəlawə ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

¹³ Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka gəma ka gəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye dərmaḅ tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduweŋ Yesu. Tə gwadawatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Ndohumaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma diye ha bazlam ŋgay aye.»

¹⁴ Tə gawa wu niye na, nəteye tasəla. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə

vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

¹⁵ Pat wuray tə tsikay a məsəfərə nakə lele bay eye andza niye, a gwadətay: «Neñ na, na sər Yesu, ada Pol neñgeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?»

¹⁶ Tsa na, ndo niye fakalaw mə bo ñgay aye a mbəzla fataya dədavdav ta gədañ. A ze tay ha ta gədañ, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra petekəd tay hay. Ta hway bo kəriye.

¹⁷ Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a məzele i Bəy Maduweñ Yesu haladzay.

¹⁸ Ndo hay haladzay ta təra ndo məpe mədzal gər hay. Ti yawa, tə dawa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye.

¹⁹ Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw dərəwel i maharam tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza ta səkəm ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam.

²⁰ Andza niye bazlam i Bəy Maduweñ a ye kame kame, a səkah ta gədañ.

Magazlaga ma Efez

²¹ Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ñgay mede a Zerozelem. Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.* A gwad: «Na

ye a Zerozelem na, na diye a Roma dərmağ.»

²² Tsa na, a slər ndo madzəne ñgay hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ñgay eye a ndza ka dala i Azi tsakway sa.

²³ A həlay niye na, magazlaga a lətse haladzay ma gəma i Efez hərwi bazlam i Yesu Bəy Maduweñ.

²⁴ Ndowne andaya a lambadawa wu hay ka suloy. Məzele ñgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambadawa aye na, wawa i gay hay tsekweñ tsekweñ neheye a ndzəkit bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta dıwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkit bo ñgwas, tə zalay Artemis aye. Andza niye neñgeye ta ndo i məsler ñgay hay tə hutawa ha suloy haladzay.

²⁵ A ye, a hayatay gər a ndo i məsler ñgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler niye aye, a gwadətay: «Dzam ga hay sərüm ha, ka hutakweye zlele haladzay na, hərwi məsler nakay.

²⁶ Ane tuk na, nəkurom faya ka ñgatumeye ada faya ka tsənumeye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikateye a ndo hay na, kule neheye nəkway faya ka ñgarakweye aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo hay haladzay ta təma bazlam ñgay. Kanañ ma gəma i Efez dəkdek bay, ka dala i Azi tebiye.

²⁷ Tadə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu

* 19:21 Məsler hay 18.12.

nakə lele bay eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway dekdek bay. Ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka gay i maɖuwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis. Kwa neŋgeye na, ndo hay ta zəbiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay tebiye ka dala i Azi ada ka məndzibəra tə ɖəslay ha gər na, a neŋgeye ɖuh.»

²⁸ Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.»

²⁹ Gəma a ndza na, huɖuya, huɖuya. Ndo hay tə gəs Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbaɖ tay nakə tə gawa mə ɖəma aye.

³⁰ A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəved mede bay.

³¹ Siye i ndo neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta təra dzam i Pol aye, tə slər ndo ka təv i Pol, tə gwad mâ ye a təv i həbaɖ tay niye bay.

³² Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadəŋ wadəŋ hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleŋ, siye hay ta wuda hərwi wu neŋgeɖ. Siye haladzay mə walaŋ tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər bay.

³³ Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele ŋgay Aləgəzandər.

Siye i Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa na, a zla həlay ka mbəlom, a say mətsike me ada mədatay ha.

³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay ta zəba faya neŋgeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza niye ɖəre sulo.

³⁵ Ka mandəve ŋgay eye na, ndo mələve gəma niye kə sla faya məgwadatay tâ ndza tete. Ndo niye hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, a gwadatay: «A nəkurom Efez hay, Efez na, gəma i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma ɖəslay ha gər a mandzəkit bo ŋgay nakə a kalaw mə mbəlom aye.

³⁶ Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum ɖikɖik. Kâ gum wu neheye lele bay aye bay.

³⁷ Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kənaŋ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsaday a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay?

³⁸ Tadə Demetəriyos ta ndo i məsler ŋgay hay bazlam tay andaya mətsike ka ndo na, tâ ge ta tsəved eye. Ndo məge sariya hay andaya, tâ ye tâ wuda ka təv tay.

³⁹ Tadə wu mekeleŋ eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kənaŋ aye tâ ŋgənakum ha bazlam eye.

⁴⁰ Ka gakwa metsehe bay

na, Roma hay ta makway ha mənese, ta gwadakweye “Ka dazlumay na, a vərəm.” Ka hutakweye gər i bazlam kwa tsekweŋ mədatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka slakweye faya məsikataŋ bay.» Tsa na, a gwadətay a ndo hay: «Ŋgənum gər.» Ndo hay ta ŋgəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

¹ Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vəlatay gədaŋ tə məmatay naha dərev. A gwadətay na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ŋgway ka dala i Masedowan.

² A həhal ma gəma niye, a vəlatay gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naha dərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Gərek.

³ Mə dəma na, a ndza kiye mahkar. Həbe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkəde na. Hərwi niye a ma ŋgway ta Masedowan.

⁴ Ndo neheye tə laka ha aye na, Sopater wawa i Pirrus, neŋgeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus neŋgeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tisik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi.

⁵ Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə dəma.

⁶ Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalan i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəved na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə dəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahan

⁷ Pat i luma i maŋgəzla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mənde dəf i matəkəre məməte i Yesu.* Tədə eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye ŋgway. Hərwi niye, a tsikatay bazlam i Mbəlom hus a magər həvad.

⁸ Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay neŋged. Gay nakə nəmay mə dəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye.

⁹ Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele ŋgay Awtis. Neŋgeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tərəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzəhəre a gəs na, a bərazl a məndzəhəre. A sər ka bo sa bay, səkwat a dədaw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsiy.

¹⁰ Pol a mbəzlaw, a ye ka təv ŋgay. A guduk naha faya, a zla na a həlay, a gwadətay: «Dərev mâ ye fakuma abəra bay, kə mət bay.»

¹¹ Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naha a zla makwala, a ŋgəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsike me

* 20:7 Məsler hay 2.42.

haladzay sa hus a mekedə, a ye ɲgway.

¹² Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meeneɲ aye a mətagay. Ndo hay tebiye dərev tay a ɲgwasa.

¹³ Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalaɲ i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol neɲgeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwad na, nəmaa zliye na ka me i dəlov mə dəma.

¹⁴ A ndzamay naha a gər ma Asos na, a tsal a kwalalaɲ i yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen.

¹⁵ Tədə eye na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədə taday eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədə tadakay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet.

¹⁶ Niye andza məgwede na, a say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye a Zerzelem bəse bay. Tadə ma giye bo na, a say məndisə a Zerozelem pat i Peɲtekot.†

Pol a tsikatay me a ndo i Efez hay

¹⁷ Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tə yaw ka təv ɲgay. Ndo niye a ye, a zalatayaw.

¹⁸ Ndo niye hay tə həlaw bo, tə ndislew ka təv ɲgay na, a gwadatay: «Kwa i mede naha ga a gay kurom ka dala i Azi na, ka sərüm ha məndze ga mə walaɲ kurom.

¹⁹ Na gay məsler a Bəy Maduweɲ tə marəhay ha gər, tə mədzal gər eye ada na sa dəretsətseh haladzay hərwi Yahuda hay a satay məkəde ga.

²⁰ Ka sərüm ha, wu nakə ma gakumeye ɲgama aye na, na ɲgaha na bay. Na dəkum ha tebiye. Na tətikakum kame i ndo hay ada mə gay kurom hay.

²¹ Na tsikatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye, tə gər ha mezeleme tay, tə yaw ka təv i Mbəlom. Tə yaw, tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

²² «Anəke na, na diye a Zerzelem. Maa geɲ kutoɲ mede a dəma na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeɲeye a gər mə dəma aye bay.

²³ Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a dəma aye na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye faya ma deɲeye ha. A gwedeɲ: “Məgəse kar a daɲgay tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.”

²⁴ Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba, a'ay düh na mətiye na, wuray andaya a yeɲ a gər ka zal bay. Wu nakə a seɲ aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduweɲ Yesu nakə a vələɲ aye hus ka mandəve ɲgay eye. Məsler nakə a vələɲ aye na, məde ha Labara ɲgwalak eye i ɲgama i Mbəlom.

²⁵ «Məndze ga nakə na ndza mə walaɲ kurom aye, na tsikawakum na, labara i Bəy

† 20:16 Məsler hay 2.1.

i Mbəlom. Na sər ha anəke na, ka ta nğatumeñeye dādā sa bay.

²⁶ Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Tadə ndəray nətə kə dze abəra mə walañ kurom na, mənese ga sa bay.

²⁷ Hərwi na dākum ha wu nakə a say a Mbəlom məge aye tebiye. Na nğaha fakuma abəra wuray kwa tsekweñ bay tebiye.

²⁸ Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre Tsədanña eye a gwadəkum tsəpum aye. Gumatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbəlom, bo nğay eye a mət na, hərwi ada tātəra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

²⁹ Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walañ kurom. Nətəye ta ndzəkət bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay.

³⁰ Ada kwa mə walañ kurom ndo hay ta dazleye a maraw me hərwi masəpete tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məpatay bəzay.

³¹ Gum metsehe lele, sərüm ha na, məve mahkar, ta həvad ta həpat neñ faya na day ha metsehe kwa a way nətə ta nətə ta mətuwe eye.

³² «Anəke na, na gəriye ha a həlay i Mbəlom. Neñgeye ma gəkumeye nğwalak andza nakə a tsik aye. Neñgeye

na, ma səkahakumeye ha mədzele ka Yesu kame kame ta gədan nğay ada ma vəlakumeye wu neheye a ləva ha bo ma ta vəlateye a ndo neheye ta təra i nğay hay aye.

³³ Neñ na, dādā na tsətsah suloy, gura kəgəbay peteked ka ndəray bay.

³⁴ Bo kurom eye ka sərüm ha, na ge məsler na, tə həlay ga eye hərwi məhute wu mənday may a neñ ta ndo neheye tə lakawa ga ha aye.

³⁵ Na dākum ha na, ada kākum məsler nakə ma dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduweñ kway Yesu nakə a tsik aye na, māmakumaw a gər. A gwad: «Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiyə mənğwese a ze ndo nakə a təma aye.»»

³⁶ Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dək w gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom ta nətəye tebiye.

³⁷ Ta ndəv ha məduwule me na, nətəye tebiye tə pa bo ka mətuwe haladzay. Ti ye naha, tə gəs na ka bo təmbolok təmbolok, tə tsikay me ta mətuwe eye, tə gwaday: «Do tə zay.»»

³⁸ Wu nakə a ndalatay wene wene aye na, Pol a gwadətay: «Dādā ka ta nğatumeñeye sa bay» aye. Tsa na, tə laka ha Pol hus ka təv i kwalalañ i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

¹ Nəmaa nğəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a

kwalalanı i yam. Nəmaa ye kwayanına a gəma i Kos. Tədəcə eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara.

² Nəmaa ye naha a dəma na, nəmaa huta kwalalanı i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a dəma, nəmaa ye ha.

³ Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlov aye na, nəmaa ıgatay a gəma i Sipəre tə həlay i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i Tir. Mə dəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra mə kwalalanı i yam.

⁴ Nəmaa ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə dəma. Nəmaa ndza ka bo dziye luma nəte. Məsəfəre Tsədanına eye a dətay ha wu nakə ma ta ndzay a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwadəy: «Pol, kâ ye a Zerozelem bay.»

⁵ Ane tuk na, məhəne tasəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka may ha tebiye tay eye, ıgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dəreı tə walanı gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dəkw gurmets, nəmaa dıwulay me a Mbəlom.

⁶ Tsa na, nəmaa tsik me a bo nəte nəte. Nəmay nəmaa tsal a kwalalanı i yam, nəteye na, ta mbədə gər a mətagay tay hay.

⁷ Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalanı i yam, nəmaa ye a Pətolmayis. Mə dəma na, nəmaa tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu,

nəmaa ndza mə dəma məhəne nəte ta nəteye.

⁸ Tədəcə eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ye ada nəmaa ndisl a Sezare. Mə dəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Neıgeye ndo mətətikawa bazlam i Mbəlom. Neıgeye na, nəte mə walanı i ndo neheye tasəla tə pala tay ha ahəl niye ma Zerozelem aye.*

⁹ Dem ıgay hay andaya fad, ta ye a zal zuk bay. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom a ndo hay.

¹⁰ Nəmaa ndza məhəne haladzay na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom wuray tə zalay Agabus a yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may.

¹¹ Tsa na, a zla wu məbere bəzay i huđ i Pol. A dzawa ha sik tə həlay ıgay. Tsa na, a gwad: «Məsəfəre Tsədanına eye a gwad na, kəkay? A gwad na: “Ndo nakə na zla wu i bəzay i huđ ıgay aye na, bəy i Yahuda hay ta dzawiyə na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa na na, ta vələteye ha a həlay a ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

¹² Bo may eye ta malamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwadəy: «Kâ ye a Zerozelem bay.»

¹³ Ane tuk na, a mbədəmay faya, a gwadəmay: «Ka tuwumeye ada faya ka dədumenıeye ha dərev na, hərwi mey? Neı na, neı maləva bo eye tâ gəs ga a danıay kə ge dıh bay

* 21:8 Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

tâ kəd ga, nâ mət hərwi Bəy Maduweŋ Yesu ma Zerozelem.»

14 Nəmaa zəba faya na, ma gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər mətşikay sa bay. Nəmaa gwad: «Bəy Maduweŋ mâ ge wu nakə a say aye.»

15 Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a Zerozelem tuk.

16 Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha. Nəmaa ye a gay i ndoweje andaya məzele ŋgay Mənasan. Neŋgeye ndo i gəma i Sipəre, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay ŋgay.

Pol ta Yakuba

17 Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may tə mənğwese eye lele.

18 Tədœ eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə dəma na, madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə haya gər tebiye.

19 Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge tə neŋgeye ma məsler ŋgay nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye tebiye.

20 Tə tsəne andza niye na, ta zambadəy a Mbəlom. Tsa na, tə gwadəy a Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pasliye bo bay, ta dzala ha ka Yesu, nəteye

huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye.

21 Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakəzaŋ hay ta gər ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwadəteye: “Kâ dəsüm tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay bay sa.”

22 Ada məge kəkay? Ta səriye ha ta dedek nəkar andaya ka ndislew kənaŋ.

23 Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anaŋ fad, ta vəl ha bo tay hərwi məsler i Mbəlom.

24 Həlay tay mede hərwi məbere bo tsədəŋŋa ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərmak. Səkəmmumatay wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar aye na, andza dedek andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta gwadiye nəkar dərmak faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.

25 Ndo neheye Yahuda hay bay aye ada ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, 6a nəmaa watsa tay naha bədaw? Nəmaa watsa tay naha, nəmaa gwadətay: “Tâ həpəd slo nakə tə kədəy a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa gənaw nakə a mət

məməte aye tâ həpəđ slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka mezeleme.†”»

²⁶ Tədə eye na, Pol a ye ta ndo neheye fađ aye, ti ye mata bere bo tsədaŋŋa. Tsa na, Pol a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwaday a ndo məvəlay wu a Mbəlom: «Məhəne tasəla ka ndəv abəra mə dəma na, məbere bo kway ma ndəviye, nəmaa maweye hərwi ada kwa way mâ vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

²⁷ Məhəne niye tasəla eye ma ta ndəviye kədayya na, Yahuda neheye ti yaw abəra ka dala i Azi aye tə ŋgatay a Pol mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə patay me a ndo hay ada tâ ye tâ gəs na. Ti ye faya tə gəs na.

²⁸ Ta wuda, tə gwad: «İsrayel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka İsrayel hay, ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, neŋgeye anan. Anəke na, neŋgeye faya ma zakiye ha wene wene eye na, kə həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Kə nas ha təv nakə tsədaŋŋa eye.»

²⁹ Tə tsik andza niye na, tə ŋgatay a Tərofime ndo i Efez tə Pol mə walaŋ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

³⁰ Ndo hay tebiye mə walaŋ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa mənğay mənğay. Tə gəs na Pol, tə

vaha na abəra dərəŋ tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, kwayaŋŋa ta dərəzl na məgeđ.

³¹ Ahəl nakə ta pəla tsəved a satay məkəde na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerolelem mə wadəŋ wadəŋ.

³² Kwayaŋŋa, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə ŋgatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkəde Pol.

³³ Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəđ naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwadətay: «Dzawum na lele tə tsalalaw sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwadətay: «Ndo nakay neŋgeye na, way? A ge na, mey?»

³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədaŋ. Siye hay ta wuda, tə tsik wal, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekeleŋ. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray dedek eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwadətay a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv kway nakə ka ndzawakwa mə dəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a dəma.

³⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwi ndo hay faya ta ŋgədətsiye na ka zal.

³⁶ Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwad: «Kədum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

³⁷ Ahəl nakə faya ta fələkwiye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwaday a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vələneye tsəved ka mətsikaka wu ga andaya tədəw?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek dəw?»

³⁸ Na gwad nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a hudgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem fad tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwi məbəbazl tay ha ndo hay aye bədəw?»

³⁹ Pol a mbəday faya, a gwaday: «Nej na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Nej ta dedek wawa i gəma niye lele eye. Amboh vələj tsəved ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

⁴⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a vələy tsəved ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tā ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

22

¹ «Malamar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbədiye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

² Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikateye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwadatay:

³ «Nej na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl na, kənan ma Zerozelem. Ndo nakə a dzeņeņ aye na, Gamaliyel. Maa tətiken məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba tətə kway hay kəkay na, neņgeye. Na vələy ha bo peteh a Mbəlom andza nəkurom neheye anəj bəgom aye.

⁴ Na gatay dəretsətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduweņ Yesu aye hus ka məkəde tay ha mədahan eye. Na gəs tay ha haladzay. Kwa ŋgwas hay, na ye tay ha a dangay.

⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta madugula hay ta sliye faya məhəle mbal ga, na tsik na, dedek. Ta watsa derewel hay, ta vələj a həlay hərwi mede ha ka təv i malamar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a dəma na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwi ada nā həlatay ahaya kənan a Zerozelem məgatay dəretsətseh.

⁶ «Ahəl nakə neņ faya na diye, neņ bəse na ndisliye a Damas aye na, mazlambar magərhapat. Kwayanņa dza-ydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra mə mbəlom. A lawara ga a wuzlah tuwzik, a dəv dzaydzay haladzay.

⁷ Tsa na, na dəd ka dala. Na

tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbəlom, a gwedənew: “Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye dəretsətseh andza niye na, hərwi mey?”

8 «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduweŋ?”

«Mətsike me niye a mbədeŋew faya, a gwad: “Neŋ na, Yesu ndo i Nazaret nakə faya ka geye dəretsətseh aye.”

9 Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta ŋgatay a dza-ydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikenew me aye bay.

10 «Na tsətsah naha faya, na gwaday: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduweŋ?”

«Bəy Maduweŋ a gwedənew faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a dəma na, ta tsikakeye wu nakə Mbəlom ma gwadakeye ge aye.”

11 Na lətse ka mbəlom na, na ŋgatay a dərə bay, hərwi dzaydzay nakə a dəv haladzay aye ka gulufeŋ ha dərə. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəseŋ həlay, ti ye ga ha a Damas.

12 «Ma Damas na, ndow-eye andaya məzele ŋgay Ananiyas. Neŋgeye ndo məpay naha faya a Mbəlom lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele.

13 A ye naha ka təv ga, a gwedəŋ: “Sol malamar ga, dərə yak mâ həndək!” A tsik andza niye na, kwayaŋŋa dərə ga a həndək. Na ŋgatay a bo ŋgay eye tuk.

14 A gwedəŋ sa: “Mbəlom i bəba tətə kway hay kə zla kar kurre hərwi ada kâ sər wu nakə a say ka giye aye ada kâ ŋgatay a ndo nakə mənese andaya faya təbey aye ada kâ tsəne mətsike me i ŋgay eye ŋgway andza nakə anəke kə ge bo tsiy aye.

15 Anəke nəkar ka tərə na, ndo məhələ mbal ŋgay. Mbəlom kə slər kar ha mədatay ha a ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ŋgatay aye.

16 Anəke ka həba na, sa mey? Lətse ka mbəlom ta dzəhu6 kar ha a yam ada tsətsah faya mâ dzəna kar hərwi ada Mbəlom mâ bara fakaya abərə mezeleme.”

17 «Ma dəba eye na, na mbədə gər a Zerozelem. Na yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na dūwulaway me a Mbəlom. Pat wuray na, na ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Neŋ faya na dūwuleye me na, məsine a geŋ.

18 Ma məsine ga niye na, na ŋgatay a Bəy Maduweŋ, a gwedəŋ: “Lətse, do abərə ma Zerozelem hərwi ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka neŋ aye bay.”

19 «Na mbədəy faya a Bəy Maduweŋ, na gwaday: “Dədək Bəy Maduweŋ, tə sər ha lele na yawa a gay i maduwule me hərwi məgəse tay ha ndo neheye tə dzala ha ka nəkar aye a danğay ada məndəbe tay ha.

20 Ahəl nakə tə kəd na Etiyen, ndo mədə ha bazlam yak aye na, neŋ andaya

dərmak, a yeŋ a gər. Na həba ka peteked i ndo neheye təkəf na Etiyen aye.”

²¹ «Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwedeŋ: “Do, na sləriye kar ha a gəma dəreŋ eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

²² Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a ndisl ka bazlam nakə a gwad «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Dzum ha ndo nakay abəra mə dəma! Kədəm na abəra mə dəma mədahaŋ eye! Neŋgeye na, a ye ka bo ma ndziye ka bəra bay.»

²³ Ta wuda haladzay, ta kal ha peteked tay a magərmbəlom. Tə həl bətekwew məkutse a magərmbəlom dadukdukwe.

²⁴ Bəy i sidzew a zəba faya andza niye na, a gwadətay a sidzew hay: «Gəsum na, ada kâ yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə fələkwa ha a gay. Ti ye naha na, a satay məndebe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mâ datay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?

²⁵ Tə dzawa Pol mata ndebe tuk na, Pol a gwaday a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəved yak andaya məndebe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalağa daw?»

²⁶ Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i

bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a day ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwaday: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»

²⁷ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwaday: «Tsikeŋ ta dedək, nəkar na, ndo i Roma daw?»

Pol a mbədəy faya, a gwaday: «Ayaw! Neŋ ndo i Roma.»

²⁸ Bəy i bagwar i sidzew niye a gwad: «Neŋ na təra ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»

Pol a mbədəy faya, a gwaday: «Neŋ tə wa ga na, ndo i Roma ŋgway bəna na səkəm ta suloy andza nəkar bay.»

²⁹ Kwayaŋŋa ndo neheye maləva bo eye ta ndaḅiye Pol məgay kutoŋ ka mətsike me aye, ta həndzəd faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neŋgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

³⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsəre ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi mey. Hərwi niye, tədœ eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hay-atay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

¹ Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwadatay: «Malar ga hay, neŋ na sər ha məndze ga ka tsəved i Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neŋgeye.»

² Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom məzele ŋgay Ananiyas, a tsəne na, a gwadatay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»

³ Pol a gwaday: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kanan məgeŋ sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye düh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye hərwi ka vəlateye tsəved a ndo hay tâ kəf ga.»

⁴ Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwaday a Pol: «Ka tsaday a bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom na, kəkay!»

⁵ Pol a mbədatay faya, a gwadatay: «Malar ga hay, na sər ha neŋgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: “Dada ka tsikiye wuray manasa eye ka bəy i gəma yak bay.*”»

⁶ Pol a sər ha, ndo neheye mahaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələrri kame tay, a gwadatay: «Malar ga hay, neŋ na, ndo Farisa ada gwala

ga hay na, Farisa hay. Ka gumeŋeye sariya anəke na, hərwi nakə na dzala ha ta dedək mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye.»

⁷ Pol a ndəv ha bazlam ŋgay niye na, kwayanŋa Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo manğok mə walaŋ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ŋgəna.

⁸ Saduke hay nəteye tə gwad na, mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwad wu neheye tebiye andaya.

⁹ Ta səkah ha mawude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bərək i Farisa hay dərma, hərəm tə lətse, tə gwad: «Nəmay na, nəmaa huta mənese kwa tsekweŋ ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, agəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

¹⁰ Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walaŋ tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, ta kədiye na Pol, a vəlay madzədzere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwadatay: «Dum, gəsum ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kə yum ha a gay nakə a ndzawa mə dəma aye.»

* 23:5 Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

¹¹ Ta həvad eye niye na, Bəy Maduweŋ a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwaɗay: «Dərev mâ ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl mbal ga ma Zerrozelem. A seŋ kâ həl mbal ga ma Roma dərmaŋ.»

A satay a Yahuda hay makəde Pol

¹² Tədœ eye na, siye i Yahuda hay tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam. Tə mbada, tə gwaɗ: «Nəmaa kəɗ na Pol bay na, nəmaa ndiye ɗaf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kəɗiye na təday.»

¹³ Ndo neheye tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro faɗ.

¹⁴ Tə həl bo, ti ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula hay. Ti ye naha, tə gwaɗay: «Nəmay na, nəmaa mbadaŋa kame i ndo hay. Nəmaa ndiye ɗaf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kəɗiye na Pol təday ada nəmaa ndiye ɗaf, nəmaa siye yam.»

¹⁵ Nəkurom ta bagwar i ndo mələve dala kway na, dum tsətsahum ka bagwar i bəy i sidzew, mâ zlakuma ahaya Pol a bəra. Gwaɗumay na, a samay mazəbe ada mətsəne bazlam nakə a tsikawa aye lele. Nəmay na, nəmaa ləviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kanar na, nəmaa kəɗ na.»

¹⁶ Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kə tsəne. A ye a gay i bagwar i bəy i sidzew

nakə tə pa a ɗəma Pol aye. A ye naha, a ɗay ha a Pol.

¹⁷ Pol a tsəne andza niye na, a zalay a bəy i sidzew, a gwaɗay: «Laka ha wawa nakay ka təv i bagwar i bəy i sidzew hərwi bazlam ŋgay andaya a say məɗay ha.»

¹⁸ Bəy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka təv i bagwar i bəy i sidzew. A ye naha a gwaɗay: «Nəmaa yaw ka təv yak na, Pol i ɗaŋgay a zeleŋ. Na ye ka təv ŋgay na, a gwedeŋ nâ lakaka ahaya wawa nakay hərwi wu andaya a say məɗaka ha.»

¹⁹ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a gəs na wawa niye abəra mə həlay. A ye ha kətsah abəra ka təv i ndo hay. A tsətsah faya, a gwaɗay: «Ka gwedeŋ na, kəkay?»

²⁰ Wawa niye a gwaɗay: «Yahuda hay ta haya gər, tə ma ha ka bo bazlam, tə gwaɗ ta deyewe, ta tsətsahiye naha fakaya Pol. Ka zlatay naha tədœ kame i məhay gər i bagwar i ndo mələve dala tay andza agəna ta zəbiye ka bazlam ŋgay nakə a tsikawa aye.»

²¹ Ane tuk na, ta yaw, ta tsətsah na, kâ təma tay na bay. Hərwi ndo hay mə walaŋ tay, ta ziye kuro kuro faɗ ta pay bo a goɓo. Nəteye na, ta mbəɗa tsiy. Tə gwaɗ ta ndiye ɗaf bay, ta siye yam bay. Kutoŋ ta kəɗiye na Pol təday. Anəke na, nəteye mahaya gər eye tsiy, ta həba na, bazlam yak nəte ŋweŋ.»

²² Bagwar i bəy i sidzew niye hay, a gwaday: «Kâ təkəray bazlam nakay a ndəray sa bay.» Tsa na, a gwaday: «Do wu yak.»

Tə slər ha Pol ka təv i Felikus

²³ Ma dəba eye na, bagwar i bəy i sidzew niye a zalatay a bəy i sidzew hay sulo, a gwadatay: «Hayumay gər a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure pəles hay kuro kuro tasəla ada hasləka hay temerre sulo, ta həl suwal tay a həlay. Nəkurom tebiye ləvum bo lele ka mede a Sezare. Ka həlumeye bo ta bəre tsid i həvad.»

²⁴ Ləvum ha bo tə pəles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka deyumeye na, mâ ndisl ka təv i Felikus ndo mələve dala i Sezare na, wuray kwa tsekweŋ mâ gay bay.»

²⁵ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a watsatay dərewel a həlay, a gwad:

²⁶ «Neŋ Kələd Lisiyas, na tsikaka naha me a nəkar Felikus.»

²⁷ «Ndo nakay na sləraka naha na, Yahuda hay tə gəs na a satay məkədə na. Neŋ na tsəne neŋgeye ndo i Roma na, na zla na bazlam eye ka gər ga nəmay ta sidzew ga hay. Nəmaa təma ha, nəmaa gəs na nəmaa ye ha a gay may.»

²⁸ Hərwi məsəre ha wu nakə ta kədiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i məhay gər i ndo mələve dala tay hay.

²⁹ Na ye ha, na pay zləm a bazlam tay eye na, tə tsik ka bazlam tay mapala eye. Gər i bazlam eye nakə da

məgwədə kə nas ada məkədə na faya aye kəgəbay məgəse na a daŋgay aye na, andaya bay.

³⁰ Ma dəba eye na, tə gwedeŋ Yahuda hay ta haya gər, ta ma ha ka bo bazlam. Hərwi niye, na ge mahonok bay, na sləraka naha bəse. Na gwadatay a ndo neheye tə may ha mənese aye na, tâ ye naha tâ wuda ka təv yak.»

³¹ Sidzew hay tə ge andza nakə tə tsikatay aye. Tə zla Pol, ti ye ha ta həvad hus a gəma i Aŋtipatəris.

³² Tədəcə eye na, sidzew neheye tə laka tay tə sik aye, tə gər tay ha. Ta mbəda gər a dəba, tə ma a təv nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ndo makukure tə pəles ti ye ha Pol.

³³ Tə husa a Sezare na, ndo makukure pəles hay tə vələy dərewel nakə tə vələtay naha a həlay a Felikus ada tə vələy ha Pol a həlay.

³⁴ Bəy a təma dərewel niye a dzaŋga. Tsa na, a tsətsah ka Pol, a gwaday: «Nəkar na, ndo i dala waray?»

Pol a day ha, a gwaday: «Neŋ ndo i dala i Silisi.»

³⁵ Bəy a tsəne andza niye na, a gwaday: «Na gakeye na sariya yak na, ndo neheye tə maka ha mənese aye tâ yaw təday.» Tsa na, a gwadatay a sidzew hay: «Dum ha Pol a gay nakə bəy Herod, bəy bagwar eye a ŋgar ahəl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

¹ Ma dəba i məhəne zlam na, Ananiyas bagwar i ndo

məvələway wu a Mbəlom ta siye i madugula i Yahuda hay ada ndoweye andaya tə zalay Tertulus, ndo məsərə gər i bazlam i sariya i bəy i Roma, ti ye a Sezare. Ti ye ka təv i bəy niye tə zalay Felikus aye, ta wuda ka Pol.

² Bəy a slər ndo ka Pol. Ti ye, tə zalay naha. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay mənğay naha bazlam a gər a Pol. A gwadəy a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya məndze haladzay ka dala kway na, hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsehe lele. Ka lambad tay ha wu hay lele hərwi madzəne dala kway.

³ Hərwi wu neheye tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisəe kwa ahəl waray ada kwa kəday. Nəmaa gaka sisəe haladzay.

⁴ «A seŋ məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, amboh hərwi ɲgwalak yak, pamay zləm ka bazlam may məndze tsekweŋ tey.

⁵ Nəmaa sər ha, ndo nakay na, ndo mənese ha dala kway. Neŋgeye na, bəy i ndo neheye faya ta pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Neŋgeye faya makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka məndzibəra.*

⁶ Ka pəla tsəved ka mənese ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na. [A samay məgay sariya andza bazlam may mapala eye,

⁷ ane tuk na, Lisiyas bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədaŋ a ɲgaha na.

⁸ Tsa na, Lisiyas a gwadəmay: «Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.» Nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi mawude faya.] Tadə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, dedək.»

⁹ Yahuda hay dərmak tə gwad: «Bazlam niye na, dedək andza niye. Wu neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»

¹⁰ Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəved a Pol ka mətsike me. A gay naha a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwad: «Na sər ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway kə ndza məve haladzay. Hərwi niye dərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi na huta tsəved məge sariya kame yak.

¹¹ Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe məndze ga ka ndo hay. Kə ge anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerozelem mata dəslay naha gər a Mbəlom aye.

¹² Ahəl nakə na ye a dəma aye na, nəmaa ge mahəmba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maɟuwule me, kwa ma wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay.

¹³ Ndo neheye anəke nəteye faya ta ndərɓakiye na, wuray

* 24:5 Mata 2.23.

kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta dədiye ga ha ta sariya aye bay.

¹⁴ Neñ na, na dəkeye ha wu nakə na sər aye. Ta dedək, na pay bəzay a tsəved nakə nəteye tə gwad lele bay aye. Ane tuk na, neñ faya na gay məsler na, a Mbəlom i bəba tətə may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə dərewel i Musa ada nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye.

¹⁵ Hərwi na sər ha ta dedək andza nəteye neheye tə sər ta dedək ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahañ.

¹⁶ Hərwi niye, neñ na vəliye ha bo ga məndze tsədañña kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.

¹⁷ «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom.

¹⁸ Tə ndzeñ a gər mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler i məbere bo tsədañña tsiy. Ndo hay andaya bay ada magazləga andaya bay.

¹⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteye andaya. Haəe tadə ta huta fəgaya mənese na, mata dayaw mawude fəgaya ka təv yak na, nəteye.

²⁰ Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar i Yahuda hay aye na, ta tsikaka.

²¹ Ma giye na, hərwi nakə na gwad ta magala kame tay: «Ka gəsoma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə neñ na dzala ha ta dedək mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ aye.»»

²² Bəy Felikus na, a sər ha tsəved i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka ndəv ha sariya bay, a gwadatay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye ha sariya aye.»

²³ A gwaday a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a danğay, kə gay dəretsətseh bay, gəray tsəved a dzam ŋgay hay tā zəbay dəre.»

²⁴ A ndza məhəne tsekwen na, Felikus ta ŋgwas ŋgay Duruzel tə ndisl naha. Ŋgwas ŋgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mə zalayaw ada mə yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta pay zləm.

²⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay ka məndze nakə ta ndziye mənese andaya fataya bay, ka məgay metsehe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma gateye a ndo hay aye. Felikus a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a gwaday a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye sa.»

²⁶ Felikus a dzala mə gər ŋgay ağəna Pol ma vəleye suloy. Hərwi niye a zalaway a Pol mətsike me.

²⁷ Tə ndza ka bo məve sulo na, ta mbəda ha Felikus ta Porsiyos Festus. Felikus na, neñgeye a say mayatay a gər a

Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha Pol ma danğay.

25

Pol kame i bəy Festus

¹ Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na, a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem.

² A ndisl a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar i Yahuda hay ti ye ka təv nğay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwadəy:

³ «Amboh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka mäge sariya may kanan.» Tə tsikay andza niye na, 6a ta nda faya me ada a satay mata kədə na ka tsəved.

⁴ Ane tuk na, Festus a mbədətay faya, a gwadətay: «Pol na, neñgeye ma danğay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye mahonok bay, na ndziye məhəne tsekweñ na, na mbədiye gər a mətəgay.»

⁵ A gwadətay sa: «Kə sakum na, bəy kurom hay tâ peñ bəzay a Sezare. Tadə ndo nakay kə ge wu nakə lele bay aye na, tâ ye naha, tâ ge faya sariya.»

⁶ Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro tsa. Tsa na, a mbədə gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə paybəzay. Tədə eye na, a ye a təv mäge sariya. A gwadətay: «Dum, zlumenew Pol.»

⁷ Pol a ye ka təv mäge sariya na, kwayanña Yahuda neh-eye ti yaw ma Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike dedək nğay eye bay.

⁸ Ta ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abəra me, a gwadətay: «Na ge mənese kwa tsekweñ bay tebiye, kwa ka bazlam mapala eye i Yahuda hay, kwa ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma eye, na ge mənese bay.»

⁹ Festus a say neñgeye mǎ yatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka Pol, a gwadəy: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə dəma na, a saka dāw?»

¹⁰ Pol a mbədəy faya, a gwadəy: «Neñ kame i sariya i bəy i Roma, tâ nğəneñ ha sariya ga na, kanan. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese a Yahuda hay bay.

¹¹ Tadə na ge mənese nakə dā məkədə ga faya aye na, na may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, tadə maraw me i ndo neheye ta raw fagaya me andaya mə dəma bay na, ndəray ma sliye faya məvələtay ga ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»

¹² Festus a tsəne bazlam nğay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay ta ndo nğay hay. Ma dəba eye, Festus a gwadəy: «Ka gwad mata gaka sariya yak na, bəy i

Roma ba! Ka diye ka təv ɲgay dedek.»

¹³ Ma dəba eye andza tsekwen ɲa, bəy bagwar eye nakə tə zalay Agəripa aye neɲgeye ta malamar ɲgay ɲgwas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata zəbayaw dəre a Festus.

¹⁴ Tə ndza mə dəma məhəne haladzay. Hərwi niye Festus a huta həlay eye məday ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwaday: «Ndo wuray andaya kənaɲ Felikus a gər ha a daɲgay, na yaw na ndzay a gər.

¹⁵ Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay ti ye naha ka təv ga, ta wuda faya, tə gwedəɲ: «Gəs na ta sariya.»

¹⁶ Ane tuk na, na mbəday faya, na gwadatay: «Dada Roma hay ta kədiye ndo ze mədzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay. Tə dzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada neɲgeye dərmak tadə dedek, dedek bay na, ma tiye mbal i gər ɲgay.»

¹⁷ Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, na mətsa ka wuray bay. Tədœ eye na, na ye ka təv məge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwadatay: «Zalumay naha a Pol mâ yaw.»

¹⁸ Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye naha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay.

¹⁹ Wu nakə na tsəne aye, tə kəd wuway na, ka kule tay

nakə tə paway bəzay aye. Ada sa na, ka ndo nakə tə zalay Yesu a mət aye na, Pol a gwadawa kə lətsew abəra ma mədahaɲ aye.

²⁰ Neɲ na, a geɲ wadəɲ wadəɲ, na sər məge kəkay bay. Hərwi niye, na gwaday a Pol: «A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kəla daw?»

²¹ Ane tuk na, Pol a wuda andza niye bay. A gwad: «Mata ɲgəneɲ ha sariya ga na, bəy i Roma.» Aya ane, na gwadatay a sidzew hay: «Pum na a gay i daɲgay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.»

²² Agəripa a tsəne andza niye na, a gwaday a Festus: «Neɲ dərmak a seɲ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbəday faya, a gwaday: «Tədœ na, ka tsəniye bazlam ɲgay.»

²³ Tədœ eye na, Agəripa ta malamar ɲgay Berenis ti ye naha ta ndo neheye tə patay naha bəzay aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naha bəzay. Ti ye naha tə fələkwa a gay i məge sariya. Ti ye naha na, Festus a gwadatay a ndo ɲgay hay: «Dum, zalumayaw a Pol, mâ yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay.

²⁴ Tsa na, Festus a gwad: «A nəkar Agəripa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kənaɲ aye. Ndo

nakə Yahuda neheye ma Ze-rozelem aye ta Yahuda neheye kanan aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwad neŋgeye na, mâ ndza sa bay, məkəde na.

²⁵ Neŋ na, na huta faya mənese nakə dā məkəde na aye bay. Ane tuk na, bo ŋgay eye tə gər ŋgay a gwad: “Bəy i Roma mâ ŋgəneŋ ha sariya ga.” Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naha.

²⁶ Neŋ na, gər i bazlam eye nakə dā na watsay naha a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naha kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Ağərripa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, agəna neŋ dərmak na hutiye gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nā huta wu nakə na watsay naha a bəy i Roma aye.

²⁷ Na zəba faya məslərə ha ndo i daŋgay ka təv i bəy i Roma ze məsərə mənese ŋgay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Ağərripa

¹ Ağərripa a gwadəy a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəved ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza məgwədə a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo ŋgay. A gwadəy a bəy Ağərripa:

² «A nəkar bəy Ağərripa, dərev ga kə ŋgwasə haladzay, hərwi na huta tsəved mətsike me abəra ka bo ga bəgom

kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə ŋgeŋ naha a gər aye.

³ Dərev ga a ŋgwasə wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər məndze i Yahuda hay ada ta məkəde wuway nakə tə kədawa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neŋ faya na gakeye amboh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zləm tey.

⁴ «Yahuda hay tebiye tə sər məndze ga lele, kwa abəra ma wawa. Məndze ga mə walaŋ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walaŋ tay ahəl niye kəkay na, tə sər.

⁵ Nəteye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya məte mbal i gər ga. Tadə a satay na, ta sliye faya mətsike dedək. Na pay bəzay a kule i Farisa nakə mawura bo aye.

⁶ Ada anəke faya ta geŋeye sariya na, hərwi nakə na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlateye a bəba tətə hay həlay ŋgwalak eye.

⁷ Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na, ta məgay məsler a Mbəlom tsekerkerre həvad ta həpat tebiye. Bəy Ağərripa, Yahuda hay ta raw fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak.

⁸ Nəkurom Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahan na, a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

⁹ «Neñ tə gər ga, na dzala məge vərəm ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza nəkurom neheye ka dzalum aye dərmaç.

¹⁰ Wu neheye tebiye na ge na, ma Zerozelem. Na huta gədañ na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye haladzay a dañgay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkədə tay ha aye na, na gwadawa faya yawa dərmaç.

¹¹ Na yawa a gay i maduwule me hay wal wal, na gawatay dərətsətseh ada a seweñ məgatay kutoñ ada tã gər ha məpe mədzal gər ka Yesu. A ndeleñ fataya turtur haladzay. Na pələwa tay ha, kwa ma gəma neheye dərəñ aye. Na yawa fataya mata gatay dərətsətseh.

¹² «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədañ ada ta məsler nakə bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye.

¹³ Bəy bagwar eye, ma giye magərħəpat, neñ faya na diye a Damas nakə na ŋgatay a dza-ydzay faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve i pat. Dza-ydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye.

¹⁴ Nəmay tebiye nəmaa dəd ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə bazlam i Yahuda hay. A gwad: “Sol, Sol, nəkar faya ka geñeye dərətsətseh andza niye na,

hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədañ kurtsətsa andza sla nakə faya ma giye gədañ ka sakwal i ndo nakə faya ma kədiye na aye.”

¹⁵ «Na mbəday faya, na gwaday: “Nəkar eye na, way, Bəy Maduweñ?”

«Tsa na, Bəy Maduweñ a gwedeñ: “Neñ na, Yesu nakə faya ka geye dərətsətseh aye.

¹⁶ Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo na, hərwi matəre kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka ŋgatay aye ada neheye ka ta ŋgateye aye.

¹⁷ Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹⁸ Ka diye ka həndəkətatay na dərə tay hay hərwi ada tã yaw abəra ma ləvoñ, tã ye a dzaydzay, tã təmaw abəra ma gədañ i Fakalaw, tã maw ka təv i Mbəlom hərwi tã təma məpəse ha mənese tay ada ta hutıye təv məndze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neñ aye.”

¹⁹ «Hərwi niye, Agəripa bəy bagwar eye, na kərah wu nakə na ŋgatay a yaw mə mbəlom aye bay.

²⁰ Na dā ha bazlam i Bəy Maduweñ ma Damas təday, ma dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na tsikatay, tã gər ha mezeleme, tã yaw ka təv i Mbəlom, tã ge məsler nakə ma diye ha ta dedək ta gər ha mezeleme tay aye.

²¹ Anan, hərwi niye Yahuda hay tə gəs ga mə gay i məcəslay ha gər a Mbəlom ada a satay məkəde ga.

²² Na gay sisœ a Mbəlom ka matsəpe ga, hus ka bəgom neñ andaya faya na diye ha bazlam nğay kame i ndo makətsa eye hay kwa kame i ndo bagwar eye hay. Wu neheye Musa ta ndo məcəde ha bazlam i Mbəlom siye hay tə də ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neñ na gər ha faya abəra kwa tsekweñ bay.

²³ Tə də ha, tə gwad: «Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye ada neñgeye ma təriye makurre i ndo mələtsew abəra ma mədəhan. Ma dətatay ha dzaydzay i bazlam nğay a İsrayel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.»

²⁴ Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwad: «Gər a vuwaka dəw Pol? Məsəre wu yak nakə ka sər haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəved eye sa bay dəw?»

²⁵ Pol a gwad: «Gər a vuweñ bay nğalaka Festus. Na tsik düh na, bazlam neheye dedek aye ada bazlam neh-eye a tsəne bo aye.

²⁶ Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsik-eye parakka, hərwi na sər ha ta dedek wu nakə neñgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay.

²⁷ Nəkar, Ağəripa bəy bag-

war eye, ndo məcəde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə də ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə də ha aye bədəw? Na sər ha, ka dzala ha.»

²⁸ Ağəripa a gwad: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsa dəw?»

²⁹ Pol a mbədəy faya, a gwad: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na dūwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peñeye zləm tebiye aye kə tərum andza neñ. Ane tuk na, a señ na, tɑ dzawa kurom a danğay andza neñ bay tey.»

³⁰ Bəy Ağəripa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse.

³¹ Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweeye wu tay aye na, tə gwad nəte nəte mə walañ tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə də məkəde na kəgəbay məgəse na a danğay aye bay.»

³² Tsa na, Ağəripa a gwad a Festus: «Ndo nakay tadə bə ka tsətsah a say bəy i Roma mɑ nğənay ha sariya bəna, ha bə na, məgər ha.»

27

Tə slər ha Pol a Roma

¹ Ma dəba eye na, bəy a pa-may pat mede ka dala i Itali ta kwalalañ i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl a dəma aye na, tə vəlay ha Pol ta ndo i danğay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mɑ ye tay ha a

Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Neŋgeye nəte mə walaŋ i sidzew neh-eye ta tsəpawa bəyi Roma aye dərmak.

² Nəmaa tsal a kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Sləlah i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i bəlay aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweeye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

³ Tədcə eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidon. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neŋgeye a gay gər a Pol lele. A vəlay tsəved a Pol mâ ye, mâ zəbatay dəre a dzam ŋgay hay ada tâ vəlay wu hay, tâ gay gər lele.

⁴ Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalaŋ i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Həbe nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vəlamay tsəved bay.

⁵ Nəmaa tas ta dəlov nakə bəse ta gəma i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya.

⁶ Nəmaa ndisl naha a dəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neŋged, nəmaa tsal a dəma. Tsa na, nəmaa ye kwayaŋŋa.

⁷ Nəmaa ndza ka tsəved məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede

dəder sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisle bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawara eye ta yam.

⁸ Mede kame na, mawura bo eye haladzay. Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə zalay Təv Ŋwalak Eye Hay neheye ndo hay tə lətsawa ha a dəma kwalalaŋ i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

⁹ Nəmaa ndza ka tsəved haladzay. Ahəl i mede may nakə faya nəmaa diye na, pat i dəliyam i Yahuda hay ka mbərəm mede abəra mə dəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalaŋ i yam sa bay. Ta bəriye kwalalaŋ i yam tay hay ka dəkəl hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo dəŋgwala aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dədiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay dəf.

¹⁰ A gwadətay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalaŋ i yam aye na, mədze andaya mə dəma. Kwalalaŋ i yam tə wu neh-eye mə dəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərmak na, agəna ka təmakweye bay, ka dzakweye.»

¹¹ Ahəl nakə tə həl bo, ndo məbəle kwalalaŋ i yam ta ndo i kwalalaŋ i yam, tə gwad: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy

i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye tə gwad «Takwa ha ka bo» aye.

¹² Ada sa na, təv niye məndze mə dəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay tadə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalaŋ i yam nakə ma Kəret aye. Bəlay andaya na, ta diye i məgəma dəkdək tsa. Ta ndziye mə dəma təmad.

Mətasl bagwar eye

¹³ Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisle a təv nakə ta ndisliye a dəma aye. Tə lətse ha bəre eye andaya mə kwalalaŋ i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret.

¹⁴ Ane tuk na, kwayaŋŋa mətsal bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye.

¹⁵ A zla na kwalalaŋ i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalaŋ i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mâ ye may ha.

¹⁶ Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekweŋ abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa bər na, kwalalaŋ nakə

wawa eye ta gər eye, merəbe gwetsek hərwi mâ dze bay.

¹⁷ Tə zla ahaya kwalalaŋ i yam niye tsekweŋ eye tə pa na ka gər i kwalalaŋ i yam bagwar eye. Tsa na, ləber andaya maləva bo eye, ta ndewed ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyen andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalaŋ i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha təŋgel wuray məbərə eye ka kwalalaŋ i yam hərwi ada kwalalaŋ i yam mâ ŋgərzla faya.

¹⁸ Huya, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya mə bəliye may ha ta gədaŋ haladzay. Tədəcə eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalaŋ i yam a bəlay.

¹⁹ Tədəcə eye sa na, tə kuts ha ləber, petekəd nakə faya ma diye ha kwalalaŋ i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye.

²⁰ Məhəne haladzay nəmaa ŋgatay a pat bay, a wurzla bay. Mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

²¹ Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwadətay: «Dzam ga hay, ka tsənumeŋ na bazlam ga, ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye dəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay.

²² Ane tuk na, anəke na, faya na gwadəkumeye dərev

mâ ye fakuma abəra bay. Ndəray kwa nəte ma mətiye bay. Kwalalaŋ i yam kway na, ma dziye.

²³ Ta həvad nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga.

²⁴ A gwedəŋ: “Pol, kâ dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeye ka bo dziye hərwi yak.”

²⁵ Dzam ga hay, dərev mâ ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta dedək wu nakə Mbəlom a tsikeŋ aye na, ma giye bo.

²⁶ Ka təkəweye na, a dala eye andaya malawara eye ta yam.»

²⁷ Məhəne kuro gər eye fad, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər i bəlay i Mediterane. Ta magər həvad na, ndo məbəle kwalalaŋ i yam, tə sər ha nəteye faya ta həndzədiye bəse ta dala.

²⁸ Tə kal bəre məbara eye ka ləber a yam mələve ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ŋgay eye miter 40. Ti ye kame tsekweŋ sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetset-sik yam niye na, miter 30.

²⁹ Ta dzədzar haladzay, tə gwad kwalalaŋ i yam ka ndəf sik ka hotokom na, ka dzəkweye. Hərwi niye tə həl ləber hay fad, tə bər ka təŋgel hay fad, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta duwulay me a mbəlom tay hay hərwi ada dəre mâ tsadə.

³⁰ Ndo məbəle kwalalaŋ hay a satay mətəmaw abəra

mə kwalalaŋ i yam. Ta pəla tsəved ka məzla ha kwalalaŋ niye wawa eye a yam ada tə gwad na, ta pəliye ha təŋgel hay, ane tuk ta raw me ka məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalaŋ ada mətəme.

³¹ Pol a gwadəy a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Tadə ndo neheye ta ndza ma kwalalaŋ i yam bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

³² Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləber neheye tə bər ha kwalalaŋ i yam nakə wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.

³³ Mazlambər dəre ma tsadiye na, Pol a zalatay a ndo hay tebiye ka mənde wu mənday, a gwadətatay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye fad, faya ka həbumeye ze mənde wu mənday.

³⁴ Neŋ faya na gwadəkumeye, ndayum wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nəte mə walaŋ kurom ma dziye bay, kwa məkwets i gər ŋgay ma dziye bay.»

³⁵ Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naha sisə a Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a ŋənatay wu mənday* niye a dazlay a mənde wu mənday.

³⁶ Nəteye tebiye tə ma ha a bo dərev, tə nda wu mənday.

³⁷ Nəmay tebiye mə kwalalaŋ i yam na, temerre

* 27:35 Məsler hay 2.42.

sulo tə kuro kuro tasəla gər eye məkwa.

³⁸ Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərehe aye na, tə kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalaŋ mâ mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalaŋ i yam a həb

³⁹ Dəre a tsadə na, ndo madzərweđe kwalalaŋ i yam ta sər ha nəteye ka waray bay. Ane tuk na, tə ŋgatay a təv laloŋ eye ta hewiyen eye. Tə gwad: «Tadə ma giye bo na, takwa ha a dəma, kwalalaŋ i yam mâ gərzla a dəma.»

⁴⁰ Tə pəla ha ləber neheye tə bar ka bəre mə hud i yam aye. Tə gər ha bəre niye a yam. Ti ye naha tə pəla ləber neheye mazəva eye ka mayako nakə a may bo a kwalalaŋ i yam ka mədəy ha tsəved aye. Tə bar peteked ka mbəlom kame ŋgay eye ada mətasl mâ təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay ta gədaŋ, a ye tay ha ka hewiyen niye.

⁴¹ Ane tuk na, tə ndisl na, kwalalaŋ i yam a husa dənuts ka hewiyen. Kwalalaŋ i yam a sla faya məbəle sa bay. Me ŋgay eye a ye mbəzək a hewiyen, a sla faya madayaw abəra mə dəma sa bay. Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a bəl haladzay a həb ha dəba i kwalalaŋ niye.

⁴² A satay habə a sidzew hay məkəde ndo i danğay hay hərwi ada ndəray mâ təma ha bo tə mahuzluve bay.

⁴³ Ane tuk na, a say a bəy i sidzew i Roma mətəme ha

Pol. A gatay me a sidzew hay ka məge wu nakə tə dzala aye. A gwadətay a ndo neh-eye tə sər mahuzluve aye, tâ lah mambəzle a yam ada tâ tas ka dala.

⁴⁴ A gwadətay a siye hay, tâ gəs həlay ka mayako kəgəbay ka wu neheye a həbaw abəra ka kwalalaŋ i yam aye, tâ patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra ma bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

¹ Nəmaa təmaw abəra ma yam niye na, nəmaa tsal ka dəkəl na, nəmaa tsəne məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta.

² Ndo neheye mə dəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətasl a ge tsiyi bəbe haladzay. Tsa na, tə vat ako əŋgəh. Tə gwadamay: «Dumara, ndzum ka ako.»

³ Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa ma mayako niye na, palas mə dəma. Ako a vədəy na, a mbərzlaw abəra ma ako tsakwalak ka həlay i Pol, a naz na.

⁴ Ndo i dala niye hay tə ŋgatay a palas niye məbala eye ka həlay i Pol aye na, tə gwad mə walaŋ tay: «Ndo nakay na, ta dedek ndo məkəde ndo hay. Kə təmaw abəra ma bəlay, ane tuk na, ma təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay.»

⁵ Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako.

Kwa tsekweŋ wuray kə wur faya bay tebiye.

⁶ Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma dəsliye kəgəbay ma dədiye abəra ka mbəlom, ma mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wuray a gay a Pol bay. Tsa na, ta mbəda ha mədzal gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, mbəlom!»

⁷ Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ŋgay Publiyus. Gay ŋgay ta guvah ŋgay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə dəma aye. Ndo niye a təma may tə mənəgwese eye a gay ŋgay. Nəmaa həna mə gay ŋgay məhəne mahkar.

⁸ Bəba i Publiyus andaya, neŋgeye ŋgwalak eye bay, marabaraḅ ada zay a lohay. Pol a ye ka təv ŋgay, a pay həlay ka gər ada a duwulay me a Mbəlom. Tsa na, a mbəl.

⁹ Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol a mbəl tay ha.

¹⁰ Ndo hay tebiye ta bəzamay ha ta dedək ta rəhamay ha gər. Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vəlamay wu neheye ta gamay ŋgama ka tsəved aye.

Pol a ndisl a Roma

¹¹ Nəmaa ndza mə dəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə kwalalaŋ i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzandəri aye. Məzele i kwalalaŋ i yam niye na, Diyoskur. Kwalalaŋ i yam nakay kə ndza kiye haladzay hərwi həlay niye həlay nakə ŋgwalak eye bay mətasl a gawa haladzay aye.

¹² Nəmaa ndisl a gəma i Sirakus na, nəmaa ndza mə dəma məhəne mahkar.

¹³ Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlov, nəmaa ye a gəma i Regiyo. Tədœ eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles. Nəmaa ndza ka tsəved na, məhəne sulo tsa, mətasl a təhamay.

¹⁴ Ma gəma niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay, nəmaā ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay.

¹⁵ Malamar neheye ma Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiyus ada a təv nakə tə zalay Gay i Mbəlok Mahkar aye. Pol a ŋgatatay na, a gay sisœ a Mbəlom ada dərev a may naha.

¹⁶ Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəved a Pol mâ ndza mə gay ŋgay wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a da ha bazlam i Mbəlom

¹⁷ Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a madugula i Yahuda neheye ma Roma aye tā ye ka təv ŋgay. Ti ye, tə haya gər ka təv ŋgay na, a gwadətay: «Malamar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay. Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə ŋgwalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay ka bazlam i bəba tətə kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay.

18 Ndo neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay haḃe mægər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə da məkəde ga faya aye bay.

19 Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwad kutoŋ na diye ka təv i bəy i Roma. Neŋgeye ma geŋeye na sariya ga. Wal a seŋ məme tay ha mənese a gwala ga hay bay.

20 Hərwi niye na zalakum na, a seŋ mənğatakum ada mətsike me tə nəkurom. Ka sərūm ha neŋ madzawa eye tə tsalalaw na, hərwi wu nakə İsrayel hay tə pa faya mədzal gər aye.»

21 Madugula i Yahuda hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa huta dərəwel nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nəte mə walaŋ i malamar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka nəkar bay.

22 Ane tuk na, a samay na, bo yak eye dāmay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa mənğay andaya faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka ndo i Yesu neheye.»

23 Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye niye ta maweye a gay ŋgay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay ŋgay. Pol a ndza hway ka mədatay ha Bəy i Mbəlom ta gədaŋ ada a pəla

tsəved t̄a t̄ama bazlam nakə ma tsikateye ka gər i Yesu aye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay.

24 Siye i ndo hay na, ta t̄ama bazlam i Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekeləŋ eye ta kərah mədzal ha.

25 Ta kəd wuway haladzay mə walaŋ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay bazlam nəte tsa, a gwadatay: «Wu nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a tsikatay a bəba t̄ate kurom hay tə bazlam i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, dedek.

26 Mbəlom a gwad:
“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwadatay:

Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərūmeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

27 Ndo neheye ta kula ha gər,
a satay mətsəne bay.

Ta dərəzl na zləm,
ta dərəzl na d̄əre tay.

A satay mənğatay tə d̄əre tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə gər tay bay.

A satay məmaw ka təv ga bay.
Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.*”

28 Pol a gwadatay sa: «Sərūm ha na, Mbəlom a sləraw Labara ŋgwalak eye i mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nəteye

* 28:27 Ezay 6.9-10.

na, ta tsəniye na bazlam
ŋgay.»

[²⁹ Ma dəba i bazlam neh-
eye na, Yahuda hay ti ye wu
tay. Ahəl nakə faya ta diye
na, faya ta kədiye wuway mə
walaŋ tay.]

³⁰ Pol a ndza məve sulo mə
gay nakə a vələwa faya suloy
aye. A təmawa tay ha ndo
neheye ti yawa ka təv ŋgay
aye tebiye.

³¹ A da ha labara i Bəy i
Mbəlom ada a da ha bazlam i
Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a
ndo hay. A tsikatay ta gədaŋ
tə tsəbtsəb eye, ndəray kə gay
faya me bay.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye Məfələkwe

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ηgay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a dəma zuk bay aye. A say mede dərəŋ a mægəma hus a Espayon hərwi mədə ha Labara Nğwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa dərewel ηgay hərwi mələve ha bo tə mede ηgay a Roma ada ta mədə ha matətike ηgay a ndo məpe mədzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Derewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma diye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, anarj: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ηgwalak eye ka dərə ηgay, ada ma hutieye sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəved wal wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mədzepe mə walaŋ i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada məpe mədzal gər ka Mbəlom nakə Yesu Kəriste a təra tsəved eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mədzepe mə walaŋ i Israyel hay slala nakə Mbəlom a zla aye, ada

ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendzen i məndze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Derewel nakay a ndəv ta matsike me haladzay (madədo 16).

¹ Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Pol, ndo mäge məsler i Yesu Kəriste. Mbəlom a zeleŋ, a təra ga ha ndo i maslaŋ ηgay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nâ dā ha labara ηgay ηgwalak eye a ndo hay.

² Labara nakay ηgwalak eye na, 6a Mbəlom kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ηgay hay, a gwađ ma slərakwaweye ada ta watsa faya mə Derewel i Mbəlom.

³ Labara nakay ηgwalak eye a tsik na, ka wawa ηgay, ahəl nakə a təra ndo zezeŋ, tə wa na ma gwala i Davit aye.

⁴ Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahaŋ aye na, Mbəlom a dā ha neŋgeye wawa ηgay ta gədaŋ, neŋgeye Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway ada a rah ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye tebiye.

⁵ Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ ηgay na, tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, ta ηgwalak ηgay hərwi ada nâ ye, nâ dā ha bazlam ηgay a ndo i gəma hay wal wal tebiye hərwi ada tâ təra ndo ηgay hay ada tâ rəhay ha gər. Andza niye, tâ dəslyay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

⁶ Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walaŋ i ndo neheye dərma, hərwi Mbəlom kə zalakum hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste.

⁷ Na watsa naha dərwele nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbəlom a wudâ kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kâ tərüm ndo ŋgay hay.

Mbəlom Bəba kway ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vələkum zay.

A say a Pol mede a Roma

⁸ Makurre eye na, neŋ faya na gay naha sisœ a Mbəlom ga hərwi kurom tebiye. Maa vələŋ tsəved məgay naha sisœ na, Yesu Kəriste hərwi məpe mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə da a zləm ka məndzibəra tebiye.

⁹ Huya ahəl nakə faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik dedek, neŋgeye nakə faya na giye məsler ŋgay tə dərēv ga peteh, faya na diye ha Labara Ŋgwalak eye ka wawa ŋgay aye.

¹⁰ Faya na dūwulay naha me huya mâ vələŋ tsəved anəke ta gədaŋ ŋgay hərwi ada nâ ye naha a gay kurom tuk.

¹¹ Hərwi a seŋ haladzay məŋgatakum. A seŋ mədakum ha wu nakə Məsəfəre a vələŋ

aye hərwi ada kâ hutum gədaŋ ka tsəved i Mbəlom.

¹² Kəgəbay nəkway tebiye ka vələkweye a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway. Ka vələmeŋeye gədaŋ hərwi ka pum mədzal gər ka Kəriste ada na vələkumeye gədaŋ hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərma.

¹³ Malamar ga hay, sərüm ha na, madzəga haladzay na dzala mede naha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəved bay. A seŋ na diye naha madzəne kurom mede kame kame ada kâ gəlüm andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye.

¹⁴ Mbəlom kə vələŋ məsler. Andza niye, kutoŋ na diye ha Labara Ŋgwalak eye kwa a way tebiye. Na dətəye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na dətəye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye.

¹⁵ Hərwi niye a yeŋ a gər mede naha məde ha Labara Ŋgwalak eye a nəkurom Roma hay tebiye dərma.

¹⁶ Hərwi neŋ faya na diye ha Labara Ŋgwalak eye ta məŋgwese lele. Labara nakay na, gədaŋ i Mbəlom mə dəma mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye. A vəl tsəved i mətəme na, hərwi Yahuda hay təday ada hərwi slala mekeleŋ eye hay dərma.

¹⁷ Labara nakay ŋgwalak eye a dəkway ha na, ma kəkay

nakə Mbəlom a təra ha ndo hay ηgwalak eye ka dəre ηgay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste dekdek tsa, tsəved mekelenj eye andaya bay. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ηgwalak eye ka dəre ηgay, ada ma hutıye sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

¹⁸ Andza niye, Mbəlom faya ma dā ahaya abəra mə mbəlom, neŋgeye ta mevel eye ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tə dəslay ha gər bay aye. Ma gateye sariya hərwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, ma dərəzlatay na tsəved a ndo hay ka məsəre dedek.

¹⁹ Sariya ma gəsiye tay ha hərwi tsəved nakə ta sliye faya məsəre Mbəlom aye na, parakka manğaha eye bay, bo i Mbəlom eye kə datay ha. Ane tuk na, ta pay bəzay a tsəved eye nakay bay.

²⁰ Ndəray kə ηgatay a Mbəlom kwa nəte bay. Ane tuk na, kwa a həlay nakə a ge məndzibəra aye hus anəke na, wu neheye a ge tebiye faya ta dateye ha a ndo hay Mbəlom neŋgeye na, kəkay. Ta ηgatay a wu neheye na, a sər bo parakka gədanj ηgay ma ndəviye dāda bay ada Mbəlom na, neŋgeye nəte ηgweŋ. Ta sliye faya məgwede «Nəmaa sər bay» na, ta sliye faya mətıse bay.

²¹ Kwa tadə tə sər Mbəlom andaya bəbay na, tə dəslay ha gər bay ada tə gay sıseə andza nakə həbe ta dəslay ha gər ada ta geye sıseə aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye dūh na, ka wu nakə kəriye, nəteye mandza eye ma ləvonj, tə sər wu lele eye hay sa bay.

²² Tə dzala mə gər tay na, ta tsah. Duh gər a vuwatay na, tə sər bay.

²³ Mbəlom nakə ta məzlaḡ eye ada ma mətiye dāda bay aye na, tə rəhay ha gər bay, tə gər ha. Duh ta rəhay ha gər na, a kule hay, a wu neheye tə ηgar andza ndo zezəŋ aye kwa tadə ndo hay ta mətiye. Siye hay andza dıyeŋ hay, siye hay andza wu i pesl hay, mekelenj eye hay sa andza wu neheye tə va tə huḡ aye.

²⁴ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tā ge wu neheye lele bay aye andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nəte nəte mə walaŋ tay.

²⁵ Ta gər ha Mbəlom nakə dedek eye, tə pay bəzay a maraw me. I tay na, faya ta dəslay ha gər a Mbəlom nakə a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta dəslay ha gər a wu neheye neŋgeye a ge aye ada ta geye məsler. Həbe ta dəslay ha gər dūh na, a Mbəlom, neŋgeye nakə həbe ta zambadəye huya aye. Mā ge bo andza niye.

²⁶ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tā ge

* 1:17 Habakuk 2.4.

wu neheye a ge horoy andza nakə a yatay a gər mæge haladzay aye. Ngwas hay ta gər ha mändze ta haslaka hay, tə hənawa tə siye i ngwas hay. Niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye.

²⁷ Haslaka hay dərmaƙ faya ta giye andza niye, tə gər ha ngwas hay, a yatay a gər haladzay məhəne ta haslaka siye hay. Haslaka hay ta haslaka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahiye ka bo tay dəretsətseh ɗa ka mənese tay nakə faya ta giye.

²⁸ Ndo neheye ta kərah Mbəlom aye na, a satay məsəre na bay. Andza niye, Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tã dzala andza nakə a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala swa. Andza niye ta giye wu neheye haɓe mæge bay aye.

²⁹ Nətəye maraha eye tə wu neheye ngwalak eye bay aye, tə gawa ɗəre ka wu i ndo hay, ta dzəgurawa me ka ndo hay, tə gawa ɗəre a ndo hay, tə kədawa ndo hay, tə gawa magazlaga mə walaŋ tay, tə vawatay gər a ndo hay ta bəbək, tə gawa seweɗ a ndo hay, ta ngəlawatay bəzay a siye i ndo hay.

³⁰ Nətəye tə tsikawa wu neheye ngwalak eye bay aye ka ndo hay, nətəye tə naway ɗəre a Mbəlom, tə tsadawatay a siye i ndo hay, tə ɗəslaway ha gər a bo, tə gawa zlapay. Nətəye pat pat tə dzalawa tsəweɗ weɗeye hay ka mæge mezeleme, ta rəhawatay ha gər a bəba tay ta may tay hay

bay.

³¹ Wu nakə ngwalak eye na, tə sər sa bay, ɗərneh mə bazlam tay sulo, tə sər mawuɗe ndo hay bay, ta sakateye naha a ndo hay bay.

³² Duh nətəye na, tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye. Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ngwalak eye bay aye huya na, ta vahaweye ka bo mədahaŋ ka gər tay. Kwa andza niye bəbay na, huya faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakə a ze neheye aye. Nətəye faya ta zambadateye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay andza nətəye aye. Faya ta vəlateye gədaŋ ka mæge huya!

2

Mbəlom ma giye sariya ngay ta tsəweɗeye

¹ Ndo nakə a gwad nəkar ndo məmay ha mənese a ndo hay aye, nəkar eye na, way? Sər ha nəkar eye ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay. Tadə faya ka matay ha mənese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha mənese a gər yak, hərwi wu neheye ngwalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nətəye.

² Nəkway ka sərakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye ada sariya ngay na, ta dedək.

³ Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ɲɣwalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nəteye na, ka gwad na, ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom wal daw?

⁴ Mbəlom nənɣeye ɲɣwalak eye, faya ma zliye ɲgatay, a sər mahəbe. Faya ka ɲgwaseye dala mə gər a Mbəlom tsukudu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvəlaka tsəved ka məgəre ha mezeleme yak na, ka sər təbədəw?

⁵ Nəkar na, faya ka kuliye ha gər yak, ka kərah mambəde ha dərev yak. Andza niye bo yak eye tə gər yak faya ka vahaweye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma gəsiye kar pat nakə Mbəlom ma diye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye.

⁶ «Kwa a way ma vəleye wu i merəbe ɲgay.*»

⁷ Zəba, ndo neheye faya ta pəliye məge ɲɣwalak aye na, a satay Mbəlom mâ zambadatay, a satay Mbəlom mâ tsik fataya wu ɲɣwalak eye, a satay Mbəlom mâ vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye.

⁸ Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay gər a Mbəlom bay, a satay məpay bəzay a tsəved dedək eye bay, tə pay bəzay düh na, a wu nakə ɲɣwalak eye bay aye. Nəteye

na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye dəretsətseh.

⁹ Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye dəretsətseh, Mbəlom ma gateye dəretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay dəretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak.

¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ɲɣwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlaḡ, ma tsikiye fataya wu ɲɣwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak.

¹¹ Andza niye Mbəlom na, a ɲgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

¹² Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərmak ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye. Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye.

¹³ Mbəlom ma təriye ha ndo hay ɲɣwalak eye hay kame ɲgay na, hərwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa dekdek aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ɲɣwalak eye hay kame ɲgay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a

* 2:6 Zəba mə Dəmes hay 62.13; Dzeke hay 24.12.

wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

¹⁴Hərwi ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə gər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa taday tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta diye ha, tə sər mäge wu ngwalak eye hay.

¹⁵Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta diye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a dərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal gər tay faya ta diye ha andza niye dərmak. Pat mekelej eye hay na, tə sərawa ta ge wu ngwalak eye. A həlay mekelej eye na, tə sər ta ge mənese.

¹⁶Wu neheye na tsik faya kənanj aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kəriste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye manğaha eye mə dərev tay aye. Wu nakə na tsik kənanj aye na, Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay gər a bazlam mapala eye bay

¹⁷Nəkurom Yahuda hay, ka sərüm nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərüm bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeje zlapay, tə məgwədə ka sərüm Mbəlom.

¹⁸Ka sərüm wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tã ge aye, bazlam i Musa mapala eye kə dəkum ha wu nakə ngwalak eye ta wu nakə ngwalak eye bay aye.

¹⁹Ka dzalum na, dəre andaya fakuma ba! Faya ka dumatəje ha tsəved a guluf hay. Ka dzalum na, nəkurom ka tərüm andza dzaydzay hərwi ndo neheye nətəje ma ləvonj aye hərwi ada tã ngatay a dəre.

²⁰Nəkurom ka dzalum na, ka dumatay ha wu a ndo neheje tə sər wuray bay bədaw? Ka dzalum sa na, faya ka tətikumateje a ndo neheje ta gəl ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, hərwi nakə ka sərüm bazlam i Mbəlom mapala eye ba? Ka gwadum na, bazlam mapala eye kə dəkum ha dedək hərwi ada kã sərüm.

²¹Faya ka tətikumateje wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka tətikumay a gər kurom bay na, hərwi mey? Faya ka tsikumateje a ndo hay «Kã kəlum bay», bo kurom eye faya ka kəlumeye na, sa kəkay?

²²Nəkurom faya ka gumateje me a ndo hay ka mäge madama, bo kurom eye faya ka gumeje! Faya ka gwadumatəje a ndo hay «Kã gum kule bay». Ada faya ka kəlumeye wu neheje ndo hay tə vəlay a kule aye na, ma kəkay?

²³Faya ka zlapumeje haladzay hərwi nakə ka sərüm bazlam i Mbəlom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka na-

sumeye ha bazlam i Mbəlom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nakə ɲgwalak eye bay aye ka Mbəlom hərwi kurom sa na, ma kəkay?

²⁴ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom hərwi kurom Yahuda hay.†»

²⁵ Nəkway Yahuda hay faya ka dəsakweye bo hərwi mədə ha na, nəkway ndo i Mbəlom hay. Faya na gwadiye: Tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele na, mədəse bo nakə faya ka dəsumeye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay na, mədəse bo nakə faya ka dəsumeye na, andza faya ka dəsumeye bay, ma dzəniye kurom sa bay.

²⁶ Tadə ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye tə dəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nətəye ka dərə i Mbəlom na, andza nətəye madəsa bo eye.

²⁷ Nəkurom Yahuda hay, ta vələkum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum mədəse bo. Ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye, kwa tadə nətəye madəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsiye kurom a sariya.

²⁸ Yahuda nakə dedək eye na, way? Ndo nakə a da

ha nəngeye Yahuda hay tə slo i bo dəkdek aye dāw? A'ay! Mədəse bo dedək eye na, wuye mey tuk? Mədəse bo nakə ndo hay ta ɲgateye tə dərə eye dəkdek tsa bay.

²⁹ Duh Yahuda dedək eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbəday ha dərəv ɲgay aye. Mədəse bo dedək eye na, nakə Məsəfəre i Mbəlom faya ma giye mə dərəv i ndo aye, bəna məsler i bazlam mapala eye andaya mə dəma bay. Slala i ndo nakay, maa zambaday na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

¹ Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Tadə ndoweye kə dəs bo na, ɲgama eye mə dəma na, mey?

² Faya na gwadəkumeye: «Ma giye ɲgama haladzay ta tsəved mekelen eye hay wal wal.» Mbəlom a vəl bazlam ɲgay na, a Yahuda hay təday.

³ Ane tuk na, tadə siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məgay me a Mbəlom ka mäge wu nakə a tsik aye dāw?

⁴ A'ay, andza niye bay tebiye, kwa tadə ndo hay tebiye maraw me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, dedək.

† 2:24 Ezay 52.5.

Tadə ta maka ha mənese na, ndəray ma sliye məgəse kar a sariya bay.* »

⁵ Agəla siye hay ta gwadiye, mənese nakə faya ka gakw-eye ma dzəniye tay ha ndo hay ka məsəre ha Mbəlom na, neŋgeye a ge mənese bay. Wu nakə ka mbədakwateye faya na, wuye mey? Kə ge andza niye na, ka gwadəkweye Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye dəretsətseh bədaw? Wu nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay.

⁶ A'ay, andza niye bay, Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye. Tadə neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i məndzibəra hay na, ma kəkay?

⁷ Agəla siye hay ta gwadiye sa: «Tadə maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo hay ka məsəre Mbəlom neŋgeye a tsik dedək na, ta zambadəye hərwiye. Kə ge andza niye na, nəkway ndo mäge mezeleme hay Mbəlom ma gəsiye kway a sariya na, hərwi mey?»

⁸ Siye hay faya ta gwadiye: «Gakwa mənese hərwi ada tâ ŋgatay parakka Mbəlom na, ŋgwalak eye, ma giye wuray daw?» Siye hay faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye fagaya, tə gwad neŋ eye na tsik andza niye. Nətəye dā nakə Mbəlom mâ gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme

eye hay

⁹ Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay daw? A'ay, kwa tsekweŋ bay. Ba na tsik tsiy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye mezeleme faya ma ləviye kway.

¹⁰ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad:

«Ndəray nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, andaya bay, kwa nətə.

¹¹ Ndəray nakə a sər dedək aye na, andaya bay, ndəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na, andaya bay.

¹² Nətəye tebiye ta mbəday dəba a tsəved i Mbəlom, ta dze tebiye, ndəray nakə faya ma giye ŋgwalak aye na, andaya bay, kwa nətə.†

¹³ Wu nakə ma ndahwaweye abəra mə bazlam tay aye na, ŋgwalak eye bay andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta həndək faya abəra aye.

Ta dərneh tay na, faya ta vat-eye ha gər a ndo hay.‡

Ka təbəlem tay na, muwar i dədœ.§

¹⁴ Faya ta vəlatəye mezeleme a ndo hay huya, ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay huya.*

¹⁵ Tə sik tay hay na, ta hwiye ha ka məkəde ndo hay.

* 3:4 Dəmes hay 51.6. † 3:12 Dəmes hay 14.1-3, 53.2-4; Ekəliziyašt 7.20. ‡ 3:13 Dəmes hay 5.10. § 3:13 Dəmes hay 140.4. * 3:14 Dəmes hay 10.7.

16 Tsəved tay nakə ta ye tə
dama aye na, ta nasiye
ha wu hay tebiye,
ada ta sateye daretsetseh a
ndo hay.

17 Tsəved i zay na, tə sər bay.†

18 Ta dzədzaray a Mbəlom bay
tebiye.‡»

19 Na gwad ka sərakwa ha
wu neheye tebiye bazlam i
Mbəlom mapala eye faya ma
tsikiye aye na, a tsik ka ndo
neheye faya ta rəhay ha gər
aye. Andza niye, ndəray ma
sliye mambəde me abəra ka
bo bay. Kwa way kə ge
mənese kame i Mbəlom.

20 Hərwi niye ka dəre i
Mbəlom na, ndəray nakə
ngwalak eye hərwi bazlam i
Mbəlom mapala eye andaya
bay. Bazlam i Mbəlom
mapala eye faya ma diye ha
mezeleme i ndo hay hərwi
ada tā sər ha.

*Ndo hay ta ndziye dedek
eye hay kame i Mbəlom na,
kəkay?*

21 Anəke na, tsəved i ndo
hay ta təriye ngwalak eye
kame i Mbəlom aye na, kə
ndohwaw parakka. Tsəved
eye a ndohwaw na, abəra mə
dərewel i Musa bay. Ane tuk
na, dərewel i Musa ada ndo
məde ha bazlam i Mbəlom
hay ta tsik faya kurre.

22 Tsəved eye na, andza
nakay: Ndo neheye tə dzala
ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom
a təra tay ha dedek eye hay
ka dəre ngay aye na, nəteye.
Mbəlom a həndək tsəved
nakay na, a ndo neheye tə
dzala ha ka Yesu Kəriste aye

tebiye bəna a Yahuda hay
dəkdək bay. Mbəlom a ngəna
tay ha ka bo abəra ndo hay
bay.

23 Hərwi ndo hay tebiye ta
ge mezeleme, ta sliye məndze
ma məzlaḅ i Mbəlom bay.

24 Ane tuk na, Mbəlom kə
gatay ngwalak kəriye, ka təra
tay ha dedek eye kame ngay.
A ge andza niye na, tə həlay i
Yesu Kəriste nakə ma mbəliye
tay ha abəra mə mezeleme
aye.

25 Nəngəye na, Mbəlom a
zla na ada mā mət hərwi ndo
hay hərwi ada mā zla fataya
abəra mezeleme tay tə bam-
baz ngay. Tsəved eye nakay
Mbəlom a həndək na, hərwi
ndo neheye tebiye ta dza-
liye ha ka Yesu Kəriste aye.
A ge andza niye na, hərwi
ada ndo hay tā zəba nəngəye
na, dedək. Mezeleme neheye
ahəl niye ndo hay tə gawa aye
na, Mbəlom a gawa ha andza
a ngataway bay.

26 A tsikawa faya bay, a
dəmawa. Ane tuk na, anəke
na, faya ma datay ha a
ndo hay, nəngəye na, dedək.
Nəngəye a say məge na, wu
nakə dedek eye ada a say
matəre tay ha ndo neheye
tə pa mədzal gər tay ka Yesu
Kəriste aye ndo dedek eye
hay.

27 Kə ge andza niye na,
wuray andaya nakə ka
gakweye ha zlapay aye daw?
A'ay, andaya bay! Mbəlom
a təra kway ha dedek eye
hay kame ngay na, hərwi
nakə faya ka dzalakweye

† 3:17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 Dəmes hay 36.2.

ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gakweye ha zlapay aye bay.

²⁸ Andza niye, Mbəlom a təra tay ha ndo hay dedək eye hay kame ɲgay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye dəkdek tsa bəna hərwi nakə tə pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay.

²⁹ Mbəlom na, neɲgeye Mbəlom i Yahuda hay dəkdek bay, neɲgeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay,

³⁰ hərwi Mbəlom na, nəte ɲgweɲ. Tadə Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha dedək eye hay kame ɲgay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərma, tadə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i dedək eye hay kame ɲgay dərma.

³¹ Məgwede na, Mbəlom a təra tay ha ndo dedək eye hay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məgwede na, ndo hay t̄a pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay daw? A'ay, andza niye bay. Duh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka təməkweye na lele andza nakə a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedək kame ɲgay

* **4:3** Madazlay i wu hay 15.6.

¹ Dzalakwa ka Abraham bəba təte kway təday. Ka gwadəkweye ka neɲgeye na, mey? A huta ka təv i Mbəlom na, mey?

² Tadə Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ɲgay hərwi nakə a gawa məsler ɲgwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya məge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay.

³ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ɲgay.* »

⁴ Sərum ha na, tadə ndoweye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ɲgay. Wu nakə ta vəleye na, merəbe ɲgay bəna ta vəleye kəriye bay.

⁵ Tadə duh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ɲgay a gawa məsler neheye ɲgwalak eye bay aye na, Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ɲgay. Andza niye tsəved i Mbəlom andaya matəre ha ndo hay dedək eye kame ɲgay na, kəriye.

⁶ Davit kə tsik andza niye dərma. A gwad ka ndo nakə Mbəlom a təra ha ndo i dedək kame ɲgay aye na, ka zəba ka məsler ɲgay hay bay. A gwad ndo neheye na, Mbəlom kə vəlatay məɲgwese.

⁷ A gwad:

«Ndo neheye Mbəlom a pəsətay ha mezeleme tay na,

maa huta mənǵwese na,
nəteye.

Ndo neheye Mbəlom a mbat-
atay ha mənese tay aye
na,

maa huta mənǵwese na,
nəteye.

8 Ndo neheye Bəy Maduweŋ
Mbəlom a pasla
mənese tay bay aye na,
maa huta mənǵwese na,
nəteye.†»

9 Ahəl nakə Davit a tsik
andza niye na, andza
məǵwede maa huta mənǵwese
na, ndo neheye tə dəs bo aye
dekdek tsa daw? A'ay, ndo
neheye ta dəs bo bay aye
ta hutiye mənǵwese dərmaŋ.
Ta dedek ka tsənakwa na,
Mbəlom a təra ha Abraham
ndo i dedek kame ŋgay na,
hərwi nakə Abraham a pa
mədzal gər ka neŋgeye, na
gwaď bədaw?

10 Mbəlom a təra ha Abra-
ham ndo i dedek kame ŋgay
na, kəďay? Neŋgeye məďasa
bo eye tsukudu neŋgeye
məďasa bo eye zuk bay daw?
A həlay niye na, neŋgeye
məďasa bo eye zuk bay!

11 Mbəlom a təra ha ndo
i dedek kame ŋgay na, ahəl
nakə kə dəs bo zuk bay aye
hərwi kə dzala ha ka Mbəlom.
Ma dəba eye na, Mbəlom a
gwaďay «dəs bo». Məďase bo
nakə a dəs aye na, ŋgodgor
nakə neŋgeye ndo i dedek
kame i Mbəlom aye. Andza
niye, Abraham neŋgeye bəba
i ndo neheye ta dəs bo bay
ada ta dzala ha ka Mbəlom
aye. Mbəlom a pa tay ha

nəteye dedek eye hay kame
ŋgay andza nakə a pa Abra-
ham ndo i dedek kame ŋgay
aye.

12 Sa na, Abraham neŋgeye
bəba i ndo neheye məďasa
bo aye. Ane tuk na, kutoŋ
tā ge andza Abraham hərwi
mədzal ha ka Mbəlom andza
nakə neŋgeye a dzala ha kwa
ahəl nakə kə dəs bo zuk bay
aye.

*Wu nakə Mbəlom a gwaď
ma vəliye aye*

13 Mbəlom a gwaďay ahəl
niye a Abraham ada a
hulfe ŋgay na, ma vəlateye
məndzibəra. Mbəlom a tsik
andza niye na, hərwi nakə
Abraham a pay bəzay a
bazlam mapala eye bay, a
tsikay andza niye na, hərwi
Abraham a dzala ha ka
Mbəlom aye ada a təra ndo
i dedek kame ŋgay na, andza
niye.‡

14 Tadə ahəl niye ndo
neheye tə paway bəzay a
bazlam mapala eye aye ta
hutiye wu nakə Mbəlom
a gwaď ma vəliye na, ndo
neheye tə dzala ka Mbəlom
aye na, tə dzala ha hərwi
mey? Wu nakə Mbəlom a
gwaď ma vəliye na, ma təriye
wu kəriye.

15 Andza niye, hərwi
bazlam mapala eye a zlaw
mevel i Mbəlom ka ndo hay
hərwi ta pay bəzay bay. Tadə
bazlam mapala eye andaya
bay na, ndəray andaya ma
nasiye ha bazlam mapala eye
bay.

† 4:8 Dəmes hay 32.1-2.

‡ 4:13 Zəba mə Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6;

22.15-18.

16 Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye, ma vəliye a ndo neheye tə dzala ha ka neŋgeye aye. A ge andza niye na, hərwi məde ha ŋgwalak ŋgay ta məvəle wu kəriye. A say məvəle a hulfe i Abraham, a nəteye tebiye. A vəl na, a ndo mədzal gər neheye tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye dəkdək bay, ane tuk na, a siye i ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakə a dzala ha aye dərmak, hərwi Abraham na, bəba kway tebiye ma mədzal gər ka Mbəlom.

17 Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwaday a Abraham: «Na pa kar bəba i slala hay haladzay.» Neŋgeye bəba kway kame i Mbəlom hərwi nakə a dzala ha aye. Mbəlom nakə a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahan aye ada neŋgeye nakə a ge wu hay a dazlay ka kəriye, a tsik me na, wuye hay tə ndohwaw. §

18 Abraham neŋgeye na, a dzalawa ha huya ka Mbəlom. Kwa mâ ge andza tsəved eye nakay ada Mbəlom mâ ge wu nakə a gwad ma vəliye andaya sa bay bəbay na, Abraham a pa faya mədzal gər ŋgay ka Mbəlom huya. A təra bəba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza nakə Mbəlom a tsikay, a gwaday: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.»

19 Ahəl nakə Mbəlom a tsikay andza niye na, məve

i Abraham ma giye temerre. A sər bo ŋgay na, 6a andza maməta eye tsiy, Sara ŋgwas ŋgay ma sliye faya məwe sa bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.

20 A sər ha lele ma hutiyə wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye. Ka dzədzə ha mədzal gər ŋgay bay. Duh mədzal gər nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, a vəlay gədan bəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom ada a zambadəway a məzla6 i Mbəlom.

21 A sər ha lele gədan i Mbəlom andaya ka məge wu nakə a gwad ma giye aye.

22 Hərwi niye Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedək kame ŋgay.†

23 Wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya neŋgeye ndo i dedək kame ŋgay.» Tə watsa na, hərwi ŋgay dəkdək bay,

24 tə watsa hərwi kway dərmak. Tadə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy Maduwen kway abəra mə walaŋ i mədahan hay aye na, ma zəbiye fakwaya dedək eye hay kame ŋgay dərmak.

25 Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo hay hərwi ada mâ mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahan hərwi ada mâ pa kway dedək eye hay kame ŋgay.

§ 4:17 Madazlay i wu hay 17.5. * 4:18 Madazlay i wu hay 15.5. † 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.6.

5

Yesu kə vəlakway məsərə bo ta Mbəlom

¹ Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha dedek eye hay kame ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Anəke tuk na, nəkway mandza eye ta Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Maa həndəkəkway na tsəved eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom m̄a gəkway ŋgwalak ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Ka lətsakwa duwirre bəŋbəŋ na, ka ŋgwalak ŋgay eye nakay ada ka ŋgalakəkweye hərwi ka sərəkwa ha Mbəlom ma ta vəlakweye məzlaḅ andza neŋgeye.

³ Sa na, faya ka sakweye dəretsətseh na, dərev kway faya ma ŋgwasiye hərwi ka sərəkwa ha dəretsətseh ma dzəniye kway ka məzle ŋgatay.

⁴ Ka zlakwa ŋgatay na, ka hutəkweye gədan. Tadə ka hutəkwa gədan na, ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom, ma giye wu nakə a gwad ma giye.

⁵ Tadə ka pa faya mədzal gər andza niye na, ma təriye wu kəriye bay hərwi ḅa Mbəlom kə dəkway ha parakka a wuda kway haladzay. A dəkway ha na, tə həlay i Məsəfəre ŋgay Tsədəŋŋa eye nakə a vəlakway aye.

⁶ Ayaw, ahəl niye gədan kway andaya mətəme ha gər kway bay. Ane tuk na, həlay eye nakə Mbəlom a pa aye,

Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway.

⁷ Ka sərəkwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təmiye məməte hərwi ndo nakə dedek eye, mawura bo eye. Tadə ndoweye faya ma giye wu ŋgwalak eye na, agəna ma təmiye məməte hərwi ŋgay.

⁸ Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya mə mezeleme aye. Andza niye Mbəlom a dəkway ha ma kəkay nakə a wuda kway aye.

⁹ Ma məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka təra kway ha dedek eye hay tə bambaz ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərəkwa ha dedek Kəriste ma təmiye kway ha hərwi ada Mbəlom m̄a gəs kway ta sariya bay.

¹⁰ Ahəl niye nəkway ndo mane dəre i Mbəlom na, neŋgeye kə sər kway ha ka bo ta neŋgeye tə məməte i wawa ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərəkwa ha ta dedek ma təmiye kway ka tor eye hərwi wawa ŋgay kə lətsew abəra ma mədahaŋ.

¹¹ Neŋgeye niye dəkdək tsa bay. Sa na, faya ka ŋgalakəkweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsərə kway ha ka bo ta Mbəlom na, neŋgeye. Wu nakə a ge aye na, hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

¹² Maa zlaw mezeleme ka məndzibəra na, ndo

näte ηgwen, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahan a zəvay a ndo zezen ka mändzibəra tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme.

¹³ Mezeleme andaya ka mändzibəra na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay.

¹⁴ Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, mada-zlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahan a kədawa ndo hay tebiye. Kwa tadə ta gəsay me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, təmətəwə huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyeweye kame aye.

¹⁵ Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ηgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Dedək, ndo hay haladzay ta mət hərwi Adam nakə nəngeye nəte a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ηgwalak i Mbəlom gədan eye a ze kwa mey. Kə pa ηgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ηgwalak tə həlay i ndo nəte, Yesu Kəriste.

¹⁶ Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ηgay eye wal dərmak. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ηgwalak ηgay a ndo hay, kwa

tadə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha dedək eye hay kame ηgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay.

¹⁷ Dedək, ndo nəte kə ge mezeleme ada mədahan ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nəte eye. Ane tuk na, ndo nəngeđ, Yesu Kəriste, nəngeye a ge məsler mekelen. Hərwi ηgay, Mbəlom kə vəl ηgwalak ηgay haladzay ada kə vəl məsəre bo, ndo hay ta sər bo ta nəngeye. Andza niye, ta hutiyə sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

¹⁸ Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, nəngeye ndo nəte a ge ηgwalak, andza niye a təma ahaya ndo hay tebiye abəra ma sariya, a vəlatay sifa.

¹⁹ Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nəte a kərah marəhay ha gər a Mbəlom. I ndo nəngeđ, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye dedək eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə nəngeye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

²⁰ Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme mə səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah məzəbe na, ηgwalak i Mbəlom a səkah kame kame.

²¹ Ahəl niye na, mezeleme a kədawa ndo hay ta gədan. Anəke na, ηgwalak i Mbəlom andaya ta gədan eye mətəre ha ndo hay dedək eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a

vəlakway ɲgwalak ɲgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

6

Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye nəteye ma sifa

¹ Ayaw, ka gwadəkweye na, mey tuk? Niye na, andza məgwede «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom mâ səkah ha məvəle ɲgwalak kame kame» tsukudu, kəkay?

² Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gər sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay?

³ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgwede na, ka mətakwa ka bo tə neɲgeye. Ka sərum təbədəw?

⁴ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, ka tərəkwa maməta eye hay tə neɲgeye ada ta tələka kway ha a mədahaɲ andza neɲgeye hərwi ada Bəba Mbəlom mâ lətsəkway ahaya abəra ma mədahaɲ andza nakə a lətse ahaya Kəriste abəra ma mədahaɲ ta məzlaḅ i gədaɲ ɲgay aye. Məmbəle kway ahaya nakə a mbəl kway ha aye na, a say kâ hutakwa məndze nakə wedeye aye.

⁵ Ayaw, ka tərəkwa maməta eye hay andza neɲgeye mə madzəhuḅe nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə

neɲgeye. Kə ge andza niye na, ka lətsəkwayə abəra ma mədahaɲ andza neɲgeye nakə a lətsew aye dərmak hərwi məndze ma məndze wedeye.

⁶ Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako məzləmbada eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako məzləmbada eye dərmak, hərwi ada Mbəlom mâ dze ha bo nakə a saway məge mezeleme aye ada kâ tərəkwa beke i mezeleme sa bay.

⁷ Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədaɲ i mezeleme andaya faya sa bay.

⁸ Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmak ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə neɲgeye ka ndzakweye ma sifa dərmak.

⁹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaɲ, ma mətiye sa bay. Gədaɲ i mədahaɲ andaya faya sa bay.

¹⁰ A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke neɲgeye mandza eye tə dəre na, neɲgeye mandza eye hərwi Mbəlom.

¹¹ Tə nəkurom na, andza niye dərmak. Sərum ha na, ka mətum, gədaɲ i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

¹² Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mâ ge fakuma gədaɲ sa bay. Wu neheye ɲgwalak eye bay, a say

a bor i bo kurom aye na, kâ pumay bəzay bay. Sərum ha na, bo ma ndziye bay, ma mətiye.

¹³ Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mâ gakum wu nakə ɲgwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom düh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə lətsew abəra ma mədahaɲ aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mâ ge kurom ha məsler ka tsəved ɲgwalak eye.

¹⁴ Andza niye, gədaɲ i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka pumeye bəzay a ɲgwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kâ tərüm dedək eye hay kame ɲgay.

Nəkway na, beke i way?

¹⁵ Ağəla ndəray ma gwadiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ɲgwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəved kway andaya ka mäge mezeleme sa dāw? A'ay, andaya kwa tsekweɲ sa bay tebiye.

¹⁶ Na gwad ka sərum ha tadə ka vəlumay ha bo kurom a ndoweye, ka gwadum ka rəhumay ha gər na, ka tərüm beke ɲgay. Tadə gədaɲ i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərüm beke i mezeleme faya ka vahumaweye məməte ka gər kurom. Tadə düh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərüm beke ɲgay hay ada ma təriye

kurom ha dedək eye hay kame ɲgay.

¹⁷ Na gwad ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bəda? Sisə a Mbəlom, anəke düh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye.

¹⁸ Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərüm beke i Mbəlom düh hərwi ada kâ pumay bəzay a tsəved ɲgwalak eye.

¹⁹ Na tsikakum ka beke hay na, hərwi ada kâ tsənüm lele hərwi wu neheye a wur bo aye ka slum faya mətsəne bay. Ahəl niye ka vəlawum ha bo kurom peteh ka mäge mənese, ka səkahawum ha mäge mezeleme hay wal wal haladzay. Andza nakə ka gawum ahəl niye aye na, anəke vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom hərwi ada kâ gum wu nakə dedək eye. Andza niye mede kurom ma deyeye a gər a Mbəlom.

²⁰ Ahəl nakə nəkurom beke i mezeleme aye na, wuray a gakum kutoɲ ka mäge wu nakə a say a Mbəlom aye bay.

²¹ A həlay niye ka gawum wu neheye ɲgwalak eye bay a gakum horoy anəke aye na, wu nakə ka hutum mə dəma ma dzəniye kurom aye na, wu waray? Wu neheye düh na, ta diye ha ndo a mədahaɲ.

²² Anəke na, Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərüm beke i Mbəlom düh. Magogoy kurom nakə ka hutumeye na, məndze kurom ma təriye tsədəɲɲa ada ka hutumeye

sifa nakə ma ndəviye bay aye.

²³ Tadə ndoweje kə ge mezeleme na, mezeleme ma diye ha a məməte hərwi magogoy i mezeleme na, məməte. Ane tuk na, Mbəlom neŋgeje ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma vəlakweje hərwi nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

7

Gədaŋ i bazlam mapala eye andaya fakwaya sa bay

¹ Malamar ga hay, faya na tsikiye ka bazlam mapala eye. Na gwad nəkurom na, ka sərüm bazlam mapala eye bədaw? Ka sərüm ha bazlam mapala eye a ləvay gər a ndo na, ahəl nakə ndoweje tə dəre huya aye dəkdək tsa.

² Na dəkum ha ta ŋgwas nakə neŋgeje tə zal ŋgay aye. Ahəl nakə zal ŋgay andaya tə dəre mba aye na, tsəved ŋgay andaya məgər ha zal ŋgay, məzle zal mekeleŋ eye bay, hərwi bazlam mapala eye a ge me. Tadə zal ŋgay kə mət na, tsəved ŋgay andaya mede a gay i ndo mekeleŋ eye tuk, maga me eye sa bay.

³ Tadə zal ŋgay kə mət zuk bay, a gər ha, a ye a zal mekeleŋ na, kə ge madama. Ane tuk na, tadə zal ŋgay kə mət na, neŋgeje tsiy bar-barra. Kwa tadə ki ye a zal mekeleŋ bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay, kə ge madama bay.

⁴ Malamar ga hay, i kurom bəbay andza niye dərma. Bazlam mapala eye a ləva

kurom sa bay, nəkurom kame ŋgay andza maməta eye hay, hərwi ahəl nakə Kəriste a mət aye na, ka mətum dərma. Andza niye, nəkurom na, i ŋgay, neŋgeje nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Nəkurom i ŋgay hay hərwi ada kə gakwa wu ŋgwalak eye hay a neŋgeje.

⁵ Andza məgwede, ahəl niye ka gawakwa wu neheje a yakway a gər aye mba na, bazlam mapala eye a gwadawakway: «Wu nakay na, mezeleme.» Kə dəkway ha mezeleme andza niye na, nəkway a sawakway məge wu niye düh. Wu neheje ŋgwalak eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada a yawa kway ha a məməte.

⁶ Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra kway ha beke ŋgay hay, anəke na, nəkway kame ŋgay andza maməta eye hay. Mbəlom kə təma kway ahaya abəra mə həlay ŋgay. Anəke faya ka gakweje məsler i Mbəlom na, ta tsəved wedəje nakə Məsəfəre i Mbəlom a dəkway ha aye. Faya ka gakweje məsler ŋgay ta tsəved guram eye tə watsa mə bazlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

⁷ Nakay na, a say məgwede mey? Bazlam i Musa mapala eye na, wu nakə ŋgwalak eye bay aye daw? A'ay, andza niye bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, na

səriye mezeleme bay. Tadə bazlam mapala eye mâ gwad: «Kâ ge däre ka wu i ndo bay*» na, na səriye mezeleme niye bay.

⁸ Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala eye a deŋ ha mäge däre ka mezeleme nakay aye na, mezeleme a huta fagaya tsaved, na dazlay mäge däre ka wu hay wal wal tebiye. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, mezeleme maməta eye.

⁹ Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk bay na, ka däre ga na, neŋ mandza eye tə däre. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a say a bazlam mapala eye ndo mâ ge aye na, mezeleme a mbəl,

¹⁰ ada ka däre i Mbəlom na, na mət. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ada mâ vəlatay sifa a ndo hay. Ane tuk na, neŋ na mət na, neŋgeye a mət ga ha.

¹¹ Ahəl nakə na tsəne bazlam mapala eye na, mezeleme a huta fagaya tsaved, a veŋ gər hərwi ada nâ ge mənese ada andza niye nâ mət hərwi mezeleme a kəd ga.

¹² Andza niye bazlam mapala eye a yaw na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam ŋgay hay tebiye na, tsədaŋŋa. Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya mə dəma bay.

¹³ Yaw! Andza məgwede na, wu ŋgwalak eye kə kəd ga mədahan eye daw? A'ay, maa kəd ga na, bazlam ma-

pala eye bay. Maa kəd ga düh na, mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə wu nakay ŋgwalak eye a kəd ga ha mədahan eye. Andza niye hərwi ta sər ha mezeleme na, mezeleme dedek. Mezeleme neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

¹⁴ Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk na, neŋ na, ndo zezəŋ tsa, na təra andza beke i mezeleme.

¹⁵ Wu nakə faya na giye na, na sər bay. Wu nakə a seŋ mäge aye na, na ge bay, faya na giye düh na, wu nakə a seŋ bay aye.

¹⁶ Azlakwa tadə na wuda wu nakə na giye aye bay na, faya ma diye ha na sər bazlam mapala eye neŋgeye ŋgwalak eye.

¹⁷ Mənese nakə faya na giye na, maa ge na, neŋ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neŋ aye.

¹⁸ Na sər ha wu ŋgwalak eye andaya mə neŋ bay. Na tsik na, mə bo ga nakə a saway mäge mezeleme aye. A seŋ ta dedek mäge wu lele eye, ane tuk na, na sla faya mäge bay.

¹⁹ Wu ŋgwalak eye nakə a seŋ mäge aye a seŋ na giye bay. Faya na giye düh na, wu ŋgwalak eye bay nakə a seŋ mäge bay aye.

²⁰ Tadə na ge wu nakə a seŋ mäge bay aye na, andza

* 7:7 Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

məgwede maa ge na, neŋ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neŋ aye.

²¹ Andza niye, wu nakə neŋ faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay: A seŋ mäge ŋwalak, ane tuk na, na sla faya mäge na, mənese dekdek.

²² Andza məgwede bazlam i Mbəlom mapala eye a yeŋ a gər ta dedək mə dərev ga.

²³ Ane tuk na, na zəba faya na, gədanj mekeleŋ eye andaya mə neŋ ada faya ma giye vərəm tə wu neheye ŋwalak eye mə neŋ aye. Wu nakay ŋwalak eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme.

²⁴ I ga na, dəretsətseh waray! Na mətiye, hərwi nakə bo ga mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka tsəved nakay ma diye ga ha a məməte aye na, way?

²⁵ Mata buwa ga ahaya na, Mbəlom tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Na gay sisə tə dərev ga peteh.

Andza niye, ta mədzal gər ga na, faya na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nā pay bəzay düh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye

¹ Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya dafa bay.

² Andza niye hərwi gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye nakə a vəl sifa dedək eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga

ahaya abəra ma gədanj i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahaŋ aye.

³ Bazlam i Musa mapala eye na, kə sla faya məvəle sifa bay hərwi nəkway ndo zezəŋ, nəkway bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha gər a bazlam mapala eye bay. Ane tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A ge na, a sləraw wawa ŋgay ka məndzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzakit bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada mā mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya.

⁴ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa ŋwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwaf haəbe ka tərakweye aye. Niye na, ka gakweye tə mede ka tsəved i Məsəfəre Tsədanŋa eye bəna ka tsəved nakə a yay a gər a bo kway aye bay.

⁵ Ndo neheye faya ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanŋa eye.

⁶ Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəved eye niye ma diye tay ha a məməte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a

yay a gər a Məsəfəre Tsədanña eye na, Mbəlom ma vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta məndze zay.

⁷ Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye tə nay dəre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekweñ marəhay ha gər bay.

⁸ Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya ma-dayay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye duh na, ka tsəved i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəkurom. Tadə ndoweye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya mə neñgeye bay na, neñgeye ndo i Kəriste bay.

¹⁰ Tadə Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, Məsəfəre ŋgay ma vəlakumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərüm ŋgwalak eye hay ka dəre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay ta mətiye hərwi mezeleme.

¹¹ Mbəlom, neñgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahañ. Tadə Məsəfəre ŋgay andaya mə nəkurom na, ta dedek ma mbəla kurom ahaya abəra ma mədahañ dərmak. Ma giye wu niye na, ta Məsəfəre ŋgay nakay mə nəkurom aye.

¹² Kə ge andza niye na,

malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, mäge məsler andza nakə a say a Məsəfəre Tsədanña eye, bəna mäge wu nakə a say a bo kway aye bay.

¹³ Tadə faya ka pumay bəzay a tsəved nakə a yakum a gər aye na, ta dedek ka mətumeye. Duh ka vəlumay ha bo a həlay i Məsəfəre Tsədanña eye hərwi ada mâ mbatakum ha mezeleme nakə mə nəkurom aye na, ka ndzumeye ma sifa dedek eye.

¹⁴ Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay.

¹⁵ Məsəfəre niye Mbəlom a vəlakum aye na, neñgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay duh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakweye, ka gwadəkweye: «*Abba! Bəba!*»

¹⁶ Məsəfəre Tsədanña eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye mə dərev kway na, ta dedek nəkway wawa i Mbəlom hay.

¹⁷ Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutəkweye wu ŋgwalak eye hay neheye a gwad ma vəlateye a ndo ŋgay hay aye dərmak. Mata hute na, nəkway tə Kəriste tadə ka sakwa dəretsətseh andza neñgeye dərmak. Andza niye, nəkway ta neñgeye ka ndzakweye ma təv i məzla6 ŋgay.

Məzla6 nakə kame aye

¹⁸ Na sər ha na, dəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anan aye na, neŋgeye andza wu tsekwen eye kəriye. Neŋgeye andza məzlaḅ nakə Mbəlom ma vəlakweye aye bay.

¹⁹ Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok. A satay haladzay mənġatay a pat eye nakə Mbəlom ma bəziye ha wawa ŋgay hay mə dzaydzay aye.

²⁰ Mbəlom ka təra tay ha wu neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye bay. Mbəlom eye a say makəte tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə ma giye bo aye huya.*

²¹ A sər ha na, pat mekeleŋ eye ma təmiye wu neheye a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta hutiyə məzlaḅ andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye bar-barra.

²² Ka sərakwa ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye dəretsətseh. A wur fataya andza ŋgwas nakə ma wiye wawa aye.

²³ Faya ma siye dəretsətseh na, wu neheye dekdek bay. Nəkway dərma, nəkway neheye Mbəlom a lah məvəlakway Məsəfəre ŋgay ada ma vəlakweye məzlaḅ sa aye na, faya ka sakweye dəretsətseh mə dərēv kway hay. Faya ka həbakweye

ndokndok Mbəlom mā təra kway ha wawa ŋgay hay, andza məġwədə mā mbəl kway ha abəra mə dəretsətseh.

²⁴ Mbəlom kə təma kway ha. A təma kway ha na, ka dazlakway a məpe mədzal ġər ka wu nakə ma vəlakweye kame aye. Tadə ndoweye kə dzala nəkway faya ka ŋgatakweye tə dərēv kway wu neheye ka pakwa faya mədzal ġər aye na, niye na, məpe faya mədzal ġər sa bay ḅa wu neheye andaya mə həlay kway tsiy. Way nakə faya ma piye mədzal ġər ka wu nakə kə huta tsiy aye? Ndəray andaya bay.

²⁵ Ane tuk na, faya ka ŋgatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal ġər aye bay. Andza niye, ka səmakway naha, ka həbakweye ndokndok!

²⁶ Andza niye, Məsəfəre Tsədanŋa eye ma deyeweye ma dzəniye kway dərma, hərwi nəkway bəle eye hay ka tsəved i Mbəlom. Ka sərakwa maduwulay me a Mbəlom ta tsəved aye bay. Məsəfəre tə ġər ŋgay eye faya ma duwuleye me a Mbəlom a bəram kway, faya ma duwuleye me a Mbəlom tə dərēv ŋgay peteh andza faya ma siye dəretsətseh, a ze ha wu nakə mətsike tə bazlam aye.

²⁷ Mbəlom a sər wu nakə mə dərēv i ndo hay aye. A sər wu nakə Məsəfəre ma tsətsahiye faya aye dərma

* 8:20 Zəba mə Madazlay i wu hay 3.17.

hərwi Məsəfərə faya ma dıwulay me a bəram i ndo ɲgay hay ada wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye nakə faya ma dıwuleye me aye.

²⁸ Ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na, Mbəlom kə zalatay hərwi ada tã ge wu nakə a yay a gər aye. Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge mäsler ta nəteye hərwi ada wu hay tebiye kə ndzatay a gər na, mâ ge ɲgwalak eye.

²⁹ Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha ahəl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada tã ndzəkıt bo andza wawa ɲgay Yesu, hərwi ada Wawa ɲgay Yesu mâ təra malkwara mə walaɲ i wawa ɲgay neheye haladzay aye.

³⁰ A pa tay ha wal dekdek tsa bay, kə zalatay dərma k hərwi ada tã təra ndo ɲgay hay. A zalatay dekdek tsa bay, ka təra ha ɲgwalak eye hay ka dərə ɲgay. Neɲgeye niye dekdek tsa bay, kə vəlatay məzla6 dərma k.

Mbəlom ma wudıye kway kame kame

³¹ Andza niye na, ka gwadəkweye faya sa mey? Kə ge Mbəlom neɲgeye tə nəkway na, ndəray ma sliye fakwaya bay!

³² Mbəlom, neɲgeye kə təma ha wawa ɲgay dedəɲ eye bay. A sləra ahaya hərwi ada mâ yaw mâ mət hərwi kway tebiye. Mbəlom kə vəlakway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma vəlakweye wu hay tebiye bay dāw? Ta dedək,

ma vəlakweye siye i wu hay tebiye dərma k.

³³ Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay. Mbəlom eye tə gər ɲgay ka təra kway ha ɲgwalak eye hay ka dərə ɲgay.

³⁴ Way nakə ma sliye məgəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kərıste tə gər ɲgay eye kə mət hərwi kway, sa na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaɲ, neɲgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neɲgeye, faya ma dıwuleye me a Mbəlom hərwi kway.

³⁵ Way nakə ma ɲgəniye kway ha ka bo abəra tə Kərıste hərwi ada mâ wudəkway sa bay na, way? Dəretsətseh dāw, mədzal gər dāw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakwaya me tsukudu, may dāw, mətawak dāw, məkədə nakə ta kədiye kway mədahaɲ eye dāw?

³⁶ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəved məkədə may kwa a həlay waray aye.

Ka dərə i ndo hay nəmay na, andza təbaɲ neheye ta zlatay dāy aye.†»

³⁷ Duh nəmaa ɲgwasa ka dəretsətseh neheye tebiye ta gədaɲ i ndo nakə a wuda may aye.

† 8:36 Dəmes hay 44.23.

³⁸ Na sər ha ta dedek wuray andaya nakə ma ɲgəniye kway ha tə neɲgeye hərwi ada mâ wuɖa kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa madahan, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta gədan eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədan eye ka məndzibəra aye,

³⁹ kwa gədan neheye ka magərbəlom aye, kwa wu neheye ma bəɖ aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya manɲəne kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mâ wuɖa kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

¹ Wu nakə na tsikiye aye na, dedek, hərwi neɲ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfəre Tsədanɲa eye faya ma deɲeye ha bazlam ga na, dedek ada mədzal gər ga bəbay andza niye.

² Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma geɲeye ɖəretsətseh huya,

³ hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Tadə tsəved andaya na, Mbəlom mâ vələɲ mezeleme ada mâ mbəl tay ha duh. A seɲ na, mâ vələɲ mezeleme,

mâ ɲgəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzəne tay.

⁴ Nəteye Israyel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tâ təra wawa ɲgay hay. Ka bəzatay ha məzlaɖ ɲgay. Kə bər dzam ta nəteye, kə vələtay bazlam mapala eye, kə ɖatay ha tsəved i məɖəslay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye.

⁵ Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ɲgay hay. Kəriste dərmak ahəl nakə a təra ndo aye na, neɲgeye slala tay. Kəriste neɲgeye Mbəlom, a ləva wu tebiye. Zambadəkway ka tor eye! Mā ge bo andza niye.*

⁶ Na gwad na, wu nakə Mbəlom a gwad ma giye hərwi ndo neheye ka təra kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i Israyel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay.

⁷ Wawa i Abraham hay na, haladzay, ane tuk na, nəteye tebiye wawa ɲgay hay dedek eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwaday a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak dedek eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.†»

⁸ Andza məgwede: Wawa i Abraham hay ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi bəba tətə tay bay. Ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye dekdek.

* 9:5 Bəba tətə niye hay na, Abraham, Izak, Zakob ada wawa tay hay. † 9:7 Madazlay i wu hay 21.12.

⁹ Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye na: «Aza həlay eye nakə na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa hasləka eye.‡»

¹⁰ Neŋgeye niye dekdek bay. Rebeka andaya dərma. Neŋgeye ŋgwas i bəba tətə kway Izak. Kə wa mawsa hay.

¹¹⁻¹² Mbəlom a gwaday: «Wawa bagwar eye ma geye məsler a malamar ŋgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ŋgwalak bay, ta ge mənese bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi məde ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ŋgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ŋgwalak eye bay.§

¹³ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Na wuda Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»

¹⁴ Niye na, andza məgwede: Mbəlom a ge wu hay ta tsəved eye bay daw? A'ay, andza niye bay.

¹⁵ A gwaday a Musa ahəl niye:

«Na geye ŋgwalak a ndo nakə a seŋ məgay ŋgwalak aye. Na sakay naha a ndo nakə a geŋ mə bo aye.†»

¹⁶ Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ŋgwalak aye dekdek bəna hərwi nakə a say a ndoweye

kəgəbay hərwi məsler ŋgay bay.

¹⁷ Mbəlom kə tsikay a Fara-won dərma. Ada mawatsa eye mə Derewel ŋgay, a gwad: «Na təra kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəheŋ ha gər bay aye na, na bəziye ha gədaŋ ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mâ da a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.‡»

¹⁸ Andza niye Mbəlom na, ma giye ŋgwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha dərev a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo məŋgere gərwa

¹⁹ Agəla ndəray ma gwadiye: «Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha mənək a ndo hay na, hərwi mey? Nətəye faya ta giye na, wu nakə bo ŋgay eye a pa hərwi tay aye.»

²⁰ Nəkar ndo zəzeŋ kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha mənək a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səŋgəle i dofo ma sliye faya məgwaday a ndo nakə a ŋgar na aye: «Ka ŋgar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye tətə daw?

²¹ Ndo nakə a ŋgar səŋgəle na, gədaŋ ŋgay andaya məge wu nakə a say aye ta dofo. Ma sliye faya mənəna ha dofo sulo, ma zliye neŋged, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler na, pat i magurlom

‡ 9:9 Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § 9:11-12 Zəba mə Madazlay i wu hay 25.23. * 9:13 Malasi 1.2-3. † 9:15 Madayaw abəra ma Ezipt 33.19. ‡ 9:17 Madayaw abəra ma Ezipt 9.16.

aye. Neŋged na, ma ŋgariye ha səŋgale nakə ta giye ha məsler pat pat aye.

22 Ayaw, tadə kə say a Mbəlom mäge andza ndo mənġere ġərwa na me yak andaya mə dəma daw? A say na, ndo hay tâ sər ha neŋgeye ta mevel eye ada neŋgeye ġədaŋ eye. Hərwi niye, ma zliye ŋgatay hərwi ndo neheye neŋgeye ta mevel eye fataya neheye ha be da mədze tay ha abəra mə dəma aye.

23 Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ sər ha neŋgeye məzlaḅ eye haladzay ada ma ŋgəniye məzlaḅ ŋgay niye a nəteye, a say məgatay ŋgwalak. Ba kə ləva ha bo kurre hərwi ada tâ huta məzlaḅ ŋgay.

24 Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matəre kway ha i ŋgay aye. A pala na, Yahuda hay dekdek tsa bay. A pala nəteye ta siye i ndo hay dərma.

25 Andza nakə Mbəlom a tsik mə dərəwel i Oze nakə a watsa, a ġwad:

«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,
na ġwadateye: Nəkurom
ndo ga hay,

Slala nakə ahəl niye na wuda bay aye,
na ġwadəye: Na wuda
kar.»

26 Ada

«Ma təv nakə tə ġwadatay a ndo hay:

“Nəkurom ndo ga hay bay”,

ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye. S»

27 Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka ġər tay dərma, kə tsik ta magala, a ġwad:

«Tadə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyen ka me i bəlay na,

sərur ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nəteye haladzay bay.

28 Bəy Maduwen Mbəlom ma giye mahonok bay,
ma deyeweye ka mändzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.* »

29 Andza Ezay nakay eye ba kə tsik faya, a ġwad:

«Tadə Bəy Maduwen Mbəlom Ġədaŋ eye,
mā ġər ha siye i ġwala kway hay bay na,
ka dzakweye andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.†»

Yahuda hay tə sər tsəved dedek eye bay

30 Andza məġwede mey? Andza məġwede na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, nəteye ta pəla tsəved matəre ŋgwalak eye ka dərə i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta təra ŋgwalak eye ka dərə ŋgay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka neŋgeye.

31 Ane tuk na, Yahuda hay nəteye ta pəla bazlam i Musa mapala eye məpay bəzay hərwi ada tâ təra ŋgwalak eye

§ 9:26 Oze 2.1-3; 2.25.

* 9:28 Ezay 10.22-23.

† 9:29 Madazlay i wu hay 19.23-28.

hay ka dāre i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dāf ka tsəved.

³² Tə dāf ka tsəved na, hərwi mey? Hərwi tə dzala na, ta təriye ŋwalak eye hay ka dāre i Mbəlom tə wu nakə bo tay eye tə gawa aye ada tə dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərah Yesu neŋgeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dāfiye,

³³ tə tsik faya mə Derewel i Mbəlom aye. Mə dərewel niye na, Mbəlom a gwad:

«Zəbum! Na piye kwar a wu-
zlahgəma i Zerozelem.

Ndo hay ta ndəfiye faya sik.

Hotokom nakə ndo hay ta dāfiye hərwi ŋgay aye.

Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay aye na,

wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.‡»

10

¹ Malamar ga hay, a seŋ tə dārev ga peteh, ndo ga hay tā yaw hərwi ada Mbəlom mâ mbəl tay ha. Hərwi niye neŋ faya na dūwuleye me a Mbəlom haladzay.

² Na sər ha ta dedek a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəved nakə dedek eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tə sər bay.

³ Tsəved nakə Mbəlom ma təriye ha ndo ŋwalak eye kame ŋgay aye na, tə sər bay. Ta pəla tsəved tay wal. Andza niye, tsəved nakə Mbəlom ma

təriye tay ha ndo hay ŋwalak eye kame ŋgay aye na, a satay bay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndəv ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋgeye na nətəye na, Mbəlom ma təriye tay ha ŋwalak eye hay kame ŋgay.

Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye tə dzala ha ka neŋgeye aye

⁵ Musa tə gər ŋgay kə watsa ka tsəved i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəved eye nakay ndo ma təriye ŋwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiyə sifa dedek eye tə neŋgeye.*»

⁶ Tsəved nakə ndo hay ta təra ŋwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə tə dzala ha ka neŋgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad ka tsəved eye niye: «Ka tsətsah mə dārev: «Mata tsele a mbəlom way?» bay.†» Andza məgwədə: Mata tsele məzalay naha a Yesu Kəriste hərwi ada mâ mbəzlaw na, way?

⁷ «Kâ tsik mə dārev yak: «Mata mbəzle a təv i mədahan hay ka dala way?» sa bay.‡» Andza məgwədə: Mata zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mâ yaw na, way? Ba

‡ 9:33 Ezay 28.6. * 10:5 Levitik 18.5.

† 10:6 Bazlam mapala eye masulo eye 30.12. ‡ 10:7 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14.

kə lətsew abəra ma mədahan tsiy.

⁸ Derewel i Mbəlom a gwad dūh na: «Bazlam i Mbəlom neŋgeye bəse tə nəkar, neŋgeye dəreŋ bay, neŋgeye mə bazlam yak, neŋgeye mə dərev yak.Š» Bazlam eye neŋgeye nətə nakə faya nəmay nəmaa datay ha a ndo hay aye, nəmay faya nəmaa gwadiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.»

⁹ Tadə ka tsik tə bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ» ada ka təma a dərev yak Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahan na, Mbəlom ma təmiye kar ha.

¹⁰ Tadə ka dzalakwa ha ka Yesu tə dərev kway na, ka tərakweye ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom. Tadə ka gwadakwa tə bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ na, Mbəlom ma təmiye kway ha.

¹¹ Andza tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay aye na, wuray ma dzəmiye na dāda sa bay.*»

¹² Mbəlom a tsikatay wu niye a nətəye tebiye. Wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra Yahuda hay ta ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye bay. Bəy Maduweŋ neŋgeye Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye. Faya ma giye ŋgwalak a ndo neheye faya ta dūwuleye me aye tebiye.

¹³ Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

«Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweŋ mâ təma ha na, Bəy Maduweŋ ma təmiye ha.†»

¹⁴ Ane tuk na, ta dzala ha ka neŋgeye bay tuk na, ta dūwulay me na, kəkay? Ta tsəne labara ŋgay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neŋgeye na, kəkay? Ndəray kə tsikatay bazlam ŋgay bay tuk na, ta tsəniye labara ŋgay na, kəkay?

¹⁵ Ada tə slər ndo i maslaŋ hay bay tuk na, ndo i maslaŋ hay ta diye ta tsikateye na, kəkay? Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Zəbum ma kəkay nakə ndo hay faya ta ŋgwasiye ta ndo neheye ti yaw mədə ha Labara ŋgwalak eye.‡»

¹⁶ Ane tuk na, maa təma Labara ŋgwalak eye na, ndo hay tsekweŋ tsa. Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a gwad: «Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa da ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.Š»

¹⁷ Andza niye, ndoweeye kə dzala ha na, kə tsəne təday. Ndoweeye kə tsəne labara i Yesu Kəriste na, andza məgwədə ndəray kə tsikay təday.

¹⁸ Kə ge andza niye na, na tsətsahiye: Ta dedek ndo i Israyel hay ta tsəne labara nakay bədaw? Ta tsəne. Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ta tsəne bazlam tay ka məndzibəra tebiye,

Š 10:8 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. * 10:11 Ezay 28.16. † 10:13

Zowel 3.5. ‡ 10:15 Ezay 52.7. § 10:16 Ezay 53.1.

ada bazlam tay kə
ndisl ka kokway i
məndzibəra?*

¹⁹ Na tsətsahiye sa: Ta
dedek ndo i Israyel hay ta sər
ha bədaw? A satay məsərə ha
bay. Maa tsik ahəl niye təday
na, Musa, a gwad:

«Mbəlom a gwad:
Nəkurom Israyel hay, na
təriye kurom ha
kâ gum d̄ərə ka slala nakə
kəriye a dəf dala bay
aye.

Ka gumeye mevel,
hərwi slala i ndo neheye
tə sər wuray bay aye.†»

²⁰ Ma dəba eye, Ezay ndo
məde ha bazlam i Mbəlom kə
tsik parakka, a gwad, Mbəlom
a gwad:

«Ndo neheye ta pəlawə ga bay
aye,
ta huta ga.
Na dā tay ha bo a ndo neheye,
ta tsətsahawa ga bay
aye.‡»

²¹ Ka gər i Israyel hay na,
Mbəlom a gwad:

«Na bəza ha həlay ga.
Hwapat neḡ faya na gateye
wiyaw a ndo ga hay
hərwi ada t̄ə yaw.
Ane tuk na, ta rəheḡ ha gər
bay, ta kərah ga.§»

11

*Mbəlom ma gəriye tay ha
Yahuda hay bay*

¹ Yaw, faya na tsikakum-
eye: Kə ge andza niye na,
andza mægweḡ Mbəlom kə
kal tay ha ndo ḡgay hay daw?

A'ay, kə kal tay ha bay. Neḡ
tə gər ga, neḡ ndo i Israyel, na
yaw abəra ma hulfe i Bendza-
meḡ. Neḡ slala i Abraham.

² Mbəlom kə gər tay ha ndo
ḡgay hay bay tebiye. A pala
tay ha na, zla anəke bay hərwi
ada t̄ə t̄əra ndo ḡgay hay. Ka
sərum wu nakə tə watsa ka
Eliya ndo məde ha bazlam i
Mbəlom mə Derewel i Mbəlom
aye bədaw? Eliya faya ma
wudiye ka Israyel hay kame i
Mbəlom. A gwad:

³ «Bəy Maduweḡ, ndo neh-
eye na, ta kəf ndo məde ha
bazlam yak hay, ta mbəzl ha
təv məvəlaka wu hay. Maa
zəkaw na, neḡ nətə ḡgweḡ ada
a satay məkəde ga dərmak.* »

⁴ Mbəlom, neḡgeye a
mbəday faya na, kəkay?
A gwaday: «A'ay, nəkar
mehiyekeye bay. Na ləva ha
bo ta ndo hay gwezem tasəla
neheye ta peḡeye bəzay aye.
Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al
təbey.†»

⁵ Kwa ahəl kway nakə
anəke aye na, andza niye
dərmak. Mbəlom a pala mə
walaḡ i Israyel hay siye i ḡgal
tsa. A pala tay na, hərwi a
gatay ḡgwalak a ndo hay.

⁶ Kə ge Mbəlom a gatay
ḡgwalak hərwi məpele tay ha
na, andza mægweḡ a pala tay
ha hərwi məsler tay nakə tə
ge aye bay. Kə ge Mbəlom a
palawa ndo hay hərwi məsler
tay na, ḡgwalak ḡgay ka t̄əra
ḡgwalak sa bay.

⁷ Niye andza mægweḡ na,

* **10:18** Dəmes hay 19.5. † **10:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. ‡ **10:20**
Ezay 65.1. § **10:21** Ezay 65.2. * **11:3** 1 Bəy hay 19.10, 14. † **11:4** 1 Bəy hay
19.18.

Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walaŋ tay na, ndo ma ŋgal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nəteye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay toŋgwa toŋgwa.

⁸ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, a gwad:

«Mbəlom ka təra tay hay ada t̄a sər wuray bay.

Ka dərəzlatay ka d̄ere,
kə dəkataŋ na zləm hus
ka bəgom ta ndziye
andza niye.‡»

⁹ Davit dərmaŋ a gwad:

«Wu mənday tay nakə ta
ndiye m̄a gəs tay
andza b̄alay nakə a mbəzl
wu aye,

t̄a d̄əd a d̄əma,
Mbəlom m̄a satay
d̄əretsətseh.

¹⁰ T̄a ge guluf,
ada t̄a ŋgatay a d̄ere sa
bay!

T̄a huta d̄əretsətseh huya
hərwi ada d̄ərev m̄a ye
fataya ab̄əra!§»

¹¹ Yaw! Na tsətsahiye sa:
Ahəl nakə matədakweŋ a
ndzatay a Yahuda hay aye na,
ta d̄əd mambəŋ d̄aw? A'ay, ta
d̄əd mambəŋ bay! Ane tuk na,
Mbəlom a mbəl tay ha slala
mekelenj eye hay na, hərwi
nakə nəteye t̄ə ge mezeleme
aye. Mbəlom a ge andza
niye na, hərwi ada Yahuda
hay t̄a ge sələk ka siye i slala
mekelenj eye hay ada t̄a p̄əla
tsəved hərwi gər tay.

¹² Ahəl nakə Israyel hay t̄ə
ge mezeleme aye na, Mbəlom
a gatay ŋgwalak a siye i ndo
hay ka məndzibəra. Ndo siye
hay ta huta ŋgama haladzay
mə həlay i Mbəlom hərwi
Yahuda hay nəteye mətawak
eye hay ka tsəved i Mbəlom.
Kə ge Mbəlom a ge ŋgwalak
a siye i slala mekelenj eye
hay a həlay nakə Yahuda hay
ta kərah marəhay ha gər a
Mbəlom aye na, ahəl nakə
aza Yahuda hay tebiye ta
maweye ka t̄əv ŋgay aye ta
dedek ma piye fataya ŋgama,
ma ziye.

*Bazlam nakə Pol a tsikatay
a ndo neheye Yahuda hay bay
aye*

¹³ Na tsikiye anəke na, a
nəkurom neheye Yahuda hay
bay aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ
i Yesu. A sləra ga ahaya na, a
nəkurom neheye Yahuda hay
bay aye. Yaw, hərwi niye neŋ
faya na ŋgalakiye ha ta məsler
nakə a vələŋ aye.

¹⁴ A seŋ tadə ma giye bo
na, gwala ga hay t̄a zəba
faya andza niye, siye hay mə
walaŋ tay t̄a ge sələk ka ndo
neheye Yahuda hay bay aye,
t̄a yaw hərwi ada Mbəlom
m̄a t̄əma tay ha ta məsler ga
dərmaŋ.

¹⁵ Ahəl nakə Mbəlom a
gər tay ha Yahuda hay aye
na, kə ma ha ka bo ndo i
məndzibəra hay t̄ə neŋgeye.
Kə ge andza niye na, ahəl
nakə aza Mbəlom ma ma tay
ahaya Yahuda hay ka t̄əv ŋgay
sa aye na, wu eye ma giye na,

‡ 11:8 Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10. § 11:10 Dəmes hay 69.23-24.

kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheye ta mət aye.

¹⁶ Tadə tə dəs peñ, tə vəlay a Mbəlom na, andza məgwede peñ eye tebiye i ɲgay dərmaç.* Tadə zləlay i dərizli gərdaf i ɲgay na, hawal eye hay i ɲgay dərmaç.

¹⁷ İsrayel na, andza dərizl i gərdaf i tetədöz nakə Mbəlom a dəs faya abəra hawal eye hay aye. A dəs tay faya abəra na, a tapa† faya nəkar nakə Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf. Anəke faya ka ɲgasliye ha bo ta məse yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərdaf i tetədöz aye.

¹⁸ Kə ge andza niye na, kâ kəts tay ha bay. Ka dəsłumay ha gər a bo kurom na, hərwi mey? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədan i hawal hay a yaw na, abəra ma zləlay, bəna gədan i zləlay a yaw abəra ma hawal hay bay.

¹⁹ Ağəla nəkar ka gwadiye: «Ayaw, Mbəlom kə dəs siye i hawal hay hərwi ada mâ tapa ga a dəma.»

²⁰ Ka tsik na, dedək. Mbəlom a dəs tay ha na, hərwi nakə ta dzala ka neñgeye bay aye. I yak na, hərwi nakə nəkar ka dzala ha ka neñgeye nakə a vəlaka təv niye aye. Kâ ge ha zlapay bay, dzədzaray düh a Mbəlom.

²¹ Tadə Mbəlom ka həhar tay ha Yahuda hay kwa nəteye andza hawal dedək

eye bəbay, ka dzala mə gər yak na, ma həhariye kar nəkar nakə a tapa kar mətepe mətepe aye bay na, hərwi mey?

²² Tsəne! Mbəlom neñgeye ɲgwalak eye ada neñgeye mevel eye dərmaç. A ge mevel ka ndo neheye tə dəd abəra ka tsəved aye. Ane tuk na, nəkar na, ma giye ɲgwalak tadə huya faya ka pay bəzay hərwi nakə a gaka ɲgwalak aye dekdek. Tadə ka gum andza niye bay na, ma dəsiye kar dərmaç.

²³ Yahuda hay na, tadə ta ma ka tsəved, ta yaw ta dzala ha na, Mbəlom ma miye tay ha, ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta dedək, gədan ɲgay andaya məme tay ha.

²⁴ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nəkurom hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf hay neheye tə dəs tay ha abəra ka təv tay aye ada ti ye kurom ha mətepe ka dərizl i gərdaf ɲgwalak eye i guvah nakə a ndzawa ka təv tay bay aye. Tadə Mbəlom kə sla faya məge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a təv tay nakə ahəl niye aye bay kəkay? Nəteye neheye hawal dedək eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsəved i Mbəlom

²⁵ Andza niye, malamar ga hay, a señ na, sərüm ha ba-

* **11:16** Məpesle 15.19-21. † **11:17** Tə bazlam i Sara «greffer» na, mətepe hawal i dərizl i gərdaf mekeleñ eye ka dərizl i gərdaf neñged. Dərizl nakə tə tapa faya hawal i dərizl i gərdaf neñged aye ma wiye hohway ɲgwalak eye.

zlam nakay bagwar eye nakə Mbəlom a da ha parakka, hərwi ada kâ dzalumay a gər kurom nəkurom ka tsahum bay. Siye hay mə walaŋ i Israyel hay ta kula ha gər tay ka Mbəlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay. Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbəlom a pala tay ha aye tâ dzala ha təday ada ndo i Israyel hay ta dzaliye ha.

²⁶ A həlay niye na, ndo i Israyel hay tebiye ta təmiye, andza nakə mawatsa eye mə Derewel aye na, Mbəlom a gwad:

«Ndo nakə ma təmiye tay ha ndo hay aye na,
ma deyeweye abəra ma gəma i Zerozelem.

Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.

²⁷ Nakay na, dzam nakə na bəriye ta nəteye a həlay niye na pəsətay ha mezeleme tay aye.‡»

²⁸ Yahuda hay ta kərah Labara Ŋgwalak eye, ta təra ndo mənə dəre i Mbəlom. Andza niye hərwi ada Mbəlom mâ mbəl kurom ha, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Ane tuk na, Mbəlom a pala tay ha na, hərwi tâ təra i ŋgay ada a wuda tay ha hərwi ba kə tsikatay a bəba tətə tay hay andza niye.

²⁹ Mbəlom kə zla ndoweye na, ada kə pa faya ŋgama na, ma mbədəye həlay a mədzal gər ŋgay bay.

³⁰ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahəl niye na, nəkurom ka rəhumay ha gər a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo a Mbəlom, hərwi Yahuda hay ta rəhay ha gər bay.

³¹ I tay na, andza niye dərmak. A həlay nakay anəŋ eye, ta rəhay ha gər a Mbəlom bay ada ma gateye ŋgwalak duh. Ane tuk na, andza niye hərwi ada nəteye dərmak tâ mbədə gər ka təv i Mbəlom ada tâ gay mə bo a Mbəlom.

³² Andza niye, Mbəlom kə gər ha kwa way tebiye hərwi ada tâ rəhay ha gər bay. A ge andza niye na, hərwi ada nəteye tâ gay mə bo tebiye.

Zambadəkway a Mbəlom

³³ Ayaw! Mbəlom na, zlele eye mə wu hay tebiye! Metsehe ŋgay a ze kwa mey tebiye, a sər wu hay tebiye. Wu nakə a dzala mə dərev ŋgay aye na, a say mægwedə mey na, ndəray ma sliye məme ahaya abəra mə dəma bay, ndəray ma sliye məsəre wu nakə faya ma giye bay. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

³⁴ «Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa day ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?§»

³⁵ «Maa vəlay wu a Mbəlom nəte hərwi ada Mbəlom ma vəleye a dəma na, way?*»

‡ 11:27 Ezay 59.20-21. § 11:34 Ezay 40.13. * 11:35 Zob 41.11.

³⁶ Ndəray andaya bay hərwi
maa ge wu hay tebiye
na, Mbəlom.

Neŋgeye a tsəpa wu hay
tebiye ada wu hay
tebiye andaya na,
hərwi ada tâ təra i ŋgay.

Zambadəkway ka tor eye. Mâ
təra andza niye!

12

*Mede i ndo məgay məsler a
Mbəlom*

¹ Malamar ga hay, na
dəkum ha hadzəgay nakə
Mbəlom a gəkway ŋwalak
aye. Hərwi niye, faya na
gakumeye amboh: Vəlumay
ha bo kurom peteh a Mbəlom
andza vo'ar nakə tə kədaway
a Mbəlom aye ada ka dayum-
eye a gər. Ane tuk na,
nəkurom ka ndzumeye tə
dəre. Nakay na, wu nakə a
ye ka bo mədəslay naha gər a
Mbəlom aye.

² Kâ pumay bəzay a
ndo i məndzibəra hay bay.
Mbəlom mâ vəlakum mədzal
gər wedeye hərwi ada mâ
mbəda ha dərev kurom.
Tadə ka gum andza niye
na, ka sərumeeye wu nakə a
say a Mbəlom aye. Andza
məgwədə: Ka sərumeeye wu
nakə ŋwalak eye, wu nakə a
yay a gər aye, ada wu nakə a
ye ka bo aye.

³ Mbəlom kə geŋ ŋwalak
ŋgay kəriye, ka pa ga a məsler
ŋgay. Hərwi niye neŋ faya
na gwadəkumeye a nəkurom
tebiye: Kâ dəslumay ha gər
a bo kurom bay, sərüm ha
duh nəkurom ta dedək na,

kəkay. Zəbum ka gədanj ne-
heye Mbəlom a vəlakum aye,
hərwi ada kwa way mâ gay
sariya a gər ŋgay ta tsəved eye.

⁴ Kwa way bo ŋgay na, nəte,
ane tuk na, vərəzl hay faya
wal wal haladzay ada vərəzl
eye niye hay kwa way ta
məsler ŋgay wal.

⁵ Nəkway neheye madzapa
eye tə Yesu Kəriste aye
na, andza niye. Nəkway
haladzay, ane tuk na, nəkway
madzapa eye nəte andza
bo nəte. Nəkway tebiye
madzapa eye ka bo i ndo nəte
andza bo nəte andza vərəzl
neheye mazəva eye ka bo i
ndo aye.

⁶ Mbəlom kə vəlakway
gədanj wal wal, andza nakə
a say məvəlakway aye. Kə
ge andza niye na, kwa way
mâ ge məsler ta gədanj nakə
Mbəlom a vəlay aye. Tadə
Mbəlom a vəlaka gədanj mədə
ha bazlam ŋgay na, da ha
andza nakə ka sər Mbəlom a
vəlaka gədanj aye.

⁷ Tadə Mbəlom a vəlaka
gədanj ka madzəne ndo hay
na, dzəna andza nakə a ye ka
bo aye. Tadə Mbəlom a vəlaka
gədanj ka matətikatay wu a
ndo hay na, tətikatay.

⁸ Tadə Mbəlom a vəlaka
gədanj məmatay naha dərev
a ndo hay na, matay naha
dərev. Tadə Mbəlom a
vəlaka gədanj ka vələtay wu
a mətawak hay na, vələtay
tə dərev yak peteh. Tadə
Mbəlom a vəlaka gədanj ka
məndzatay kame a ndo hay
na, ge na məsler eye tə dərev
yak peteh. Tadə Mbəlom

a vɛlaka gɛdanj mɛgatay
ŋgwalak a ndo hay na, gatay
ta mɛŋgwese.

⁹ Wudum ndo hay tɛ dɛrev
kurom peteh, ka wudum
tay ha tɛ bazlam dɛkɛk tsa
bay. Numay dɛre a wu nakɛ
ŋgwalak eye bay aye. Wudum
wu nakɛ ŋgwalak eye.

¹⁰ Wudum bo mɛ walanj
kurom nɛte nɛte, andza nakɛ
malamar hay ta wudɛ bo mɛ
walanj tay aye. Rɛhumay ha
gɛr a siye i ndo hay mɛ ze bo
kurom eye.

¹¹ Vɛlum ha bo kurom ka
mɛge mɛsler. Kɛ gum sɛe
bay. Vɛlumay ha bo kurom
peteh ka mɛge mɛsler i Bɛy
Maduweŋ.

¹² Ngwasum hɛrwi mɛpe
mɛdzal gɛr nakɛ ka pum
ka wu nakɛ Mbɛlom a
gwad ma vɛlakumeye aye.
Ahɛl nakɛ faya ka sumeye
dɛretsɛtseh aye na, zlum
ŋgatay. Duwulumay me a
Mbɛlom huya, kɛ gɛrum ha
bay.

¹³ Dzɛnum tay ha ndo mɛpe
mɛdzal gɛr hay ka Yesu neh-
eye mɛtawak aye hay tɛ zlele
kurom. Ndo neheye ti ye
naha a gay kurom aye na,
tɛmum tay ha lele.

¹⁴ Tsɛsahum ka Mbɛlom,
mɛ pa ŋgama ka ndo neheye
faya ta sakumeye dɛretsɛtseh
aye, kɛ vɛlumatay mezeleme
bay.

¹⁵ Ngwasum ka bo ta ndo
neheye faya ta ŋgwasiye.
Tuwum ka bo ta ndo neheye
faya ta tuwiye.

¹⁶ Ndzum ayaw tɛ ayaw mɛ
walanj kurom. Kɛ dɛslumay
gɛr a bo kurom bay, kwa
mɛsler eye tsekweŋ bɛbay na,
kɛ kɛrahum bay. Kɛ dzalum
mɛ gɛr kurom ka sɛrum wu
hay tebiye bay.

¹⁷ Kɛ mumay ha mɛnese
a ndɛray mɛnese ta mɛnese
bay, pɛlum dɛh na, gum wu
nakɛ kwa way a sɛr ŋgwalak
eye aye.

¹⁸ Tadɛ ka slumeye mɛge
wu nakɛ ka slumeye aye na,
ndzum zay ta ndo hay tebiye.

¹⁹ A nɛkurom neheye na
wudɛ kurom haladzay aye,
ndo kɛ gakum mɛnese na, kɛ
mɛmumay ha a dɛma bay.
Gɛrum ha Mbɛlom mɛ gay
sariya. Andza niye, mawatsa
eye mɛ Derewel i Mbɛlom
na, Bɛy Maduweŋ Mbɛlom a
gwad: «Mata ma ha mɛnese a
ndo na, nen!»

²⁰ Ane tuk na, bazlam i
Mbɛlom a gwad: «Tadɛ may a
wur ka ndo mɛne dɛre yak na,
vɛlay wu mɛnday, tadɛ yam a
gay na, vɛlay yam. Tadɛ ka ge
andza niye na, andza faya ka
hayibe zler i ako ka gɛr ŋgay.»

²¹ Ka gɛrum ha mɛnese
mɛ ŋgwasa fakuma bay.
Ngwasum ka mɛnese tɛ mɛge
wu ŋgwalak eye hay dɛh.

13

*Rɛhumatay ha gɛr a bɛy i
dala hay*

¹ Kwa way mɛ rɛhay ha gɛr
a bɛy i dala hay hɛrwi ndo
neheye tebiye ma bɛy aye
na, maa vɛlatay na, Mbɛlom

* 12:19 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † 12:20 Dzeke hay 25.21-22.

ada maa pa tay ha a bəy na, neŋgeye.

² Yaw, ndoweye kə ge vəram ka bəy i dala hay na, a ge vəram ka wu nakə Mbəlom a bar aye. Ndo neheye faya ta giye andza niye na, faya ta vahaweye sariya ka gər tay.

³ Ndo neheye faya ta giye wu ŋwalak eye, ta dzədzariye ta bəy i dala hay bay. Mata dzədzere dūh na, ndo neheye faya ta giye wu ŋwalak eye bay aye. Tadə a saka madzədzaratay a bəy i dala hay bay na, ge wu nakə ŋwalak eye hərwi ada kâ yatay a gər lele.

⁴ Andza niye, hərwi bəy i dala hay faya ta giye na, məsler i Mbəlom hərwi ada tâ dzəna kurom ka mäge ŋwalak. Tadə dūh ka ge lele bay na, dzədzaratay a bəy i dala hay hərwi gədan nakə Mbəlom a vəlatay na, a vəlatay kəriye bay. A vəlatay hərwi mabəz ha mevel i Mbəlom hərwi ada mâ gatay dəretsətseh a ndo neheye faya ta giye mənese aye.

⁵ Hərwi niye rəhumatay ha gər a bəy i dala hay. Ka rəhumatay ha gər na, hərwi nakə faya ta gakumeye dəretsətseh aye dəkdek aye bay. Rəhumatay ha gər hərwi ka sərūm ha mə dərev kurom niye na, tsəved ŋwalak eye.

⁶ Ka vəlumeye dzəŋgal na, hərwi niye dərma, Mbəlom a pa ndo i bəy i dala hay hərwi ada tâ ge məsler nakay lele.

⁷ Vəlumay a bəy i dala

hay wu nakə tadə məvəlatay a nəteye aye. Vəlumatay dzəŋgal a ndo neheye faya ta tsakaliye. Wu nakə ta tsətsah fakuma məvəle aye na, vəlumatay. Rəhumatay ha gər lele hərwi nəteye na, tadə ka rəhumatay ha gər.

Mawudə siye i ndo hay na, marəhay gər a Mbəlom

⁸ Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakə ma mətsiye fakuma aye na, nəte. Gwedere niye na, wudum ndo hay huya. Ndo nakə a wudə ndo hay aye na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

⁹ Ka sərūm bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: «Kâ ge madama bay, kâ kəd ndo bay, kâ kəla bay, kâ ge dərə ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada ta siye hay tebiye nəteye mə bazlam mapala eye nəte. A gwad: «Wudə ndo i maged yak dərma andza ka wudə na gər yak.*»

¹⁰ Ndo nakə a wudə ndo aye na, ma geye mənese bay. Yaw, tadə ka wudə ndo hay na, ka pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

¹¹ Gum andza niye, hərwi ka sərūm həlay nakay nəkway mə dəma aye. Anəke na, həlay nakə ka pədekumeye abəra ka məndzəhare aye. Həlay nakə Mbəlom ma vəlakweye mətəme aye ka həndzədaw. Neŋgeye dərəŋ andza a həlay

* **13:9** Zəba mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

nakə ka dazlakway mədzal ha ka Yesu Kəriste aye sa bay.

¹² Mazlambar həvađ ma ndəviye, dəre ma tsadiye, dzaydzay ma deyeweye. Mbədakway dəba a məsler i həvađ. Həlakwa wu həlay neheye a ye ka bo məge ha məsler ta həpat aye.

¹³ Mede kway mâ ge ɲgwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye mə dzaydzay aye. Kâ gakwa magurlom nakə ɲgwalak eye bay aye bay ada kâ kwayakwa bay. Madama tə wu neheye ɲgwalak eye bay aye na, kâ gakwa bay, gərakwa ha magazləga ta məge sələk.

¹⁴ Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste mâ təra andza wu həlay kurom. Kâ pumay bəzay a wu neheye ɲgwalak eye bay a sawakum hərwi mâ yay a gər a bo kurom aye sa bay.

14

Kâ may ha mənese a ndo bay

¹ Təmum ndo nakə gədaɲ eye bay ka tsəveđ i Mbəlom aye, ada kâ kəđum wuway ka wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye bay.

² Agəna ndo mekeleɲ eye a dzala na, tsəveđ andaya mənđe wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakə gədaɲ ɲgay andaya ka tsəveđ i Mbəlom bay aye na, a nda ala i slam-bah tsa.

³ Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda

siye i wu hay bay aye bay. Ada ndo nakə a nda wu hay tebiye bay aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda wu hay tebiye aye bay hərwi Mbəlom ka təma na.

⁴ Nəkar way nakə ka may ha mənese a ndo i məsler i ndo aye? Təđə kə ge mənese na, mata tsikay faya na, ndo nakə a ləvay gər aye, ada kə ge lele na, mata tsikay faya na, huya ndo nakə a ləva na aye. Ma dəđiye bay hərwi ndo nakə a ləva na aye ma sliye faya matsəpe na hərwi ada mâ dəđ bay.

⁵ Ndo mekeleɲ eye hay tə dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na, ndo siye hay i tay na, pat hay nəte tə ləva. Kwa way mâ sər wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye lele.

⁶ Ndo nakə a dzala pat nəte a ze ha siye i pat mekeleɲ eye hay na, a ge andza niye hərwi ada mâ dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu. Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, a say mədəslay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu hərwi a gay naha sisə a Mbəlom. Ndo nakə a kərah mənđe siye i wu hay aye na, a ge andza niye hərwi ada mâ dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ dərmak ada hərwi məgay naha sisə a Mbəlom.

⁷ Ndəray kwa nəte a ndza hərwi mənđe ɲgay bay ada ndəray kwa nəte ma mətiye hərwi tə gər ɲgay eye bay.

⁸ Ahəl nakə nəkway tə dəre aye na, nəkway tə dəre hərwi mədəslay hay gər a Bəy Maduweɲ. Ahəl

nakə ka mətakweye na, ka mətakweye hərwi mədəslay ha gər a Bəy Maduweŋ. Andza niye, kwa ma mändze tə dəre, kwa ma məməte na, nəkway i bəy Maduweŋ.

⁹ Hərwi Yesu Kəriste kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ hərwi ada mâ təra Bəy Maduweŋ i mədahaŋ hay ada i ndo neheye tə dəre aye.

¹⁰ Nəkar, ka may ha mənese a malamar yak na, hərwi mey? Ada nəkar ka zəba ka malamar yak andza ndo bay na, hərwi mey? Nəkway tebiye ka deyekweye kame i Mbəlom, ma gakweye sariya.

¹¹ Andza nakə məwatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad:

«Ta dedək neŋ faya na tsikakumeye,

ndo hay tebiye ta deyewe-
eye ta dəkweŋeye
gurmets.

Kwa way ma tsikiye tə
bazlam ka neŋ, neŋ
Mbəlom.* »

¹² Andza niye, kwa way ma diye ha wu nakə a ge aye. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay eye ma diye ha kame i Mbəlom.

Kâ kal ha malamar yak a mezeleme bay

¹³ Kə ge andza niye na, kâ makwa ha mənese mə walaŋ kway bay. Wu neheye ka pum ka bo tərzlekeŋ aye düh na, anaŋ: Kâ pa wuray ka tsəved nakə məlamar ma vəleye mədəfe sik aye, kəgəbay ma dədiye ha a mezeleme aye bay.

¹⁴ Neŋ madzapa eye tə Yesu Kəriste, hərwi niye na sər ha ta dedək wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, tadə ndoweeye kə dzala, wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, mâ nda bay. Wu neheye i ŋgay na, ta dedək ŋgwalak eye hay bay.

¹⁵ Tadə ka dziye ha malamar yak tə wu nakə faya ka ndiye na, niye na, ka wuda ndo bay. Yesu Kəriste kə mət hərwi malamar yak. Hərwi niye kâ dzəgəd ha malamar abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi wu yak nakə ka ndiye bay.

¹⁶ Ka dəre yak na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, tadə ka sər ha ndo hay ta tsikiye fakaya wu nakə lele bay aye na, kâ ge sa bay.

¹⁷ Bəy i Mbəlom na, wu mənday ta wu məse bay. Bəy i Mbəlom düh na, wu nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye faya ma giye mə nəkway aye. Faya ma dzəniye kway ka mäge wu ŋgwalak eye, faya ma vəlakweye zay mə walaŋ kway, faya ma vəlakweye məŋgwese.

¹⁸ Ndo nakə faya ma geye məsler andza niye a Yesu Kəriste aye na, a yay a gər a Mbəlom ada ndo hay ta rəhay ha gər dərmak.

¹⁹ Kə ge andza niye na, gakwa gədan mäge wu nakə ma dzəniye ndo hay ka mändze zay mə walaŋ kway aye. Ka gakweye wu nakə ma dzəniye tay siye i ndo ka məgəle ka tsəved i Mbəlom

* 14:11 Ezay 45.23.

aye dərmaḱ.

²⁰ Kâ nas ha mäsler i Mbəlom tə wu nakə faya ka ndiye aye bay. Ayaw, dedək tsəved andaya ka mände wu hay tebiye, ane tuk na, tadə siye i ndo hay ta dəfiye abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi yak na, kâ nda bay.

²¹ Wu nakə ɲgwalak aye na, kwa mahəpəde slo, kwa məse guzom, kwa mey nakə ma diye ha malamar yak a mənese aye na, kâ ge bay.

²² Tadə ka dzala ka sliye faya mände wu hay tebiye, kəgəbay tadə ka dzala ka sliye faya bay na, mâ ndza mə dərev yak. Mata səre ha na, nəkar ta Mbəlom dəkdək tsa. Ndo nakə a ge wu ada a ge tə mədzal gər eye sulo sulo bay na, dərev ɲgay maɲgwasə eye.

²³ Ndo nakə mədzal gər ɲgay sulo sulo, kə gwad wu nakay mände bay ka nda na, Mbəlom ma geye sariya hərwi kə pa na mədzal gər ɲgay peteh ka wu nakə ma giye aye bay. Wu nakə ndo a sər ha lele bay mədzal gər faya sulo sulo, kə ge ha ka bo na, kə ge mezeleme.

15

Ge wu nakə ma deyeteje a gər a siye i ndo hay aye

¹ Nəkway neheje gədaɲ eye ka tsəved i Mbəlom aye na, kutoɲ dzənakwa ndo neheje bəle eye hay aye. Kâ gakwa wu neheje a yay a gər a bo kway aye dəkdək bay.

² Kwa way mâ ge wu nakə ma deyeteje a gər a siye i ndo hay aye hərwi madzəne tay ha hərwi ada tâ gəl ka tsəved i Mbəlom.

³ Yesu Kəriste, neɲgeje tə gər ɲgay ka pəla madayay a gər a bo ɲgay eye bay. Duh na, andza nakə tə watsə faya mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo hay ta tsada kar Mbəlom, ane tuk na, mətsede tay a dəf na, ka neɲ.*»

⁴ Wu nakə tebiye tə watsə ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye, tə watsə na, hərwi ada mâ dəkway ha dedək, hərwi ada kâ pakwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakweye aye. Ka pakw-eye mədzal gər ka neɲgeje hərwi bazlam neheje mə Derewel i Mbəlom aye faya ma vəlakweye gədaɲ ada faya ma dzəniye ka məzle ɲgatay.

⁵ Maa vəl gədaɲ ta məzle ɲgatay a ndo hay na, Mbəlom. Mâ vəlakum mədzal gər kurom nəte ada gum andza i Yesu Kəriste nakə a tətikakum aye,

⁶ hərwi ada nəkurom tebiye kâ zambadumay a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste tə dərev kurom peteh ada tə bazlam kurom nəte.

Təmum bo nəte nəte mə walaɲ kurom

⁷ Təmum bo nəte nəte mə walaɲ kurom andza i Yesu Kəriste nakə a təmə kurom aye. Gum andza niye, hərwi

* 15:3 Dəmes hay 69.10.

ada ndo hay tâ zambad̄ay a Mb̄alom.

⁸ Faya na tsikakumeye dedek, Yesu K̄ariste a t̄era ndo i m̄asler i Yahuda hay na, h̄arwi m̄ad̄atay ha Mb̄alom a raw me bay. A yaw na, h̄arwi ada wu neheye Mb̄alom a gwad̄ ma v̄elateye a b̄aba t̄ete ŋgay hay aye na, m̄a ge bo.

⁹ A yaw sa na, h̄arwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tâ zambad̄ay a Mb̄alom h̄arwi ŋgwalak ŋgay nak̄a a gatay aye. Andza nak̄a mawatsa eye m̄a Derewel i Mb̄alom aye, a gwad̄:

«H̄arwi niye, na zambad̄akeye m̄a walan̄ i ndo neheye Yahuda hay bay aye, na zambad̄akeye ta d̄ames.†»

¹⁰ Bazlam i Mb̄alom a gwad̄ sa:

«N̄akurom neheye Yahuda hay bay aye, ŋgwasum ta ndo i Mb̄alom hay.‡»

¹¹ Ma t̄av mekelen̄ eye a gwad̄ sa:

«N̄akurom neheye tebiye Yahuda hay bay, zambad̄umay a B̄ay Maduwej Mb̄alom.

N̄akurom ndo hay tebiye, zambad̄umay.§»

¹² Ezay ndo m̄ad̄e ha bazlam i Mb̄alom a gwad̄ d̄ermak:

«Nd̄aray ma deyeweye ab̄ara ma hulfe i Zese.

Ma deyeweye ma t̄ariye b̄ay i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye m̄ad̄zal ḡar tay ka neŋgeye.*»

¹³ Mb̄alom a v̄elawatay ḡedan̄ a ndo hay t̄e dzala ha ka neŋgeye. M̄a rah kurom ha ta m̄aŋgwese ada t̄e zay h̄arwi ka dzalum ha ka neŋgeye. Andza niye, k̄a dzalakwa ha ka neŋgeye peteh ta ḡedan̄ i M̄as̄af̄are Ts̄edan̄ŋa eye.

Pol a tsik ka m̄asler ŋgay

¹⁴ Malamar ga hay, nen̄ t̄e ḡar ga na s̄ar ta dedek faya ka gumeye wu nak̄a ŋgwalak eye, ka s̄arum dedek lele ada ka slumeye faya m̄atsikatay me a zl̄am a siye i ndo hay,

¹⁵ ane tuk na, bazlam mekelen̄ eye na, na tsikakum naha ta m̄age me eye h̄arwi ada k̄a m̄atsum ha ḡar bay. Na tsikakum naha andza niye na, h̄arwi ŋgwalak nak̄a Mb̄alom a geŋ aye.

¹⁶ A zla ga, a pa ga ndo i m̄asler i Yesu K̄ariste a walan̄ i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal h̄arwi m̄ad̄e ha Labara ŋgwalak eye nak̄a a yaw ab̄ara ka t̄av i Mb̄alom aye. Na d̄atay ha a ndo neheye Yahuda hay bay h̄arwi ada tâ dzala ha ka neŋgeye ada tâ v̄el ha bo tay peteh a Mb̄alom andza vo'ar nak̄a t̄e k̄ad̄away a Mb̄alom a yaway a ḡar aye. M̄as̄af̄are Ts̄edan̄ŋa eye a pa tay ha i Mb̄alom.

¹⁷ K̄a ge andza niye na, na s̄liye faya m̄aŋgeleke ta m̄asler i Mb̄alom nak̄a faya na giye ma m̄ad̄zepe t̄e Yesu K̄ariste.

† 15:9 2 Samuyl 22.50; D̄ames hay 18.50. ‡ 15:10 Bazlam mapala eye masulo eye 32.43. § 15:11 D̄ames hay 117.1. * 15:12 Ezay 11.10.

18 Tadə bazlam andaya mət̄sike na, na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a ge tə neŋ aye dəkdek tsa, hərwi ada nā həlatay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mbəlom, ada t̄a rəhay ha gər. A ge andza niye na, tə bazlam neheye na tsik aye ada tə wu neheye na ge aye.

19 Kə ge masuwayaŋ hay wal wal ada Məsəfəre i Mbəlom kə d̄a ha gədaŋ ŋgay. Andza niye, na d̄a ha kwa a ŋgay Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste a ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a gəma i Iliyiri.†

20 A seŋ mədə ha Labara Ŋgwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zuk bay aye. Na ge andza niye na, hərwi a seŋ madəzle gay ka mədok i ndo mekeləŋ eye bay.

21 A seŋ d̄uh na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwađ:

«Ndo neheye ta tsikatay d̄ada ka neŋgeye bay aye na, nəteye ta ŋgateye.

Ndo neheye ta tsəne zuk bay aye na,

nəteye ta tsəniye Labara Ŋgwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

22 Hərwi niye, a seweŋ haladzay mede naha a təv kurom, aya ane na ye naha bay.

23 Kə ndza məve haladzay nakə a seŋ mede naha mazəbakumaw d̄əre aye. Na

huta həlay eye bay hərwi məsler. Anəke na, ma gəma neheye na, məsler ga ka ndəv.

24 Na diye naha, na ndziye ka təv kurom tsekweŋ hərwi ada k̄a vəlumenə gədaŋ. Ma dəba eye na, na diye a gəma i Espayonə ada a seŋ na, ka dzənumeye ga hərwi mede a dəma.

25 Ane tuk na, anəke na, na diye a Zerozelem, na zlatay naha madzəne i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu təday,

26 hərwi ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan ta AkayŞ aye, kə yatay a gər matsekele suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye mətawak eye ma Zerozelem aye.

27 Bo tay eye tə dzala lele ada dedek lele nakə tə ge andza niye aye. Yahuda hay ta ŋgəna tə siye i ndo hay wu neheye ŋgwalak eye Mbəlom a gwađ ma vəlateye aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye.

28 Ahəl nakə na ndəv ha məsler nakay ada na ye məvəlatay wu nakə məsləratay naha aye tebiye na, na diye a Espayonə. Na diye a dəma na, na diye naha a təv kurom təday.

29 Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway ha tsisl tə ŋgama hərwi mede naha ga nakə na zəbakumaweye d̄əre aye.

† 15:19 Iliyiri: Neŋgeye dala ta diye i tsakay i Gəres.

‡ 15:21 Ezay 52.15.

§ 15:26 Akay: Məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

³⁰ Malamar ga hay hærwi Bøy Maduwej kway Yesu Kæriste, ada hærwi wu nakæ Mæsæfære Tsædanŋa eye a ge ada ka wudakwa bo næte næte mæ walaŋ kway aye na, neŋ faya na gakumeye amboh: Duwulumay me a Mbælom hærwi ga, duwulumay me tæ dærev kurom peteh

³¹ hærwi ada ndo i Yahuda neheye tæ sær Mbælom bay aye tâ seŋ dæretsætseh bay. Duwulumay me a Mbælom sa hærwi ada ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tâ tæma wu nakæ na zlatay naha aye ta mæŋgwese.

³² Andza niye, taçæ kæ yay a gær a Mbælom na, na diye ta mæŋgwese eye. Ka ndzakweye dziye hærwi ada nâ zæzükw bo.

³³ Mbælom, neŋgeye nakæ a væl zay a ndo hay aye, mâ ndza tæ nækurom. Mâ ge bo andza niye.

16

Mætsike me i Pol a ndo hay

¹ Anaŋ, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway ŋgwas eye Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye mæsler i Mbælom mæ walaŋ i mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ma Senkære aye.

² Kæ ndisl naha a tæv kurom na, tæmum na lele hærwi neŋgeye i Bøy Maduwej dærmak. Tæmum na andza nakæ ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu hæbe ta giye

aye. Dzænum na tæ wu nakæ hawa eye ma geye tebiye hærwi neŋgeye ka dzæna ndo hay haladzay, ka dzæna ga dærmak.

³ Tsikumatay ha me a Pærisil tæ zal ŋgay Akelas. Næteye tæ neŋ, næmay faya næmaa giye mæsler i Yesu Kæriste aye.

⁴ Ahæl niye næteye na, ta sær mædze ha mæsæfære tay hærwi ga. Na gatay sisæ haladzay ada maa gatay sisæ na, neŋ mahægeye bay. Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay bay aye ta gatay sisæ.

⁵ Na tsikatay naha me a ndo neheye tæ hayawa gær a gay tay hærwi maðuwlulay me a Mbælom aye.

Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mædzal ha ka Yesu Kæriste ka dala i Azi* na, neŋgeye.

⁶ Na tsikay naha me a Mari, neŋgeye a ge mæsler haladzay hærwi kurom aye.

⁷ Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. Næteye na, ndo ga hay. Neŋ ta næteye ta gæs may a danŋay. Ndo hay tæ sær næteye neheye sulo mæ walaŋ i ndo i maslaŋ hay aye na, ta mæzlaß eye. Maa lah mæpe mædzal gær ka Yesu Kæriste na, næteye bæna neŋ bay.

⁸ Na tsikay naha me a Ampæliyatos, dzam ga, næmay salamay mæ hælai i Bøy Maduwej.

* 16:5 Dala i Azi, anæke na, ma Turki.

⁹ Na tsikay naha me a Urban. Nəkway tə neŋgeye, faya ka gakweye məsler i Yesu Kəriste.

Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.

¹⁰ Na tsikay naha me a Apelles. Neŋgeye kə sa dəretsətseh hərwi Yesu Kəriste ada kə ndza bəŋbəŋ.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.

¹¹ Na tsikay naha me a Herodiyon, ndo ga.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, nəteye i Bəy Maduweŋ.

¹² Tsikumenjatay ha me a Tirifene ta Tirifoz, nəteye malamar kway ŋgwas eye hay neheye faya ta giye məsler i Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a Perisid malamar kway ŋgwas eye nakə na wuda na aye. Faya ma giye məsler haladzay hərwi Bəy Maduweŋ.

¹³ Tsikumenjay ha me a Rufus, ndo ŋgwalak eye ka tsəved i Bəy Maduweŋ.

Na tsikay ha me a may ŋgay dərmak, neŋgeye andza may ga.

¹⁴ Tsikumenjatay ha me a Asiŋkərit ta Fəlegon ada a Hermes, a Patrobas ada Hermas ada a ndo mədzal gər neheye ta nəteye aye.

¹⁵ Tsikumenjay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar ŋgay dem eye.

Na tsikay naha me a Olimp as ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye ta nəteye aye.

¹⁶ Tsikum a bo me nəte nəte lele mə walaŋ kurom. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste ta tsikakum naha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

¹⁷ Malamar ga hay, neŋ faya na gakumeye amboh: Gumay metsehe a ndo neheye faya ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay aye ka wu nakə ka tətikum aye. Andza niye, faya ta ŋgəniye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. Ka ndzum ta nəteye bay.

¹⁸ Slala i ndo neheye andza niye tə ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bay, faya ta giye dūh na, wu nakə a yatay a gər aye. Faya ta səpatiye ndo hay tə bazlam tay neheye ləfedede aye. Andza niye, faya ta vatay gər a ndo neheye tə sər mənese bay aye.

¹⁹ Nəkurom na, ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sər ma kəkay nakə ka rəhumay ha gər a Bəy Maduweŋ aye. Dərev ga ka ŋgwas haladzay hərwi kurom ada a seŋ na, tərūm metsehe eye hay hərwi ada kə gum wu ŋgwalak eye ada kə gum mənese bay.

²⁰ Mbəlom faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərasliye na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a huđ i sik kurom.

Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ŋgama.

²¹ Timote nakə faya ma giye məsler tə neŋ aye kə tsikakum naha me. Ndo gay hay Lukiyus, Zason, ada

Sosipater ta tsikakum naha me dərmaḱ.

²² Maa watsa dərewel nakay na, neḱ Tertiyus† ndo məwetse wu nakə a say a Pol aye. Na tsikakum naha me ta məzele i Bəy Maduweḱ.

²³ Neḱ Pol faya na gwadəkumeye, Gayus kə tsikakum naha me dərmaḱ. Neḱ mandza eye mə gay ḱgay ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə yawaw maduwulay naha me a Mbəlom mə gay ḱgay. Erast ndo məgay gər a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naha me.

[
²⁴ Bəy Maduweḱ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ḱgama ka nəkurom tebiye.]

²⁵ Zambadəkway a Mbəlom! Neḱgeye nəte ḱgweḱ ta gədanḱ hərwi ma vəlakumeye gədanḱ bəḱbəḱ ka tsəved ḱgay andza Labara ḱgwalak eye nakə faya na dətay ha a ndo hay ka gər i Yesu Kəriste aye. Labara ḱgwalak eye nakay kə dā ha parakka bazlam nakay maḱgaha eye ahəl niye aye.

²⁶ Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə dā ha parakka ada faya ta dīye ha ka gər i wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay kə dā a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neḱgeye ma ndziye ka tor eye a gwad tā tsəne

hərwi ndo hay tā dzala ha ada tā rəhay ha gər aye.

²⁷ Mbəlom na, neḱgeye Mbəlom nəte ḱgweḱ. Neḱgeye tə gər ḱgay a tsah. Zambadəkway hərwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Mā ge bo andza niye!

† 16:22 Tertiyus na, ndo məwetse dərewel i Pol.

Makurre i ðerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Koriñte na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gəres zlele eye aye, zlele eye hərwi təv mələtse i kwalalaŋ i yam hay sulo. Beke hay mə dəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay mändze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Koriñte hay tə pay bəzay a kule kwa waray waray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte, mədzal gər tay madzəda eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Koriñte aye ada ka ndo neheye a ðatay ha Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a ðatay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka mändze mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ, ada pat

mekelenj eye mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ ðərmak.

Andza ðerewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay anaŋ eye a ndəv ta labara hay ada ta mətsike me a ndo hay (madədo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Koriñte aye

¹ Maa watsakum naha ðerewel nakay na, neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. A zla ga na, hərwi a yay a gər. Nəmay ta malamar kway Sosten, nəmaa tsikakum naha me.

² Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma gəma i Koriñte aye. Nəkurom na, Mbəlom kə pala kurom, kə pa kurom a həlay i Yesu Kəriste. A zalakum na, hərwi ada kâ tərūm ndo ŋgay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka dūwulumeye me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye. Nəŋgeye na, Bəy Maduweŋ kway tebiye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

Wu neheye lele Yesu a vəlatay aye

⁴ Neŋ faya na gay naha sisə a Mbəlom huya hərwi kurom, hərwi kə pa fakuma ŋgama hərwi nakə nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

⁵ Ayaw dedek! Ahəl nakə ka dzapum ta neñgeye na, Mbəlom kə vəlakum wu neheye ñgwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbəlom kə vəlakum tsəved ka məsəre wu neheye dedek eye ada ka slum faya mədə ha wu neheye a ndo hay.

⁶ Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka tənum tə dərev kurom bəñbəñ lele.

⁷ Hərwi niye wu neheye Mbəlom faya ma vəlateye a ndo ñgay hay aye na, wuray kwa tsekweñ a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ma maweye aye.

⁸ Mbəlom neñgeye, ma dzəniye kurom ta gədañ bəñbəñ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweñ ma dədiye kurom ha a sariya bay.

⁹ Kā dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ñgway hərwi ada kə tərurum nəkurom madzapa eye ta wawa ñgay Yesu Kəriste Bəy Maduweñ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwad ma giye na, ma giye ta dedek andza nakə a tsik aye.

Ndo mape mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte ta ñgəna

¹⁰ Malamar ga hay, neñ faya na gakumeye naha amboh ta gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste, bazlam kurom mē təra na, nəte. Kā

ñgənum ha bo mē walañ kurom bay. Dərev kurom mē təra nəte ada mədzal gər kurom mē təra nəte dərma.

¹¹ Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye mē gay i Kəlowe aye ta yaw ka təv ga. Ti yaw tə gwedeñ na, məkədə wuway andaya mē walañ kurom haladzay.

¹² A señ məgwadəkum na, mey? A señ məgwadəkum na, kwa way mē walañ kurom faya ma tsikiye wu mekeleñ eye hay wal wal. Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Pol.» Siye hay tə gwad: «Nəmay ndo məpay bəzay a Apolos.» Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Piyer.» Ndo mekeleñ eye tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.»

¹³ Tə tsik andza niye na, Kəriste manğəna eye wal wal daw? Ta dar ka mayako mazləmbada eye hərwi kurom na, neñ Pol bay na gwad bədaw? Ta dzəhuḅ kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwad bədaw?

¹⁴ Na gay sisə a Mbəlom hərwi na dzəhuḅ ndəray a yam kwa nəte mē walañ kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuḅ a yam na, Kərispus ta Gayus dekdek tsa.

¹⁵ Andza niye ndəray mē walañ kurom ma sliye faya mətəsike ta dzəhuḅ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay.

¹⁶ Ayaw dedek ñgway! Na dzəhuḅ Sitefanas a yam ta ndo i gay ñgay hay dərma.

Tadə ndo mekelej eye andaya na dzəhuḅ ha a yam na, na sər sa bay.

¹⁷ Kəriste kə sləra ga ahaya madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam bay. A gwedej: «Do datay ha Labara Nḡwalak eye a ndo hay.» A gwedej sa: «Kā tsik tə metsehe i ndo zezej bay.» Tadə na tsikawa tə metsehe i ndo zezej na, məməte nḡay nakə a mət ka mayako mazləlmbada eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye nḡama bay.

Gədanj tə metsehe i Mbəlom

¹⁸ Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləlmbada eye a təra ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye nḡama bay. Ane tuk na, nəkway neh-eye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədanj i Mbəlom.

¹⁹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad:

«Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərahiye ndo neheye tə gwad nəteye ndaraw eye hay aye.*»

²⁰ Kə ge andza niye na, ndo i mändzibəra neheye tə gwad: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye mənḡay tuk? Ndo neh-eye tə dzaḡgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw? Ndo neheye tə sər mətsike me haladzay aye na, məsəre mətsike me

tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw?» Mbəlom kə da ha, məsəre wu i ndo i mändzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye nḡama bay.

²¹ Ndo i mändzibəra hay ta nḡatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe nḡay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, neḡgeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neh-eye faya nəmaa diye ha aye. Nəteye na, tə gwad: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye nḡama bay.» Ane tuk na, a yay a gər a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay.

²² Yahuda hay, nəteye a satay mənḡatay a masuwayanj hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neheye na, dedek aye. Gərek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay.

²³ Ane tuk na, nəmay faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa dawə ha, nəmaa gwadawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləlmbada eye.» Yahuda hay tə tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwad: «Bazlam niye na, bazlam nakə kəriye. Ma giye nḡama bay.»

²⁴ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a təra tay ha ndo nḡay hay, kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neḡgeye gədanj i Mbəlom ada neḡgeye faya ma diye ha metsehe i

* 1:19 Ezay 29.14.

Mbəlom.

²⁵ Tadə ndo hay ta dzala, ta gwad: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwad: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay đuh.» Tadə tə dzala ta gwad: «Mbəlom na, gədanj ɲgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ɲgay nakə tə gwad gədanj eye bay aye na, a ze gədanj tay đuh.

²⁶ Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka däre i ndo i mändzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaɲ kurom haladzay bay. Ndo i gədanj andaya haladzay mə walaɲ kurom bay ada ndo neheye tə dā a zləm aye andaya mə walaɲ kurom haladzay bay sa.

²⁷ Mbəlom a pala đuh na, ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya ta tsah bay aye hərwi ada tā təra ndo ɲgay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a däre a ndo neheye tə gwad ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya nəteye bale eye hay na, hərwi məpatay horoy a däre a ndo i gədanj hay.

²⁸ Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye madəva zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə dā a zləm aye.

²⁹ Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi

ada ndəray mā dəslay ha gər a bo kame ɲgay bay.

³⁰ Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ɲgwenj. Hərwi niye Mbəlom a dəkway ha metsehe ɲgay tə həlay i Yesu. Andza məgwede na, Mbəlom a təra kway ha ndo ɲgwalak eye hay na, tə həlay i Yesu Kəriste. Ada a təməkway ahaya abəra mə mezeleme na, tə həlay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ɲgay hay.

³¹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mā ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduwenj a ge aye.†»

2

Pol a dā ha Yesu Kəriste

¹ Malamar ga hay, neɲ eye ahəl niye na ye naha a gay kurom mədəkum ha wu i Mbəlom nakə mangaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay.

² Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwad: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste dəkdek. Na tsikiye wuray mekelenj eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ɲgay nakə tə dar na ka mayako mazləmbada eye.»

³ Ahəl nakə neɲ ka təv kurom aye na, gədanj ga andaya bay, zluwer a geɲ ada na dzədzar haladzay.

† 1:31 Zəba ma Zeremi 9.22-23.

⁴ Ahəl nakə na đakum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neheye tə gwad ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom a đakum ha ta gədaŋ i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, dedek.

⁵ Hərwi niye, ka pum mədzał gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka ŋgatamay a gədaŋ i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

⁶ Ndo neheye ta sara ka tsəved i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i Mbəlom. Ane tuk na, metsehe i ndo i məndzibəra hay bay ada metsehe i bəy tay neheye faya ta ləviye məndzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye.

⁷ Sadzək bay, metsehe nakə na đakum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na, maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, 6a kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kâ yakwa a təv məndze ŋgay nakə ta dəsłay ha gər aye.

⁸ Metsehe niye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ i ndo neheye tə ləva məndzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Tadə ta sər na, ta dariye Bəy Maduwen kway ka mayako mazləmbada eye bay. Nəŋgeye na, məzla6 ŋgay a ze kwa mey tebiye.

⁹ Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wudə Mbəlom aye na*, a ze wu neheye ndo hay ta ŋgatay bay aye tebiye ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

¹⁰ Mbəlom a dā ha metsehe niye na, a nəmay ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay. Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər ŋgay aye na, a sər.

¹¹ Maa sər mədzał gər i ndo mekeleŋ eye na, way? Ndo məsəre na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre ŋgay eye ŋgway. I Mbəlom na, andza niye dərmał. Maa sər mədzał gər i Mbəlom na, Məsəfəre ŋgay eye ŋgway, ndo mekeleŋ eye a sər bay.

¹² Məsəfəre nakə Mbəlom a vələkway a nəkway aye na, a yaw abəra ma ndo i məndzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom eye ŋgway. Mbəlom a vələkway na, hərwi ada kâ sərakwa wu neheye a vələkway ta ŋgwalał ŋgay aye tebiye.

¹³ Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre. Andza niye, nəmaa đawa ha na, wu neheye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo neheye Məsəfəre niye andaya mə dərev tay aye.

¹⁴ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərev ŋgay bay aye na, ma sliye faya matəme dedek neheye

* 2:9 Ezay 64.3.

Məsəfəre faya ma dətay ha a ndo hay aye bay. A tsəne bay, a dzala mə gər ɲgay na, wu kəriye hay, neheye ma giye ɲgama bay aye, bəna tadə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərev ɲgay bay na, ma sliye faya mətsəne bay.

¹⁵ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərev ɲgay aye na, a sər tay ha ka bo abəra wu hay tebiye. Tadə ɲgwalak eye hay kwa ɲgwalak eye bay na, a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma dzaliye aye bay.

¹⁶ Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?
Maa dāy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?†»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev may aye na, nəmaa dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərmak.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

¹ Malamar ga hay ahəl nakə neɲ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərev tay aye bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i mändzibəra hay hərwi nəkurom ka tsəved i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay.

² Na tətikakum wu neheye a wur bo bay aye bəna,

na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom ka tərūm na, andza wawa ndəriz neheye ta vəlateye wah dəkdək, ta sliye faya mənde daf zuk bay aye.

³ Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye faya ta dzaliye ka wu i mändzibəra aye. Nəkurom faya ka gum-eye sələk ka ndo mekeleɲ eye hay. Nəkurom faya ka gum-eye məkədə wuway mə walaɲ kurom. Kə ge faya ka gumeye andza niye na, nəkurom ndo i mändzibəra hay mba huya bədaw? Ta dedək nəkurom na, andza nəteye.

⁴ Siye hay tə gwad tə peɲ bəzay na, a neɲ Pol, siye hay tə gwad tə pay bəzay na, a Apolos. Kə ge faya ka tsikumeye andza niye na, nəkurom ka tərūm andza ndo i mändzibəra hay!

⁵ Apolos na, way? Ada neɲ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwi mədākum ha bəzlam ɲgay hərwi ada kâ dzalum ha ka Kəriste. Kwa way ma giye na, məsler nakə Mbəlom a dāy ha məge aye.

⁶ Neɲ na, na zəv. Apolos neɲgeye a mbəday yam. Ane tuk na, ndo mägəle ha na, bo i Mbəlom eye ɲgway.

⁷ Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, nəteye salamay tə sla wuray bay. Mbəlom nəte ɲgweɲ neɲgeye a sla məge wu, hərwi neɲgeye a sla faya mägəle ha wu.

† 2:16 Ezay 40.13.

⁸ Ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbəday yam aye na, wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəliye kwa a way merəbe ŋgay andza nakə ma hutiiye aye.

⁹ Neŋ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərūm andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i Mbəlom dərmak.

¹⁰ Mbəlom kə vəleŋ tsəved ta ŋgwalak ŋgay hərwi madazlay a məsler ŋgay tə nəkurom. Neŋ na təra andza ndo nakə a sər madəzle gay, a sər məsler ŋgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a məge məsler i Mbəlom mə gay kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vəleŋ faya tsəved nā ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta dəzliye faya. Kwa way mâ ge metsehe, mâ dəzl faya gay na, lele.

¹¹ Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeleŋ eye sa bay.

¹² Ka mədok niye na, ndo siye hay ta dəzliye faya gay ta gura, siye hay ta dəzliye ta bəre, ndo siye hay ta dəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay aye. Ndo siye hay na, ta dəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye hay ta dəzliye ta gwavəkw.

¹³ Pat nakə Mbəlom ma gat-eye sariya ŋgay a ndo hay aye na, kwa way məsler ŋgay ma

bəziye parakka lele hərwi pat eye niye na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ŋgateye a məsler ŋgay, kwa lele kwa lele bay, ma ŋgateye.

¹⁴ Gay i ndo nakə a dəzl aye, ako ka təma na bay na, ma hutiiye merəbe ŋgay.

¹⁵ Ane tuk na, ndo nakə ako ka təma na gay nakə a dəzl aye na, ma hutiiye merəbe ŋgay bay. Mbəlom ma təmiye ha. Ane tuk na, neŋgeye ma təmiye andza ndo nakə a təmaw abəra ma ako i gay aye.

¹⁶ Nəkurom tebiye na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ada Məsəfəre ŋgay mandza eye mə nəkurom na, ka sərūm təbədew?

¹⁷ Tadə ndoweye kə nas ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, Mbəlom ma kədiye na ndoweye dərmak hərwi gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, tsədanŋa. Gay eye niye Mbəlom mandza eye mə dəma aye na, nəkurom.

¹⁸ Ndəray mâ vay gər a bo ŋgay bay. Tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dzala neŋgeye a tsah andza ndo i məndzibəra hay na, mâ gər ha. Mâ təra ka dəre i ndo hay duh na, andza a tsah bay tebiye. Kə ge andza niye na, ma hutiiye metsehe lele eye.

¹⁹ Na tsik andza niye na, hərwi wu neheye ndo i məndzibəra hay tə dzala, tə gwad nəteye ta tsah aye na, ka dəre i Mbəlom na, wu kəriye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Mbəlom ma gəsiye

tay ha ndo i metsehe hay ma balay i wewer tay nakə tə ŋga ka bo aye.*»

²⁰ Ma təv mekelej eye tə gwad sa: «Bəy Maduweŋ a sər mədzał gər i ndo i metsehe hay. A sər ha nəteye na, wu kəriye.†»

²¹ Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye, ndəray m̄a zlapa tə wu nakə ndo mekelej eye a ge aye bay. Sərum ha na, wu hay tebiye na, i kurom duh.

²² Neŋ Pol, Apolos ada Piyer, nəmay na, i kurom hay tebiye. Kwa mändzibəra, sifa, məməte i kurom tebiye. Wu neheye anəke ta wu neheye kame aye na, i kurom tebiye dərmał.

²³ Nəkurom na, ndo i Yesu Kəriste hay ada Kəriste, neŋgeye i Mbəlom.

4

Ndo i maslaŋ i Kəriste hay

¹ Sərum ha, nəmay na, ndo məge məsler i Yesu Kəriste hay. Mbəlom a vəl wu ŋgay neheye maŋgaha eye ahəl niye na, a nəmay hərwi ada nəmāa datay ha a ndo hay.

² Ndo nakə ndo i gay ŋgay a gəray ha wu ŋgay hay, wu kurre a say ka neŋgeye m̄a təra na, ndo i dedek.

³ Neŋ na, tadə faya ka ŋgəlumeneye bəzay ka wu na, kwa tsekweŋ wuray a geŋ mə bo haladzay bay. Kwa tadə siye i ndo hay faya ta ŋgəleŋeye bəzay neŋ ndo i dedek tsukuđu neŋ

ndo i dedek bədaw na, niye na, wuray a geŋ mə bo bay dərmał. Kwa neŋ eye na geye sariya a gər bay.

⁴ Neŋ na, na sər wuray nakə mə neŋ na may ha mənese a gər ga aye bay. Ane tuk na, andza məgwede mənese andaya fağaya təbey aye bay. Mata ge sariya i gər ga na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

⁵ Hərwi niye həlay eye kə ndislew zuk bay na, k̄a gum sariya ka siye i ndo bay. Pat nakə Bəy Maduweŋ Yesu ma maweje na, ma bəziye ha wu neheye anəke ma ləvoŋ aye parakka mə dzaydzay. Wu nakə ndo hay tə dzala mə gər tay aye na, ma bəziye dərmał. Pat eye niye na, Mbəlom ma zambadeye kwa a way hərwi məsler nakə a ge aye. Tadə a ge haladzay na, Mbəlom ma zambadeye haladzay. Tadə a ge tsekweŋ na, Mbəlom ma zambadeye tsekweŋ.

⁶ Malamar ga hay, na dukum ha wu neheye ka neŋ ta Apolos aye na, hərwi madzəne kurom hərwi ada k̄a tətikum wu nakə mə dəma aye. A seŋ na, pumay bəzay a bazlam i Mbəlom lele. Andza niye, k̄a gum zlapay ta ndo siye hay bay ada k̄a kətsum tay ha ndo siye hay bay.

⁷ Nəkar nakə ka dzala mə gər yak, ka ze siye i ndo hay aye na, nəkar way? Maa vəlaka wu hay tebiye na, Mbəlom bədaw? Tadə maa vəlaka Mbəlom na, ka giye ha zlapay andza ka huta wu niye

* 3:19 Zob 5.13. † 3:20 Dəmes hay 94.11.

hay ta gədan yak na, hərwi mey?

⁸ A'əhəñ! Nəkurom na, ka hutum wu hay tebiye ba! Ka tərüm ndo neheye zlele eye tsiy ka tsəved i Mbəlom aye na gwad! Ka gwadum nəkurom na, bəy hay. Nəmay na, bəy eye hay təbey. Tadə nəkurom bəy eye hay ka dəre i Mbəlom ta dedək na, haβe lele hərwi ada nəmay ndo i maslañ i Kəriste hay nəmaa sliye faya matəre bəy hay dərma.

⁹ Nəmay na, ndo i maslañ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a ge fagaya ka dəre ga na, andza nəmay ma dəba i siye i ndo hay duk ma təv nakə lele bay aye. Nəmay na, ndo neheye tə gəs tay ha tə gatay sariya, ta diye tay hay mata kədə tay ha kame i ndo hay aye. Na tsik andza niye na, hərwi nəmay ka dəre i ndo i məndzibəra hay ada kwa ka dəre i gawla i Mbəlom hay tebiye na, andza ndo mäge dəretsətseh hay hərwi ada ndo i məndzibəra ada kwa gawla i Mbəlom hay tā zəba famaya andza wu mäge həbad.

¹⁰ Andza niye nəmay na, andza ndo i matərakahañ hay. Nəkurom ka dzalum na, ka tsahum hərwi nəkurom madzapa eye tə Kəriste. Ndo hay tə dzala na, nəmay bəle eye hay, ane tuk na, nəkurom ka gwadum nəkurom gədan eye hay. Nəmay na, ndo hay tə kəts may, nəkurom na, faya ta rəhakumeye ha gər.

¹¹ Hus anəke bəgom, may

a wur famaya, yam a gamay dərma. Petekəd may manasa eye hay. Faya ta gameye dəretsətseh haladzay, gay may andaya məhəne mə dəma bay, nəmaa təra ndo madzədza eye hay.

¹² Nəmaa ge məsler ta gədan may hərwi məhute wu mənday.* Ndo hay faya ta tsadəmeye na, nəmaa duwulay me a Mbəlom hərwi ada mā pa fataya ŋgama. Ahəl nakə ndo hay faya ta gameye dəretsətseh aye na, nəmaa ndza tete, nəmaa matay ha a dəma bay.

¹³ Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nəmaa tsikatay bazlam ləfedede eye duh. Ndo hay tə dzala nəmay ka dəre i ndo i məndzibəra hay na, andza kwasukwalay kəriye. Hus bəgom tə dzala na, nəmay nəmaa təra andza wu neheye ndəluβ eye ndo hay ta fadiye, ta kutsiye ha a pesl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ŋgay hay

¹⁴ Wu nakə na watsa kahañ aye na, na watsakum hərwi məpakum horoy a dəre ka wu nakə ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hərwi nəkurom wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. A señ mədakum ha metsehe.

¹⁵ Kwa tadə ndo hay wal wal haladzay ta dakum ha məpay bəzay a Yesu Kəriste bəbay na, bəba kurom hay haladzay bay. Bəba kurom na, nəte. Neñ na təra bəba

* 4:12 Məsler hay 18.3.

kurom na, hærwi maa dákum ha Labara Ngwalak eye na, neñ ada nækuroom ka pum mædzal gær ka Yesu Kæriste.

¹⁶ Bæba kurom na, neñ sa, faya na gækumeye amboh, tærum andza neñ.

¹⁷ A señ na, gum andza niye. Hærwi niye na slæriye naha Timote ka tæv kurom hærwi ada mâ ye naha mâ makum ahaya a gær mede ga ka tsæved i Yesu Kæriste. Wu nakæ ma diye naha ma tætikakumeye na, wu nakæ na tætikawatay a ndo hay kwa ka waray aye. Tsænum! Timote na, neñgeye wawa ga, na wuda na haladzay. Ada neñgeye na, ma giye mæsler i Bøy Maduweñ Yesu ta tsæved eye lele.

¹⁸ Na sær ha, siye i ndo hay ta zæba faya na ye naha ka tæv kurom zuk bay na, tæ dzala na, na diye naha sa bay, hærwi niye faya ta dæslay gær a bo tay.

¹⁹ Ane tuk na, tadæ Bøy Maduweñ kway kæ væleñ tsæved na, na diye naha bæse. Na ndisl naha na, na særiye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zæbiye fataya tæday. Na særiye ha ta tsikawa na, bazlam kæriye tsa tsukufu ta huta gædan i Mbælom dæw?

²⁰ Na tsik andza niye na, hærwi mælæve i Bøy i Mbælom nakæ ma læviye. A sær bo na, ma gædan bæna mæ bazlam hay kæriye dækdek tsa bay.

²¹ A sakum na, wuye mey? Ahæl nakæ aza na diye naha

aye na, a sakum nâ zla naha mandalaþa ka hælai hærwi makæte kurom ha dæw? Kægæbay ka mbædumeye ha dærev kurom ada neñ na diye naha tæ bazlam læfedede eye hærwi mædækum ha na, na wuda kurom dæw?

5

Wu nakæ a ge horoy mæ walañ i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye

¹ Na tsænawa wu hay ka nækuroom. Ndo hay tæ gwad na, faya ka gumeye wu nakæ lele bay aye. Kwa ndo neheye tæ sær Mbælom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tæ gwedeñ na, ndo ta hæna ta ñgwas i bæba ñgay.*

² Ada ka dæslumay ha gær a bo duh na, kækay? Tuwum duh hærwi mænese kurom. Ndo nakæ faya ma giye andza niye ka gærum ha na, kækay?

³ Neñ na, na ge na sariya eye tsiy andza nækway ka bo dziye. Neñ mæ walañ kurom bay, ane tuk na, dærev ga mandza eye tæ nækuroom.

⁴ Na ge sariya nakay ta gædan i Bøy Maduweñ kway Yesu. Wu nakæ na tsikakumeye naha aye na, hayum gær ada dærev ga ma ndziye tæ nækuroom. Gædan i Bøy Maduweñ kway Yesu ma ndziye tæ nækuroom dærmak.

⁵ Ahæl nakæ ka hayum gær aye vælumay ha ndo niye a hælai i Fakalaw hærwi ada Fakalaw mâ nas ha slo i bo ñgay. Mâ nas ha slo i bo

* 5:1 Levitik 18.8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1.

ngay na, hærwi ada Mbælom mâ tæma ha pat nakæ Bæy Maduwerñ kway Yesu ma maweje.

⁶ Ka dæslumay ha gær a bo na, hærwi mey? Mædæslay ha gær a bo na, lele bay. «Gæde tsekweñ a kwasa ha wu tebiye» na, ka særum tæbædew? Andza niye mezeleme tsekweñ na, ma nasiye wu na, ka særum tæbædew?

⁷ Zlum na mezeleme niye andza gæde abæra mæ walañ kurom hærwi ada kâ tærum tsædanña andza wu nakæ gæde faya bay aye. Na sær ha ta dedek, Mbælom ka tæra kurom ha tsædanña hærwi kæ kæf tæbañ hærwi ada kâ hatsakwa magurlom i Pak ta neñgeye. Tæbañ eye niye na, Yesu Kæriste nakæ a mæt hærwi kway aye.†

⁸ Hatsakwa magurlom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurlom tæ makwala wedeye, gæde mâ ge mæ dæma bay. Tærakwa ndo neheye tsædanña eye. Pakway bæzay a tsæved i Mbælom tæ dærev kway peteh‡. Gærakwa ha mæge wu neheye lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gæde niye.

⁹ Mæ derewel ga nakæ na watsakum naha ahæl niye na, na gwadakum: «Kâ ndzum dziye ta ndo neheye faya ta giye madama aye bay.»

¹⁰ Na tsik andza niye na, ka ndo i mændzibæra hay bay. Hærwi ndo mæge madama hay, ndo i bor hay, mækal

hay ada ndo mæge kule hay, næteye ndo i mændzibæra hay. Mængædatay hærwi mædzepe ta næteye bay na, hæbe ka deyumeye abæra ma mændzibæra.

¹¹ A'ay! Wu nakæ na watsa aye na, na watsa duh na, ka ndo mæpay bæzay a Yesu Kæriste. Tadæ ndoweye kæ gwad neñgeye ndo mæpay bæzay a Yesu Kæriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kæliye wu hay na, kâ ndzum ka tæv manæte aye ta neñgeye bay. A hælai nakæ nækurom mandza eye ka mændzibæra mba aye na, tsæved andaya ka ngænumeye ta næteye aye bay.

¹² Mata ge sariya i ndo neheye tæ pay bæzay a Yesu Kæriste bay aye na, neñ tædew? Nækurom dærmak na, ka gumateye sariya na, a ndo neheye ka hayawum gær dziye.

¹³ Mata ge sariya a ndo neheye tæ pay bæzay a Yesu Kæriste bay aye na, Mbælom. Gum andza nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom na, a gwad: «Hæharum na ndo nakæ faya ma giye wu nakæ lele bay aye abæra mæ walañ kurom.Š»

6

Ndo mæpay bæzay a Yesu

† 5:7 Madayaw abæra ma Ezipt 13.7; 12.21. ‡ 5:8 Madayaw abæra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3. Š 5:13 Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

Kəriste hay ta wuda ka bo bay

¹ Tadə faya ka tərume ye mə walañ kurom na, ka yawum ka təv i ndo mäge sariya neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ɲgənakum ha sariya düh na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

² Mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ka sərüm təbədew? Kə ge düh mata gatay sariya a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye nəkurom tuk na, ada ka sərüm mäge sariya i wu neheye tsekweñ tsekweñ aye bay na, kəkay?

³ Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbəlom hay nəkway na, ka sərüm təbədew? Kə ge andza niye na, ka ɲgənakweye ha sariya a bo ka mändzibəra bəna kemey?

⁴ Tadə ka tərüm mə walañ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, kəkay? Nəteye na, wuray kə dzapa kurom ha kwa tsekweñ bay. Ane tuk na, a sakum tâ ɲgənakum ha sariya na, ma kəkay?

⁵ Horoy a gakum təbədew? Ndo nakə a tsah ma tsikakumeye me a zləm aye na, andaya mə walañ kurom ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbədew?

⁶ Ndo məpay bəzay a Yesu ma wudiye ka malamar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza neñgeye na, lele bay. Ada kwa ka təv i ndo neheye

tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.

⁷ Ka wudumeye ka bo mə walañ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə walañ kurom na, ka dədum abəra ka tsəved i Mbəlom. Ka sakumay naha a ndo neheye faya ta gakumeye mənese aye. Tadə ta kəlakum na wu kurom na, gəsum dərev, kâ wudum fa-taya bay.

⁸ Ane tuk na, ka gəsum dərev bay, faya ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay düh. Faya ka kələmeye wu i ndo hay, kwa nəteye malamar kurom hay ka tsəved i Mbəlom bəbay na, faya ka kələmeye tay ha.

⁹ Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bəy i Mbəlom bay na, ka sərüm təbədew? Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərüm ha na, ndo neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta həniye ta ɲgwas i ndo hay ada ndo neheye tə zla hasləka ta təra ha andza ɲgwas eye,

¹⁰ ndo makəle wu i ndo hay, ndo mäge dəre ka wu i ndo, ndo məkway eye hay, ndo mətsadatay a ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gədan, slala i ndo neheye tebiye na, ta diye a Bəy i Mbəlom bay.

¹¹ Ahəl niye na, siye i ndo hay mə walañ kurom tə gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom nakə faya ka dəsəkweye ha gər aye kə pəsakum ha mezeleme kurom ada kə bara kurom. Kə pala kurom

hərwi ada kâ tərüm ndo i Mbəlom hay. Ka tərä kurom hay tsədañña kame i Mbəlom. A ge andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweñ Yesu Kəriste.

Bo na, hərwi mazambaday a Mbəlom

12 Ndo siye hay mə walañ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hərwi kurom bay. «Tsəved andaya ka mäge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a señ matəre beke i wu bay.

13 Ka gwadum sa: «Mbəlom a ge wu mənday na, hərwi hud, a ge hud hərwi wu mənday dərmaç.» Ayaw dedek, ane tuk na, Mbəlom ma dziye tay ha sulo tay eye tebiye. Mbəlom a lambad bo na, hərwi mäge ha madama bay. A lambad na, hərwi ada kâ dəslakway ha gər a Bəy Maduweñ kway duh, hərwi neñgeye faya ma tsəpiye bo kway.

14 Mbəlom kə lətse ahaya Bəy Maduweñ kway Yesu abəra ma mədahañ. Mâ lətsakway ahaya abəra ma mədahañ ta gədañ ñgay dərmaç. Ka lətsakweye abəra ma mədahañ tə slo i bo kway tebiye.

15 Nəkurom siye i bo i Yesu Kəriste na, ka sərüm təbədew? Na sliye faya mabuwe siye i bo i Yesu məvəlay ha a ñgwas mäge madama daw? A'ay, ma giye bo andza niye bay!

16 Ka sərüm bədaw? Ndown eye kə vəlay ha bo ñgay a ñgwas mäge madama na, nəteye sulo ta tərä bo nəte. Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Ndo hay sulo na, ta təriye bo nəte.*»

17 Ane tuk na, ndo nakə kə vəlay ha bo ñgay a Bəy Maduweñ Yesu aye na, neñgeye ta Bəy Maduweñ, dərev tay nəte.

18 Hərwi niye, kâ gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye na, bo tay madzapa eye tə wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye madama aye na, a gay wu nakə lele bay aye a bo ñgay.

19 Bo kurom na, gay i mədəslay ha gər a Məsəfəre Tsədañña eye na, ka sərüm bədaw? Mbəlom a vələkum Məsəfəre Tsədañña eye ada ma ndziye mə dərev kurom. Maa ləvay gər a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa ləvay gər na, Mbəlom.

20 Mbəlom a mbədə kurom ahaya tə wu nakə tsakala eye haladzay aye. Hərwi niye dəslumay ha gər a Mbəlom tə bo kurom.

7

Bazlam i məzle bo

1 Anəke na, na mbədakumeye naha ka bazlam kurom nakə ka watsumenew a derewel aye. Ayaw! Tadə hasləka kə zla ñgwas bay na, kə ge lele.

2 Ane tuk na, lele eye na, hasləka mâ zla ñgwas ada

* 6:16 Madazlay i wu hay 2.24.

ngwas mâ ye a zal hærwi ada tâ ge madama bay.

³ Haslæka mâ kæräh mæhæne ta ngwas ngay bay, ngwas dærmak mâ kæräh mæhæne tæ zal ngay bay.

⁴ Bo i ngwas na, i ngay eye ngway bay. Bo ngay na, i zal ngay dærmak. Bo i haslæka bæbay na, i ngay eye ngway bay. Bo ngay na, i ngwas ngay dærmak.

⁵ Andza niye, haslæka ta ngwas ngay na, tâ kæräh ha a bo mæhæne bay. Tadæ agæna næteye salamay ta gwad ayaw na, ta sliye faya mæhæne bay mændze tsekweñ tsa hærwi maduwlulay me a Mbælom. Kâ ndzum wal wal mændze haladzay bay, Fakalaw ma ta vakumeye gær hærwi nakæ ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

⁶ Wu nakæ na tsikakum ka mæzle bo aye na, na tsikakum na, gum tæ kutoñ bay. Tadæ ka gum andza nakay na, ka gum mænese bay.

⁷ Tadæ neñ na, na gwadiye ngama ndo hay tebiye tâ ndza andza neñ ze ngwas. Ane tuk na, ta dedek ma giye lele bay hærwi Mbælom a vël ngwalak kwa a way andza nakæ a say mæge aye. Ndo siye hay a vëlatay gëdanj mëpay bæzay ta ngwas. Ndo mekeleñ eye hay tæ sær mændze ze ngwas ta gëdanj i Mbælom.

⁸ Anæke, neñ faya na tsikakumeye a nækurom madakway i ngwas ta nækurom neheye ka zlum ngwas zuk bay aye. Neñ faya na gwadakumeye: Lele na,

ndzum andza neñ. Kâ zlum ngwas bay, nækurom ngwas hay bæbay kâ yum a zal bay.

⁹ Ane tuk na, kæ ge ka mbumeye faya mændze tæta bay na, haslæka mâ zla ngwas, ngwas mâ ye a zal. Ngama haslæka mâ zla ngwas, ngwas dærmak mâ zla zal tæ bæmalæ nakæ bor i bo ma gæsiye kurom aye.

¹⁰ Anæke faya na tsikateye a ndo neheye næteye ta ngwas tay hay aye, kægæbay næteye tæ zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ mahægeye bay. Maa tsik na, Bæy Maduweñ Yesu Kærïste. A gwad: Ngwas mâ gær ha zal ngay bay.

¹¹ Kæ ge ngwas eye kæ gær ha zal ngay na, mâ zla zal mekeleñ eye bay. Tadæ kæ ge a say zal sa na, mâ ma ta dæba ka tæv i zal kurre eye tâ ma ka bo. Haslæka dærmak mâ hæhar na ngwas ngay bay.

¹² Anæke na tsikateye naha a ndo mekeleñ eye hay nakæ agæna ngwas kæ dzala ha ka Yesu bay næteye mandza eye aye. Maa tsik na, neñ bæna Bæy Maduweñ Yesu bay. Faya na tsikiye: Tadæ ndoweye ngwas ngay kæ dzala ha ka Yesu zuk bay na, tadæ ka tæma mændze tæ neñgeye na, mâ hæhar na bay.

¹³ Hærwi ngwas nakæ kæ dzala ha ka Yesu aye na, andza niye dærmak. Tadæ zal ngay kæ dzala ha ka Yesu bay ada tadæ a say mændze ta ngwas ngay na, ngwas mâ kæräh mændze më gay ngay bay.

14 Na tsik andza niye na, hærwi zal ñgay nakæ kæ dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, nengeye i Mbælom hærwi ñgwas nakæ a dzala ha ka Yesu aye. Hærwi ñgwas nakæ kæ dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, andza niye dærmak. Kæ ge zal mapa gær eye ka Yesu na, ñgwas ñgay na, i Mbælom dærmak. Tadæ kæ ge andza niye bay na, wawa tay ta tæriye andza ndo neheye tæ sær Mbælom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay næteye ta tæra andza niye bay, Mbælom kæ pa tay hay a walañ i ndo ñgay hay.

15 Kæ ge ndoweeye kæ dzala ha ka Yesu bay, tadæ a say mægær ha ndo nenget na, mâ ye. Tadæ kæ gær ha, ki ye ñgway na, haslæka kægæbay ñgwas, mâ dzala wuray bay. Hærwi ñgay na, mænese andaya bay. A yay a gær a Mbælom hærwi ada kâ ndzum zay.

16 A nækær ñgwas mapa gær eye ka Yesu, tadæ Mbælom ma tæmiye ha zal yak hærwi yak na, ka sær daw? A nækær zal mapa gær eye ka Yesu, tadæ Mbælom ma tæmiye ha ñgwas yak hærwi yak na, ka sær daw? Ka sær bay tebiye.

Ndzum andza nakæ Mbælom a zalakum aye

17 Ane tuk na, kwa way mâ pay bæzay a tsæved nakæ Bæy Maduweñ a velay aye ada mâ ndza andza nakæ ahæl niye a zalayaw hærwi ada mâ pay bæzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakæ neñ faya na tætikateye a ndo

hay ma mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye.

18 Tadæ Mbælom a zalaka nækær madæsa bo eye na, ndza madæsa bo eye. Kæ ge tadæ Mbælom a zalaka nækær madæsa bo eye bay na, kâ gwad «Na dæsiye bo» bay.

19 Agæna nækær madæsa bo eye, kægæbay agæna nækær madæsa bo eye bay na, kame i Mbælom na, næte. Wu nakæ ma giye ñgama mæ dæma aye na, andaya bay. Wu nakæ ma dzæniye kame i Mbælom aye na, maræhay ha gær a bazlam i Mbælom mapala eye.

20 Kwa nækær kækay, kækay na, Mbælom a zalaka ka mændze andza niye.

21 Agæna Mbælom a zalaka ahæl niye nækær beke eye na, mâ dzæma kar bay. Ane tuk na, tadæ ka hutiiye tsæved matære ndo barbarra eye ka læviye gær yak aye na, lele dærmak sa tsa.

22 Na gwad tadæ nækær beke eye kâ dzæma wuray bay na, hærwi tadæ ahæl niye Bæy Maduweñ Yesu Kæriste a zalaka nækær beke eye na, sær ha Bæy Maduweñ Yesu Kæriste kæ tæma kar ahaya abæra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakæ beke eye bay Bæy Maduweñ Yesu Kæriste a zalay ka mæpay bæzay aye na, ka tæra beke i Kæriste.

23 Nækurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbælom a mbæda kurom ahaya na, tæ wu nakæ tsakala eye haladzay aye. Nækurom na, ndo ñgay hay. Hærwi niye kâ pumay bæzay a mædzal gær i ndo hay andza nakæ beke

hay faya ta pay bəzay a ndo i gay tay hay aye bay.

²⁴ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye. Kwa way mâ ndza andza nakə ahəl niye Mbəlom a zalay aye. Mâ ndza kame i Mbəlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

²⁵ Anəke na, neŋ faya na tsikiye ka hasləka neheye ta zla ŋgwas zuk bay ada tə dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakə na tsikiye aye na, Bəy Maduweŋ Yesu a tsiken bay. Na tsikiye na, wu nakə na dzala mə gər ga aye tsa. Ane tuk na, ka slum-eye məpe faya mədzal gər hərwi neŋ na, ndo dedek eye kame i Mbəlom ta gədan i Bəy Maduweŋ Yesu.

²⁶ Na zəba ka dəretsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anəke aye, na dzala na, lele mändze andza nakə tə ndzawa aye.

²⁷ Kə ge ka zla ŋgwas tsiy na, kâ həhar na bay. Tadə ka zla ŋgwas zuk bay na, ndza andza niye, kâ pəla tsəved ka məzle ŋgwas bay.

²⁸ Ane tuk na, kwa tadə hasləka kə zla ŋgwas bəbay na, kə ge mənese bay. Tadə dem kə zla zal na, kə ge mənese bay dərmak. Ane tuk na, sərüm ha na, ndo neheye ta ŋgwas tay hay aye kəgəbay tə zal tay hay aye na, faya ta siye dəretsətseh haladzay ka mändzibəra. Hərwi niye na gwad lele mändze ze məzle ŋgwas kəgəbay ze məzle

zal hərwi ada kâ hutakwa dəretsətseh bay.

²⁹ Malamar ga hay, gər i bəzlam nakə a seŋ mətsikakum aye na, anəŋ: Həlay nakə Mbəlom a vəkaway aye na, mazlambar ma slaweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ŋgwas aye ta ndza ka tsəved i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ŋgwas bay aye.

³⁰ Ndo neheye faya ta tuwiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ŋgwasiye na, tâ gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ŋgwasiye bay aye. Ada ndo neheye faya ta səkəmiye wu hay aye na, tâ zəba faya ka wu nakə ta səkəm aye andza wu kəriye.

³¹ Ndo neheye faya ta giye məsler tə wu i mändzibəra aye na, tâ ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi mändzibəra nakay anəŋ mandza eye anəke na, ma ndəviye.

³² A seŋ na, kâ dzalum wu-ray bay. Ndo nakə ŋgwas andaya faya bay aye na, ma piye mədzal gər ŋgay tebiye ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. Ma giye andza niye na, hərwi neŋgeye mâ yay a gər a Bəy Maduweŋ Yesu.

³³ Ndo nakə ta ŋgwas aye neŋgeye, ma dzaliye na, ka wu i mändzibəra. A say məge na, wu nakə a yay a gər a ŋgwas ŋgay aye.

³⁴ Andza niye mədzal gər ŋgay na, sulo. Nğwas na,

andza niye dərmaḱ. Nḡwas nakə zal nḡgay andaya bay aye tə dem nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pa mədzaḱ gər tay ka məsler i Bəy Maduweḡ Yesu. A satay məvəlay ha dərev tay tə bo tay a Mbəlom. Nḡwas nakə zal nḡgay andaya neḡgeye a dzala na, ka wu i məndzibəra, a say mäge wu nakə a yay a gər a zal nḡgay aye.

³⁵ Na tsikakum andza niye hərwi madzəne kurom đuh bəna hərwi məgakum me bay. A seḡ đuh na, mede kurom m̃a ge lele ada k̃a pumay bəzay a Bəy Maduweḡ tə dərev kurom peteh.

³⁶ Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mədel nḡgay. Tadə gawla a zəba faya a say mədel nḡgay ka zal ada ma geye mənese na, t̃a zla bo. T̃a ge mənese bay.

³⁷ Ane tuk na, tadə gawla kə dzala ta dedek đuh ma zliye mədel nḡgay bay na, ada tadə a dzala tə dərev nḡgay peteh ndəray a gay me ka məzle bay, bo nḡgay eye a dzala nḡway ada ma sliye məndze təta na, a ge niye na, lele.

³⁸ Andza niye, ndo nakə kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele haladzay sa tsa.

³⁹ Nḡwas tə zal nḡgay ta ndziye na, huya. Tadə zal nḡgay kə mət na, ma sliye faya məzle zal mekeleḡ eye andza nakə a say aye. Ane tuk na, lele eye ma zliye na, ndo məpa gər eye ka Yesu.

⁴⁰ Neḡ na dzala, m̃a ndza mahəḡgeye, hərwi ma ta

ndziye ma sifa ta məḡḡwese eye ma ziye nakə neḡgeye tə zal aye đuh. Wu nakə na tsik aye na, sər ha maa deḡ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makəday a kule aye

¹ Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hərwi slo nakə ta tawal ha kule aye na, ta dedek nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na, məsəre wu na, ndo hay ta dəslay ha gər a bo. Duh wu nakə ma dzəniye ndo hay hərwi ada k̃a yakwa kame kame aye na, mawudə bo nakə ka wudəkweye bo nəte nəte mə walaḡ kway aye.

² Tadə ndoweye kə dəslay ha gər a bo ada a dzala mə gər nḡgay neḡgeye, a sər wu hay na, niye a bəz ha na, a sər wu hay andza nakə a say a Mbəlom aye zuk bay.

³ Ane tuk na, ndo nakə ma dəslay ha gər bo nḡgay andza niye təbey aye na, a wudə Mbəlom đuh. Mbəlom a sər ha, a gwad: «Ndo nakay na, ndo ga.»

⁴ Slo nakə ta tawal ha kule aye na, ka həpədəkwəye bay tsukudu ka həpədəkwəye đaw? Wu nakə neḡ na dzala aye na, anəḡ: Ka sərakwa ha kule na, wu dedek eye bay. Ka sərakwa ha Mbəlom na, nəte nḡweḡ bəna siye hay andaya bay.

⁵ Dedek, siye i ndo hay tə gwad na, mbəlom hay andaya haladzay ma magərmbəlom ada ka məndzibəra. Ka nəteye na, dedek mbəlom

hay andaya haladzay ada bəy maduweñ hay andaya haladzay.

⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sərakwa Mbəlom na, nəte ñgweñ tsa. Neñgeye Bəba kway. Wu neheye ka mändzibəra aye tebiye a yaw na, mə həlay ñgay. A ge kway na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ñgay hay. Bəy kway na, nəte tsa dərma. Neñgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mə həlay ñgay, ka hutakwa sifa wedeye na, tə həlay ñgay.

⁷ Ane tuk na, siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta sər ha, sifa andaya mə kule hay bay na, ta sər ha bay. Ahəl nakə nəteye faya ta həpədiye slo i kule aye, tə dzala mə gər tay andza huya kule na, mbəlom dedek. Ta huta gədañ ka tsəved i Mbəlom zuk bay. Tə dzala mə gər tay, tadə ta həpəd slo i kule na, ta ge mənese.

⁸ Azlakwa bay, ka sərakwa ha wu mənday na, ma təriye kway ha ndo ñgwalak eye hay kame i Mbəlom bay. Kwa tadə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa tadə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweñ bay dərma.

⁹ Nəkurom, ka sərüm ha ka slumeye faya mände wu nakə a sakum aye tebiye. Ane tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədañ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəved hərwi kurom.

¹⁰ Zəbum təday, nəkar nakə ka sər dedek aye, tadə ndo nakə gədañ ñgay andaya zuk bay kə ñgataka nəkar mandza eye mə gay i matewele kule faya ka həpədiye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədiye dərma bədaw?

¹¹ Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədañ andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neñgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ñgay aye.

¹² Tadə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədzal gər ñgay. Ka nasay na, a malamar yak dekdek bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ñgway.

¹³ Hərwi niye tadə slo nakə na həpədiye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədiye slo dāda sa bay, hərwi a señ malamar mā dəd abəra ka tsəved bay.

9

Pol a da ha mändze ñgay

¹ Zəbum ka mändze ga təday, neñ na, na ləva gər ga! Neñ, ndo i maslañ i Yesu na, ka sərüm bədaw? Neñ na ñgatay a Yesu Bəy Maduweñ kway tə däre ga! Nəkurom tebiye ka pum mədzal gər ka Bəy Maduweñ na, hərwi nakə na ge məsler ñgay mə walañ kurom aye bədaw?

² Kwa tadə ka däre i ndo mekeleñ eye hay neñ ndo i maslañ i Yesu bay bəbay na, nəkurom ka sərüm ha.

Ka pum mædzal gær ka Yesu Kæriste na, hærwi nakæ na dækum ha Labara Ngwalak eye bædaw? Maa bæz ha neŋ ndo i maslaŋ i Bøy Maduweŋ kway na, nækurum.

³ Hærwi ndo neheye ta meŋeye ha mænese aye na, na gwadateye faya kækay? Na tsikateye faya,

⁴ neŋ na sla dæ nækurum ka vølumeneye wu mænday hærwi mæsler nakæ faya na giye bædaw?

⁵ Neŋ na sla mæzle ŋgwas nakæ mapa gær aye ka Yesu, neŋ ta ŋgwas ga nēmaa hähaliye salamay andza i Piyer tæ siye i ndo i maslaŋ i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kæriste hay tæbædew?

⁶ Sa na, nækurum ka dzalum mata ge mæsler hærwi mæhute ha wu mænday a gær may na, nēmay ta Barnabas dækdek dæw?

⁷ Tadæ ndoweŋe neŋgeŋe ma sidzew na, ma pæliye wu mænday a gær ŋgay dæw? A'ay! Andza niye bay. Ndo mæfæte kæ fæt, hohway eye kæ nah na, ma ndiye. Ndo mætsækure gænaw na, ma dætsiye wah eye ma siye bædaw?

⁸ Wu neheye na tsik aye na, mædzal gær i ndo zezeŋ dækdek tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dærmak.

⁹ Mawatsa eye mæ derewel i Musa na, a gwad: «Ahæl nakæ sla ma giye mæsler ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gær ha mâ

hæpæd wu mænday.* » Ka dzalum, Mbælom a tsik na, ka sla dækdek dedek dæw?

¹⁰ Mbælom a tsik nakay na, ka nēmay. Ayaw, tæ watsa bazlam neheye ahæl niye na, hærwi may. Ndo nakæ faya ma fætiye na, mâ pa mædzal gær ta dedek ma hutiyeye madagær ŋgay. Ndo nakæ faya ma kæzliye daw aye, mâ pa mædzal gær ta dedek ma hutiyeye wu mænday.

¹¹ Ah lele! Nēmay na, nēmaa dækum ha bazlam i Mbælom andza nakæ ta slæga hulfe a guvah aye. Ka dzalum tadæ nēmaa hutiyeye wu neheye ka mændzibæra aye abæra mæ hælal kurom na, lele bædaw?

¹² Tadæ ta dedek siye i ndo hay faya ta tsætsahiye fakuma wu neheye ta ndiye na, ka dzalum nēmay nēmaa tsætsah na, lele dærmak bædaw? Kwa tadæ andza niye bæbay na, nēmaa tsætsah wuray abæra mæ hælal kurom bay. Dæretsætseh neheye a ndzamay a gær tebiye nēmaa dæma hærwi a say mæge wu nakæ ma ŋgæræzliye na Labara Ngwalak eye i Yesu Kæriste bay.

¹³ Særum ha na, ndo neheye faya ta giye mæsler mæ gay i mædæslay ha gær a Mbælom aye na, faya ta hutiyeye wu mænday tay mæ dæma. Ndo neheye tæ kædaway naha wu a Mbælom ma tæv mævælal wu a Mbælom aye na, tæ hutawa wu mænday tay mæ dæma dærmak.

¹⁴ Ndo neheye faya ta diye ha Labara Ngwalak eye na,

* 9:9 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

andza niye dərmaḱ. Bəy Maduweŋ kway Yesu a gwad ndo hay ta vəlateye wu a ndo neheye faya ta diye labara ŋgay aye.†

15 Kwa tadə andza niye bəbay na, neŋ na tsətsah fakuma wuray bay. Wu nakə na watsa aye na, na watsa hərwi ada kâ slərumeŋew wu bay. Tə bəmalə nakə na tsətsahiye fakuma wu aye na, ŋgama nâ mət. Ndəray mâ nesəŋ ha məŋgwese ga bay.

16 Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye na, ma vələneye tsəved məge ha zlapay bay. Maa geŋ faya kutoŋ na, Yesu. Na da ha bay na, dəretsətseh ka gər ga.

17 Tadə neŋ eye na dzalay a gər ga na datay ha labara weđeeye a ndo hay na, haḱe ta vələneye merəḱe ga. Ane tuk na, andza niye bay! Məsler eye nakay na, neŋ na zla tə gər ga bay. Na giye na, hərwi Mbəlom a vələŋ hərwi ada nâ ge.

18 Kə ge andza niye na, merəḱe ga na, wuye mey? Merəḱe ga na, faya na diye ha Labara ŋgwalak eye kəriye, faya na tsətsahiye tâ vələŋ faya wu bay. Na sliye faya matsətsehe ndo tâ vələŋ wu hərwi Labara ŋgwalak eye nakə faya na diye ha aye. Ane tuk na, a seŋ bay.

19 Na ndziye na, na ləva gər ga, ndəray ma sliye faya mələveŋ gər bay. Ane tuk na, na təra beke hərwi ndo hay tebiye na, tə gər ga eye hərwi

ada tâ yaw tâ pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ Yesu.

20 Neŋ mə walaŋ i Yahuda hay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gədaŋ ŋgay andaya fagaya bay. Ane tuk na, neŋ mə walaŋ i ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam mapala eye na, na giye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ.

21 Ahəl nakə neŋ mə walaŋ i ndo neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nâ həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ dərmaḱ. Andza məgwede neŋ na, na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye təbey. A'ay! Neŋ faya na rəhay gər hərwi faya na rəhay ha gər a Kəriste.

22 Ahəl nakə neŋ ta ndo neheye ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, na ndziye andza nəteye hərwi ada na dzəniye tay ha tâ huta gədaŋ ka təv i Bəy Maduweŋ. Ahəl nakə neŋ ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza nəteye. Na giye wu nakə na sər aye tebiye hərwi ada nâ təma tay ha siye hay.

23 Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara ŋgwalak eye mâ ye kame kame. Mbəlom mâ pa fagaya ŋgama, ka neŋ ta ndo ŋgay siye hay.

† 9:14 Zəba mə Mata 10.10; Luka 10.7.

Matətike i ndo mahway hay

²⁴ Sərum ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nəteye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nəte tsa, ma hutiye merəbe i mahway ɲgay. Neŋ faya na gwadakumeye: Gum gədaŋ andza ndo mahway hay hərwi ada kâ hutum merəbe kuro m dərma k.

²⁵ Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta gəriye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta nduđiye ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo neŋged aye ada ma hutiye merəbe ɲgay aye. Ane tuk na, merəbe ɲgay niye ta vəleye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kâ hutakwa merəbe nakə ma nasiye dāda bay aye.

²⁶ Hərwi niye neŋ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neŋ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məgay duzl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ɲgay a ma a zay bay aye. Neŋ na, andza ndo nakə ma feye a mətasl kafats kəriye bay.

²⁷ Neŋ eye na geye dəretsətseh a bo ga tə həlay ga eye ada ma gəseŋeye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra

aye na, neŋ ndo məde ha bazlam ɲgay a ndo hay nâ təra ndo i dəba bay.

10

Israyel hay mə makukulek

¹ Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba tətə kway hay aye, a seŋ na, mâ makumaw a gər. Mbəlom kə dərəzl tay ha nəteye tebiye tə makukulek. Nəteye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.*

² Nəteye tebiye Mbəlom ka dzəhu6 tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada tâ təra nəteye madzapa eye tə Musa.

³ Nəteye tebiye ta nda wu mənday eye nəte nakə a yaw mə mbəlom aye†,

⁴ ada nəteye tebiye ta sa yam eye nəte nakə Mbəlom a vəlatay aye dərma k. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vəlatay hotokom niye na, Mbəlom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha.

⁵ Kwa tadə ta ɲgatay a masuwayan nakə Mbəlom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

⁶ Wu neheye na, ta gakweye daf. Ta vəlakweye matətike hərwi ada bor i bo kway mâ ye kway ha ka məge mənese andza nəteye bay.*

* **10:1** Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † **10:3** Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ **10:4** Məpesle 20.8-11. § **10:5** Məpesle 14.16, 23, 29-30. * **10:6** Məpesle 11.4, 34.

⁷ Siye hay mə walañ tay tə dəslay ha gər a kule. Andza niye, tə watsa a derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mənday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi mäge həbad ta mədəslay ha gər a kule.†» Nəkurom na, kâ tərūm ndo i kule hay andza nəteye təbey.

⁸ Kâ gakwa madama andza siye i ndo neheye mə walañ tay aye bay. Nəteye ta mət ada Mbəlom a kəd tay ha pat eye nəte gwezem kuro kuro sulo gər eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.‡

⁹ Nəkway na, kâ dzakwa ha Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walañ tay tə dza ha Mbəlom aye bay. Dədœ a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye.

¹⁰ Kâ guñguzum ka Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walañ tay, ta guñguzay a Mbəlom aye bay. Nəteye niye na, gawla i Mbəlom nakə a kədawa ndo hay aye kə kəd tay ha hərwi nakə ta guñguz aye.

¹¹ Wu neheye tebiye a ge bo aye na, məgatay daf a ndo hay hərwi ada tâ ge metsehe. Tə watsa na wu neheye a Derewel i Mbəlom na, hərwi ada kâ tətikakwa wu neheye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə mazlambar məndzibəra ma ndəviye aye.

¹² Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə gər ŋgay neñgeye malətsa eye duwirre lele aye

na, mâ ge metsehe bəna ma ta dədiye.

¹³ Wu neheye Fakalaw ma dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbəlom na, ma dzəniye kway andza nakə a tsik aye. Tadə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye gədañ kurom aye na, Mbəlom ma vəleye tsəved bay. Mbəlom ma vəlakumeye gədañ məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

¹⁴ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, hərwi niye neñ faya na gwadakumeye: Mbədumay dəba a mədəslay ha gər a kule.

¹⁵ Na tsik niye na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gər lele aye. Dzalum gər ka wu nakə na tsikakum aye na, dedək tsukuđu dedək bədaw?

¹⁶ Ahəl nakə nəkway faya ka ndayakweye wu mənday i Bəy Maduweñ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka gawakway naha sisœ a Mbəlom hərwi məse wu nakə ka sawakwa ma gəvet aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ŋgay bədaw? Ahəl nakə ka ŋgənakweye peñ ada faya ka ndayakweye^S aye na, nəkway madzapa eye tə bo i Yesu Kəriste bədaw?

¹⁷ Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tarakwa andza bo nəte hərwi ka ŋgənakwa peñ

† 10:7 Madayaw abəra ma Ezipt 32.6. Luka 22.19; 1 Koriñte hay 11.23-26.

‡ 10:8 Zəba mə Məpesle 25.1-9. § 10:16

eye nate.

¹⁸ Mum ahaya mædzal gær kurom ka Israyel hay taday. Tə kəɖawa wu hay ka təv mævəlay wu a Mbəlom. Ndo neheye ta həpəɖawa slo niye na, nəteye madzapa eye ta Mbəlom.

¹⁹ A seŋ mægweɖe na, mey? Andza mægweɖe kule tə slo ŋgay niye na, wu lele eye hay daw?

²⁰ A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sərum ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay tə kəɖ aye na, tə kəɖatay a fakalaw hay bəna a Mbəlom bay. A seŋ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay duh bay!

²¹ Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsay ada ka mbəɖumeye bo vərələh ka zlumeye gəvet i fakalaw hay ka sumeye. Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənɖay i Bəy Maduweŋ i Yesu Kəriste ada ka mbəɖumeye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay dərmak na, ma giye bo bay.

²² Ka gakwa andza niye bay bəna mandala eye fakwaya a Bəy Maduweŋ kway. Ka dzalum na, ka zakwa ha neŋgeye ta gədaŋ daw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

²³ Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gær tay na: «Tsəved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom bay. Ndo

neheye tə dzala na: «Tsəved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəved i Mbəlom bay.

²⁴ Kwa way mâ pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. Kâ pəlum wu nakə ma dzəniye bo kurom eye dekdək tsa bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye ndo hay aye.

²⁵ Tadə a sakum masəkəme slo mə luma na, wuray kwa tsekweŋ mâ gakum faya me bay, səkəmmum, həpəɖum.

²⁶ Sərum ha na, tə watsa a Derewel i Mbəlom tə gwad: «Məndzibəra tə wu nakə mə dəma tebiye aye na, i Mbəlom Bəy Maduweŋ.* »

²⁷ Tadə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ŋgay ka mənɖe wu mənɖay, kə yaka a gær mede na, do. Ka ye naha ta vələka wu mənɖay na, nda. Ka ndiye wu mənɖay nakay na, faya ka giye mənese tsukudu faya ka giye lele du na, mâ dzəma kar bay.

²⁸ Ane tuk na, tadə kə tsikaka, a gwadaka «Nakay slo i kule» na, kâ həpəɖ bay. Ka həpəɖ na, ka nasay ha mædzal gær i ndo niye.

²⁹ Na tsik niye na, ka wu nakə neŋgeye ma dzaliye mə gær ŋgay aye bəna hərwi mædzal gær yak bay.

Agəna ndoweye ma gwadiye: «Neŋ na, tsəved ga andaya mənɖe wu tebiye. Ka gwedeŋeye: «Kâ nda bay, ka

* 10:26 Derewel dames hay 24.1.

ta nasay ha mædzal gær i ndo mekelenj eye” na, hærwi mey?

³⁰ Tadæ na gay naha sisœ a Mbælom hærwi wu mænday na, na ndiye. Ka meñeye ha mænese na, hærwi mey?»

³¹ Wu nakæ a señ mætsikakum aye na, anañ; Tadæ faya ka ndayumeye wu mænday kwa tadæ ka sumeye wu mæsai, tadæ ka gumeye kwa wu waray na, gum wu nakæ ndo hay ta zambadaj ha a Mbælom aye.

³² Kâ gum wu nakæ ma dædiye tay ha siye i ndo hay abæra ka tsæved aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye næteye Yahuda hay bay aye, kwa siye i mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu, kâ dædum ha ndæray kwa næte abæra ka tsæved bay.

³³ Gum andza neñ nakæ faya na giye aye. Wu nakæ faya na giye tebiye a señ na, mâ yatay a gær a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakæ ma dzæniye neñ eye bay. Duh na dzala ka wu nakæ ma dzæniye ndo hay aye tæday hærwi ada Mbælom mâ tæma tay ha.

11

¹ Tærum andza neñ nakæ na tæra andza Yesu Kæriste aye.

Haslæka hay ta ñgwas hay kame i Mbælom

² Neñ faya na zambadakumeye naha hærwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a hælaj waray, ada faya ka pumeye bæzay na, andza nakæ na tætikakum aye.

³ A señ na, særum ha dærmak. Yesu Kæriste na, ka gær i haslæka hay tebiye. Haslæka na, ka gær i ñgwas ada Mbælom na, ka gær i Yesu Kæriste.

⁴ Tadæ haslæka ma duwuleye me a Mbælom agæna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbælom a daj ha aye, kæ zla dzagwa abæra mæ gær bay na, kæ tsadaj a Yesu Kæriste nakæ bæy ñgay aye.

⁵ I ñgwas na, ahæl nakæ faya ma duwuleye me a Mbælom agæna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbælom a daj ha aye, kæ ndza kæriye ze mæbere dærkæd a gær na, ka tsadaj a haslæka nakæ bæy ñgay aye. A ge horoy andza i ñgwas nakæ mahæza gær eye.

⁶ Ñgwas nakæ a say mæbere dærkæd a gær bay aye na, wal wal tæ mædæse abæra ka mækwetse bay. Tadæ ñgwas kæ dæs abæra ka mækwets ñgay kægæbay a hæz na gær na, ka særakwa niye na, wu nakæ ma geye horoy aye. Kæ ge andza niye na, mâ gær ha gær kæriye bay, mâ bar a dæma dærkæd.

⁷ Tadæ haslæka ma duwulay me a Mbælom na, mâ zla dzagwa abæra mæ gær hærwi Mbælom a ge na na, ka mandzækit bo ñgay. Ma bæziye ha mæzla6 i Mbælom nakæ a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ñgwas ma bæziye gædanj i haslæka.

⁸ Særum ha, Mbælom a ge haslæka na, a ge tæ bo i ñgwas bay. A ge ñgwas duh na, tæ bo i haslæka.

⁹ Sa na, Mbælom a ge

haslaka hərwi ɲgwas bay. A ge ɲgwas düh na, hərwi haslaka.

¹⁰ Kə ge andza niye na, ɲgwas hay tâ ɓar dərəkəd a gər hərwi mədə ha na, faya ta rəhay ha gər a zal tay hərwi ada mâ ndalatay a gawla i Mbəlom ha bay dərma.

¹¹ Kwa ka təra andza niye bəbay na, nəkway neheye madzapa eye ta Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste aye na, ka sərakwa ha ɲgwas na, a ndzay ka həlay na, a haslaka. Haslaka bəbay na, a ndzay ka həlay na, a ɲgwas.

¹² Mbəlom a ge ɲgwas na, tə bo i haslaka. ɲgwas nakə Mbəlom a ge aye bəbay a wa haslaka. Kā mətsakwa ha gər bay, maa vəl wu tebiye na Mbəlom.*

¹³ Wu nakay na, bo kurom eye tsikumeɲ tey. Tadə ɲgwas ma diye a məhay gər mata dūwulay me a Mbəlom gər kəriye na, lele daw? Kə ge lele na, tsikumeɲ.

¹⁴ Ndo hay tebiye kwa ka waray tə sər tadə haslaka kə gər ha məkwets ɲgay ndzəvawwa, i ɲgay na, horoy.

¹⁵ ɲgwas na, tadə kə gər ha məkwets ɲgay zəbol eye na, lele haladzay düh. Mbəlom a vəlay məkwets ɲgay mâ ge zəbol eye na, hərwi ada mâ ɲgahay na gər, mâ ndza ndozlayzlayya bay.

¹⁶ Tadə a say a ndoweye məkədə wuway ka bazlam nakay sa na, sərüm ha nəmay nəmaa sər na, andza nakay

ada siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər tsəved mekeleɲ eye wal bay.

*Dafi Bəy Maduweɲ Yesu
Mata 26.26-29; Markus
14.22-25; Luka 22.15-20*

¹⁷ Wu mekeleɲ eye andaya nakə na dəkumeye ha aye. Neɲgeye na, na gəkumeye naha faya sisə bay. Tadə na makum ha maɲgok na, hərwi ahəl nakə ka hayum gər mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, wu nakə lele eye na, ka gawum bay. Duh ka gawum na, wu nakə lele bay aye.

¹⁸ Hərwi wu nakə kurre na tsəne, tə tsikeɲ aye na, wuye mey? Tə gwedeɲ: Ka hayum gər hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka ɲgəna wum bo mə walaɲ kurom təv wal wal. Na dzala na, ma giye andza niye dedek tsukudu?

¹⁹ Maɲgəne bo niye na, mâ ge andaya dedek ɲgway hərwi ada ndo hay tâ ɲgatay a ndo neheye nəteye faya ta pay bəzay a Yesu tə dərev tay pe-teh aye.

²⁰ Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka ndayawum na, daf i Bəy Maduweɲ† bay.

²¹ Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ɲgay dəkdek tsa, a hway faya bəse ka mənđe. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye hay nəteye tə kwayawa.

²² Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum

* **11:12** Zəba mə Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23. † **11:20** Daf i Bəy Maduweɲ; Zəba ka mede 23 hus ka 26, ada Koriñte manəte eye 10.16.

wu mänday kurom eye mätagay kurom eye hay bəḏaw? A sakum matəre ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele ḏaw? Na gwadəkumeye naha tebiye na, mey? Ka dzalum na, na zambadəkumeye ḏaw? A'ay! Duh na zambadəkumeye bay.

23 Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətiken na Bəy Maduweŋ Yesu ada na ḏakum ha. Ahəl niye ta həvaḏ, ta ta giye faya ḏaf na, a zla peŋ,

24 a gay naha sisəe a Mbəlom. Ma ḏəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a gwad: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.»

25 Andza niye ḏərmak, ta ndəv ha mände wu mänday na, a zla gəvet, a gwad: «Wu mase nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye Dzam Wedeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay anəke aye hərwi ada kâ dzalum ha ka neŋ.»

26 Bazlam i Bəy Maduweŋ neheye tə ḏa ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum peŋ andza nakay ada faya ka sumeye wu mase na, nəkurom faya ka dumatay ha a ndo hay parakka, Bəy Maduweŋ kə mət hərwi mətəme kway ha.

27 Hərwi niye ndo nakə kə nda peŋ i Bəy Maduweŋ i

Yesu ada kə sa wu mase i Bəy Maduweŋ ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwede kə ge mənese ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduweŋ Yesu.

28 Andza niye kwa way kə say mände peŋ ada mase wu mase na, mâ tsətsahay a mədzal gər ŋgay lele təday. Tadə wuray andaya bay na, mâ nda ada mâ sa.

29 Hərwi ndo nakə kə nda peŋ ada kə sa wu mase i Bəy Maduweŋ, tadə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduweŋ bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na.

30 Hərwi niye ndo kurom hay haladzay nəteye ḏəvats eye hay, siye hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət.

31 Tadə ka tsətsahakwa ka mədzal gər kway təday na, haḏe Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay.

32 Ane tuk na, Bəy Maduweŋ Mbəlom ma gakweye sariya ada faya ma vəlakweye ḏəretsətseh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kâ ḏəḏakwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

33 Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayumeye gər hərwi mände wu mänday i Bəy Maduweŋ aye na, həbum siye i ndo kurom hay tâ yaw təday.

34 Tadə ndoweye may a wur faya na, mâ ndayaw wu mänday mätagay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv manəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi

wu neheye faya ka gume ye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədanj neheye Məsəfəre Tsədanja eye ma vəlateye a ndo hay aye

¹ Malamar ga hay, anəke na, na tsikakumeye naha ka gədanj neheye wal wal Məsəfəre Tsədanja eye ma vəlateye a ndo hay aye. A seŋ na, sərur ha lele.

² Sərur ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka dəsławumay ha gər a kule mandək eye hay. Gədanj i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay.

³ Hərwi niye a seŋ na, sərur ha ndo nakə a tsik me ta gədanj i Məsəfəre i Mbəlom aye na, neŋgeye ma sliye faya məgwede: «Mbəlom mâ vəlay mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Kə ge ta gədanj i Məsəfəre Tsədanja bay na, ndəray ma sliye faya məgwede: «Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ kway» na, ma tsikiye tətə bay.

⁴ Məsəfəre Tsədanja eye na, nətə ŋgweŋ, ane tuk na, faya ma vəliye gədanj hay a ndo hay wal wal hərwi mäge wu hay.

⁵ Məsler neheye Bəy Maduweŋ a vəlateye a ndo hay hərwi ada tə ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na,

Bəy Maduweŋ Yesu neŋgeye na, nətə ŋgweŋ.

⁶ Tsəved andaya hərwi mäge ha məsler hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na, maa vəl gədanj eye a ndo hay na, Mbəlom nətə ŋgweŋ.

⁷ Mbəlom faya ma bəziye ha gədanj i Məsəfəre ŋgay kwa mə way tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəved wal wal hərwi ada kwa way mâ dzəna ndo siye hay.

⁸ Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədanj ka mətsike bazlam i metsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a dətay wu hay ada a vəlatay gədanj mətsike parakka. Nətəye tebiye, maa ge məsler mə nətəye na, Məsəfəre eye nətə.

⁹ Ndo mekelenj eye na, Məsəfəre a vəlay gədanj ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta dedək eye. Ndo neŋged na, Məsəfəre a vəlay gədanj məmbəle ha ndo hay abəra ma dəvats. Maa vəl gədanj niye na, Məsəfəre eye nətə ŋgweŋ.

¹⁰ A vəlatay a ndo siye hay gədanj i mäge masuwayan. Siye a vəlatay gədanj məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədanj məsəre ha ka bo abəra Məsəfəre Tsədanja eye ta məsəfəre ŋgwalak eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədanj mətsike bazlam i gəma neheye tə sər bay aye. Ndo mekelenj eye hay a vəlatay gədanj məma ha bazlam neheye ndo mekelenj eye tə tsik aye.

¹¹ Maa ge məsler niye na,

Məsəfəre eye nəte. Neŋgeye nəte ŋgweŋ nakə a vəl wu neh-eye tebiye aye. A ŋgəna gədaŋ hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

¹² Zlakwa mandzəkıt bo eye tə bo i ndo. Ka sərakwa ha bo i ndo na, nəte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ŋgay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bəbay na, bo ŋgay na, nəte ŋgweŋ. I Yesu Kəriste bəbay na, andza niye dərmaκ.

¹³ Nəkway tebiye Mbəlom ka dzəhuḅ kway ha na, ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay hərwi matəre kway ha bo nəte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye nətəye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nətəye beke hay bay aye. Ada nəkway tebiye ka hutakwa na, Məsəfəre eye nəte, a rah kway ha andza ka sakwa wu məse.

¹⁴ Hawal hay ka bo i ndo na, nəte tsa bay. Nətəye haladzay.

¹⁵ Kwa sik mâ gwad: «Neŋ wal abəra ka bo hərwi neŋ na, həlay bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neŋgeye huya ka bo.

¹⁶ Tadə kwa zləm mâ gwad: «Neŋ wal abəra ka bo hərwi neŋ na, dərə bay.» Kwa kə tsik andza niye bəbay na, neŋgeye huya ka bo.

¹⁷ Tadə bo i ndo na, dərə dekdek tsa na, ma tsəniye wu hay ma kəkay? Tadə bo i ndo na, zləm dekdek tsa na, wu ma zeye ma kəkay?

¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Duh a ge wu neheye ka bo aye tebiye ada a pa na ka membre ka membre andza nakə a say aye.

¹⁹ Tadə Mbəlom mâ ge ndo sədok nəte tsa, kə ge faya wu mekeleŋ eye bay na, niye na, ka təra bo daw?

²⁰ Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay, ane tuk na, bo na, nəte ŋgweŋ.

²¹ Tadə kə ge andza niye na, dərə ma sliye faya məgwaday a həlay: «A seŋ kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay! Gər dərmaκ ma sliye faya məgwaday a sik: «A seŋ kar bay» na, ma sliye faya mətsike bay!

²² Duh wu nakə ka bo ka dzala mə gər yak bəle eye na, azlakwa bay kutoŋ nətəye andaya.

²³ Hawal neheye fakwaya ka dəsłakwatay ha gər bay aye na, nəkway faya ka gəkwat-eye gər lele duh. Hawal neh-eye faya ka ŋgahakweye abəra ka dərə i ndo hay aye na, nətəye na, faya ka gəkwaterəy metsehe haladzay.

²⁴ Hawal neheye ka bo kway dərə a ŋgatay aye na, ŋgama andaya məngehe tay ha aye bay. Mbəlom eye tə gər ŋgay a ge bo i ndo hay na, tã dəsłay ha gər a hawal neheye tə dəsławay ha gər bay aye.

²⁵ A ge andza niye na, hərwi ada bo mâ ŋgəna wal wal bay. A say duh na, hawal neheye ka bo aye tã dzəna bo nəte nəte mə walaŋ tay.

26 Tadə hawal nəte ka bo kway faya ma giye dəretsətseh na, neŋgeye tə siye hay tebiye faya ta giye dəretsətseh dərma. Tadə faya ka dəslakway ha gər a hawal neŋged nəte na, neŋgeye tə siye hay tebiye dərma ta ŋgwasiye.

27 Nəkurom na, nəkurom tebiye ka manəte eye bo i Yesu Kəriste. Kwa way neŋgeye hawal i bo i Yesu Kəriste.

28 Mə walaŋ i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, Mbəlom a pa tay ha ndo hay hərwi ada tā ge məsler ŋgay hay wal wal. A lah məpele təday na, ndo i maslaŋ hay. Masulo eye a pala ndo məde ha bazlam ŋgay hay. Mamahkar eye a pala siye hay hərwi ada tā tətikatay bazlam ŋgay a ndo hay. A pala ndo mekeleŋ eye hay dərma hərwi ada tā ge masuwayaŋ. Siye hay ndo məmbəle tay ha ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaŋ ka madzəne ndo hay. Siye hay a vəlatay gədaŋ məndze tay kame a ndo hay. Siye hay sa na, mətsike bazlam i gəma hay wal wal neheye tə sər bay aye.

29 Andza nakə ka ŋgatumay aye na, Mbəlom a pa tay ha tebiye nəteye ndo i maslaŋ i Yesu dāw? Tebiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom dāw? Tebiye ndo matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay dāw? Tebiye ta giye masuwayaŋ dāw?

30 Tebiye ta mbəliye ha ndo

hay abəra ma dāvats dāw? Tebiye ta tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay dāw? Tebiye ta miye ha bazlam dāw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay.

31 Ane tuk na, pəlum wu neheye ŋgwalak eye hay Məsəfəre ma vəlateye a ndo aye hərwi ada kə hutum.

Anəke na, na dəkumeye ha tsəved lele eye sa, nakə a ze siye hay haladzay hərwi ada kə yum tə dəma.

13

Mawude bo a ze kwa mey

1 Kwa tadə na sər mətsike me tə bazlam i gəma hay tebiye, kwa bazlam i gawla i Mbəlom hay, na wuda ndo hay bay na, na təra andza bəre nakə ta fay na, a ləve ndoy ndoy kəriye tsa aye, kəgəbay andza mendeleŋ nakə a gatay zləm a ndo hay aye.

2 Tadə kwa gədaŋ ga andaya məde ha bazlam i Mbəlom, tadə kwa na sər wu hay tebiye, tadə kwa gədaŋ ga andaya mətsəne wu i Mbəlom neheye maŋgaha eye, kwa ta mədzał gər ga nakə na dzala ha ka Mbəlom aye na gwadaŋ ha a mahəmba «Lətse, do abəra kanaŋ» ada kə lətse, ki ye, ane tuk na, tadə na wuda ndo hay bay na, neŋ na, wuray kəriye.

3 Kwa tadə na ŋgənatay wu ga hay a ndo i mətawak hay, kwa tadə na təma tā kal ga ha a ako na dul a dəma hərwi mədzał gər, tadə na wuda ndo hay bay na, wuray ma

geñeye ñgama kwa tsekwen bay tebiye.

⁴ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye ñgatay, ma gateye ñgwalak a ndo hay, ma giye sələk bay, ma giye zlapay bay, ma dəslay ha gər a bo bay.

⁵ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy aye bay, a pəlay wu a gər ñgay dəkdek bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay.

⁶ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, dərev ñgay a ñgwasa düh na, tə wu neheye ñgwalak eye.

⁷ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, a səmay naha a dəretsətseh kwa a həlay waray, kwa kəday a dzala ha ka Mbəlom huya, pat pat a pa mədzal gər ñgay na, ka təv i Mbəlom. Neñgeye mandza eye pat pat bəñbəñ.

⁸ Mawude bo na, a dze təbey. Bazlam i Mbəlom neheye ndo hay tə dawatay ha a ndo hay aye na, ta ndəviye. Həlay eye ma slaweye, bazlam i gəma neheye faya ka tsikakweye ta ndəviye. Məsəre wu hay neheye ka sərakwa anəke aye ta ndəviye dərma.

⁹ Ma ta giye andza niye hərwi ka sərakwa wu hay tebiye bay. Bazlam i Mbəlom nakə ka dawakwa tay ha a ndo hay aye bəbay na, ka sərakwa tebiye zuk bay.

¹⁰ Ane tuk na, aza ahəl nakə Mbəlom ma dakway ha wu neheye ñgwalak eye dedək aye

na, wu neheye ka sərakwa tebiye bay aye ta dziye.

¹¹ Tsənum! Ahəl niye neñ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa hay. Na tsənawa wu andza wawa hay. Anəke na təra ndo bagwar eye na, məndze ga andza i wawa hay sa bay.

¹² Anəke na, ka ñgatakway a wu hay lele zuk bay andza ka zəbakwa dəre a malam. Pat eye ma slaweye ka ñgatakweye parakka tə dəre kway. Anəke na sər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na səriye wu kwetseh kwetseh andza nakə Mbəlom a sər ga ha kwetseh kwetseh aye dərma.

¹³ Wu neheye ta ndəviye bay aye na, anañ nəteye mahkar: Mədzal gər nakə ka dzalakwa ha Mbəlom aye, məpe mədzal gər ka wu nakə ka ta hutakweye ka təv ñgay aye ada mawude bo nakə ka wudakwa ndo hay aye. Ane tuk na, maa ze wu neheye tebiye na, mawude bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka gədan neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye

¹ Rəzlumay a gər matəre təday na, ndo mawude ndo hay. Pəlum tə dərev kurom peteh gədan neheye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum. Gədan nakə kə pəlum aye a ze siye hay tebiye aye na, məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikakum aye.

² Tadə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye a sər

bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədañ i Məsəfəre, wu i Mbəlom neh-eye manğaha eye.

³ Ane tuk na, ndo nakə a dətay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ngay aye na, neñgeye a tsikatay a ndo ngay hay. Bazlam ngay niye hay na, ma vəlateye gədañ. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərev hərwi ada tã gəl, tã ye kame kame.

⁴ Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neh-eye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo ngay eye ngway. Ndo nakə a dā ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ngay aye na, neñgeye dūh faya ma vəlateye gədañ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

⁵ A señ nəkurom tebiye kã tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoñ ndo məma ha m̃a ge andaya tə bazlam i gəma ngay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tã gəl ada tã ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma diye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neh-eye a sər bay aye.

⁶ Malamar ga hay, tadə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neh-eye ka sər um bay aye na, na gakumeye ngama na, ma kəkay? Tadə na dākum ha wu i Mbəlom nakə manğaha eye bay, na dākum hay siye i wu hay bay,

na dākumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsek-wenəñ bay tebiye!

⁷ Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Tadə ndo məfe ta fa tədə tədə bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay.

⁸ Məfe fagam bəbay na, andza niye dərma. Tadə agəna gəma ta gəma neñged ta giye vərəm ada tadə ndo məfe fagam i mede a vərəm kə fa na tə dāma bay na, ndər ay ma diye a vərəm niye bay.

⁹ I kurom dərma na, andza niye. Tadə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neh-eye ndər ay a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu nakə ka tsikum aye na, ma kəkay?

¹⁰ Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka məndzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgwədə wu andaya.

¹¹ Ane tuk na, tadə ndow-eye kə tsikenə me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neñgeye mbəzlew kame ga ada neñ dərma andza mbəzlew kame ngay.

¹² Andza niye, neñ faya na gwadākumeye pəlum tə dərev kurom peteh gədañ neh-eye Məsəfəre ma vəlateye a ndo hay aye hərwi ada kã hutum haladzay. Ane tuk na, wu nəte na, wudum wene wene eye na, wu nakə ma dzəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu məgəle ada ma ye kame kame aye.

¹³ Hərwi niye ndo nakə a sər

mətsike bazlam i gəma aye na, m̄a d̄uwulay me a Mbəlom hərwi ada Məsəfəre m̄a vəlay gədaŋ məmatay ha a ndo hay tə bazlam nakə ndo hay tə tsəniye aye.

¹⁴ Tadə faya na d̄uwulay me a Mbəlom tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, məsəfəre ga neŋgeye faya ma d̄uwuliye me a Mbəlom. Dedək, ane tuk na, metsehe ga andaya mə d̄əma bay.

¹⁵ Kə ge andza niye na, na giye na, kəkay? Na d̄uwulay me a Mbəlom ta məsəfəre ga tə bazlam i gəma neheye na sər bay aye. Ane tuk na, na d̄uwulay me a Mbəlom tə metsehe ga tə bazlam neheye na tsəne aye hərwi ada n̄a tsəne. A seŋ məge d̄əmes ta məsəfəre ga tə bazlam neheye na tsəne bay aye ada a seŋ məge d̄əmes tə metsehe ga d̄əmes neheye na tsəne aye.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye bay, nəkar i yak faya ka gay naha sisə a Mbəlom tə bazlam neheye ka sər bay aye tuk na, ada ndo neheye tə sər wu niye hay bay aye na, ta mbədiye faya «amen» na, ma kəkay? Nətəye tə tsəne wu nakə ka tsik aye bay.

¹⁷ Məgay naha sisə yak niye ka gay naha a Mbəlom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo neŋged bay.

¹⁸ Neŋ faya na gay naha sisə a Mbəlom hərwi na tsik bazlam neheye na sər bay aye na, na ze kurom ha tebiye.

¹⁹ Ane tuk na, ahəl nakə neŋ ta ndo məpe mədzal gər

hay ka Yesu mahaya gər eye na, ŋgama na tsikatay gər i bazlam hay zlam neheye ta tsəniye andza niye na, na tətikiye tay ha ndo hay tə bəmalə nakə na tsikateye gər i bazlam hay gwezem kuro vəd̄vəd̄ haladzay tə bazlam neheye tə sər bay aye.

²⁰ Malamar ga hay, ka dzalum gər ka wu hay andza wawa ndəriz hay bay. Duh dzalum gər na, andza nəkurom bagwar eye hay. Ta təv i mənese na, tərūm andza wawa ndəriz hay. Nətəye na, tə sər məge mənese bay.

²¹ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Bəy Maduweŋ a gwad̄:

«Neŋ na sləriye naha ndo i gəma neŋged hay ka təv i ndo ga hay.

Ta tsikateye bazlam ga tə bazlam i gəma mekeləŋ eye.

Kwa na ge andza niye bəbay na,
ndo hay ta peŋgeye faya
zləm wal bay.*»

²² Hərwi niye mətsike me tə bazlam neheye tə sər bay aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu Kəriste bay aye. Ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom andaya ta nətəye bəna a ndo neheye ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay aye bay.

²³ Andza niye, ahəl nakə ndo məpe mədzal gər hay ka

* 14:21 Zəba ma Ezay 28.11-12.

Yesu tebiye mahaya gər eye, tadə nəkurom tebiye faya ka tsikumeye tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye tə sər wuray bay aye kəgəbay ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwadiye gər a vuwakum.

²⁴ Ane tuk na, tadə duh nəkurom tebiye faya ka dume ye ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zuk bay aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tə sər wuray bay aye, ta ye naha na, ta səriye ka mənese tay. Wu nakə ta tsəniye tebiye aye na, ma gateye hiyew mə dərev tay.

²⁵ Wu neheye manğaha eye tə dzala mə gər tay aye na, ma ndohwaweye parakka. Tsa na, ta dəkweye gurmets a Mbəlom, ta dəslay ha gər ada ta tsikiye parakka tə bazlam tay, ta gwadiye Mbəlom andaya mə walañ kurom ta dedek.

²⁶ Malamar ga hay, ka gakweye na, kəkay? Ka hayum gər na, ndoweye ma giye dəmes, ndo neñged ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay, ndo neñged ma tsikiye wu nakə manğaha eye Mbəlom a day ha aye, ndo neñged neñgeye na, ma tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ada ndo neñged ma miye ha parakka wu nakə a tsik tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər bay aye. Wu nakə faya

ka gumeye tebiye na, gum hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tâ gəl.

²⁷ Tadə ndo hay andaya a satay mətsike me tə bazlam i gəma neheye ndo a sər bay aye na, ndo sulo kəgəbay mahkar ta tsik tsa, mâ ze ndo hay mahkar bay, ada tâ tsik na, nəte ta nəte. Ada ndoweye mâ ma ha wu nakə tə tsik aye.

²⁸ Tadə ndəray andaya məma ha bay na, tâ ndza tətə. Tâ dzala mə gər tay ada tâ tsikay a Mbəlom.

²⁹ Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay na, ndo hay sulo kəgəbay mahkar tâ tsik me tsa. Ndo siye hay tâ pay zləm a wu nakə ta tsikiye aye, a yaw abəra ka təv i Mbəlom dedek tsukuđu dedek bədaw?

³⁰ Tadə ndoweye faya ma diye ha bazlam i Mbəlom, tsa na, Mbəlom a da ha wu wedeye a ndo neñged mə walañ kurom na, ndo nakə kurre faya ma tsikiye me aye mâ gər ha mətsike hərwi ada ndo neñged mâ tsik me.

³¹ Nəkurom tebiye ka slumeye mədə ha bazlam i Mbəlom, ane tuk na, tsikum me nəte ta nəte hərwi ada nəkurom tebiye kâ tətikum wu ada kâ vəlumatay gədañ a ndo siye hay.

³² Ndo nakə gədañ i Məsəfəre andaya faya mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, a sər məgay metsehe a gədañ eye niye dərmak.

³³ Andza niye hərwi wu nakə ma diye ta tsəved eye bay na, a yay a gər a Mbəlom bay. Neñgeye a say duh na,

ndzakwa ta tsæved eye lele tæ zay.

Ngwas hay tå ge na, andza ngwas neheye ma mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye tebiye.

³⁴ Ka hayum gær ka tæv manæte eye na, tå ndza tæte, tå tsik me bay. Næteye na, tsæved tay andaya mætsike me bay. Ngwas hay na, tå ræhay gær a haslæka hay andza nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom aye.

³⁵ Tadæ wu andaya nakæ ta tsæne bay aye ada a satay matsætsehe aye na, tå tsætsah ma mæhay gær bay, tå tsætsah ka zal tay hay mætagay. Ngwas ma tsikiye me ma mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu na, lele bay.†

³⁶ Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbælom a yaw abæra mæ gay kurom ba! Kægæbay ka dzalum na, maa tsæne bazlam nakay na, nækurom dekdæk ba!

³⁷ Tadæ ndoweye kæ dzala mæ gær ngay kæ huta gædan i mæde ha bazlam i Mbælom kægæbay gædan mekelenj i Mæsæfære, mâ sær ha wu nakæ na watsa kananj aye na, maa tsik gum andza niye na, Bæy Maduwej kway.

³⁸ Tadæ ndoweye kæ sær wu nakæ na watsa aye, bazlam i Bæy Maduwej bay na, næmay dærmak næmaa tæma na bay.

³⁹ Malamar ga hay vælumay ha dærev kurom ka mapæle mæde ha bazlam i Mbælom ada kâ gumatay me a ndo hay

mætsike me tæ bazlam i gæma hay bay.

⁴⁰ Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsæved eye dærmak.

15

Yesu Kæriste kæ lætsew abæra ma mædahanj

¹ Malamar ga hay, anæke a senj na, mæmakum ahaya a gær Labara Ngwalak eye nakæ na dakum ha ahæl niye aye. Ka tæmum a dærev kurom, ka dzalum ha faya lele.

² Labara niye ngwalak eye na, nakæ Mbælom ma tæmiye kurom ha aye tadæ faya ka dzalumeye huya andza nakæ na tsikakum aye. Tadæ faya ka gumeye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta dedæk bay.

³ Na tætikakum na, wu nakæ Yesu Kæriste a tætikenj aye. Wu nakæ a ze kwa me tebiye na lah matætikakum aye na, Yesu Kæriste kæ mæt hærwi mezeleme kway andza nakæ tæ watsa mæ Derewel i Mbælom aye.

⁴ A mæt na, tæ pa na a tsævay. Mæhæne sulo mamahkar eye na, kæ lætsew abæra ma mædahanj andza nakæ tæ watsa mæ Derewel i Mbælom aye.

⁵ Ahæl nakæ a lætsew abæra ma mædahanj aye na, a bæzay ha bo a Piyer ada a bæzatay ha bo a siye i gawla ngay neheye kuro gær eye sulo aye.

⁶ Ada ka bæzatay ha bo a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ta ziye temerre zlæm,

† 14:35 1 Korinje hay 11.5.

nəteye tebiye tə ɲgatay a həlay manəte eye. Siye hay ta mət tsiy, ane tuk na, siye hay haladzay nəteye andaya tə dəre.

⁷ Ma dəba eye a bəzay ha bo a Yakuba ada a bəzay ha bo a ndo i maslaɲ siye hay tebiye dərmaɲ.

⁸ Tsa na, maduk i duk eye a bəzeɲ ha bo a neɲ dərmaɲ. Pat eye niye neɲ na təra na, andza wawa nakə tə wa na kə ndisl a kiye i məwe ɲgay bay aye.

⁹ Neɲ na, wawa eye tsekweɊeɊeɲ mə walaɲ i ndo i maslaɲ i Yesu hay. Neɲ na sla da tā zeleɲ ndo i maslaɲ i Yesu bay hərwi na gatay dəretsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

¹⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə geɲ ɲgwalak ɲgay nakə na təra ndo i maslaɲ ɲgay andza nakay anan ka ɲgatumeɲ anəke aye. ɲgwalak i wu nakə a geɲ aye na, ka təra kəriye bay. Duh na ge ha məsler haladzay a ze siye i ndo i maslaɲ i Yesu hay. Ane tuk na, gədaɲ nakə na ge ha məsler aye na, i ga bay. Maa pa fagaya ɲgama na, Mbəlom. Maa ge məsler mə neɲ na, neɲgeye.

¹¹ Andza niye, kwa taɊə maa tsikakum Labara ɲgwalak eye niye na, neɲ, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslaɲ i Yesu hay, nəmay tebiye nəmaa tsikiye labara ɲgwalak eye andza nakə na tsikakum aye ada nakə ka dzalum ha aye.

Mbəlom ma ta lətsiye tay ahaya ndo hay abəra ma

mədahaɲ

¹² Labara ɲgwalak eye nakə nəmaa a tsik aye na, Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaɲ. Kə ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mə walaɲ kurom tə gwad, ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ bay na, ma kəkay?

¹³ TaɊə ta dedek ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ bay na, andza məgwede Yesu Kəriste bəbay kə lətsew abəra ma mədahaɲ bay bəna mey?

¹⁴ TaɊə neɲgeye kə lətsew abəra ma mədahaɲ bay na, andza məgwede bazlam i Mbəlom nakə nəmaa da ha aye na, ka təra wu kəriye. Ada mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ɲgama bay.

¹⁵ TaɊə kə ge andza niye na, andza məgwede nəmay faya nəmaa rawiye me ka Mbəlom hərwi nəmay faya nəmaa tsikateye a ndo hay na, Mbəlom kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaɲ. Ane tuk na, taɊə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ bay na, Mbəlom neɲgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaɲ bay.

¹⁶ TaɊə Mbəlom ma lətsa tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaɲ bay na, Yesu Kəriste dərmaɲ, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaɲ bay.

¹⁷ TaɊə Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaɲ bay na, mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha aye, ma giye ɲgama bay ada nəkurom na, huya mə mezeleme.

18 Andza mægweđe ndo neheye ahəl niye tə mət ta dzala ha ka Kəriste aye na, ta dze hele hele.

19 Tadə ka pakwa mədzal gər kway ka Yesu Kəriste hərwi ada m̄ dzəna kway ka məndzibəra dəkdek tsa ada wuray andaya kame bay na, ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

20 Ane tuk na, ta dedək Kəriste kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Maa lah mələtsew abəra ma mədahaŋ na, neŋgeye. A dā ha na, siye i ndo neheye tə mət aye, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ dərmaκ.

21 Maa zlaw məməte ka məndzibəra na, ndo nəte. Andza niye, maa həndəkataj tsəved a ndo hay mələtsew abəra ma mədahaŋ na, ndo nəte dərmaκ.

22 Ndo hay tebiye ta mətiye hərwi nəteye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ta ta hutiiye sifa.

23 Ane tuk na, ma giye bo na, ka membre ka membre. Maa lah mələtsew kurre na, Yesu Kəriste. Pat nakə kə maw aye na, ndo ŋgay hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tuk.

24 Ma dəba eye na, Yesu Kəriste ma bəbazliye tay ha gədaŋ i məsəfəre neheye lele bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədaŋ i bəy i dala hay tebiye. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye. Ma

dəba eye ma vəlay ha bəy a həlay i Bəba Mbəlom.

25 Andza mægweđe na, Kəriste ma ləviye təmad hus a pat nakə Mbəlom ma piye tay ha ndo mənə dəre ŋgay a həlay ŋgay aye.

26 Maduk i duk i ndo mənə dəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məməte.

27 Ka sər kwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i Wawa ŋgay.*» Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye neŋgeye ma ndziye mə həlay i Wawa ŋgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a həlay i Wawa ŋgay na, bo ŋgay eye.

28 Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i wawa ŋgay na, Wawa ma rəhay ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a həlay ŋgay tebiye aye. Andza niye Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo zezəj tebiye.

29 Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuḃiye bo a yam hərwi ndo neheye ta mət tsiiy aye. Maa gatay ŋgama mə dəma na, wuye mey? Tadə ta dedək ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, ndo niye hay ta dzəhuḃawa bo a yam a bəram tay na, hərwi mey?

30 Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, nəmay nəmaa siye dəretsətseh pat pat na, hərwi mey?

31 Malamar ga hay, pat pat neŋ na, na mawa veket

* 15:27 Dəmes hay 110.1.

veket abəra ma məməte. Wu nakə faya na tsikakumeye dedek. Na tsikakum na, ta dedek, neŋ faya na ŋgwasiye hərwi kurom. Məŋgwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye, nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

³² Ma gəma i Efez na, nəmaa ge magazləga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pesl neheye sewed hay haladzay aye. Tadə na dzala ka wu i məndzibəra na, dəretsətseh nakay ma giye ŋgama daw? Tadə ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ bay na, na tsikiye andza ndo wuray a gwad: «Ndayakwa wu mənday haladzay ada sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»

³³ Kâ vumay gər a bo kurom bay. Sərum ha, tadə faya ka həhalumeye ta ndo neheye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərmak ka gumeye mənese.

³⁴ Kâ tərüm ndo i matərakahaŋ hay bay. Kâ gum mənese bay. Na zəba faya na, siye i ndo hay mə walaŋ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na, hərwi ada horoy mâ gakum.

Bo nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye

³⁵ Agəla ndoweje ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ na, ma kəkay? Ndoweje kə lətsew na, bo ŋgay ma təriye na, kəkay?»

³⁶ Ndoweje ka tsətsah andza niye na, neŋgeye matərakahaŋ eye. Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye.

³⁷ Ada ka sləga na, wuye mey? Ka pa a bəd na, wu mandzohwa eye tsiy ta slam-bah eye bay. Ka sləga na, wur eye, agəna daw, agəna hulfe i wu mekeleŋ.

³⁸ Dərizl i gərdaf ma ndzohwiye andza nakə a say a Mbəlom aye. Dərizl i gərdaf i hulfe kwa waray waray na, wal wal.

³⁹ I wu neheye tə səfəra eye na, andza niye dərmak. Mbəlom a ge bo tay na, wal wal. Bo i ndo zezəŋ na, wal, bo i wu i pesl hay wal, bo i diyeŋ hay wal, ada bo i kələf hay wal dərmak.

⁴⁰ Wu neheye ka magərmbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye, nəteye na, wal wal dərmak. Məle tay nakə tə le aye na, wal wal, nəte bay.

⁴¹ Madəve i pat na, wal abəra ka madəve i kiye dərmak. Ada madəve i kiye wal abəra ka madəve i wurzla. Kwa mə walaŋ i wurzla hay bəbay na, madəve tay na, wal wal.

⁴² Ahəl nakə Mbəlom mata lətse ahaya ndo abəra ma mədahaŋ aye na, ma giye na, andza niye dərmak. Bo i ndo na, andza hulfe dərmak. Ta pa mədahaŋ a tsəvay na, ma ziye. Mbəlom kə lətse ahaya ndo niye abəra ma mədahaŋ

† 15:32 Zəba ma Ezay 22.13.

na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye.

⁴³ Tə la na mədahaŋ a bəɗ na, gədaŋ mə dəma bay, a le bay. Ahəl nakə ma lətseweye na, ma təriye gədaŋ eye, ma liye haladzay.

⁴⁴ Bo nakə tə pa na a bəɗ andza hulfe aye na, wu i məndzibəra. Ane tuk na, ahəl nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ma hutkiye bo nakə Məsəfəre mavəla eye.

Bo i məndzibəra andaya na gwad ba! Sərum ha na, ka ta hutakweye bo nakə Məsəfəre ma vəliye dərma.

⁴⁵ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Adam na, ndo nakə kurre Mbəlom a vəlay məsəfəre aye.» Ndo nakə a yaw duk ma dəba aye na, Kəriste. Neŋgeye na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay tə həlay i Məsəfəre.‡

⁴⁶ Wu nakə Məsəfəre a vəl aye na, makurre eye nakə ndo hay tə ŋgatay aye bay. Tə ŋgatay təday na, a bo i məndzibəra ada ma dəba eye ta ŋgateye a bəmalə nakə Məsəfəre a vəl aye.

⁴⁷ Makurre i ndo na, Adam, neŋgeye i məndzibəra. Mbəlom a ge neŋgeye na, ta bətekwew. Ndo neŋged na, Məsəfəre. A yaw abəra mə mbəlom.

⁴⁸ Ndo i məndzibəra hay bo tay na, andza i Adam nakə Mbəlom a ge na ta bətekwew aye. Andza niye dərma, ndo neheye ta ndziye mə mbəlom aye, ta təriye andza ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye.

⁴⁹ Anəke na, ka ndzəkita kwa bo ta ndo nakə Mbəlom a ge ta bətekwew aye. Kame mba na, ka ndzəkita kweye bo ta ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye dərma.

⁵⁰ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye, ndo zezeŋ ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom tə slo i bo ŋgay bay. Hərwi wu nakə ma ziye na, ma sliye faya məndze tə wu nakə ma ndziye ka tor eye bay.

⁵¹ Tsənum! Na tsikakumeye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a deŋ ha aye. Ka mətakweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, nəkway bo kway ma mbədiye.

⁵² Ka məndəve i məndzibəra na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayaŋŋa ka mətsike me niye na, bo kway ka mbaɗa. Ta fa tolom na, ndo neheye ta mət tsiy aye ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tə bo nakə ma ziye bay aye. Nəkway neheye tə dərə aye, Mbəlom ma vəlakweye bo wedeye dərma.

⁵³ Andza məgwede, bo kway nakə ma mətiye ada ma ziye na, kutoŋ ma təriye bo nakə ma mətiye bay ada ma ziye bay aye.

⁵⁴ Ahəl nakə bo nakə ma mətiye ada ma ziye ka təra bo nakə ma mətiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye ma bəziye tuk. Tə watsa na: «Məməte andaya sa bay. Mbəlom kə dze ha tebiye.»

‡ 15:45 Madazlay i wu hay 2.7.

55 «Nəkar məməte, ehey!
Gədanj yak eye mənğay
tuk?
Səmber yak eye nakə ka
mbalawa tay ha ndo
hay aye na, mənğay
tuk?»

56 Məməte na, a huta gədanj
məğay wu nakə lele bay aye
a ndo hay hərwi mezeleme.
Mezeleme a huta gədanj na,
hərwi bazlam i Mbəlom ma-
pala eye.

57 Ane tuk na, gəkwaj
sisə a Mbəlom hərwi kə
vəlakwaj gədanj mənğwese ka
mezeleme kwa ka məməte ta
gədanj i Bəy Maduwej kway
Yesu Kəriste.

58 Malamar ga hay neheye
na wudə kurom haladzaj
aye, hərwi niye ndzum
bənğən lele, kə yum gər bay.
Rəzlumaj a gər a məsler i
Bəy Maduwej Yesu pat pat tə
dərev kurom peteh. Ka sərūm
ha məsler nakə ka gumeye ta
gədanj nğay aye na, ma təriye
kəriye bay.

16

*Ta tsakal suloy hərwi
madzəne tay ha ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu*

1 Anəke na, na tsikakum-
eye naha ka suloy nakə ka
tsakalumeye hərwi madzəne
tay ha ndo məpe mədzal gər
hay ka Yesu neheye ma Ze-
rozelem aye. Gum andza
nakə na tsikatay a ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu neh-
eye ma Galat aye.

2 Pat i luma i sidzew hay
na, kwa way way tsakalum
dala andza nakə ka hutum,
Mbəlom a vəlakum aye. Pum
na hərwi ada pat nakə na ye
naha aye na, ka tsakalumeye
sa bay.

3 Na ye naha na, ka
tsikumeneye ndo neheye ka
palum tay ha hərwi ada tə ye
ha suloy nakə ka tsakalum, ta
diye ha a Zerozelem aye na,
na watsateye dərewel a həlay.

4 Tadə kə ge lele neñ nā
ye dərmak na, nəmaa diye
dziye.

Pol ma diye a Korinjtē

5 Na diye naha ka təv
kurom na, na diye ta Mase-
dowan.

6 Ağəna na ye naha na,
na ndziye tsekweñ ka təv
kurom, ağəna a həlay i mətasl
na, na ndziye ka təv kurom.
Ma dəba eye na diye abəra ka
təv kurom, na diye kwa ka
waray na, ka dzənumeye ga.

7 Na diye naha ka təv
kurom na ndziye tsekweñ
tsa, na diye gwa na, a señ
andza niye bay. Tadə kə yay a
gər a Bəy Maduwej na, a señ
ka ndzakweye ka təv manəte
eye məndze haladzaj.

8 Ane tuk na, na ndziye
kanəñ ma Efez təmad hus a
magurlom i Peñtekot*,

9 hərwi Mbəlom ka
həndekeñ na tsəved lele ka
məge məsler bagwar eye
kanəñ. Ada ndo mənə dəre
ga hay andaya haladzaj.

§ 15:55 Zəba ma Ezaj 25.8; Oze 13.14.

Magurlom i gərndzahosl. Tə gawa magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, magurlom i məhute Məsəfəre Tsədanjja eye.

* 16:8 Peñtekot na, tə bazlam i Gərek.

10 Timote ki ye naha ka tæv kurom na, tæmum na tæ hælaj sulo sulo hærwi ada mâ ndza ta mænġwese eye lele mæ walaŋ kurom. Hærwi neŋgeye ndo mæge mæsler i Bøy Maduweŋ andza neŋ nakæ faya na giye.

11 Ndəray mâ gay wuray bay. Dzənum na đuh hærwi ada mâ gær kurom ha tæ zay ada mâ maw ka tæv ga. Neŋ ta ndo siye hay faya nəmaa hæbiye na kanaan.

12 Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga hal-adzay, na gwaday na, neŋgeye tæ siye i malamar hay tå ye naha ka tæv kurom tey. Ane tuk na, a say mede naha anəke zuk bay. Aza kə huta hælaj eye kame mba na, ma diye naha.

Mandəve i bazlam

13 Ndzum tsezlezleŋne tæ metsehe lele. Tærum ndo gədaŋ eye ka tsaved i Mbəlom bəŋbəŋ lele. Kå dzədzarum bay. Dərev kurom mâ ndza ta gədaŋ eye.

14 Wu nakæ ka gum-eye tebiye aye na, gum tæ mawude bo nakæ ka wudumeye ha ndo hay aye.

15 Malamar ga hay, ka særum Sitefanas ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Særum ha, maa lah mæpe mædzal gær ka Yesu Kəriste ma gəma i Akay† na, nəteye. Ta vəl ha gær tay ka mæge mæsler i Mbəlom hærwi madzəne tay ha ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu.

Neŋ faya na gakumeye naha amboh,

16 slala i ndo neheye faya ta giye mæsler i Mbəlom mæ walaŋ kurom aye na, rəhumatay ha gær. Rəhumatay ha gær a ndo neheye faya ta rəzleye a gær mæge mæsler i Mbəlom dziye aye dərmak.

17 Dərev ga kə ŋgwasa hal-adzay hærwi nakæ Sitefanas ta Fortunatus ada ta Akayəkus ti yaw ka tæv ga aye. Na ŋgatatay na, andza na ŋgatakum a nəkurom tebiye.

18 Ta meŋ naha dərev andza tæ makum naha dərev a nəkurom aye dərmak. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, rəhawumatay ha gær.

19 Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye tæ hayawa gær ka tæv ga kanaan ka dala i Azi‡ aye ta tsikakum naha me. Akelas ta Pərisil tæ siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye tæ hayawa gær a gay tay aye, ta tsikakum naha me lele ta mæzele i Yesu Kəriste.

20 Siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye kanaan aye tebiye ta tsikakum naha me dərmak.

Tsikum me a bo nəte nəte mæ walaŋ kurom ta mægəse bo kurop kurop lele.

21 Neŋ Pol na tsikakum naha me dərmak. Nakay na, neŋ na watsakum naha tæ hælaj gay eye.

22 Ndo nakæ a wuda Bøy Maduweŋ kway Yesu bay

† 16:15 Akay na, mæzele guram i diye i Salawa i Gæres. ‡ 16:19 Dala i Azi anəke na, Turki.

aye na, Mbəlom mâ vəlay
mezeleme. *Maranata*Š,
andza mægweḏe Bəy
Maduweṅ may, dara!

²³ Bəy Maduweṅ kway Yesu
mâ pa fakuma ṅgama.

²⁴ Nəkurom tebiye na wuḏa
kurom huya hərwi nakə
nəkway tebiye madzapa eye
tə Yesu Kəriste aye.

Š **16:22** Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa mədzal
gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

Masulo i ðerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye Məfələkwə

A gəsaw abəra ka makurre i ðerewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Koriñte ada ta watsayaw ðerewel hay a Pol ada Pol ðərmak kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Koriñte hay ŋgwalak eye sa bay. Ma ta diye a ðəma na, a watsatay naha hərwi malembede ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ŋgay,

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsətsah wu hərwi ndo məpe mədzal gər neheye mətawak eye hay ma Ze-rozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslan i Yesu Kəriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta diye ha labara mekeleŋ eye wal abəra ka bəmalə i Pol (11.3-4).

Pol a həna ha gər tsek-wəŋ hərwi faya ma həbiye, ma hutieye gədaŋ ŋgay na, mə həlay i Mbəlom. Pol ka tsətsah tā ðəslay gər bay, tā vəlay wu na, ka tsətsah bay. A ða ha

Labara ŋgwalak eye i Yesu na, kəriye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha ðerewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslan i Yesu Kəriste hərwi a say a Mbəlom. Neŋ ta Timote malamar kway nəmaa tsikakum naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Koriñte aye ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ŋgama ada tā vəlakum zay.

Mbəlom ma matay naha ðərev a ndo neheye faya ta siye ðəretsətseh aye

³ Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋgeye faya ma gateye ŋgwalak a ndo hay huya, ma matay naha ðərev pat pat aye.

⁴ Kwa kəday ahəl nakə nəmay mə ðəretsətseh aye na, a vəlawamay gədaŋ hərwi ada nəmay nəmaa sliye faya məmatay naha ðərev a siye i ndo neheye faya ta siye ðəretsətseh aye andza nakə Mbəlom a dzəna may aye ðərmak.

⁵ Andza niye, Yesu Kəriste kə sa ðəretsətseh haladzay ada nəmay ðərmak nəmaa siye ðəretsətseh haladzay. Mbəlom bəbay ma vəlameye gədaŋ haladzay ðərmak

* 1:1 Akay na, məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste.

⁶ Tadə nəmay faya nəmaa siye dəretsətseh kəgəbay tadə Mbəlom faya ma vəlameye gədañ na, hərwi ada kâ tərüm gədañ eye hay ada Mbəlom mâ təma kurom ha. Andza niye ka slumeye faya məsəmay naha a dəretsətseh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərmak.

⁷ Nəmaa sər ha ta dedək ka ndzumeye bəñbəñ ka tsəved i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha dərev andza nakə neñgeye faya ma mameye naha dərev aye, hərwi faya ka sumeye dəretsətseh andza nəmay neheye faya nəmaa siye dəretsətseh aye dərmak.

⁸ Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərüm ha dəretsətseh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa dəretsətseh haladzay, a ze may gədañ. Nəmaa dzala na, tsiy nəmaa mətiye.

⁹ Ayaw, ta dedək nəmaa dzala mə dərev may na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaâ pa mədzal gər may ka gədañ may bay, düh nəmaâ pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nəte ñgweñ. Neñgeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahañ.

¹⁰ Ada ma buwa may ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahañ nakə haladzay nəmaa mətiye ha haḃe aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə dəretsətseh siye hay

dərmak. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə dəretsətseh siye hay sa.

¹¹ Nəkurom dərmak dūwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta dūwuliye me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha sisə dərmak hərwi ñgwalak ñgay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəda ha wu nakə haḃe a say məge aye

¹² Wu nakə nəmaa ñgalakiye ha aye na, anañ: Nəmaa sər ha mə dərev mede may kame i ndo hay tebiye na, dedək, nəmay ndo i dedək hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədañ may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsəhe i ndo i məndzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ñgwalak ñgay.

¹³ Wu nakə nəmaa wat-sakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətsəne.

¹⁴ Wu andaya nakə ka tsənum i ñgal aye. Ane tuk na, ka ta tsənumeye tebiye. Wu eye na, anañ: Ka ta ñgalakumeye may ha andza nəmay dərmak nəmaa ta ñgalakiye kurom ha pat i Bəy Maduweñ Yesu nakə ma maweye aye.

¹⁵ Na sər ha ta dedək, hərwi niye na gwad haḃe a señ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzədiye kame. Na maweye na, ta təv kurom

dərmak hərwi ada nâ dzəna kurom masulo eye.

16 Andza mægweđe, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweje ta təv kurom. Ada aza na mbədiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haβe ka dzənumeye ga.

17 Ahəl nakə na gwadəkum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta dərneh sulo daw? A'ay, tadə na gwad na giye wu nakə na həl faya bo mäge aye na, na giye andza i ndo i məndzibəra hay daw? Na gwadiye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

18 Mbəlom, neñgeye ndo məhəle mbal ga. Wu nakə nəmaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

19 Hərwi neñ, Silas ta Timote nəmay nəmaa da ha mə walañ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste. Ayaw ta a'ay sulo sulo mə neñgeye bay. Mə neñgeye na, ayaw dəkdək huya.

20 Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwad ma vəlakweye, maa tsikakway ta dedək na, neñgeye. Hərwi niye ka gwadəkwa «amen» na, ta neñgeye hərwi ada ndo hay tã dəslay ha gər a Mbəlom.

21 Sa na, maa vəlamay gədan na, Mbəlom eye tə gər ñgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vəlakumeye gədan dərmak. Maa pala kway na, neñgeye.

22 Kə pakway Məsəfəre ñgay a dərēv kway hərwi məde ha na, nəkway ndo ñgay hay.

Andza niye a da ha na, ma ta vəlakweye siye i wu neheye a gwad ma vəliye aye.

23 Kə ge na raw me na, Mbəlom mǎ kəd ga. Na ye naha a gay kurom a Koriñte sa bay na, hərwi a señ dərēv mǎ wur fakuma bay.

24 Nəmay na, nəmaa gakumeye kutoñ ka məpe mədzal gər bay. Nəmaa sər ha ka pum mədzal gər bəñbəñ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, nəmaa giye məsler ka təv manəte eye tə nəkurom hərwi ada dərēv kurom mǎ ñgwasa.

2

1 Andza niye, na diye naha ka təv kurom zuk bay hərwi na dzala na, na ta wurakum-eye ha dərēv sa tsa.

2 Tadə na wurakum ha dərēv na, neñ dərmak dərēv ma wuriye fagaya. Ndəray andaya ma ñgwesəñeye ha dərēv bay, hərwi nəkurom tebiye dərēv ma wuriye fakuma.

3 Hərwi niye nakə na watsakum naha dərēwel neñged niye aye na, ada na ye naha ka təv kurom sa bay aye. Na watsakum naha na, hərwi ada nǎ ndisl naha na, ka wurumenəye ha dərēv bay. Hərwi mata ñgwesəñ ha dərēv na, nəkurom. Azlakwa duh na sər kurom ha tebiye, na sər tadə dərēv ga manğwasa eye na, nəkurom dərmak dərēv kurom manğwasa eye.

4 Ahəl nakə neñ na watsakum naha dərēwel niye na, ta mətuwe eye haladzay. Na watsa ta mədzal gər

eye hærwi dærev a wur fagaya dökðok haladzay. Na watsakum naha na, hærwi mæwurakum ha dærev bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hærwi ada kâ særum ha, na wudâ kurom haladzay.

Pol a pəsay mænese a ndo nakə a nasay aye

⁵ Ndowneye kə wurakum ha dærev na, a wureñ ha dærev a neñ bay, a nækurum tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekweñ. Ane tuk na, a señ mætsike faya ka zal bay.

⁶ Matsəla ndo hay haladzay ta kəta na ndo niye, kə sla dā andza niye.

⁷ Anəke dūh na, pəsumay ha mænese ŋgay ada vəlumay gədañ ta məmay naha dærev, bəna ma ta mætiye ta mevel.

⁸ Hærwi niye neñ faya na gwadakumeye naha amboh, pəsumay ha mænese ŋgay hærwi ada mâ sər na, ka wudum na.

⁹ Derewel niye na watsakum naha aye na, hærwi a señ mæsəre ha faya ka rəhumay ha gər a bazlam ga ŋgway dāw?

¹⁰ Ka pəsumay ha mænese a ndo niye na, neñ dærmak na pəsay ha. Neñ na, kə ge wu andaya mæpəsay ha na, na pəsay ha. Na pəsay ha na, hærwi kurom, kame i Kəriste.

¹¹ Na ge andza niye na, hærwi ada Fakalaw mâ ŋgwasə fakwaya bay. Hærwi wu nakə a say mæge aye na, ka sərakwa ha lele.

Pol ma gəma i Tərowas

¹² Na hæl bo, na ye a gəma i Tərowas mata dā ha Labara Ŋgwalak eye nakə a tsik ka Kəriste aye mæ dāma. Na ndisl naha a dāma, na zəba faya na, Bəy Maduweñ Yesu kə hændekerñ na tsəved vototo lele.

¹³ Ane tuk na, mædzal gər ga mandza eye wadəñ wadəñ hærwi na huta na malamar kway Titus mæ dāma bay. Hærwi niye, na gər tay ha ndo mæpe mædzal gər neheye ma gəma i Tərowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vəlakway gədañ ada kâ mbakwa ka wu hay

¹⁴ Ane tuk na, zambadəkway a Mbəlom! Maa ye may ha kame kame məsle ka wu hay huya na, neñgeye, hærwi nəmay madzapa eye tə Kəriste. Andza niye faya ma diye ha Kəriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tə nəmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakə a ze huñña aye.

¹⁵ Nəmay na, andza mal nakə a ze huñña lele Kəriste ma vəlay naha a Mbəlom aye. Mal eye niye a zatay a ndo neheye Mbəlom ma tæmiye tay ha aye ada ndo neheye ta dziye aye.

¹⁶ Hærwi ndo neheye faya Mbəlom ma tæmiye tay ha na, a zatay lele ada Mbəlom ma vəlateye sifa. Hærwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye a zatay i tay na, mæmæte ada faya ta mætiye hærwiye kame i Mbəlom. Mata sle faya mæge mæsler nakay na, way?

17 Nəmay na, ndo neheye Mbəlom a slər may ha mata ge məsler aye. Nəmay na, andza ndo neheye ta tərä ha bazlam i Mbəlom andza wu i tsakala aye bay. Maa slər may ha na, Mbəlom. Nəmaa da ha bazlam ñgay ta dedek kame ñgay hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste.

3

Məsler i ndo i Dzam Wedeye hay

1 Nəmay faya nəmaa dazl-eye a mədəslay ha gər a bo may daw? Kəgəbay tã wat-samay dərewel a həlay hərwi mabəzakum ha na, nəmay ndo i maslan i Yesu Kəriste hay daw? Kəgəbay nəmaa tsətsah fakuma dərewel hərwi mabəzatay ha a ndo mekelej eye hay daw? Ndo siye hay na, tə gawa andza niye. Ane tuk na, nəmay andza nəteye təbey.

2 Dərewel may na, nəkurom nakə Kəriste a watsa a dərək kurom aye. Kwa way ma sliye məsərə ada mədženge.

3 Ta dedek nəkurom na, dərewel nakə Kəriste a watsa ada a slər tə həlay may aye. A watsa na, ta yam i wu nakə tə watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Məsəfəre i Mbəlom neñgeye nakə ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a dərək i ndo zezen.*

4 Nəmaa gwad nəkurom dərewel i Kəriste na, hərwi Yesu Kəriste kə da may ha

kame i Mbəlom maa ge məsler tə həlay may na, neñgeye.

5 Nəmaa sər ha, nəmay tə gər may nəmaa sla mäge məsler ta gədan may bay. Maa vəlamay gədan ka mäge na, Mbəlom.

6 Maa vəlamay gədan matərə ndo mäge məsler, hərwi mədatay ha bazlam i Dzam Wedeye na, neñgeye. Dzam nakay wedeye na, andza bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye aye bay. Ane tuk na, ka rəhakway ha gər na, a Məsəfəre Tsədanña eye. Bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mədahan. Məsəfəre Tsədanña eye na, ma vəliye sifa ka tor eye.

7 Ahəl niye Mbəlom a watsa bazlam ñgay mapala eye ka beleler i kwar ada ahəl nakə a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ñgatay a məzlaḅ ñgay.† Da'ar i Musa ka wuzl dərək hərwi məzlaḅ ñgay. İsrayel hay ta sla faya mazəbe ka da'ar ñgay bay, a dəv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye huya bay. Ada tadə bazlam mapala eye nakə ma diye tay ha ndo hay a mədahan ka bəz ha məzlaḅ i Mbəlom a ndo hay ahəl nakə a yaw aye duh tuk na,

8 ada məsler i Məsəfəre Tsədanña eye ma bəziye ha məzlaḅ i Mbəlom ma ziye ha tebiye duh!

9 Bazlam mapala eye kə gəs

* 3:3 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiyl 11.19; 36.26-27. † 3:7 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.29-35.

tay ha ndo hay a sariya. Ada tadə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha məzlaḅ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Wedeye nakə ma təriye kway ha ndo i dedek kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha məzlaḅ, ma ziye ha duh.

10 Ka slakweye faya mægweḁe na, wu nakə a bəzawa ha məzlaḅ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Wedeye a ze Dzam Guram eye haladzay ta məzlaḅ.

11 Ta dedek Dzam Guram eye nakə Mbəlom a vəl hərwi məndze tsekweḅ, ka bəzakway ha məzlaḅ. Ada tadə andza niye na, Dzam Wedeye nakə ma ndziye huya a ze na duh.

12 Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzal gər ka wu neheye.

13 Musa ahəl niye na, ka tək na dərə ḡgay tə peteked hərwi məzlaḅ i Mbəlom nakə ka da'ar ḡgay aye ada a say na, Israyel hay tā ḡgatay a məzlaḅ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza neḡgeye təbey.

14 I Israyel hay ahəl niye na, tə sla faya mətsəne wu neheye a say mægweḁe mey na, tə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərmaḅ. Faya ta dzaḡgiye dərrewel i Dzam Guram eye na, tə tsəne bay andza ta mbuza na metsehe

tay tə peteked nakə Musa a mbuzawa ha dərə ḡgay aye. Peteked niye andaya ka dərə huya. Say ndo nakə neḡgeye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

15 Ayaw, kwa bəgom, ta dzaḡgiye dərrewel i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked kə mbuzatay na mədzal gər.

16 Ane tuk na, kwa kəḁay tadə ndoweye ka mbəḁa bo ka təv i Bəy Maduweḅ na, peteked niye ma dziye.‡

17 Andza niye hərwi Bəy Maduweḅ ta Məsəfəre Tsəḁaḡḡa eye nəteye madzapa eye. Təv nakə Məsəfəre i Bəy Maduweḅ mə ḁəma aye na, ndo hay ta təmaw abəra ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa bay.

18 Andza niye nəkway neh-eye ka dzalakwa ka neḡgeye na, peteked ka mbuzakway na dərə sa bay, faya ka ḡgatakweye a məzlaḅ i Bəy Maduweḅ Yesu ada faya ka tərakweye andza neḡgeye kame kame. Andza niye məzlaḅ ḡgay faya ma səkaḡhiye mə nəkway kame kame. Anaḡ məsler nakə Məsəfəre i Bəy Maduweḅ faya ma giye aye.

4

*Nəkway bəle eye hay,
Mbəlom neḡgeye gəḁaḡ eye*

1 Mbəlom kə gamay ḡgwalaḅ haladzay. A vələmay məsler nakay a həlay. Hərwi niye

‡ 3:16 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.34.

nəmaa zliye faya abəra mədzal gər may bay tebiye.

² Nəmaa kərah məsler neh-eye ndo hay tə ngahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiye ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom tə maraw me bay. Duh nəmay faya nəmaa diye ha dedək parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo hay tebiye tā sər ha, bazlam nakə faya nəmaa tsikiye na, dedək.

³ Siye hay na, tə tsəne Labara Ngwalak eye nakə faya nəmaa tsikateye a ndo hay aye bay. A təra fataya na, andza dəre tay mambuza eye tə petekəd. Kwa andza niye bəbay, sərüm na, hərwi ndo neheye nəteye faya ta dziye dəkdək tsa.

⁴ Tə dzala ha bay na, hərwi Fakalaw nəngeye ndo mələve məndzibəra ka guluf tay ha mədzal gər hərwi ada tā dzala ha ka Labara Ngwalak eye bay. Hərwi a say tā ngatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nəteye bay. Dzaydzay niye a yaw na, abəra ma Labara Ngwalak eye ada Labara Ngwalak eye faya ma dəkweye ha məzlaḅ i Kəriste. Nəngeye, ka ngatay na, ka ngatay a Mbəlom.

⁵ Ahəl nakə nəmay faya nəmaa diye ha Labara Ngwalak eye na, nəmaa tsik ka bo may eye bay, nəmaa də ha Yesu Kəriste nəngeye Bəy Maduweŋ. Nəmay na, nəmay ndo məgakum məsler hərwi Yesu.

⁶ Ahəl niye Mbəlom a ge

məndzibəra na, a gwad: «Dzaydzay mâ däv ma ləvəŋ.*» Maa vəl dzaydzay nakə ma dəviye mə dərev may aye na, Mbəlom eye nəte. A ge andza niye na, hərwi ada nəmaā ngatay a məzlaḅ ngay nakə a däv dzaydzay ka dəre Yesu Kəriste aye.

⁷ Nəmay bəle eye hay andza gah i dodo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zlele nakay ngwalak eye na, a dərev may. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tā ngatay a gədaŋ bagwar eye i Labara Ngwalak eye a yaw abəra ma nəngeye bəna, ma nəmay bay.

⁸ Nəmaa sa dəretsətseh hay wal wal. Ane tuk na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə kədəmay bay.

⁹ Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay. Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Ta pəla tsəved məkəde may mədahaŋ eye andza Yesu nakə tə kəd na aye. Ane tuk na, nəmay andaya ta sifa ada niye a də ha na, Yesu nəngeye andaya ta sifa.

¹¹ Pat pat ahəl nakə nəkway ka məndzibəra mba aye, ta pəliye tsəved məkəde kway hərwi faya ka pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya mənгатay a sifa i Yesu mə bo may.

¹² Andza niye, nəmay na, mə dəretsətseh i mədahaŋ huya. Ada hərwi niye nakə ka

* 4:6 Madazlay i wu hay 1.3.

hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹³ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Na dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye faya na tsikiye.†» Nəmay dərmaḱ nəmaa dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye nəmay dərmaḱ nəmaa tsikiye.

¹⁴ Maa lətse ahaya Yesu abəra ma tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmaḱ hərwi mata ndze tə neŋgeye.

¹⁵ Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hərwi madzəne kurom hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha ndo hay haladzay ta ŋgwalak ŋgay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiye haladzay hərwi məgay naha sisəe a Mbəlom ada mazambaḱay.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nəte kə ŋgatay dāda bay aye

¹⁶ Hərwi niye, mədzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweŋ tsekweŋ. Ane tuk na, gədaŋ andaya mə dərev kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədaŋ wedeye hərwi məpay bəzay a tsəved ŋgay.

¹⁷ A seŋ məgwede dəretsətseh neheye faya ka sakweye anəke aye na, ta ndəviye. Hərwi dəretsətseh neheye na, ka hutakweye məzlaḱ bagwar eye. Məzlaḱ niye na, a ze wu hay tebiye ada ma ndziye ka tor eye. Ka sərakwa ha dəretsətseh neheye na, tsekweŋ tsa.

¹⁸ Andza niye, ka pakwa mədzal gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i məndzibəra bay, hərwi wu i məndzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu neheye ta ndziye huya aye na, wu neheye mə mbəlom ka ŋgatakway bay aye.

5

¹ Ka sərakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa tadə madzawadzawa kway nakə kanaŋ aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a dəma mekeleŋ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeleŋ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye.

² Bo kway nakə wedeye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, dərev a ndalakway dōkdōk, a sakway Mbəlom mâ pakway ka bo neŋgeye niye wedeye.

³ Tadə ka fələkwakwa a dəma na, ka ndzakweye mə bo niye wedeye ka tor eye, məsəfəre ma həhaliye kəriye ze bo bay.

⁴ Anəke nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye dəretsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom mâ zla fakwaya abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway mâ kalakway nakə bo wedeye ka gər aye. Andza niye sifa

† 4:13 Dəmes hay 116.10.

wedeye ma mbədiye kway ha ka mətakweye sa bay.

⁵ Maa ge məsler mə nəkway hərwi ada kâ hutakwa bo wedeye na, Mbəlom. Kə vəkway Məsəfəre ŋgay. Andza niye ka sərakwa ha ma giye wu mekeleŋ eye hərwi kway dərma.

⁶ Hərwi niye kwa kəday ka gəsakweye dərev bəŋbəŋ lele. Ane tuk na, ka sərakwa ha, ahəl nakə nəkway huya tə bo nakay aye na, nəkway mandza eye dərəŋ tə Yesu Bəy Maduweŋ.

⁷ Andza məgwede ka ŋgatakway tə dərə kway zuk bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye.

⁸ Ta dedek, ka gəsakweye dərev bəŋbəŋ lele. A sakway na, kâ gərakway ha bo nakay ada kâ deyekweye ka təv i Bəy Maduweŋ.

⁹ Ada kwa tadə nəkway mandza eye ka təv ŋgay zuk bay, kwa tadə ka deyekweye mata ndze ka təv ŋgay bəbay, a sakway na, məge wu nakə a yay a gər aye.

¹⁰ Hərwi nəkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mâ ŋgənəkway ha sariya. Ma vəkweye magogoy a nəkway tebiye, kwa way ma hutiyə ka məsler ŋgay nakə a ge ka məndzibəra aye. Tadə ka gakwa wu ŋgwalak eye na, ma vəkweye magogoy kway. Tadə ka gakwa wu lele eye bay na, ma vəkweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə neŋgeye tə həlay i Yesu

¹¹ Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər haladzay a Bəy Maduweŋ. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay tā təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na, a sər may ha lele ada na dzala na, nəkurom ka sərūm ga ha mə dərev kurom.

¹² A samay məge zlapay kame kurom bay. Duh nəmay faya nəmaa dəkumeye ha tsəved nakə ka ŋgalakumeye may ha aye, hərwi ada tadə ndo hay faya ta mamay ha maŋgok na, ka sərūmeye mambədatay faya. Nəteye ta ŋgalakiye na, tə wu neheye dərə a ŋgatay aye. Ta zəba dərə a dərev tay bay.

¹³ Ka dzalum mə gər kurom na, gər a vuwamay daw? Kə ge ka dərə kurom gər a vuwamay na, hərwi nəmaa vəkay ha bo may a Mbəlom peteh. Tadə kə ge nəmay tə metsehe may na, sərūm ha niye na, hərwi madzəne kurom.

¹⁴ Məsler neheye tebiye nəmaa ge aye na, hərwi nəmaa sər ha Kəriste a wudə may. Mawudə bo ŋgay nakə a wudə may aye na, a gamay kutoŋ mede kame. Nəmaa sər ha ta dedek neŋgeye kə mət hərwi ndo gədem. Ka dərə i Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə neŋgeye.

¹⁵ Kə mət hərwi ndo hay gədem hərwi ada ndo neheye ta sifa aye tā ge wu nakə a sətay a nəteye bay, ane tuk na, tā ge wu nakə a say aye. A mət

na, hærwi tay ada Mbælom a lætse ahaya abæra ma tsævay hærwi tay.

¹⁶ Hærwi niye, anæke na, næmay næmaa zæbiye ka ndo hay andza ndo zezeñ tsa bay. Ahæl niye kwa tadæ næmaa zæba ka Yesu Kæriste andza niye bæbay na, anæke næmaa giye andza niye sa bay.

¹⁷ Kwa way kæ dzapa tæ Yesu Kæriste na, ka tæra bo wedeye. Ndo guram eye kæ dze, andaya sa bay, ka tæra ndo wedeye.

¹⁸ Maa ge mæsler niye tebiye na, Mbælom. A slæraw Yesu Kæriste na, hærwi ada mâ makway ha ka bo tæ nenjeyeye. Mbælom a vælamay mæsler mede mæhælatay ahaya ndo hay ada tâ ma ka bo tage nenjeyeye.

¹⁹ Andza mægweðe Mbælom a ge mæsler tæ hælai i Yesu Kæriste hærwi a say ndo hay gædem tâ ma ka bo tæ nenjeyeye. Ma paslatay na mænese tay sa bay, ada næmay a slær may ha hærwi mæhælaw ndo hay ada tâ ma ka bo tæ nenjeyeye.

²⁰ Maa slær may ha na, Yesu Kæriste ka mæde ha bazlam ñgay. Maa zalakum tæ bazlam may na, Mbælom eye tæ gær ñgay. Faya næmaa gækumeye amboh hærwi Yesu Kæriste, tæmun mæme ka tæv i Mbælom.

²¹ Yesu Kæriste kæ ge mezeleme dáða bay, ane tuk na, Mbælom a zla mezeleme kway a pa faya. Mbælom a ge andza niye na, hærwi kway hærwi ada ka dzapakwa tæ

Kæriste na, ma tæriye kway ha ndo ñgwalak eye ka dære ñgay.

6

Pol a dá ha nenjeyeye ndo i maslañ i Mbælom

¹ Anæke næmay faya næmaa ge ka bo mæsler ta Mbælom ka tæv manæte eye. Andza niye faya næmaa gækumeye amboh na, Mbælom kæ pa fakuma ñgama haladzay, kâ nasum ha ñgama niye kæriye bay.

² Mbælom a gwad na:

«Ahæl nakæ hælai i mæge ñgwalak ada hælai i mætæme tay ha ndo hay aye na,

na tsæne amboh yak ada na dzæna kar.*»

Malamar ga hay tsænum! Anæke na, hælai nakæ a say Mbælom mægakway ñgwalak aye, ada a say mætæme tay ha ndo hay anæke.

³ A samay mæge wu kæriye nakæ ma dzægædiye tay ha ndo hay abæra ka tsæved i Mbælom aye bay, hærwi a samay tâ tsaday a mæsler may bay.

⁴ Duh mæ wu neheye faya næmaa giye tebiye na, faya næmaa diye ha næmay ndo mæge mæsler i Mbælom hay. Kwa tadæ faya næmaa siye dæretsætseh waray waray, kwa tadæ faya ta ñgædætsiye may, næmaa dáma andza niye.

⁵ Tæ ndaßawa may, tæ gæsawa may a danjay, tæ sutawa famaya ndo hay,

* 6:2 Ezay 49.8.

madagər a gawamay haladzay, nəmaa hutawa mändzehəre bay, marəzle a gawamay, nəmaa ndzawa hwapat ze wu mənday dərma.

⁶ Nəmaa ndzawa ma mändze may na, tsədanña, nəmaa sər dedək, nəmaa zlawə ŋgatay, dərəv may lele kame i ndo hay, Məsəfəre Tsədanña eye mə dərəv may, nəmaa wudə tay ha ndo hay tə dərəv may peteh.

⁷ Nəmaa dawatay ha a ndo hay na, bazlam dedək eye, Mbəlom a vəlamay gədan. Andza niye nakə nəmaa də ha nəmay ndo i məsler i Mbəlom aye. Nəmay ndo i dedək hay, ada niye andza wu həlay hərwi məge vəram ta ndo mənə dərə may ada hərwi məge ka bo abəra dərma.

⁸ Ndo siye hay faya ta rəhamay gər, siye hay faya ta tsikiye famaya wu nakə lele bay aye. Ndo mekeleŋ eye faya ta zambadəmeyer, siye faya ta tsadəmeyer. Ta zəba famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i dedək hay düh.

⁹ Ta zəba famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwa ndo hay tebiye tə sər may ha. Tə dzala mə gər tə gwad faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk na, zəba! Nəmay ta sifa may lele. Tə gawamay dərətsətseh, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Mə wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, dərəv may faya ma ŋgwasiye

huya. Ka dərə i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na, nəmay faya nəmaa tərkiye tay ha ndo hay zelele eye hay ka tsəved i Mbəlom. Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweŋ təbey, düh ta dedək eye wu hay tebiye na, i may.

¹¹ A nəkurom Koriñte hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə mə dərəv may aye na, nəmaa ŋgaha na bay.

¹² Nəmay na, nəmaa wudə kurom lele. Maa wudə may bay na, nəkurom.

¹³ Faya na tsikakumeyer me na, andza na tsikatay me a wawa ga hay. Neŋ faya na gwadəkumeyer: Tsikumamay wu nakə mə dərəv kurom aye. Wudum may andza nakə nəmaa wudə kurom aye.

Ndo məpe mədzal gər ka Yesu na, mə rəhay ha gər a Mbəlom

¹⁴ Kā dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə tsədanña ta wu nakə tsədanña bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dza-ydzay ta ləvonj ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁵ Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁶ Mata dzepe tay ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta kule na, wuye meyer? Gay i məvəlay wu a Mbəlom na, nəkway. Mbəlom neŋgeyer ma

ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwad:

«Na ndziye mə walaŋ i ndo ga hay,
na həhaliye mə walaŋ tay,
ta dəsleŋeye ha gər a neŋ,
ta təriye ndo ga hay.†»

17 Hərwi niye Bəy Maduweŋ a gwadatay a ndo ŋgay hay:

«Dumara abəra mə walaŋ tay,
kâ ndzum ka təv manəte eye bay.

Wu nakə tsədaŋŋa bay aye na,
kâ tətalum faya bay.

Ka gum andza niye na,
neŋ na təmiye kurom.‡»

18 «Na təriye bəba kurom
ada nəkurom ka
tərumeye wawa ga
hasləka eye hay ada
wawa ga dem eye hay.
Maa tsik na, Bəy Maduweŋ
Mbəlom bagwar
eye.§»

7

1 Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mâ ndza tsədaŋŋa ka däre i Mbəlom. Gərakwa ha wu neheye mə däre kway lele bay aye. Mede kway mâ ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məŋgwese i Pol

2 Kâ kərahum mawudə may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay, ndəray kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom

hərwi may bay, nəmaa zla wu i ndəray tə məvay gər bay.

3 Kâ dzalum mə gər kurom na tsik niye na, hərwi məpakum horoy a däre bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa wuda kurom haladzay. Wuray andaya nakə ma sliye manğəne may ha abəra ta nəkurom aye bay. Kwa tadə mədahaŋ, nəkway dziye, kwa tadə sifa, nəkway dziye.

4 Na sər ha nəkurom ndo i dedək hay, däre kə manğwasa eye haladzay hərwi kurom. Na sa dəretsətseh haladzay ane tuk na, däre kə ye fagaya abəra bay. Däre kə ga a ŋgwasə düh, däre kə ga maraha eye ta məŋgwese.

5 Ayaw nəmaa sa dəretsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew kənaŋ a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəved ka mazəzukwe bo kwa tsekweŋ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəved wal wal haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə däre kə may bəbay nəmay mandza eye tə mədzal gər eye, nəmaa dzədar.

6 Ane tuk na, ahəl nakə ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha däre kə na, Mbəlom. A mamay naha däre kə na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye.

7 Maa mamay naha däre kə na, madayaw i Titus dəkdək tsa bay. A mamay ha däre kə na, tə wu nakə Titus a

† 6:16 Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Ezay 52.11. § 6:18 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zeremi 31.9; Oze 2.1.

tsikamay aye. A gwadamay na, ka mumay naha dārev. A gwadamay sa na, a sakum məngeteŋ, mevel a wur fakuma hārwi wu neheye lele bay ka gum aye. Ada sa faya ka dzənumeye ga haladzay ta mäge fagaya abəra me ka təv i ndo mane dāre ga hay. Na tsəne andza niye na, dārev ga a səkah ta mənɣwese.

⁸ Na sər ha dērewel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vəlakum mədzał gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndelen bay. Dedek ŋgway, haḃe na, ma ndeleneye hārwi na sər ha, na vəlakum mäge mevel tsakway tə dērewel ga nakə na watsakum naha aye.

⁹ Anəke dūh na, dārev ga kə ŋgwas a hārwi dērewel nakay na watsakum naha aye. Dārev ga a ŋgwas na, hārwi nakə na vəlakum mäge mevel aye bay. Dārev ga a ŋgwas na, hārwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka gərūm ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dāre i Mbəlom na, lele hārwi ada kâ gərūm ha mezeleme kurom. Andza niye, tə dērewel nakə nəmaa watsakum naha aye na, nəmaa gakum wuray kwa tsekweŋ bay tebiye.

¹⁰ Ndoweye kə ge mevel hārwi nakə a say a Mbəlom aye na, mäge mevel ŋgay niye ma mbədiye ha mədzał gər ŋgay ka wu ŋgwalak eye ada andza niye Mbəlom ma

təmiye ha abəra ma mənese. Slala i mäge mevel niye na, ma vəlakweye madzədzere bay! Slala i mäge mevel nakə ndo i məndzibəra hay ta giye na, ma kədiye ndo.

¹¹ Dedek, mevel kurom nakə ka gum aye na, a yay a gər a Mbəlom. Anəke na, zəbum faya ma kəkay nakə a mbəda aye! Anəke na, ka vəlūm ha bo kurom ka mədzał ha andza nakə a ye ka bo aye. Faya ka dūmeye ha na, ka wudūm mənese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye hārwi wu niye. Ka dzədzarūm hārwi wu nakə ma ta ndzakumeye a gər aye. A sakum mə dārev kurom məngeteŋ haladzay. A sakum mäge wu nakə a say a Mbəlom aye ada tə məpəray a ndo nakə a ge mənese aye. Ka dūm ha ta tsəved wal wal parakka hārwi nakə həlay kurom andaya mə wu niye sa bay aye.

¹² Andza niye, dērewel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hārwi ndo nakə a ge mənese aye dekdek tsa bay. Na watsa naha hārwi ndo nakə tə gay mənese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hārwi ada kâ sərūm ha lele kame i Mbəlom na, ka wudūm may tə dārev kurom peteh.

¹³ Hārwi niye anəke na, dārev kə mamay naha.

Dārev kə mamay naha dedek. Wu mekeleŋ eye ma ze nakay na, andaya sa. Dārev may a ŋgwas a haladzay

* 7:8 Zəba ma 2 Koriñte hay 2.3.

na, hərwi Titus nakə dərev
 ɲgay maɲgwasa eye hərwi
 nəkurom tebiye kurom eye
 ka mumay naha dərev aye.

¹⁴ Dərev ga a ɲgwasa na,
 hərwi na ɲgalak kurom ha
 kame ɲgay. Na ɲgalak na,
 kəriye tsa bay. Wu nakə
 nəmaa tsikawakum aye na,
 dedek huya. Andza niye
 maɲgeleke nakə nəmaa ɲgalak
 kurom ha kame i Titus aye
 bəbay na, dedek. A ge bo
 a dəma andza nakə nəmaa
 tsikakum aye.

¹⁵ Ahəl nakə a ye naha
 ka təv kurom aye na, ka
 təmum na tə marəhay ha gər
 tə madzədzaray haladzay.
 Nəkurom tebiye ka rəhumay
 ha gər. A sər ha faya, faya ma
 səkahiye ha mawudə kurom.

¹⁶ Dərev ga kə ɲgwasa
 haladzay hərwi na sər ha,
 nəkurom ndo i dedek hay.

8

*Madzəne hərwi ndo neheye
 tə pa mədzal gər ka Yesu ma
 Zerozelem aye*

¹ Malamar ga hay, a samay
 na, sərüm ha wu nakə ndo
 məpe mədzal gər hay ka Yesu
 tə ge ka dala i Masedowan
 aye. Tə ge wu niye hərwi
 nakə Mbəlom a ge məsler ma
 nəteye aye.

² Ta sa dəretsətseh hal-
 adzay. Ane tuk na, kwa
 nəteye mə dəretsətseh ada
 kwa nəteye mətawak eye hay
 bəbay na, dərev tay maɲgwasa
 eye haladzay. Ta vəl suloy
 haladzay hərwi məsler i
 Mbəlom düh.

³ Neɲ faya na gwadəkumeye,
 ta vəl haladzay andza nakə
 tə sla faya məvəle aye. Tə
 vəl na, haladzay a ze gədan
 tay tebiye. Ndəray ka tsətsah
 fataya bay, ane tuk na, ti yaw

⁴ ta tsətsah ta amboh. Tə
 gwadamay: «Vələmamay
 tsəved hərwi ada nəmaā
 dzəna ndo məpe mədzal
 gər hay ka Yesu neheye ma
 Zerozelem aye.»

⁵ Wu nakə tə ge aye na, a ze
 wu nakə nəmaa dzala fataya
 aye. Təday na, ta vəl ha bo
 tay a Bəy Maduweɲ Yesu ada
 ta vəl ha bo tay hərwi may
 andza nakə a say a Mbəlom
 aye.

⁶ Hərwi niye nəmaa tsətsah
 ka Titus, nəmaa gwaday mâ
 mbəda naha gər ka təv kurom
 hərwi ada məsler i məvəle
 wu nakə a dazlay mə walaɲ
 kurom aye na, mâ ye naha
 mâ ndəv ha.

⁷ Nəkurom ka tsəved i
 Mbəlom na, zlele eye hay
 haladzay. Ka pum mədzal
 gər kurom ka Kəriste peteh,
 ka sərüm dedek i Mbəlom,
 ka vəlumay ha bo a Mbəlom
 tebiye, ka wudum may
 haladzay, faya ka dūmeye ha
 labara i Yesu lele. Hərwi niye
 gum məsler niye lele eye tə
 dərev kurom peteh mâ ze i
 siye ndo hay.

⁸ Wu nakə na tsikakum
 aye na, na gakum kutoɲ ka
 məvəle suloy bay. Andza niye
 bay, na gwadəkum na, ndo
 siye hay a satay haladzay
 məvəle. Na tsikakum andza
 niye na, hərwi a seɲ məsərə
 ha nəkurom tə gər kurom

ka wuɖum siye i ndo hay ta dedek ŋgway ɖaw.

⁹ Nəkurom ka sərɔm ha ŋgwalak i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə a ge hərwi kurom aye. Neŋgeye na, zlele eye, ane tuk na, kə gər ha zlele, ka tərɔa ndo i mətawak hərwi kurom. Ka tərɔm zlele eye hay mə ɖərev kurom na, hərwi nakə a tərɔa ha bo ndo i mətawak aye.

¹⁰ Na tsikakumeye wu nakə na dzala hərwi suloy aye, niye lele hərwi kurom. Dəz na, nəkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa dazlay a məsler niye kurre na, nəkurom.

¹¹ Anəke hərwi kurom na, lele nakə ka ndəvumeye ha məsler niye aye. Gum tə gər kurom andza nakə ka gum ahəl niye ka dazlumay aye ada ndəvum ha məge. Vəlum andza nakə ka slum faya məvələ aye.

¹² Hərwi tadə ka vəlumeye wu a Mbəlom ta məŋgwese andza nakə ka hutum aye na, Mbəlom ma təmiye. Wu nakə andaya fakuma bay aye na, ma tsətsahiye fakuma bay.

¹³ Kā dzalum mə gər kurom na, na zliye ɖəretsətseh abəra ka ndo siye hay ada na piye fakuma ŋgiyats hərwi ada nəteye zay zay ada nəkurom ka sumeye ɖəretsətseh na, andza niye bay. A seŋ na, ləvum hərɖeɖe.

¹⁴ Anəke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na, vəlumatay a ndo neheye i tay andaya bay aye. Tadə pat

mekelen eye i kurom kə ge andaya bay na, i tay kə ge andaya haladzay na, nəteye ta vəlakumeye. Andza niye ka ləvumeye hərɖeɖe.

¹⁵ Ma təriye na, andza nakə tə watsa a Ɗerewel i Mbəlom, tə gwad:

«Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay.

Ndo neheye tə həl tsekwen aye na, wuray a kətsay bay.*»

Titus tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti ye a Korinje

¹⁶ Titus na, kə vəl ha bo ŋgay hərwi madzəne kurom andza nəmay neheye a samay madzəne kurom aye. Maa ge andza niye mə ɖərev ŋgay na, Mbəlom. Hərwi niye nəmaa gay naha sişə haladzay a Mbəlom.

¹⁷ Titus ka təma matsətsehe may nakə nəmaa gwaday mâ mbəɖa naha gər a təv kurom aye. Ma mbəɖiye naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwaday mâ ye naha aye ɖəkɖək tsa bay. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say madzəne kurom haladzay.

¹⁸ Nəmaa sləriye tay naha nəteye sulo ta ndo neŋgeɖ. Ndoweeye niye na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambadaway ha haladzay hərwi a ɖawa ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu a ndo hay lele.

¹⁹ Nəmaa slər naha neŋgeye na, hərwi niye ɖəkɖək tsa bay.

* 8:15 Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə zla neñgeye hərwi ada nəmaâ həhal salamay. Ma dzəniye may ka matsekele suloy nakə hərwi madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Nğwalak i məsler nakay na, ma səkahiyə mədəslyay ha gər a Bəy Maduweñ nakə ta dəslyay ha gər aye ada ma diye ha na, a samay madzəne ndo hay.

²⁰ Madzəne niye ka tsakalakweye na, haladzay ada nəmaa giye metsəhe a gər bəna agəna ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwadiye nəmaa gay gər lele bay.

²¹ A samay məge wu nakə lele ka dərə i Bəy Maduweñ dəkdək tsa bay. Nəmaa giye lele ka dərə i ndo hay dərmaç.

²² Nəmaa sləriye naha malamar mekeleñ eye ta diye naha dziye sa. Neñgeye na, nəmaa zəba ka mändze nğay madzəga haladzay. Kə vəl ha bo nğay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo nğay sa tsa, hərwi a sər ha mede kurom ka tsəved i Mbəlom na, lele.

²³ Titus na, nəmaa həhalawa salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi madzəne kurom. Malamar neheye siye sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta dəslyay ha gər a Kəriste hərwi tay.

²⁴ Dumatay ha a ndo neh-eye na, ka wudum tay ha. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniye. Ta tsəne andza niye na, ta səriye ha bazlam neheye nğwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, dedək.

9

A say a Pol tâ hayay gər a madzəne hərwi malamar hay

¹ Hərwi madzəne nakə məsləratay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye na, ma giye nğama bay nakə na watsakumeye naha dərəwel aye.

² Hərwi na sər ha, a sakum madzəne tay ha. Na nğalak kurom ha ka təv i Masedowan hay, na gwadatay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na, nəteye maləva bo eye ka məvəle zla dəz dzəy. A satay madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay tə tsəne na, ndo siye hay haladzay mə walañ tay ta səkah ha tsuətsuə a dərəv tay madzəne tay ha dərmaç.

³ Na sləriye malamar neh-eye mahkar aye ka təv kurom hərwi ada kâ ləvum ha bo tə madzəne andza nakə na tsik, na gwad ka gumeye. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha ka təv kurom aye na, wu nakə na nğalak kurom hay aye ma təriye dedək, nəmaa ndzay

* 9:2 Zəba ma 2 Koriñte hay 1.1 ada ka bazlam nakə tə watsa faya aye.

naha a gær nakurom maləva bo eye mävəle.

⁴ Bəna tadə na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye nəmaa ndzay a gær a madzəne niye ka ləvum ha bo bay na, horoy ma geŋeye kame tay haladzay. Hərwi na mbərəm manjeleke kurom ha, na gwadətay na, na sər ha ta dedek ta hayay gær a madzəne niye, azlakwa bay. Ane tuk na, horoy ma ta giye wene wene kame tay na, a nakurom.

⁵ Hərwi niye na dzala na, na gwad lele na tsətsahiye ka Titus tə siye i malamar neheye sulo aye t̄a leheŋ kame mede naha ka təv kurom. A seŋ na, t̄a ye naha, t̄a dzəna kurom ka mäge wu nakay ŋgwalak eye ka gwadum ka vəlumeye. Andza niye, ahəl nakə na ndisl naha aye na, 6a nakurom maləva bo eye tsiy. Niye ma diye ha na, ndəray kə gakum kutoŋ ka mävəle bay. Ka vəlum na, tə dərev kurom peteh.

⁶ Sərum ha na, tadə ndoweye kə gay dəre a hulfe ŋgay, ka sləga tsekweŋ na, ma ta dziye tsekweŋ dərma. Tadə ndoweye ka sləga hulfe ŋgay haladzay na, ma ta dziye haladzay dərma.

⁷ Kwa way m̄a vəl andza nakə a dzala mävəle mə dərev ŋgay aye. K̄a vəlum tə mədzal gær sulo sulo eye bay ada ndəray m̄a gakum faya kutoŋ ka mävəle bay. Ane tuk na, vəlum tə mənɟwese, hərwi Mbəlom a wuda na, ndo nakə

ma vəliye ta mənɟwese aye.

⁸ Hərwi Mbəlom neŋgeye na, ma sliye faya məpe fakuma ŋgama ta tsəved mekeleŋ eye wal wal haladzay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ m̄a kətsakum bay. Wu ma giye andaya fakuma haladzay hərwi mäge ha məsler ŋgwalak eye tebiye.

⁹ Ka tərumeye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ndo nakə a vəl həlay lele a ndo i mətawak hay aye na, ŋgwalak ma ndziye faya ka tor eye.†»

¹⁰ Maa vəl hulfe a ndo hay ada maa vəlatay wu mənday hərwi ada t̄a nda na, Mbəlom. Ma vəlakumeye hulfe dərma, ma səkahakumeye ha haladzay hərwi ada ndo siye hay ta hutiye haladzay abəra mə həlay kurom. Wu nakə ka vəlumeye na, Mbəlom ma tələkiye a dəma həlay ŋgay hərwi ada ŋgwalak i məsler kurom m̄a vəl hohway haladzay ka tsəved ŋgay.

¹¹ Ma piye fakuma ŋgama haladzay hərwi ada k̄a vəlum həlay a ndo siye hay. Andza niye, ndo hay haladzay ta gay naha sisə a Mbəlom haladzay hərwi wu nakə ka vəlumeye na, nəmaa zla tay naha aye.

¹² Sərum ha suloy nakə ka tsakalumeye, ka dzalum mə gær kurom ma dzəniye na, ndo məpe mədzal gær hay ka Yesu dəkdək daw? A'ay! Ma vəlateye gədan a ndo məpe

† 9:9 Dəmes hay 112.9.

mədzal gər hay ka Yesu ka məgay naha sisœ a Mbəlom haladzay hərwiye.

¹³ Məvəle wu kurom nakə ka vəlumeye kəriye aye ma dīye ha ta dedək nəkurom na, ka təmum Labara Ngwalak eye i Kəriste ada ka rəhumay ha gər. Ndo hay ta zambadəye a Mbəlom dərmak hərwi nakə ka vəlumatay wu kurom tə dərev kurom peteh ada ka vəlumatay a ndo siye hay dərmak.

¹⁴ Madzəne kurom nakə ka slərumatay naha aye na, ma dīye ha Mbəlom kə gakum ngwalak ngay haladzay. Ndo hay ta ngatay andza niye na, ta wudīye kurom haladzay, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi kurom.

¹⁵ Zambadəkway a Mbəlom hərwi wu nakə a vəlakway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ngəlaway bəzay a məsler ngay aye

¹ Neŋ Pol, a seŋ mətsikakum naha ka bo ga. Faya na gwadakumeye naha amboh hərwi ndo siye hay mə walaŋ kurom nəteye faya ta gwadiye: «Ahəl nakə neŋgeye mandza eye mə walaŋ kway aye na, a hənawa ha gər. Ane tuk na, ahəl nakə ki ye abəra ka təv kway aye na, ma ngərəzaweye fakwaya tuk, andza a dzədzar tə nəkway sa bay.» Neŋ na, a seŋ na geye ngwalak a ndo dūh, na tsikiye me ləfedede andza Kəriste.

² Na gakumeye naha amboh, mbədum ha mede kurom hərwi ada ahəl nakə na ye naha ka təv kurom aye, kâ gumeŋ kutoŋ ka matərakum bay. Ndo hay andaya mə walaŋ kurom ta gwadiye famaya na, nəmay faya nəmaa giye məsler andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Slala i ndo niye hay na, na sliye faya mədatay ha gədaŋ ga.

³ Dedək, nəmay na, ndo zezəŋ hay. Ane tuk na, vərəm nakə nəmaa giye na, andza i ndo i məndzibəra hay bay.

⁴ Wu i həlay neheye nəmaa giye ha vərəm aye na, wu i həlay i ndo i məndzibəra hay bay. Duh maa vəlamay wu i həlay niye hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dəre i Mbəlom neheye tə pawa bo a dəma aye. Wu i həlay niye hay na, gədaŋ eye hay. Nəmaa nasiye ha mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye.

⁵ Nəmaa mbatiye ha bazlam i ndo neheye tə dəsławay ha gər a bo tay aye, faya ta dərəzlatay na tsəved a ndo hay hərwi ada tâ sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambədə ha wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə dərev tay aye hərwi ada tâ rəhay ha gər a Kəriste.

⁶ Ka dūmamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

⁷ Zəbum na, ka wu nakə

parakka aye. Tadə ndoweye kə dzala ta dedek neñgeye ndo i Kəriste na, mâ sər ha nəmay dərma k nəmay ndo i Kəriste hay.

⁸ Gədañ nakə Bəy Maduweñ a vələñ aye, kwa faya na ŋgalakiye ha ka zal na, horoy ma geñeje bay, hərwi Bəy Maduweñ a vələñ hərwi ada nâ dzəna kurom bəna, nâ nas kurom ha bay.

⁹ Ndəray mâ dzala na, a señ məpe naha fakuma zluwer tə dərewel nakə na watsakum naha aye. A'ay, andza niye bay.

¹⁰ Hərwi ndo siye tə gwad: «Pol a watsakway dərewel hay na, wu neheye a watsa a dəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədañ. Ane tuk na, ahəl nakə neñgeye mə walañ kway aye na, neñgeye bəle eye, bazlam ŋgay neheye ma tsikiye bəbay na, bazlam kəriye.»

¹¹ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye aye tâ sər na, wu nakə nəmaa watsa a dərewel may hay, ahəl nakə aza nəmay mə walañ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

¹² Ndo neheye tə gwaday a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na, nəmaa sla məgwede nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay. Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye

matərakahan eye hay.

¹³ Gəma nakə Mbəlom kə vələmay bay aye na, nəmaa ŋgalakiye ha bay. Nəmay na, nəmaa ŋgalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vələmay aye. Ada nəkurom eye na, ma gəma eye nakə Mbəlom a vələmay aye.

¹⁴ Ahəl nakə nəmaa ye naha ka təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i məsler nakə Mbəlom a vələmay aye bay. Maa lah mede naha hus a gay kurom mədākum ha Labara Ŋgwalak eye i Kəriste na, nəmay.

¹⁵ Nəmay na, nəmaa giye zlapay ta məsler nakə ndo siye hay tə ge aye bay. Məsler i ndo niye hay na, nəmay andaya mə dəma bay. Ane tuk na, nəmaa pa mədzal gər may na, ka nəkurom. A samay na, mədzal gər kurom mâ səkah kame kame hərwi ada nəmaâ sla faya masəkah ha məsler may mə walañ kurom. Ane tuk na, nəmaa zay ha tə gər a təv i məsler nakə Mbəlom a gwadamay gum aye bay.*

¹⁶ Ma dəba eye na, nəmaa sliye faya məhute tsəved mede məde ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsəne bay aye, a gəma dərən eye abəra ka gəma i Koriñte. Nəmay na, a samay mäge zlapay ta təv i məsler nakə Mbəlom a vələtay a ndo siye hay ada nəteye ta giye aye bay.

¹⁷ Ane tuk na, tə watsa mə Dərewel i Mbəlom, tə gwad: «Ndo nakə a say mäge zla-

* 10:15 Zəba ma Roma hay 15.17-21.

pay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduwej a ge aye.†»

¹⁸ Hərwi ndo neheye tə dəslay ha gər a bo tay aye na, Mbəlom ma təmiye tay bay. Mbəlom ma təmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma dəslatay ha gər aye.

11

Pol ta ndo neheye tə dawa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye

¹ Anəke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gər mavuwe. Ta dedek zlumen ŋgatay.

² Neŋ faya na giye sələk hərwi kurom andza nakə Mbəlom a ge sələk hərwi kurom neheye a wudə kurom aye. Nəkurom ka tərüm na, andza dem nakə a seŋ na vəliye na, a ndo nəte aye. Andza məgwedə a Yesu Kəriste. A seŋ na, mâ ndza tsədanja nakə na vəleye.

³ Neŋ faya na dzədzariye haladzay hərwi agəna ndəray ma vakumeye gər hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev kurom peteh sa bay. Hərwi nəkurom ka sərüm dədöe a yaw a səpat na Hawa ta bəbəkək ŋgay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom tə maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vəlumateye tsəved tə tətikakum. Bazlam nakə ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abəra ka bəmalə may. Məsəfəre nakə tə tsik faya

aye, Məsəfəre Tsədanja eye nakə ka hutakwa ahəl niye aye bay, ada faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye nakə nəkurom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bəbay na, faya ka zlumeye ŋgatay.

⁵ Ka dzalum na, ndo neheye nəteye bagwar i ndo i maslaŋ hay ta dedək. Azlakwa duh neŋ na ze tay ha.

⁶ Dedək, neŋ na, na sər mətsike me lele nakə ma deyeteye a gər a ndo hay andza nəteye təbey. Ane tuk na, məsəre wu i Mbəlom na, nəmaa dəkum ha parakka sik haladzay.

⁷ Ahəl niye na dəkum ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom na, na tsətsah fakuma suloy bay. Na həna ha gər ga ka dala na, hərwi kurom hərwi ada nâ dzəna kurom ka tsəved i Mbəlom. Duh na ge andza niye na, mənese daw?

⁸ Ahəl nakə neŋ faya na giye məsler mə gay kurom aye, na təma ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sləreŋew suloy. Na təra tay ha nəteye duh mətawak eye hay hərwi ada nâ dzəna kurom.

⁹ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bəbay, na tsətsah fakuma wuray bay. Kə ge wu andaya fagaya bay na, ndo məpe mədzal gər neheye ka dala i Masedowan ti yaw tə vəleŋ. A həlay nakə hawa i wu a geŋ aye na, na gakum dəretsətseh bay tebiye ada dāda ma seŋeye matsətsehe

† 10:17 Zəba ma 1 Korinje hay 1.31.

fakuma wu bay.

¹⁰ Na giye zlapay hərwi na təma fakuma abəra suloy dāda bay, ndəray ma sliye faya madərazləŋ ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakə na tsik aye, na tsik na, dedek ta məzele i Yesu Kəriste nakə mə neŋ aye.

¹¹ Na ge andza niye na, hərwi nakə na wudā kurom bay aye dāw? A'ay, Mbəlom a sər ha na wudā kurom.

¹² Wu nakə faya na giye na, na giye andza niye huya hərwi ada ndo i maslaŋ i Mbəlom neheye tə dāwa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye tāduta tsəved ka mäge zlapay ta məsler tay nakə tə gwad faya ta giye andza nəmay aye bay.

¹³ Ndo niye hay na, nəteye ndo i maslaŋ hay ta dedek eye bay. Nəteye faya ta vateye gər a ndo hay ta məsler tay niye, ta mbəda ha bo tay andza ndo i maslaŋ i Kəriste.

¹⁴ Wu niye na, mād gakum wadəŋ wadəŋ bay. Kwa Fakalaw bəbay a mbədawa ha bo andza gawla i Mbəlom nakə a dāv dzaydzay aye.

¹⁵ Tadə Fakalaw faya ma giye andza niye na, mād gakum wadəŋ wadəŋ bay. Ndo i məsler ŋgay hay ta mbəda ha bo hərwi ada tādndzakit bo ta ndo neheye faya ta tətikateye tsəved nakə dedek eye a ndo hay aye. Pat nakə mändzibəra ma ndəviye aye na, Mbəlom ma pərateye ka wu tay nakə tə ge aye.

Pol a zlapa tə dāretsətseh ŋgay neheye a sa aye

¹⁶ Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndəray mād dzala neŋ na, gər mavuwe bay. Tadə ka dzalum mə gər kurom gər a vuweŋ na, təmum andza niye hərwi ada neŋ nādsla faya mäge zlapay dərma andza nakə ka vəlawumatay tsəved a gər mavuwe hay aye.

¹⁷ Wu nakə na tsikiye na, na tsikiye andza nakə a say a Bəy Maduweŋ aye bay. Ah! nakə na giye zlapay aye na, ta dedek na tsikiye me andza gər mavuwe.

¹⁸ Na zəba faya na, ndo hay haladzay faya ta giye zlapay andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Neŋ dərma andza nəteye.

¹⁹ Ka gwadum nəkurom na, ka tsahum ba? Ka zalumatay a gər mavuwe hay ta mədzal gər kurom.

²⁰ Ka vəlumatay tsəved a ndo hay tādtera kurom ha andza beke hay, ta səpatiye fakuma abəra wu kurom hay ta bəbək, tādvakum gər, tād zəba fakuma andza wu kəriye ada tād fakum. Ka vəlumatay tsəved andza niye.

²¹ Ah! Neŋ na, horoy a geŋ haladzay. Neŋ bəle eye, na gakum andza niye təbey.

Anəke na tsikiye me andza gər mavuwe. Na giye zlapay tə wu nakə ndo siye hay faya ta giye ha zlapay aye dərma.

²² Tə gwad nəteye na, Hebrə hay. Neŋ dərma ndo

* 11:10 Zəba ma 2 Korinje hay 1.1.

i Hebrœ. Tə gwad nətaye Israyel hay. Neŋ dərmaŋ ndo i Israyel. Nətaye slala i Abraham. Neŋ dərmaŋ slala ŋgay.

²³ Nətaye ndo mäge mäsler i Yesu Kəriste. Neŋ na ze tay ha. Na tsikiye andza neŋ ndo i matərakahaŋ. Na ge mäsler tə mawura bo eye a ze i tay. Tə gəsawa ga a daŋgay madzəga haladzay, a ze i tay, ta ndaḅa ga madzəga haladzay, a ze i tay, na sər məməte madzəga haladzay, a ze i tay.

²⁴ Madzəga zləm Yahuda hay ta ndaḅa ga ta mandalaḅa, tə ndaḅawa ga na, kuro kuro mahkar gər eye tsid.[†]

²⁵ Madzəga mahkar, Roma hay ta kəd ga, sik nətə ta kal ga tə kwar hərwi məkəde gay. Madzəga mahkar kwalalaŋ i yam ka bətuk may ha a hud i yam. Sik nətə ta həpat kwa ta həvad, na həna mə hud i yam.

²⁶ Sik haladzay ahəl nakə faya na həhaliye na, na sa dəretsətseh hərwi mazaw nakə ma zliye ga aye, na sa dəretsətseh hərwi məkal hay ta zleŋ zay haladzay, na sa dəretsətseh hərwi ndo neheye nətaye Yahuda hay bay kwa tə həlay i Yahuda gwala ga hay, ta pəreŋ haladzay. Na sa dəretsətseh haladzay kwa ma wuzlahgəma, kwa mə kəsaf, kwa ka gər i bəlay. Ndo neheye tə gwaday a gər tay nətaye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ta geŋ dəretsətseh haladzay.

²⁷ Na ge mäsler haladzay ta gədaŋ ada na sa

dəretsətseh, madzəga haladzay na hutawa tsəved ka məndzehəre bay, madzəga haladzay na ndzawa ze mənde wu mənday ada ze məse yam, mətasl a gawəŋ ada na hutawa petekəd məpe ka bo bay.

²⁸ Dəretsətseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka wu mekeleŋ eye dəkdek. Ma mədzal gər na, na dzalawa ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste huya. Na dzalawa fataya pat pat.

²⁹ Tadə ndoweye kə ge bəle ka tsəved i Mbəlom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bəle na, neŋ. Tadə ndoweye kə dəd a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fəkiye ga ta ako.

³⁰ Tadə na giye zlapay na, na giye zlapay tə bəle ga.

³¹ Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste, mazembede nakə ndo hay ta zambadəye, t̄a zambaday. Neŋgeye a sər ha na raw me bay.

³² Ahəl niye ahəl nakə neŋ ma Damas aye na, bəy bagwar eye i gəma niye tə zalay Aretas. A pa bəy hərwi mələve wuzlahgəma. Bəy a pay ndo hay ka tsəved hərwi mägəse ga. Gəma niye na, malawara eye ta zled.

³³ Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə pa ga a kətəh, tə 6ar faya ləber. Tə zla ga ahaya abəra tə mavavar. Tə mbəzla ga

[†] 11:24 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

ahaya sərəhəhə abəra ma wu-
zlahgəma niye. Na təmaw
abəra mə həlay i bəy niye.‡

12

*Pol a sər ha gədanj i Yesu
Kəriste*

¹ Kutoŋ na giye zlapay
huya. Na sər ha ma giye
ŋgama kwa tsekweŋ bay
tebiye. Ane tuk na, anəke
na tsikiye ka wu nakə Yesu
Kəriste a bəzeŋ ha ma məsine
aye.

² Na sər ndoweye andaya
madzapa eye tə Yesu Kəriste.
Kə ndza ma giye məve kuro
gər eye faɖ, Mbəlom a zla
na a mbəlom ka təv ŋgay.
Agəna Mbəlom a bəzay ha ma
məsine, agəna ki ye tə slo i bo
ŋgay ta dedək, Mbəlom nəte
ŋgweŋ a sər.

³ Ayaw! Mbəlom kə zla na
ndo niye a mbəlom ka təv
ŋgay. Agəna məsine a gay,
agəna ki ye ta dedək, maa sər
na, Mbəlom.

⁴ Ahəl nakə neŋgeye mə
dəma aye na, kə tsəne wu
nakə ndo zezəŋ ma sliye
mətsike bay aye. Ta vəl faya
tsəved a ndo hay ka mətsike
bay.

⁵ Na giye zlapay na, ta ndo
niye, ane tuk na, ka wu neh-
eye tebiye a zəbeŋ dəre a neŋ
aye na, na giye zlapay tə bəle
ga dəkdək tsa.

⁶ Tadə a seŋ mäge zlapay
na, na tsikiye me andza gər
mavuwe bay, wu nakə na
tsikiye na, ma təriye dedək.
Ane tuk na, na giye zlapay
bay hərwi a seŋ bay nakə ndo

ta rəheŋeye ha gər hərwi wu
neheye na giye ha zlapay aye.
A seŋ tâ rəheŋ ha gər dūh na,
hərwi bazlam neheye ŋgwalak
eye hay tə tsəne abəra mə ba-
zlam ga aye ada tə ŋgatay a
mede ga.

⁷ Haḅe na, na giye zlapay
hərwi wu nakə Mbəlom a
bəzeŋ ha aye. Ane tuk na,
Mbəlom a vəleŋ nakə ma
wuriye fagaya mə bo aye
hərwi ada nā ge zlapay sa
bay. Mbəlom a geŋ wu niye
na, tə həlay i ndo i maslaŋ i
Fakalaw nakə a sləraw hərwi
məndeḅe ga hərwi ada nā ge
zlapay bay.

⁸ Madzəga mahkar na
dūwulay naha me a Bəy
Maduweŋ hərwi ada mā
zla fagaya abəra dəretsətseh
nakay.

⁹ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ
a gwedeŋ: «ŋgwalak ga na,
ɖa kar. Hərwi gədanj ga ma
zəbiye na, ahəl nakə nəkar
bəle aye.» Kə ge andza niye
na, dərev ga maŋgwasaya eye ha-
ladzay. Neŋ faya na ŋgalakiye
hərwi gədanj i Kəriste mandza
eye mə neŋ.

¹⁰ Hərwi niye dərev ga
maŋgwasaya eye hərwi nakə
neŋ bəle eye. Kwa tadə
faya ta tsedeŋeye, kwa tadə
faya ta pəreŋeye, kwa tadə
dəretsətseh siye hay faya ta
ndzeŋeye a gər, kwa tadə wu
hay ta zeŋ gədanj, na sər
ha faya na giye dəretsətseh
hərwi Kəriste ada dərev ga
maŋgwasaya eye hərwi ahəl
nakə neŋ bəle eye na, Kəriste
ma vəleŋeye gədanj ŋgay.

‡ 11:33 Zəba mə Məsler hay 9.23-25.

Pol a dzala ka ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ma Koriñte aye

11 Na tsik me andza gær mavuwe, ane tuk na, maa geñ kutoñ na, nakurom. Na zambaday a bo ga na, hærwi nakurom ka zambadum ga ha bay. Haþe mata zembede ga ha na, nakurom na gwaf bædaw? Neñ wuray kəriye, ane tuk na, ndo i maslañ kurom neheye ka gwadum næteye bagwar eye hay haladzay aye na, ta ze ga ha bay.

12 Nakurom ka særum ahæl nakæ neñ mæ gay kurom aye na, na ge mæsler ta mæzle ŋgatay mæ dæretsætseh ada Mbælom kə ge masuwayañ wal wal haladzay tæ hælai ga. Masuwayañ neheye a da ha na, neñ ndo i maslañ ŋgay ta dedek.

13 Na ge wu hay mæ gay i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu Kæriste siye hay ada na ge mæ gay kurom bay na, andaya daw? Wu andaya næte tsa nakæ na ge mæ gay kurom bay aye. Na tsætsah fakuma: «Ndayum ga ha wu mæday» bay. Kə ge na gakum lele bay na, pæsum ga ha!

14 Anæke na, mazlambar na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye naha na, na tæmiye ka vælumenj wu wal bay. Wu nakæ a señ aye na, dærev kurom bæna wu kurom hay bay. Andza i wawa hay ta bæba tay hay. Maa velatay wu a bæba hay na, wawa tay hay bay. Duh

maa velatay wu a wawa hay na, bæba tay hay.

15 Kwa tadæ na dziye ha wu ga tebiye, kwa tadæ na væliye ha mæsæfære ga peteh hærwi madzæne kurom na, a yeñ a gær haladzay. Ass! Ka wudum ga sa bay na, hærwi nakæ na wuda kurom ka zal aye daw?

16 Na gwaf ka særum ha na tsætsah fakuma vælumenj wu bay! Ane tuk na, ndo siye hay mæ walañ kurom tæ gwaf: «Pol neñgeye bæbærek eye, faya ma vakweye gær.»

17 Na vakum gær na, ma kækay? Na vakum gær na, ta ndo næte mæ walañ i ndo neheye na slær tay naha a gay kurom aye tsukudu, ma kækay?

18 Na tsætsah ka Titus mâ ye naha a gay kurom. Na slær naha malamar mekeleñ eye nakæ ka særum na aye tâ ye naha salamay.* Ti ye naha na, Titus kə vakum gær hærwi mæzle suloy kurom daw? Titus tæ neñ, næmay salamay mædzal gær may næte bædaw ada faya næmaa zæŋgaliye tsæved eye næte bædaw?

19 Wu nakæ næmaa watsa a dærewel nakay aye na, agæna ka dzalumeye na watsakum naha hærwi mæge me abæra ka bo may kame kurom. Næmaa tsik na, kame i Mbælom hærwi næmay ndo i Kæriste hay. Nakurom malamar may neheye næmaa wuda kurom haladzay aye, næmaa tsikakum wu neheye tebiye na, hærwi a samay madzæne

* 12:18 Pol kə tsik ka malamar niye tsij. Zæba 2 Koriñte hay 8.22.

kurom hərwi ada kâ gəlum ka tsəved i Mbəlom.

²⁰ Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi na dzala agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom aye, na ndzakumeye a gər nəkurom ka tsəved nakə lele bay aye. Mede kurom ma deyeŋeye a gər bay. Tadə kə ge andza niye na, mede ga ma deyakumeye a gər bay. Agəla na ndzakumeye a gər na, faya ka tərumeŋeye mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo sələk mə walaŋ kurom, faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ŋənumeye bo, faya ka tsikumeye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasumeye ha məzele i ndo siye hay, faya ka dəslumeye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheŋeye a ye ta tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye.

²¹ Agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom sa aye na, dərev ga ma ŋgwasiye kame i Mbəlom sa bay. Na dzədzar hərwi na ye naha na, agəna na ndzeŋeye a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walaŋ kurom ta gər ha mezeleme bay. Agəla nəteŋeye huya ta giye wu nakə lele bay aye, nəteŋeye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheŋeye lele bay aye tebiye. Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

¹ Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka ndo neheŋeye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Ta ŋəniye sariya i wu hay tebiye na, ndo məhəle mbal hay sulo kəgəbay mahkar tā ge andaya bəna sariya ma ŋəniye bay.*»

² Mede nakə na ye naha masulo aye na, bə na tsikatay a ndo neheŋeye faya ta giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərmak. Anəke na, na ye naha zuk bay. Na masakumeye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na gəriye ndəray kwa nəte bay tebiye.

³ Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste dəw na, na gwad a sakum məsəre ha bədaw? Ka ta sərumeŋeye ha! Neŋgeŋeye na bəle eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walaŋ kurom ta gədaŋ.

⁴ Ahəl nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye na, dedek neŋgeŋeye bəle eye. Ane tuk na, kə lətsew abəra ma mədahaŋ, neŋgeŋeye andaya ta gədaŋ i Mbəlom. Nəmay na, nəmay madzapa eye tə neŋgeŋeye. Nəmaa həniye ha gər hərwi mətəre bəle eye hay. Ane tuk na, aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha nəmay ta məsəfəre ta sifa ŋgay, nəmaa giye məsler ta gədaŋ i Mbəlom.

* **13:1** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 19.15; Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrəe 10.28.

⁵ Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka mändze kurom, nəkurom mandza eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ŋgway daw? Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, ka sərüm ha bədaw? Kə ge andza niye bay na, ka dəđumeye abəra ka tsəved.

⁶ Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərümeye ha ta dedək nəmay na, nəmaa dəđ abəra ka tsəved bay. Nəmay na, ndo i maslaŋ i Yesu hay ta dedək.

⁷ A samay ndo hay tã gwad famaya, nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa đuwulay naha me a Mbəlom hərwi ada kã gum mənese sa bay. Kwa tadə ndo hay tã gwad nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kã gum ŋgwalak.

⁸ Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha bazlam dedək eye bay. Nəmaa sliye faya məge na, wu nakə dedək eye dekdek.

⁹ Tadə nəkurom gədan eye ka tsəved i Mbəlom, kwa tadə nəmay bəle eye hay na, dərev may faya ma ŋgwasiye huya. Nəmaa đuwulay naha me a Mbəlom hərwi ada mã dzəna kurom ka mägəle ka tsəved ŋgay.

¹⁰ Hərwi niye na watsakum naha dərəwel nakay ka bo abəra anəke na, hərwi ada nã ye naha 6a ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye sa bay. Ta dedək Mbəlom kə vələŋ tsəved

ka matərakum hərwi ada nã nas kurom ha đuh bay, ane tuk na, hərwi ada nã dzəna kurom ka mägəle kame kame.

¹¹ Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kanaŋ! Pəlüm mägəle ka tsəved i Mbəlom, vəlüm gədan a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, ndzum ayaw ayaw mə walaŋ kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom, neŋgeye nakə a wudə ndo hay aye ada faya ma vələteye zay a ndo hay aye, ma gakumeye gər.

¹² Tsikum me a bo lele mə walaŋ kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kanaŋ ta tsikakum naha me.

¹³ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mã pa fakuma ŋgama. Mbəlom mã rahakum ha dərev kurom tə mawudə bo ŋgay. Məsəfəre Tsədanŋa eye mã dzapakum ha dərev kurom hay nəte nəte.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Galat hay aye Məfələkwe

Derewel i Pol nakə a watsatay naha a Galat hay aye na, a tsikatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta diye i tsakay i Turki nakə anəke aye. Pol a pa gay i mađuwule me a həlay mahəhele ŋgay masulo eye ta mahkar eye. Ma dəba ŋgay na, ndo mekelenj eye hay ti yaw tə labara wal abəra ka bəmalə i Pol.

Ma Galat na, slala i ndo hay wal wal: Yahuda neheye ta təra ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə siye i ndo neheye ti yaw abəra mə kule mekelenj eye mə dəma andza ma təv siye hay dərmak.

Pol faya ma gwadateye na, ka ta ndziye ta Mbəlom na, məndze yak mâ ge lele ada ŋgwalak eye. A tsik niye na, tə gər i bazlam hay wal wal mahkar.

Ka madədo 1 ta 2 na, a təkər wu nakə a ge bo ka gər ŋgay aye.

Ka madədo 3 ta 4, Pol a ge me abəra ka labara ŋgay ta mətsike wu nakə a tsik ma Dzam Guram eye aye.

Ka madədo 5 ta 6. Pol a da ha ma kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste, nəteye ta təmaw abəra ma beke i bazlam mapala eye.

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslaŋ i Yesu. Neŋ ndo i maslaŋ i ndo hay bay, maa slər ga ha na, ndo hay bay. Maa slər ga ha na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay ta Mbəlom Bəba kway nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye.

² Malamar siye hay tə neŋ kanaŋ tebiye nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye mahaya gər eye ka dala i Galat aye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

⁴ Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste kə vəl ha gər ŋgay, a mət na, hərwi ada Mbəlom mâ pəsakway ha mezeleme kway hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye tâ ge bəy ka gər kway sa bay. A ge na, andza nakə a say a Mbəlom Bəba kway mâ ge aye.

⁵ Zambadəkway a Mbəlom ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Labara ŋgwalak eye na, nəte ŋgweŋ

⁶ Wu nakə nəkurom faya ka gumeye na, a geŋ hərbaabəkka! Mbəlom kə zalakum hərwi kâ tərur ndo ŋgay hay ada kə gakum ŋgwalak kəriye tə həlay i Yesu Kəriste. Ane tuk na, nəkurom faya ka mbədumeye dəba ta bəse tsa, ka pumeye bəzay a labara mekelenj eye nakə

ka dzalum mə gər kurom
 ɲgwalak eye, ane tuk na,
 ɲgwalak eye bay.

⁷ Labara ɲgwalak eye na,
 nakə na tsikakum aye bəna,
 mekelej eye nakə a yaw
 abəra ka təv i Mbəlom sa
 aye na, andaya bay. Na
 tsikakum andza niye na,
 hərwi ndo hay andaya faya
 ta kwasakumeye ha mədza
 l gər, a satay mənese ha ada
 mambəda ha Labara ɲgwalak
 eye i Kəriste.

⁸ Tadə ndoweye a tsikakum
 labara mekelej eye wal
 abəra ka bəmalə nakə nəmaa
 tsikakum aye, kwa tadə
 nəmay, kwa tadə gawla i
 Mbəlom na, Mbəlom mâ
 vəlay mezeleme.

⁹ Ba nəmaa tsikakum
 tsiy, ada anəke na maseye
 mətsikakum naha sa. Tadə
 ndoweye kə tsikakum labara
 mekelej eye wal abəra ka
 bəmalə nakə ka tsənum
 aye na, Mbəlom mâ vəlay
 mezeleme.

¹⁰ Ka dzalum mə gər kurom
 na tsik andza niye na, hərwi
 ada ndo hay tâ dəslej ha gər
 daw? A'ay! Andza niye bay.
 A sej na, Mbəlom neŋgeye mâ
 dəslej ha gər. Ka dzalum mə
 gər kurom na, a sej neŋ nâ
 yatay a gər a ndo hay daw?
 A'ay! Tadə a sej nâ yatay a gər
 a ndo hay sa na, na sliye faya
 matəre ndo i məsler i Kəriste
 bay.

*Pol a da ha ma kəkay nakə a
 tərando i maslan i Yesu Kəriste
 aye*

¹¹ Malamar ga hay, sərüm
 ha na, Labara ɲgwalak eye
 nakə faya na dīye ha aye, a
 yaw abəra mə bazlam i ndo
 hay bay.

¹² Na tsəne abəra ka ndo
 hay bay, ada maa tətikej na,
 ndo hay wal bay sa tsa. Yesu
 Kəriste eye tə gər ɲgay a deŋ
 ha.*

¹³ Mede ga nakə ahəl niye
 aye na paway bəzay a kule
 i Yahuda ma kəkay na, ka
 tsənum. A həlay niye na, na
 gawatay dəretsətseh a məhay
 gər i ndo məpe mədza l gər hay
 ka Yesu ka zal naha haladzay.
 Na pəlawə tsəved ka mədze
 tay ha.

¹⁴ Mə walaŋ i ndo neheye
 məve may nəte aye na, na ze
 tay ha siye i ndo may hay
 tə məpay bəzay a kule may
 Yahuda hay. Na vəlaway ha
 bo ga peteh a kule i bəba tətə
 may hay.

¹⁵ Ane tuk na, Mbəlom kə
 zla ga. A zla ga na, kwa ahəl
 nakə ta wa ga zuk bay aye.
 Kə geŋ ɲgwalak ɲgay, a zelej
 hərwi ada nâ ge məsler ɲgay a
 həlay nakə a yay a gər aye.

¹⁶ A bəzeŋ ha wawa ɲgay
 mə neŋ hərwi ada nâ da ha
 Labara ɲgwalak eye nakə a
 tsik ka neŋgeye a ndo neheye
 nəteye Yahuda hay bay aye.
 Ahəl nakə a bəzeŋ ha aye na,
 nəmaa ge faya mahəmba ta
 ndəray bay.

¹⁷ Na ye a Zerozelem mata
 tsike me ta ndo neheye
 nəteye tə lehej matəre ndo
 i maslan i Yesu hay aye na,
 na ye ka təv tay bay. Na ye

* 1:12 Zəba mə Məsler hay 9.3-6.

dūh kwayaŋŋa, na ye ka dala i Arabi. Ma dāba aye, na maw na ye a Damas.

¹⁸ Māve mahkar a ye abāra mā dāma na, na ye a Zerozelem hārwi ada nā ŋgatay a Piyer. Nāmaa ndza ta neŋgeye na, mähāne kuro gār eye zlam tsa.†

¹⁹ Na ŋgatay na, a Yakuba malamar i Bøy Maduweŋ kway Yesu Kāriste bāna, na ŋgatay a ndo i maslaŋ i Yesu mekeleŋ eye bay.

²⁰ Mbəlom a sār wu nakə na tsik aye na, dedək, na raw me bay.

²¹ Ma dāba eye na ye ka dala i Siri ada a Silisi.

²² Ahəl niye na, mähay gār i ndo māpe mädzal gār hay ka Yesu Kāriste neheye ka dala i Yahuda aye na, tə sār ga ha zuk bay.

²³ Tə tsənawa wu neheye siye i ndo hay tə tsikawa fagaya, tə gwadāwa: «Ndo nakə ahəl niye a gawa kway dāretsətseh aye na, ka mbəda. Duh anəke faya ma diye ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay tuk. Ahəl niye na, a pəlawā tsəved ka mädze ha ndo neheye tə dzala ha ka Yesu aye.»

²⁴ Ta zambadāy a Mbəlom hārwi ga.

2

Ta təma Pol ma Zerozelem

¹ Ma dāba i māve kuro gār eye fad na, neŋ ta Barnabas, nāmaa ye a Zerozelem sa. Na zla na Titus ka həlay dərma.

² Na mbəda gār a dāma na, hārwi Mbəlom ka bəzeŋ ha, a

gwedeŋ «do». Na ndisl naha a dāma na, nāmaa haya gār ta bagwar i ndo māpe mädzal gār hay ka Yesu əzad abāra ka ndo hay mahəmeye. Na datay ha Labara Ŋgwalak eye nakə faya na datay ha a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye. Agəna ta dzaliye na, məsler ga nakə ahəl niye ta məsler ga nakə faya na giye a təra kəriye.

³ Titus nakə nāmaa ye sala-may aye na, neŋgeye ndo i Gərek, ane tuk na, ta gay kutoŋ ka mädəse bo hārwi māpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ta gay bay.

⁴ Ane tuk na, ndo i maraw me hay tə yaw a walaŋ may ta bəbək tay, a satay mā dəs bo. Tə fələkwwaw ta məkəl hārwi mazəbe ka tsəved kway nakə ka ləvakwa gār kway hārwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kāriste aye. A satay na, kâ tərakwa beke i bazlam i Musa mapala eye sa.

⁵ Ane tuk na, nāmaa vələtay tsəved kwa tsekweŋ bay tebiye. A samay na, Labara Ŋgwalak eye mā ye kame huya ta dedək nakə ada ka tsənumeye dərma aye.

⁶ Ndo neheye tə gwad nətəye bagwar eye hay aye, kwa tadə nətəye bagwar eye hay, kwa tadə nətəye bagwar eye hay bay, mändəre ga meytey. Ka däre i Mbəlom ndo hay na, tə ləva nətə. Ahəl nakə faya na tsikiye wu nakə na dāwa ha a ndo hay aye na, ndo neheye bagwar eye ta

† 1:18 Sefas na, məzele i Piyer ndo i maslaŋ i Yesu Kāriste.

səkeheŋ ha faya wuray ka bazlam ga nakə na dawa ha aye bay.

⁷ Azlakwa bay tə sər ha dūh na, Mbəlom kə vələŋ Labara Ngwalak eye, a gwedeŋ do ta dātay ha a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye andza nakə a tsikay ahəl niye a Piyer, a gwadāy do ta dātay ha a Yahuda hay aye.

⁸ Tə sər ha Mbəlom nakə a vələy gədaŋ a Piyer ada a təra ha ndo i maslaŋ i Yahuda hay aye na, neŋgeye Mbəlom nakə a vələŋ gədaŋ ada a slər ga ha ka təv i ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye na, huya neŋgeye.

⁹ Yakuba ta Piyer ta Yuhana na, ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tə sər ha nətəye ndo məndzatay kame, tə sər ha ta dedek Mbəlom kə vələŋ məsler nakay a həlay. Hərwi niye tə gəseŋ həlay a neŋ ada a Barnabas. Andza məgwede nəmay tebiye bazlam may nətə. Andza niye nakə nəmay tebiye bazlam may a ye ka bo ta nətəye aye. Nəmay nəmaa diye ka təv i ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye ada nətəye na, ta giye məsler mə walaŋ i Yahuda hay.

¹⁰ Wu nakə ta tsətsah famaya nəmaa giye na, nətə tsa. Wu niye na, na vəl ha bo ga ka mäge dərmał. Tə gwadāmay nəmaā dzəna ndo i mətawak neheye mə walaŋ i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ma Zerozelem aye.

Pol a may ha maŋgok a Piyer ma Anŋtiyos

¹¹ Ma dəba eye na, Piyer a yaw a Anŋtiyos, na gay me kame i ndo hay hərwi a ge wu nakə lele bay aye.

¹² Kurre na, neŋgeye ta ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye nətəye Yahuda hay bay aye tə ndayawa wu mənday ka təv manətə eye. Aza ma dəba eye na, Yakuba a slərāw ndo hay a təv may. Ahəl nakə tə ndislew, Piyer a ŋgatatay na, a dazlay madayaw abəra mə walaŋ tay, kə nda wu mənday ta nətəye sa bay. A dzədzar ta ndo neheye tə gwad ndo hay tebiye tā dəs bo aye.

¹³ Siye i Yahuda neheye tə pa mədzał gər ka Yesu andza Piyer aye dərmał. Kwa bo i Barnabas eye tə gər ŋgay a ge andza niye dərmał. Tə ge ta məvatay gər.

¹⁴ Na zəba faya na, tə pay bəzay a dedek i tsəved i Labara Ngwalak eye bay na, na tsikay a Piyer kame tay tebiye, na gwadāy: «Nəkar ndo i Yahuda, ane tuk na, məndze yak nakə ka ndza kanaŋ aye na, andza ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye. Ka ndza andza nəkar Yahuda hay bay. Kə ge andza niye na, a saka ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye tā ndza andza nətəye Yahuda hay na, hərwi mey?»

Ka təmakweye na, ta məpe mədzał gər kway ka Yesu Kərīste

¹⁵ Nəkway na, tə wa kway Yahuda hay bəna nəkway ndo i slala i siye i ndo neheye tə sər

bazlam i Mbəlom mapala eye bay aye bay.

¹⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka sarakwa ha ndəray ma sliye matəre tsədanŋa kame i Mbəlom bay, say ndo nakə kə pa mədzał gər ŋgay ka Yesu Kəriste aye. Bəna ndo nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ma təriye tsədanŋa bay. Nəkway bəbay ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste nakə ada Mbəlom a təma kway andza ndo neheye nəteye ŋgwalak eye kame ŋgay aye. Bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay. Ndəray ma sliye faya matəre ŋgwalak eye kame i Mbəlom hərwi nakə faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay.*

¹⁷ Andza niye, nəmay Yahuda hay a samay matəre ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə nəmaa pa mədzał gər may ka Yesu Kəriste aye. Kə ge nəmay andza niye na, nəmaa təra andza ndo neheye ka zalakway ndo i mezeleme hay hərwi faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay aye. Niye na, andza məgwədə Kəriste faya ma diye may ha a mezeleme daw? Kwa tsekweŋ andza niye duh bay!

¹⁸ Maga eye na, andza

nakay duh: Tadə ndoweye kə gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye hərwi nakə ma təriye ha ŋgwalak eye bay aye, ada ma dəba eye a mbəda gər məpay bəzay sa, a zəba faya andza wu nakə ŋgwalak eye sa. Niye a ge na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye.

¹⁹ Neŋ na mət na, hərwi bazlam i Musa mapala eye. Neŋ kame ŋgay na, andza ndo nakə maməta eye aye. A ge bo andza niye na, hərwi ada nā ge andaya ta sifa kame i Mbəlom. Ahəl nakə ta dar na Kəriste ka mayako mازلmbada eye na, neŋ madzapa eye tə neŋgeye, nəmaa mət ka bo salamay.†

²⁰ Neŋ na, sifa nakə anəke na ndziye ha aye na, i ga bay, mandza eye mə neŋ na, Kəriste. Məndze ga nakə na ndziye ka məndzibəra anəke aye na, na ndziye hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye Wawa i Mbəlom nakə a wudə ga aye ada a vəl ha gər ŋgay hərwi ga aye.

²¹ Neŋ na, dāda na kərahiye ŋgwalak i Mbəlom nakə a geŋ aye ta məme a bazlam i Musa mapala eye bay. Tadə ta dedək ndoweye ma təriye tsədanŋa kame i Mbəlom hərwi faya ma pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, niye na, Kəriste a mət kəriye, kə ge ŋgama bay. Duh

* **2:16** Dəmes hay 143.2; Roma hay 3.20, 23. † **2:19** Ahəl niye hərwi madayay a gar a Mbəlom ada matəre ŋgwalak eye kame ŋgay na, Pol a paway bəzay a bazlam i Musa mapala eye. A pa mədzał gər ka Yesu Kəriste na, a zəba faya bazlam i Musa mapala eye ma təriye ha ndo ŋgwalak eye bay. Hərwi niye a gər ha məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye.

andza niye bay!

3

Bazlam i Musa mapala eye ta mape mædzal gær ka Yesu

¹ Nækurom Galat hay, maa zla fakuma abæra metsehe na, mey? Maa ndzæk kurom way? Na ðakum ha parakka lele hærwi ada kâ tsænum ma kækay nakæ Yesu Kæriste a mæt ka mayako mazlæmbada eye.

² Na tsætsahiye fakuma wu næte. Mæsæfære Tsæðanña eye nakæ Mbælom a vælakum aye na, a vælakum na, hærwi nakæ faya ka pumay bæzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye ðaw? A'ay, Mbælom a vælakum Mæsæfære Tsæðanña eye na, hærwi nakæ ka tsænum Labara Nğwalak eye ada ka dzalum ha faya aye, na gwad ba?

³ Metsehe andaya fakuma bay na, hærwi mey? Ka dazlumay ahæl niye na, ta gæðan i Mæsæfære Tsæðanña eye. Anæke a sakum mandæv ha ta gæðan kurom eye na, ma kækay?

⁴ Wu neheye tebiye a ndzakum a gær aye ka dzalum na, kærkiye tsa ðaw? Ta dedek ma tærkiye kærkiye tsa bay.

⁵ Mbælom a vælakum Mæsæfære nğay ada a ge masuwayan hay mæ walan kurom na, hærwi nakæ ka pumay bæzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye ðaw? A'ay, a ge na, hærwi nakæ ka pumay zlæm a Labara Nğwalak eye ada ka pum

mædzal gær kurom ka Kæriste aye.

⁶ Wu nakæ bazlam i Mbælom a tsik ka Abraham aye na, mæmum ahaya a gær, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbælom, hærwi niye Mbælom a tæra ha ndo i dedek kame nğay.* »

⁷ Niye na, andza mægwede, wawa i Abraham dedek eye hay na, ndo neheye tæ dzala ha ka Mbælom aye.

⁸ Tæ watsa kurre mæ Derewel i Mbælom, a gwad: «Mbælom ma tæmiye ndo neheye næteye Yahuda hay bay aye, ma piye tay ha næteye nğwalak eye hay kame nğay. Niye na, hærwi ta dzala ha ka nenğeye.» Abraham a tsæne Labara Nğwalak eye nakay na, kurre. Mbælom a gwad: «Na piye nğama ka ndo i mændzibæra hay tebiye hærwi yak.†»

⁹ Andza nakæ ahæl niye Mbælom a pa nğama ka Abraham hærwi nakæ a dzala ha ka Mbælom aye na, Mbælom ma piye nğama ka ndo neheye tebiye tæ dzala ha ka nenğeye andza niye dærmak.

¹⁰ Ndo neheye tæ dzala, tæ gwad ta tærkiye nğwalak eye hay kame i Mbælom ta mæge wu nakæ bazlam i Musa mapala eye a tsik aye na, Mbælom ma vælateye mezeleme. Andza niye, tæ watsa a Derewel i Mbælom na, a gwad: «Ndoweke kæ pay bæzay a wu neheye mawatsa eye mæ Derewel i Musa aye pat pat bay na, Mbælom ma

* 3:6 Madazlay i wu hay 15.6. † 3:8 Madazlay i wu hay 12.3. ‡ 3:10 Bazlam mapala eye masulo eye 27.26.

vəleye mezeleme.‡»

11 Ka sarakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma sliye matəre ha ndo ɲgwalak eye kame i Mbəlom bay. Ka sarakwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ɲgwalak eye ka dəre ɲgay, ada ma hutiyə sifa.Š»

12 Ane tuk na, məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, wal ta məpe mədzal gər ka Mbəlom. Duh andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiyə sifa dedek eye tə neŋgeye.* »

13 Andza niye Mbəlom a vəlakway mezeleme na, hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye peteh bay aye. Ane tuk na, Kəriste a yaw, a zla təv məndze kway hərwi ada Mbəlom mâ vəlay mezeleme a neŋgeye a bəram kway. A ge andza niye na, a səkəma kway ahaya hərwi ada Mbəlom mâ vəlakway mezeleme sa bay. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə ta dar na ka mayako aye na, Mbəlom kə vəlay mezeleme.†»

14 Yesu Kəriste a ge andza niye na, hərwi ɲgama nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwadəy «na ta vəlakeye» na, ndo neheye

nəteye Yahuda hay bay aye ta hutiyə tə həlay i Yesu Kəriste dərmak. A ge andza niye na, hərwi ada nəkway kâ hutakwa Məsəfəre nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlakweye hərwi nakə ka pakwa mədzal gər kway ka neŋgeye aye.

Bazlam i Musa mapala eye ma nasiye ha wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye bay

15 Malamar ga hay, na dəkumeye ha wu nakay tə wu neheye ka ɲgatawakway pat pat aye. Tadə ndo hay sulo tə ndza ka təv manəte eye, tə ma ha ka bo bazlam ada tə bər dzam mə walaŋ tay na, ndo andaya ma sliye faya məpəla tay ha dəw? Ndəray ma sliye faya masəkah ha faya wuray bay dərmak.

16 Dzam nakə Mbəlom a bər aye dərmak andza niye. Mbəlom a tsik kurre, a gwad ma vəliye wu neheye na, a Abraham. Kə tsik, a gwad ma vəliye a hulfe ɲgay dərmak. Ta watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom ma vəliye wu neheye a Abraham ada a hulfe ɲgay hay na, andza niye bay. Tə tsik bazlam niye na, ka hulfe nəte tsa. Hulfe niye na, Kəriste.‡

17 Wu nakə a seŋ mətsike aye na, anaŋ: Mbəlom a bər dzam ta Abraham kurre. Ma dəba i məve temerre fad tə kuro kuro mahkar na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Musa. Andza niye, bazlam i Musa mapala

Š 3:11 Habakuk 2.4. * 3:12 Levitik 18.5; Roma hay 10.5. † 3:13 Bazlam mapala eye masulo eye 21.23. ‡ 3:16 Madazlay i wu hay 12.7.

eye ma sliye mæpæle ha dzam nakə Mbəlom a ɓar ta Abraham kurre aye bay, wu nakə a tsik, a gwad ma vəliye na, ma sliye faya mənese ha bay.

¹⁸ Tadə Mbəlom ma vəliye wu a ndo hay hərwi nakə faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, andza mægweđe ma vəliye hərwi kə gwad ma vəliye sa bay. Ane tuk na, Mbəlom a pa ɲgama ka Abraham na, hərwi nakə a tsikay kurre a gwaday ma ta giye andza niye aye.

Mbəlom a vəlakway bazlam mapala eye na, hərwi mey

¹⁹ Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Yahuda hay na, hərwi mey? Mbəlom a vəlamay na, hərwi ada kâ sarakwa ha wu neheye lele bay kame ɲgay aye. A vəl na, ka tæmad eye hus ahəl nakə hulfe i Abraham ki yaw aye, ndo nakə Mbəlom a gwad ma ta vəleye wu niye aye. Ma dəba eye na, gədan i bazlam mapala eye andaya sa bay. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a gwala ɲgay hay na, hərwi ada tâ yaw, tâ day ha a Musa ada Musa mâ datay ha a Yahuda hay. §

²⁰ Ndo mæma ha bazlam nengeye na, mæ walaɲ i bəruk hay sulo huya, ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a gwaday a Abraham na

ta vəlakeye wu aye na, a ge nengeye mahəngeye bəna ndəray andaya mæ walaɲ tay bay.*

²¹ Andza mægweđe na, wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, a say a bazlam mapala eye bədaw? A'ay, andza niye bay. Tadə kə ge bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəl aye ma vəliye sifa a ndo hay na, haɓe ma sliye mæge tay ha ndo hay ɲgwalak eye hay kame i Mbəlom, ane tuk na, bazlam mapala eye andaya andza niye bay.

²² Azlakwa duh tə watsa mæ Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Ndo i mændzibəra hay tebiye nətəye mæ həlay i mezeleme. A ge andza niye na, hərwi ada Mbəlom mâ vəl wu nakə a gwad ma vəlateye a ndo neheye tə pa mædzal gər tay ka Yesu Kəriste aye. A vəlatay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tsa.

²³ Ahəl niye na, tsəved andaya hərwi ada ndo hay tâ dzala ha ka Yesu zuk bay, bazlam i Musa mapala eye a ləva kway. Bazlam i Musa mapala eye a ləva kway hus a həlay nakə Mbəlom a dəkway ka tsəved i mædzal ha ka Kəriste aye.

²⁴ Andza niye, bazlam i Musa mapala eye a təra andza ndo matsəpe kway hus a həlay nakə Kəriste ma deyeweye aye. Bazlam mapala eye a təra ahəl

§ 3:19 Ka kule i Yahuda hay na, Mbəlom a day ha bazlam ɲgay mapala eye a Musa tə həlay i gawla ɲgay hay. Musa nengeye ndo mæme ha mæ walaɲ i gawla i Mbəlom hay ta Yahuda hay. * 3:20 Zəba mæ Bazlam mapala eye masulo eye 6.4.

niye na, andza niye, hārwi ada Kāriste ki yaw na, ka tārakweye ṅgwalak eye hay kame i Mbəlom. Niye na, hārwi ka dzalakwa ha ka neṅgeye.

²⁵ Anəke na, Mbəlom ka həndəkakway tsəved i mədza ha ka Kāriste, bazlam i Musa mapala eye ma tsəpiye kway sa bay.

²⁶ Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kāriste, nəkurom tebiye wawa i Mbəlom hay hārwi ka dzalum ha ka neṅgeye.

²⁷ Neheye tebiye tə dzapa tə Kāriste mə madzəhuḅe tay ha nakə ta dzəhuḅ tay ha aye na, ta mbəda, məndze tay a ndzəkit bo i Kāriste.

²⁸ Tadə agəna nəkar Yahuda, kəgəbay nəkar Yahuda bay na, ma giye wuray bay. Tadə nəkar beke, kəgəbay beke bay na, ma giye wuray bay. Kwa tadə nəkar hasləka eye, kwa tadə nəkar ṅgwas eye, ma giye wuray bay. Nəkurom tebiye nətə hārwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kāriste.

²⁹ Kə ge nəkurom madzapa eye tə Kāriste na, andza məgwede nəkurom dərma ma hulfe i Abraham. Ka ta hutumeye wu neheye tebiye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwaf ma vəleye a Abraham ada a hulfe ṅgay hay aye.

4

¹ Wu nakə a seṅ mətsikakum aye na, anaṅ: Maga eye na, andza wawa nakə ma ndiye gay i bəba ṅgay aye. Ahəl nakə neṅgeye wawa eye mba kwa

tadə wu i bəba ṅgay tebiye i ṅgay bəbay na, neṅgeye andza beke.

² Ahəl nakə neṅgeye wawa eye mba aye na, ndo hay ta geye gər, ta geye gər a wu ṅgay hay dərma hus a məpesle həlay i bəba ṅgay nakə ma ndisliye a dəma aye.

³ I kway andza niye dərma. Ahəl nakə nəkway andza wawa hay mba aye na, nəkway beke i məsəfəre neheye ṅgwalak eye bay neheye faya ta ləviye məndzibəra aye.

⁴ Ane tuk na, ahəl nakə məpesle i həlay i Mbəlom a ndisl a dəma aye na, a sləraw wawa ṅgay. ṅgwas a wa na. A pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele,

⁵ hārwi ada mā təma tay ha ndo neheye nətəye beke i bazlam i Musa mapala eye ada kə tərakwa wawa i Mbəlom hay.

⁶ Wu nakə ka sərakweye ha ta dedək nəkway wawa ṅgay hay aye na, anaṅ: Mbəlom a sləraw Məsəfəre i wawa ṅgay a dərəv kway. Məsəfəre niye faya ma zəleye a Mbəlom mə dərəv kway, «*Abba, Bəba ga.*»

⁷ Andza niye, nəkurom beke i fakalaw hay sa bay, nəkurom wawa i Mbəlom hay dūh. Sa tsa na, ka hutumeye wu neheye ma vəlateye a wawa ṅgay hay aye dərma hārwi nəkurom wawa ṅgay hay.

A say a Pol na, Galat hay tə ma ka tsəved ṅgwalak eye

⁸ Ahəl niye Mbəlom neṅgeye way ta dəkum ha zuk

bay na, nakurom beke i wu hay wal wal ada wu niye hay na, Mbəlom nakə dedək aye bay.

⁹ Anəke na, ka sərūm Mbəlom, a seŋ mægweđe dūh na, Mbəlom a sər kurom. Ass! Ka mbədumeye gər məpay bəzay a wu neheye kəriye gədaŋ andaya mə dəma bay aye sa na, ma kəkay? A sakum matəre beke i wu neheye sa na, hərwi mey?

¹⁰ Ka pum mədzał gər kurom na, ka məhəne hay, ka kiye hay, məve hay, neheye tebiye həlay eye kə sla a dəma na, ka gawum magurlom.

¹¹ Məndze kurom na, a dzədzar ga ha. Agəna məsler ga nakə na ge mə walaŋ kurom aye na, a təra kəriye.

¹² Malamar ga hay, neŋ na təra andza nakurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ faya na gakumeye amboh, tərūm andza neŋ. Ka gumeŋ mənese kwa tsekweŋ bay.

¹³ Nakurom ka sərūm ha makurre eye bo a geŋ nakə na ndza mə walaŋ kurom hərwi mədəkum ha Labara Ngwalak eye aye.

¹⁴ Dəvats ga kə sakum dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka zəbum fagaya andza wu kəriye wal bay, ka həharum ga bay. Duh ka təmum ga lele andza neŋ na, gawla i Mbəlom, ada ka təmum ga sa na, andza neŋ na, Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay.

¹⁵ A həlay niye na, dərev kurom kə ŋgwas haladzay.

Ada dərev kurom a ŋgwas anəke sa bay na, hərwi mey? Ahəl niye neŋ tə gər ga na sər ha tadə tsəved andaya məŋgwede na dəre kurom na, atay na, ka ŋgwadum ka vəlumeŋ.

¹⁶ Anəke ka zlum ga andza ndo mənə dəre kurom na, hərwi nakə na tsikakum dedək aye daw?

¹⁷ Ndo neheye tə tsik me ada ta mbədə ha Labara Ngwalak eye na, tə ge məsler ta tsəbtsəb eye mə walaŋ kurom. Ane tuk na, wu nakə tə dzala faya mäge aye na, lele bay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada kə gərūm ga ha ada kə gum tsəbtsəb ka məpatay bəzay a nəteye.

¹⁸ Lele haladzay nakə ndo hay ta giye tsəbtsəb hərwi ndo siye hay aye. Tadə ta giye andza niye huya na, lele. Tadə nəkway dziye kəgəbay neŋ dəreŋ tə nakurom na, a seŋ ndzum tə neŋ huya.

¹⁹ Nakurom na, wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. Neŋ andza ŋgwas nakə faya ma wiye wawa aye. Faya na siye dəretsətseh ada ma wuriye fagaya andza niye hus ka təv nakə mədzał gər kurom ka təra andza i Kəriste aye.

²⁰ A seŋ tə dərev ga peteh mede naha ka təv kurom anəke hərwi ada nā sər mətsikakum wu neheye. Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi kurom.

Agar ta Sara

²¹ A nakurom neheye a sakum məpay bəzay a bazlam

i Musa mapala eye, tsikumen; Ka tsənum wu nakə Derewel i Musa a tsik aye təbədew.

22 Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Abraham na, wawa ŋgay hay sulo. Neŋged na, beke a wa, wawa neŋged ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa. Ŋgwas nakə beke eye aye na, tə zalay Agar. Ŋgwas nakə beke eye bay aye na, tə zalay Sara.*

23 Wawa i beke na, tə wa ta mədzał gər i slo i bo tay, ane tuk na, wawa i ŋgwas nakə beke eye bay aye a wa na, hərwi wu nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre, a gwaday na vəlakeye aye.†

24 Bazlam nakay na, a say mədəkway ha wu andaya. Ŋgwas neheye sulo aye na, a ndzəkit ha bo ta dzam neheye Mbəlom a ɓar aye. Agar, ŋgwas beke eye na, a ndzəkit bo ta dzam nakə Mbəlom a ɓar tə Musa mə mahəmba i Sinay aye. Wawa neheye ta wiye tay ma dzam niye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.

25 Agar na, neŋgeye andza mahəmba i Sinay nakə ka dala i Arabi aye. Neŋgeye na, andza gəma i Zerozelem nakə anəke aye dərmał hərwi gəma niye ta ndo neheye tebiye nəteye mə dəma aye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.‡

26 Ane tuk na, Zerozelem nakə mə mbəlom aye na, neŋgeye andza ŋgwas nakə

beke eye bay aye. Maa təra andza may kway na, neŋgeye.

27 Maga eye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar ŋgwas dəlay eye,
ka wa wawa nəte bay aye,
dərev yak mâ ŋgwas,

nəkar nakə dərətsətseh
i məwe wawa kə
złakazay nəte bay aye,
wuda ta məŋgwese eye,

hərwi ŋgwas nakə zal ŋgay a
gər ha aye na,
ma ta hutiyə wawa hay
haladzay
abəra ka ŋgwas nakə
mandza eye tə zal ŋgay
aye.»

28 Malamar ga hay, nəkurom na, wawa dedek eye hay andza i Mbəlom nakə a tsik kurre aye. Neŋgeye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday nakə Sara ma ta wiye Izak aye.§

29 A həlay niye na, wawa nakə tə wa ta mədzał gər i slo i bo aye na, a saway dərətsətseh a wawa nakə tə wa ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. A həlay nakay anəke eye na, huya andza niye dərmał.

30 Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad kəkay? «Həhar na ŋgwas nakə beke eye ta wawa ŋgay hərwi wawa i beke ma ndiye wu i bəba ŋgay bay. Mata nde na,

* 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 16.15; 21.2. † 4:23 Zəba mə Madazlay i wu hay 17.16. ‡ 4:25 Kanaŋ Zerozelem na, andza məpay bəzay a kule i Yahuda hay.

§ 4:28 Ezay 54.1. * 4:30 Zəba mə Madazlay i wu hay 21.10.

wawa i ɲgwas nakə beke eye bay aye.* »

³¹ Malamar ga hay, nəkway na, wawa i beke bay, nəkway wawa i ɲgwas nakə beke eye bay aye.

5

Kâ tərūm beke i bazlam i Musa mapala eye bay

¹ Kəriste kə təma kway ahaya abəra mə bazlam i Musa mapala eye hərwi ada kâ tərakwa beke i wuray sa bay. Ndzum ɓəɲɓəɲ, kâ vəlūmay tsəved a ndəray tâ təra kurom ha beke i wuray bay.

² Neɲ Pol, faya na tsikakumeye: Tadə a sakum ndo hay tâ dəs kurom na, niye na, andza mægweɗe wu nakə Kəriste a ge hərwi kurom aye ma giye ɲgama bay.

³ Neɲ faya na masakumeye ha sa, tadə ndoweye kə dəs bo na, kutoɲ mâ pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye tebiye.

⁴ Nəkurom ndo neheye ka dzalum mə gər kurom ka tərūmeye ɲgwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə faya ka pumeye bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ka ɲgənum, ka zum a bo tə Kəriste dərəɲ. Ka hutumeye ɲgwalak i Mbəlom sa bay.

⁵ Nəmay na, nəmaa pa faya mədzal gər may, Mbəlom ma ta təriye may ha ɲgwalak eye hay hərwi nəmaa vəl ha dərev may a Kəriste. Nakay na, wu nakə faya nəmaa həbiye

ta gədaɲ i Məsəfəre Tsədaɲɲa aye.

⁶ Tadə ndoweye madzapa eye tə Yesu Kəriste, tadə agəna neɲgeye madəsa bo eye, agəna madəsa bo eye bay na, ma giye wuray bay. Wu bagwar eye na, nakə ka dzalakweye ka neɲgeye aye. Məpe mədzal gər kway ka neɲgeye ma vəlakweye gədaɲ mawuɗe siye i ndo hay.

⁷ Ahəl niye na, ka yawum kame kame ta mäge wu nakə lele aye. Maa gakum me ka mäge wu neheye dedek aye na, way?

⁸ Ndo nakə a səpat kurom, a say gum andza niye na, Mbəlom nakə a zalakum kâ tərūm ndo ɲgay hay aye bay.

⁹ Ndo hay tə gwadawa na: «Ka kuts gəɗe ka wu tsekweɲ na, ma kwasiye ha wu niye tebiye.* »

¹⁰ Hərwi nəkway na, madzapa eye ta Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste. Neɲ na sər ta dedek ka təmumeye andza i ga, ka dzalumeye andza neɲ. Na sər ha ndo faya ma zlakumeye naha mawesewes aye na, kwa way Mbəlom ma gəsiye na a sariya.

¹¹ Malamar ga hay, neɲ na, tadə na dawa ha bazlam i Mbəlom huya, ada na gwadawatay a ndo hay dəsūm bo na, Yahuda hay ta geɲeye dəretsətseh bay. Ada bazlam nakə na tsikiye ka madere i Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləlmbada eye

* 5:9 Wu nakə tə zalay gəɗe kanan aye, mandzək it bo i ndo neheye ta səpat tay ha Galat hay aye.

aye na, ma ndalateye bay. Ane tuk na, na tsikawa andza niye bay.

¹² Ndo neheye faya ta kwasakumeye ha gər aye na, a seŋ na, tâ ye tâ t̄ara andza vo'ar neheye mah̄ela kud̄es aye.

¹³ Malamar ga hay, n̄akurom na, Mb̄alom a zalakum h̄arwi ada k̄a t̄amumaw ab̄era ma beke i bazlam i Musa mapala eye. Ka l̄avumeye gər kurom andza niye, k̄a gwad̄umay a gər kurom ka gumeye wu nak̄a a say a bor i bo kurom aye bay. Duh na, dz̄anum bo n̄ate n̄ate t̄a mawud̄e bo.

¹⁴ Wu nak̄a bagwar eye m̄a bazlam i Musa mapala eye na, andza nakay: «Wud̄a ndo i m̄aged̄ yak d̄armak andza ka wud̄a na gər yak.†»

¹⁵ Tad̄a d̄uh faya ka gumeye andza wu i pesl hay, ka dz̄umeye bo ada ka gumeye mb̄alak a bo na, gum metsehe b̄ona, ka nasumeye ha bo n̄ate n̄ate kurom eye.

M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye t̄a d̄arev i ndo zez̄eŋ

¹⁶ Wu nak̄a a seŋ m̄atsikakum aye na, an̄aŋ: V̄alumay ts̄aved̄ a M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye m̄a d̄akum ha ts̄aved̄. Tad̄a ka gum andza niye na, ka pumay b̄azay a ts̄aved̄ neheye lele bay bo kurom a wud̄a aye sa bay.

¹⁷ M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye a wud̄a wu neheye lele bay a say a bo i ndo m̄age aye bay, ada bo i ndo nak̄a a kula ha gər ka M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye.

N̄ateye neheye sulo aye faya ta giye v̄eram. H̄arwi niye ka slumeye m̄age wu nak̄a a sakum m̄age aye bay.

¹⁸ Ane tuk na, tad̄a M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye faya ma d̄akumeye ha ts̄aved̄ na, bazlam i Musa mapala eye a l̄ava kurom sa bay.

¹⁹ Ka s̄arakwa wu neheye a say a bor i bo kway aye. A say m̄age na, wu neheye an̄aŋ aye: M̄age madama, m̄age wu nak̄a lele bay aye ada m̄age wu nak̄a a ge horoy aye.

²⁰ Ta tawal kule, t̄a ge madan̄, ndo hay t̄a nay d̄are bo n̄ate n̄ate m̄a walan̄ tay, faya ta t̄ariye a bo, ta s̄al̄ak, wu a ndalatay, t̄a dzala na, bo tay dekdek, ta ŋḡana ka bo ab̄era ndo hay, me a ye tay ka bo bay.

²¹ T̄a ge d̄are ka wu i ndo hay, t̄a kwaya, t̄a ge wu nak̄a a ye ka bo m̄age bay aye, ada faya ta giye wu siye andza nakay haladzay. Ba na gakum d̄af, an̄ake na maseye sa. Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye na, ta f̄al̄akwiye a B̄ay i Mb̄alom bay.

²² Wu nak̄a a yaw ma M̄as̄af̄ere Ts̄adaŋŋa eye andza hohway i ḡardaf aye an̄aŋ: M̄as̄af̄ere a v̄al mawud̄e bo, m̄aŋgwese, zay, m̄as̄amay naha, ŋgwalak, lele, ded̄ek,

²³ m̄andze l̄afedede, m̄age metsehe a bo. Ndo neheye faya ta giye andza nakay aye na, sariya ma ḡasiye tay ha bay.

²⁴ Ndo neheye n̄ateye i Yesu

† 5:14 Levitik 19.18.

Kərıste aye na, ta kərah bor i bo tay ada ta mədzal gər nakə lele bay aye, andza ta dar tay ha wu niye hay ka mayako mazləmbada eye.

²⁵ Məsəfəre Tsədanña eye kə vəlakway sifa. Kutoñ mata ləve kway na, neñgeye.

²⁶ Kâ dəsłakway ha gər a bo kway bay, kâ ndalakway ha dərev a siye i ndo hay bay, kâ gakwa sələk ka siye i ndo hay bay.

6

Dzənakwa bo

¹ Malamar ga hay, tadə ka ndzumay a gər a ndo faya ma giye mənese, mata may bo mâ maw ka tsəved na, nəkurom neheye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye kurom ha aye. Ane tuk na, gum na, ta ləfedede eye. Neñ faya na tsikiye kwa a way kurom eye: Ge metsehe hərwi ada kâ dəd a mənese bay dərma.

² Dzənum bo nəte nəte mə walañ kurom ka wu nakə ma mbiye kurom haladzay aye. Tadə ka gum andza niye na, ka gumeye wu nakə Kərıste a gwadakum gum aye.

³ Hərwi tadə ndoweye ka zəba ka bo ñgay andza bagwar eye azlakwa bay neñgeye wuray kəriye na, niye neñgeye faya ma səpatiye gər ñgay.

⁴ Kwa way mâ zəba ka mede ñgay, neñgeye lele tsukudu lele bədaw na, mâ zəba faya. Tadə ka zəba ka mede ñgay lele na, dərev ñgay mâ ñgwasa ta məsler nakə

faya ma giye aye bəna ma ñgwasiye hərwi nakə a ze ndo ñged aye bay.

⁵ Kwa way mâ ge tə həlay ñgay eye məsler nakə Mbəlom a vəlay aye.

⁶ Ndo nakə faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, a ye ka bo na, ndo niye hay tâ vəlay wu tsakway abəra mə wu tay hay dərma.

⁷ Sərum ha lele, Mbəlom ma gəriye ha ndo nakə ma ñgwasiye faya aye bay. Wu nakə ndo a sləga aye na, ma dziye na, neñgeye.

⁸ Tadə ndoweye kə ge wu nakə a yay a gər a bor i bo ñgay aye na, magogoy ñgay nakə ma hutıye na, mədahañ. Ane tuk na, tadə düh a ge wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanña eye na, ma hutıye sifa nakə ma ndəviye bay aye mə həlay i Məsəfəre Tsədanña eye.

⁹ Kə ge andza niye na, gakwa ñgwalak huya, kâ gərakwa ha bay hərwi tadə ka gərakwa ha bay na, həlay eye ma ndisleweye ka hutakweye wu ñgwalak eye.

¹⁰ Hərwi niye anəke na, həlay eye andaya, gaktatay ñgwalak a ndo hay tebiye. Wene wene eye na, a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kərıste aye.

Mandəve i bazlam

¹¹ Zəbum ka wu nakə faya na watsakumeye naha anəke aye, faya na watsakumeye naha dogolum eye vərləzla tə həlay ga eye.

12 Ndo neheye a satay mægakum kutoŋ ka mädäse bo aye na, a satay ndo hay tâ zambadätay härwi mäsler tay. Faya ta giye andza niye na, härwi ada däretsätseh mâ ndzatay a gær bay dekdek tsa. Ndo hay faya ta sateye däretsätseh na, a ndo neheye faya ta rözleye a gær a mädé ha mämäte i Yesu Käriste aye.

13 Kwa ndo neheye madäsa bo eye hay aye na, faya ta rähay ha gær a bazlam i Musa mapala eye bay. Ane tuk na, a satay na, däsüm bo härwi ada ta giye ha zlapay tæ näkurom.

14 Neŋ na, na giye zlapay tæ wuray bay, na giye zlapay düh na, ta mämäte i Bæy Maduweŋ Yesu Käriste nakæ ta dar na ka mayako mazlälmbada eye dekdek tsa. Härwi mämäte ŋgay na, wu i mändzibæra hay ta tæra ka dære ga wu kəriye. Wu neheye na, andza ta dar tay ha ka mayako mazlälmbada eye. Neŋ dærmak na, andza ndo nakæ a mät ka mayako mazlälmbada eye ada a gær ha wu i mändzibæra hay aye.

15 Härwi kwa tadä ndoweye madäsa bo eye, kwa madäsa eye bay na, ma giye wuray bay. Wu nakæ bagwar eye na, Mbælom kæ vëlakway sifa wedeye.

16 Ndo neheye tebiye faya ta pay bæzay a tsäved wedeye, andza mægwedé ndo neheye näteye ndo i Mbælom hay ta dedek aye, Mbælom mâ vëlatay zay ada mâ gatay ŋgwalak.

17 Kame na, ndäray mâ kweseŋ gær sa bay, härwi neŋ na, vavay ka bo ga, a dä ha neŋ na, i Yesu.

18 Malamar ga hay, Bæy Maduweŋ kway Yesu Käriste mâ pa fakuma ŋgama. Mâ ge bo andza niye.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Efez hay aye Məfələkwe

Derewel nakay tə watsatay naha a Efez hay aye na, mawatsa eye hərwi ndo hay haladzay ka dala i Azi, nakə anəke tə zalay Turki aye. Pol a watsa ahəl nakə neŋgeye ma daŋgay aye (3.1; 4.1). Derewel eye a hayay gər ada a dzapa ha maduk i duk i məsənəke i Pol nakə a sənəkətatay a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. A watsa na, a ndo məpe mədzal gər neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Mədzal gər nakə ŋwalak eye wene wene aye mə derewel i Pol nakay a watsatay a Efez hay aye na, wu nakə a say a Mbəlom məge aye.

Ma madədo 1 ka 3, Pol a rəzlay a gər mətsike ka mədzepe nəte kə ge bo, hərwi Yesu kə vəl ha məsəfəre ŋgay ka mayako mazləmbada eye. Ndo məpe mədzal gər hay neheye Yahuda hay bay aye ta Yahuda hay tə dzapa nəte.

Ma madədo 4 ka 6, Pol faya ma mataya ahaya a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, mədzepe nəte, ada zay nakə Mbəlom a vələtatay aye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol ndo nakə Mbəlom a zla hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i

Yesu Kəriste aye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste tə dərev kurom lele ada nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ŋgama ada t̄a vələkum zay.

Ŋgama i Mbəlom a ze wu hay tebiye

³ Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste! Ka zambadəkweye na, hərwi kə pa fakwaya ŋgama ta ŋwalak i wu neheye tebiye ta ndziye ka tor eye mə mbəlom aye. A vələkway na, hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste.

⁴ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, 6a Mbəlom kə pala kway. A pala kway na, hərwi ada k̄a tərakwa ndo ŋgay hay tsədəŋŋa eye hay ada k̄a tərakwa kame ŋgay na, mənese m̄a ge andaya fakwaya bay.

⁵ Neŋgeye a wuda kway haladzay. Ba kə tsik kurre, a gwad ma təriye kway ha wawa ŋgay hay tə həlay i Yesu Kəriste. Niye na, a yay a gər a neŋgeye məge andza niye.

⁶ Zambadəkway a Mbəlom hərwi ŋwalak ŋgay nakə a gakway aye na, a ze wu hay tebiye aye. Ŋwalak ŋgay nakə a gakway haladzay aye tə

həlay i felik i wawa ŋgay niye a wuda na haladzay aye.

⁷ Kə təmakway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw tə bambaz* i wawa ŋgay niye nəkway madzapa eye tə neŋgeye. Andza məgwede na, kə pəsakway ha mezeleme kway. Andza niye, a dəkway ha na, kə gakway ŋgwalak haladzay.

⁸ Kə rah kway ha ta ŋgwalak ŋgay na, haladzay. Andza məgwede na, kə dəkway ha metsehe ŋgay. A dəkway ha na, hərwi ada kâ sərakwa wu nakə a say aye.

⁹ Kə dəkway ha wu nakə maŋgaha eye kurre a say məge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Wu neheye a ge na, ta ŋgwalak ŋgay, anəke na, kə da ha.

¹⁰ Wu niye Mbəlom ma ta ndəviye ha aye na, pat nakə həlay ŋgay eye ma ndisliye a dəma aye. Ma hayatay gər a wu hay tebiye. Wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ma piye tay ha a həlay i Yesu Kəriste hərwi ada mā tərə bəy.

¹¹ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, andza nakə a say məge aye. Kə pala kway kurre andza nakə a yay a gər aye hərwi ada kâ dzapakwa tə Kəriste. Kə vəkaway wu nakə a tsik kurre a gwad ma vəkweye.

¹² A vəkaway na, hərwi ada ndo hay tā zambaday a neŋgeye nakə bagwar eye ta

məzlaḅ eye hərwi may neh-eye nəmaa lah məpe mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye.

¹³ Nəkurom dərmak na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Ka tsənum bazlam dedek eye. Ka tsənum na, Labara Ŋgwalak eye i mətəme nakə Mbəlom a təma kurom ha aye, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste. Ma mədzepe nakə ka dzapum tə Yesu aye na, Mbəlom kə vəkum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza nakə a tsik kurre, a gwad ma vəkumeye. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye niye a vəkum aye na, andza ŋgodgor nakə tə ge ka da'ar ma diye ha na, nəkurom ndo ŋgay hay.

¹⁴ A vəkum Məsəfəre ŋgay niye ka bo abəra təmad na, hərwi ada kâ sərakwa ha ta dedek ma ta vəkweye siye i wu neheye ŋgwalak eye hay kame mba. Ka hutakweye wu niye hay na, ahəl nakə Mbəlom ma ta təmiye kway ha ka tor eye. Zambadəkway a neŋgeye, Mbəlom nakə bagwar eye ta məzlaḅ eye.

Pol a duwulay me a Mbəlom hərwi ndo i Efez hay

¹⁵ Hərwi niye neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom hərwi kurom. Neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom na, hərwi mey? Hərwi na tsəne kəkay nakə nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Bəy Maduweŋ Yesu kame kame ada kəkay nakə ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye dərmak. Ayaw! Na

* 1:7 «Tə bambaz ŋgay», andza məgwede ta məməte ŋgay nakə tə kəf na ka mayako mazləmbada eye aye.

tsәне wu niye hay andza niye na,

¹⁶ ahəl nakə neŋ faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na gaway naha sişə a Mbəlom pat pat hərwi kurom.

¹⁷ Na dūwulay naha me na, a Mbəlom Bəba kway nakə ta məzlaḅ eye haladzay aye. Neŋgeye Mbəlom nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste faya ma geye məsler aye. Na dūwulay naha me sa na, hərwi ada mā ḁakum ha metsehe ŋgay hərwi ada mā bəzakum ha bo, kâ səkahum ha məsəre na lele.

¹⁸ Faya na dūwulay naha me sa na, mā həndəkakum na mədzal gər kurom lele ada ka dzalumeye ka wu nakə a zalakum faya ma vələkumeye aye lele. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kâ sərūm ha kəkay wu nakə ma ta vələkumeye na, ŋgwalak eye haladzay a ze wu hay tebiye. Wu niye ma vələkumeye na, ma vələkumeye tə siye i ndo ŋgay hay tebiye.

¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye faya na, ka sərūm gədaŋ ŋgay nakə a ze ha gədaŋ i wu hay tebiye aye ada ka sərūm ha gədaŋ ŋgay niye faya ma giye məsler ma nəkway neheye ka dzalakwa ha ka neŋgeye na, kəkay.

²⁰ Gədaŋ ŋgay niye na, nəte tə bəmalə nakə a ge məsler tə Yesu Kəriste ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ na, Mbəlom Bəba a

gwaḁay: «Ndza ka təv lele eye tə həlay i mənday ga.»

²¹ Ma təv niye Yesu a ndza a ḁəma aye na, neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ta bəy tay eye hay tebiye, ada ka gər i siye i wu neheye gədaŋ tay andaya mə mbəlom aye tebiye. Neŋgeye ka gər i ndo neheye kwa məzele tay kəkay kəkay eye tebiye. Məḁe a zləm ŋgay na, a ze məzele neheye ka məndzibəra nakay anəke aye ada tə bəmalə nakə ma deyeweye kame aye.

²² Mbəlom a həl wu hay tebiye, a pa na a huḁi sik ŋgay. A zla, a pa na neŋgeye bəy ka gər i wu hay tebiye, a gwaḁay: «Nəkar na, bəy i ndo ga hay tebiye.»

²³ Ndo ŋgay hay na, ta təra andza bo i Yesu. ŋgwalak i wu neheye lele eye hay tebiye aye na, faya ma vələteye a ndo ŋgay hay ada neŋgeye na, ŋgwalak i wu i Mbəlom tebiye andaya mə neŋgeye.

2

Mbəlom a vəl sifa tə həlay i Kəriste

¹ Ahəl niye nəkurom kame i Mbəlom na, andza maməta eye hay hərwi mənese tə mezeleme kurom neheye ka gawum aye.

² Ka pawumay bəzay huya na, a mede i ndo i məndzibəra hay. Ka pawumay zləm a bəy i fakalaw nakə neŋgeye mandza eye ma magərmbəlom aye. Maa ge məsler ma ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom bay hus anəke aye na, neŋgeye.

³ Nəkway tebiye ahəl niye na, nəkway andza nətəye dərmaḱ. Ka gawakwa wu neheye lele bay a say a bor i bo kway aye hay. Bor i bo kway a yawa kway ha ka mäge wu neheye lele bay aye hay kame kame. Ka dzalawakwa na, ka mäge wu neheye a say a bor i bo kway aye. Haḡe sariya i Mbəlom ma gəsiye kway andza ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste təbey aye na, hərwi bor i bo kway.

⁴ Ane tuk na, anəke na, andza niye sa bay. Mbəlom, neḡgeye na, ka gəkway mə bo haladzay. A wuḡa kway haladzay.

⁵ Kwa nəkway andza maməta eye hay hərwi nakə faya ka gəkweye wu neheye lele bay aye hay na, kə vəkway sifa weḡe. Kə dzapa kway ha tə Yesu Kəriste hərwi nakə a wuḡa kway haladzay aye. A təma kway ha na, kəriye.

⁶ Sa na, a lətsakway ahaya abəra ma mədahanḡ dziye tə Yesu Kəriste hərwi nakə nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Ada kə vəkway təv məndze a nəkway tage Yesu Kəriste mə mbəlom.

⁷ Andza niye, kə gəkway wu lele eye haladzay tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, hərwi a say məḡatay ha a ndo neheye ta deyeweye kame mba aye. Nətəye ta sər ha dərmaḱ ḡwalak ḡgay nakə a vəl haladzay aye na, kəriye.

⁸ Mbəlom a təma kurom ha abəra mə mezeleme na,

kəriye ta mədzal ḡər nakə a vəkum ka dzalum ha ka neḡgeye. A gəkum ḡwalak ḡgay na, kəriye

⁹ bəna, hərwi məsler neh-eye faya ka gumeye lele eye hay bay. A gəkum ḡwalak ḡgay kəriye na, hərwi ada ndəray mā ḡəslay ha ḡər a bo ḡgay bay.

¹⁰ Hərwi niye maa gəkway na, neḡgeye. A vəkway sifa weḡe na, tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kə gəkwa wu lele eye hay huya. Mbəlom a ləva ha bo tə wu niye lele eye hay na, kurre hərwi ada kə pakway bəzay a tsəved lele eye.

Ka tərakwa nətə na, tə Kəriste

¹¹ Hərwi niye nəkurom ahəl niye kəkay na, mā makumaw a ḡər. Nəkurom na, Yahuda hay bay, slala kurom wal. Yahuda hay tə zalawakum na, ndo neheye ta ḡəs bo təbey aye. Nətəye tə ḡwadaway a ḡər tay na, nətəye məḡsa eye hay. Ane tuk na, tə tsik na, ka wu nakə ndo hay faya ta geḡe a bo tay, ḡəre a ḡgatay aye ḡəkḡək tsa.

¹² Məmun ahaya a mədzal ḡər kurom, ahəl niye na, ka sərur Kəriste bay. Mə walanḡ i Yahuda hay na, nəkurom mbəlok eye hay. Mbəlom na, kə ḡar dzam ta ndo ḡgay hay. Ma dzam niye a ḡar ta ndo ḡgay hay eye na, a tsik a ḡwad ma vələteye wu na, kurre. Ane tuk na, nəkurom mə ḡəma bay, nəkurom mbəlok eye hay. Wuray andaya nakə ka pum faya mədzal ḡər

kurom aye bay. Nəkurom ka mändzibəra nakay, ane tuk na, nəkurom dəreŋ ta Mbəlom.

¹³ Ahəl niye na, nəkurom dəreŋ ta Mbəlom. Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Nəkurom bəse ta Mbəlom tuk hərwi Yesu Kəriste. Neŋgeye ka mbəda ha bambaz ŋgay hərwi kurom.

¹⁴ Neŋgeye ndo i zay. Ka hutakwa mändze zay mə walaŋ kway na, hərwi ŋgay. Bəna, ahəl niye na, Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye na, nəteye maŋgəna eye. Ane tuk na, neŋgeye kə gaw ŋgwalak ŋgay, ka təra kway ha nəte. Ahəl niye na, mənə dəre a bo andaya mə walaŋ kway, a ŋgəna kway ha ka bo abəra andza dzal. Ahəl nakə a mət aye na, ka mbəzl ha dzal aye niye.

¹⁵ Kə mbata ha bazlam ma-pala eye i Yahuda hay nakə a gwadawa: «Kā ge nakay bay» kəgəbay «Ge nakay» aye. A ge andza niye na, hərwi mədzepe tay ha Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Nəteye maŋgəna eye sulo sa bay, nəteye nəte hərwi nəteye madzapa eye nəte ta neŋgeye. Nəteye tebiye ta təra slala wedeye. A vəlatay mändze zay a walaŋ tay na, andza niye.

¹⁶ Mənə dəre nakə mə walaŋ tay aye na, kə mbata ha ta məməte ŋgay. Mənə dəre andaya sa bay. Ta təra slala nəte na, hərwi ŋgay. Kə sər tay ha ka bo nəteye tebiye tage

Mbəlom.

¹⁷ Kəriste ki yaw ka mändzibəra, kə da ha labara wedeye ka gər i mändze zay mə walaŋ i ndo hay ta Mbəlom. Mändze zay niye na, i kurom neheye dəreŋ ta Mbəlom aye ada i may neheye nəmay bəse ta Mbəlom aye.

¹⁸ Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, nəkway sulo kway eye tebiye ka hutakwa tsəved mahəndzəde ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye nəte ŋgweŋ.

¹⁹ Kə ge andza niye na, nəkurom mbəlok eye hay sa bay. Nəkurom madurlon hay sa bay. Nəkurom na, wawa i dala niye hay nəkurom andza siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəkurom mə gay i Mbəlom andza nəteye.

²⁰ Nəkurom na, ka tərüm kwar neheye ta dəzliye ha gay aye. Matəra mədok eye na, ndo i maslaŋ hay ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay. Kəriste na, neŋgeye kwar nakə ma vəleye gədaŋ a gay aye.

²¹ Gay niye a gəl kame kame, a mbəzl bay na, hərwi ŋgay. Gay niye a təra na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Mbəlom ma ndziye na, mə dəma.

²² Nəkurom neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, kə həl kurom ta siye i ndo hay, ka təra kway hay tebiye andza kwar i mədəzle gay. Gay niye na, Məsəfəre i Mbəlom ma ndziye mə dəma.

3

A say a Mbəlom na, Pol mâ datay ha labara ŋgay a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye

¹ Hərwi niye neŋ Pol, neŋ faya na dıwulay naha me a Mbəlom pat pat hərwi kurom. Neŋ ma daŋgay na, hərwi məsler i Yesu Kəriste nakə faya na giye hərwi madzəne nəkurom neheye Yahuda hay bay aye.

² Ka tsənum Mbəlom kə vəleŋ məsler hərwi ada nâ ge hərwi kurom bədaw? Na huta na, hərwi ŋgwalak ŋgay.

³ Mbəlom kə deŋ ha wu nakə maŋgaha eye kurre aye andza nakə na lah məwatsakum naha faya tsekweŋ aye.

⁴ Ka dzaŋgum na, ka sərumeŋe ha kəkay nakə neŋ na sər wu nakə maŋgaha eye ka gər i Kəriste kurre aye lele tuk.

⁵ Ahəl niye na, Mbəlom kə datay ha wu nakə maŋgaha eye andza nakə anəke aye bay. Ane tuk na, anəke na, a sləraw Məsəfəre ŋgay hərwi ada mâ datay ha wu niye maŋgaha eye parakka. A da ha na, a ndo i maslaŋ ŋgay hay, ada a ndo məde ha bazlam ŋgay neheye a pala tay ha aye.

⁶ Wu niye Mbəlom a da ha aye na, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, Mbəlom ma vəlakumeŋe dziye ta Yahuda hay. Nəkurom ta Yahuda hay nəkurom ka tərüm slala nətə. Wu nakə Mbəlom a gwad ma

ta vəliye a ndo neheye nətəye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye ma vəlakumeŋe na, dziye ta Yahuda hay. Wu neheye tebiye na, maa da ha Labara Ŋgwalak eye.

⁷ Mbəlom a geŋ ŋgwalak ŋgay, a zla ga mäge məsler ŋgay hərwi ada nâ da ha labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay. A ge andza niye na, ta gədaŋ ŋgay.

⁸ Neŋ mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, na sla wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Kwa andza niye bəbay na, Mbəlom kə geŋ ŋgwalak ŋgay a neŋ hərwi ada nâ datay ha a ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye ŋgama nakə a yaw mə həlay i Yesu Kəriste aye. Ŋgama niye na, haladzay. Ndo hay ta sliye faya məsəre tebiye bay, hərwi ka zal naha.

⁹ Mbəlom a vəleŋ tsəved ka mədatay ha a ndo hay wu nakə a tsik ahəl niye maŋgaha eye, ma ta giye bo na, kəkay. Mbəlom neŋgeŋe ndo mäge wu hay tebiye kə pa na wu niye maŋgaha eye hus ahəl nakay anaŋ aye. Anəke na, kə ndohwaw a dzaydzay parakka tuk.

¹⁰ Anəke na, Mbəlom kə da ha mə walaŋ i ndo ŋgay hay hərwi ada gawla ŋgay hay ta bəy tay hay mə mbəlom tâ zəba fataya tâ sər ha metsehe ŋgay ka gər i wu hay wal wal tebiye.

¹¹ Andza niye, a ge na, andza nakə a tsik a gwad ma giye na, ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay

aye. A ge na, tə həlay i Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway.

¹² Anəke nəkway na, nəkway madzapa eye tə Kəriste. Faya ka dzalakweye ha faya. Ka dzədzarakweye sa bay, ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste.

¹³ Hərwi niye neŋ faya na gakumeye amboh. Dərev mâ ye fakuma abəra hərwi dəretsətseh nakə neŋ faya na siye hərwi kurom aye bay. Duh dəretsətseh nakay faya na siye na, ma dzəniye kurom haladzay.

Mawudə bo i Kəriste nakə a wudə kway aye

¹⁴ Hərwi niye neŋ faya na dəkweye naha gurmets a Mbəlom Bəba kway.

¹⁵ Neŋgeye na, Bəba i slala hay tebiye mə mbəlom ada ka məndzibəra ta dedək.

¹⁶ Neŋ faya na dūwulay naha me hərwi ada Məsəfəre ŋgay mâ vəlakum gədan. Ta gədan i Məsəfəre ŋgay nakə ma vəlakumeye aye na, ka ŋgəlumeye ha bo lele ka tsəved ŋgay. Hərwi neŋgeye na, gədan aye haladzay, wu hay tebiye mə həlay ŋgay.

¹⁷ Neŋ faya na dūwulay naha me sa na, hərwi ada Yesu Kəriste mâ ndza mə dərev kurom hay ta mədza gər kurom nakə ka dzalum ha faya aye. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kâ wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Tadə ka wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom na, ka hutumeye gədan andza dərizl

i gərdaf nakə mapa zləlay eye lele aye ada andza gay nakə ta dəzl ka mədok nakə mapa eye lele aye.

¹⁸ Andza niye, nəkumom ta ndo məpe mədza gər hay ka Yesu siye hay ka mbumeye faya məsəre ha kəkay nakə Yesu Kəriste a wudə kurom aye. Kwa ka yum na, a ŋgay, kwa ka tsalum na, a gəma, kwa ka mbəzlumaw ka dala, kokway i mawudə bo ŋgay andaya təbey.

¹⁹ Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kâ sərūm ha neŋgeye a wudə kurom. Mawudə bo ŋgay nakə a wudə kway aye na, ka slumeye məsəre tebiye bay. Andza niye, Mbəlom na, wuray a kətsay bay. Ma rahiye kurom ha ta wu neheye neŋgeye maraha eye.

²⁰ Neŋgeye na, ma sliye faya məge wu hay tebiye a ze wu nakə ka tsətsahakwa faya mâ gakway aye haladzay. Kwa wu nakə ka dzalakwa mâ gakway aye na, a ze. Faya ma giye na, ta gədan ŋgay nakə faya ma giye məsler mə nəkway aye.

²¹ Tâ zambaday a Mbəlom hərwi wu nakə a ge ta ndo ŋgay hay ada tə Yesu Kəriste aye kame kame ka tor eye. Mâ təra andza niye!

4

Dzapakwa nəte

¹ Neŋ nakə ma danğay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye, faya na gakumeye naha amboh hərwi ada mede kurom mâ

tæra na, andza i Mbælom nakæ a zalakum ka mæge aye.

² Andza mægweðe ræhumay ha gær a ndo hay kwa kæðay. Mæsære me mâ ge mæ walaŋ kurom. Zlum ŋgatay ka tæv i wu hay tebiye. Wuðum bo næte næte mæ walaŋ kurom ada sakumay naha a bo næte næte mæ walaŋ kurom.

³ Ræzlumay a gær, mændze kurom mâ ge næte, metsehe næte andza nakæ Mæsæfære Tsæðanŋa eye a dzapa kurom ha aye. Ndzum tæ zay mæ walaŋ kurom hærwi ada kâ ndzum nækurom madzapa eye næte.

⁴ Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ta tæra na, bo i Yesu Kæryste næte. Mæsæfære i Mbælom bæbay na, næte. Wu neheye Mbælom a zalakum faya aye na, næte dærmak.

⁵ Bæy Maduweŋ kway na, næte. Mæpe mædzal gær kway nakæ ka pakwa ka Mbælom aye næte. Madzæhuðe nakæ ta dzæhuð kway ha a yam aye na, næte.

⁶ Mbælom na, neŋgeye næte ŋgweŋ. Neŋgeye na, Bæba i ndo hay tebiye. Neŋgeye a læva wu hay tebiye. Faya ma giye mæsler mæ walaŋ kway tebiye. Neŋgeye mæ walaŋ i ndo ŋgay hay.

⁷ Nækway tebiye Kæryste kæ vælakway gæðan wal wal ka mæge mæsler ŋgay.

⁸ Andza nakæ mawatsa eye mæ bazlam i Mbælom aye na, a gwad:

«Ahæl nakæ a ŋgwasæ ka ndo mæne dære ŋgay hay aye

na,
kæ tsal a mbælom,
kæ hæl tay ha ndo neheye magæsa eye hay.

Tsa na, a vælataŋ ndaraw a ndo hay ka mændzibæra.*»

⁹ A gwad: «Kæ tsal a mbælom» na, andza mægweðe mey? A tsal a mbælom na, ðuh a lahaw mambæzlaw hus ka dala tæday.

¹⁰ Ndo niye a mbæzlaw aye na, neŋgeye ndo nakæ a tsal a mbælom a gær eye dæreŋ hærwi ada mâ tæra ha wu hay tebiye lele.

¹¹ Maa væl ndaraw a ndo hay na, neŋgeye. Siye hay a vælataŋ ndaraw matære ndo i maslaŋ ŋgay hay, siye hay ndo mæðe ha bazlam i Mbælom hay, siye ndo mæðe ha labara weðeye a ndo hay ada ndo mekeleŋ eye hay ndo mætsækure tæ matætikatay bazlam i Mbælom a ndo hay.

¹² A ge andza niye na, hærwi ada tâ dzæna tay ha siye i ndo ŋgay neheye tæ dzala ha aye ka mæge mæsler i Mbælom ada ndo niye hay ta tæra bo ŋgay aye na, tâ gæl.

¹³ A ge andza niye na, nækway tebiye ka dzapakwa næte hærwi mædzal gær kway nakæ ka dzalakwa ha ka Yesu Kæryste Wawa i Mbælom aye na, næte. Ada ka særakwa na sa. Andza niye ka gælakweye, ka tærakweye ndo neheye masæra eye ka tsæved i Mbælom aye. Ka tærakweye ndo lele hay andza Kæryste.

* 4:8 Matsika eye andza mæ Dæmes hay 68.19.

14 Ka tərakwa andza niye na, nəkway wawa hay sa bay. Ndo məvay gər a ndo hay tə maraw me tay ta dziye kway ha abəra ka tsəved i Mbəlom tə matətike tay niye hay andza mətasl nakə ma bəliye ha kwalalaŋ i yam ka gər i yam vuw afəŋ vuw afəŋ aye sa bay.

15 Duh na, tsikakwatay dedək a ndo hay. Gakwa wu hay tebiye tə mawudə bo nəte nəte mə walaŋ kway. Ka gakwa andza niye na, ka gəlakweye hus ka matəre andza Kəriste, neŋgeye nakə ka gər i ndo neheye tebiye aye.

16 Maa hayay gər a ndo hay tebiye na, neŋgeye hərwi ada tā dzapa nəte andza vərəzl i bo i ndo nakə a zəy ha bo ka təv manəte aye. Tadə siye faya ta giye məsler tebiye na, bo ma gəliye. Andza niye, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta wudə bo nəte nəte mə walaŋ tay na, ta diye kame kame.

Sifa wedeye ka təv i Yesu

17 Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, ta məzele i Bəy Maduweŋ kway. Na tsikakumeye naha na, wuye mey? Neŋ faya na gwadəkumeye naha amboh ta amboh, kâ pumay bəzay a mede i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye sa bay. Nəteye tə dzala na, ka wu nakə ma giye ŋgama bay aye.

18 Mədzal gər tay na, ləvoŋ. Nəteye kame i Mbəlom na, mbəlok eye hay. Sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye na,

ta huta bay hərwi ta kula ha gər tay tonɣwa tonɣwa andza kwar. Tə sər tsəved i Mbəlom bay.

19 Horoy a gatay sa bay. Tə vəlay ha bo tay na, ka məge wu neheye lele bay aye hay. Wu neheye a ge horoy aye na, faya ta giye ta məŋgwese.

20 Nəkurom, ka tətikum ka gər Kəriste na, andza niye bay.

21 Ka rəhumay ha gər na, a neŋgeye bədaw? Nəkurom neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta tətikakum dedək. Dedək niye ta tətikakum aye na, Yesu.

22 Ta tətikakum na, gərūm ha mədzal gər kurom neheye kurre aye. Gərūm ha mede kurom nakə ahəl niye aye. Mede kurom niye na, ma nasiye kurom ha hərwi bor i wu neheye lele bay aye ta vakumeye gər.

23 Məsəfəre i Mbəlom mâ mbədəkum ha dərev kurom ada dzalum ka wu lele eye hay.

24 Pumay bəzay na, a mede wedeye. Mede wedeye niye na, maa mbədə ha mə nəkurom na, Mbəlom hərwi ada mâ təra andza i ŋgay. Mede niye na, dedək eye, a yay a gər a Mbəlom. Mənese andaya kwa tsekweŋ mə dəma bay.

25 Hərwi niye kâ rawum me bay. Kwa way mâ tsikay a ndo na, dedək hərwi nəkway madzapa eye na, nəte andza hawal i bo neheye wal wal madzapa eye ka bo eye nəte aye.

26 Wuray kə ndalakum na, kâ gum mezeleme bay. Pat mâ dæf ka wu nakə a ndalakum aye bay, səfum ha dærev kurom.

27 Kâ vələmay tsæved a Fakalaw bay.

28 Məkal hay tâ kəla sa bay. Duh na, tâ ge məsler lele tə həlay tay hərwi ada tâ huta wu hərwi məvələtay a mətawak hay dərmaç.

29 Bazlam nakə ma nasiye ha ndo hay aye na, mâ ndohwaw abəra ma təbələm kurom bay. Tsikum düh na, bazlam nakə ma dzəniye siye i ndo hay mægəle ka tsæved i Mbəlom aye. Tsikum na, wu neheye a ye ka bo mətəsike, ma dzəniye tay ha ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam kurom aye.

30 Kâ gumay dæretsətseh a Məsəfəre i Mbəlom Tsədənna eye kwa tsekweŋ bay tebiye. Mbəlom a ge fakuma ŋgodgor na, ta Məsəfəre[†] niye. Andza mægwede na, nəkurom ndo ŋgay hay. A dākum ha sa na, pat nakə həlay aye kə slaw na, ma təmiye kurom ha ka tor eye tuk.

31 Zlum na dəgun abəra mə dærev kurom. Kâ gum mevel bay, wu mâ ndalakum bay. Gərum ha mətəsal bo, kâ tsadum a bo bay. Kâ gum sewed kwa tsekweŋ bay tebiye.

32 Tərum düh na, kwakwad eye hay kame i ndo hay. Gumatay ŋgwalak a ndo hay. Pəsum ha a bo mənese mə walaŋ kurom nəte nəte andza

nakə Mbəlom a pəsakum ha tə Kəriste aye.

5

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, mə dza-ydzay

¹ Nəkurom na, wawa i Mbəlom hay. Mbəlom a wudə kurom haladzay. Kə ge andza niye na, tərüm andza neŋgeye.

² Ma məndze kurom tebiye na, wudum ndo hay andza Kəriste nakə a wudə kway, a mət hərwi kway aye. Məməte nakə a mət aye andza wu nakə a tsəhən ada a ze hunna lele tə vəlay a Mbəlom, a yay a gər haladzay aye.

³ Anəke na, nəkurom na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Kâ gum madama kwa tsekweŋ bay. Wu neheye a ge horoy mäge aye na, kâ gum bay. Kâ gum dære ka wu i ndo hay bay. Ka gər i wu neheye na, kwa tsekweŋ kâ tsikum bay.

⁴ Bazlam neheye a ge horoy aye ada tə bazlam neheye matərakahaŋ aye na, a ye ka bo mətəsike mə walaŋ kurom bay. Kwa mäge mahəmba neheye lele bay aye na, kâ gum bay. Duh na, gumay naha sisce a Mbəlom hərwi wu nakə a ge aye.

⁵ Sərum ha na, ndo neh-eye faya ta giye madama aye ta ndo neheye faya ta giye siye i wu neheye lele bay aye na, ta hutiyə mede a Bəy i Mbəlom ta Kəriste bay. Ndo neheye faya ta giye dære ka

[†] 4:30 Zəba ma Efez hay 1.13.

wu i ndo hay aye ta hutiiye mede a bəy i Mbəlom bay hərwi wu neheye a yatay a gər a ze Mbəlom. Niye andza nətəye faya ta dəslay ha gər na, a kule.

⁶ Ndo hay tâ vakum gər tə bazlam neheye kəriye bay. Dərev ma ta ndaleyə a Mbəlom hərwi bazlam niye hay lele bay aye. Mbəlom ma ta giye mevel ka ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye.

⁷ Kâ dzapum ta ndo niye hay bay tebiye.

⁸ Ahəl niye na, nəkurom ma ləvoŋ. Anəke na, nəkurom mə dzaydzay hərwi nəkurom madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Ndzum na, andza ndo neheye nətəye mandza eye mə dzaydzay aye.

⁹ Na tsik andza niye na, hərwi dzaydzay faya ma vəliye wu neheye ŋwalak eye ta wu neheye mənese mə dəma bay aye ada dedek eye.

¹⁰ Gum gədaŋ məsəre na, wu neheye a yay a gər a Bəy Maduweŋ aye. Ada gum na, wu niye hay.

¹¹ Məsler i ndo neheye faya ta giye ma ləvoŋ aye na, kâ tələkum a dəma həlay kurom bay. Wu nakə faya ta giye na, ŋwalak eye andaya mə dəma kwa tsekweŋ bay tebiye. Duh na, wu tay neheye lele bay faya ta giye na, dumatay ha parakka.

¹² Wu neheye faya ta giye ta məkal aye na, a ge horoy mətsike faya.

¹³ Tadə ta da ha wu niye hay parakka na, nətəye kəkay na,

ndo hay ta ŋgateye,

¹⁴ hərwi wu nakə a bəz parakka ta həpat aye na, ma təriye dzaydzay. Hərwi niye tə gwad:

«Nəkar nakə mandzahəra eye, pədeke abəra ka məndzehəre, lətse abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay, hərwi ada Kəriste mâ vəlaka dzaydzay.»

¹⁵ Kə ge andza niye na, gumay metsehe a mede kurom. Ndo neheye tə sər wuray bay aye na, kâ pumay bəzay a mede tay bay. Duh pumay bəzay na, andza ndo neheye ta tsah aye.

¹⁶ Həlay nakay anaŋ aye na, həlay nakə lele bay aye. Kâ dzum ha həlay kəriye bay, gum ŋgwalak huya.

¹⁷ Hərwi niye kâ tərüm andza ndo neheye ta tsah təbey aye bay, duh pumay zləm na, a wu nakə Bəy Maduweŋ kway a say kâ gum aye.

¹⁸ Kâ kwayum ta guzom bay. Məkweye na, ma nasiye ha sifa kurom. Duh na, Məsəfəre i Mbəlom mâ rahakum a dərev pat pat.

¹⁹ Zambadumay a Mbəlom ta dəmes nətə nətə mə walaŋ kurom. Gum dəmes kwa waray waray neheye Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum aye. Gum dəmes niye hay mə walaŋ kurom. Zambadumay a Bəy Maduweŋ tə dərev kurom tebiye.

²⁰ Gumay naha sisə a Bəba Mbəlom hərwi wu hay tebiye. Gumay naha sisə na, tə məzele i Bəy Maduweŋ Yesu

Kəriste. Gumay naha sisœ pat pat.

Məndze i ɲgwas hay tə zal tay hay

21 Rəhumay ha gər kwa a way nəte nəte mə walaɲ kurom hərwi nəkurom faya ka pumay naha faya a Kəriste.

22 Nəkurom ɲgwas hay, rəhumay gər a zal kurom hay andza nakə a say a Bəy Maduweɲ kway Yesu aye.

23 Hərwi zal na, neɲgeye bəy eye ka gər i ɲgwas andza nakə Yesu Kəriste neɲgeye bəy ka gər i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Neɲgeye ma mbəliye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay na, bo ɲgay.

24 Kə ge andza niye na, ɲgwas hay tə rəhatay ha gər a zal tay hay lele andza nakə məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ta rəhay ha gər a Yesu Kəriste aye.

25 Nəkurom zal hay, wudum ɲgwas kurom hay haladzay andza nakə Yesu Kəriste a wuda məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ada a mət hərwi tay aye.

26 A ge andza niye na, hərwi mə təra tay ha tsədəɲɲa kame i Mbəlom. Neɲgeye a təd yam, a bara tay ha hərwi ada tə təra tsədəɲɲa ta labara ɲgay.* Andza niye, a pala tay ha wal, nəteye ta təra i Mbəlom.

27 A say ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə yaw kame ɲgay na, ta mədəslatay ha gər nakə ta dəslatay ha gər aye. Tə təra na, tsədəɲɲa, ndəluḅ kwa tsekweɲ mə ge andaya fataya bay. Tə təra ka dəre i ndo na, lele. Mənese mə ge andaya fataya bay, ada kwa vavay mə ge andaya fataya bay.

28 Andza niye nəkurom zal hay dərmak wudum ɲgwas kurom hay andza nakə ka wudum bo kurom aye. Ndoweeye ka wuda ɲgwas na, a wuda bo ɲgay.

29 Ndəray andaya nakə ma geye dəretsətseh a bo ɲgay aye na, andaya bay. Kwa way na, ma geye gər a bo ɲgay ta wu mənday lele andza Yesu Kəriste nakə faya ma gateye gər a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay aye.

30 Neɲgeye faya ma gakweye gər hərwi nəkway na, hawal i bo ɲgay.

31 Hərwi niye bazlam i Mbəlom a gwad na: «Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ɲgay ta may ɲgay, ta ndziye ta ɲgwas ɲgay. Nəteye sulo ta təriye bo nəte.†»

32 Bazlam nakay na, kə dəkway ha wu nakə ɲgwalak eye lele haladzay. Neɲ na tsik na, ka gər i Kəriste ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

33 Bazlam neheye na, hərwi kurom dərmak. Kwa way mə wuda ɲgwas ɲgay andza

* 5:26 Məbere tsədəɲɲa ta yam: Zəba ma Ezekiyl 36.25; Titus 3.5, ada labara: Zəba ma Yuhana 15.3. † 5:31 Madazlay i wu hay 2.24.

nakə a wudā bo ŋgay aye. Ŋgwas hay rəhumatay gər a zal kurom hay.

6

Məndze i wawa hay ta bəba tay hay

¹ Wawa hay, nəkurom ka tərūm madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Gəsumatay me a bəba ta may kurom hay hərwi andza niye na, lele.

² Bazlam i Mbəlom mapala eye nəte a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» Niye na, makurre i bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik ahəl niye a gwad ma ta vəliye wu aye.

³ Wu nakə a gwad: «Ma ta vəliye, tadə ka rəhay ha gər aye na, wu tebiye ma giye lele hərwi yak. Ka ndziye ka məndzibəra haladzay.*»

⁴ Nəkurom bəba i wawa hay, kâ gumatay wu mandala eye a wawa kurom hay bay. Duh na, gumatay gər lele. Tətikumatay ada kətum tay andza nakə Bəy Maduweŋ Yesu a dā ha aye.

Beke ta ndo i gay tay hay

⁵ Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka məndzibəra nakay. Gəsumatay me ada dzədzarumatay. Gum məsler tə dərev kurom nəte. Niye na, ka rəhumay ha gər na, a Kəriste.

⁶ Kâ gum məsler ka təv dəre tay dekdek tsa bay. Kâ gum məsler hərwi ada tâ dəslakum ha gər dekdek tsa bay. Duh na,

gum wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye tə dərev kurom nəte hərwi nəkurom na, ndo i məsler i Kəriste.

⁷ Gumatay məsler na, ta ŋgwalak andza nakə faya ka gumeye məsler na, a Bəy Maduweŋ aye bəna andza nakə ka gumeye a ndo hay aye bay.

⁸ Kwa nəkar na, beke, kwa nəkar beke eye bay, sər ha na, tadə faya ka giye məsler lele eye na, Bəy Maduweŋ ma ta hamakeye a dāma.

⁹ Nəkurom ndo i gay i beke hay, gumatay ŋgwalak a beke kurom hay dərmak. Kâ gumatay dəretsətseh bay. Sərūm ha nəkurom ta beke kurom hay na, nəkurom i Mbəlom nəte bəna wal wal bay. Nəngəye na, a ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey.

Məhəle wu həlay i Mbəlom

¹⁰ Wu nakə na ndəvakumeye naha mətsikakum aye na, ndzum madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu. Tərūm gədan eye hay hərwi gədan ŋgay na, a ze kwa mey tebiye.

¹¹ Dzəwudum bo ta wu həlay i Mbəlom neheye a pakum aye tebiye hərwi ada Fakalaw mâ sla fakuma məvakum gər bay. Ka ndzumeye duwirre, ma sliye fakuma bay.

¹² Vəram nakə ka gakweye na, ka gakweye ka ndo hay bay. Ka gakweye na, ta məsəfəre neheye lele bay aye hay ada ta bəy tay hay, ta neheye nəteye faya ta ləviye

* 6:3 Zəba ma mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16.

məndzibəra nakay manasa eye tə mezeleme aye. Ada ka gakweye vərəm sa na, tə wu neheye lele bay aye, nəteye ta gədanj eye ma magərmbəlom aye.

¹³ Hərwi niye, həlum wu i həlay i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye tebiye hərwi ada pat i vərəm kə ndislew na, kâ hwayum bay, ka gumeye vərəm hus ka mandəve ŋgay eye. Andza niye, ta sliye fakuma bay.

¹⁴ Hərwi niye, ləvum bo. Tərūm ndo dedək eye hay. Wu neheye dedək eye hay aye na, andza petekəd nakə ka bərumeye ha bəzihud aye. Pumay bəzay a tsəved i Mbəlom hərwi tadə ka gum andza niye na, a təra andza petekəd i bəre nakə ka pumeye ka bo aye. Ma təkiye kurom abəra ka wu neheye lele bay aye hay.

¹⁵ Ləvum bo pat pat ka mədə ha Labara Ŋgwalak eye nakə ma vəlateye zay a ndo hay aye. Niye na, andza tahərak neheye ka pumeye a sik aye, hərwi ada ka ndzumeye ka tsəved i Mbəlom bəŋbəŋ lele.

¹⁶ Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye aye na, pum mədzal gər kurom ka Bəy Maduweŋ Yesu. Niye na, andza ka zlum ŋgaram a həlay. Səmber i Fakalaw neheye ma mbaliye kurom ha aye ta ndziye fakuma bay. Kwa tadə səmber niye hay ta ako eye faya bəbay na, ŋgaram ma mbatiye ha.

¹⁷ Mətəme nakə Mbəlom a

təma kurom ha aye na, andza mbəramdaw nakə ka pumiye a gər aye hərwi matəke na gər. Pum a gər ada zlum bazlam i Mbəlom. Neŋgeye na, andza maslalam nakə Məsəfəre ma vəlakumeye, ka gumeye ha vərəm aye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəlom tə dərev kurom tebiye pat pat. Gumay amboh ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye. Kâ ndzahərūm bay, kâ gərūm ha maduwulay me a Mbəlom bay. Duwulumay me a Mbəlom pat pat hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye.

¹⁹ Duwulumay naha me a Mbəlom hərwi ga dərmak hərwi ada Mbəlom mâ vəleŋ wu nakə na tsikiye ada nâ da ha Labara Ŋgwalak eye nakə Mbəlom a dəŋ ha aye. Nâ da ha na, tə madzədzar eye bay.

²⁰ Kwa neŋ ma danŋay bəbay na, neŋ ndo məslərə i Kəriste hərwi bazlam wedeye nakə faya na diye ha aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ dzədzar bay, nâ da ha labara wedeye parakka andza nakə a say a Mbəlom nâ da ha aye.

Mandəve i bazlam

²¹ Tisik malamar kway nakə na wudə aye na, neŋgeye tə neŋ faya nəmaa giye məsler i Bəy Maduweŋ salamay. Faya ma giye məsler i Bəy Maduweŋ tə marəhay ha gər ta dedək eye. Neŋ mandza eye kənan kəkay na, ma diye naha ma tsikakumeye.

²² Neŋ faya na sləriye naha ka tɔv kurom na, hərwi ada kâ sərüm ha nəmay mandza eye kanaŋ na, kəkay, ada mâ makum ha dərev.

²³ Mbəlom Bəba ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste tâ vəlatay zay a malamar hay tebiye. Tâ vəlatay mawudə bo, hərwi ada tâ wudə bo nəte nəte mə walaŋ tay ada tâ pa mədzal gər ka Yesu Kəriste huya.

²⁴ Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo neheye ta wudə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ka tor eye.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Filipi hay aye Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a gəma i Filipi na, ahəl i mahəhele ŋgay masulo eye. Məhay gər niye na, makurre i məhay gər nakə Pol a pa ka dala i Erop aye.

Derewel i Pol faya ma diye ha ndo i Filipi hay tə Pol, məndze tay a ye lele. A say a Pol masəkah ha, mâ ge gədaŋ eye lele. Ane tuk na, neŋgeye ma daŋgay. Faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə kə gatay a gər a Filipi hay bay aye. A tsikatay mawuđe bo ŋgay nakə a wuda tay ha aye.

A tsikatay sa na, wu nakə faya ma dzəmiye na aye. Hərwi ndo siye hay faya ta diye ha Kəriste ta tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. A satay masəpete tay ha (1.15-17; 2.21, 18). Pol faya ma dzaliye məsləre ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye a Filipi hərwi tâ ye, tâ vələtay gədaŋ ada mətsəne labara tay (2.19-30).

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Filipi ta slər wu kəriye a Pol (4.10-20).

Pol a tsikatay a Filipi hay ka sifa ta məməte i Yesu (2.6-11). Pol a gər ha wu nakə haɓe ma hutiyə (3.3-10). Pol a təma məse dəretsətseh hərwi məpay bəzay a Yesu

Kəriste. Neŋgeye ma daŋgay, ada maləva bo eye hərwi məvələ ha sifa ŋgay. Pol a tsikatay a Filipi hay tâ pay bəzay a mede ŋgay (3.17; 4.9).

Pol a vələtay gədaŋ a Filipi hay tâ ndza huya ma məŋgwese.

¹ Maa watsa naha derewel nakay na, neŋ Pol ta Timote, nəmay ndo i məsler i Yesu Kəriste hay. Nəmaa tsikatay naha me a bagwar hay, a ndo madzəne kurom hay ada a ndo məpe mədzal gər hay tebiye hay ka Yesu Kəriste ma Filipi.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vələkum zay.

Pol a gaway naha sisə a Mbəlom

³ Kwa kəday na dzalawa fakuma na, na gaway naha sisə a Mbəlom. Na gaway naha sisə pat pat hərwi kurom.

⁴ Ahəl niye na duwulaway me pat pat hərwi kurom na, dərev ga maŋgwasə eye hal-adzay.

⁵ Na gaway naha sisə a Mbəlom na, hərwi ka dzapakwa nəte ka məde ha Labara ŋgwalak eye. Ka dazlumay madzəne ga na, pat niye kurre ka tərūm ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu hus anəke aye.

⁶ Maa dazlay məge məsler lele eye mə dərev kurom hay na, Mbəlom. Na sər ta dedək, neŋgeye na, ma gəriye ha ka manawa eye bay. Ma ndəviye

ha mäsler eye niye na, a pat nakə Yesu Kəriste ma maw-eye aye.

⁷ Wu nakə na dzala andza niye hərwi kurom aye na, lele. Hərwi ka yumenə a gər haladzay. Sa na, hərwi nəkurom tebiye tage neŋ Mbəlom kə gakway ŋgwalak hərwi ada kâ dzənum ga, kwa anəke neŋ ma daŋgay. Ada ahəl nakə na tsikawa labara i Yesu Kəriste kame i ndo mäge sariya hay ada na dawatay ha labara nakay na, Labara ŋgwalak eye dedek.

⁸ Mbəlom a sər na tsik na, na wudā kurom tə dərev nətə. Na raw me bay, na tsik na, dedek. Mawudə bo aye niye na wudā kurom haladzay eye a yaw na, mənŋgay? A yaw na, ka təv i Yesu Kəriste.

⁹ Na dūwulaway naha me a Mbəlom hərwi kurom na, hərwi ada mawudə bo i Mbəlom nakə ka wudum bo mə walaŋ kurom aye, mā səkah kame kame. Andza niye ka sərume ye dedek i Mbəlom, ada ka sərume ye ha ka bo bəra wu lele eye hay ta lelebay eye hay,

¹⁰ Hərwi ada ka slum-eye faya məzle wu neheye ŋgwalak eye hay. Andza niye pat nakə Kəriste ma maweye na, ka ndzumeye tsədaŋŋa, mənese fakuma bay.

¹¹ Nəkurom na, ka tərume ye ndo mäge wu neheye ŋgwalak eye ta gədaŋ i Yesu Kəriste. Ka gum andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Mbəlom ada ta dəslay ha gər.

Yesu na, a ze wu hay tebiye

¹² Malamar ga hay, a seŋ na, sərūm ha lele wu neheye tə ndzeŋ a gər kanaŋ aye na, dūh ta dzəna mədə ha Labara ŋgwalak eye.

¹³ Hərwi niye sidzew neh-eye tebiye faya ta tsəpiye gay i bəy bagwar eye ta siye i ndo hay tebiye tə sər hay neŋ ma daŋgay na, hərwi nakə faya na giye mäsler i Yesu Kəriste aye.

¹⁴ Sa na, mäge se nakə tə gəs ga a daŋgay aye na, ka səkahatay ha mədzał gər ka Bəy Maduweŋ kway. Madzədzere kwa tsekweŋ andaya mə dərev tay sa bay. Faya ta diye ha bazlam i Mbəlom a ndo hay kame kame dūh.

¹⁵ Ane tuk na, siye hay mə walaŋ tay faya ta diye ha bazlam i Kəriste na, hərwi faya ta giye fağaya sələk. A satay maze ga ha. Ndo mekeleŋ eye hay na, tə da ha bazlam i Kəriste na, tə dərev nətə.

¹⁶ Nətəye tə ge andza niye na, hərwi ta wudā ga. Tə sər ha maa sləra ga ahaya kanaŋ na, Mbəlom. A sləra ga ahaya na, hərwi ada nâ tsikatay, nâ datay ha Labara ŋgwalak eye i Yesu na, Labara ŋgwalak eye dedek.

¹⁷ Siye i ndo niye hay na, faya ta diye ha bazlam i Yesu Kəriste a ndo hay dərmak. Ayaw dedek ŋgway, ane tuk na, tə ge andza niye na, a satay maze ga, tə tsikawa tə dərev nətə eye dedek bay. A satay masəkeheŋ ha dəretsətseh kanaŋ ma daŋgay.

¹⁸ Ane tuk na, niye na,

ma ndeleneye daw? Ma ndeleneye bay. Kwa tadə tə tsik na, tə dərev nəte eye bay, kwa tə tsik na, tə dərev lele eye sadzak, na sər tə da ha na, bazlam i Kəriste. Neŋ na, dərev ga ma ŋgwasiye. Ayaw, ta dedek na ŋgwasiye huya kame kame andza nakay.

¹⁹ Hərwi na sər ha na, wu neheye ta dzəniye ga mətəme ga ha hərwi faya ka dūwulumeye me hərwi ga ada Məsəfəre i Yesu Kəriste ma dzəniye ga.

²⁰ Wu nakə na wuda haladzay aye ada na pa faya mədzal gər aye, faya na həbiye na, horoy ma ta geŋeye dađa bay. Dərev ga ta gədan eye lele. Ada a seŋ na, kwa anəke, kwa kəday ndo hay tā dəslay gər a Yesu Kəriste hərwi ga. Kwa tadə neŋ andaya tə dərə, kwa tadə na mət na, tā dəslay gər andza niye.

²¹ Hərwi tadə neŋ tə dərə mba na, na zambadəye a Yesu Kəriste. Tadə kwa na mət bəbay na, na hutiyə magogoy ga.

²² Ane tuk na, tadə kə ge andza niye, neŋ andaya tə dərə mba na, na giye məsler nakə ma dzəniye ndo hay aye. Mə walaŋ i bazlam neheye sulo aye na, a geŋ gərəŋ gərəŋ. Na zliye mə walaŋ eye wuray na, na sər bay.

²³ Wu neheye sulo aye na, ta ŋgəneŋ ha mədzal gər. A seŋ haəe na, nā gər ha məndzibəra nakay. Na diye mata ndze tə Kəriste mə mbəlom. Andza niye ka

neŋ na, ŋgwalak eye haladzay. A ze ha məndze nakə ka məndzibəra aye.

²⁴ Ane tuk na, məndze ga nakə na ndziye tə dərə aye na, ma giye ŋgama haladzay hərwi madzəne kurom.

²⁵ Ada na zəba faya na, ŋgwalak eye na, andza niye dūh. Hərwi na sər ta dedek na ndziye ka məndzibəra mba. Ka ta ndzakweye ka təv manəte eye tage nəkurom. Ka ndzakweye ka təv manəte eye na, na dzəniye kurom ka mede kame kame ka tsəved i Mbəlom, hərwi ada dərev kurom mā ge laŋlaŋ ka tsəved i Mbəlom.

²⁶ Andza niye, ta gər ga ha abəra ma danğay, na ye naha ka təv kurom na, ka zambadəmeye a Yesu Kəriste hərwi ga.

Məge dəretsətseh hərwi Yesu

²⁷ Ŋgwalak eye na, mede kurom mā ge lele hərwi ada ndo hay tā zəba fakuma, faya ka pumeye bəzay na, a bazlam i Kəriste dedek. Ayaw! A seŋ kwa tadə na ye naha ka təv kurom kəgəbay kwa na ye naha bay na, nā tsəne nəkurom mandza eye na, bazlam kurom nəte. Ada sa na, faya ka gumeye gədan tə dərev kurom nəte andza ndo məge vərəm hay hərwi ada Labara Ŋgwalak eye i Yesu mā ye kame kame.

²⁸ Kā dzədzarumatay a ndo mənə dərə kurom bay tebiye. Tadə ka dzədzarumatay bay na, ta səriye ha lele nətəye kame i Mbəlom na, ta dze. Ane tuk na, nəkurom na,

Mbəlom kə mbəl kurom ha. Mata bəzatay ha niye na, Mbəlom.

²⁹ Hərwi Mbəlom a gakum ɲgwalak na, ada kâ dzalum ha ka Kəriste dekdek tsa bay. A gakum ɲgwalak na, hərwi ada kâ gum d̄aretsətseh hərwi ɲgay dərmaḱ.

³⁰ Nəkurom ka ɲgatumay a vəram nakə na ge ahəl niye aye. Anəke na, faya ka tsənumeye neɲ faya na giye andza niye huya. Aya! Nəkurom dərmaḱ ka gumeye vəram nakə neɲ faya na giye.

2

Tərūm na, andza Yesu

¹ Nəkurom ka sərūm ha nəkurom madzapa eye n̄te t̄e Yesu Kəriste. Andza niye neɲgeye ma v̄lakumeye ḡedaɲ ka d̄arev kurom hay. Mawud̄e bo ɲgay nakə a wuda kurom aye na, ma makumeye naha d̄arev segey. Sərūm ha nəkurom madzapa eye n̄te ta Məsəf̄are Tsədaɲɲa eye. Ada ka wudum bo mə walaɲ kurom n̄te n̄te b̄əfaw? Ndo hay t̄e gakum mə bo, na gwad̄ ba?

² Kə ge andza niye na, wudum bo mə walaɲ kurom n̄te n̄te. Mədzal gər kurom m̄a ge n̄te. Məndze kurom m̄a ge n̄te, ada bazlam kurom m̄a ge n̄te m̄a ye ka bo ayaw ayaw. Tad̄e ka gum andza niye na, d̄arev ga ma ɲgwasiye, ma deyeɲeye a gər kurah kurah.

³ Kâ dzalum ka bo kurom dekdek tsa bay. Kâ d̄əslumay ha gər a bo bay. Duh na,

hənum ha gər kurom. Zəbum ka siye i ndo hay na, ndo neh-eye lele ta ze kurom aye.

⁴ Kwa way m̄a gay ɲgwalak a ndo hay. Kâ p̄alumay wu lele eye a gər kurom dekdek tsa bay. Ka gum wu neheye tebiye andza nakay na, d̄arev ga ma rahiye t̄e m̄əɲgwese.

⁵ D̄arev kurom m̄a t̄əra na, andza i Yesu Kəriste.

⁶ Kwa Yesu n̄teye n̄te ta Mbəlom b̄əbay na, kə ləva ha gər ɲgay ta Mbəlom bay.

⁷ Duh na, kə gər ha t̄əv m̄əndze nakə lele eye, ka t̄əra ndo i m̄əsler.

Tə wa na andza ndo zezeɲ nakə t̄e wa na aye dərmaḱ.

Ahəl nakə a t̄əra ndo zezeɲ aye na,

⁸ a həna ha gər ɲgay.

A ḡəsay me a Mbəlom hus ka m̄əməte sa!

M̄əməte ɲgay niye a m̄ət aye na,

ta dar na ka mayako m̄azləmbad̄a eye.

⁹ Hərwi niye, Mbəlom a pa na ka gər i wu hay tebiye.

Kə pa faya məzele nakə a d̄a zləm a ze məzele i wu hay tebiye aye.

¹⁰ A ge andza niye na, hərwi ada wu hay tebiye kwa mə mbəlom, kwa kanaɲ ka m̄əndzib̄əra, kwa ma b̄əd̄

ta ts̄əne məzele i Yesu na, n̄teye tebiye t̄a yaw t̄a d̄əkway gurmets.

¹¹ Kwa way ma tsikiye t̄e bazlam ɲgay Yesu Kəriste na,

Bəy Maduweŋ ka gər i wu
hay tebiye.

Andza niye ta zambadəye
a Bəba ŋgay Mbəlom
dərma.

*Mede i ndo məpe mədzal
gər hay a Yesu ka məndzibəra*

¹² Nəkurom dzam ga ne-
eye na wuda kurom haladzay
aye, Yesu Kəriste a gəsay me
a Mbəlom kəkay na, nəkurom
ka sərüm ha lele. Andza niye,
nəkurom dərma gəsüməy
me a Mbəlom. Ahəl niye
neŋ ka təv kurom na, ka
rəhawuməy ha gər. Kwa
anəke neŋ andaya ka təv
kurom sa bay bəbay na,
səkahum ha marəhay ha gər
kame kame. Andza məgwede
na, mətəme nakə Mbəlom a
təma kurom ha aye na, gum
məsler eye tə həlay kurom
eye dərma. Ka guməye na,
tə mədzədzerə i Mbəlom.

¹³ Hərwi Mbəlom faya ma
giye məsler mə dərev kurom
hərwi ada kə wudum wu ne-
heye a yay a gər aye ada ma
vələkuməye gədaŋ hərwi ada
kə gum wu neheye a yay a gər
aye dərma.

¹⁴ Ma məsler kurom nakə
ka guməye tebiye na, kə sum
me bay, kə tərüm a bo bay,

¹⁵ hərwi ada ka ndzuməye
tsədaŋŋa mənese fakuma
bay, ada ka tərüməye wawa
i Mbəlom neheye ta giye
mənese bay aye. Nəkurom
mandza eye na, mə walaŋ i
ndo neheye faya ta səpatiye
ndo hay aye. Tə pay bəzay
i tay na, a tsəved nakə
lelebay aye. Nəkurom ka
ndzuməye mə walaŋ tay na,

andza wurzla neheye ta dəv
dzaydzay ka magərmbəlom
aye.

¹⁶ Ada sa na, ka tsikumət-
eye bazlam nakə ma vəliye
məsəfərə a ndo hay aye.
Tadə ka gum andza niye na,
pat nakə Yesu Kəriste ma
mawəye na, na ta zlapiyə
haladzay kame ŋgay hərwi
kurom. Na ta zlapiyə hərwi
kurom na, hərwi na ta səriye
ha məsler nakə na ge mawura
bo eye na, ka tərə kəriye bay.

¹⁷ Mədzal gər kurom nakə
ka dzalum ha ka Mbəlom
aye na, a tərə wu nakə ka
kədawuməy a Mbəlom kəriye
aye. Ağəla ta kədiye ga na, ma
təriye mambəde ha bambaz
andza wu kəriye niye ka
kədawuməy a Mbəlom aye
dərma. Kə ge andza niye na,
ma deyeŋeye a gər haladzay,
na ŋgwasiye tage nəkurom
tebiye.

¹⁸ Nəkurom dərma na, mə
yakum a gər, ŋgwasakwa ka bo
tage neŋ.

*Pol a slər Timote ta
Epafrodit*

¹⁹ Tadə kə say a Bəy
Maduweŋ kway Yesu na,
na sər ha mazlambar na
slərakum naha Timote, hərwi
ada kə maw ka təv ga na,
nəkurom mandza eye kəkay
na, ma dəŋeye ha, ada ma
məŋeye ha dərev andza nakə
ma diye naha ma makuməye
naha dərev aye dərma.

²⁰ Kanaŋ na, ndo andaya
mədzal gər məy nəte andza
neŋeye na, andaya bay, say
neŋeye nəte ŋgweŋ. Ta dedek

nengeye na, a say madzane kurom.

²¹ Ndo siye hay tebiye ta dzala na, ka bo tay dekddek tsa bəna, ta dzala ka məsler i Yesu Kəriste bay.

²² Ka sərüm ha Timote na, ka bəz ha nengeye da ka sla. Neŋ ta nengeye, nəmay salamay nəmaa dawa ha Labara Ngwalak eye. Faya ma dzaniye ga ka məge məsler andza wawa nakə faya ma dzaniye bəba ŋgay aye.

²³ Andza niye a seŋ na slərakumeye naha. Ane tuk na, na həbiye ta ŋgəneŋ ha sariya ga təday.

²⁴ Neŋ dərmak, na sər ha ta dedek Bəy Maduweŋ ma vəleŋeye tsəved hərwi mede naha ka təv kurom.

²⁵ Nəkurom ka sərüm ha malamar kway Epafrodit, ndo məsləre kurom nakə ka slərümeye hərwi ada mā dzəna ga tə wu neheye andaya fagaya bay aye na, neŋ ta nengeye nəmaa ge məsler salamay. Nəmaa ge məsler ta gədaŋ tə nengeye salamay hərwi bazlam i Mbəlom. Na dzala anəke na, ŋgama mā ma naha ka təv kurom.

²⁶ Kə gay wadəŋ wadəŋ haladzay hərwi a tsəne tə gwad ka tsənum nengeye kə dəd a dəvats. Hərwi niye hawa kurom eye a gay haladzay, a say mede naha mənŋgatakum.

²⁷ Andza nakə ka tsənum aye na, dedek kə dəd a dəvats, ka bərazl. Ane tuk na, a gay mə bo a Mbəlom. Mbəlom kə mbəl ha. Maa gay mə bo a Mbəlom na, neŋ dərmak.

Mbəlom a mbəl ha na, andza a mbəl ha na, neŋ, hərwi ada dəretsətseh mekeleŋ eye mā yaw fagaya bay.

²⁸ Hərwi niye, a seŋ mā ma naha ta bəse ka təv kurom, hərwi ada ahəl nakə ka ŋgatamay na, ka ŋgwasumeye, ada neŋ nā dzala wuray sa bay.

²⁹ Ayaw! Ki ye naha na, təmum na lele. Təmum na tə mənŋgweŋ, hərwi nengeye na, malamar kurom ka tsəved i Bəy Maduweŋ. Slala i ndo andza nakay na, dəslumay ha gər.

³⁰ Na tsik andza niye na, hərwi nengeye na, a zəkaw tsekweŋ ma mətiye hərwi məsler i Kəriste. Nengeye a zla na, təv mändze kurom. Kə sər mədze ha məsəfəre ŋgay hərwi ada mā dzəna ga andza nakə tadə nəkurom kənaŋ na, ka dzənumeye ga aye.

3

Matəre tsədaŋŋa kame i Mbəlom na, kəkay?

¹ Malamar ga hay wu nakə na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anaŋ: Ngwasum hərwi nəkurom na, ndo i Bəy Maduweŋ hay. Na diye gər məwatsakum naha wu nakə ba na watsakum naha tsiy aye bay. Na masakumeye naha məwetse sa, ma dzaniye kurom hərwi ada wuray mā gakum bay.

² Gum metsehe kame i ndo neheye faya ta giye məsler ŋgwalak eye bay aye. Nəteye faya ta kwasatay ha gər a ndo hay ta məgwədə dəsüm bo.

³ Ta dedek madəsa bo eye na, nəkway bəna, nəteye bay. Maa təra ndo i Mbəlom hay na, nəkway. Nəkway sa na, ka duwulakway naha me a Mbəlom ta gədan i Məsəfəre Tsədənna eye, ada ka zambadawakway a Yesu Kəriste. Nəkway na, ka pakway zləm a wu nakə ndo zezen ma giye bay.

⁴ Tadə kə ge wu i ndo zezen faya ma giye lele na, haβe neŋ dərmak na piye faya zləm. Tadə ndoweye kə gwaday a gər ŋgay lele məpay zləm a wu i ndo zezen nakə ma giye na, neŋ na sər ha, i ga nakə na tsikiye na, ma ziye i ŋgay.

⁵ Hərwi neŋ na, ndo i Yahuda dədən eye. Mawa ga na, Yahuda hay. Sa na, neŋ wawa i Israyel hay, ada tə wa ga ma gwala i Bendzameŋ. Ahəl nakə tə wa ga, na həna məhəne tasəla matsamahkar eye na, tə dəs bo ga. Tadə ta tsətsahiye fagaya ka gər i bazlam i Yahuda hay mapala eye na, neŋ mə walaŋ i Farisa hay.

⁶ Neŋ na, na pay bəzay a kule i Yahuda hay lele. Na təkay dərə tə tsəβtsəβ eye hus ka məgatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste. Tadə bazlam i Yahuda hay mapala eye mā təra ha ndo lele kame i Mbəlom na, na sliye faya haβe məgwadəkum neŋ na, mənese andaya kwa tsekweŋ fagaya bay.

⁷ Wu niye hay na zəbawa faya ahəl niye na, andza magogoy ga. Ane tuk na, na sər

ha wu niye ŋgama andaya mə dəma bay hərwi ada nā huta mədzepe tə Yesu Kəriste duh.

⁸ Ayaw! Na mbəday dəba a wu niye hay tebiye na, hərwi na sər ha Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ ga. Niye na, a ze wu hay tebiye. Na mbəday dəba a wu hay tebiye na, hərwi Yesu Kəriste. Na zəba ka wu niye hay na, andza mandzak hərwi ada nəmaā dzapa tə Yesu Kəriste

⁹ ada nā ndza mə həlay ŋgay. Na gwadiye neŋ lele kame i Mbəlom hərwi nakə na rəhay ha gər a bazlam i Yahuda hay mapala eye na, dāda na tsikiye bay. Wu nakə a təra ga ha lele kame i Mbəlom aye na, nakə na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste aye. Maa təra ga ha ndo lele eye na, Mbəlom hərwi na dzala ha ka neŋgeye.

¹⁰ Wu nakə a yeŋ a gər haladzay aye na, nəte ŋgweŋ tsa. A seŋ na, məsərə Yesu ta gədan ŋgay nakə a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ aye. A seŋ sa na, məse dərətsətseh andza neŋgeye nakə a sa dərətsətseh aye, na mətiye andza neŋgeye nakə a mət aye dərmak.

¹¹ Andza niye hərwi ada tadə kəkay kəkay bəbay na, Mbəlom ma ta mbəla ga ahaya abəra ma mədahaŋ.

Mahway hərwi məhute wu nakə kame aye

¹² Kwa wu neheye na tsik tebiye aye na, na gwadiye na huta tsiy na, na tsikiye bay. Ada məgwede neŋ lele na sla tsiy na, na tsikiye bay. Duh na, na giye gədan mede kame

kame hærwi ada nâ huta tay ha wu niye hay a hælaj ga. Na giye andza niye na, hærwi Yesu Kæriste kə zla ga a huđ i hælaj ŋgay. Na tæra ndo ŋgay.

¹³ Ayaw malamar ga hay, wu niye hay na tsik aye ta tæra i ga tsiy na, na tsikiye zuk bay. Ane tuk na, wu nakə na giye na, næte ŋgweŋ tsa. Na gær ha wu neheye ma dæba ga aye tebiye. Duh na giye gædaŋ na, mede kame kame hærwi ada nâ huta wu nakə kame aye.

¹⁴ Andza niye neŋ faya na hwiye ndirndir ka mændisle ka kokway nakə na ndisliye a dæma aye. Na hwiye na, mata hute magogoy ga nakə Mbælom a zeleŋ faya ma ta væleŋ aye. Magogoy aye niye ma ta væleŋ aye na, mede mata ndze tage neŋgeye hærwi Yesu Kæriste.

¹⁵ Nækway neheye masæra eye hay ka tsæved i Mbælom aye na, mædzal gær kway mâ ge na, andza niye. Tadæ ndoweje kə dzala wu mekeleŋ eye wal na, Mbælom ma bæzakumeye ha parakka.

¹⁶ Wu nakə bagwar eye ka gakweye na, zəŋgalakwa tsæved nakə ka zəŋgalakwa hus anəke aye. Kâ gærakwa ha bay.

¹⁷ Nækurom malamar ga hay, nækurom tebiye zəŋgalum na, tæv sik ga. Zæbum ka mede i ndo neheye mede tay lele andza mede may nakə næmaa đakum ha aye.

¹⁸ Hærwi ndo siye hay haladzay mede tay faya ma bæziye ha, næteye na, faya ta

neye dære a Kæriste nakə a mæt ka mayako mazlæmbada eye. Wu neheye na, 6a na tsikakum madzæga haladzay. Na masakumeye ha mætsikakum sa. Faya na tsikakumeye naha anəke na, tæ mætuwe eye.

¹⁹ Pat nakə mændzibæra ma ndæviye na, Mbælom ma dziye tay ha. Mbælom ma dziye tay ha, hærwi ta wuđa mæpay bæzay a Mbælom tæbey. Tæ pay bæzay i tay na, a wu neheye mevel tay a wuđa aye. Faya ta giye wu nakə a ge horoy aye, bo tay aye na, a ye tay a gær haladzay. Tæ dzala na, ka wu i mændzibæra dekdek tsa.

²⁰ Nækway na, ka pælakweye mæge wu niye hay tæbey. Nækway gay kway na, mæ mbælom. Nækway faya ka hæbakweye ndo mætæme ha ndo, Bæy Maduweŋ kway Yesu Kæriste nakə ma mbæzlaweye mæ mbælom mata dzægær tage nækway aye.

²¹ Ki yaw na, ma mbæđakweye ha bo kway nakay bæle eye hærwi ada bo kway mâ tæra gædaŋ eye andza bo ŋgay. Ma giye wu nakay ta gædaŋ nakə ma giye ha mæsler hærwi mæpe tay ha wu hay tebiye a huvo ŋgay.

4

Mætsikatay me a zlam a ndo hay

¹ Kə ge andza niye na, malamar ga hay, ndzum ta gædaŋ eye bæŋbæŋ lele mæ hælaj i Bæy Maduweŋ kway. Nækurom na, ka yumeŋ a gær haladzay. Hawa kurom a

geŋ, a seŋ mənġgatakum. Dərev ga faya ma ŋgwasiye haladzay tə nəkurom. Nəkurom ka tərüm na, magogoy i məsler ga nakə na ge aye.

² A nəkurom Evodi ta Siŋtis neŋ faya na gwadəkumeye amboh, ndzum na, ayaw ayaw, bazlam kurom mâ ge nəte, hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway.

³ A nəkar dzam ga nakə faya ka gameye məsler i Mbəlom nəte aye. Neŋ faya na gwadəkeye naha dərma, dzəna tay ha ŋgwas niye hay, tâ ndza ayaw ayaw mə walaŋ tay. Hərwi neŋ tage nətəye na, nəmaa ge vəräm haladzay hərwi ada Labara Ŋgwalak eye mâ ye kame kame, ndo hay tâ tsəne. Məsler niye nəmaa ge aye na, nəmāy tebiye tage ŋgwas niye hay tage Kələneŋ ada ta ndo siye hay, nəmaa ge ka bo məsler dziye. Nətəye tebiye tay aye, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərəwel ŋgay nakə a watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

⁴ Ŋgwasum pat pat hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋ faya na gwadəkumeye sa: Ŋgwasum.

⁵ Ndo i mändzibəra hay tebiye ta zəba ka mede kurom na, faya ka təmum ndo hay lele ada faya ka gumateye ŋgwalak. Sərüm ha na, mazlambar Bəy Maduweŋ kway kə ndzew. Mâ mətsakum gər bay.

⁶ Wuray kwa tsekweŋ mâ dzəma kurom bay tebiye. Duh na, tsətsahum wu nakə a sakum ada andaya fakuma bay aye ka Mbəlom. Tsətsahum na, ta məgay naha amboh, mâ dzəna kurom ada gumay naha sisə dərma.

⁷ Yawa! Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vələkumeye mändze zay mə dərəv kurom hay. Zay niye ma vələkumeye na, a ze wu nakə ndo hay tə sər aye. Neŋgeye na, ma tsəpiye dərəv kurom ta mədzal gər kurom hay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mâ gakum bay. Hərwi nəkurom na, mandza eye mə həlay i Yesu Kəriste.

⁸ Malamar ga hay, wu nakə a zəkaw na ndəvakumeye naha mətsike aye na, anaŋ: Dzalum na, ka wu neheye ŋgwalak aye hay, nakə ndo hay ta dəslay gər aye, wu neheye dədək eye, a wu neheye ka rəhakway ha gər aye, a wu neheye maraw me andaya mə dəma bay aye, a wu neheye tsədəŋŋa aye, a wu neheye a yatay a gər a ndo hay aye ada a wu neheye ta zambadəway aye. Gumatay metsehe na, a wu neheye anaŋ aye.

⁹ Gum məsler na, tə wu neheye na tətikakum aye, wu neheye ka təmum aye, wu neheye ka tsənum mə bazlam ga na tsikakum aye, ada wu neheye kə ŋgatumay tə dərəv kurom neŋ na ge aye. Ka pumay bəzay na, Mbəlom nakə ma vələkweye mändze zay aye na, ma ndziye tə nəkurom.

Pol a gatay sisœ a Filipi hay hærwi madzæne nakæ tæ slæray naha aye

10 Na gay sisœ a Bøy Maduweñ kway Yesu Kæriste ada dærev ga kæ ηgwasa haladzay hærwi ka dzalumaw fagaya sa. Hæbe kurre na, ka dzalum fagaya ηgway. Ane tuk na, ka hutum hæløy eye madzæne ga ada kæ ndza haladzay nakæ ka dzænum ga bay aye.

11 Na tsik andza niye na, hærwi nakæ wu andaya fagaya bay aye na, bay. Hærwi kwa tadæ wu andaya, kwa andaya bay na, na tætik mændze tæ mæηgwese eye.

12 Na sær mændze ma mætawak, na sær mændze mæ wu nakæ ndasassa aye. Na sænæka mændze ta mæηgwese eye kwa mæ dæretsætseh waray waray. Na sænæka mærehe ta wu mænday ada na sænæka mændze tæ may. Na sænæka mændze tæ wu haladzay ada tæ wu tsekweñ eye.

13 Na sliye faya madæme wu neheye tebiye na, ta gædan j i Yesu Kæriste nakæ a vøleñ aye.

14 Kwa tadæ andza niye bæbay na, madzæne nakæ ka dzænum ga anæke ahæl nakay anañ neñ mæ dæretsætseh aye na, ka gum lele.

15 Nækurom ndo i Filipi hay, særum ha na, ahæl nakæ na dazlay mæðakum ha Labara ηgwalak eye kurre hus ahæl nakæ na lætse, na ye abæra ma Masedowan aye na, maa dzæna ga na, nækurom dekdæk bæna, siye i ndo mæpe mædzal

gær hay ka Yesu na, ta vøleñ wuray bay.

16 Ahæl nakæ neñ ma wuzlahgæma i Tesalonik aye na, bæ sik haladzay ka slærumen naha wu nakæ andaya fagaya bay aye.

17 Neñ faya na pæliye tsæved ada ka vølumen j wu bay. Na tsik andza niye ðuh na, dærev kæ ηgwasa hærwi na sær ha Mbælom ma piye fakuma ηgama hærwi madzæne nakæ ka vølumen j aye.

18 Na ηgatay a wu nakæ ka slæruma ahaya Epafrodit aye. Ka vølumen j ew na, haladzay, wuray a kætsen j sa bay. Wu neheye ka vølumen j ew aye na, lele andza wu kæriye nakæ tæ fækaway naha a Mbælom a ze huñña a yay a gær haladzay aye.

19 Mbælom na, mæzlaß eye, a læva wu hay tebiye, wuray a kætsay bay. Neñgeye ma vølakumeye wu nakæ a kætsakumeye tebiye. Ma vølakumeye na, tæ hæløy i Yesu Kæriste.

20 Ndo hay tâ zambadøy a Mbælom Bæba kway ka tor eye. Mâ tæra andza niye.

21 Tsikumatay me a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye tæ mæzele i Yesu Kæriste. Malamar neheye ka tæv ga kanan j aye ta tsikakum naha me dærmak.

22 Siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye ta tsikakum naha me dærmak. Maa tsikakum naha me wene wene eye na, ndo neheye ma bædgay i bøy i Roma aye.

23 Bøy Maduweñ kway Yesu

Kəriste mâ pa fakuma ŋgama.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Kolosi hay aye Məfələkwe

Kolosi na, wuzlahgəma nakə ta diye i məgəma i Azi aye, bəgom na, tə zalay Turki. Pol ki ye a dəma, mata zəbatayaw dərə a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu dāda bay. Maa pa məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu a dəma na, Epafəras nəte mə walaŋ i ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye (1.7; 4.12).

Pol a tsəne ndo hay faya ta səpatiye tay ha ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ma gəma i Kolosi, a watsa tay naha derewel.

Gər i bazlam eye anaŋ; Kəriste ma təmiye tay ha ndo hay abəra ma gədaŋ i ndo mənə dərə.

Pol a dazlay kərəh mə derewel ŋgay (1.1–2.5), dəmes mazambaday a Kəriste hərwi andza neŋgeye Bəy Maduweŋ i məndzibəra ada i ndo məpe mədzał gər hay (1.15–20). Ka ndzay a gər a dəmes na, mađuwule me andaya ka gər i Kolosi hay (1.3–14). Ma dəba i dəmes na, Pol a ma ahaya a zləm vərəm ŋgay nakə a ge hərwi ndo məpe mədzał gər hay aye (1.24–2.5).

Ma dəba eye, Pol a gwađatay a Kolosi hay tə ge metshe (2.6–23).

Ka mandəve eye na, derewel nakay faya ma vələteye gədaŋ ka məndze ma sifa wedeye mə walaŋ i ndo hay, ma bəđgay tay hay ada ma mədzepe ta ndo hay (3.1–4.6).

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me (4.7–18).

¹ Neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā təra ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Neŋ ta Timote malamar kway, nəmaa watsakum naha derewel nakay.

² Nəmaa watsa naha na, a nəkurom ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu neheye ma Kolosi aye. Nəkurom malamar may neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom faya ka pumeye bəzay a neŋgeye aye. Mbəlom Bəba kway m̄a pa fakuma ŋgama ada m̄a vələkum zay.

³ Nəmaa đuwulaway naha me a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi kurom. Pat pat nəmaa đuwulaway naha me andza niye, nəmaa gaway naha sisə hərwi kurom.

⁴ Nəmaa gaway naha sisə hərwi nəmaa tsəne na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste ada ka wuđum ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tebiye dərmak.

⁵ Ka gum andza niye na, hərwi ka pum mədzał gər kurom ka wu neheye Mbəlom a ləva ha bo, ma ta vələkumeye mə mbəlom aye. Tə đakum ha wu nakə Mbəlom a gwađ ma ləviye

ha bo hærwi kurom aye na, ahæl nakæ ka tsænum Labara Nḡwalak eye niye dedek aye.

⁶ Labara nakay nḡwalak eye faya ma diye a zlæm ka mændzibæra tebiye, faya ma væliye hohway andza gærdaf nakæ a wa hohway aye ada a gæl kame kame aye. Andza niye, faya ma diye kame kame mæ walaḡ kurom kwa a pat nakæ ka tsænum kurre aye, nakæ Mbælom kæ pa fakuma nḡgama ta dedek aye hus bægom.

Mætsike me

⁷ Maa lah mædakum ha Labara Nḡwalak eye nakay na, Epafæras. Nengeye na, dzam may, næmay ta nengeye faya næmaa giye mæsler i Yesu Kæriste ka bo dziye. Nengeye faya ma giye mæsler i Yesu Kæriste tæ dærev nḡgay peteh, faya ma giye mæsler mæ gay kurom na, a bæram may.

⁸ Maa tsikamay ma kækay nakæ Mæsæfære i Mbælom a vælakum gædanḡ ka mawuðe siye i ndo kurom hay aye na, nengeye.

⁹ Hærwi niye kwa a pat nakæ næmaa tsæne labara kurom aye na, næmaa gær ha maduwulay naha me a Mbælom hærwi kurom bay. Næmay faya næmaa duwulay naha me a Mbælom na, mâ dakum ha wu nakæ a yay a gær aye parakka ada kâ særum, kâ hutum metshehe nakæ Mæsæfære nḡgay ma væliye aye, ada kâ tsænum wu neheye ka tsæved nḡgay aye.

¹⁰ Tæ metshehe niye na, ka slumeye mændze andza nakæ

a say a Bæy Maduweḡ Yesu Kæriste aye ada ka gumeye wu neheye tebiye a yay a gær aye. Ka gumeye wu neheye nḡwalak eye wal wal tebiye ada ka sækahumeye mæsære Mbælom kame kame.

¹¹ Næmay faya næmaa duwulay naha me sa na, hærwi ada mâ vælakum gædanḡ nḡgay nakæ a ze kwa mey aye hærwi ada kâ ndzum bæḡbæḡ lele, hærwi ada ka sæmumeye naha tæ zayzay nakæ mæ dærev kurom aye ada dærev kurom ma nḡwasiye dærmak.

¹² Gumay sisce a Mbælom nakæ a vælakum gædanḡ aye hærwi ada kâ hutum wu nakæ a læva ha bo hærwi ndo nḡgay hay ka tæv nakæ dzaydzay nḡgay a dæv aye.

¹³ Mbælom bæba kway kæ mbæl kway ha hærwi ada kâ tæmakwaw abæra ma bæy i lævoḡ, a pa kway a tæv i mælæve bæy i mandærkwasla i wawa nḡgay.

¹⁴ A mbædakway ahaya abæra mæ hælai i Fakalaw na, tæ hælai i wawa nḡgay niye ada a pæsakway ha mænese kway hay dærmak.

Dæmes i mazambaday a Kæriste Bæy Maduweḡ i mændzibæra

¹⁵ Ndæray andaya kæ nḡgatay a Mbælom bay, ane tuk na, Yesu Kæriste nakæ ndo hay tæ nḡgatay aye na, a ndzækit bo Mbælom, Mbælom nengeye kækay na, faya ma dakweye ha.

Nenġeġe bagwar eye ka ġar
i wawa i Mbəlom hay
tebiye.

A ze wu neheye tebiye
Mbəlom a ge aye.

¹⁶ Hərwi Mbəlom a ge wu hay
tebiye na, tə həlay ŋgay,
wu neheye mə mbəlom
aye ta wu neheye ka
dala aye,

wu neheye dəre a ŋgatay aye
ta wu neheye dəre a
ŋgatay bay aye.

Wu neheye ta ġədan eye hay
mə mbəlom aye,

kwa bəy i ġawla i
Mbəlom hay ada bag-
war tay dərmak

Mbəlom a ge tə həlay
ŋgay.

Wu neheye tebiye na,
Mbəlom a ge tay ha tə
həlay i wawa ŋgay
ada wu neheye a ge
tebiye aye na, i ŋgay
hay.

¹⁷ Nenġeġe na, andaya kwa
ahəl nakə Mbəlom kə
ge mändzibəra zuk bay
aye,

wu hay tebiye na, mə
həlay ŋgay ada maa ġəs
tay ha ka təv manəte
eye na, nenġeġe.

¹⁸ Nenġeġe bəy i məhay ġar i
ndo məpe mədzal ġar
hay.

Maa ləva tay na, nenġeġe
andza ġar nakə a ləvay
ġar a bo aye.

Ndo məpe mədzal ġar
hay ka Yesu na, andza
bo ŋgay.

Makurre na, nenġeġe,
maa lətsew abəra ma
mədahan kurre na,
nenġeġe,

nakay na, andza
məġwede nenġeġe ka
ġar i ndo hay tebiye
ada ka ġar i wu hay
tebiye.

¹⁹ Wu neheye tebiye mə dərev
i Mbəlom aye na,
mə dərev i Kəriste tebiye
dərmak,
hərwi a yay a ġar andza
niye.

²⁰ A say a Mbəlom na, wu
hay tebiye tā sər bo
ta nenġeġe tə həlay i
wawa ŋgay,

wu neheye ka dala aye
ada wu neheye mə
mbəlom aye,

ada mändze zay andaya ma
wuzlah i ndo hay tə
nenġeġe.

A ge niye na, tə bam-
baz i wawa ŋgay nakə
ta dar na ka mayako
mazləmbada eye.

²¹ Ahəl niye nəkurom na,
dərenj ta Mbəlom, nəkurom
ndo mənə dəre ŋgay hay,
hərwi ka dzalawum ka wu
neheye lele bay aye, ka
ġawum wu neheye lele bay
aye.

²² Ane tuk na, anəke na,
Mbəlom kə ma kurom ahaya
ka təv ŋgay ta məməte i wawa
nakə a təra ndo zezən a
mət aye. A ge andza niye
na, hərwi ada kâ ndzum
tsədəŋŋa, ka slumeye faya
mələtse kame i Mbəlom
mənese kwa tsekwenj andaya
fakuma bay. Ndəray ma sliye
faya məmakum ha mənese
bay.

²³ Lele na, dzalum ka Yesu
huya ada ndzum bəŋbəŋ, kâ
dagwarum bay, pum mədzal

gər kurom ka wu neheye ka tsənum ma Labara Nḡwalak eye. Labara Nḡwalak eye nakay na, ta tsikay kwa a way ka mändzibəra nakay. Neḡ Pol, ndo i məsler i Mbəlom hərwi mədatay ha a ndo hay dərmaḡ.

Məsler nakə Mbəlom a vəlay a Pol aye

²⁴ Anəke na, dərev faya ma nḡwasiye hərwi dəretsətseh nakə faya na siye hərwi kurom aye. Andza nakə Yesu Kəriste a sa dəretsətseh ahəl niye aye na, bo ga faya ma siye dəretsətseh dərmaḡ hərwi məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye na, andza bo ga. Na siye dəretsətseh andza niye na, hərwi ada məsler nḡgay mâ ndəv.

²⁵ Mbəlom a zla ga, a pa ga ndo i məsler kurom na, a gweđeḡ nâ tsik bazlam nḡgay tebiye a nəkurom.

²⁶ Ahəl niye na, bazlam nakay maḡgaha eye, ndo hay tə sər bay, anəke na, kə ndo-hwa ahaya parakka a ndo nḡgay hay.

²⁷ A say a Mbəlom mədatay ha a ndo nḡgay hay na, wu nakə a say məge aye na, nḡwalak eye haladzay, ma dzəniye ndo hay tebiye. Bazlam nakay a ndzawa maḡgaha eye nakə anəke a ndohwaw parakka a dzaydzay aye na, Yesu Kəriste mə dərev kurom. Hərwi niye, pum mədzal gər kurom ka mändze ta Mbəlom ma təv nakə ta dəslay ha gər aye.

²⁸ Faya nəmaa dīye ha na, Yesu Kəriste eye nakay. Faya nəmaa gatay dəf a ndo hay, ada faya nəmaa tətikateye wu hay tə metsehe nakə Mbəlom a vəl aye. A samay na, ndo neheye tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, tâ təra masəra gər eye hay.

²⁹ Hərwi niye neḡ faya na nḡgəliye ha bo haladzay ka məge məsler ta gədaḡ i Yesu Kəriste nakə a vəleḡ hərwi ada nâ ndəv ha məge məsler.

2

¹ A seḡ na, sərūm ha na ge məsler haladzay hərwi kurom Kolosi hay, hərwi ndo i Lawdise hay ada hərwi siye i ndo neheye ta nḡgeteḡ zuk bay aye.

² Faya na giye andza niye na, hərwi məmakum naha dərev ada kâ wuđum bo nəte nəte mə walaḡ kurom ada kâ dzapum nəte. A seḡ sa na, sərūm wu nakə Mbəlom a bəzakway ha parakka aye hərwi ada kâ ndzum bəḡbəḡ mə dəma. Sa na, ada kâ tərūm ndo i zlele hay ka tsəved nḡgay. Wu nakə Mbəlom a dākum ha aye na, Yesu Kəriste.

³ Nengeye na, ma həndəkakweye tsəved hərwi ada kâ hutakwa metsehe ada kâ sərakwa wu hay. Metsehe nakay na, lele haladzay, ma səkəmiye bo ta suloy bay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ada ndəray mâ vakum gər tə bazlam ləfedede eye bay.

⁵ Sərūm ha na, kwa neḡ dərəḡ tə nəkurom bəbay na, faya na dzaliye huya ka

nəkurom. Dərev ga faya ma ɲgwasiye hərwi faya ka gumeye wu hay ta tsəved eye ada hərwi nakə ka dzalum ha ka Kəriste aye, nəkurom mandza eye bəɲbəɲ lele.

Gum metsehe ta ndo masəpete ndo hay

⁶ Ka təmum Yesu Kəriste ka təra Bəy Maduweɲ kurom. Hərwi niye mede kurom mâ ge na, andza nakə a yay a gər a neɲgeye aye.

⁷ Ndzum mə həlay ɲgay andza dərizl i gərdaf nakə a pa zləlay ɲgay a bəd haladzay aye. Dum kame kame, dzalum ha peteh ka neɲgeye huya andza nakə ta tətikakum aye. Gumay naha sisəe haladzay a Mbəlom huya.

⁸ Gum metsehe, ndəray mâ vakum gər tə metsehe nakə ma giye ɲgama bay aye bay. Metsehe niye na, a yaw abəra ma ndo hay ada ma məsəfəre neheye lele bay ka məndzibəra aye bəna abəra mə Kəriste bay.

⁹ Ka pumateye zləm a nəteye bay na, hərwi mede i Mbəlom na, tebiye mə bo i Yesu Kəriste.

¹⁰ Tadə nəkurom madzapa eye tə Kəriste na, Mbəlom kə rah kurom ha tə Məsəfəre ɲgay. Kəriste na, bəy ka gər i wu hay tebiye ada ka gər i bəy tay hay.

¹¹ Ka hutum mədəse bo na, hərwi nakə ka dzapum tə Kəriste aye. Mədəse bo niye na, mədəse bo nakə tə həlay i ndo zezeɲ aye bay. A yaw na, mə Yesu Kəriste. A zla

fakuma abəra wu nakə ma diye kurom ha a mənese aye na, ta neɲgeye.

¹² Ahəl nakə ta dzəhuḅ kurom ha a yam aye na, andza nakə tə la kurom ka bo tə Kəriste aye. A həlay niye ka tsalumaw abəra ma yam na, andza nakə nəkurom tə Kəriste ka lətsumaw abəra ma mədahaɲ aye hərwi ka dzalum ha Mbəlom na, gədaɲ ɲgay andaya mələtse kurom ahaya abəra ma mədahaɲ andza nakə a lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaɲ aye.

¹³ Ahəl niye nəkurom na, andza mədahaɲ hay hərwi ka gawum mezeleme ada hərwi nakə Yesu Kəriste kə dəs kurom bay aye. Anəke na, Mbəlom kə lətse kurom ahaya abəra ma mədahaɲ tə Yesu Kəriste ada kə pəsakway ha mezeleme kway.

¹⁴ Ahəl niye na, sariya kə gəs kway hərwi wu nakə Mbəlom a tsik aye na, ka gakwa bay. Ane tuk na, Mbəlom kə zla fakwaya abəra mezeleme nakə ka gər kway aye, kə hama gwedere nakə fakwaya aye, andza a dar na ka mayako mazləmbada eye.

¹⁵ Ahəl nakə Yesu Kəriste a mət ka mayako mazləmbada eye na, a zla gədaɲ abəra ka fakalaw hay ada ta bəy tay hay tebiye. A həhal tay ha kame i ndo hay tebiye, a patay horoy a dərə.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye na, ndəray kwa nəte mâ gakum me hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məse na, ndəray mâ gakum me bay.

Ndəray kə gwadəkum gum magurlom i məhəne siye hay, i wur kiye kəgəbay i pat i mazəzükw bo na, kâ təmum bay.

¹⁷ Wu neheye na, andza mezek, a dətay ha a ndo hay wu nakə ma deyeweye kame aye. Wu dedək eye nakə a dā ha na, bo i Yesu Kəriste eye.

¹⁸ Kâ gərumatay tsəved a ndo hay tâ səpat kurom tə bazlam kəriye abəra ka magogoy kurom bay. Ndo niye hay faya ta gwadiye kutoŋ məgay dərətsətseh a bo, ada mədəslatay ha gər a gawla i Mbəlom hay. Nəteye faya ta tsikiye na, ka wu nakə tə ŋgatay ma məsine aye. Slala i ndo neheye na, faya ta dəslay ha gər a bo kəriye tsa, tə dzala i tay na, ka wu neheye ka mändzibəra aye.

¹⁹ Nəteye madzapa eye tə Kəriste bəy tay sa bay. Matəra andza gər na, neŋgeye ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, bo ŋgay. Ndo neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta hutiyə gədaŋ mə həlay ŋgay, maa dzapa tay ha ka təv manəte eye na, neŋgeye. Ta gəliye, ka tsəved ŋgay andza nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma piye tay ha ndo ŋgay hay ka təv manəte eye hərwi ada nəteye tebiye tâ dzapa andza bo i ndo nəte a zəv ka təv manəte eye tə mbəle hay ada ta slo i bo hay.

²⁰ Nəkurom ka sərüm ha, ka mətüm ka bo tə Kəriste. Andza niye, fakalaw hay ta ləviye kurom sa bay. Tadə kə ge andza niye tuk na, ada ka

ndzum andza nəkurom ndo i mändzibəra hay sa kəkay? Faya ka pumay bəzay a wu neheye tə gwad:

²¹ «Kâ zla wu nakay bay», «kâ ndzaka wu nakay bay», «kâ tətäl ka wu nakay bay» aye na, ma kəkay?

²² Maa tətik bazlam neheye mapala eye na, ndo hay dəkdek tsa. Wu neheye tebiye na, ta dziye ahəl nakə ndo hay ta giye ha məsler aye.

²³ Ka madazlay, ndo hay tə dzala mə gər tay bazlam neheye mapala eye na, ta vəliye metsehe hərwi tə gwad, tə ge kutoŋ hərwi məpay bəzay a kule tay, marəhay gər ka dala ada məgay dərətsətseh a bo. Ane tuk na, neŋ na ŋgatay na, kule tay ma dzəniye ndo hərwi ada mâ gay metsehe a bor i bo ŋgay kwa tsekweŋ bay tebiye.

3

Yesu Kəriste ka təra kway ha wedeye hay

¹ Nəkurom ka sərüm ha na, ka mbəlumaw abəra ma mədahaŋ tə Kəriste. Yesu Kəriste mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom anəke. Hərwi niye, pum mədzal gər kurom ka wu neheye mə mbəlom aye.

² Dzalum ka wu nakə mə mbəlom aye huya, kâ dzalum ka wu neheye ka mändzibəra aye bay.

³ Nəkurom ka sərüm ha ka mətüm, Mbəlom kə lətse kurom ahaya abəra ma mədahaŋ. Sifa kurom

wedeye mə həlay i Kəriste, Mbəlom kə pa na ka təv ŋgay.

⁴ Sifa kurom dedek eye na, Kəriste. Ahəl nakə ma maweye na, nəkurom tə neŋgeye ka mumaweye dərmaḱ ta məzlaḱ ŋgay.

⁵ Hərwi niye gərūm ha məge wu neheye lele bay ka məndzibəra aye. Gərūm ha məge madama, mede nakə lele bay aye na, gərūm ha, bor i bo kurom mǎ ge bəy ka gər kurom bay, wu neheye lele bay aye na, kǎ pəlum bay, kǎ gum dərə ka wu hay bay hərwi tadə faya ka gumeye dərə ka wu hay na, ka dəsłumatay ha gər a ze Mbəlom.

⁶ Mbəlom ma ta gəsiye ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye a sariya na, hərwi wu neheye anan aye.

⁷ Ahəl niye na, nəkurom ka gawum andza niye, wu neheye lele bay eye tə ləwawakum gər.

⁸ Anəke na, gərūm ha wu neheye tebiye. Kǎ gum mevel bay, dərəv mǎ ndalakum bay, kǎ gumatay sewed a siye i ndo hay bay, kǎ tsikum wu neheye lele bay aye ka ndo hay bay, bazlam neheye a ye ka bo mətsike bay aye na, kǎ tsikum bay.

⁹ Kǎ rawum me ka bo mə walaŋ kurom bay, hərwi ka gərūm ha mede kurom nakə ahəl niye aye ada tə wu neheye ka gawum ahəl niye aye.

¹⁰ Ka hutum mede nakə wedeye dūh. Maa vəlakum mede nakay wedeye na, Mbəlom. Neŋgeye faya ma

təriye ha wedeye pat pat hərwi ada mǎ təra andza neŋgeye, hərwi ada kǎ sərūm na lele.

¹¹ Hərwi niye wuray andaya ma ŋgəniye kurom ha wal wal bay. Yahuda hay ta slala mekeleŋ eye hay nəteye nəte, ndo neheye madəsa bo eye hay ta ndo neheye madəsa bo eye bay aye nəteye nəte, ndo neheye mə kəsaf hay aye ta ndo neheye matərakahan aye hay nəteye nəte, beke hay ta ndo neheye beke hay bay aye wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra bay. Nəteye tebiye nəte hərwi Kəriste a ləva tay ha ada neŋgeye mə dərəv i ndo hay tebiye.

¹² Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kǎ tərūm ndo ŋgay hay, a wudə kurom. Hərwi niye, gum wu neheye anan aye: Sakumay naha a ndo hay, gumatay ŋgwalak a ndo hay, rəhum ha gər kurom, tərūm ndo ləfedede eye hay, ada tərūm ndo məzle ŋgatay dərmaḱ.

¹³ Sakumay a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Tadə ndoweye kə gakum mənese na, pəsūmay ha. Pəsūm ha bo nəte nəte mə walaŋ kurom andza nakə Bəy Maduweŋ a pəsakum ha aye.

¹⁴ Wene wene eye na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom hərwi tadə ka gum andza niye na, ka ndzumeye ka təv manəte eye tə dərəv nəte.

¹⁵ Zay nakə Kəriste ma vəlakumeye mǎ gəs dərəv

kurom bəŋbəŋ. Mbəlom a zalakum na, hərwi ada kâ tərüm nəte ada kâ hutum zay. Gumay sisœ huya.

¹⁶ Pum bazlam i Kəriste a dərev kurom lele. Dzalum ka bazlam i Kəriste huya. Tətikum a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Dum ha a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Zambadumay a Mbəlom ta dəmes hay wal wal ada ta dəmes nakə Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a vəlakum aye. Gumay dəmes a Mbəlom, gumay naha sisœ ta mənğwese.

¹⁷ Wu nakə ka gumeye ada ka tsikumeye tebiye na, gum andza nakə ndo i Bəy Maduweŋ Yesu hay ta giye aye. Gumay sisœ a Bəba kway Mbəlom ta məzele ŋgay.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye mə walaŋ i ndo hay na, kəkay

¹⁸ Nəkurom ŋgwas hay, rəhumatay gər a zal kurom hay lele, hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kway andza nakay.

¹⁹ Nəkurom hasləka hay wudum ŋgwas kurom hay, kâ ŋgərəzum fataya bay.

²⁰ Nəkurom wawa hay, rəhumatay gər a bəba kurom tə may kurom mə wu hay tebiye hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kâ gum andza niye.

²¹ Nəkurom bəba i wawa hay, kâ ndalumatay ha dərev a wawa kurom hay bay. Ka gumatay andza niye na, dərev ma diye fataya abəra.

²² Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka məndzibəra mə wu hay tebiye. Kâ rəhumatay ha gər ka dəre tay dəkdək tsa hərwi ada tâ zambadəkum bay. Duh gum məsler tə dərev kurom peteh andza ndo neheye faya ta dəslay ha gər a Mbəlom aye.

²³ Məsler neheye ta vəlakumeye tebiye aye na, gum tə dərev kurom peteh andza nakə ka gumay məsler a Bəy Maduweŋ Yesu aye, bəna məsler i ndo hay dəkdək bay.

²⁴ Sərüm ha na, mata vəlakum magogoy i məsler kurom na, Bəy Maduweŋ. Ma vəlakumeye wu nakə a pa na mə mbəlom hərwi ndo ŋgay hay aye. Ndo i gay kurom nakə faya ka gumeye məsler aye na, Yesu Kəriste.

²⁵ Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, Mbəlom ma ta pərateye hərwi mənese nakə faya ta giye. Nənğeye a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

4

¹ Nəkurom ndo i gay hay bəbay, gumatay gər a beke kurom hay lele, kâ zəbum fataya andza wu kəriye bay. Sərüm ha nəkurom bəbay ndo i gay kurom andaya mə mbəlom.

Duwulumay me a Mbəlom pat pat ada tərüm ndo met-sehe eye hay

² Duwulumay me a Mbəlom huya. Kâ gum bəle mə

maduwule me bay, gumay sisœ a Mbəlom.

³ Duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmaḱ hərwi ada Mbəlom mâ händəkamay na tsəved lele ka mədə ha bazlam ɲgay a ndo hay, ada nəmaâ da tay ha wu i Kəriste neheye manḡaha eye mâ zəba dzay-dzay. Ka sərūm ha neɲ ma daɲgay na, hərwi wu nakay.

⁴ Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ da ha parakka andza nakə kutoɲ na giye aye.

⁵ Gumay metsehe a mede kurom, mede kurom mâ ge kame i ndo neheye ta təma Yesu Kəriste bay aye na, ɲgwalak eye. Kâ nasum ha həlay eye bay, kwa kəday dzənum tay ha.

⁶ Bazlam kurom mâ ge na, ləfedede. Mâ ge na, andza sluwal. Sərūm ha tadə ka mbədumeye ka bazlam tay na, mbədumatay faya ta tsəved eye lele.

Mətsike me

⁷ Tisik, malamar kway nakə ka wudum na haladzay ma mədzepe tə Kəriste aye, neɲgeye faya ma giye məsler i Kəriste tə dərev ɲgay peteh, neɲ tə neɲgeye nəmay faya nəmaa giye məsler pat pat hərwi Bəy Maduweɲ. Neɲ mandza eye kəkay na, ma dəkumeye ha.

⁸ Na sləriye naha na, hərwi ada kâ sərūm ha nəmay mandza eye na, kəkay. Ki ye naha na, ma makumeye naha dərev dərmaḱ.

⁹ Na sləriye tay naha neɲgeye ta Onezim malamar kway. Neɲgeye dərmaḱ faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev ɲgay peteh. Neɲgeye a yaw ma təv kurom. Ta ye naha na, ta tsikakumeye wu nakə faya ma giye bo kanan aye tebiye.

¹⁰ Aristark nakə nəmay salamay ma daɲgay aye, kə tsikakum naha me. Markus, wawa i malamar i Barnabas kə tsikakum naha me dərmaḱ. Tadə ki ye naha ka təv kurom na, təmum na lele. Ba na tətikakum wu nakə ka gumeye tsiy.

¹¹ Yesu ndo nakə tə zalay Zustus aye kə tsikakum naha me dərmaḱ. Mə walaɲ i ndo neheye faya ta giye məsler hərwi Bəy i Mbəlom tə neɲ kanan aye na, Yahuda mekeleɲ eye hay bay, say ndo neheye mahkar aye. Nəteye faya ta dzəniye ga haladzay.

¹² Epafəras nakə a yaw abəra ka təv kurom aye, kə tsikakum naha me. Neɲgeye ndo i məsler i Yesu Kəriste. Pat pat, neɲgeye faya ma rəzlay a gər maduwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom. Neɲgeye faya ma duwulay naha me a Mbəlom na, hərwi ada kâ ndzum bəɲbəɲ lele, kâ tərūm ndo masəra eye hay ka tsəved i Mbəlom, ada kâ sərūm wu nakə a yay a gər a Mbəlom kâ gum aye tebiye.

¹³ Ta dedek na sər neɲgeye faya ma giye məsler haladzay hərwi kurom ada hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka

* 4:13 Lawdise ta Hiyerapolis na, huɲgay neheye tə mbay naha a Kolosi.

Yesu neheye ma Lawdise ada neheye ma Hiyerapolis* aye dərmaḱ.

¹⁴ Luka, doktor kway nakə ka wudakwa na haladzay aye ada Demas, ta tsikakum naha me dərmaḱ.

¹⁵ Tsikumənəṭatay ha me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye. Tsikumay me a Nimfa ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye.

¹⁶ Ka dzaŋgum na dərəwel nakay na, slərumatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye hərwi ada tā dzaŋga dərmaḱ. Nəkurom dərmaḱ, dərəwel nakə na sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye na, tā slərakum naha hərwi ada kâ dzaŋgum dərmaḱ.

¹⁷ Gwadumay a Arsip na, mâ ŋgəla ha bo ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə a vəlay aye, mâ ndəv ha.

¹⁸ Neŋ Pol, bo ga eye na watsakum naha mətsike me ga nakay tə həlay ga eye. Na tsikakum naha me. Mâ mətsakum gər bay, neŋ na, ma danḡay.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama.

Makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Pol a pa gay i maduwule me a Tesalonik na, a həlay i mahəhele ŋgay masulo eye. A ye a Tesalonik na, a yaw abəra ma Filipi. Tesalonik na, ta diye bəzay i Gəres ka dala i Masedowan. Tesalonik na, wuzlahgəma, ta səkəmwaha ha wu hay mə dəma. Mbəzlew hay mə dəma haladzay, wene wene eye na, Yahuda hay. Yahuda siye hay ta təma məsənəke i Pol bay, ta həhar na. Pol a watsa tay a Tesalonik neheye ta təma məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste aye.

Madədo 1 ka 3 faya ma tsikakweye ka məndze i Tesalonik hay tə Pol.

Madədo 4 ada 5, Pol faya ma vəlateye gədan mede kame kame ma məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A mbədətay naha ka metsehe nakə ma kwasatay ha mədzal gər aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ ta Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye. Nəkurom na, ndo i Mbəlom Bəba kway ada ndo i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste

hay. Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum zay.

Pol a gay sisəe a Mbəlom hərwi mede i ndo məpe mədzal gər ha ka Yesu

² Nəmay faya nəmaa gay naha sisəe a Mbəlom pat pat hərwi kurom kwa a həlay waray. Ahəl nakə nəmaa duwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa duwulaway naha me hərwi kurom tebiye.

³ Ahəl nakə nəmaa duwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dzalawa ka məsler kurom nakə faya ka gumeye hərwi ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. Faya nəmaa dzaliye sa na, nəkurom faya ka ŋgəlumeye ha bo ka məsler ta gədan hərwi nakə ka wudum Yesu Kəriste ada nəkurom mandza eye bəŋbəŋ lele hərwi nakə faya ka təkumeye dəre a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye.

⁴ Malamar ga hay, nəmaa sər ha, Mbəlom a wuda kurom. A pala kurom na, hərwi ada kâ tərurum ndo ŋgay hay.

⁵ Nəmaa sər ha hərwi ahəl nakə nəmaa dəkum ha Labara Ŋwalak eye na, nəmaa tsik tə bazlam dekdek tsa bay, nəmaa tsik ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye. Nəmaa sər ha lele wu nakə nəmaa tsik aye na, dedək. Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, ka sərurum ha mede may. Nəmay faya nəmaa giye andza niye na, hərwi madzəne kurom.

6 Nəkurom na, ka dazlumay a məpay bəzay a mede may ada a bəmalə i Bəy Maduweŋ kway. Ahəl nakə ka təmum bazlam i Mbəlom aye na, ka sum dəretsətseh haladzay hərwiye, ane tuk na, duh dərev kurom kə ŋgwasa hərwi bazlam nakay ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.

7 Andza niye faya ka bəzumatay ha tsəved lele eye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tebiye ka dala i Masedowan ada ma Akay* aye, ta sər ha ma kəkay məndze tay nakə ta ndziye aye.

8 Hərwi kurom, ndo hay haladzay ma Masedowan ada ma Akay ta tsəne labara i Bəy Maduweŋ kway, ane tuk na, nəteye dəkdək bay. Sa na, ndo hay kwa ka waray ta tsəne ka mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye. Wuray andaya nakə nəmay nəmaa səkahiye ha faya aye bay.

9 Nəteye tə bazlam tay faya ta tsikiye fakuma, ma kəkay nakə ka təmum may lele ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye. Faya ta tsikiye sa, ka mægər ha kule hay, ka pumay bəzay a Mbəlom nakə dedək eye, neŋgeye ta sifa aye.

10 Tə sər ha nəkurom faya ka həbumeye wawa ŋgay nakə ma deyeweye mə mbəlom aye. Wawa niye na, Yesu nakə Mbəlom a mbəl ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Neŋgeye ma buwiye

kway abəra ma mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka ndo i mezeleme hay aye. Ma giye na, pat i sariya ŋgay nakə ma slaweye aye.

2

Məsler i Mbəlom nakə Pol a ge ma Tesalonik aye

1 Malamar ga hay, nəkurom ka sər um ha tə gər kurom mede may nakə nəmaa ye naha a gay kurom aye na, kəriye tsa bay.

2 Ka sər um ha nəmaa sa dəretsətseh haladzay ma Filipi təday, ta tsadamay. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha a gay kurom aye na, ndo mənə dəre may hay ta samay dəretsətseh huya ane tuk na, Mbəlom kə mamay naha dərev hərwi ada nəmaâ dākum ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv ŋgay aye.

3 Ahəl nakə nəmaa gatay amboh a ndo hay ka matəme bazlam i Mbəlom aye na, nəmaa raw me bay, wu nakə lele bay aye na, andaya ma mədzal gər may bay, nəmaa vay gər a ndəray bay.

4 Duh nəmaa tsik na, wu neheye Mbəlom a gwadamay dūm ha aye hərwi a zəba famaya na, nəmaa a yay a gər. A vəl Labara Ŋgwalak eye a həlay may na, hərwi ada nəmaâ dətay ha a ndo hay. Nəmaa diye ha na, hərwi ada nəmaâ yatay a gər a ndo hay bay. Ane tuk na, hərwi ada nəmaâ yay a gər a Mbəlom neŋgeye nakə a sər dərev may aye.

* 1:7 Akay: Məzele i Gəres nakə tə zalaway ha guram eye.

⁵ Nəkurom ka sərüm ha lele dāda nəmaa tsikakum wu hərwi məvakum gər bay ada dāda ki yamayaw a mədzal gər nəmaa tsikakum wu hərwi ada kâ vəlumamay bay. Wu nakə na watsa kanan aye na, Mbəlom a sər ha dedək.

⁶ Nəmaa pəla ndo hay tâ zambadamay bay, kwa nəkurom, kwa siye i ndo hay, a samay andza niye bay.

⁷ Həbe na, nəmaa ləvakum gər hərwi nəmay na, ndo i maslan i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a samay andza niye bay. Duh nəmaa ndza mə walaŋ kurom ta ləfedede eye andza may i wawa hay nakə ma gatay gər a wawa ŋgay hay aye.

⁸ Nəmaa wuđa kurom haladzay. Hərwi niye, ahəl nakə nəmay ka təv kurom aye na, a samay mədakum ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Ada neŋgeye niye dekdek bay, a samay məvəle ha məsəfəre may hərwi kurom, hərwi ka yumamay a gər haladzay.

⁹ Malamar ga hay, kâ mətsum ha gər ta məsler nakə nəmaa ge mawura bo eye mə gay kurom aye bay. Nəmaa ge məsler kwa ta həvad, kwa ta həpat hərwi ada nəmaâ tsətsah fakuma wu mənday bay. Andza niye, nəmaa dā ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom ze matsətsehe fakuma wuray.

¹⁰ Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka sərüm ha mede may ahəl

nakə nəmay mə walaŋ kurom aye na, lele ada dedək eye ada Mbəlom a sər ha dərmak. Ndəray ma sliye mətsike famaya wuray bay.

¹¹ Ka sərüm ha, nəmay ta nəkurom andza bəba ta wawa ŋgay hay.

¹² Nəmaa vəlaku gədan. Nəmaa gawakum amboh hərwi ada mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom, neŋgeye nakə a zalakum hərwi ada kâ fələkum a bəy ŋgay, ma təv nakə ŋgwalak eye haladzay aye.

¹³ Nəmay faya nəmaa gay naha sisəe a Mbəlom huya sa na, hərwi ahəl nakə nəmaa dākum ha bazlam i Mbəlom aye na, ka pum faya zləm. Ka təmum, ka sərüm ha ta dedək bazlam nakay a yaw abəra ka təv i Mbəlom bəna bazlam i ndo zezeŋ bay. Ayaw ta dedək bazlam nakay a yaw na, mə həlay i Mbəlom. Faya ma giye məsler mə nəkurom neheye ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye.

¹⁴ Malamar hay nəkurom ka tərüm andza məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma dala i Yahuda nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Yahuda hay ta satay dəretsətseh ada anəke ndo i gəma kurom hay ta sakum dəretsətseh dərmak andza i tay.

¹⁵ Yahuda neheye na, ta kəd ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye, ta kəd Bəy Maduweŋ kway sa. Ta həharawa may dərmak. Nəteye na, tə yay a gər a Mbəlom bay tebiye,

nəteye ndo mənay dəre a ndo hay tebiye.

¹⁶ Andza niye, nəmaa datay ha bazlam i Mbəlom a ndo siye neheye nəteye Yahuda hay bay aye hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha na, a satay bay. Anəke na, ta rah ha ka mənese tay nakə tə gawa aye tebiye, ada kə ndalay a Mbəlom fataya, sariya ŋgay ma gəsiye tay ha.*

A say a Pol mambəde gər a Tesalonik

¹⁷ Malamar hay, nəmay na, ahəl nakə nəmaa ye abəra ka təv kurom, nəmaa gər kurom ha aye na, hawa kurom a gawamay haladzay, a samay mənğatakum. Tə dəre na, nəmay dərən ta nəkurom. Ane tuk na, dərəv may mandza eye na, tə nəkurom huya. Nəmaa pəla tsəved madzəga haladzay mede naha mənğatakum.

¹⁸ A samay mambəde naha gər ka təv kurom. Neŋ Pol tə gər ga, na tsik sik haladzay nakə a seŋ mede naha aye. Ane tuk na, Fakalaw ka dərəzlamay na tsəved.

¹⁹ Ayaw, məpe mədza gər may ta mənğwese may na, hərwi kurom. Nəkurom magogoy may nakə nəmaa ŋgalakiye kurom ha kame i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste pat nakə ma maweye aye.

²⁰ Ayaw, ta dedek nəmaa ŋgalakiye kurom ha ada dərəv may ma ŋgwasiye hərwi kurom.

3

¹ Ahəl nakə nəmaa tsəne labara kurom sa bay aye na, nəmaa sla faya məgəse dərəv sa bay. Nəmaa gwad nəmaa sləriye naha Timote ka təv kurom. Nəmay na, nəmaa ndziye ma Aten mahəmeye təmad.

² Ka sərūm ha Timote neŋgeye malamar kway. Neŋgeye ta nəmay faya nəmaa giye məsler i Mbəlom. Nəmay ta neŋgeye faya nəmaa diye ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste. Nəmaa slər naha ka təv kurom hərwi ada mâ dzəna kurom ada mâ makum naha dərəv ada nakə kâ ndzum bəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom aye,

³ hərwi ada dərətsətseh nakə faya ma ndzakumeye a gər aye mâ dze kurom ha ta dəba bay. Ba ka sərūm ha a ye ka bo ka sakweye dərətsətseh andza niye.

⁴ Ahəl nakə nəmay ka təv kurom, dərətsətseh ka ndzakway a gər zuk bay aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadakum aza dərətsətseh ma deyeweye ada kə ndislew andza nakə ka sərūm aye.

⁵ Hərwi niye na sla faya madəme sa bay. Na slər naha Timote ka təv kurom hərwi ada nâ tsəne labara kurom. Agəna nəkurom faya ka dzalumeye ha huya ka Yesu Kəriste kəgəbay agəna Fakalaw kə vakum gər. Tadə kə ge andza niye na, məsler nakə nəmaa ge mə walaŋ kurom aye na, ka təra kəriye.

* 2:16 Zəba ma Roma hay 11.28-32.

⁶ Ane tuk na, anəke Timote nakə a ye naha ka təv kurom aye, kə maw ka təv may. Kə tsikamay labara hay ηgwalak eye ka nəkurom. A gwad na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya ada ka wudum bo nəte nəte. A gwad sa na, ka pum may a mədzal gər kurom, a sakum mənəgatamay andza nəmay nakə a samay mənəgatakum aye dərma.

⁷ Andza niye malamar may hay, dəretsətseh faya ma ndzameye a gər haladzay ada ndo hay faya ta kwasameye gər haladzay. Ane tuk na, ahəl nakə Timote a maw a tsikamay labara kurom aye na, kə mamay naha dərev hərwi nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya.

⁸ Anəke na, dərev may kə ηgwas hərwi nəkurom mandza eye bəηbəη mə həlay i Bəy Maduweη.

⁹ Kwa nəmaa gay naha sişə a Mbəlom ma kəkay na, kə sla bay, hərwi dərev may kə ηgwas haladzay hərwi kurom.

¹⁰ Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me ta həpat ta həvad hərwi ada mə vəlamay tsəved nəmaa ye naha mazəbakumaw dəre ada matətikakum wu nakə ka sərūm zuk bay aye hərwi ada kə səkahum ha mədzal gər ka Yesu Kəriste.

¹¹ Mbəlom Bəba kway tə gər ηgay eye ta Bəy Maduweη kway Yesu tā vəlamay tsəved mede naha ka təv kurom.

¹² Bəy Maduweη mə gəl

ha mawudə bo kurom nakə ka wudum bo mə walaη kurom aye kame kame ada kə wudum ndo hay tebiye kame kame andza nakə nəmay nəmaa wuda kurom aye.

¹³ Andza niye, ma vəleye gədaη a dərev kurom hay hərwi ada mənese mə ge andaya mə nəkurom bay ada kə tərūm tsədaηηa kame i Bəba kway Mbəlom pat nakə Bəy Maduweη Yesu ma maweye aye. Mata maw na, neηgeye ta ndo ηgay hay tebiye.

4

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Malamar ga hay, wu nakə nəmaa ndəvakumeye naha mətsike aye na anaη: Ahəl niye nəmaa tətikakum mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Nəmaa sər ha mede kurom na, andza niye. Anəke nəmay, nəmaa gakumeye amboh ta məzele i Bəy Maduweη kway Yesu, pumay bəzay a mede kurom niye kame kame.

² Ka sərūm ha mede nakə nəmaa gwadəkum pumay bəzay ta gədaη i Bəy Maduweη kway Yesu aye.

³ Wu nakə a say a Mbəlom aye na, tərūm tsədaηηa. Andza məgwedə na, kə gum madama bay.

⁴ Kwa way mə walaη kurom tā ndza ta ηgwas ηgay salamay ka tsəved nakə a yay a gər a Mbəlom aye, ndo hay tā ηgəlakum bəzay bay.

⁵ Kâ gərumay ha bo a bor i bo kurom bay. Maa ge andza niye na, ndo neheye tã sər Mbəlom bay aye.

⁶ Ndəray mâ gay mənese a ndo ta tãv i ŋgwas bay, mâ vay gər kwa tsekweŋ bay. Sərur ha na, Bəy Maduweŋ kway ma vələteye dəretsətseh a ndo neheye ta giye slala i mənese nakay aye. Nəmaa gakum daf, 6a nəmaa tsikakum.

⁷ Mbəlom kə zalakway. Ane tuk na, a zalakway na, hərwi ada kâ gakwa madama bay. Neŋgeye a zalakway hərwi ada kâ ndzakwa tsədanŋa.

⁸ Hərwi niye, ndoweeye ka kərah bazlam neheye na, a kərah bazlam i ndo hay bay. A kərah na, Mbəlom, neŋgeye nakə a vələkum Məsəfəre Tsədanŋa eye.

⁹ Malamar ga hay, wuray andaya nakə na watsakumeye naha sa ka mawudə siye i ndo i Yesu hay aye na, andaya bay, hərwi bo i Mbəlom eye tã gər ŋgay ka tətikakum, wudum bo nətə nətə mə walaŋ kurom.

¹⁰ Ayaw, ta dedek ka wudum ndo məpe mədzaŋ gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan aye tebiye. Ane tuk na, faya nəmaa gakumeye amboh, gum andza niye kame kame.

¹¹ Pəlum na, məndze nakə səkəffe aye. Kâ tələkum me kurom a wu i ndo siye hay bay. Gum məsler tã həlay kurom eye andza nakə 6a nəmaa tsikakum aye.

¹² Tadə ka gum andza niye na, ndo neheye ta dzala ha

ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ta rəhakumeye ha gər ada ka rəkumeye wu mənday wal bay.

Bəy Maduweŋ Yesu ma maweeye

¹³ Malamar ga hay, a samay məgəre kurom ha ze məsəre wu ka bazlam i ndo neheye ta mət aye bay. Hərwi a samay na, dərev mâ ye fakuma abəra bay andza ndo neheye faya ta həbiye ma-dayaw i Yesu təbey aye.

¹⁴ Tadə azlakwa ka sərakwa ha Yesu kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ, sərur ha ndo neheye tã mət 6a ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom ma lətse tay ahaya abəra ma mədahaŋ, ma hayatay gər ka tãv i Yesu.

¹⁵ Wu nakə nəmaa tsikakumeye anəke aye na, Bəy Maduweŋ kway kə da ha. Pat nakə ma maweeye na, nəkway neheye tã dərə ka məndzibəra aye ka lahakwat-eye kame a ndo neheye ta mət aye bay.

¹⁶ Pat eye niye na, Mbəlom ma vələteye tsəved a gawla ŋgay hay, bəy i gawla i Mbəlom hay ma zaliye ta magala. Tsa na, tolom i Mbəlom ma ləviye ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bo ŋgay eye ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. Ndo neheye tã mət 6a ta dzala ha ka neŋgeye na, nətəye ta lahiye mələtsew abəra ma mədahaŋ,

¹⁷ tsa na, Mbəlom ma hayakweye gər a nəkway neheye huya tã dərə aye

hərwi ada nəkway tage nətəye kâ hayakwa gər ma pazlay. Nəkway tebiye ka dzakweye gər ta Bəy Maduweŋ kway ka mægər mbəlom. Ka ndzakweye huya ta Bəy Maduweŋ kway ka təv manəte eye.

¹⁸ Hərwi niye, mum ha dərev a bo tə bazlam neheye nətə nətə mə walaŋ kurom.

5

Ndəray a sər pat i məmaw i Yesu bay

¹ Malamar hay, ka bazlam i pat kəgəbay həlay i məmaw i Bəy Maduweŋ na, nəmaa watsakumeye naha na, ma dzəniye kurom bay,

² hərwi bo kurom eye ka sərüm ha ma maweye andza məkal ndəray ma səriye faya bay.

³ A həlay nakə ndo hay ta gwadiye: «Gəma may mandza eye zay, wuray andaya ma gameye bay.» A həlay niye na, dəretsətseh ma dazleye tuk, ta dzaliye faya bay. Tsəved andaya mətəme abəra mə dəma bay. Ma giye na, andza ŋgwas nakə məwe wawa a dazlay, məwure ŋgay eye a dazlay kwayaŋŋa aye.

⁴ Malamar ga hay, nəkurom na, andza ndo neheye nətəye ma ləvoŋ aye bay. Pat eye niye mə ndzakum a gər andza məkal bay.

⁵ Hərwi nəkurom tebiye ndo neheye tə yawa mə dzaydzay ta həpat aye. Nəkway na, andza ndo neheye tə

yawa ta həvad ma ləvoŋ aye bay.

⁶ Hərwi niye, kâ ndzahərakwa andza siye hay bay. Nəkway düh ndzakwa tsezlezleŋŋe ada gakway metsehe a bo kway.

⁷ Ndo neheye tə ndzahərawa aye na, tə ndzahərawa ta həvad ada tə kwayawa na, ta həvad dərmak.

⁸ Nəkway na, ndo neheye mandza eye mə dzaydzay aye, nəkway ka həhalakwa ma ləvoŋ bay. Hərwi niye, gakway metsehe a bo, dzalakwa ha ka Yesu Kəriste huya ada wudakwa bo nətə nətə. Niye na, andza ka pakwa ka bo peteked i bəre hərwi ada wuray mə gakway bay. Həbakwa pat nakə Mbəlom ma təmiye kway ha hərwi məpe faya mədzal gər kway na, andza mbəramdaw i bəre nakə tə pawa a gər a həlay i vərəm aye.

⁹ Mbəlom a pala kway na, hərwi ada mə vəlakway dəretsətseh bay. A pala kway düh na, hərwi ada mə təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

¹⁰ A mət na, hərwi kway hərwi ada nəkway ta neŋgeye kâ ndzakwa ka təv manəte eye. Kwa tadə ka mətakwa tsiy, kwa tadə nəkway tə dəre mba, pat nakə ma maweye na, nəkway tə neŋgeye, ka ndzakweye ka təv manəte eye.

¹¹ Hərwi niye, mum ha dərev a bo mə walaŋ kurom ada dzənum bo hərwi ada kâ hutum gədaŋ andza nakə bə

faya ka gumeyə anəke aye.

Mandəve i bazlam

¹² Malamar hay, faya nəmaa gakumeyə amboh, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye. Bəy Maduweŋ a pa tay ha kame kurom hərwi ada tã tətikakum tsəved ŋgay.

¹³ Rəhumatay ha gər lele ada wudum tay ha haladzay hərwi faya ta giye məsler i Mbəlom. Ndzum zay mə walaŋ kurom.

¹⁴ Malamar hay, faya nəmaa gakumeyə amboh, tsikumataŋ faya a ndo i sœ hay, mumatay naha dərev a ndo neheye zluwer a gatay aye ada məmatay bo a ndo neheye bəle aye hay, zlum ŋgatay kwa ka way tebiye.

¹⁵ Gum metsehe, ndəray m̄a ma ha sewed tã sewed bay. Gum gədaŋ kwa kəday hərwi ada k̄a gum d̄uh na, wu ŋgwalak eye hay mə walaŋ kurom ada a ndo hay tebiye.

¹⁶ Ndzum na, pat pat ma məŋgwese.

¹⁷ Duwulumay me a Mbəlom pat pat.

¹⁸ Kwa a həlay waray, gumay naha sisœ a Mbəlom. Anaŋ wu nakə nəkurom ndo neheye madzapa eye tã Yesu Kəriste a say a Mbəlom k̄a gum aye.

¹⁹ K̄a kərahumay ha tsəved a Məsəfəre Tsədaŋŋa ka mətsike me bay.

²⁰ Ka ta rəsum na bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay.

²¹ Dzədzamum tay ha wu neheye ta tsikiye tebiye təday ada pum wu nakə lele eye a dərev kurom.

²² K̄a gum mənese bay tebiye.

²³ Mbəlom tã gər ŋgay neŋgeye nakə a vəl zay aye, m̄a təra kurom ha tsədaŋŋa eye hay. M̄a tsəpa məsəfəre kurom ta mədzal gər kurom tã bo kurom tebiye hərwi ada a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, ndəray m̄a ŋgəlakum bəzay ta təv i wuray kwa tsekweŋ bay.

²⁴ Mbəlom a zalakum na, hərwi ada k̄a tərur ndo ŋgay hay. Neŋgeye ma giye andza niye hərwi wu nakə kə tsik aye na, ma giye.

²⁵ Malamar hay, duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərma.

²⁶ Tsikumataŋ me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye lele.

²⁷ Na gakum amboh ta məzele i Bəy Maduweŋ kway: Dzaŋgum dərewel nakay kame i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye.

²⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste m̄a pa fakuma ŋgama.

Masulo i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Derewel nakay masulo eye a masay a gər i bazlam nakə a tsik mə derewel nakə makurre eye. Həlay eye faya ma diye a dəba, gər faya ma kwasateye a ndo məpe mədzal gər hay hərwi Bəy Maduweŋ Yesu kə maw zuk bay. Ma Tesalonik na, siye hay tə gwad pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kə ndislew (2.2). Siye hay ta kərah məge məsler (3.6-12).

Mə derewel nakay na, Pol faya ma səkahiye ha məsənəke ŋgay. Məpe mədzal gər ka Yesu ma mbatiye ha labara i ndo zezeŋ bay. Ma mbatiye ha wu mawura bo eye ta dəretsətseh wal bay. Pat nakə Yesu ma maweye na, mənese ma dziye (1.5-9). Anəke na, mənese faya ma giye məsler ta məkal (2.1-12). Pol a tsik faya andza ndo nakə tə zalay «ndo i sewed» aye. Neŋgeye na, gədaŋ nakə a hayay gər a gədaŋ sewed eye hay tebiye aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol, Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye, nəkurom i Mbəlom Bəba

kway ada i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ŋgama ada tā vəlakum zay.

Bəy Maduweŋ ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay

³ Malamar ga hay, a ye ka bo nəmaā gay naha siyə a Mbəlom hərwi kurom pat pat. A ye ka bo nəmaā ge andza niye hərwi faya ka səkahumeye ha məpe mədzal gər kurom ka neŋgeye ada nəkurom tebiye, kwa way a wuda siye i ndo hay kame kame dərmak.

⁴ Hərwi niye ahəl nakə nəmay ta siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, nəmaa tsikawa fakuma ta məŋgwese hərwi ndo hay faya ta gakumeye dəretsətseh, faya ta nakumeye dəre, ane tuk na, ka hwayum bay. Ka səmumay ha, faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste. Nəmay faya nəmaa ŋgalakiye kurom ha.

⁵ Wu nakay faya ma diye ha parakka Mbəlom ma giye sariya ada sariya ŋgay na dedek. Ka gum dəretsətseh andza niye na, hərwi ada kâ tərüm ndo məfələkwe a Bəy i Mbəlom. Hərwi niye nakə faya ka sumeye dəretsətseh aye.

⁶ Dedek, Mbəlom ma giye na, wu nakə dedek eye, ma gateye dəretsətseh a ndo neheye ta gakumeye dəretsətseh aye.

7 Nəkurom ndo neheye anəke faya ka sumeye d̄aretsətseh aye na, Mbəlom ma vələkumeye zay ada ta nəmay dərma. Ma giye andza niye na, a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway ma mbəzlaweye mə mbəlom aye. Gawla ŋgay gədaŋ eye hay ta laka ahaya.

8 Bəy Maduweŋ kway ma deyeweye ma dərneh i ako, ma gateye d̄aretsətseh a ndo neheye tə sər Mbəlom bay ada ta kərah Labara Ŋgwalak eye i Bəy Maduweŋ Yesu kway aye.

9 Ta siye d̄aretsətseh. Ta dziye ka tor eye, Mbəlom ma dərəzlateye a tsəved hərəwi ada t̄a yaw ka t̄əv i Bəy Maduweŋ bay. Ta sliye m̄əndze ma m̄əzlaḅ nakə a ze kwa mey aye bay.

10 Wu nakay ma giye bo na, pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye. Ndo ŋgay hay ta zambadəye. Ndo neheye ta dzala ha ka nengeye tebiye ta d̄əslay ha gər. Ka d̄əslumeye ha gər dərma hərəwi ka t̄əmum bazlam nakə nəmaa d̄akum ha aye.

11 Hərəwi niye, nəmay faya nəmaa d̄uwulay naha me a Mbəlom huya hərəwi kurom. Nəmaa d̄uwulay naha me na, hərəwi ada k̄a ndzum andza neheye a zalatay aye. Nəmaa d̄uwulay naha me hərəwi ada m̄a dzəna kurom ka m̄əge wu neheye ŋgwalak eye tebiye a sakum haḅe m̄əge aye ada məsler nakə ka gumeye hərəwi m̄ədzal gər ka Yesu aye. Nəmaa gwadəye: M̄a dzəna kurom ta gədaŋ ŋgay.

12 Andza nakay, ndo hay ta zambadəye a m̄əzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu hərəwi kurom ada ndo hay ta zambad̄akumeye hərəwi ŋgay dərma. Wu nakay ma giye na, hərəwi Mbəlom ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ta piye fakuma ŋgama.

2

Wu nakə ma lahiye m̄əge kame aza Yesu ma maweye aye

1 Malamar hay, a seŋ mətsike ka pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ada i məhay gər kway kame ŋgay. Faya nəmaa gwad̄akumeye naha,

2 k̄a dzədzum ha m̄ədzal gər kurom b̄əse t̄ə wu nakə siye hay t̄ə gwad̄ pat nakə Bəy Maduweŋ ma maweye k̄ə husaw aye bay. Kwa tad̄ə ndo i maslaŋ hay ta tsik, kwa tad̄ə ka ts̄ənum ab̄əra ka ndo neheye faya ta d̄iye ha bazlam i Mbəlom, k̄əgəbay t̄ə gwad̄ maa watsa andza niye na, neŋ, k̄a dzədzarum bay.

3 Ndəray m̄a vakum gər kwa tsekweŋ bay tebiye. Pat eye k̄ə husaw zuk bay hərəwi ma husaweye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha tsəved i Mbəlom t̄əday, ndo i sewed̄ nakə Mbəlom ma kaliye ha a ako aye ma deyeweye t̄əday. Tsa na, pat eye ma husaweye tuk.

4 Ndo i sewed̄ niye ma gateye me a ndo hay ka m̄əd̄əslay ha gər kwa tad̄ə a Mbəlom, kwa a mey, ma gwad̄ateye k̄a d̄əslumay ha

gər bay. Ma gwadateye neŋgeye na, a ze kwa mey tebiye. Ma fələkwiye kwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ma ndziye mə dəma, ma gwadiye neŋgeye Mbəlom.*

⁵ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na tsikakum wu neheye, kə mətsakum gər daw?

⁶ Anəke wu ka dərəzlay na tsəved ada ka sərūm wu nakə a dərəzlay na tsəved aye. Aza həlay eye kə sla na, ndo i sewed niye ma ndohwaweye parakka.

⁷ Sewed nakay faya ma giye məsler mə walaŋ i ndo hay, ane tuk na, neŋgeye maŋgaha eye, ada ma ndziye maŋgaha eye hus a həlay nakə ndo madərəzlay na tsəved ma gəriye ha madərəzlay na tsəved aye.

⁸ Tsa na, ndo i sewed ma ndohwaweye parakka. Ma dəba i wu nakay na, Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye ta gədan ɲgay. Ma kədiye na abərə mə dəma ta gədan i məsafərə ɲgay nakə ma vəzlaweye mə bazlam ɲgay aye.

⁹ Ndo i sewed niye ma deyeweye na, ta gədan i Fakalaw. Ma giye masuwayaŋ hay wal wal, ma gateye hərbaəbəkka a ndo hay. Ma vateye gər a ndo hay tə wu niye ma giye.

¹⁰ Ma giye wu neheye ɲgwalak eye bay aye wal wal tebiye ada ma vateye gər a ndo neheye ta kutsiye tay ha

a ako nakə dādā ma mbatiye bay aye. Ta dziye andza niye hərwi ta wudā dedek bay, ta kərah. Tadə ta təma na, Mbəlom ma təmiye tay ha haḡe.

¹¹ Hərwi niye, Mbəlom ma sləriye fataya ndo məvatay gər gədan eye hərwi ada tā vəlay ha mədzal gər tay a maraw me.

¹² Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada sariya mə gəs tay ha ndo neheye ta təma dedek bay aye ada ta wudā məge mənese aye.

Ndzum ka tsəved i Mbəlom bəŋbəŋ

¹³ Nəkurom malamar may hay nakə Mbəlom a wudā kurom aye, kutoŋ nəmaa gay naha sişə a Mbəlom pat pat hərwi kurom, bəna Mbəlom a pala kurom kwa ahəl nakə məndzibərə andaya zuk bay aye hərwi mətəme kurom ha. A təma kway ha ta gədan i Məsəfərə Tsədanŋa eye nakə a təra kurom ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Mbəlom a təma kurom ha na, hərwi ka dzalum ha ka wu nakə dedek aye.

¹⁴ Mbəlom a zalakum na, ahəl nakə nəmaa dākum ha Labara ɲgwalak eye i Yesu Kəriste aye. A say na, kə hutum məzlaḡ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste dərma.

¹⁵ Hərwi niye malamar ga hay, ndzum dəwerwerre bəŋbəŋ lele, dzalum ka wu neheye nəmaa tətikakum aye huya, kwa tadə nəmaa

* 2:4 Zəba ma Daniyel 11.36; Ezekiyel 28.2.

tätikakum tə bazlam kwa tadə nəmaa watsakum naha a dərewel, pum na a mädzal gər kurom.

¹⁶ Faya na düwulay naha me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə gər ŋgay eye ada a Mbəlom Bəba kway nakə a wuda kway aye. Ta ŋgwalak ŋgay, faya ma makw-eye naha dərev huya ada faya ma dzəniye kway ka mädzal gər kway, ka wu nakə ŋgwalak eye ma deyeweye kame aye.

¹⁷ Mā makum naha dərev ada mā vəlakum gədaŋ ka mäge wu neheye ŋgwalak eye hay huya ada ka mətšike wu neheye ŋgwalak eye hay huya.

3

Duwulumay me a Mbəlom hərwi may

¹ Malamar hay, nakay na, wu nakə nəmaa ndəviye ha mətšikakum aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu mā ye kame bəse bəse ada ndo hay tā rəhay ha gər andza nəkurom neheye ka rəhumay ha gər aye dərma.

² Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada mā tsəpa may abəra ka ndo i sewed hay, hərwi a say a siye hay matəme bazlam i Mbəlom nakə nəmaa tsikiye bay.

³ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ na, a mbəday həlay a bazlam ŋgay bay. Ma dzəniye kurom ada kâ tərüm gədaŋ eye hay

ada ma tsəpiye kurom abəra ka Fakalaw.*

⁴ Bəy Maduweŋ kway faya ma dzəniye may ka mäge fakuma mädzal gər. Nəmaa sər ha na, faya ka gumeye wu nakə nəmaa tsikakum aye ada ka gumeye huya.

⁵ Bəy Maduweŋ kway mā dzəna kurom hərwi ada kâ sərüm ha ma kəkay nakə Mbəlom a wuda kurom aye ada kâ səmumay naha a dəretsətseh andza Yesu Kəriste nakə a səmay naha aye.

Kwa way mā ge məsler

⁶ Malamar hay, faya nəmaa tsikakumeye ta məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, faya nəmaa gwadakumeye na, kâ ndzum ka təv i ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu neheye sə eye bay, hərwi ta kərah wu neheye nəmaa tätikakum aye.

⁷ Nəkurom ka sərüm ha tə gər kurom eye wu nakə ka gumeye hərwi məpay bəzay a mede may aye. Hərwi ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, nəmay sə eye hay dāw?

⁸ Nəmaa nda wu mənday i ndo mekeleŋ eye hay kəriye bay, nəmaa səkəm masəkəme. Nəmaa ge məsler tə madagər eye həvad ta həpat hərwi wu mənday may hərwi ada nəmaâ vəlakum dəretsətseh hərwi wu mənday bay.

⁹ Nəmaa ge məsler andza niye na, nakə tsəved may andaya matsətsehe fakuma wu mənday bay aye bay. Ane tuk

* 3:3 2 Tesalonik hay 2.3.

na, nəmaa ge dūh na, hərwi mədakum ha wu nakə kâ gum aye.

¹⁰ Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadakum: Tadə ndoweye kə ge məsler bay na, kâ vələmay wu mənday bay.

¹¹ Nəmaa tsikakum naha andza niye na, hərwi nəmaa tsəne tə gwad ndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ kurom na, səe aye hay. A satay mäge məsler bay, ane tuk na, faya ta ndapiye a bazlam i ndo hay.

¹² Faya nəmaa tsikateye naha a ndo niye hay, faya nəmaa gatay naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Gum məsler ta tsəved eye hərwi məhute wu mənday tə həlay kurom aye.

¹³ Malamar hay, nəkurom na, gum wu ŋgwalak eye andza niye, kâ yum gər bay.

¹⁴ Tadə ndoweye ka rəhay ha gər a wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye bay na, zəbum faya, nəkurom ta neŋgeye kâ dzapum ka mäge wu hay dziye bay hərwi ada horoy mâ gay.

¹⁵ Ane tuk na, kâ zəbum faya andza ndo mənə dəre kurom bay. Tsikumay me dūh ta tsəved eye hərwi neŋgeye malamar kurom huya.

Mandəve i bazlam

¹⁶ Bəy Maduweŋ Yesu bo ŋgay eye ndo məvəle zay, mâ vələkum zay huya pat pat kwa həlay waray waray. Bəy

Maduweŋ Yesu mâ ndza tə nəkurom tebiye.

¹⁷ Neŋ Pol na tsikakum naha me, neŋ na watsa tə həlay ga eye. Na pawa ŋgodgor ka dərewel ga hay tebiye na, andza nakay. Nakay na, məwetse ga.

¹⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

Makurre i derewel i Pol nakə a watsay naha a Timote aye Məfələkwe

Məzele i Timote ka ndz-eye a gər ma derewel i ndo i maslaŋ hay ada mə derewel hay i Pol. Timote a lakawa ha Pol ka mäge məsler. Kə laka ha Pol a mahəhele hay haladzay. Pol kə slər ha a təw mawura bo haladzay, a Tesalonik ada Korinthe.

Pol a watsay derewel a Timote sulo. Pol a watsa derewel neheye na 6a mədok i məpe mədzal gər ka Yesu mapa eye tsiy. A zəkaw anəke na, məpe tay ha gay i mađuwule me hay lele ada matəra ha məpe mədzal gər gədaŋ eye.

Makurre i derewel a vəlatay gədaŋ a ndo mədzal gər hay ka Yesu, a ndo neheye tə kalatay kame a ndo hay aye, ada a Timote.

Siye i ndo məpe mədzal gər ka Yesu faya ta sənəkateye wu lele bay aye a ndo hay (1.3-7; 4.1-4; 6.3-5).

Pol faya ma tsikateye me a zləm hərwi mədəslay ha gər a Yesu ada tə mađuwule me (madədo 2). A da ha dərma, ndo neheye tə kalay kame a gay i mađuwule me hay ta ndziye na, ma kəkay (madədo 3).

Bəba i Timote na, ndo Gərek ada may ŋgay dem i Yahuda hay. Faya ma day ha a Timote ma kəkay nakə

ma gateye gər a ndo hay aye (madədo 4 ka 6).

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Ndo nakə a pa ga ndo i maslaŋ aye na, Mbəlom ndo mətəme kway ha tə Yesu Kəriste nakə a ge wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, andza wawa ga dedek eye hərwi ka dzala ha ka Yesu Kəriste.

Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tâ pa fakaya ŋgama, tâ gaka ŋgwalak ada tâ vəlaka zay.

Ndo i parasay hay

³ A seŋ na, ndza ma Efez andza nakə na tsikaka kurre ahəl nakə na gər kar ha, na ye ka dala i Masedowan aye. Ndza mə dəma hərwi ada kâ gatay me a ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay aye, tâ gər ha.

⁴ Gwadətay na, tâ vəlay ha bo tay a wurmbez hay ada a məkəde wuway ka bəba tətə tay hay bay. Niye na, ma galiye ha məkəde wuway kəriye, ma dzəniye wu nakə a say a Mbəlom aye bay. Wu nakay ka sərakwa ha na, hərwi ka dzalakwa ha ka neŋgeye.

⁵ Ka tsikakwateye andza niye na, hərwi ada tâ wuda ndo hay. Kə satay mawude ndo hay na, dərev tay mâ təra tsədaŋŋa lele, tâ ge wu ŋgwalak eye dekdek ada tâ dzala ha ka Mbəlom lele. Niye na, ta wuda ndo hay.

⁶ Ndo mekelen eye hay na, ta dze abəra ka tsəved, ta gər ha wu ɲgwalak eye. Duh faya ta tsikiye wu neheye ma giye ɲgama bay aye.

⁷ A satay matətikatay bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay, faya ta tətikiye ta gədan. Ane tuk na, bo tay eye tə tsəne wu nakə faya ta tsikiye bay ada faya ta tətikateye a ndo hay aye bay.

⁸ Tadə ndoweeye kə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsəved eye na, ka sərakwa ha na, lele.

⁹ Tsənakwa wu nakə na tsikiye: Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye ɲgwalak aye bay. Mbəlom a vəl duh na, hərwi ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye, ndo neheye ta rəhay gər a Mbəlom bay aye, ada hərwi ndo neheye tə kəts na Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye mənese aye, ndo neheye tə yay a gər a Mbəlom bay aye, ndo neheye ta kərah wu hay i Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye sa na, hərwi ndo neheye ta kədiye bəba tay ta may hay aye, ada ndo neheye ta kədiye siye i ndo hay aye dərma,

¹⁰ ada ndo mäge madama hay, ndo neheye tə zlawaya siye i haslaka hay ta tərawa ha andza ɲgwas tay aye, ndo neheye ta səkəməwa ndo hay hərwi matəre tay ha beke aye, ndo neheye tə dəsawa parasay aye, ndo neheye

tə mbaɖawa tə maraw me aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi siye i wu neheye lele bay ta nasiye ha wu nakə lele faya ma tətikakweye aye.

¹¹ Matətike nakay a yaw na, abəra ma Labara ɲgwalak eye nakə Mbəlom, ndo i məzlaɖ, a vələɲ a həlay aye. Labara ɲgwalak eye niye a ɖa ha Mbəlom bagwar eye, neŋgeye nakə ma ndziye ma təv ɲgwalak eye huya aye.

Pol a zambaday a Mbəlom hərwi ɲgwalak ɲgay

¹² Na gay sisə a Yesu Kəriste Bəy Maduweɲ kway hərwi nakə a zla ga andza ndo i dedək. Na gay sisə sa hərwi ka təra ga ha ndo i məsler ɲgay. Maa vələɲ gədan ka mäge məsler na, neŋgeye.

¹³ Ahəl niye na, na tsalaway ka gər a Mbəlom, ada ta zlapay ga na, na gawatay dəretsətseh a ndo ɲgay hay haladzay hərwi nakə na dzala ha ka neŋgeye bay aye. Ane tuk na, Yesu neŋgeye na, kə geɲ ɲgwalak hərwi wu nakə na gawa aye na, na sər bay.

¹⁴ Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste kə pa fagaya ɲgama haladzay. Anəke na dzala ha ka neŋgeye ada kə vələɲ gədan ka mawuɖe siye i ndo hay.

¹⁵ Mezeleme nakə neɲ na ge aye na, a ze i ndo siye hay tebiye. Yesu Kəriste a yaw ka məndzibəra na, hərwi ada mā təma tay ha ndo i mezeleme hay. Anəɲ bazlam nakay

na, dedek, ndo hay gædem tâ tæma a dærev tay.

¹⁶ Ane tuk na, Yesu Kæriste a geŋ ŋwalak na, hærwi ada mâ datay ha a ndo hay neŋgeye ndo mæzle ŋgatay. A da ha na, a geŋ ŋwalak a neŋ nakæ na ze ndo hay tæ mezeleme aye. A bæzatay ha niye hærwi mævælatay gædaŋ a ndo neheye ta dzaliye ha faya aye ada ta hutaye sifa nakæ ma ndæviye bay aye.

¹⁷ Ndo hay tâ dæslay gær a Bæy Mbælom nakæ ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye Mbælom næte ŋgeweŋ. Ndæray a ŋgatay bay. Zambadumay ka tor eye. Amen!

Pol a vælay gædaŋ a Timote

¹⁸ Timote, nækar na, andza wawa ga, na gæraka ha bazlam nakay a hælaiyak andza nakæ ndo i maslaŋ hay tæ tsik fakaya aye. Bazlam neheye tæ tsik aye tâ tæra i yak na, andza wu hælai hærwi ada kâ ge væram nakæ ŋwalak aye.

¹⁹ Vælay dærev yak a Mbælom huya ada ge na, wu nakæ ŋwalak eye. Siye i ndo mekeleŋ eye hay ta kærah tsæved nakay ŋwalak eye. Hærwi niye ta dzala ha ka wu neheye dedek aye sa bay.

²⁰ Mæ walaŋ i ndo niye hay na, Himene ta Alægæzandær. Næteye na, na vælay tay ha a hælai a Fakalaw* hærwi ada tâ tætik metsehe lele eye ada tâ tsalay ka gær a Mbælom sa bay.

2

Maduwulay me a Mbælom na, kækay?

¹ Makurre i wu nakæ a seŋ mætsikatay a ndo hay aye na, anaŋ: Tsætsahum ka Mbælom, duwulumay me, gumay amboh tæ mægay naha sisæ hærwi ndo hay tebiye.

² Duwulumay me a Mbælom hærwi bæy hay ada hærwi ndo neheye faya ta læviye ndo hay aye tebiye hærwi ada kâ ndzakwa zay madzædzere kwa tsekweŋ mâ ge andaya bay, ada kâ ræhakway ha gær a Mbælom, ada mede kway mâ tæra ŋwalak eye kame ŋgay.

³ Maduwulay me a Mbælom hærwi ndo hay na, lele ada a yay a gær a Mbælom ndo mætæme kway ha.

⁴ A yay a gær haladzay hærwi a say na, ndo hay tebiye tâ tæma ada a say tâ sær dedek.

⁵ Bazlam nakay na, hærwi ndo hay tebiye. Hærwi Mbælom na, næte ŋgeweŋ ada ndo mæ walaŋ i Mbælom ta ndo hay na, næte ŋgeweŋ. Neŋgeye ndo zezeŋ, ndo zezeŋ eye niye na, Yesu Kæriste.

⁶ A yaw na, kæ væl ha mæsæfære ŋgay masækæmatay ahaya ndo hay. A da ha na, a hælai nakæ ŋwalak eye, a say a Mbælom ndo hay tebiye tâ tæma aye.

⁷ Mbælom a slær ga ha, na tæra ndo i maslaŋ ŋgay hærwi ada nâ da ha wu nakay a ndo hay. A gwedeŋ tætikatay a ndo

* **1:20** A say mægweðe a ndo mæwetse dærewel nakay na: «Na hæhar tay abæra mæ walaŋ i ndo hay.»

neheye Yahuda hay bay aye bazlam ηgay nakə dedek eye ada t̄a dzala ha. Na tsik na, dedek, na d̄as parasay bay.

⁸ A seη na, hasl̄aka hay kwa ka waray t̄a d̄uwulay me a Mb̄alom, t̄a d̄uwulay naha me a Mb̄alom t̄a d̄arev ts̄ad̄an̄na eye. T̄a ge mevel ka ndo bay, t̄a k̄ad̄ wuway ka wu bay.

⁹ A seη na, ηgwas hay t̄a pa ka bo peteked̄ andza nakə a ye ka bo m̄ape aye. Peteked̄ nakə ndo hay ta giye faya d̄are aye na, t̄a pa ka bo bay. T̄a gay metsehe bo tay. T̄a m̄atsa ka mat̄arde ḡar lele h̄arwi ada t̄a z̄aba fataya bay. T̄a pa ka bo wu i maslawa neheye tsakala eye haladzay aye bay, kwa peteked̄ neheye tsakala eye haladzay aye t̄a pa ka bo bay.

¹⁰ M̄asler nakə lele aye m̄a t̄ara malembede bo tay d̄uh. ηgwas neheye t̄a gwad̄ faya ta r̄ehay ḡar a Mb̄alom aye na, t̄a ge andza niye.

¹¹ Ah̄el nakə faya ta t̄etikiye m̄a gay i mad̄uwule me aye na, ηgwas hay t̄a tsik me bay, t̄a ndza d̄ikd̄ik. T̄a d̄aslay ha ḡar a ndo mat̄etike ndo hay.

¹² Na v̄alatay ts̄aved̄ a ηgwas hay ka mat̄etikatay a hasl̄aka hay bay ada t̄a l̄evay ḡar a hasl̄aka hay bay. T̄a ndza d̄ikd̄ik,

¹³ h̄arwi Mb̄alom a lah m̄age na, Adam t̄eday, ada ma d̄aba eye a ge Hawa.

¹⁴ Sa na, Fakalaw ka s̄apat Adam bay. Ane tuk na, a s̄apat na, ηgwas. Maa k̄arah mar̄ahay ha ḡar a Mb̄alom na, ηgwas.

¹⁵ Kwa m̄a ge andza niye b̄abay, ηgwas ta wiye wawa ada Mb̄alom ma t̄amiye tay ha. Ane tuk na, t̄a dzala ha ka Mb̄alom huya, t̄a wuda ndo hay, t̄a t̄ara ηgwalak eye ka d̄are i Mb̄alom, t̄a gay metsehe a bo tay.

3

Madugula hay i ndo i K̄ariste hay

¹ Bazlam nakə na tsikiye na, dedek. Ndo nakə ka p̄ela mat̄are madugula i ndo i K̄ariste hay aye na, a say m̄age m̄asler ηgwalak eye.

² Madugula i ndo i K̄ariste na, mede ηgay m̄a ge ηgwalak eye, h̄arwi ada ndo hay t̄a may ha m̄anese ka ḡar wu-ray kwa tsekwen̄ bay. ηgwas ηgay m̄a ge n̄ate ηgwen̄. M̄a kwaya ta guzom bay. M̄a gay metsehe a bo ηgay, m̄a ge wu neheye ηgwalak eye, m̄a t̄ama mb̄alok hay a gay ηgay ada m̄a s̄ar mat̄etikatay wu a ndo hay d̄ermak.

³ M̄a t̄ara beke i guzom bay, m̄a t̄ara ndo i teren̄gez bay, m̄a t̄ara d̄uh na, ndo l̄afedede, m̄a tsala bo ta ndo hay bay, m̄a ge bor i dala bay.

⁴ M̄a s̄ar m̄agay ḡar a ηgwas ηgay ta wawa ηgay hay, m̄a ḡal tay ha wawa ηgay hay lele, wawa ηgay hay t̄a r̄ehay ha ḡar.

⁵ Tad̄a ndoweye k̄a s̄ar m̄agay ḡar a ndo i gay ηgay hay bay na, ma s̄ariye m̄ogatay ḡar a m̄ehay ḡar i ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu na, ma k̄akay?

⁶ Ahəl nakə ka pumeye ndo mâ təra madugula aye na, kâ pum ndo nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste anəke aye bay. Ma ta dəslay ha gər a bo. Kə ge andza niye na, sariya ma gəsiye na andza nakə ma gəsiye Fakalaw aye.

⁷ Ndo nakə ma təriye madugula i ndo i Kəriste hay aye na, mede ŋgay mâ yatay gər a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye dərma. Kə ge andza niye bay na, horoy ma geye kame tay ada Fakalaw ma mbəzliye na a balay ŋgay.

Ndo mäge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay

⁸ Mede i ndo hay mäge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay na, mâ ge lele. Dərneh mâ ge mə bazlam tay sulo bay, tâ təra beke i guzom bay, tâ ge mavaha i dala bay.

⁹ Tâ təma bazlam nakə Mbəlom a dā ha aye tə dərev tay peteh.

¹⁰ Ka pumeye tay ha a məsler na, zəbum ka mede tay lele təday. Kə ge mede tay lele na, pum tay ha tâ təra ndo mäge məsler hay.

¹¹ Mede i ŋwas tay hay mâ ge lele dərma. Tâ tsik wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay, tâ kwaya ta guzom bay, tâ ge na, wu neheye dedek aye huya.

¹² Ndo mäge məsler mâ təra na, zal i ŋwas nəte, mâ gatay gər a wawa ŋgay hay ta ndo i gay hay lele.

¹³ Tadə ndo mäge məsler ta ge məsler lele na, ndo hay ta

dəslatay ha gər. Ta sliye faya mède ha bazlam i Yesu Kəriste parakka hərwi ta dzala ha faya lele.

Wu bagwar eye nakə Mbəlom a dā ha aye

¹⁴ Na dzala na, na miye naha ka təv yak bəse. Ane tuk na, na watsaka naha wu neheye na,

¹⁵ hərwi kwa tadə na ye naha bay na, dərwelel nakay ma dakeye ha ndo i gay i Mbəlom hay ta ndziye kəkay na, ka səriye ha. Ndo i gay i Mbəlom na, ndo neheye tə dzala ha faya aye, nengeye tə dərə eye. Bazlam dedek eye malətsa eye faya andza mədok i gay.

¹⁶ Ta dedek, bazlam nakay na, bagwar eye haladzay. Manğaha eye ahəl niye, ane tuk na, Mbəlom kə dəkway ha. Faya ma dəkway ha kəkay nakə ka ndzakweye ka tsəved i Mbəlom aye. Ndəray ma sliye faya mahəmbər na bay. A tsik na, ka Yesu Kəriste:

A təra ndo zezeŋ aye.

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye kə dā ha,
nengeye mənese andaya faya bay.

Gawla i Mbəlom hay ta ŋgatay. Ndo hay ta dā ha bazlam ŋgay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Ndo hay kwa waray ka məndzibəra ta dzala ha,

Mbəlom kə zla a gəma, ka vəlay məzlaḅ.

4

Ndo neheye ta tətikateye maraw me a ndo hay aye

¹ Məsəfəre Tsədaŋŋa eye kə tsik parakka, a gwad: Aza kame na, ndo mekeleŋ eye hay ta gəriye ha mədzele ha ka Yesu. Ta rəhatay ha gər a məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay ta rawiye me aye. Ta pay bəzay a matətike neheye tə yaw abəra ka fakalaw hay aye.

² Ndo neheye faya ta tətikateye wu neheye a ndo hay aye na, dərneħ mə bazlam tay sulo, faya ta dəsiye parasay. Mədzal gər tay kə nas andza wu nakə ako a fəka na aye.

³ Ndo neheye na, faya ta gwadateye a ndo hay məzle ŋgwas na, lele bay. Faya ta giye me ka mände wu siye hay sa dərmak. Ane tuk na, Mbəlom, neŋgeye a ge wu neheye na, hərwi ada ndo neheye ta dzala ha ka Kəriste ada tə sər dedek aye, tā nda ada tā gay sisə.

⁴ Andza niye, hərwi wu nakə Mbəlom a ge tebiye aye na, lele. Wu mənday kwa waray ka kərahum mände bay, ndayum tsa ada kə gu-may naha sisə a Mbəlom.

⁵ Wu mənday tebiye na, lele hərwi bazlam i Mbəlom ada hərwi maduwule me kway nakə faya ka dūwulakweye me aye.

Ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye

⁶ Tadə ka tətikatay wu neheye a ndo mədzal gər

hay ka Yesu Kəriste na, ka təriye ndo məge məsler i Yesu Kəriste lele eye ada ka hutiyə gədaŋ hərwi bazlam i Mbəlom nakə ka dzalakwa ha aye ada hərwi matətike nakə faya ka pay bəzay lele aye.

⁷ Wurmbez neheye kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kə pay zləm bay. Mede yak mā səkah matəre kame kame andza nakə a say a Mbəlom aye.

⁸ Tadə ndoweje ma giye həbad hərwi matətəde ha mbəle ŋgay aye na, ma geye ŋgama tsekweŋ a bo ŋgay. Ane tuk na, tadə mede ŋgay lele andza nakə a say a Mbəlom aye na, ma geye ŋgama na, haladzay, hərwi a sər ma dzəniye na anəke ma sifa nakə ka məndzibəra aye ada ma sifa nakə ma hutiyə ka tor eye.

⁹ Bazlam nakay na, bazlam dedek eye. Lele na, kwa way mā təma tə dərev ŋgay peteh.

¹⁰ Hərwi niye ka vəlakway ha gədaŋ kway ka məge məsler, ka ŋgəlakwa ha faya bo sah lele na, hərwi ka pakwa faya mədzal gər kway ka Mbəlom, neŋgeye nakə ta sifa aye. Neŋgeye ndo mətəme tay ha ndo hay tebiye, ma təmiye ha wene wene eye na, ndo neheye tə dzala ha ka Kəriste aye.

¹¹ Datay ha ada kə tətikatay wu nakay a ndo hay.

¹² Ndəray mā kəts kar hərwi nəkar wawa eye segey bay. Duh nəkar na, bəzatay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, kəkay.

Bazlam yak nakə ka tsikiye na, mâ təra bazlam lele eye, mede yak mâ ge lele, wuda ndo hay, dzala ha ka Yesu ada ndza na, tsədan̄a.

¹³ Dzan̄ga Derewel i Mbəlom pat pat kame i ndo hay. Datay ha ada kâ tətikatay hus a pat nakə aza na ye naha aye.

¹⁴ Kâ gay masəfaya a gədan̄ nakə Mbəlom a vəlaka aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə ndo hay tə dā ha wu nakə Mbəlom a tsik ka nəkar aye ada madugula hay tə pa faya həlay tay aye.*

¹⁵ Pay gər na, a məsler neheye anan̄ aye. Vəlay ha bo yak tebiye hərwi ada ndo hay tâ ngatay faya ka diye kame kame ka tsəved i Mbəlom.

¹⁶ Gay metsehe a mede yak, gay metsehe a wu nakə faya ka tətikateye a ndo hay aye ada ndza bənbənbə lele. Tadə ka ge andza niye na, ka təmiye ha bo yak eye ada ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam yak aye dərma.

5

Mede i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu

¹ Ahəl nakə nəkurom ka təv manəte eye ta ndo guram aye na, kâ may ha mənese bay, tsikay ta tsəfetsəfe eye andza neŋgeye na, bəba yak. Tsikatay me a gawla hay andza nəteye malamar yak hay.

² Tsikatay me a mama hay andza nəteye may yak hay. Ada a dem hay bəbay andza

nəteye malamar yak hay. Dərev yak mâ ge kame tay na, tsədan̄a.

³ Gatay gər a madakway i ngwas neheye nəteye madakway i ngwas hay ta dedek, ndo məgatay gər andaya bay aye.

⁴ Tadə madakway i ngwas wawa ngay kəgəbay wawa i wawa ngay andaya na, gər ha wawa hay tâ tətik marəhatay ha gər a ndo tay hay təday. Andza məgwede tâ gay gər a may tay andza nakə bəba tay hay tə gawatay gər ahəl niye aye. Andza niye na, a yay a gər a Mbəlom.

⁵ Madakway i ngwas nakə neŋgeye mahəŋgeye, ndəray ngay andaya məgay gər bay ada neŋgeye kə pa mədzał gər ka Mbəlom, faya ma dūwulay naha me a Mbəlom huya ta həpat kwa ta həvad hərwi ada mâ dzəna na.

⁶ Ane tuk na, madakway i ngwas nakə a gər ha bo ngay kwa a way tsa aye na, neŋgeye mandza eye ma sifa, ane tuk na, andza neŋgeye maməta eye.

⁷ Datay ha a ndo hay na, tâ gatay gər a bəba tay hay hərwi ada ndəray mâ matay ha mənese bay.

⁸ Tadə ndoweye kə gay gər a ndo ngay hay bay, na tsik wene wene eye na, ka ndo i gay ngay hay, kə gər ha tsəved i Yesu Kəriste. Neŋgeye lele bay a ze ndo nakə kə dzala ha ka Yesu bay aye.

⁹ Watsa a dərewel na, məzele i madakway i ngwas

* 4:14 Məpe həlay ka ndo: Məzle ndo ka məge məsler mə walan̄ i ndo.

nakə məve ŋgay kə ndisl a məve kuro kuro məkwa aye dekdek ada nakə a zla zal nəte aye.

¹⁰ Ndo hay tâ sər ha məsler ŋgay neheye a gawa aye na, ŋgwalak eye. Kə gatay gər a wawa hay lele ada ka təma mbəlok hay a gay ŋgay lele. Sa na, kə baratay na sik i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu* ada ka dzəna ndo neheye mə dəretsətseh aye. Kə ge məsler lele huya. Kə ge andza niye na, watsa məzele ŋgay.

¹¹ Madakway i ŋgwas neheye dahəlay aye na, kâ watsa məzele tay a dərewel bay. Hərwi ka watsa məzele tay agəna ma sateye mede a zal sa, ta gəriye ha məpay bəzay a Yesu Kərسته.

¹² Ta ge andza niye na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi ta nas wu nakə tə tsik, tə gwad: Ta ndziye mahəteye aye.

¹³ Kwa tadə ta zla zal bay, ka watsa məzele tay na, ta giye məsler sa bay, ta həhaliye ka gay ka gay. Ta dzəguriye me, ta bəbəlatelye wuray a ndo hay. Ta tsikiye bazlam nakə ka zəbatay naha bay aye.

¹⁴ Hərwi niye a seŋ na, madakway i ŋgwas neheye dahəlay eye hay aye na, tâ ye a zal sa, tâ wa wawa hay, tâ gay gər a bədgay tay hərwi ada ndo neheye tə nakway dəre aye tâ huta wuray mətsike fakwaya bay.

¹⁵ Na tsik andza niye na, hərwi siye i madakway i

ŋgwas hay ta gər ha tsəved i Mbəlom, tə pay bəzay a Fakalaw.

¹⁶ Tadə ŋgwas nakə faya ma pay bəzay a Yesu Kərسته, madakway i ŋgwas andaya mə gay na, neŋgeye mâ dzəna na. Madakway i ŋgwas niye andza niye na, məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dzəniye na bay. Məhay gər i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dzəniye na, madakway i ŋgwas neheye ndəray tay andaya bay aye.

¹⁷ Madugula neheye nəteye faya ta gateye gər lele a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu aye na, rəhumatay ha gər lele. Rəhumatay ha gər wene wene eye a ndo neheye faya ta vəliye ha gədaŋ tay ka mədə ha bazlam i Mbəlom ada ka matətikatay a ndo hay aye.

¹⁸ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ həpəd wu mənday.†». A gwad sa: «Ndo mäge məsler na, lele tâ vəlay wu i madagər ŋgay.‡»

¹⁹ Tadə ndoweye ki yaw ka təv yak mətsikaka wu nakə lele bay aye ka madugula i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu na, kâ pay zləm bay. Ka ta pay zləm na, tsəne abəra ka ndo hay sulo kəgəbay ka ndo mamahkar eye təday ada ka pateye zləm.

²⁰ Tsikatay faya a ndo neheye faya ta giye mənese aye

* 5:10 Məbere sik na, andza məgwede: Matəme mbəlok. † 5:18 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4. ‡ 5:18 1 Korinthe hay 9.9; Mata 10.10; Luka 10.7.

kame i ndo hay tebiye hærwi ada ndo siye hay tâ dzædzar mæge mænese dærmak.

²¹ Neŋ faya na gakeye amboh kame i Mbælom, kame i Yesu Kæriste ada kame i gawla i Mbælom neheye a pala aye, amboh ræhay ha gær a wu nakæ na tsikaka aye. Kâ ŋgæna tay ha ka bo abæra ndo hay bay, kâ matay bo a ndo siye hærwi agæna næteye ndo yak hay aye bay.

²² Tadæ a saka mæzle ndo ka mæge mæsler mæ gay i maduwule me na, zæba ka mede ŋgay lele tæday nakæ ada ka piye hælai ka gær ŋgay aye. Kâ tælaka hælai yak a mezeleme i ndo siye hay bay. Ndza na tsædærŋa. §

²³ Kâ sa yam dækdek bay, sa guzom tsekweŋ hærwi huð yak nakæ a wurawa fakaya aye hærwi ada huð mâ wur fakaya sa bay.

²⁴ Ndo siye hay kwa tadæ ta ye kame i sariya zuk bay na, mezeleme tay a zæba parakka mæ dzaydzay. Ka ndo siye hay, ta særiye ha mezeleme tay na, ma dæba i sariya.

²⁵ Mæsler ŋgwalak eye hay na, næteye mæ dzaydzay dærmak. Tadæ ta ndohwaw bæse a dzaydzay zuk bay na, ta sliye mændze huya maŋgaha eye bay.

6

¹ Ndo neheye næteye beke aye hay na, tâ ræhatay ha gær a ndo i gay tay hay hærwi ada ndo hay tâ tsik wu nakæ lele bay aye ka mæzele i Mbælom

bay ada ka wu neheye faya ka tætikakwateye a ndo hay aye bay.

² Tadæ ndo i gay i beke hay næteye ndo mæpe mædzal gær hay ka Kæriste, kwa tadæ næteye malamar hay ma mæpe mædzal gær ka Kæriste bæbay na, tâ kærah maræhatay ha gær a ndo i gay tay hay bay. Kwa næteye tebiye tæ læva kame i Mbælom na, ta giye mæsler tay lele duh ma ziye nakæ kurre aye hærwi ndo neheye faya ta gateye mæsler aye na, næteye ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ada Mbælom a wuða tay.

Ndo neheye zlele eye hay dedek aye

Tætikatay wu neheye a ndo hay, vælatay gædaŋ.

³ Tadæ ndoweye ka tætik wu mekeleŋ eye, ada ka tæma bazlam neheye dedek aye i Bæy Maduweŋ kway Yesu Kæriste bay, ada a tæma wu nakæ faya ka tætikakwateye a ndo hay ka mede nakæ lele eye kame i Mbælom aye bay sa na,

⁴ neŋgeye ndo mædæslay ha gær a bo, a sær wuray bay tebiye. A sær na, mækæde wuway dækdek tsa, ma giye magazlæga ka wu hay. Hærwi niye ndo neheye faya ta pay zlæm aye na, ta giye sælak, ta wuðiye mækæde wuway a bo, ta tsæðiye a bo, ta dzalateye naha wu neheye lele bay aye a gær a ndo hay.

⁵ Ta kæðiye wuway huya hærwi mædzal gær hay lele bay, ada hærwi tæ sær dedek

sa bay. Tə dzala mə gər tay agəna, tadə ta pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, ta hutiye suloy.

⁶ Ta dedək tadə ka pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, nəkar zlele eye, dərev yak ma ɲgwasiye tə wu nakə andaya fakaya aye.

⁷ Ka yakwaw ka məndzibəra na, ka zlakwaw wuray ka həlay bay, ka makweye na, ka zlakweye wuray ka həlay bay dərmak.

⁸ Tadə wu mənday kway tə petekəd kway andaya na, niye na, da kway.

⁹ Ndo neheye a satay matəre ndo i zlele hay aye na, ta dədiye a masəpete i Fakalaw andza tə dəd a balay. Ta wuda wu neheye kəriye ma nasiye tay ha ndo hay aye ada neheye ta dziye tebiye aye.

¹⁰ Mawudə suloy na, ma zlaweye slala i wu neheye lele bay aye tebiye. Siye i ndo hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hərwi a satay suloy ka zal, ada hərwi niye ta huta dəretsətseh mə dərev.

Mandəve i bazlam

¹¹ Ane tuk na, nəkar na, ndo i Mbəlom, wu neheye tebiye lele bay aye na, kâ təlaka həlay yak a dəma bay. Ge gədan, hərwi ada kâ təra lele kame i Mbəlom, pay bəzay a tsəved ɲgay, dzala ha huya ka neɲgeye, wuda siye i ndo hay lele, səmay naha a wu hay ada təra ndo ləfedədə eye.

¹² Ge vərəm ɲgwalak eye ka tsəved i Mbəlom. Gəs sifa i Mbəlom nakə ma ndəviye

bay aye hərwi Mbəlom a zalaka na, ka neɲgeye ada ka da ha parakka ahəl niye kame i ndo hay haladzay wu nakə ɲgwalak eye ka dzala ha aye.

¹³ Neɲ faya na tsikakeye kame i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a wu hay tebiye aye ada kame i Yesu Kəriste nakə a da ha wu ɲgwalak eye parakka kame i Poɲos Pilat aye,

¹⁴ neɲ faya na tsikakeye, rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye, kâ nas ha bay, gay metsehe a məndze yak hərwi ada ndo hay tâ maka ha mənese bay hus a pat nakə Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste ma maweye aye.

¹⁵ Ma maweye na, a həlay ɲgwalak eye. Maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom na, gədan tebiye mə həlay ɲgay, neɲgeye Mbəlom nətə ɲgeweɲ, neɲgeye mandza eye ma məɲgwese, neɲgeye Bəy ka gər i bəy hay, neɲgeye Bəy Maduweɲ ka gər i bəy maduweɲ hay,

¹⁶ neɲgeye nətə ɲgeweɲ nakə ta sifa huya aye, neɲgeye mandza eye mə dzaydzay. Dzaydzay ɲgay a dəv haladzay, ndəray ma sliye mahəndzədə naha faya bay. Ndəray dāda kə ɲgatay bay, ndəray ma sliye məɲgatay bay sa. Ndo hay tâ dəslay ha gər. Ma ndziye huya. Mâ ge andza niye.

Mətsike me a zləm a ndo i zlele hay

¹⁷ Ndo neheye zlele eye hay ka məndzibəra nakay aye na,

gwadatay tâ dəslay ha gər a bo bay, zlele ma ziye kəriye. Tâ pa faya mädzal gər tay bay. Tâ pa mädzal gər tay duh na, ka Mbəlom nakə ma vəkweye wu hay tebiye hərwi ada kâ ɲgwasakwa aye.

¹⁸ Gwadatay na, tâ ge wu ɲgwalak eye hay, tâ ge wu ɲgwalak eye hay haladzay. Gwadatay na, tâ vəl wu ta məɲgwese eye, tâ vəl wu a siye i ndo hay.

¹⁹ Tadə faya ta giye andza niye na, ta hayay gər a wu tay hay a təv ɲgwalak eye hərwi ada tâ huta sifa dedek eye. Maga eye na, andza ndo nakə a pa naha mädok i gay ɲgay kurre aye.

²⁰ Timote, gay gər a wu nakə Mbəlom a pa a həlay yak aye. Bazlam neheye ndo hay ta tsikiye kəriye na, kâ tsik a dəma bay. Wu nakə nəteye tə zalay ndaraw aye, ane tuk na, ndaraw dedek eye bay.

²¹ Na tsik andza niye hərwi siye hay ta dzala ha ka wu nakə faya ka dzalakweye faya aye sa bay, hərwi tə gwad tâ huta ndaraw eye nakay.

Mbəlom mâ pa fakuma ɲgama.

**Masulo i derewel i
Pol nakə a watsay
naha a
Timote
aye
Məfələkwə**

Masulo i derewel nakay Pol a watsay a Timote aye, maraha eye tə maduk i duk i bazlam neheye Pol a tsikay a Timote aye. Pol nengeye ma danğay (2.9), ndo hay haladzay ta mbəday dəba (1.15; 4.10-16). A sər ha mazlambar ma mətiye (4.6). A gwaday a Timote ndo məleke ha ma məsler, a wuda na andza wawa, ka dzameye gər dāda sa.

Derewel nakay faya ma makweye ahaya a zləm mändze i Pol: Məsler ngay, məsənəke ngay, dəretsətseh ngay hay hərwi Labara Ngwalak eye. A vəlay gədan a Timote ka məsəmay naha a dəretsətseh ma məsler i Kəriste (2.1-13). A gwaday m̄a da ha bazlam i Mbəlom ta tsəved eye lele (2.14-15). Hərwi niye, Timote m̄a ngəday a məkədə wuway, m̄a mbəday dəba a ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye, m̄a pay bəzay na, a mede i Pol. M̄a hənay gər ada m̄a ge na, wu nakə Pol ta ndo siye hay tə sənəkata y a ndo hay aye.

Wu neheye mawatsa eye na, ta dzəniye kway ka matətike wu dedək eye (3.16).

Mətsike me i Pol

¹ Maa watsa derewel nakay na, neñ Pol, neñ ndo i maslan i Yesu Kəriste andza nakə a say a Mbəlom aye. A slər ga ha hərwi ada n̄a da ha bazlam i sifa nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, na wuda kar haladzay andza wawa ga. Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweñ kway t̄a pa fakaya ngama, t̄a gaka ngwalak ada t̄a vəlaka zay.

Pol a may naha d̄ərev a Timote

³ Neñ faya na gay naha sisə a Mbəlom hərwi yak. Neñ faya na geye məsler tə d̄ərev tsədan̄na eye andza i bəba tətə ga neheye tə gaway məsler aye. Ahəl nakə na d̄uwulaway naha me a Mbəlom aye na, na d̄uwulaway naha me hərwi yak huya ta həvad kwa ta həpat.

⁴ Həlay nakə ka tuwa aye na, kə mətsen gər bay.* A señ haladzay mənğataka hərwi ada d̄ərev ga m̄a rah ta mənğwese.

⁵ Na mətsa ha gər ta məpe mədzal gər yak nakə ka pa peteh ka Yesu Kəriste aye bay. Təday na, mama yak Lowis nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste ada may yak Enise. Ayaw! Na sər ha ta dedək ka dzala ha ka Yesu dərma.

⁶ Hərwi niye, neñ faya na gwadakeye sa: K̄a gay masəfaya a wu nakə Mbəlom

* 1:4 Timote a tuwa ahəl nakə Pol a ye faya abəra a gər ha ma Efez aye. Zəba ma 1 Timote 1.3.

a vëlaka gədan məge aye bay. A vëlaka na, ahəl nakə na pa fakaya həlay aye. Vəlay ha dərev yak peteh ka məge.†

7 Kâ dzədzar bay hərwi Məsəfəre Tsədanña eye nakə Mbəlom a vëlakway aye na, ma təriye kway ha ndo i zluwer hay bay. Duh ma vëlakweye gədan məge məsler i Mbəlom ada tə mawudə siye i ndo hay ada tə məgay metsehe a bo kway.

8 Hərwi niye zluwer mâ gaka mədə ha bazlam i Bəy Maduweñ kway bay. Neñ ma danğay na, hərwi ngay, ane tuk na, kâ ge horoy tə neñ kame i ndo hay bay. Duh təma məse dəretsətseh hərwi mədə ha Labara Nğwalak eye andza neñ dərmak. Ge andza niye ta gədan nakə Mbəlom ma vëlakeye.

9 Mbəlom na, kə təma kway ha, a zalakway hərwi ada kâ tərakwa ndo ngay hay. A zalakway na, hərwi nakə ka gakwa məsler nğwalak eye bay, a təma kway ha hərwi a say məpe faya ngama. Andza məgwədə na, kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye ɔa kə ləva ha bo məvələ kway ngama tə həlay Yesu Kəriste.

10 Anəke na, ka bəz ha ngama nakə a vëlakway aye parakka hərwi Yesu Kəriste ndo mətəme ha ndo ki yaw. Neñgeye na, kə zla na gədan i mədahañ, a ɔa ha na, tadə ka təmakwa Labara Nğwalak eye na, ka hutakweye sifa nakə

ma ndəviye bay ka tor eye.

11 I ga na, Mbəlom a pa ga ndo i maslañ hərwi ada nâ ɔa ha Labara Nğwalak eye a ndo hay ada nâ tətikatay.

12 Hərwi niye nakə neñ faya na siye dəretsətseh ma danğay aye. Ane tuk na, horoy a geñ bay hərwi na sər Yesu Kəriste. Na dzala ha ka neñgeye ada na sər ha ta dedek ma sliye faya matsəpe Labara Nğwalak eye nakə a vələñ aye. Ma tsəpiye na hus a pat bagwar eye nakə ma deyeweeye aye.

13 Tsikatay a siye i ndo hay bazlam dedek eye nakə na tsikaka aye, kwa tsekweñ kâ mbəday həlay bay. Ka tsikiye na, dzala ha ka Yesu Kəriste ada wudə ndo hay. Ge andza niye ta gədan nakə a yaw mə Yesu Kəriste aye.

14 Kâ vəlay tsəved a ndəray mâ mbəday həlay a labara nğwalak eye nakə Mbəlom a vëlaka aye bay, tsəpa na ta gədan i Məsəfəre Tsədanña eye nakə mə dərev kway aye.

15 Nəkar ka sər ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheeye ka dala i Azi aye nəteye ta gər ga ha nğwedek. Figelas ta Hermogenas nəteye mə walañ tay dərmak.‡

16 Ane tuk na, Onezifor na, a mawəñ naha dərev, horoy kə gay kame i ndo hay hərwi nakə neñ ma danğay aye bay. Bəy Maduweñ kway mâ gay nğwalak a ndo i gay ngay hay.

17 Ahəl nakə a ndislew kanañ a wuzlah gay i Roma

† 1:6 Zəba ma 1 Timote 4.14; 5.22. ‡ 1:15 Dala nakə Roma hay tə zalay Azi aye na, neñgeye bəgom ka dala nakə tə zalay Turki aye.

aye na, kə pəla təv nakə neŋ mə dāma aye puk puk lele hus a huta ga.

¹⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu mâ gay ŋgwalak pat nakə ma ta gateye sariya a ndo hay aye. Ka sər ha dərma ahəl nakə neŋ ma Efez aye na, ka dzəna ga haladzay.

2

Sidzew i Yesu Kəriste

¹ Wawa ga, nəkar na, vəlay tsəved a ŋgwalak nakə Yesu Kəriste a vəlaka aye mâ tərakar ha gədaŋ aye.

² Ahəl niye ka tətik bazlam i Mbəlom na, abəra ka neŋ. Bazlam nakə na dā ha kame i ndo hay haladzay aye na, zla na tətikatay a siye i ndo neheye dedək aye dərma hərwi ada nəteye tâ sla faya matətikatay a ndo siye hay kame sa.

³ Tadə dərsetsəseh kə ndzaka a gər hərwi Yesu Kəriste na, səmay naha andza sidzew nakə lele eye a səmay naha a dərsetsəseh aye.

⁴ Tadə ndoweye ma diye a vəram, tadə a say neŋgeye mâ yay a gər a bəy ŋgay na, ma kərahiye məsler i ndo neheye kəriye. I yak na, mâ tərakar andza niye dərma.

⁵ Sər ha dərma na, tadə ndoweye faya ma hwiye mahway i mata ndisle kame na, tadə ka hway ta tsəved eye bay na, ta vəleye wu i merəbe ŋgay bay.

⁶ Ndo i məfəte hay bəbay, mata lehe məhute hohway

eye na, ndo nakə a ge məsler haladzay aye təday.

⁷ Dzala ka wu neheye faya na tsikakeye kanəŋ aye, hərwi tadə ka dzala ha faya na, Bəy Maduweŋ ma vəlakeye gədaŋ ka mətsəne wu nakə faya na tsikakeye tebiye.

⁸ Yesu Kəriste mâ makaw a gər. Neŋgeye a yaw na, abəra ma gwala i Davit. Kə lətsew abəra ma mədahaŋ. Anaŋ Labara ŋgwalak eye nakə faya na dātay ha a ndo hay aye.

⁹ Neŋ faya na siye dərsetsəseh ada tə gəs ga a daŋgay na, hərwi labara nakay ŋgwalak eye. Ayaw, neŋ na, ta peŋ tsalalaw andza ndo məge zlərwək. Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ta pay tsalalaw bay. Faya ma diye kame kame huya.

¹⁰ Hərwi niye neŋ faya na səmay naha a dərsetsəseh tebiye. Neŋ faya na səmay naha hərwi ndo neheye Mbəlom a pala tay ha aye hərwi ada nəteye tâ huta tsəved nakə Yesu Kəriste ma mbəliye tay ha aye ada tâ ye a bəy ŋgay nakə a le haladzay aye ada tâ ndza mə dāma ka tər eye.

¹¹ Sa tsa na, kutoŋ kâ səmay naha hərwi bazlam neheye na tsikakeye naha na, bazlam dedək eye hay:

Tadə ka mətakwa tə neŋgeye na,*

ka ta ndzakweye ma sifa tə neŋgeye dərma.

¹² Tadə ka səmakwa naha a dərsetsəseh na,

* 2:11 Zəba ma Roma hay 6.5, 8.

ka ta tərakweye bagwar i
bəy tə neŋgeye.

Ane tuk na, tadə ka
gwadakwa ka sərakwa
na bay na,

ma ta gwadiye a sər kway
bay dərma.

13 Tadə ka tərakwa kame ŋgay
ndo dedek eye hay bay
na,

neŋgeye na, ma ndziye
ndo i dedek

hərwi bo ŋgay eye ma
sliye faya mənese ha
bo ŋgay bay.

*Ndo mäge mäsler i Mbəlom
dedek eye*

14 Matay ha wu neheye na
tsik aye a zləm a siye i ndo
hay tebiye hərwi ada tã dzala
ha faya. Tsikatay ta gədaŋ
kame i Mbəlom, tã tãra a bo
ka gər i bazlam hay bay, tã gər
ha hərwi bazlam niye hay na,
ta gateye ŋgama kwa tsekweŋ
bay. Duh ma nasiye ha dərev
i ndo neheye faya ta pay zləm
aye.

15 Nəkar na, ŋgəla ha bo ka
məndze andza nakə a say a
Mbəlom aye. Tãra ndo mäge
mäsler nakə a ge horoy ta
mäsler ŋgay bay aye, andza
məgwede a dã ha bazlam
dedek eye a ndo hay ta tsəved
eye.

16 Bazlam neheye i məkədə
wuway kəriye a yay a gər a
Mbəlom bay aye na, kã tsik a
dãma bay. Ndo neheye faya
ta kədiye wuway andza niye
aye na, faya ta dziye abəra ka
tsəved i Mbəlom kame kame
duh.

17 Bazlam tay faya ma
səkahiye andza mbəlak nakə
faya ma goŋgobiye. Himene
ta Filete nətəye mə walaŋ i
ndo niye hay.

18 Ta gər ha tsəved dedek
eye, tã gwad na, 6a Mbəlom
kə lətsa tay ahaya ndo hay
abəra ma mədahaŋ. Andza
niye ndo siye hay ta gər ha
tsəved i Mbəlom hərwi tay.

19 Ane tuk na, dedek i
Mbəlom ma mbədiye bay.
Neŋgeye andza mədok i gay
nakə ma ndziye bəŋbəŋ aye.
Tə watsa ka mədok niye, tã
gwad: «Bəy Maduweŋ a sər
ndo ŋgay hay.»† Tə watsa
dərma, tã gwad: «Kwa way
kə gwad neŋgeye ndo i Bəy
Maduweŋ na, mã ge mənese
sa bay.»

20 Ka sər ha mə gay i ndo i
zlele na, wu maŋgara eye wal
wal andaya. Siye hay tã ŋgar
ta gura kəgəbay ta bəre. Siye
hay na, ta tsətsad mayako ada
siye hay tã ŋgar ta dodo i
gərwa. Tə ge ha mäsler tã
wu neheye na, ta tsəved wal
wal. Neheye tã ŋgar ta gura
aye kəgəbay ta bəre aye na,
tə ge ha mäsler pat i magur-
lom dekdek. Siye hay tã ge ha
mäsler kwa waray waray pat
pat.

21 A tsik nakay na, ka
nəkway. Tadə ndoweye kə
gər ha mäge mənese tebiye
na, Mbəlom ma vəleye mäsler
ŋgay wal ma təriye andza wu
nakə tã ŋgar ta gura kəgəbay
ta bəre aye. Ndo i gay ŋgay ma
piye na wal hərwi a sər mäge

† 2:19 Zəba ma Məpesle 16.5.

məsler i ndo i gay ɲgay tebiye.

²² Bor i wu neheye lele bay a satay a gawla hay mäge aye na, kâ ge bay, hway wu yak abəra mə wu niye hay. Ge wu nakə ɲgwalak eye tə dərev yak peteh, pa mədzal gər yak bəɲbəɲ ka Yesu, wudā ndo hay, ndza tə zay ta ndo neheye dərev tay tsədaɲɲa eye ada faya ta duwulay naha me a Bəy Maduweɲ aye.

²³ Tacdə ndo hay faya ta kədiye wuway ka wu nakə ma giye ɲgama bay ada ka wu i matərakahaɲ na, kâ tsik a dəma təbey hərwi ka sər məkədə wuway niye hay ma ndəviye na, tə matəre.

²⁴ Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye məsler i Bəy Maduweɲ aye na, kutoɲ mâ təra ta ndo hay bay. Mâ gatay ɲgwalak a ndo hay tebiye, mâ sla faya matətike a ndo hay lele, mâ səmay naha a wu nakə ndo hay ta tsikiye faya aye.

²⁵ Tacdə agəna ndo mənə dəre yak hay ta təma wu nakə ɲgwalak eye bay na, datay ha ta ləfədədə eye. Agəna Mbəlom ma vələteye tsəved ka məgəre ha mezeleme tay hərwi ada tâ sər bazlam dedek eye.

²⁶ Kwa tadə Fakalaw kə gəs tay andza a mbəzl tay ha a balay hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye bəbay na, agəna ta maweye ka mədzal gər ɲgwalak eye hərwi mətəmaw abəra mə həlay ɲgay.

3

Ndo hay ta gəriye ha

Mbəlom ka mandəve i məndzibəra

¹ Sər ha wu nakə faya na tsikakeye kahaɲ aye: Ka maduk i duk i məhəne hay na, dəretsətseh ma giye andaya haladzay.

² A həlay niye ndo hay ta wuđiye bo tay eye dekdek, ta wuđiye suloy, ta giye zlapay, ta dəslay ha gər a bo tay, ta tsadiye Mbəlom, ta tsənateye zləm a bəba tay hay bay, ta gateye sisə a ndo neheye faya ta dzəniye tay ha aye bay, ta rəhay ha gər a wu i Mbəlom hay bay,

³ ta wuđiye siye i ndo neheye mə gay tay aye bay, ta sakatay naha a ndo hay bay, ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, ta səriye i tay na, məgay dəretsətseh a ndo hay, ta wuđiye wu lele eye bay,

⁴ ta giye dəf ka ndo siye hay, ta giye wu hay ze mədzele faya, ta dəslay ha gər a bo tay haladzay, ta wuđiye na, wu nakə a yatay a gər a bo tay aye a ze Mbəlom.

⁵ Ta ndzəkitiye bo ndo i Mbəlom hay ane tuk na, ta təmiye gədaɲ i Mbəlom hərwi ada tâ huta mede ɲgwalak eye na, ta wuđiye bay. Nəkar na, kâ ndza ka təv tay bay.

⁶ Siye hay mə walaɲ tay anəke faya ta fələkwiye a gay i ndo hay. Faya ta fələkwiye ta tsəfetsəfe eye, ta vateye gər a ɲgwas neheye bəle eye hay aye hərwi ada tâ təma bazlam tay. ɲgwas neheye ta ge mezeleme haladzay, faya ta

pay bəzay a wu neheye wal wal a yatay a gər aye.

⁷ Ta wudá matətike wu hay ane tuk na, tə sər mətsəne wu nakə dedek eye bay.

⁸ Ndo neheye na, faya ta kərahiye bazlam dedek eye andza Zanes ta Zambəres ahəl niye ta kərah bazlam i Musa* aye. Mədzal gər tay kə nas, tə dzala ka Mbəlom ta dedek bay.

⁹ Ane tuk na, ta diye kame sa bay hərwi mäge wu i matərakahan tay niye hay ma zəbiye mə dzaydzay kame i ndo hay haladzay parakka andza i Zanes ta Zambəres nakə ahəl niye ndo hay tə sər ka matərakahan tay nakə tə gawa aye.

Ndza bəŋbəŋ mə wu nakə ka tətik aye

¹⁰ Nəkar na, ka sər wu nakə na tətikawatay a ndo hay aye lele, mede ga kəkay na, ka ŋgatay, ka sər wu nakə a seŋ mäge ma məsler ga aye, ada ma kəkay na pa mədzal gər ga ka Mbəlom aye ka sər ha. Ka sər dərmak kəkay nakə faya na zliye ŋgatay ada ma kəkay na wudá ndo hay aye, ada ma kəkay neŋ mandza eye bəŋbəŋ aye, ka sər.

¹¹ Ka sər kəkay nakə ndo hay tə geŋ dəretsətseh ada ma kəkay na sa dəretsətseh ma wuzlahgəma i Aŋtiyos, ma wuzlahgəma i Ikoniyom ada ma wuzlahgəma i Listəre aye. Ayaw! Ndo hay ta seŋ dəretsətseh haladzay, ane

tuk na, Bəy Maduweŋ kway kə təma ga ha abəra mə wu neheye tebiye.

¹² Ta dedek ndo neheye tebiye a satay mədzepe tə Yesu Kəriste ada məndze andza nakə a say a Mbəlom aye na, ndo hay ta sateye dəretsətseh.

¹³ Ndo i sewed hay ta ndo neheye faya ta vatay gər a ndo hay aye məndze tay ma nasiye kame kame, ta vay gər a bo tay ada ta vatay gər a siye i ndo hay dərmak.

¹⁴ Nəkar na, ndza bəŋbəŋ mə wu nakə ka tətik aye ada nakə ka təma tə dərev yak pe-teh aye. Ndza bəŋbəŋ lele hərwi matətikaka way na, ka sər.

¹⁵ Sər ha na, ka sər Derewel i Mbəlom kwa ahəl nakə nəkar wawa eye mba aye. Derewel i Mbəlom niye na, ma vəlakeye tsəved ka məhute metsehe hərwi ada tadə ka dzala ha ka Yesu Kəriste na, Mbəlom ma mbəliye kar ha.

¹⁶ Wu nakə tebiye tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, a yaw mə bazlam i Mbəlom. Derewel nakay ma dzəniye kway ka matətike wu nakə dedek aye, tadə faya ka gakweye mənese na, ma dəkweye ha, ma kətiye kway, ma tətikakweye hərwi ada kə gakwa wu lele aye.

¹⁷ Məsəfəre i Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo i Mbəlom mā təra neŋgeye maləva bo eye hərwi ka təma a dərev ŋgay wu nakə tebiye a

* 3:8 Zanes ta Zambəres: Mə kule i Yahuda hay tə zalawatay a maharam i Ezipt hay andza niye. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 7.11, 22.

say mede mata ge ha mäsler
 ɲgwalak eye aye.

4

Mæde ha bazlam i Mbəlom

¹ Neɲ faya na tsətsahiye fakaya, da ha Labara ɲgwalak eye. Na tsətsah fakaya kame i Mbəlom tə Yesu Kəriste. Neɲgeye ma gateye sariya a ndo neheye ta mət aye ada a ndo neheye nətəye tə dəre aye tebiye. Na tsətsah fakaya andza niye na, hərwi ma maweje ada ma təriye bəy.

² Da ha bazlam i Mbəlom, rəzlay a gər huya kwa a həlay lele eye ada kwa a həlay nakə lele bay aye. Tadə ndo hay faya ta giye mənese na, tsikatay faya, tsikatay tã gər ha mənese, matay naha dərev, tətikatay ta ləfedede eye,

³ hərwi həlay eye ma ndisleweye ndo hay ta pay zləm a ndo neheye ta tətikateye wu neheye dedek eye bay aye. Duh ta wudiye na, mäge wu neheye lele bay aye ada andza niye ta pəliye ndo matətike hay haladzay ada ta tsikateye wu nakə a yatay a gər a zləm tay mətsəne aye.

⁴ Ta peye zləm a wu nakə dedek eye sa bay, ta peye zləm duh na, a ndo i maraw me hay.

⁵ Ane tuk na, nəkar na, gay metsehe a bo yak huya, səmay naha a dəretsətseh, datay ha Labara ɲgwalak eye a ndo hay, ge mäsler nakə Mbəlom a vələka a həlay aye tebiye.

⁶ Neɲ na, na təra andza wu kəriye nakə ta vəleye a Mbəlom aye. Həlay nakə ta kədiye ga, na gəriye ha məndzibəra aye mazlambar kə ndislew.

⁷ Na gay mäsler a Yesu Kəriste tə dərev ga peteh andza ndo nakə a ɲgəla ha bo ka mabəbazl bo seh lele aye. Na ndəv ha wu nakə Mbəlom a vələɲ a gwedeɲ ge aye andza ndo nakə a ndəv ha mahway aye. Wu neheye ka dzalakwa ha faya na, na gər ha kwa tsekweɲ bay tebiye.

⁸ Anəke na, Mbəlom kə ləva ha bo ta magogoy ga mə mbəlom hərwi neɲ kame ɲgay mənese kwa tsekweɲ andaya fagaya bay. Bəy Maduweɲ kway, neɲgeye nakə ma gateye sariya dedek eye a ndo hay ma ta vələneye magogoy ga pat nakə ma ta gakeye sariya aye. Ma ta vələneye a neɲ dekdek bay, ma ta vələteye a ndo neheye tebiye faya ta həbiye na aye.

A say a Pol Timote m̄aye ka t̄av ɲgay

⁹ Ge gədaɲ hərwi ada kã yaw ka t̄av ga bəse,

¹⁰ hərwi Demas kə gər ga ha. A wuda wu neheye ka məndzibəra aye, hərwi niye ki ye ɲgway a Tesalonik. Kəreskenes neɲgeye na, ki ye a Galat ada Titus na, ki ye a Dalmatiya.

¹¹ Maa zəkaw ka t̄av ga na, Luka mahəɲgeye. Aza ka deyeweye na, dumara ta Markus salamay hərwi ma sliye faya madzəne ga ka mäsler.

¹² Tisik i ŋgay na, na slər ha a gəma i Efez.

¹³ Ahəl nakə ka deyeweye na, do a gəma i Tərowas, zleŋ ahaya peteked i mətasl ga nakə na gəray ha a həlay i Karpus aye. Həl ahaya dərewel hay dərماك, ane tuk na, a seŋ wene wene eye na, neheye tə ge ta mbal aye.

¹⁴ Aləgəzandər ndo məvəde wu kə geŋ sewed haladzay. Bəy Maduweŋ kway ma ta may ha a dəma magogoy i məsler ŋgay.

¹⁵ Nəkar na, ge metsehe bəna agəna ma pəliye fakaya tsəved məgaka sewed dərماك hərwi kwa tsekweŋ a wudə bazlam kway bay.

¹⁶ Pat makurre eye nakə ti ye ga ha kame i sariya, na ge me abəra ka bo na, ndəray ki ye naha mata meŋ bo bay, tə gər ga ha. Mbəlom mâ pəsatay ha.

¹⁷ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye na, kə gər ga ha bay, kə vələŋ gədaŋ hərwi ada nâ dā ha bazlam ŋgay parakka, nâ həmbər faya abəra kwa tsekweŋ bay. Ada ndo i gəma hay wal wal haladzay ta tsəne. Bəy Maduweŋ kə təma ga ahaya abəra mə bazlam i zil.*

¹⁸ Ada na sər na, Bəy Maduweŋ ma ta təmiye ga ha abəra mə wu neheye tebiye lele bay aye, ada ma tsəpiye ga hərwi ada nâ ye a bəy ŋgay a mbəlom. Zambadəkway ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Mətsike me

¹⁹ Tsikatay ha me a Pərisil ta Akelas. Tsikay ha me a ŋgwas i Onezifor ta wawa ŋgay hay.

²⁰ Erast, neŋgeye na, ma ndziye ma gəma i Korinje. Tərofime na, na gər ha ma gəma i Melet hərwi neŋgeye dəvats eye.

²¹ Ge gədaŋ madayaw ka təv ga kanaŋ ta bəse, ahəl nakə həlay i mətasl ka dazlay zuk bay aye. Ebulus, Pudenes, Kolodiya, Linus ada tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye kanaŋ aye ta tsikaka naha me.

²² Bəy Maduweŋ mâ tsəpa kar huya. Mâ pa fakuma ŋgama tebiye!

* 4:17 Zəba ma Dəmes hay 22.22.

Derewel nakə Pol a watsay naha a Titus aye Məfələkwe

Titus neŋgeye ndo məleke ha Pol ma məsler. Ahəl nakə Pol mə həlay nakə mawura bo ta ndo i Korinṭe hay aye na, Titus kə ge məsler ŋgwalak eye haladzay. Pol a watsay naha derewel nakay na, neŋgeye ma Kəret, dala nakə malawara eye ta yam aye. Mə dəma na, a matay bo a ndo məpe mədzał gər hay ka məndze lele.

Pol a may ha a zləm a Titus ka lele i məndze i ndo məkalay kame a ndo məpe mədzał gər hay (1.5-16). A tsikay me a zləm ka gər i məndze ta slala i ndo hay wal wal: Ta ndo neheye guram eye hay, dahəlay hay, gawla hay, beke hay (2.1-15). Yesu Kəriste a vəl ha sifa ŋgay na, hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra ma mənese kwa waray waray (2.14). Mədok i sifa weḏeye i ndo məpe mədzał gər hay mapa eye na, ka neŋgeye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom, ada ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Mbəlom a zla ga, hərwi ada nā tsikatay bazlam ŋgay a ndo ŋgay neh-eye a pala tay ha aye. Na tsikateye na, ada tā dzala ha ka Mbəlom, tā sər dedək.

Hərwi dedək na, ma dəkweye ha mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

² Na giye andza niye na, hərwi ada ndo hay tā sər ha ta huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom neŋgeye na, a raw me təbey. A gwad ma vələkweye na, kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye.

³ A dā ha na, ahəl ŋgay nakə a ndisl a dəma aye. A dəkway ha wu nakə a gwad ma vələkweye na, tə bazlam i ndo neheye a slər tay ha hərwi ada tā dā ha bazlam ŋgay aye. Mbəlom neŋgeye ndo mətəme kway ha kə vələŋ bazlam nakay a həlay, a gwedəŋ: «Tsikatay a ndo hay dərmał.»

⁴ Titus, na watsaka naha derewel nakay na, a nəkar. Nəkar na, andza wawa ga, hərwi mədzał gər may nəte ka Yesu.

Mbəlom Bəba kway, tə Yesu Kəriste, ndo mətəme kway, tā pa fakaya ŋgama ada tā vəlaka zay.

Məsler nakə Titus faya ma giye ka dala i Kəret aye

⁵ Na gər kar ha ka dala i Kəret na, hərwi ada kâ lambad tay ha wu neheye a ze naha malembede aye. Sa na, ada kâ ye a walaŋ i gəma hay, kâ pala ndo hay ada tā təra madugula hay, nəte nəte, tā dzəna ndo mədzał gər hay aye. Ge na, andza nakə na tsikaka aye.

⁶ Madugula na, tā ŋgəlatay bəzay bay. Mā ge na, zal i ŋgwas nəte. Wawa ŋgay hay tā

dzala ha ka Yesu. Mede tay mâ ge lele, hærwi ada ndo hay tebiye tâ zæba fataya na, ta ge mænese bay. Tâ gæs ay me a bæba tay lele.

⁷ Andza niye madugula na, ndo hay tâ ngəlay bæzay bay. Hærwi mæsler nakə ma giye na, mæsler i Mbəlom. Neŋgeye na, mâ dəslay ha gær a bo ngay bay. Mâ ge mevel bay, mâ kwaya bay, mâ kəd bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay.

⁸ Duh neŋgeye na, mâ tæma ndo hay a gay ngay lele, mâ wudā na, mæge wu lele eye, mâ tæra ndo masæra gær eye lele, mâ tæra ndo i ngwalak, mâ tæra ndo mæ pay naha faya a Mbəlom, mâ gay metsehe a bo ngay lele.

⁹ Mâ pa a dærev ngay na, bazlam dedek eye, andza nakə ka tətikakwatay a ndo hay aye. Tadə kə ge andza niye na, ma sliye faya mævəlatay gədan a ndo hay tæ bazlam nakay. Sa na, ma sliye faya mædatay ha mænese i ndo neheye tæ gwad bazlam nakay lele bay aye parakka.

¹⁰ Na tsik andza niye na, hærwi ndo hay andaya haladzay mæ walaŋ i ndo mædzal gær hay ta tæma bazlam i ndo tæbey. Næteye faya ta tsikiye na, bazlam nakə ma dzəniye ndo hay bay aye. Faya ta vat-eye gær a ndo hay. Ndo mæge wu niye hay wene wene eye na, Yahuda hay.

¹¹ Madugula hay, tâ gatay me, tâ ngærəz ka ndo niye hay. Hærwi næteye na, faya ta nasiye ha bædgay i ndo siye

hay. Faya ta tətikiye a ndo hay na, wu neheye a ye ka bo matətike bay aye. Faya ta giye andza niye na, mæhute ha dala tsa.

¹² Ndo andaya mæ walaŋ i Kæret hay, neŋgeye na, kəliŋ tay. A gwad: «Kæret hay na, maraw me eye hay, sewed eye hay andza wu i pesl hay. Næteye sœ eye hay. Tæ dzala i tay na, ka wu mænday tsa.»

¹³ Kəliŋ tay niye a tsik na, dedek.

Hærwi niye, tsikatay faya lele hærwi ada tâ dzala ha ka Yesu.

¹⁴ Tsikatay faya dærmak hærwi ada tâ pay zləm a wurmbez i Yahuda hay sa bay. Tâ pay bæzay a bazlam i ndo neheye ta kærah mæpay bæzay a dedek i Mbəlom aye bay.

¹⁵ Tadə ndoweye tsədəŋŋa ka tæv i Mbəlom na, wu hay tebiye tsədəŋŋa hærwi ngay dærmak. Ndo neheye dærev tay lelebay ada ta dzala ha ka Mbəlom bay aye na, wu tebiye ta giye na, lelebay, hærwi mædzal gær tay na, kə nas. Ada faya ta giye wu nakə lelebay aye na, horoy a gatay bay.

¹⁶ Næteye tæ gwad ay a gær tay na, tæ sær Mbəlom. Azlakwa düh wu neheye faya ta giye na, faya ma bæziye ha na, tæ sær Mbəlom bay. Næteye na, tæ pay naha faya a Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom bay aye. Wu nakə lele aye na, tæ mba faya mæge bay.

2

Məpəy naha faya a Mbəlom na, kəkay?

¹ Titus, nəkar na, tsikatay dedek i Mbəlom a ndo hay.

² Gwədatay a bagwar hay na, t̄a kwaya bay. T̄a ge na, wu neheye d̄a ndo hay ta r̄əhay ha ḡər aye. T̄a gay metsehe a bo tay lele, t̄a dzala ha ka Mbəlom ta dedek, t̄a wud̄a ndo hay t̄ə d̄ərev tay peteh. D̄ərets̄əseh k̄ə ndzatay a ḡər na, t̄a zla ŋgatay.

³ Tsikatay a ŋgwas bagwar eye hay andza niye d̄ərmak, h̄ərwi ada t̄a ge na, wu neheye a yay a ḡər a Mbəlom aye. T̄a ŋgəlay bəzay a ndo bay, t̄a t̄əra beke i guzom bay. Gwədatay na, t̄a t̄ətikatay wu nak̄ə lele aye a ndo hay.

⁴ Tad̄ə t̄a ge andza niye na, ta t̄ətikaye tay ha ŋgwas neheye dah̄əlay aye hay, ta wud̄iye zal tay hay ta wawa tay hay na, kəkay.

⁵ Ta t̄ətikaye tay ha h̄ərwi ada t̄a gay metsehe a bo tay d̄ərmak, t̄a ge madama bay, t̄a ge m̄əsl̄ər m̄ə gay tay hay lele, t̄a ge na, m̄əsl̄ər lele eye, t̄a ḡəsətay me a zal tay hay. Tad̄ə ta ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wuray ka bazlam i Mbəlom bay.

Gawla hay

⁶ Tsikatay a gawla hay andza niye d̄ərmak, gwədatay t̄a gay metsehe a bo tay.

⁷ Nəkar d̄ərmak na, ge wu neheye lele eye d̄əkdek, h̄ərwi ada gawla hay t̄a t̄ətik mede yak. Ka t̄ətikateye wu

na, t̄ətikatay t̄ə d̄ərev n̄əte. T̄ətikatay na, wu nak̄ə ada ndo hay ta r̄əhakeye ha ḡər aye.

⁸ T̄ətikatay na, wu nak̄ə dedek aye, ada nd̄əray ma sliye faya m̄əmaka ha m̄ənese bay. Andza niye, horoy ma gateye a ndo m̄əne d̄əre yak hay, h̄ərwi ta huta bazlam neheye lelebay aye bay.

Beke hay

⁹ Beke hay na, gwədatay t̄a ḡəsətay me a ndo i gay tay hay huya. T̄a mbatsatay me a ndo i gay tay hay bay, ada wu neheye ta giye na, m̄ā yatay a ḡər a ndo i gay tay hay.

¹⁰ T̄a ge mavaha bay d̄ərmak. Duh t̄a ge na, wu lele eye hay, h̄ərwi ada ndo i gay tay hay t̄a s̄ər ha na, n̄əteye dedek eye. Tad̄ə t̄a ge andza niye na, bazlam neheye faya ka t̄ətikakweye ka ḡər i Mbəlom ndo m̄ətəme kway ha aye na, ndo hay ta zambad̄əye.

Mah̄əbe m̄əmaw i Yesu

¹¹ Ndo hay t̄a ge na, wu nak̄ə na tsik aye h̄ərwi Mbəlom ka b̄əzatay ha a ndo hay n̄ənḡəye na, a wud̄a ndo hay h̄ərwi ada t̄a t̄əma.

¹² Mbəlom a t̄ətikakway andza niye na, k̄a ḡərakwa ha mede kway nak̄ə a yay a ḡər bay aye, ada k̄a pakway b̄əzay a wu i m̄əndzib̄əra neheye faya ta s̄əpatiye kway aye bay. Duh ah̄əl nak̄ə n̄əkway mandza eye ka m̄əndzib̄əra m̄əba na, gakway metsehe a bo kway. Gakwa na, wu

dedek eye ada nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

¹³ Gakwa andza niye ada təkakway dərə a pat lele eye nakə ndo mətəme kway Yesu Kəriste ma deyeweye ta məzlaḅ i Mbəlom kway. Neŋgeye na, Mbəlom bagwar eye.

¹⁴ A vəl ha gər ŋgay hərwi ada kâ təkakwaw abəra mə mezeleme, ada kâ tərakwa tsədanŋa kame ŋgay. Andza niye ka tərakwa ndo ŋgay hay, ada ka wudəkwa mäge wu neheye ŋwalak aye pat pat.

¹⁵ Anan andza nakay, nəkar na, tətikatay wu nakə na watsa aye. Vəlatay gədan, tsikatay faya a ndo neheye tə pay zləm a bazlam yak bay aye. Tətikatay ta məzlaḅ nakə Mbəlom ma vəlakeye. Ndo hay tâ təra kar ha bay.

3

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tâ rəhatay ha gər a bəy i dala hay tebiye. Tâ ge wu nakə bəy hay ta tsikateye. Tâ wudə na, mäge ŋwalak huya.

² Gwadətay na, tâ ŋgəlay bəzay a ndo bay, tâ təra a bo bay. Duh na, tâ təra ndo masəra me eye hay, tâ dəslatay ha gər a ndo hay tebiye dərma.

³ Tsikatay andza niye hərwi ahəl niye nəkway dərma ka, ka sərakwa gər bay, ka rəhakwatay ha gər a ndo hay bay, ka dzakwa tsəved,

ka gawakwa na, wu neheye a yawakway a gər aye ta wu neheye ka wudəkwa aye. Ahəl niye na, nəkway lele eye hay bay tebiye. Ka gawakwa dərə ka wu i ndo hay. Ndo hay tə nawakway dərə ada nəkway dərma ka nawakwatay dərə.

⁴ Kwa ka gawakwa andza niye bəbay na, Mbəlom ndo mətəme kway ha, ka bəzakway ha neŋgeye ndo məgay ŋwalak a ndo hay ada a wudə tay ha haladzay.

⁵ Andza məgwədə, a təma kway ha na, kəriye. A təma kway ha na, hərwi ŋwalak kway hay daw? A'ay! A təma kway ha na, hərwi ka gakway mə bo. A barakway na mezeleme kway na, hərwi ada kâ wakwa bo masusulo eye ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye ada kâ hutakwa məsəfəre wedeye.

⁶ Mbəlom kə rah kway ha ta Məsəfəre Tsədanŋa eye tə həlay i Yesu Kəriste ndo məmbəle kway.

⁷ A ge andza niye na, hərwi ada kâ hutakwa sifa nakə ma ndəviye bay aye, ka sərakwa Mbəlom ma vəlakweye. Kə vəlakway ha ŋwalak ŋgay, hərwi ada kâ tərakwa tsədanŋa eye hay kame ŋgay.

Mətsikay me a zləm a Titus

⁸ Bazlam nakay na tsikaka aye na, ta dedek eye. A seŋ na, ka tətikatəye a ndo hay huya, hərwi ada ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye, tâ ge məsler lele eye hay. Anan

wu nakə ɲgwalak aye ada lele ma dzəniye tay ha ndo hay aye.

⁹ Məkəde wuway nakə ma giye ɲgama bay aye na, kâ hændzəd faya bay. Tadə faya ta kədiye wuway ka bəba tətə may hay na, kâ ye a dəma bay. Kâ təra ta nəteye bay. Kwa faya ta kədiye wuway ka bazlam i Musa mapala eye na, kâ tsik a dəma bay hərwi wu niye hay na, kəriye, ta dzəniye ndo hay bay.

¹⁰ Ndo nakə ma ɲgəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tsikay faya. Tadə kə gər ha bay na, tsikay faya masulo eye sa. Kə tsəne bay na, mâ ndza mə walaɲ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu sa bay.

¹¹ Nəkar, ka sər ha, slala i ndo niye hay na, kə dze a bəra ka tsəved. Nəteye na, ndo i mezeleme hay. Ada faya ta bəziye ha tə həlay tay eye nəteye ndo i mezeleme hay.

¹² Anaɲ na sləriye naha Artemas kəgəbay Tisik ka təv yak mba. Kə ndisl naha ka ɲgatay na, pəla tsəved madayaw mədzəgər tə neɲ a gəma i Nikopolis. Na dzala na, na ta ndziye mə dəma hus a mandəve i həlay i mətasl.

¹³ Dzəna Zenas ndo mäge sariya, ta Apolos. Dzəna tay ha, lele. Ahəl nakə ta hændzədiye ta diye kame aye na, dzəna tay ha, wu mâ kətsatay bay.

¹⁴ Ndo neheye tə dzala ka Yesu andza nəkway na, tã tətik mäge ɲgwalak dərma hərwi ada tã dzəna ndo neh-

eye wu a kətsatay aye. Tadə ta ge andza niye na, mede tay ma təriye kəriye bay.

¹⁵ Ndo neheye nəmay dziye na, ta tsikaka naha me. Tsikatay me a dzam kway neheye tə dzala ha ka Mbəlom aye dərma.

Mbəlom mâ pa fakuma ɲgama tebiye.

Derewel nakə Pol a watsay naha a Filimon aye Məfələkwe

Filimon na, dzam i Pol. Pol a day ha Labara Ngwalak eye, a təra ndo məpe mədzał gər ka Yesu. Filimon neŋgeye zlele eye. Beke hay andaya mə gay ŋgay. Ndo nakə tə zalay Onezim aye na, beke i Filimon. A hway ŋway abəra mə gay i Filimon. A ndzay a gər a Pol ma danğay. Neŋgeye dərmak a təra ndo məpe mədzał gər ka Yesu. Pol a maya ahaya Onezim a Filimon, a watsayaw derewel a həlay. Filimon ma təmiye na Onezim na, ma kəkay?

Derewel nakə Pol a watsay a Filimon aye na, hərwi ndo neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye dərmak (mede 2).

Mə derewel na, Pol a gwaday a Filimon mâ təma na Onezim andza malamar ŋgay nakə a wuda na haladzay aye. Andza niye, ndo neheye beke hay bay aye, beke hay, nəteye malamar hay mə Kəriste. Ane tuk na, Pol kə gay kutoŋ a Filimon bay. A say na, Filimon mâ dzala tə gər ka wu nakə ma giye aye.

Labara i mawude bo a ge məsler ka mändze i ndo nəte ada ka mändze i ndo hay tebiye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ma danğay hərwi məge məsler i Yesu Kəriste. Maa watsa na, nəmay ta malamar kway Timote. Nəmaa watsa naha a nəkar dzam may Filimon. Hərwi nəkar na, ka dza-pakwa nəte ka məsler i Bəy maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Tsikatay me a Afiya ta Arsip neŋgeye nakə sidzew i Yesu tə neŋ ka tsəved i Mbəlom aye. Ada kâ tsikatay ha me a siye i ndo neheye ti yawa naha a gay yak mata duwulay me a Mbəlom aye tebiye dərmak.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vələkum zay.

⁴ Ahəl nakə faya na giye amboh a Mbəlom aye na, na gaway naha sisəe a Mbəlom hərwi yak huya.

⁵ Hərwi na tsəne na, nəkar ka wuda ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ta dedek ada ka pa mədzał gər yak na, ka Bəy Maduweŋ kway Yesu.

⁶ Neŋ faya na duwuleye me a Mbəlom hərwi ada mədzepe kway nakə ka dza-pakwa ta ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu aye hərwi nakə ka dzala ha ka Yesu aye ma dzəniye kway. Ma dzəniye kway hərwi ada kâ sərakwa ha wu neheye Mbəlom a vələkway lele aye hay tebiye. A vələkway tə həlay i Yesu Kəriste.

⁷ Malamar ga Filimon! Dərev ga kə ŋgwasə haladzay ada ka vəleŋ gədan haladzay

dərmak hərwi ka wudá siye i ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu ada faya ka vələteye gədan sa tsa.

Pol a gay amboh a Filimon hərwi Onezim

⁸ Hərwi niye, neñ faya na gwadakeye amboh ka mæge wu nakə na tsikakeye anəke aye. Neñ na, ndo i maslan i Yesu Kəriste. Na sliye faya mətikaka ta gədan ka wu nakə ka giye.

⁹ Ane tuk na, na tsikakeye andza niye bay. Na dzala düh na, mægaka amboh hərwi ka wudá ndo hay. Neñ Pol na, neñ guram eye ada neñ anəke madərəzla eye ma danğay hərwi məsler i Yesu Kəriste nakay faya na giye aye.

¹⁰ Neñ faya na gakeye amboh hərwi Onezim. Neñgeye na, kə dzala ka Yesu, ka təra andza wawa ga kanan ma danğay. Neñ na təra bəba ŋgay.

¹¹ Ahəl niye na, kə gaka məsler sa bay. Ane tuk na, anəke na, ma gakeye məsler sa, a nəkar ada a neñ dərmak.

¹² Anəke na, na sləakeye naha ka təv sa. Ma diye naha andza maa ye naha ka təv yak na, neñ.

¹³ Haḅe a señ na, mâ ndza ka təv ga kanan ma danğay hərwi ada mâ dzəna ga a bəram yak nakə tadə nəkar ka təv ga na, ka dzəniye ga aye.

¹⁴ Ane tuk na, na sliye faya mæge andza niye ze nəkar mægweḁe faya ayaw bay na, na sliye faya bay. Na sliye faya mægaka kutoñ mægwadaka geñ ŋwalak bay.

A señ na, dzəna ga tə mædzal gər yak.

¹⁵ Agəna a say a Mbəlom Onezim mâ ye a təv aye mâ ndzaw tsekweñ andza nakay hərwi ada mâ ma naha ka təv yak ada ka ndzawumeye salamay ka tor eye.

¹⁶ Anəke na, neñgeye andza beke sa bay. A ze beke. Neñgeye malamar may nakə dedek eye ma mædzepe tə Yesu Kəriste. Neñ na, na wudá na haladzay. Nəkar dərmak ka wuḁiye na ma ziye i ga ada neñgeye malamar yak ka tsəved i Bəy Maduweñ andza nəkar.

¹⁷ Tadə ka zəba fagaya neñ dzam yak dedek na, təma na Onezim tə həlay sulo sulo eye a gay yak andza ka təma na, neñ.

¹⁸ Tadə kə nasaka ha wu yak ada agəna wu yak andaya faya a saka mâ maka ha na, tsiken, neñ eye na hamakeye na.

¹⁹ Maa watsa bazlam neh-eye na, neñ Pol tə həlay ga aye: Na hamakeye. Ane tuk na, na hamakeye sa bay hərwi sər ha, maa tsikaka bazlam i Mbəlom nakə ka huta ha məsəfəre aye na, neñ.

²⁰ Amboh malamar ga, neñ faya na gakeye amboh tə məzele i Bəy Maduweñ. Geñ wu nakə lele eye, meñ ha dərev tey hərwi nəmay tebiye may aye ka dzapama ka Yesu Kəriste.

²¹ Derewel nakay na watsaka naha na, na sər ha wu nakə na tsətsah naha fakaya aye na, ka giye ma ziye nakə na tsətsah aye.

²² Onezim ki ye naha ka tãma na na, læva ha bo tã gay nakã na ta hãniye mã dãma aye dãrmak hãrwi na dzala na, Mbãlom kã tsãne amboh kurom nakã faya ka gum-eye. Ma vãlenjeye tsãved mede naha ka tãv kurom sa.

Mandãve i mãtsike me i Pol

²³ Epafãras nenjeye nakã tã nenj salamay kanãj ma dãnjay hãrwi mãsler i Yesu Kãriste aye kã tsikaka naha me.

²⁴ Markus, Aristark, Demas ta Luka nãteye neheye ti yawaw ka tãv ga ada faya nãmaa giye mãsler i Mbãlom dziye, ta tsikaka naha me dãrmak.

²⁵ Bãy Maduwenj kway Yesu Kãriste mã pa fakuma njama.

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye Məfələkwe

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye na, məzele i ndo məwetse andaya faya bay. A tsikatay me a way hay na, kə da ha bay. Ndo məwetse eye na, ndo Gərek, a sər Dzam Guram eye lele. A watsatay naha na, a Yahuda neheye tə dzala ha ka Yesu aye. Nəteye ta ge bəle məpe mədzal gər ka Yesu, a gatay tsəbtsəb sa bay. Siye hay a satay məgəre ha məpe mədzal gər. Hərwi niye, ndo məwetse derewel nakay a say masəkahatay ha matətike nakə tə huta ada məvəlatay gədan.

Tə Kəriste nakə Mbəlom a sləraw aye, ndo hay ta dzapa ta Mbəlom (1.1–2.18).

Ndo hay ta sliye faya mahəndzədə ka Mbəlom hərwi ngwalak nakə Kəriste a ge aye (3.1–5.10).

Ndo məwetse derewel nakay kə da ha haladzay ma kəkay nakə Yesu neŋgeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom i ndo məpe mədzal gər hay ka tor eye andza Melkisedek.

Məpe mədzal gər i bəba tətə hay mavəla eye hərwi məde ha a ndo məpe mədzal gər hay nakay na, ma vəlateye gədan ka mətese abəra mə dəretsətseh hay ada tə masəpete neheye anəke aye

(11–12.13). Ma dazlay ka 12.14, mandəve i derewel nakay faya ma diye ha kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ta sliye faya məndze ta Mbəlom aye, ta ndo siye, ada məge məhay gər i ndo neheye dedek aye.

Mbəlom a tsikatay me a ndo hay tə bədiday i Wawa ŋgay

¹ Ahəl niye na, Mbəlom kə tsikatay me a bəba tətə kway hay madzəga haladzay ada ta tsəved mekelen eye wal wal haladzay tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay hay.

² Mbəlom a tsikawa andza niye hus a həlay kway nakay maduk i duk eye. Anəke a tsik bazlam ŋgay duh na, ta bədiday i Wawa ŋgay. Mbəlom a ge məndzibəra ahəl niye tə həlay i Wawa ŋgay, a zla neŋgeye hərwi ada m̄a ləva wu hay tebiye.

³ Ta ŋgateye a məzlaḅ i Mbəlom na, mə neŋgeye. Neŋgeye a ndzəkit bo Bəba Mbəlom. Wu hay tebiye andaya hərwi ŋgay. Kə ta tsəved nakə Mbəlom ma bariye mezeleme abəra ka ndo hay aye hərwi ada t̄a huta tsəved matəre tsədan̄a. Ma dəba eye na, a tsal a mbəlom, a ye naha a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom neŋgeye nakə a ləva wu hay tebiye aye hərwi ada t̄a ləva tə neŋgeye.

⁴ Andza nakay, Mbəlom a da ha Wawa ŋgay na, bagwar eye, a ze gawla i Mbəlom hay, andza nakə məzele niye

Mbælom a velay a ze i gawla i Mbælom hay aye.

⁵ Mbælom kə tsikay dāda a gawla ŋgay nāte:

«Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.»

Kə tsik ka gawla ŋgay nāte:

«Neŋ na təriye bəba ŋgay, neŋgeye ma təriye wawa ga*» bay.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə Mbælom faya ma sləraweye Wawa ŋgay felik eye ka mändzibəra na, a gwad:

«Gawla i Mbælom hay tebiye tā dəslay ha gər.»

⁷ Ka gər i gawla i Mbælom hay na, Derewel i Mbælom a gwad:

«Nəteye na, ndo i maslaŋ ŋgay hay.

A təra tay ha andza mətasl, nəteye andza dərneh i ako.»

⁸ Ane tuk na, ka gər i Wawa i Mbælom na, mawatsa eye mə Derewel i Mbælom a gwad:

«Nəkar na, Mbælom, ka ləviye bəy yak ka tor eye.

Ka ləviye ndo yak hay ta ŋgwalak.

⁹ Wu nakə ŋgwalak eye na, ka wudā.

Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, a yaka a gər bay tebiye.

Hərwi niye Mbælom, Bəba yak Mbælom, kə zla kar

ada kə pa kar bagwar eye ka ze ndo neheye nəkurom ka bo dziye aye

ada kə vələkway məŋgwese.»

¹⁰ Derewel i Mbælom a gwad sa:

«Bəy Maduweŋ, ka madazlay i wu tebiye maa ge mändzibəra na, nəkar.

Nəkar tə həlay yak eye ka ge magərmbælom.

¹¹ Wu neheye tebiye ka ge aye ta dziye.

Ane tuk na, nəkar na, ka ndziye ka tor eye.

Wu neheye tebiye ta giye guram andza peteked.

¹² Ka pađiye tay ha andza ta pađiye peteked guram eye.

Nəteye ta mbəđiye andza peteked a mbəda,

ane tuk na, nəkar na, ka mbəđiye bay,

sifa yak ma ndəviye dāda bay.†»

¹³ Dada Mbælom kə tsikay a gawla ŋgay:

«Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo mənə dərə yak hay a hud i sik yak aye‡» na,

kə tsikay nāte bay.

¹⁴ Gawla i Mbælom hay nəteye na, way hay? Nəteye məsəfəre neheye faya ta geye məsler a Mbælom aye, ma sləriye tay ha məmatay bo a ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

2

Kā gakway masəfaya a wu nakə Mbælom a tsik aye bay

* 1:5 2 Samuyel 7.14. † 1:12 Dames hay 102.26-28. ‡ 1:13 Dames hay 110.1.

1 Hərwi niye, gakway metsehe a bazlam neheye ka tsənakwa aye lele huya hərwi ada kâ dzakwa tsəved bay.

2 Bazlam neheye gawla i Mbəlom hay tə yaw tə tsik aye na, gədan eye haladzay.* Ndo neheye tə nas ha ada ta rəhay gər bay aye na, Mbəlom kə gatay sariya da ka mənese tay.

3 Kə ge Mbəlom kə gatay sariya na, ka gwadum na, tadə ka gakway masəfaya a tsəved ŋwalak eye nakə ka təkəweye ha aye na, ma gakweye sariya bədaw? Tadə ka gakway masəfaya na, ta dedək ka təkəweye bay. Maa lah mədə ha Mbəlom ma təmiye kway ha ma kəkay na, Bəy Maduwen. Ndo neheye tə tsəne aye na, maa tsikakway bazlam neheye dedək na, nəteye.

4 Bo i Mbəlom eye tə gər ŋgay, kə da ha bazlam neheye na, dedək ta masuwayan wal wal tebiye ada Məsəfəre Tsədanŋa eye a vəl gədan a ndo hay ka mäge wu hay wal wal andza nakə a say aye.

Yesu kə da ha tsəved nakə ma təmiye kway ha aye

5 Mbəlom a pa hərwi mələve məndzibəra wədeye nakə ma deyeweye na, gawla i Mbəlom hay bay.

6 Azlakwa bay, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, ndoweye a gwad:

«Ndo neŋgeye na, way tey Mbəlom,

nakə ka dzaliye ka neŋgeye aye?

Ndo zezeŋ way nakə ka dzaliye faya, ka geye gər aye?

7 Hərwi həlay tsekwen, ka pa tay ha ndo zezeŋ hay a huvo i gawla i Mbəlom hay.

Ma dəba eye na, ka vəlay məzla6 ta mədəslay ha gər.

8 Ka pa wu hay tebiye a hud i sik ŋgay mǎ ləva.†»

Kə ge Mbəlom kə pay wu hay tebiye mǎ ləva na, niye na, andza məgwede wuray andaya nakə kə pay bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, anəke faya ka ŋgatakweye faya ma ləviye wu hay tebiye zuk bay.

9 Ane tuk na, ka ŋgatakway a Mbəlom kə kəts ha Yesu abəra ka gawla i Mbəlom hay həlay tsekwen. Anəke na, Mbəlom kə vəlay məzla6 ada ta mədəslay ha gər hərwi nakə kə sa dəretsətseh ada kə mət aye. Niye na, ta ŋwalak i Mbəlom nakə Yesu a mət hərwi ndo hay tebiye aye.

10 Mbəlom a ge wu hay tebiye. A ge tay ha na, hərwi ŋgay eye ŋgway. A say məhəle ndo hay haladzay a təv ŋgay nakə ta məzla6 aye, nəteye na, wawa ŋgay hay. Andza niye kə yay a gər matəre ha Yesu ŋgwalak eye hərwi mətəme tay ha tə dəretsətseh ŋgay ada ta məməte ŋgay, hərwi mata de kame tay mətəme tay ha na, Yesu.

* 2:2 A tsik ka bazlam mapala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel hay mə mahamba i Sinay aye. † 2:8 Dəmes hay 8.5-7.

¹¹ Maa tæra ha ndo hay ngwalak eye kame i Mbælom na, Yesu ada næteye neheye a tæra tay ha ngwalak eye hay aye na, bæba tay næte. Hærwi niye horoy ma geye mæzalatay malamar ga hay bay.

¹² A gwad:

«Na dátay ha mæzele yak a malamar ga hay
Na zambadakeye mæ walaŋ i ndo hay ma-haya gær eye.»

¹³ A gwad sa:

«Neŋ, na dzaliye ha ka Mbælom.»

A gwad sa:

«Neŋ kanaan ta wawa neh-eye Mbælom a peŋ tay aye.»

¹⁴ Wawa neheye a tsik fatura aye na, næteye tebiye slo ada bambaz. Neŋgeye dærmak ka tæra ndo zezeŋ andza næteye hærwi ada mâ mæt ada andza niye ma giye ha bæle ta ndo nakæ gædaŋ i mæmæte mæ hælai ngay aye, andza mægweðe Fakalaw.

¹⁵ Yesu a ge andza niye na, hærwi zluwer mâ gæs tay ha ndo hay hærwi mæmæte bay. Ahæl niye tæ ndzawa huya andza beke hay hærwi zluwer a gawatay, ane tuk na, anæke Yesu kæ tæma tay ha.

¹⁶ Ka særakwa ha a yaw mæmatay bo a gawla i Mbælom hay bay, a yaw mæmatay bo na, a wawa i hud i Abraham hay.

¹⁷ Andza niye, kutoŋ ka tæra andza malamar ngay hay mæ

wu hay tebiye. A ge niye na, hærwi ada mâ tæra bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom nakæ ma gateye ngwalak a ndo hay ada ma pay naha faya a Mbælom aye, hærwi ada mâ væl ha gær ngay hærwi mæheme mezeleme i ndo hay ada mæsære tay ka bo ndo hay ta Mbælom.

¹⁸ Anæke na, ma sliye mæmatay bo a ndo neheye Fakalaw faya ma sæpatiye tay aye hærwi ahæl niye Fakalaw ka sæpat na ada kæ say dæretsætseh.

3

Yesu bagwar eye a ze ha Musa

¹ Malamar ga hay, Mbælom a pala kurom na, ada kâ tærum ndo ngay hay. Hærwi niye pum mædzal gær kurom ka Yesu. Neŋgeye ndo nakæ Mbælom a slæraw aye hærwi ada mâ tæra bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom ka wu neheye ka pakwa faya mædzal gær aye.

² Maa pa na ka mæge mæsler nakay na, Mbælom ada kæ pay naha faya a Mbælom mæ wu nakæ a ge aye, andza Musa nakæ a pay naha faya a Mbælom ma mæsler nakæ a gawa aye hærwi ndo i gay i Mbælom hay tebiye.*

³ Ngwalak eye mæðæslay ha gær haladzay a Yesu abæra ka Musa andza nakæ ta dæslay ha gær haladzay na, a ndo nakæ a dæzl gay aye bæna a gay bay.

4 Gay tebiye madəzl na, ndo. Ane tuk na, ndo nakə a dəzl wu hay tebiye na, Mbəlom.

5 Aya Musa neŋgeye kə pay naha faya a Mbəlom ma məsler nakə a ge tebiye mə gay i Mbəlom aye. Ane tuk na, neŋgeye na, ndo i məsler i Mbəlom dekdek tsa. Məsler ŋgay na, mədatay ha a ndo hay wu neheye Mbəlom ma tsikiye mba kame aye.

6 Kəriste na, neŋgeye wawa nakə ma ləvay gər a gay i Bəba ŋgay Mbəlom aye. Nəkway na, ndo ŋgay hay. Tadə ka pakwa faya mədzal gər kway bəŋbəŋ ada ka pakwa mədzal gər kway ka wu neheye ta mənŋwese hus ka mandəve aye na, nəkway dərmak gay ŋgay.

Mbəlom faya ma ləviye ha bo ta təv mazəzukw bo hərwi ndo neheye ta pa faya mədzal gər aye

7 Hərwi niye Məsəfəre Tsədanŋa eye a gwad:

«Bəgom tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,

8 kâ kulum ha gər kurom, andza i bəba tətə kurom neheye ahəl niye tə kula ha gər tay ka Mbəlom aye bay.

A həlay niye na, nəteye mə makulkwandah məve kuro kuro fad,

tə ge vərəm ka Mbəlom ada ta dza ha Mbəlom.

9 Mbəlom a gwad: “Kwa ta ŋgatay lele a wu neheye na ge aye bəbay na,

ta dza ga ha məve kuro kuro fad.

10 Hərwi niye na ge mevel ka nəteye.

Na gwad: Mədzal gər tay ka dzədza,

ta tsəne wu nakə a seŋ aye bay.

11 Kə ndelenə ada na mbada:

Ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəzukwiye bo mə dəma aye bay.†»

12 Malamar ga hay, gum metsehe! Ndo nakə mədzal gər ŋgay ŋgwalak eye bay aye, a dzala ha ka Yesu bay aye na, mâ ge andaya mə walaŋ kurom bay. Ndo nakə a dzala ha ka Yesu sa bay aye ma gəriye ha Mbəlom nakə ta sifa aye.

13 Ane tuk na, bəgom a say a Mbəlom mətsikakum me sa. Vəlum a bo gədan pat pat mə walaŋ kurom hərwi ada Fakalaw mâ səpat kurom ka mäge mənese bay, ada kâ kulum ha gər kurom bay.

14 Tadə nəkway huya faya ka gakweye gər a wu neheye ka pakwa faya mədzal gər ka madazlay hus ka mandəve i məsəfəre kway na, ta dedek nəkway ndo i Kəriste hay.

15 Andza nakə tə gwad: «Bəgom, tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,

kâ kulum ha gər kurom bay

andza ahəl nakə bəba tətə kurom hay tə ge vərəm ka Mbəlom aye bay.»

16 Ndo neheye tə tsəne mətsike me i Mbəlom ada tə

† 3:11 Dames hay 95.7-11.

ge faya varam aye na, way hay? Na gwad ndo neheye tã yaw abãra mã Ezipt tã pay bæzay a Musa aye bædaw?

¹⁷ Mbãlom a ge mevel mãve kuro kuro fad ahãl niye na, hãrwi way hay? A ge mevel ka ndo neheye tã ge mãnese aye na gwad ba? Hãrwi niye tã mãt mã makulkwandah.

¹⁸ Mbãlom a mbada a gwad: «Ta fãlãkwiye dãdã a tãv ga nakã na lãvatay ha bo ta zãzukwiye bo mã dãma aye bay.» A tsik andza niye na, ka way hay? Na gwad ka ndo neheye ta kãrah mãrãhay ha gãr aye ba?‡

¹⁹ Andza niye, mãmaa zãba faya Mbãlom a vãlatay tsãved mãfãlãkwe a dãma bay na, hãrwi nakã ta dzala ha ka Mbãlom bay aye.

4

¹ Ba Mbãlom kã tsik a gwad ka fãlãkwakweye a mazãzukw bo ñgay. Ane tuk na, dzãdzarakwa hãrwi ada ndãray mã walañ kurom mã mãtsã abãra ka mãfãlãkwe a dãma bay. Wu nakã Mbãlom a gwad ma giye na, ma giye huya.

² Nãkway na, ka tsãnãkwa Labara Ñgwalak eye nakay andza nakã ahãl niye bãba tãte kway hay tã tsãne aye dãrmak. Ane tuk na, labara nakay kã gatay ñgama bay hãrwi ta dzala ha faya bay.

³ Mãta fãlãkwe a mazãzukw bo i Mbãlom niye na, nãkway neheye ka dzalakwa ha aye. Mbãlom a gwad:

«Kã ndelenj ada na mbada, ta fãlãkwiye dãdã a tãv ga nakã na lãvatay ha bo ta zãzukwiye bo mã dãma aye bay.»

Azlakwabay Mbãlom a ndãv ha mãsler ñgay kwa a hãlay nakã a ge mãndzibãra aye.

⁴ Mawatsã eye mã Derewel i Mbãlom, tã tsik ka mãhãne mãtsãla eye: «Mãhãne mãkwa na, Mbãlom a ndãv ha mãsler ñgay, mãhãne mãtsãla eye a zãzukw bo.*»

⁵ Mã tãv mekelenj eye Mbãlom a gwad sa: «Ta fãlãkwiye dãdã a tãv ga nakã na lãvatay ha bo ta zãzukwiye bo mã dãma aye bay.»

⁶ Ndo neheye tã tsãne Labara Ñgwalak eye kurre aye tã fãlãkwa a mazãzukw bo bay na, hãrwi ta kãrah mãrãhay ha gãr a Mbãlom. Ta dedãk tãv mazãzukw bo andaya anañ, ndo mekelenj eye hay ta fãlãkwiye a dãma.

⁷ Hãrwi niye Mbãlom a pa pat mekelenj eye, a zalay «bãgom». A tsik ka pat eye nakay na, mãve haladzay tã bazlam i Davit, bazlam neheye ãa ka watsakwa tsiy aye, a gwad:

«Bãgom tadã ka tsãnum mãtsike me i Mbãlom na, kã kulum ha gãr kurom bay.»

⁸ Tadã Zozowe kã ndisl tay ha bãba tãte kway hay a mazãzukw bo nakã dedãk aye na, hãbe Mbãlom ma tsikiye ka pat mekelenj eye bay.

‡ 3:18 Zãba mã Mãpesle 14.1-35; Dãmes hay 95.11. * 4:4 Madazlay i wu hay 2.2.

⁹ Andza mægwedē mazəzukw bo mekeleŋ eye andaya hærwi ndo i Mbəlom hay. A ndzakit bo mazəzukw bo i mähəne matasəla eye.

¹⁰ Mbəlom a ndəv ha məsler ŋgay na, a zəzukw bo. I kway bəbay andza niye dərma. Ndo kə huta tsəved məfələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom na, ma giye məsler sa bay, məsler ŋgay ka ndəv.

¹¹ Hærwi niye, ŋgəlakwa ha bo ka mähute tsəved məfələkwe a mazəzukw bo niye. Kə ge andza niye na, gakwa metsehe lele ndəray mā dəd hærwi a kərah marəhay ha gər a Mbəlom andza bəba tətē kway hay aye bay.

¹² Bazlam i Mbəlom na, ma vəliye sifa a ndo hay, gədaŋ eye haladzay. A dəs wu a ze ha maslalam nakə a dəs diye sulo sulo aye. Bazlam i Mbəlom a ye a bo kway hus a huđ eye. A dəs ndo hus ka maŋgəne ha sifa i məsəfəre ada hus ka maŋgəne ha təv mazəve ta dozoz. Faya ma diye ha wu nakə ma mədzał gər i ndo aye.

¹³ Wuray andaya maŋgaha eye ka däre i Mbəlom bay. Wu neheye a ge tebiye aye na, a ŋgatatay, a sər tay ha nəte ta nəte tebiye. Kə dəkway ha wu hay tebiye na, kame ŋgay.

Mbəlom a pa Yesu bagwar i ndo mävəlay wu a Mbəlom

¹⁴ Andza niye, nəkway na, bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom kway andaya ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye na, Yesu Kərسته

Wawa i Mbəlom. Kə tsal ka təv i Mbəlom. Hærwi niye ndzakwa tə wu nakə ka dzalakwa ha faya aye 6əŋ6əŋ lele.

¹⁵ Bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom kway na, a sər ha bəle kway. Neŋgeye na, kə ŋgatay a dəretsətseh wal wal andza nəkway ada ta dza ha. Ane tuk na, kə ge mezeleme bay.

¹⁶ Hærwi niye händzədakwa ka təv i Mbəlom, zluwer mā gakway bay. Neŋgeye ma gateye ŋgwalak a ndo hay. Händzədakwa ka təv ŋgay hærwi ada kə gakway mə bo ada mā gakway ŋgwalak ŋgay. Niye na, ma makweye bo ahəl i dəretsətseh.

5

¹ Bagwar i ndo mävəlaway wu a Mbəlom tebiye Mbəlom a pala tay ha na, mə walaŋ i ndo hay. A pa tay ha hærwi ada tā gay məsler hærwi ndo hay ada tā vəlay naha wu kəriye ada tā kədāy naha wu a Mbəlom hærwi mezeleme nakə ndo hay tə ge aye.

² Ndo neheye tə sər tsəved ŋgwalak eye bay aye ada faya ta giye mezeleme aye na, bagwar i ndo mävəlay wu a Mbəlom tə sər mäge ŋgwalak hærwi tay hærwi bo tay eye bəle eye andza nəteye dərma.

³ Hærwi niye kutoŋ mā kədāy naha wu a Mbəlom hærwi mezeleme ŋgay eye dərma, ma kədiye hærwi mezeleme i siye i ndo hay dekdek bay.

4 Ndəray ma sliye mədəslay ha gər a bo, məzle bo ŋgay matəre ha bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom bay. Maa zal na, Mbəlom andza nakə ahəl niye a zalay Aron aye.

5 Tə Yesu Kəriste na, andza niye dərmak. Kə zla bo ŋgay eye kə dəslay ha gər a bo matəre bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Maa zalay na, Mbəlom, a gwadāy:

«Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na təra Bəba yak.* »

6 Ma təv mekeleŋ eye a gwadāy:

«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.†»

7 Ahəl nakə Yesu ka məndzibəra aye na, a sər ha Mbəlom ma sliye faya mələtse ahaya abəra ma mədahaŋ. Ka dūwulay naha me a Mbəlom ta mətuwe eye ada ta mawude eye ta magala hərwi a say marəhay ha gər dərmak. Mbəlom kə tsənay na kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ka rəhay ha gər.

8 Neŋgeye na, Wawa i Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, tə dəretsətseh nakə a sa aye kə tətik marəhay ha gər a Mbəlom.

9 Ahəl nakə məsler ŋgay a ndəv aye na, a təra ndo nakə ma təmiye tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər aye hərwi ada tā huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye aye.

10 Mbəlom a pa na bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek.

Marava i məgər ha məpe mədzał ka gər Yesu

11 Ka gər i wu nakay na, wu hay andaya haladzay a samay mətsike. Ane tuk na, a wur bo mədākum ha hərwi zləm kurom dəreŋ mətsəne.

12 Nəkurom i kurom na, həlay eye kə sla dā hərwi ada bo kurom eye kə tətikumatay wu a siye i ndo hay aye hərwi nəkurom ka tətikum wu hay zla anəke bay. Ane tuk na, a sakum tā tətikakum wu neheye ka tətikum kurre ka bazlam i Mbəlom aye sa. Ka sərūm mənde daf andza bagwar hay zuk bay, nəkurom andza wawa ndəriz neheye a satay məse wah aye.

13 Ndo nakə faya ma siye wah huya aye na, neŋgeye wawa ndəriz huya. Mbəlom a təra kway ha ŋgwalak eye kame ŋgay ma kəkay na, a sər zuk bay.

14 Daf nakə dedek aye na, i bagwar hay. Nətəye na, ta ŋgəliye ha bo ka matətike hərwi maŋgəne tay ha ka bo abəra wu ŋgwalak eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye.

6

1 Kə ge andza niye na, takwa kame, zakwa ha wu neheye kurre ka gər i Kəriste aye, pakway bəzay a wu neheye bagwar eye. Ba ka pakwa mədok i gay tsiy, ka pakwa wedeye sa bay. Bazlam i matsətsehe

* 5:5 Dəmes hay 2.7. † 5:6 Dəmes hay 110.4.

məpəse ha mezeleme hərwi wu neheye ɲgwalak eye bay ta diye ha ndo a məməte aye, bazlam i mədzele ha ka Mbəlom,

² bazlam i madzəhuβe ndo a yam, bazlam məpe həlay ka gər i ndo hay,* bazlam i mələtsew abəra ma mədahaɲ ada bazlam i sariya, wu neheye tebiye na, nəmaa dzaliye faya matətikakum sa bay.

³ Gərakwa ha wu neheye, takwa kame. Ta gədaɲ i Mbəlom na, ka gakweye.

⁴ Ndo neheye tə ma ta dəba aye, ta maweye ka matsətsehe məpəse ha mezeleme na, ma giye bo sa daw? Nəteye na, ta ɲgatay a dzaydzay i Mbəlom, wu nakə Mbəlom a vəlatay a ndo hay aye, kə vəlatay dərmak, ta huta Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a dərev tay dərmak.

⁵ Ta ndzaka metsəhəne i bazlam i Mbəlom, ta sər ha gədaɲ i məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

⁶ Ada dūh tə dəd abəra ka tsəved i Mbəlom na, tsəved tay andaya məmatay ahaya ka matsətsehe məpəse ha mezeleme sa bay hərwi a təra andza ta dar Wawa i Mbəlom ka mayako mazləmbada eye sa ada tə vəlatay tsəved a siye i ndo hay mətsaday.

⁷ Guvah nakə yam faya ma piye a dəma aye tadə wu mənday kə ge bo lele hərwi madzəne ndo neheye tə fət aye na, niye na, andza məgwede Mbəlom kə pa ɲgama ka guvah nakay.

⁸ Tadə dūh maa ndzohw a dəma guzer ta dak na, guvah niye ma giye ɲgama bay. Mazlambar Mbəlom ma vəleye mezeleme. Ma dziye ha abəra mə dəma ta ako.

⁹ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, kwa tadə nəmaa tsik andza niye bəbay na, nəmaa sər ta dedek nəkurom faya ka pumeye bəzay a tsəved ɲgwalak eye, tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.

¹⁰ Mbəlom na, neɲgeye ɲgwalak eye, ma mətsiye ha gər ta məsler nakə ka gum aye bay. Andza məgwede, ka mumatay bo a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka mawumatay bo andza niye huya. Ka gum niye na, hərwi nakə ka wudum Mbəlom aye ada ma mətsiye ha gər bay.

¹¹ A samay na, kwa way mā ge andza niye huya hus ka mandəve eye, kə gərūm ha bay hərwi ada kə hutum wu nakə ka pum faya mədzal gər aye.

¹² A samay na, kə tərūm ndo i səe hay bay. Duh tərūm andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay bəɲbəɲ ka Mbəlom aye. Mata hute wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, nəteye.

Wu nakə Mbəlom kə tsik aye na, ma giye bo

¹³ Ahəl nakə Mbəlom a gwaday a Abraham na vəlakeye wu aye na, kə mbada ma giye andza nakə a tsik aye. Ndəray andaya

* 6:2 Zəba ma 1 Timote 4.14.

nakə a ze Mbəlom aye nakə ma mbadiye kame ŋgay aye bay. A mbada ta mæzele ŋgay.†

14 A gwad: «Ta dedek, na piye fakaya ŋgama, ta dedek na vələkeye wawa hay haladzay.»

15 Abraham kə zla ŋgatay, ka həba, hərwi niye kə huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye.

16 Ndo hay tə mbadawa na, ta mbadiye ta mæzele i ndo nakə bagwar eye a ze tay aye, məmbede niye ma ndəviye ha wu nakə mə walaŋ i ndo hay aye.

17 Hərwi niye Mbəlom kə mbada dərmak. A say na, ndo neheye a gwad ma vəlateye wu aye na, tâ sər ha ma mbədəye həlay dada a wu nakə a gwad ma vəliye aye bay, ma pəliye ha bay.

18 Andza niye, wu hay sulo neheye ma pəliye bo bay aye. Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye ada wu nakə a mbada aye, Mbəlom ma sliye maraw me kwa tsekweŋ bay. Nəkway neheye ka hwayakwa ka təv i Mbəlom məngehe bo ka təv ŋgay aye na, kə vəlakway gədaŋ haladzay hərwi ada kâ pakwa mədzal gər kway huya ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakweye aye.

19 Wu nakə ka pakwa faya mədzal gər kway aye na, a gəs kway bəŋbəŋ lele ka dagwarakweye abəra kame i Mbəlom bay andza bəre nakə tə lətsawa ha kwalalaŋ

i yam aye. Hərwi niye, ka deyekweye ta peteked nakə a tək na təv tsədaŋŋa eye aye, ka fələkwakweye a huđ eye.

20 Maa lah məfələkwe a dəma na, Yesu. A ye kame i Mbəlom na, hərwi kway. Ka təra bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom andza Melkisedek ka tor eye.

7

1 Melkisedek nakay, neŋgeye bəy i Salem. Neŋgeye bəbay i ndo məvələy wu a Mbəlom bagwar eye. A həlay eye andaya Abraham a ye a vərəm. A sla ka bəy hay haladzay. Ahəl nakə faya ma maweye na, Melkisedek a ye mədzəgər ta Abraham. A pa ŋgama ka Abraham.

2 Abraham a vəlay wu hay a Melkisedek. Wu neheye kuro a huta ma vərəm aye na, a zla nəte a vəlay. Melkisedek eye nakay na, andza məgwede bəy nakə ma giye ŋwalak aye. Neŋgeye bəy nakə a wuda məndze zay* ta ndo hay aye hərwi neŋgeye bəy i Salem. Salem na, andza məgwede «zay».

3 Ndəray a sər wuray ka gər i bəba ŋgay bay. Kwa may ŋgay hay ta bəba tətə ŋgay hay dərmak andza niye. Madazlay ŋgay eye andaya bay, mandəve ŋgay aye andaya bay. A ndzəkit bo Wawa i Mbəlom hərwi neŋgeye ndo məvələy wu a Mbəlom ka tor eye.

† 6:13 Madazlay i wu hay 22.16-17. *

7:2 Madazlay i wu hay 14.17-20.

4 Zəbum ka Melkisedek, neŋgeye bagwar eye. Abraham bəba tətə kway a zla wu nakə a hutaw ma vərəm aye, a ŋgəna ha kuro. A zla nətə a vələy.

5 Wawa i hud i Levi na, siye hay ndo məvələy wu a Mbəlom. Bazlam i Musa mapala eye a gwadətay: «Dum ka təv i ndo hay hərwi ada tātə vələkum wu nətə mə wu tay neheye kuro aye.»† Sərum ha na, ndo neheye tə huta wu neheye na, mə həlay i malamar tay hay, ada nətəye tebiye na, wawa i hud i Abraham.

6 Melkisedek neŋgeye na, slala i Levi bay, ane tuk na, ahəl nakə Abraham a vələy wu nətə mə wu hay kuro aye, Abraham nakə Mbəlom a gwaday ma piye faya ŋgama aye na, Melkisedek a pa faya ŋgama bəna Abraham a pa ŋgama ka Melkisedek bay.

7 Azlakwa bay ka sarakwa ha lele, maa pa ŋgama ka ndo na, ndo bagwar eye.

8 Ndo neheye ma slala i Levi ta təma wu nətə mə wu hay kuro abəra ka malamar tay hay, nətəye na, ta mətiye. Melkisedek na, ma ndziye huya andza nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.

9 Ka slakweye faya mægweđe na, Levi ka təma abəra ka siye i ndo hay wu nətə mə wu hay kuro, kə vələy a Melkisedek dərmaḱ tə həlay i Abraham.

10 Andza mægweđe Abraham a vələy wu nətə mə wu hay kuro a Melkisedek na,

hulfe i Levi na, andaya mə hud ŋgay tsiy. Andza niye, ka slakweye faya mægweđe Levi neŋgeye dərmaḱ kə vələy wu nətə mə wu hay kuro a Melkisedek.

Bagwar i ndo məvələy wu a Mbəlom mekeleŋ eye andza Melkisedek

11 Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, a həlay a hulfe i Levi, nətəye neheye ndo məvələy wu a Mbəlom aye. Ane tuk na, məsler tay i məvələy wu a Mbəlom ma sliye mandəve ha wu nakə a say aye bay. Tadə məsler tay ma sliye matəre ha ndo hay ŋgwalak eye ka dərə i Mbəlom na, haḃe ndo məvələy wu a Mbəlom neŋgeḃ andza Melkisedek ma deyeweḃe sa bay. Ndo məvələy wu a Mbəlom andza Aron haḃe ma sliye.

12 Tadə Mbəlom ka mbəḃay həlay a slala i ndo məvələy wu a Mbəlom, ka sarakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma mbəḃiye dərmaḱ.

13 Azlakwa anəke na, slala i ndo məvələy wu a Mbəlom a mbəḃa. Bəy Maduweŋ kway Yesu nakə faya ka tsikakweye faya kanaŋ aye na, a yaw abəra ma slala mekeleŋ eye wal. Ndəray nətə ma slala ŋgay andaya ndo məvələy wu a Mbəlom bay.

14 Ka sarakwa ha Bəy Maduweŋ kway, neŋgeye ma slala i Yahuda. Ahəl nakə Musa a tsik ka ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye

† 7:5 Zəba mə Məpesle 18.21.

na, kə tsik ka gər i slala nakay təbey.

¹⁵ Wu nakə a da ha bazlam nakay parakka aye anan; Ndo məvəlay wu a Mbəlom mekelen eye ki yaw, nengeye na, andza Melkisedek.

¹⁶ Nengeye a təra bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom na, hərwi slala nakə nətəye ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye bay. Nengeye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom ta gədan i sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁷ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.‡»

¹⁸ Mbəlom kə mbata ha bazlam mapala eye nakə ahəl niye aye hərwi bəle eye, ma dzəniye ndo hay bay.

¹⁹ Bazlam i Musa mapala eye na, a sla matəre ha ndo hay ngwalak eye ka dərə i Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, wu mekelen eye andaya a ze ha bazlam neheye mapala eye. Wu andaya nakə ma vəkweye tsəved lele eye hərwi mändisle ka təv Mbəlom aye. Wu eye niye na, Yesu. Ka pakwa faya mədzal gər na, ka nengeye.

²⁰ Wu mekelen eye na, ahəl nakə Mbəlom ma piye Yesu bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom aye na, a mbaða təday. Ahəl nakə slala i Levi hay ta təra ndo məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə mbaða andza niye bay.

²¹ Ane tuk na, i Yesu na, Mbəlom kə mbaða, a gwad:

«Nen Mbəlom na mbədeye həlay bay, na mbaða ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya.§»

²² Nakay andza məgwede na, dzam nakə Mbəlom a bar tə nəkway aye na, lele a ze ha dzam nakə a bar ahəl niye aye. Andza niye, maa dakway ha ta dedek Mbəlom kə bar dzam tə nəkway na, Yesu.

²³ Wu mekelen eye andaya wal sa. Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ma slala i Levi aye na, nətəye haladzay hərwi tə mətawa, tə gərawa ha məsler tay.

²⁴ Ane tuk na, i Yesu na, andza niye təbey, nengeye ma ndziye ka tor eye, ma ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya ka tor eye.

²⁵ Hərwi niye, nengeye na, gədan andaya mətəme ha ndo neheye faya ta diye kame i Mbəlom tə həlay ngay aye kwa kəday hərwi nengeye ma ndziye ka tor eye. Faya ma duwuleye naha me a Mbəlom huya hərwi tay.

²⁶ Nengeye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə dəcən eye gədan ngay andaya madzəne kway aye. Nengeye na, tsədanja, mənese andaya mə nengeye bay, kə ge mezeleme təbey. Nengeye andza ndo məge mezeleme hay bay, Mbəlom a pa na wal.

‡ 7:17 Dəmes hay 110.4. § 7:21 Dəmes hay 110.4.

Mbêlom a pa na mē mbêlom ka gār i wu hay tebiye.

²⁷ Siye i bagwar hay i ndo mēvêlaway wu a Mbêlom, nêteye neheye na, ta kēdaway wu a Mbêlom pat pat. Tê kēdaway naha hêrwi mezeleme tay eye tēday ada ta kēday naha hêrwi mezeleme i ndo siye hay. Yesu na, nēngēye a ge andza niye tēbey. Nēngēye a vêlay naha wu a Mbêlom hêrwi ndo hay sik nête tsa tē mēvêle ha gār ŋgay. I ŋgay na, dā andza niye.

²⁸ Bagwar i ndo neheye tē vêlaway wu a Mbêlom aye neheye bazlam i Musa mapala eye a pa aye, ndo hay tsa, nêteye tē gawa mezeleme. Ane tuk na, ahêl nakê Mbêlom a mbadā aye, bazlam nakay kē zla tēv i bazlam i Musa mapala eye, a pa bagwar i ndo mēvêlaway wu a Mbêlom na, Wawa ŋgay. Nēngēye na, ka tēra ŋgwalak eye peteh ka tor eye.

8

Yesu nēngēye bagwar i ndo mēvêlay wu a Mbêlom dedek eye

¹ Bazlam nakê ta dedek bagwar eye a sakway mētsike aye na, anan̄: Bagwar i ndo mēvêlaway wu a Mbêlom andaya andza nakay. Nēngēye na, i kway. Nēngēye mandza eye ka tēv mēndze i Bēy mē mbêlom, tē hêlay i mēnday i Mbêlom Bēy Maduweŋ ka gār i wu hay tebiye mē mbêlom.

² Nēngēye bagwar i ndo mēvêlay wu a Mbêlom a ge mēsler na, ma tēv nakê tsadāŋŋa Mbêlom mandza eye mē dēma aye. Ahêl niye ndo neheye tē vêlaway wu a Mbêlom aye tē gawa mēsler na, mē madzawadzawa i mēdēslay ha gār a Mbêlom nakê ndo a lambad aye. Ane tuk na, tēv nakê Yesu faya ma giye mēsler mē dēma aye na, mē mbêlom, tēv nakê dedēŋ eye. Maa ge na, Bēy Maduweŋ bēna ndo zezēŋ bay.

³ Bagwar i ndo mēvêlaway wu a Mbêlom tebiye, kwa way tē pa na hêrwi mēvêlay naha wu kēriye ada mēkēday naha wu a Mbêlom. Bagwar i ndo mēvêlay wu a Mbêlom kway bēbay na, wu andaya nakê mē vêlay naha a Mbêlom aye dērmak.

⁴ Kē ge nēngēye ka mēndzibēra na, ma tēriye ndo mēvêlay wu a Mbêlom bay hêrwi neheye ka mēndzibēra aye ōa faya ta vêleye wu a Mbêlom aye nêteye andaya tsiy andza nakê bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

⁵ Ahêl nakê Musa ma lambadiye madzawadzawa niye aye, Mbêlom a gwadāy: «Zēba faya lele, do lambad gay nakê ka lambadiye na, andza nakê na bēzaka ha mē mahēmba aye.» Ndo mēvêlay wu a Mbêlom neheye na, ta ge mēsler mē gay eye nakay. Ane tuk na, gay nakay na, mandzēkit bo i bēmalē nakê dedēŋ eye mē mbêlom aye.*

* 8:5 Madayaw abēra ma Ezipt 25.40.

⁶ Andza nakay ka zəbakwa ka mäsler i Kəriste na, a ze ha mäsler i ndo məvələway wu a Mbəlom neheye. Neŋgeye ma miye tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ ɓar dzam nakə a ze dzam nakə ahəl niye hərwi wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye ma məbere dzam nakay aye na, a ze wu neheye ahəl niye aye haladzay.

⁷ Tadə məbere dzam† nakə makurre eye mənese andaya faya bay aye na, Mbəlom ma ɓariye dzam masulo eye bay.

⁸ Ane tuk na, ka zəbakwa faya na, a sla wuray bay hərwi Mbəlom faya ma matay ha mənese a ndo hay. A gwadatay:

«Tsənum, maa tsik me na, neŋ Bəy Maduweŋ.

Həlay eye ma deyewe
na ɓariye dzam wedeye
ta slala i Israyel hay ada
ta slala i Yahuda hay.

⁹ Dzam nakə na ɓariye aye na, andza nakə na ɓar ta bəba tətə tay hay bay.

A həlay nakə na həla tay ahaya tə həlay ga eye abəra mə Ezipt aye na, bo tay eye tə gər tay ta nas ha Dzam Guram eye nakə na ɓar ta nəteye aye.

Hərwi niye na gər tay ha. Maa tsik bazlam andza nakay na, neŋ Bəy Maduweŋ.

¹⁰ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad:

Dzam nakə na ɓariye ta ndo i Israyel hay aye a həlay niye na, anan:

Na piye bazlam ga mapala eye a dərev tay,
na watsiye bazlam ga mapala eye a mədzal gər tay,

na təriye Mbəlom tay
ada nəteye ta təriye ndo ga hay.

¹¹ Ndəray andaya ma diye ma tətikateye a ndo siye aye, ma gwadiye:

“Dumara, sərūm Bəy Maduweŋ eye”, andaya bay,

hərwi ndo hay tebiye ta səriye ga,

kwa bagwar hay, kwa neheye makətsa eye hay aye.

¹² Na pəsətay ha mənese tay, tə mezeleme tay, ma meŋaweye a gər sa bay.‡»

¹³ Mbəlom a tsik ka məbere Dzam Wedeye na, andza məgwede Dzam Guram eye gədaŋ ŋgay andaya sa bay. Ka sərakwa ha wu nakə ka təra guram eye ada ma dzəniye ka wuray sa bay aye na, mazlambar ma dziye.

9

Tsəved dedek eye hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom

¹ Ma dzam nakə kurre aye na, bazlam mapala eye hay andaya, neheye ta datay ha a ndo hay tsəved i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. Təv andaya dərmak nakə ndo hay ta lambad hərwi maduwulay me a Mbəlom mə dəma aye.

† 8:7 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8. ‡ 8:12 Zeremi 31.31-34.

² Gay niye ta lambad na, tæ peteked. Gay kurre eye na, tæ zalay tæv tsædanŋa eye. Tæ pa a dæma lalam bagwar eye ta hawal eye hay tasæla ta ako eye fataya ada tabal tæ peŋ mapa eye faya nakæ tæ vælaway faya wu a Mbælom aye. ³ Peteked a ŋgæna ha tsælak niye ta tsælak neŋged nakæ kame aye. Tæ zalay a tsælak niye na, tæv nakæ a ze siye hay tebiye tæ tsædanŋa aye.

⁴ Tæ pa a tæv niye na, wu nakæ tæ ŋgar ta gura tæ fækawa faya wu nakæ a ze huŋŋa aye. Tæ pa a dæma zlanŋatsa dærmak. Zlanŋatsa niye na, mambuza eye tebiye ta gura, tæ zalay zlanŋatsa i mæbere dzam. Ma zlanŋatsa niye særa i gura andaya mæ dæma dærmak. Ma særa eye niye na, makwala nakæ tæ zalay *man** aye mæ dæma. Sakwal i Aron nakæ a dufa, a pa slambah aye mæ dæma dærmak, tæ beleler hay sulo neheye Mbælom a watsa faya bazlam mapala eye hay ahæl nakæ a bar dzam ta ndo ŋgay hay aye.

⁵ Ka gær i zlanŋatsa niye na, ta lambad wu hay sulo, tæ pa faya. Tæ zalatay a wu niye hay na, *kerubiŋ* hay, faya ta datay ha mæzla6 i Mbælom a ndo hay. Ta hændæk ha gwetzleviyek tay hærwi madæræzle na tæv nakæ tæ vælaway naha faya wu a Mbælom hærwi ada Mbælom mâ pæsatay ha mezeleme i ndo neheye tæ ge aye. Ane

tuk na, na diye ha wu neheye pendek pendek anæke bay.

⁶ Wu niye hay malambada eye tsiy na, ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ti yawa pat pat a gay makurre, tæ gawa mæsler tay pat pat mæ dæma.

⁷ Tsælak masulo eye maa yawa a dæma na, bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom næte ŋgweŋ. A yawa a dæma na sik næte ka mæve. Ma diye a dæma na, kutoŋ ma zliye bambaz i gænaw a hælaway ma væleye a Mbælom hærwi ada Mbælom mâ pæsaya ha mænese nakæ a ge aye ada nakæ siye i ndo hay tæ ge ta mædzal gær tay bay aye.

⁸ Mæsæfære Tsædanŋa eye faya ma dakway ha tæ wu neheye na, kæ ge tsælak makurre andaya huya na, tsæved nakæ ndo hay ta diye ha a tæv nakæ a ze siye i tæv hay tæ tsædanŋa aye na, mahændæka eye bay.

⁹ Mandzækit bo i wu neheye a da ha na, wu neheye ti yaw anæke aye. Faya ma dakway ha na, wu neheye ta væleye a Mbælom aye, tæ bambaz i gænaw nakæ ta væleye aye ta sliye faya matæra ha dærev i ndo hay ŋgwalak eye hay ka dære i Mbælom bay.

¹⁰ Wu neheye faya ta tætikakweye na, ka gær i wu mænday, wu mæsaya ada ka gær i mæbere wu hay na, kækay dekdek tsa. Wu neheye na, wu i ndo i mændzibæra dekdek, ma ndziye tsekwen tsa hus a pat nakæ Mbælom

* **9:4** *Man* na, makwala nakæ Mbælom a vætalay a Israyel mæ makulkwandah aye. Zæba ma Madayaw abæra ma Ezipt 16.13-15; 31.

ma mbædiye ha wu hay tebiye aye.

¹¹ Anæke na, Kæriste ki yaw tsiy. Neŋgeye bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom. Wu neheye ŋwalak eye faya ka hutakweye na, ka hutakwa mə həlay ŋgay. Neŋgeye ki ye a tæv nakə bagwar eye a ze madzawadzawa i mædəslay ha gər a Mbəlom nakə ahəl niye aye, tæv niye na, lele haladzay. Ma lambad tæv niye na, ndo hay bay, andaya ka mændzibəra bay.

¹² Kæriste ki ye a tæv niye, kə fələkwa a tæv nakə a ze siye hay tə tsədanŋa aye. Kə zla bambaz i vo'ar tə bambaz i wawa i sla ka həlay bay. Duh a fələkwa a dəma na, a zla bambaz ŋgay eye nakə a mbəda ha aye, a ye sik nətə ka ndəv. Andza niye kə təma kway ahaya abəra mə mezeleme ka tor eye.

¹³ Ahəl niye na, tə kədawa vo'ar hay, merisla hay, ta gwatsakawa bambaz eye ka ndo neheye nətəye tsədanŋa kame i Mbəlom bay aye. Tə kədawa sla wawa eye dərma, tə dulawa na, ada bətekwew maləməts eye na, tə fadawa ka ndo hay. Andza niye, ndo neheye tə ge mənese aye na, bo tay ka təra tsədanŋa andza nakə a say a bazlam tay mapala eye.

¹⁴ Kə ge andza niye na, bambaz i Yesu Kæriste a ze ha ta gədan bədaw? Kæriste, neŋgeye na, kə ge mezeleme bay, kə zla bo ŋgay, kə vəlay a Mbəlom ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye. Məsəfəre niye

ma ndziye na, ka tor eye. Bambaz ŋgay a təra ha dərev kway tsədanŋa hərwi ada wu neheye ŋwalak eye bay ta diye kway ha a mədahan aye na, kə gakwa sa bay. Ane tuk na, kə gakwa duh na, məsler i Mbəlom, neŋgeye nakə ma ndziye ka tor eye aye.

¹⁵ Hərwi niye Kæriste, neŋgeye ndo məsəre tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi Mbəlom kə ɓar Dzam Wedeye ta nətəye. Hərwi niye, ndo neheye Mbəlom a zalatay aye na, ta hutiyə wu neheye ŋwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlatəye aye. Ta hutiyə ka tor eye. Ma giye bo na, hərwi Kæriste kə mət hərwi ndo neheye tebiye ta nas ha Dzam Guram eye tə mezeleme tay aye. Ahəl nakə a mət aye kə təma tay ahaya abəra mə mezeleme.

¹⁶ Tadə ndoweye a gwad: «Na mət na, ŋgənum ha wu ga hay» na, ndo niye m̄a mət təday ada ta ŋgəniye ha.

¹⁷ Ahəl nakə kə mət aye na, bazlam ŋgay ma hutiyə gədan. Tadə ndoweye andaya tə dərə na, wu nakə a gwad aza ka ŋgənumeye ha aye na, ta ŋgəniye ha zuk bay.

¹⁸ Hərwi niye, kwa dzam makurre a ge bo na, ta mbəda ha bambaz təday bəna ma giye bo bay.

¹⁹ Ahəl niye na, Musa a datay ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay aye a ndo hay aye təday. Tsa na, a zla bambaz i sla wawa eye, i vo'ar a dzapa ha ta yam. A zla hawal ta guguman ndozza

eye a täläka ha a bambaz, a gwatsaka ka dërewel i bazlam mapala eye ada a gwatsaka ka ndo hay tebiye.

²⁰ Ahël nakë faya ma gwatsakiye na, a gwad: «Nakay na, bambaz nakë Mbëlom a bar ha dzam ta näkuro m aye. A gwadäku m rëhumay ha gër.†»

²¹ Musa ka gwatsaka bambaz ka madzawadzawa i mädäslay ha gër a Mbëlom niye ta lambad të peteked aye dërmak ada ka gwatsaka ka wu neheye të gawa ha mäsler hërwi mädäslay ha gër a Mbëlom aye tebiye.

²² Andza nakë bazlam mapala eye a tsik aye na, matsëla wu hay tebiye ta gwatsakawa faya bambaz ada mä tëra tsädänja. Ta mbädä ha bambaz bay na, Mbëlom ma päsiye ha mezeleme bay.

Bambaz i Këriste ma bariye ha mezeleme i ndo hay

²³ Tsäved nakë Musa a tätikawatay a ndo hay ahël niye na, mandzakit bo i wu neheye dedek eye më mbëlom aye. Kutoñ lele mä tëra ha wu hay tebiye tsädänja andza nakë bazlam i Musa a tsik aye. Ane tuk na, hërwi matëre wu neheye dedek eye më mbëlom aye tsädänja na, kutoñ mävële wu nakë a ze bambaz i gë naw aye.

²⁴ Siye i ndo mävëlaway wu a Mbëlom ti yawa a gay i guguman nakë ndo hay ta lambad aye ada gay niye na, mandzakit bo i täv nakë Mbëlom më dëma aye dëkdëk

tsa. Ane tuk na, Këriste, nenjeye na, ki ye a täv nakë Mbëlom mandza eye më dëma aye, nenjeye kame i Mbëlom hërwi kway.

²⁵ Bagwar i ndo mävëlaway wu a Mbëlom a yawa a täv nakë a ze siye hay të tsädänja aye na, ka mävë, ka mävë, a yawa a zlawä bambaz i gë naw ka hëlay bëna bambaz ñgay eye bay. Këriste na, a vël ha bo ñgay, nenjeye a vël ha bo ñgay sik näte bëna ka mävë ka mävë andza bagwar i ndo mävëlaway wu a Mbëlom bay. ²⁶ Tadë mä ge andza niye, kwa ka gër nakë Mbëlom a ge mändzibëra aye na, häbë atay ma siye dëretsätseh haladzay. A yaw a hëlay nakay ka mandävë eye sik näte, a vëlay ha bo ñgay a Mbëlom hërwi ada mä zla mezeleme abëra ka ndo hay ka tor eye.

²⁷ Kwa way ma mätiye sik näte, ma dëba eye na, Mbëlom ma geye sariya.

²⁸ Andza niye, Këriste bëbay a mät sik näte. A vëlay ha bo ñgay a Mbëlom hërwi mävële mezeleme abëra ka ndo hay. Ma mawëye sik näte. Ma mawëye na, hërwi mävële mezeleme abëra ka ndo hay sa bay. Ane tuk na, ma mawëye hërwi mätëme tay ha ndo neheye faya ta häbiye na aye.

10

¹ Bazlam i Musa mapala eye na, mezek i wu neheye

† 9:20 Madayaw abëra ma Ezipt 24.3-8.

ngwalak eye faya ka hutakweye aye. Næteye na, wu niye hay bay. Ndo hay tæ kædaway wu a Mbælom hærwi mahændzæde tæ nenjeyeye, tæ kædaway wu a Mbælom ka mæve ka mæve, ane tuk na, a sla faya matære tay tsædanja kame i Mbælom bay.

² Tadæ ndo hay ta tæra tsædanja hærwi nakæ tæ kædaway wu a Mbælom ta dedek aye na, hæbe ta gæriye ha mækæday wu a Mbælom. Hærwi atay mezeleme tay kæ bara sik næte ka ndæv, mezeleme tay a matayaw a gær bay.

³ Ane tuk na, ðuh mækæde wu neheye tæ kædaway a Mbælom aye na, mezeleme tay a matayaw a gær ka mæve ka mæve,

⁴ hærwi bambaz i merisla ta vo'ar a sla mæbere mezeleme bay.

⁵ Hærwi niye, ahæl nakæ Kæriste mazlambar ma deyeweye ka mændzibæra aye na, a gwadaya a Mbælom:

«A saka tâ kædaka gænaw hay bay,
tâ vælaka wu mekelenj eye bay.

Ane tuk na, ka vælenj bo hærwi ada nâ vælaka.

⁶ Mækæde gænaw hærwi mæfækaka naha
ada mækæde wu hærwi mæpæse ha mezeleme na,
a yaka a gær bay.

⁷ Aya, na gwadaka:

Nenj ananj Mbælom, na yaw ka mændzibæra na, hærwi

ada nâ ge wu nakæ a saka aye,
andza nakæ mawatsa eye ka gær ga mæ ðerewel i bazlam mapala eye aye.* »

⁸ Wu nakæ Kæriste a lah mætsike aye na, a gwad: «A saka tâ kædaka gænaw hay bay, tâ vælaka wu mekelenj eye bay. Mækæde gænaw hærwi mæfækaka naha ada mækæde wu hærwi mæpæse ha mezeleme na, a yaka a gær bay.» Kwa wu neheye a pay bæzay a bazlam mapala eye bæbay na, a yay a gær a Mbælom bay. ⁹ Kæriste a gwad sa: «Nenj ananj na yaw ka mændzibæra na, hærwi ada nâ ge wu nakæ a saka aye.» Andza niye, a mbata ha Dzam Guram eye, a væl a dæma tsæved wedeye.

¹⁰ Ka tærakwa tsædanja kame i Mbælom hærwi Yesu Kæriste a ge wu nakæ a yay a gær a Mbælom aye ada a væl ha bo sik næte ða ka tor eye.

¹¹ Ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye, næteye tebiye malætsa eye pat pat ka mæge mæsler tay pat pat. Tæ kædaway wu huya a Mbælom. Ane tuk na, wu neheye tæ kædawa aye na, tæ sla mæmbete ha mezeleme i ndo hay bay.

¹² Yesu Kæriste na, a væl bo ngay eye sik næte hærwi mæzle mezeleme abæra ka ndo hay ka tor eye. Tsa na, a ndza tæ hælaj i mænday i Mbælom.

¹³ Anæke na, nenjeyeye faya ma hæbiye Mbælom mâ pa

* 10:7 Dæmes hay 40.7-9.

ndo mane dære ngay hay a hud i sik ngay.

¹⁴ Andza niye, a vël ha bo ngay sik nôte ka tor eye, a tæra ha ndo ngay hay tsædanja kame i Mbælom. A pa tay ha wal hærwi ngay. A tæra tay ha ngwalak eye hay ka tor eye.

¹⁵ Mæsæfære Tsædanja eye faya ma dakweye ha dærmak parakka wu neheye na, dedek. A gwad tæday na:

¹⁶ «Bøy Maduwej Mbælom a gwad:

“Dzam nakæ na bariye ta ndo ga hay a hælai niye aye na, anarj:

Na piye bazlam ga mapala eye a dærev tay,

na watsiye bazlam ga mapala eye a mædzal gær tay.”»

¹⁷ Tsa na, a gwad sa:

«Na ma ahaya mezeleme tay a mædzal gær ga sa bay, kwa mæsler neheye tæ ge ngwalak eye bay aye.†»

¹⁸ Mbælom kæ pæsataj ha mezeleme i ndo hay tsiy na, mævælai wu hay a Mbælom ma dzæniye hærwi mæzle mezeleme abæra ka ndo hay sa bay.

Hændzædakwa ka tæv i Mbælom

¹⁹ A nækurom malamar ga hay, ka hutakwa tsæved mæfælækwe a tæv nakæ a ze siye hay tæ tsædanja aye na, hærwi bambaz i Yesu nakæ a mbæda ha aye.

²⁰ Yesu ka nguradæ ha peteked nakæ kame kway aye. Ka hændækakway tsæved wedeye, nakæ ka

slakweye mæfælækwe a dæma aye. Tsæved nakay wedeye na, ka hutakweye ha sifa. Peteked nakæ a nguradæ ha aye na, andza mægweðe bo nakæ ta dar na ka mayako mazlæmbadæ eye aye.

²¹ Andza niye, i kway na, bagwar i ndo mævælai wu a Mbælom andaya a lævai gær a gay i Mbælom.

²² Kæ ge andza niye na, hændzædakwa ka tæv i Mbælom tæ dærev dedek eye, ta mæpe mædzal gær gædan eye ka Mbælom, hærwi Yesu ka tæra kway ha tsædanja tæ bambaz ngay ada kæ bara kway ta yam tsædanja eye.

²³ Tsikakwa parakka huya nækway ka pakwa mædzal gær ka wu nakæ Mbælom a tsik aye, kæ dzædzakwa ha mædzal gær kway bay, hærwi wu nakæ a gwad ma giye na, huya ma giye andza nakæ a tsik aye.

²⁴ Pælakwa tsæved nakæ ka vælakweye ha gædan a bo nôte nôte mæ walanj kway aye hærwi ada kæ wudakwa bo kame kame ada kæ gakwa wu neheye ngwalak eye.

²⁵ Kæ gærakwa ha mæhay gær andza ndo siye hay bay. Duh na, vælakwa a bo gædan nôte nôte mæ walanj kway, wene wene eye hærwi ka særum ha pat nakæ Yesu Kæriste ma maweye aye na, mazlambar bæse.

²⁶ Ka særakwa dedek i Mbælom. Hærwi niye tadæ faya ka gakweye mezeleme huya ada ka særakwa lele ngwalak eye bay na, særakwa

† 10:17 Hebrœ hay 8.8-12.

ha wu mekelenj eye andaya neheye ta sliye faya mävæle hærwi mæmbete ha mezeleme aye na, andaya sa bay tebiye.

²⁷ Tadæ ndoweje kə ge mænese andza niye na, mâ dzædzar hærwi Mbælom ma geye sariya. Sariya niye na, a ge zluwer haladzay, ako gædanj eye ma fækiye ndo neheye ta rəhay ha gær a Mbælom bay aye.

²⁸ Ka sərũm ha tadæ ndoweje ka rəhay gær a bazlam i Musa mapala eye bay, tadæ ndo hay sulo kægəbay mahkar ta tsik ta dedek kə ge mænese na, ta kædiye na ta sakay naha bay.‡

²⁹ Tadæ kə ge tæ bazlam i Musa andza niye na, dæretsætseh i ndo nakə a zəba ka Wawa i Mbælom andza wuray kəriye aye na, ma ziye nakay bædaw? Neŋgeye na, kə nas ha bambaz i mæbere dzam nakə a tæma ahaya abæra mæ mezeleme aye dærmak. Faya ma tsæfeye a Mæsæfære Tsædanŋa nakə faya ma dækweye ha ŋwalak i Mbælom aye.

³⁰ Ka sərakwa ndo nakə a gwad:

«Mata gatay dæretsætseh a ndo neheye ta kərah marəhej ha gær aye na, neŋ.

Na hamateye a dæma wu tay neheye ŋwalak eye bay tæ ge aye.»

A gwad sa:

«Neŋ, Bəy Maduwej na gat-eye sariya a ndo ga hay.Š»

³¹ Mbælom na, a vəl sifa. Andza niye, tadæ sariya kə gæs ndoweje kame i Mbælom na, dæretsætseh i ndo niye ma ziye wu hay tebiye.

³² Mum ahaya a gær ma kəkay wu nakə a ge bo tæ nəkurom ahəl niye ka ŋgatumay makurre eye a dzaydzay i Mbælom aye. A hælaj niye na, ta sakum dæretsætseh haladzay. Ane tuk na, ka sæmumay naha a wu hay tebiye.

³³ A hælaj siye na, ta tsadəkum kame i ndo hay, ta sakum dæretsætseh. A hælaj siye ka yum a dæretsætseh i ndo neheye tæ satay dæretsætseh aye dærmak.

³⁴ Ka sum ka bo dæretsætseh dziye ta ndo neheye tæ gæs ha tay a danjay aye. Ahəl nakə ndo hay ta buwa fakuma abæra wu kurom hay aye na, ka sæmumay naha ta mæŋgwese eye, hærwi ka sərũm ha wu kurom hay ŋwalak eye andaya a ze siye i wu hay tebiye, ta ndziye ka tor eye.

³⁵ Hærwi niye, kâ gærũm ha mæpe mædzal gær kurom abæra ka Mbælom bay, hærwi tadæ ka ræzlumay a gær huya na, Mbælom ma vəlækumeye magogoy haladzay.

³⁶ Wu nakə a ye ka bo aye na, sæmumay naha ada kâ gum wu nakə a yay a gær a Mbælom aye, hærwi ada kâ hutum wu nakə a gwad ma vəlækumeye aye.

‡ 10:28 Zəba mæ Bazlam mapala eye masulo eye 19.15. Š 10:30 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35-35.

37 Hərwi niye, Mbəlom a gwad:

«A zəkaw həlay tsekweŋ ndo nakə ma deyeweye na, ma deyeweye, ma gaweye mahonok bay.

38 Ndo nakə neŋgeye ŋwalak eye ka dərə ga aye, kə dzala ha ka neŋ na, ma ndziye ma sifa ka tor eye.

Ane tuk na, tadə kə ma ta dəba na, neŋgeye a yeŋ a gər sa bay.* »

39 Nəkway na, ndo neheye tə ma ta dəba ada tə dze aye bay. Duh nəkway na, ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Mbəlom aye. Andza niye, ka hutakweye sifa ka tor eye.

11

Ndo neheye ahəl niye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye

1 Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, məsər ha ta dedek wu neheye faya ka təkakweye dərə aye na, ka hutakweye. Kwa tadə ka ŋgatakway tə dərə kway bay bəbay na, ka sərakwa ha ta dedek andaya.

2 Ndo neheye ahəl niye ta dzala ha ka Mbəlom andza niye. Hərwi niye ta yay a gər a Mbəlom.

3 Hərwi məpe mədzal gər kway ka Mbəlom na, ka sərakwa ha kwetseh kwetseh Mbəlom a ge wu hay tebiye tə bazlam ŋgay nakə a tsik aye. Andza məgwede wu neheye tebiye faya ka ŋgatakweye ka məndzibərə aye na, tə yaw

abəra mə wu neheye dərə i ndo zezeŋ a ŋgatay bay aye.

4 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abel a kədəy wu a Mbəlom a ze ha wu i Kayin nakə a vəlay a Mbəlom aye. Mbəlom ka zambaday. A gwad neŋgeye ndo ŋwalak eye kame ŋgay, hərwi Mbəlom ka təma wu nakə a kədəy aye. Kwa Abel kə mət bəbay, faya ta tsikakweye labara ŋgay huya hərwi nakə a dzala ha ka Mbəlom aye.*

5 Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Henok kə mət bay, Mbəlom a zla na a mbəlom. Ndəray kə ŋgatay a Henok sa bay hərwi Mbəlom kə zla na. Bazlam i Mbəlom a gwad na, ahəl nakə Mbəlom kə zla na Henok zuk bay aye na, Henok a yay a gər a Mbəlom.†

6 Ze mədzal ha ka Mbəlom na, ndəray ma sliye madayay a gər a Mbəlom bay. Ndo nakə a say mahəndzədə ka təv i Mbəlom aye mâ dzala ha faya neŋgeye andaya. Mâ sər ha na, neŋgeye faya ma vəlateye magogoy a ndo neheye ta pəliye na aye.

7 Hərwi mədzele ha ka Mbəlom na, Nuhu a rəhay ha a gər a bazlam i Mbəlom. Mbəlom kə tsikay kurre ka wu neheye ta giye bo aye kurre. Ndəray kə ŋgatay dāda a wu niye hay bay, ane tuk na, ka rəhay ha gər a wu nakə Mbəlom a tsikay aye. A lambad kwalalan i yam bagwar eye andza

* 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Zəba mə Madazlay i wu hay 4. 3-10. † 11:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 5.18-14.

nakə Mbəlom a tsikay aye, a fələkwa a dəma ta ndo i gay ŋgay hay tebiye, ta təma Məpe mədzał gər nakə a pa ka Mbəlom aye a da ha mede i siye i ndo hay na, ŋgwalak eye bay hərwi ta pa mədzał gər ka Mbəlom bay.‡

8 Hərwi məpe mədzał gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a rəhay ha gər a Mbəlom aye, a lətse a ye a gəma nakə Mbəlom a gwađ ma vəleye, ma təriye i ŋgay aye. Kwa kə ŋgatay a gəma eye bay bəbay na, ki ye a dəma.§

9 Hərwi məpe mədzał gər ŋgay ka Mbəlom na, a ndza ma gəma nakə Mbəlom a gwađ ma vəleye aye. A ndza mə dəma na, neŋgeye madurlon eye, a ndzawa mə gay nakə ta lambađ ta gugumaŋ aye. Hulfe ŋgay Izak ta Zakob nəteye neheye Mbəlom a gwađ ma vəlateye gəma niye aye dərmađ tə ndzawa mə dəma na, mə gay nakə ta lambađ ta gugumaŋ aye dərmađ.

10 Abraham a ge andza niye na, a təkay dərə a gəma nakə ma ndziye bəŋbəŋ* ma dədiye bay aye. Maa ləva ha bo ta gəma niye na, bo i Mbəlom eye ŋgway, maa dəzl na, neŋgeye.

11 Hərwi məpe mədzał gər ŋgay ka Mbəlom na, Sara kwa neŋgeye guram eye tsiy bəbay na, kə huta gədaŋ məwe wawa. A sər ha ta dedek

wu nakə Mbəlom a gwađ ma vəleye na, ma vəleye.†

12 Hərwi niye Abraham, neŋgeye guram eye tsiy kə wa wawa ada wawa i hud ŋgay hay ta wa bo haladzay andza wurzla neheye ka magərmbəlom aye ada andza hewiyen mə magayam a pasla bo bay.

13 Ndo neheye tebiye tə mət ma məpe mədzał gər ka Mbəlom aye, nəteye na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwađ ma vəliye bay. Ane tuk na, tə sər wu neheye Mbəlom a gwađ ma giye aye na, ma giye bo. Hərwi niye dərəv tay a ŋgwasə. Tə tsik parakka nəteye na, madurlon eye hay, gay tay andaya ka məndzibəra bay.‡

14 Ndo neheye tə tsik andza niye na, tə da ha nəteye faya ta həbiye gəma tay a nəteye.

15 Ta dzala ka təv nakə ti yaw abəra mə dəma aye bay. Tađə ta dzala andza niye na, ta pəliye tsəved məme a təv nakə ti yaw abəra mə dəma aye.

16 Ane tuk na, andza niye bay, duh ta pəla na, təv nakə a ze ha neŋgeye nakə ma dəba aye, andza məgwede nakə mə mbəlom aye. Hərwi niye a yay a gər a Mbəlom tə zalay Mbəlom tay. Andza niye, kə ləvatay ha bo ta gəma.

17 Hərwi məpe mədzał gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a vəlay Izak a Mbəlom. A say

‡ 11:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 6.9–9.29. § 11:8 Zəba mə Madazlay i wu hay

12.1. * 11:10 A tsik na, Zerozelem weđeye, zəba ka mede 16 ada ma Hebrœ hay

12.22. † 11:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10. ‡ 11:13 Zəba mə Madazlay i wu hay 23.4.

a Mbêlom mazêbe ka mædzal gær i Abraham. Hærwi niye a tsætsah faya mâ velay Izak. Abraham a tæma mæge andza niye. Ane tuk na, 6a Mbêlom kæ gwadáy ma hutíye wu.

¹⁸ Mbêlom a gwadáy: «Hulfe yak dedek eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak. §»

¹⁹ Abraham a dzala: «Mbêlom na, gædanŋ ŋgay andaya mælætse ahaya Izak abæra ma mædahanŋ.» Ta dedek a tæra andza Izak kæ mæt ada kæ lætsew abæra ma mædahanŋ.

²⁰ Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, Izak a pa ŋgama ka Zakob ta Ezayu. A tsik ka wu nakæ ma giye bo ta nætaye kame aye.*

²¹ Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, Zakob ma mætiye na, a pa ŋgama ka wawa i Yusufa hay, næte ta næte. A lætse ta donŋwar, a dæslay naha gær a Mbêlom.†

²² Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, Yusufa ma mætiye na, a tsikatay a Israyel hay, a gwadátay kame na: «Ka deyumeye abæra mæ Ezipt.» Ada aza ta giye ha ta mætasl ŋgay hay kækay na, kæ tsikatay.‡

²³ Hærwi mæpe mædzal gær tay ka Mbêlom na, bæba i Musa hay ahæl nakæ tæ wa na Musa aye na, tæ ŋgaha na kiye mahkar. Ta zæba faya

na, wawa tay a le haladzay. Ta dzædzaray a bazlam i bæy nakæ a tsik aye bay. §

²⁴ Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, ahæl nakæ Musa a ge gawla aye na, a say ta gwadáy: «Musa nenŋeye wawa i dem i bæy i Ezipt» na, a say bay.

²⁵ A zay ha mæse dæretsætseh ta ndo i Mbêlom hay tæ bæmalæ nakæ ma ndziye ma mænŋwese tsekweŋ ada ka ræhay gær a Mbêlom bay aye.*

²⁶ A sær ha, a zay ha ndo hay tâ tsadáy andza nakæ tæ tsadáy a Kæríste aye tæ bæmalæ nakæ ma hutíye zlele i gæma i Ezipt aye. A dzala andza niye na, hærwi faya ma tækay dære a wu nakæ Mbêlom a gwad ma væleye aye.

²⁷ Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, Musa a ye abæra ma Ezipt. Ka dzædzaray a mevel i bæy bay. Kæ ndza bæŋbæŋ andza ma ŋgateye a Mbêlom, ndo nakæ ndæray a ŋgatay dáda tæ dære bay aye.

²⁸ Hærwi mæpe mædzal gær ŋgay ka Mbêlom na, a dazlay a mæge magurlom i Pak aye. A gwadátay a ndo i Israyel hay tâ gwatsaka bambaz ka mæged tay hærwi ada gawla i Mbêlom ki yaw ma kædiye malkwara i wawa haslæka eye i ndo i Ezipt hay na, mâ kæd malkwara tay haslæka eye hay bay.†

§ 11:18 Zæba mæ Madazlay i wu hay 21.12; 22.1-14. * 11:20 Zæba mæ Madazlay i wu hay 27.1-40. † 11:21 Zæba mæ Madazlay i wu hay 47.29-31. ‡ 11:22 Zæba mæ Madazlay i wu hay 50.24.

§ 11:23 Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 2.1-2.

* 11:25 Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 4.19-23. † 11:28 Zæba mæ Madayaw abæra ma Ezipt 12.21.

29 Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, Israyel hay tə tas abəra mə Bəlay Ndozza eye. Ahəl nakə ndo i Ezipt hay a satay mətese dərmak aye na, bəlay a ma ka bo a həl tay ha tebiye.‡

30 Hərwi məpe mədzal gər i Israyel hay ka Mbəlom na, zled i gəma i Zeriko a mbəzl. Ndo i Israyel hay tə tawa na gəma niye məhəne məkwa matasəla eye na, zled niye a mbəzl.§

31 Hərwi məpe mədzal gər ηgay ka Mbəlom na, Rahab ηgwas nakə a gawa madama, ta kəd na bay andza ndo i Zeriko neheye ta rəhay gər a Mbəlom təbey aye hərwi ka təma tay ha Israyel neheye ti ye mata zəbaw Zeriko ta məkal aye.*

32 Na tsikiye na, sa mey? Həlay eye a sla mətsikakum ka gər i Zedeyon†, Barak‡, Somson§, Zefte*, Davit, Samuyel ada ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, həlay eye andaya bay.

33 Nəteye dərmak, hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, tə ge vərəm ta gəma siye hay, ada ta sla ka gəma niye hay aye. Ta ge wu nakə dedək eye, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye aye, ta dərəzlay ka bazlam a zil hay hərwi ada tã gatay wuray bay.

34 Ta mbata ha ako nakə faya ma fəkiye ta gədan həladzay aye. Ahəl nakə a satay a ndo hay məkəde tay ha ta maslalam aye na, ta təma fataya abəra. Ta ge bəle, ane tuk na, Mbəlom kə vəlatay gədan. Nəteye slagama eye hay, ta həhar sidzew i bərakəzan hay.

35 Nğwas hay ta ηgatatay a ndo tay neheye tə mət aye sa, nəteye ta sifa aye. Ndo siye hay tə satay dəretsətseh. Həbe ta gwad nəmaa gəriye ha məpay bəzay a Mbəlom. Ane tuk na, a satay mətəme bay, a satay məməte mə dəretsətseh hərwi ada Mbəlom mã lətsa tay ahaya abəra ma mədahan ada tã huta sifa ηgwalak eye a ze nakay.†

36 Ndo siye hay sa na, tə ηgwasə fataya, tə ndaəba tay ha ta mandalaəba, tə dzawa tay ha tə tsalalaw, ta dərəzl tay ha a gay i danğay. Andza niye, ta səmay naha bəηbəη.

37 Siye i ndo mekeləη eye hay tə kəd tay ha tə kwar. Siye hay ta dəs tay ha ka bo abəra morkotsok. Siye hay tə kəd tay ha ta maslalam. Siye hay gay tay andaya bay, ta dzədzawa so, nəteye mətawak eye hay. Tə pawa ka bo mbal i təbaη hay ta məkwets i wak hay. Ndo hay ta hərəwatay ha, tə gawatay dəretsətseh.

38 Ta dzədzawa mə makulk-wandah, ada mə mahəmba

‡ 11:29 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 14.21-31. § 11:30 Zəba mə Zozowe

6.12-21. * 11:31 Zozowe 6.12-21. † 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 6.11.

‡ 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 4.6. § 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 13.

* 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 11.1. † 11:35 Zəba ma 1 Bəy hay 17.17-24;

2 Bəy hay 4.18-37.

hay, tə hənawa ma lar hay ada ma bəd hay. Ndo neheye na, ta ye ka bo ta mändzibəra nakay bay.

³⁹ Ndo neheye tebiye nətəye ta pa mədzał gər ka Mbəlom ada andza niye nətəye tə yay a gər a Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo hay aye bay,

⁴⁰ hərwi Mbəlom kə dzala ada kə pa hərwi kway wu ɲgwalak eye a ze i siye i ndo neheye tə huta aye. A say a Mbəlom tã təra ɲgwalak eye ka bo dziye tə nəkway.

12

Melkisedek ndo məvəlaway wu a Mbəlom

¹ Nəkway na, ndo neheye tebiye tə pawə mədzał gər ka Mbəlom ta lawara kway, faya ta dəkway ha ma kəkay nakə nəkway bəbay ka pakweye mədzał gər ka Mbəlom aye. Hərwi niye, kalakwa ha ka bo abəra wu neheye tebiye faya ta gakweye me ka mede kame aye ada ta mezeleme nakə ma miye kway ha ta dəba aye, ada hwayakwa mahway nakə Mbəlom a gwadəkway hwayum aye, madagər m̃a gakway bay.

² Zəbakwa kame ka Yesu. Neɲgeye nakə a vəkaway tsəved ka pakwa faya mədzał gər ka neɲgeye aye, mata laka kway ha hus ka mandəve eye na, neɲgeye. Ka təma məməte ka mayako mazləmbada eye. Horoy kə gay məməte ka

mayako mazləmbada eye bay hərwi a sər ha dərev ma ɲgwasiye ta məɲgwese nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ɲgay aye. Anəke neɲgeye mandza eye tə həlay i məndał i təv mändze i bəy i Mbəlom.

³ Dzalum ka neɲgeye lele ma kəkay nakə ndo i mezeleme hay tə nay dərə aye ada ma kəkay nakə a səmay naha a dərətsətseh nakə tə say aye. Dzalum ka neɲgeye hərwi ada dərev m̃a ye fakuma abəra bay, ada k̃a gum bəle bay.

⁴ Ka gumeye vərəm tə mezeleme, ane tuk na, hus ka məməte bay. Aya ane dərev m̃a ye fakuma abəra bay.

⁵ Ka mətsum ha gər tə bazlam neheye Mbəlom a tsikakum hərwi məmakum naha dərev aye daw? A tsikakum me andza bəba ma tsikeye me a wawa ɲgay, a gwad:

«Wawa ga, Bəy Maduweɲ Mbəlom kə tsikaka ka makəte na,
k̃a zəba faya andza wu kəriye bay.

Kə maka ha maɲgok na,
dərev m̃a ye faka abəra bay,

⁶ hərwi faya ma tsikateye ka makəte na,
a ndo neheye a wuda tay aye.

Ma ndaɲiye na,
ndo neheye tebiye ta təra wawa ɲgay hay aye.* »

⁷ Andza niye, səmumay naha a dərətsətseh bəɲbəɲ hərwi ada k̃a sərur wu nakə

* 12:6 Dzeke hay 3.11-12.

Mbêlom a kâta kurom ha aye. Dêretsêseh nakay a da ha na, Mbêlom kê hêl kurom hêrwi ada kê têrum wawa ngay hay. Wawa andaya nakê bêba ngay ma tsikeye ka makête bay aye na, andaya daw? Andaya bay!

⁸ Mbêlom faya ma kêtiye wawa ngay hay tebiye. Tadê kê tsikakum ka makête bay na, nêkurom wawa ngay hay bay, nêkurom madazla hay.

⁹ Bêba hay ka mândzibêra nakay, ta kâta kway ada ka rêhakwa tay ha gêr. Ada sadzêk ka rêhakway ha gêr a Bêba kway nakê mê mbêlom aye bédaw? Tadê ka rêhakway ha gêr na, ka hutakweye sifa.

¹⁰ Bêba kway hay ka mândzibêra, nêteye ta kêtiye kway na, hêlay tsekweŋ tsa andza nakê ta zêba faya lele aye. Ane tuk na, Bêba kway nakê mê mbêlom aye, neŋgeye ma kêtiye kway hêrwi ada mâ dzêna kway ada ka têrakwa tsêdanŋa andza neŋgeye huya.

¹¹ A hêlay nakê faya ta kêtiye kway aye na, a wur fakwaya, mêŋgwese andaya mê dêrev kway bay. Aza kame, ndo neheye ta têma makête aye na, ta giye wu nakê a yay a gêr a Mbêlom aye ada dêrev tay ma ndziye zay.

Matatike ta mâge daf

¹² Kê ge andza niye na, ndudum ha hêlay kurom neheye madagêr eye hay aye,

gurmets kurom tâ ge bêle bay.

¹³ Lambadum tsêved fehe lele hêrwi sik kurom hay hêrwi ada ndo neheye faya ta dzêgêdasliye na, sik tay mâ sêkah mênese bay, ane tuk na, tâ mbêl.

¹⁴ Gum gêdanj mândze zay ta ndo hay tebiye, gum gêdanj ada mede kurom mâ yay a gêr a Mbêlom. Kê ge andza niye bay na, ndêray ma ngateye a Bêy Maduweŋ bay.

¹⁵ Gum metsehe, ndêray mâ kêrah ngwalak i Mbêlom bay. Gum metsehe, ndêray mê walaŋ kurom mâ têra andza dêrizl i gêrdaf nakê têlenŋe, a ndzohw faya ma gêliye, ma kwasateye gêr a ndo hay aye bay. Slala i ndo niye ma nasiye ha siye i ndo hay mê walaŋ kurom.

¹⁶ Gum metsehe, ndêray mê walaŋ kurom mâ ge wu nakê ngwalak eye bay aye bay. Rêhumay ha gêr a wu i Mbêlom. Kê têrum andza Ezayu nakê hêrwi daf sik nête na, a sêkê m ha magedze ngay aye bay.

¹⁷ Ka sêrum ha ma dêba eye na, a say mambêde ha mêdzal gêr i bêba ngay ada mâ pa faya ngama. Ane tuk na, bêba ngay a kêrah. Ezayu a pêla tsêved kwa ta mêtuwe bêbay na, wewer mekelêŋ eye andaya hêrwi mambêde ha wu nakê a ge aye bay.†

¹⁸ Sêrum ha têv nakê nêkurom malêtse faya kame i Mbêlom aye na, andza mahêmba nakê ahêl niye

† 12:17 Zêba mê Madazlay i wu hay 25.29-34.

Israyel hay tə lətse faya tə lamay tə həlay aye bay. Ta ŋgatay a ako faya ma təmiye zləkəd zləkəd, ta ŋgatay a ləvon, dəre a zəba bay, ta ŋgatay a mətasl nakə a vəzl ta gədan aye.

¹⁹ Ta tsəne maləve i tolom, ta tsəne maləve i mətəsike me i Mbəlom. Tə tsəne maləve i mətəsike me niye na, tə ge amboh mətəsike me niye mā tsikatayaw sa bay,

²⁰ hərwi wu nakə a tsikatay aye na, tə sla faya məsəmay naha bay. Mbəlom a gwadatay: «Ndoweje kə lamay a mahəmba nakay, kwa maa lamay gənaw, kwa way kalum na tə kwar ada kədum na.†»

²¹ Wu neheye Mbəlom a bəzatay ha aye na, ka dzədzar tay ha. Kwa Musa, a gwad: «Zluwer a geŋ, na dzədzariye.Š»

²² I kurom na, andza niye bay! Nəkurom i kurom ka həndzədum na, ka mahəmba i Siyon, gəma i Mbəlom nakə ma vəliye sifa aye, Zerozelem nakə mə mbəlom aye. Gawla i Mbəlom hay haladzay mahaya gər eye mə dəma məge magurlom, ma pasliye bo bay.

²³ Nəkurom ka hayum gər ta siye i malkwara hay*, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərəwel mə mbəlom. Ka həndzədum ka təv i Mbəlom, neŋgeye ndo məgatay sariya a ndo hay tebiye. Ka

həndzədum ta ndo neheye nəteye ŋgwalak eye ka dəre i Mbəlom ada Mbəlom a təra tay ha tsədanja aye.

²⁴ Nəkurom ka həndzədum ka Yesu. Neŋgeye ka həndzəd tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā bar Dzam Wedeye ta nəteye. Ka həndzədum ka bambaz i Yesu nakə a gwat-saka fakuma aye. Bambaz eye niye faya ma tsikakweye ka wu nakə a ze ha bambaz i Abel faya ma tsikakweye aye.

²⁵ Kə ge andza niye na, gum metsehe. Kā kərahum məpay zləm a bazlam i ndo nakə ma tsikakumeye aye bay. Ahəl niye na, ta kərah məpay zləm a ndo nakə a dawatay ha bazlam i Mbəlom ka məndzibəra aye. Nəteye niye ta təma abəra mə dərətsətseh bay. Nəkway neheye faya ka pakway zləm a mətəsike me nakə a yaw mə mbəlom aye, ka kərahakwa na, ka slakweye faya mətəme abəra mə dərətsətseh sa bay.

²⁶ Ahəl niye mətəsike me i Mbəlom a bəlawə ha dala. Ane tuk na, anəke kə tsik, a gwad: «Sik nəte sa na, ma bəliye ha dala dəkdek sa bay ta magərmbəlom aye dzay.†»

²⁷ Bazlam neheye a gwad «sik nəte sa» aye na, a dəkway ha parakka wu neheye tə ge aye tebiye ta bəliye, ta dziye hərwi ada wu neheye ta bəliye təbey aye na, ta ndziye.

²⁸ Kə ge andza niye na,

† **12:20** Madayaw abəra ma Ezipt 19.12-13. Š **12:21** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 19.12; Bazlam mapala eye masulo eye 9.19. * **12:23** Malkwara hay na, a da ha gawla i Yesu Kəriste hay. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.22. † **12:26** Aze 2.6.

gakway sisœ a Mbêlom hêrwi ka hutakweye bêy ñgay nakê ndêray ma bêliye ha dâda bay aye. Zambadakway andza nakê a yay a gêr aye, dêslakway ha gêr ada rêhakway ha gêr.

²⁹ Hêrwi ta dedek Mbêlom na, nenjeyeye andza ako nakê ma tamiye wu hereyew hereyew aye.

13

Mede nakê a yay a gêr a Mbêlom aye

¹ Nêkurom ndo mape mædzal gêr hay ka Yesu, wudum bo nate nate mawalan kurom huya.

² Têmun mbêlok hay a gay kurom lele, kê mætsum ha gêr bay. Siye hay ta têma mbêlok hay a gay tay ze mæsere ha, mbêlok niye hay na, gawla i Mbêlom hay.

³ Dzalum ka ndo neh-eye ma dangay aye andza nêkurom ka bo dziye ma dangay. Dzalum ka ndo neh-eye ndo hay faya ta sateye dêretsêseh aye andza nêkurom dêrmak faya ka sumeye dêretsêseh.

⁴ Dêslumay ha gêr a mæzle bo i zal ta ñguas. Zal ta ñguas ñgay tâ ge madama bay. Sêrum ha na, Mbêlom ma gateye sariya a ndo mæge madama hay ada a ndo neh-eye ta zla ñguas zuk bay kwa a ndo neh-eye ta zla zal zuk bay faya ta giye madama aye.

⁵ Kê gum bor i suloy bay, dêrev kurom mâ ñgwas a tœ

bêmalê nakê andaya fakuma aye. Hêrwi Mbêlom a gwad:

«Na gakeye masêfaya dâda bay,

na gêriye kar ha dâda bay.*»

⁶ Hêrwi niye, ka slakweye faya mætsike tœ dêrev kway peteh:

«Bêy Maduwen Mbêlom ma dzêniye ga huya, na dzêdzareye a wuray kwa tsekwen bay.

Ndêray ma sliye mægen wu-ray bay.†»

⁷ Dzalum ka bagwar kurom neh-eye tœ dakum ha bazlam i Mbêlom kurre aye. Zêbum ka mede tay ada ka mêmæte tay nakê tœ mæt aye. Pum mædzal gêr kurom ka Mbêlom andza nateye tœ pa mædzal gêr ka Mbêlom aye dêrmak.

⁸ Yesu Kêriste ka mbêda bay. Nenjeyeye kurre eye, anêke, ada kame, Yesu a mbêda tæbey.

⁹ Kê têmun ndo siye hay tâ sêpat kurom abêra ka tsæved i dedek ta matêtike wu wedeye hay wal wal bay. Kê têmun wu nakê ta tsikakumeye bay hêrwi maa velay gêdan a dêrev i ndo na, ñgwalak i Mbêlom bœna wu mânday ma vœleye gêdan a dêrev i ndo bay. Ndo neh-eye tœ pay bœzay a bazlam mapala eye nakê a tsik ka wu mânday aye na, bazlam eye neh-eye mapala eye ka dzœna tay ha kwa tsekwen bay.

¹⁰ Ndo mævêlaway wu a Mbêlom neh-eye tœ kêdaway

* 13:5 Zêba mæ Bazlam mapala eye masulo eye 31.6, 8; Zozowe 1.5. † 13:6 Dêmes hay 118.6.

wu a Mbəlom mə madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ta lambad ta guguman aye na, ta sliye faya mənđe wu nakə nəkway ka vəlakway a Mbəlom ma təv kway nakə ka vəlawakway faya wu a Mbəlom aye bay.

¹¹ Hərwi i tay na, ahəl nakə ta kədəway naha wu a Mbəlom aye na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ma zliye bambaz eye, ma diye ha a təv nakə a ze siye hay tə tsədəŋna aye, ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ pəsətay ha mezeleme tay. Slo eye na, ti ye ha abəra mə wuzlahgəma tə dul na.‡

¹² Hərwi niye Yesu bəbay a mət na, ti ye abəra mə wuzlahgəma.§ Ka mbəda ha bambaz ŋgay hərwi məbere mezeleme i ndo hay.

¹³ Kə ge andza niye na, kâ pakway bəzay a kule i Yahuda hay bay, takwa abəra mə wuzlahgəma, takwa ka təv ŋgay. Təmakwa ndo hay ta tsədəkway andza nakə tə tsədəy aye dərmak.

¹⁴ Ka məndzibəra nakay na, gəma kway andaya ka ndzakweye mə dəma ka tor eye bay. Faya ka təkakweye dəre a gəma nakə ka ndzakweye mə dəma ka tor eye.

¹⁵ Zambadəkway a Mbəlom huya hərwi wu nakə Yesu a ge aye. Ka zambadəkweye ta mətsike me tə bazlam kway. Kwa kədəy, da ha neŋgeye bagwar eye. Niye na, wu nakə faya ka vəlakweye

aye. Andza məgwede ka zambadəkweye a məzele ŋgay.

¹⁶ Sa na, kâ mətsum ha gər ta məgatay ŋgwalak a siye i ndo hay bay, ŋgənum a bo wu kurom hay ta nəteye. Kâ mətsum ha gər bay hərwi məvəle wu neheye andza wu kəriye na, a yay a gər a Mbəlom.

¹⁷ Rəhumatay ha gər a bagwar kurom hay, gum wu nakə tə gwadəkum gum aye. Nəteye na, ta gakumeye gər hərwi Mbəlom ma tsətsahiye fataya ma kəkay nakə faya ta gakumeye gər aye. Ka rəhumatay ha gər na, ta giye məsler tay ta məŋgwese eye, mevel ma gateye bay. Mevel kə gatay na, niye na, ma dzəniye kurom sa bay tebiye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəlom hərwi may huya. Nəmaa sər ha ta dedək dərev may tsədəŋna, a samay məge wu ŋgwalak eye huya.

¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye naha fakuma wene wene eye na, duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ ma naha a təv kurom ta bəse.

Mandəve i bazlam

²⁰ Maa vəlakway zay a dərev na, Mbəlom. Maa lətse ahaya Bəy Maduwen Yesu abəra ma mədahaŋ na, neŋgeye. Ka təra ha Yesu ndo mətsəkure bagwar eye, kə mət hərwi kway təbaŋ ŋgay hay. Mbəlom kə zla bambaz ŋgay, kə 6ar ha dzam ta nəkway ka tor eye.

‡ 13:11 Zəba Levitik 16.27. § 13:12 Zəba Yuhana 19.17-20.

²¹ Mbəlom mâ vəlakum gədaŋ mə wu ŋgwalak eye hay tebiye hərwi ada kâ gum wu nakə a yay a gər aye. Mâ ge məsler ŋgay mə nəkway tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kâ gakwa wu nakə a yay a gər aye. Ndo hay tâ zambaday a Mbəlom ka tor eye! Mâ ge andza niye!

Matsike me

²² Malamar ga hay, na watsakum naha dərewel nakay hərwi məvəlakum gədaŋ. Neŋ faya na gakumeye naha amboh, pum bazlam neheye a dərɛv kurom hərwi na watsakum naha na, tsekweŋ tsa.

²³ Sərɛm ha, malamar kway Timote neŋgeye ma daŋgay sa bay. Tadə kə ndislew ka təv ga bəse, ahəl nakə na diye mazəbakumaw dərɛ aye na, nəmaa diye naha salamay.

²⁴ Tsikumamatay ha me a ndo neheye bagwar kurom aye ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ti yaw ma Itali aye ta tsikakum naha me dərɛmak.

²⁵ Mbəlom mâ pa ŋgama ka nəkurom tebiye.

Derewel nakə Yakuba a watsa aye Məfələkwe

Mə dərewel i Yakuba na, matətike ta məvəle gədan̄ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye man̄gəna gər eye ka mändzibəra tebiye aye. Yakuba a watsa derewel nakay na, a Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

Derewel i Yakuba faya ma tsikateye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka metsehe (1.2-8; 3.13-18). Andza niye, ta sliye faya mändze bəṅbəṅ kame i wu nakə ma dziye ha ndo zezeṅ aye: Dəretsətseh i mändzibəra (1.2-4), mawuḍe matəre zlele eye (1.9-11; 5.1-6); mawuḍe mäge mənese (1.2-18; 4.1-9), mədəslay ha gər a bo (4.13-16). Derewel nakay faya ma gwadiye: Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, faya ma diye ha ndo ka mäge metsehe (2.14-26), məgay metsehe a bo ada mändze bəṅbəṅ kame i mənese (zəba ma 3.1-12).

Yakuba a watsa derewel nakay na, a ndo neheye zlele eye bay aye (zəba ma 2.6). Derewel nakay faya ma gwadateye ta kəts ndo i mətawak hay bay (2.1-13). A gwad zlele na, lele bay hərwi nakə ndo i zlele hay tə ge ha məsler tə dəma bay aye (5.1-6).

¹ Neṅ Yakuba, ndo i məsler i Mbəlom ta Bəy Maduwen Yesu Kəriste.

Na tsikakum naha me a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka mändzibəra tebiye aye.

Mbəlom ma vəliye metsehe a ndo neheye tə dzala ha faya aye

² Malamar ga hay, dəretsətseh hay waray waray i mədze nakə ta dziye kurom ha, ta ndzakum a gər na, dərev kurom m̄a ṅgwasə haladzay,

³ hərwi ka sərūm ha na, taḍə ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom huya ada faya ka səməumay naha a mədze nakə ta dziye kurom ha aye na, ka ndzumeye bəṅbəṅ lele.

⁴ Ndzum bəṅbəṅ hus ka mandəve eye hərwi ada ka tərūmeye masəra gər eye hay mə wu hay tebiye ada wuray m̄a kətsakum bay, wu nakə lele bay aye m̄a ge andaya mə dərev kurom bay.

⁵ Taḍə ndoweye mə walan̄ kurom metsehe ṅgay andaya hala bay na, m̄a tsətsah ka Mbəlom hərwi ada Mbəlom m̄a vəlay. Mbəlom a vəlawa kwa a way tə dərev ṅgay pe-teh, ma kərahiye ha a ndo bay, ta dedək ma vəliye metsehe a ndo nakə ka tsətsah faya aye.

⁶ Ane tuk na, taḍə ndoweye ma tsətsahiye wu ka Mbəlom na, m̄a sər ha ta dedək Mbəlom ma vəleye, m̄a dzala gər faya sulo sulo bay hərwi ndo nakə mədzal gər ṅgay sulo sulo aye na, neṅgeye

andza dəlov nakə wekit wekit
mətasl a bəl kwa a diye wuray
wuray tebiye aye.

⁷ Slala i ndo nakay andza
niye mâ dzala mə gər ŋgay Bəy
Maduwerŋ ma vəleye wu bay,

⁸ hərwi mədzał gər ŋgay
sulo sulo ka Mbəlom,
mədzele gər ŋgay ka wu nətə
bay.

*Ndo i mətawak hay ta ndo i
zlele hay*

⁹ Ndo nakə mətawak eye
faya ma pay bəzay a Yesu
Kəriste aye na, dərev ŋgay
mâ ŋgwasə hərwi Mbəlom ka
səkah ha.

¹⁰ Ndo nakə zlele eye faya
ma pay bəzay a Yesu Kəriste
aye na, dərev ŋgay mâ ŋgwasə
dərmak hərwi Mbəlom kə ma
ha ka dala. A sər ha na, ma
dziye andza məvurze i guzer
nakə a bəta bəse aye.

¹¹ Pat kə zla faya abəra
ŋgulak na, ma kuliye ha
guzer, məvurze hay ta kut-
siye ada məle tay kə nas.
Andza niye, ndo i zlele ma
dziye tə məsler ŋgay hay
tebiye andza guzer neheye
tə bəta kəriye tsa aye.

*Mbəlom ma dziye ha ndo
bay*

¹² Məŋgwese ma ndziye ka
ndo nakə a səmay naha a
mədze neheye tə dza ha aye.
Kə səmay a mədze neheye
na, Mbəlom ma vəleye ma-
gogoy ŋgay, andza məgwede
sifa nakə a gwad ma vəliye
a ndo neheye a wuđa tay ha
aye.

¹³ Tadə masəpete kə ndzay
a gər a ndoweye na, mâ gwad

«Maa səpat ga na Mbəlom»
bay hərwi ndəray ma sliye
masəpete Mbəlom ka mäge
mənese bay, ada Mbəlom
a səpat ndo a mənese bay
dərmak.

¹⁴ Kwa way a ge mənese na,
ta bor i bo ŋgay nakə lele bay a
səpat na ka mäge mənese aye.

¹⁵ Wu neheye lele bay a
dzala mə gər ŋgay aye, ma
dəba i mändze tsekweŋ na,
ma giye parakka. Mezeleme
niye ka səkah haladzay na,
ma diye ha a məməte.

¹⁶ Malamar ga neheye na
wuđa kurom haladzay aye,
ndəray mâ vakum gər bay.

¹⁷ Wu neheye ŋgwalak eye
tebiye ti yaw abəra ka təv
i Mbəlom, wu neheye lele
eye na, i Mbəlom Bəba kway
nakə a ge pat tə wurzla hay
aye. Mbəlom na, a mbəda
bay, a mbəda andza pat nakə
a mbəda ma gəriye kurom ha
a ləvonŋ aye bay.

¹⁸ A vəlakway sifa tə ba-
zlam ŋgay dedək eye. A ge
niye na, tə dərev hərwi ada
kâ tərakwa kurre eye hay mə
walaŋ i wu neheye a ge aye.

*Pumay zləm a bazlam i
Mbəlom ada gum wu nakə a
tsik aye*

¹⁹ Malamar ga neheye na
wuđa kurom haladzay aye,
dzalum ka wu nakay anaŋ
aye: Ndzum tsezlezleŋŋe ka
məpay zləm a wu neheye siye
i ndo hay ta tsikiye aye, ane
tuk na, kâ tsik me bəse tsa
bay, zla həlay eye təday ada
kâ ge mevel bəse bay dərmak,

²⁰ Hərwi ndo nakə ma giye mevel aye na, ma sliye faya məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye bay.

²¹ Hərwi niye, zlum na wu neheye lele bay tebiye abəra mə dərev kurom, kâ gum mezeleme sa bay. Rəhum ha gər kurom ka dala kame i Mbəlom, ada pumay zləm a bazlam nakə a pa a dərev kurom aye. Bazlam nakay na, gədanj ŋgay andaya mətəme ha məsəfəre kurom.

²² Kâ tərüm ndo məpay zləm a wu nakə Mbəlom a tsik aye dəkdək bay, gum wu nakə a tsik aye dərmak. Ndo nakə a pay zləm dəkdək tsa kə ge na faya məsler eye bay na, a vay gər a bo ŋgay.

²³ Tadə ndoweye a pay zləm a bazlam nakay ada kə ge wu nakə a tsik aye bay na, neŋgeye andza ndo nakə a zəba ka dəre ŋgay mə malam, neŋgeye kəkay na, a ŋgatay.

²⁴ A zəba ka dəre ŋgay lele na, a ye ŋgway. Neŋgeye kəkay na, a mətsa ha gər tə mazəbe ŋgay.

²⁵ Ndowneye ka zəba dəre a bazlam i Mbəlom mapala eye, kə ge ha məsler tə wu nakə a tsik aye na, Mbəlom ma piye faya ŋgama. Mâ pay zləm dəkdək tsa ada mâ mətsa ha gər bay. Ane tuk na, düh mâ rəhay ha gər. Mbəlom ma piye faya ŋgama hərwi bazlam nakay mapala eye ŋgwalak eye, neŋgeye gədanj eye hərwi mətəme kway ha abəra mə mezeleme.

²⁶ Tadə ndoweye kə dzala neŋgeye ndo məpay bəzay

a Mbəlom, kə gay metsehe a dərneŋ ŋgay bay faya ma tsikiye wu neheye lele bay aye huya na, a vay gər a bo ŋgay, məpay bəzay a Mbəlom ŋgay niye ma giye ŋgama kwa tsekweŋ bay. Bazlam ŋgay neheye faya ma tsikiye ta təra kəriye.

²⁷ Məpay bəzay a Mbəlom ta lele eye nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, məgatay gər a wur mətawak hay, a madakway i ŋgwas neheye faya ta siye dəretsətseh aye. Mâ gay metsehe a bo ŋgay hərwi ada wu i məndzibəra neheye lele bay aye t̄a ye ha a mezeleme bay.

2

Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, n̄te

¹ Malamar ga hay, nəkurom na, ka dzalum ha ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Neŋgeye bagwar eye a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ, ka ŋgatakway a Mbəlom na, ma neŋgeye. Hərwi niye, kâ ŋgənum ha ka bo abəra ndo hay bay.

² Ağəna ndo andaya, a pa ka bo peteked neheye tə le aye, a pa wu a wur həlay neheye tə vəd ta gura eye, a ye naha a məhay gər kurom. Ndo ŋged na, mətawak eye peteked ŋgay neheye ka bo aye lele bay.

³ Nəkurom ka dəslumay ha gər na, a ndo nakə a pa ka bo peteked neheye tə le aye, ka gwadumay: «Amboh, dara, ndza ka dzanğa ŋgwalak eye.»

Ndo nakə mətawak eye na, ka gwadumeye: «Lətse mələtse» kəgəbay ka gwadumeye «Ndzə kanəŋ ka dala.»

4 Tadə ka gum andza niye na, ka ŋənum tay hay ka bo abəra ndo hay bədaw? Ka gumay sariya a ndo nəte mə walaŋ i ndo niye hay bədaw? Wu neheye ka dzalum aye na, lele bay.

5 Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, tsənum lele, ka sərūm təbədew Mbəlom a pala ndo neheye mətawak eye ka məndzibəra aye na, hərwi ada t̄a pa mədzał gər ka Yesu Kəriste ada t̄a huta zlele nakə dedek eye, a pala tay hərwi ada t̄a fələkwa a Bəy i Mbəlom nakə a gwad ma zliye, ma vəliye a ndo neheye ta wudə na aye.

6 Ane tuk na, nəkurom d̄uh faya ka kətsumeye tay ha ndo i mətawak hay. Maa gawakum d̄əretsətseh na, ndo i zlele hay na gwad d̄uh ba? Maa vahawa kurom kame i sariya na, nəteye.

7 Maa tsik wu nakə lele bay aye ka məzele ŋgwalak eye i Yesu Kəriste nakə t̄ə zalakum ha aye na, ndo i zlele hay.

8 Tadə ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə t̄ə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, ka gum lele. Bazlam nakay mapala eye a gwad: «Wudə ndo i maged yak d̄ərmak andza ka wudə na gər yak.*»

9 Ane tuk na, tadə ka ŋənum tay ha ka bo abəra ndo hay na, ka gum mənese, bazlam mapala eye ma gəsiye kurom hərwi nakə ka rəhumay ha gər bay aye.

10 Kwa tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye, ane tuk na, kə nas ha nəte ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwede kə nas tebiye.

11 Hərwi Mbəlom nakə a gwad: «K̄a ge madama bay†» aye na, a gwad, «K̄a kəd gər i ndo bay‡» d̄ərmak, ane tuk na, tadə ka kəd ndo na, kwa ka ge madama bay na, ka nas ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

12 Hərwi niye faya na gwadakumeye, sərūm ha, mə wu neheye ka tsikumeye ada mə wu neheye ka gumeye na, Mbəlom ma gakumeye sariya, ma tsətsahiye tadə nəkurom ka rəhumay ha gər a bazlam nakay gədaŋ ŋgay andaya mətəme kurom ha aye.

13 Tadə ndoweye kə sakay naha a siye i ndo hay bay na, ahəl nakə Mbəlom ma giye sariya aye ma sakay naha bay d̄ərmak. Ane tuk na, tadə ka sakay naha a ndo hay na, Mbəlom ma gəsiye kar a sariya bay.

Məpe mədzał gər ka Yesu ta mäge məsler

14 Malamar ga hay, tadə ndoweye kə tsik t̄ə bazlam kə

* 2:8 Levitik 19.18. † 2:11 Madayaw abəra ma Ezipt 20.14, Bazlam mapala eye masulo eye 5.18. ‡ 2:11 Madayaw abəra ma Ezipt 20.13, Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge wu nakə Mbəlom a tsik aye bay na, ma dzəniye na ma kəkay? Mədzal ha andza nakay na, ma təmiye ha bay.

¹⁵ Agəna siye i ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay andaya, peteked andaya fataya bay, may a wur fataya dərma.

¹⁶ Tadə ndo mə walaŋ kurom a gwadətay: «Dum tə zay. Mbəlom mā vəlakum peteked ta wu mənday», ane tuk na, kə vəlata y wu bay na, ŋgama eye me y?

¹⁷ Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərma. Tadə ndowe ye kə gwad kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge məsler ŋgwalak eye bay na, mədzal gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

¹⁸ Agala ndowe ye ma gwadiye «Ndo ŋged faya ma dzaliye ha ka Mbəlom, ndo ŋged faya ma giye məsler ŋgwalak eye.» Na mbədəye faya na, bəzeŋ ha ma kəkay nakə faya ka dzaliye ha ka Mbəlom aye ada faya ka giye məsler ŋgwalak eye bay. Ada neŋ na bəzakeye ha məsler ga nehe ye ŋgwalak eye hərwi ada kâ ŋgatay neŋ faya na dzaliye ha ka Mbəlom.

¹⁹ Ka dzala ha Mbəlom andaya nəte ŋgweŋ. Ka ge lele. Kwa məsəfəre nehe ye lele bay aye ta dzala ha dərma, ada hərwi niye faya ta dzədzariye.

²⁰ Nəkar ndo i matərakahaŋ! A saka tā daka ha mədzal gər

ka Mbəlom ze məge məsler ŋgwalak eye na, ma giye ŋgama bay na, ka sər təbədew?

²¹ Bəba tətə kway Abraham a təra tsədaŋŋa kame i Mbəlom na, ta tsəved waray? A təra tsədaŋŋa na, tə wu nakə a ge aye bədaw? A zla wawa ŋgay Izak məkədāy naha a Mbəlom.

²² Anəke ka sər ha mədzal ha ka Mbəlom ada ta məge məsler ŋgwalak eye hay ti ye ka bo salamay. A ge ha andza niye na, kə vələy ha dərev ŋgay peteh a Mbəlom.

²³ Wu nakay a ge bo na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay.Š» Tə zalay «dzam i Mbəlom.»

²⁴ Ka sərūm ha na, ndo a təra tsədaŋŋa kame i Mbəlom na, hərwi nakə a ge məsler ŋgwalak eye hay aye dərma bəna ta mədzal gər dekdek bay.

²⁵ Ta Rahab ŋgwas məge madama bəbay andza niye. Ndo məsləre i Yahuda ti ye a gay ŋgay na, ka dzəna tay ha. Kə dətay ha tsəved mekeleŋ eye hərwi ada tā təma. Hərwi məsler ŋgay nakə a ge andza niye aye na, ka təra ndo tsədaŋŋa eye kame i Mbəlom.*

²⁶ Andza niye, tadə məsəfəre ki yaw abəra ma ndo na, ndowe ye niye kə mət. Mədzal ha ka Mbəlom na, andza niye dərma.

Tadə ndoweye kə ge məsler ɲgwalak eye hay bay na, mədzal gər ɲgay ka Mbəlom kə mət.

3

Gumay metsehe a dərneh kurom

¹ Malamara ga hay, kâ tərūm tebiye kurom eye ndo matətike tay ha ndo hay bay. Sərūm ha nəmay neheye nəmaa tətikateye a ndo hay aye ta gameye sariya ma ziye i ndo siye hay.

² Nəkway tebiye faya ka gakweye mənese. Tadə ndoweye faya ma tsikiye me ze məge mənese na, neŋgeye ndo i dedək. Kə sla dā məgay metsehe a bo ɲgay.

³ Dzalum ka pələs təday. Ka pakway ɓərə a bazlam a pələs na hərwi ada mâ rəhakway ha gər ada ma zəŋgaliye tsəved nakə a sakway aye.

⁴ Zəbum ka kwalalaŋ i yam bagwar eye. Kwa tadə bagwar eye hay bəbay ada mətasl faya ma vəzliye ta gədaŋ ma diye ha bəbay na, ndo faya ma geye metsehe tə wuye andaya tsekweŋ hərwi ada mâ ye a təv nakə a say aye.

⁵ Dərneh i ndo na, andza niye dərma. Kwa neŋgeye tsekweŋ bəbay na, ma sliye mədəslay ha gər a bo tə wu bagwar eye hay.

Zəbum! Ako tsekweŋ na, ma təmiye kəsaf bagwar eye tebiye təlmed təlmed.

⁶ Dərneh i ndo bəbay andza ako. Mənese i mändzibəra na, mə dāma, mə bo kway. Faya ma nasiye ha bo tebiye. Ma

vatiye ako nakə ma dziye ha məsəfərə i ndo tebiye. Ako niye a yaw na ma ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye.

⁷ Ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a wu hay tebiye, ta sliye faya ka wu i pesl hay, diyeŋ hay, dədəcə hay ada tə kələf dərma.

⁸ Ane tuk na, ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a dərneh bay. Neŋgeye na, wu nakə lele bay aye. A sla faya mändze səkeffe bay. Neŋgeye maraha eye ta muwar nakə ma kədiye ndo aye.

⁹ Ta dərneh na, ka zambadəkweye ha a Mbəlom Bəba kway, ada ka vəlakweye tay ha mezeleme a ndo neheye a ge ka mandzəkkit bo ɲgay aye dərma.

¹⁰ Bazlam i mazambadəy a Mbəlom ta məvələ mezeleme a ndo a yaw mə hud i bazlam eye nətə. Malamara ga hay, mâ təra andza niye bay.

¹¹ Yam nakə a tsəhən aye ta yam nakə hərwak hərwak aye ta ɲgəzaweye ma bədiyem eye nətə dāw?

¹² Malamara ga hay, sərūm gurov ma sliye faya məwe tetədəcəz dāw? Werepezl ma sliye faya məwe gurov dāw? Yam nakə a tsəhən aye na, ma ɲgəzaweye yam nakə a tsəhən bay aye bay.

Metsehe nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye

¹³ Ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom dāw? Ndo i ndaraw andaya dāw? Mâ bəzay ha metsehe ɲgay ta məge məsler ɲgwalak eye hay

ada mâ hâna ha gâr ngay ka dala.

¹⁴ Agâna nâkurom sâlâk eye, ada dârev kurom dûwekeke, ada faya ka dzalumeye ka bo kurom eye dâkâk tsa dârmak. Tadâ kâ ge andza niye na, kâ ngalakum bay ada kâ rawum me ka defek bay.

¹⁵ Slala i metsehe niye na, a yaw abâra ka tæv i Mbâlom bay, nakay na, i mândzibâra. Mâsâfâre i Mbâlom andaya mâ dâma bay, wu i ndo zezen hay, a yaw mâ hâlay i Fakalaw.

¹⁶ Tadâ ndo hay sâlâk eye hay ada faya ta dzaliye ka bo tay eye dâkâk na, wu hay ta diye ka bo ta tsâved eye sa bay ada slala i wu neheye lele bay aye ta ndohwaweye dârmak.

¹⁷ Ane tuk na, metsehe nakâ a yaw abâra ka tæv i Mbâlom aye na, wal. Nengeye na, tsâdâŋŋa, a vâl mândze zay mâ walaŋ i ndo hay, nengeye lâfedede, a sara ha gâr tângwa tângwa bay, a sakay naha a ndo hay, a ge na, mâsler ngwalak eye huya, a ngâna tay ha ka bo abâra ndo bay, dârneh mâ bazlam ngay sulo tâbey.

¹⁸ Ndo neheye ta wudâ mândze zay aye na, faya ta dzâniye siye i ndo hay ka mâhute mândze zay. Wu nakâ faya ta giye na, ma giye lele. Ma giye andza ta slâga wu a guvah ada tâ dza wu nakâ a ndzohw aye.

4

Kâ gum dzam ta

mândzibâra bay

¹ Mâtsal bo tâ matâre mâ walaŋ kurom na, a yaw mângay? Na gwad hârwi nakâ bor i bo kurom hay faya ta tsaliye bo mâ nâkurom aye.

² A sakum wu hay, ada ka hutum bay na, nâkurom malâva bo eye ka mâkâde ndo hay. Ka gumeye dâre ka wu hay ane tuk na, ka slumeye faya mâhute bay. Hârwi niye faya ka târumeye ada faya ka tsalumeye bo mâ walaŋ kurom aye. Ka hutumeye wu nakâ a sakum aye bay hârwi ka tsâtsahum ka Mbâlom hârwi ada mâ vâlakum bay.

³ Kwa tadâ ka dûwulumay me a Mbâlom hârwi ada mâ vâlakum, ma vâlakumeye bay hârwi ka dûwulumay me ta tsâved lele aye bay, ka tsâtsahum wu neheye ka gum faya dâre aye.

⁴ Nâkurom ka târum andza ngwas neheye faya ta giye madama aye. Sârum ha, tadâ ndoweye ka wudâ wu i mândzibâra na, nengeye ndo mâne dâre i Mbâlom. Ndo nakâ a say mâpay bâzay a wu i mândzibâra aye na, ka târa ndo mâne dâre i Mbâlom.

⁵ Nâkurom ka dzalum wu nakâ tâ watsa a Derewel i Mbâlom aye na, ka târa wu kâriye dâw? A gwad: «Mâsâfâre nakâ Mbâlom a pa a bo kway aye na, sâlâk eye.»

⁶ Sa na, ma vâlakweye ngama nakâ a ze wu tebiye aye. Andza nakâ tâ watsa a Derewel i Mbâlom aye na, «Mbâlom ma kârahiye ndo neheye ta dâslay ha gâr a bo aye, ane tuk na, ma vâliye

ngama a ndo neheye tã hãna ha gãr aye.* »

⁷ Hãrwi niye, rãhumay gãr a Mbãlom. Sãmumay naha a Fakalaw, ma hwayakumeye.

⁸ Hãndzãdum ka tãv i Mbãlom, ma hãndzãdiye tã nãkurom dãrmak. Nãkurom neheye faya ka gumeye mezeleme aye, barum na hãlay kurom. Nãkurom neheye mãdzal gãr sulo sulo aye, zlum na mezeleme abãra mã dãrev.

⁹ Ndzum tsokodokkwa hãrwi mezeleme kurom hay, ada tuwum. Kã ngwasum dũh bay, tuwum. Dãrev kurom mã ngwasa sa bay, ane tuk ndzum tsokodokkwa.

¹⁰ Hãnum ha gãr kurom kame i Mbãlom hãrwi ada mã sãkah kurom ha.

Kã gum sariya ka ndo bay

¹¹ Malamar ga hay, kã tsikum wu nakã lele bay aye ka ndo hay bay. Ndo faya ma tsikiye wu nakã lele bay ka ndo aye ada faya ma giye faya sariya aye na, a tsik wu nakã lele bay ka bazlam mapala eye ada faya ma giye faya sariya dãrmak. Azlakwa tadã faya ka giye sariya ka bazlam mapala eye na, faya ka rãhay ha gãr, faya ka giye faya sariya dẽkdẽk tsa.

¹² Maa vãl bazlam mapala eye a ndo hay na, Mbãlom nãte ngwẽj. Ndo mãge sariya na, nẽjgeye nãte ngwẽj. Maa sla mãtãme tay ha ndo hay na, nẽjgeye nãte. Maa sla mãdze tay ha na, nẽjgeye nãte ngwẽj. A nãkar, ka dzala

nãkar na, way nakã ka gateye sariya a ndo hay aye.

Kã dãslumay gãr a bo bay

¹³ Pumay zlãm a wu nakã na tsikiye, nãkurom neheye faya ka gwadumeye: «Bãgom kãgãbay tãdã na, nãmaa diye a wuzlah gay, nãmaa ndziye mã dãma mãve nãte hãrwi mãhute suloy haladzay.»

¹⁴ Ane tuk na, nãkurom na, ka sãrum wu nakã ma giye bo tãdã aye bay. Mãsãfãre kurom na, andza makukulek nakã mãndze tsekwej ka ngateye, tsa na, ma dziye sa aye.

¹⁵ Ka gwadumeye dũh na: «Tadã kã yay a gãr a Mbãlom na, nãmaa ndziye tã dãre, nãmaa giye wu nakay kãgãbay wu taday.»

¹⁶ Ane tuk na, faya ka ngalakumeye, ka ngalakumeye tã bazlam kurom neheye faya ka tsikumeye aye. Mãge andza niye lele bay.

¹⁷ Andza niye sãrum ha na, ndoweye a sãr mãge ngwalak ada kã ge na bay na, kã ge mãnese.

5

Nãkurom ndo i zlele hay, gum metsehe

¹ Gum metsehe nãkurom ndo i zlele hay, tuwum bo kurom ta magala hãrwi dãretsãtseh neheye faya ta hãbiye kurom aye.

² Zlele kurom hay ta ze, pe-teked kurom hay bãbay mãtul hay ta nda.

³ Gura kurom hay ta suloy kurom na, rẽjgez kã nas

* 4:6 Dzeke hay 3.34.

tay ha, rengez ma makumeye ha mænese hærwi nækurum hæzay eye. Bo kurom ma ta nasiye dærmak, andza ta fækiye ta ako. Ka hayumay gær a zlele a hælai nakay anaŋ mændzibæra mazlambar ma ndæviye aye.

⁴ Ka vumatay gær a ndo neheye tæ ge mæsler ma guvah kurom aye, ka vælumatay wu i meræbe tay bay. Tsænum kækay nakæ faya ta tuweye naha bo a Mbælom hærwi ada mâ dzæna tay ha aye. Ndowneye neheye tæ gakum mæsler aye na faya ta tuwiye ada Bæy Maduweŋ Mbælom Gædaŋ eye faya ma tsæniye.

⁵ Ka ndayum bæra tæ zlele kurom ka mændzibæra, ka pumay bæzay na, wu neheye tæ yakum a gær aye. Ka ndawum wu mændaŋ haladzay, ka gælawum tetæp tetæp andza sla nakæ ta kædiye.

⁶ Ka gæsum tay ha ndo neheye ta gakum wuray bay aye a sariya, ka kædum tay ha. Næteye na, ta ge fakuma gædaŋ bay.

Zlum ŋgatay ada duwulum me

⁷ Malamar ga hay, zlum ŋgatay hus a hælai nakæ Bæy Maduweŋ ma maweye fakwaya aye. Zæbum ka ndo mæfæte hay tæday. Ndo mæfæte na, ma hæbiye wu i guvah ŋgay hay ta mæzle ŋgatay. Ma hæbiye na, ka madazlay i makurre i yam mæpe hus ka maduk i duk i yam nakæ tsiy ma piye sa bay aye.

⁸ Nækurum dærmak, zlum ŋgatay. Ndzum bæŋbæŋ hærwi pat i mæmaw i Bæy Maduweŋ kway mazlambar faya ma ndisleweye.

⁹ Malamar ga hay, kâ guŋguzum wuray a bo bay hærwi ada Mbælom mâ gæs kurom a sariya bay. Tsænum, ndo nakæ ma giye sariya aye mazlambar faya ma ndisleweye, neŋgeye malætisa eye ka hælai mæged.

¹⁰ Malamar ga hay, dzalum ka ndo mæde ha bazlam i Mbælom neheye ahæl niye tæ tsik me ta mæzele i Mbælom aye. Ta sa dæretsætseh ada ta zla ŋgatay. Nækurum dærmak, zlum ŋgatay andza næteye.

¹¹ Zæbum, ndo neheye Mbælom a pa fataya ŋgama hærwi nakæ tæ sæmay naha a dæretsætseh aye. Ka tsænum labara i Zob nakæ a sæmay naha a wu hay ahæl nakæ dæretsætseh a ndzay a gær aye.* Ma dæba eye na, ka særum ha wu nakæ Mbælom a vælai aye.† Ta dedek Mbælom na, a sakay naha a ndo hay, ma gateye ŋgwalak.

¹² Malamar ga hay, bazlam bagwar eye anaŋ: Mæ wu hay tebiye na, kâ mbaɖum bay. Kâ mbaɖum ta magærmælom bay, kâ mbaɖum ta dala bay, kâ mbaɖum tæ wu mekeleŋ eye bay. Lele na, ayaw kurom mâ ndza ayaw. A'ay kurom mâ ndza a'ay. Tsikum andza niye hærwi ada Mbælom mâ gæs kurom a sariya bay.

* 5:11 Zob 1.1-2.10. † 5:11 Zob 42.10-17.

13 Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom faya ma siye dəretsətseh na, mâ duwulay me a Mbəlom. Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom dərev ŋgay faya ma ŋgwasiye na, mâ gay naha dəmes a Mbəlom, mâ zambaday.

14 Tadə ndo andaya dəvats eye mə walaŋ kurom na, mâ zalatay a madugula i ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay hərwi ada tâ fada faya mal ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu ada tâ duwulay me a Mbəlom hərwi ŋgay.

15 Tadə ka duwulay me a Mbəlom ada kə dzala ha Mbəlom kə tsəne maduwule me ŋgay na, ma dzəniye na. Bəy Maduweŋ ma mbəliye ha. Tadə kə ge mezeleme na, Mbəlom ma pəsay ha dərmaç.

16 Hərwi wu nakay, neŋ faya na gwadumeye, düm ha a bo mezeleme kurom hay mə walaŋ kurom nəte nəte, ada duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo siye hay dərmaç hərwi ada Mbəlom mâ təma kurom ha. Maduwule me i ndo nakə tsədaŋŋa kame i Mbəlom aye na, gədaŋ eye haladzay.

17 Dzalum ka Eliya nakə ahəl niye aye. Neŋgeye na, ndo andza nəkway. Ka duwulay me a Mbəlom tə dərev ŋgay peteh hərwi ada yam mâ pa bay.‡ Yam kə pa ka dala niye bay məve mahkar ta kiye məkwa.

18 Ma dəba eye na, a duwulay me a Mbəlom hərwi ada yam mâ pa sa. Mbəlom

a paw yam ada wu hay ta ndzohwaw dərmaç.§

19 Malamar ga hay, tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom, tsa na, ndo ki ye kə ma ahaya ka tsəved na,

20 sərum ha ndoweye nakə ka dzəna ndo i mezeleme hərwi ada mâ gər ha mezeleme aye na, ma təmiye ha ndo i mezeleme niye abəra ma mədahaŋ. Kwa tadə mezeleme ŋgay haladzay bəbay na, Mbəlom ma pəsay ha.

‡ 5:17 Zəba mə 1 Bəy hay 17.1. § 5:18 Zəba mə 1 Bəy hay 18.1, 41-46.

Makurre i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwe

Piyer a watsa derewel na, a ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma zlam ka dala i Roma ta diye i tsakay ada ta diye i bəzay i mbəlom i Azi nakə tə zalay anəke Turki aye. Nəteye mandza eye mə dəma andza mbəzlew hay hərwi nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu (1.1; 2.11). Ta zəba fataya andza ndo hay bay, tə dəsaawa fataya parasay kəriye ada tə gawatay dəretsətseh.

Piyer a watsa hərwi məvəlatay gədaŋ ka məpe mədzal gər ada ka wu nakə tə pa faya mədzal gər aye, a vəlatay gədaŋ ka məndze andza ndo neheye Mbəlom a pala tay aye.

Piyer a watsa a ndo neheye mede tay andza i bəba tətə tay hay sa bay ada andza i ndo tay hay sa bay (1.13–2.4). A dətay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu (2.4–10). Ta sliye məsəmay naha a wu neheye mawura bo aye (1.3, 13, 21; 3.15).

Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahaŋ. Mədok i ndo məpe mədzal gər hay na, neŋgeye (4.12–19). Ma məndze mə walaŋ i ndo hay na, mawudə bo, məhəne ha gər nəte ta nəte a bo, faya ma lakiye tay ha ndo məkalay

kame a ndo hay, gawla hay ada ta hawal i ndo siye hay ka tsəved ŋgwalak eye (5.1–7; 1.22–2.3). Slala i məndze andza nakay na, faya ma dətəye ha a ndo i bəra hay ta sliye faya mətsədə tay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Piyer, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na watsakum naha a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka ŋgənum gər kuye kuye, nəkurom anəke mandza eye madurlon eye hay ka dala i Poŋtus, ka dala i Galat, ka dala i Kapados, ka dala i Azi ada ka dala i Bitini aye.

² Kurre ahəl niye 6a Mbəlom a sər wu nakə ma giye hərwi kurom aye. A pala kurom na, mata təre ndo ŋgay hay ta gədaŋ i Məsəfəre ŋgay hərwi ada kâ rəhumay ha gər a Yesu Kəriste hərwi ada tâ gwatsaka fakuma bambaz ŋgay. Niye na, ka tərume ye tsədaŋŋa kame i Mbəlom.

Mbəlom mâ səkah ha məpe fakuma ŋgama haladzay ada mâ vələkum zay kame kame.

Mbəlom ma vələkweye sifa nakə ma ndəviye bay aye

³ Zambadəkway a Mbəlom, Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi ka gəkway mə bo. Hərwi niye a vələkway sifa wedəye tə həlay i Yesu Kəriste hərwi nakə Yesu Kəriste a lətsew abəra ma mədahaŋ aye. Hərwi niye ka sərəkwa ha

ka lætsakwaweye abəra ma mədahaŋ dərmaŋ.

⁴ Ka sərakwa ha ka hutakweye wu nakə ŋgwalak eye Mbəlom ma vəlakweye a nəkway ndo ŋgay hay aye mə mbəlom. Wu niye ma ndziye na, huya. Ma nasiye bay, ma kuliye andza guzer bay.

⁵ Nəkurom neheye ka pum mədzał gər kurom ka Mbəlom aye na, Mbəlom faya ma tsəpiye kurom ta gədaŋ ŋgay hərwi ada ndo hay tebiye t̄a sər ha parakka, ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom ma təmiye kurom ha.

⁶ Hərwi niye ŋgwasum haladzay. Kwa tadə faya ka sumeye dəretsətseh ta tsəved wal wal a həlay tsekweŋ bəbay na, ŋgwasum haladzay.

⁷ Kwa gura nakə ma nasiye bəbay aye na, ndo hay tə zlawə, tə pawə na a ako hərwi mədze ha neŋgeye lele daw. Andza niye dərmaŋ məpe mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, a ze gura ada ta dziye ha dərmaŋ. Mədze niye faya ta dziye kurom ha aye na, hərwi ada t̄a ŋgatay a mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, ka dzalum ha tə dərev kurom peteh. Hərwi niye, ahəl nakə Yesu Kəriste ma maweye na, ndo hay ta dəslakumeye ha gər, ta zambadəkumeye, ta vəlakumeye məzlaḅ.

⁸ Kwa ka ŋgatamay a Yesu Kəriste tə dəre kurom zuk bay bəbay na, ka wudum na tsiy. Kwa ka ŋgatamay anəke bay

bəbay na, ka dzalum ha faya. Hərwi niye dərev kurom maraha eye ta məŋgwese haladzay, ndo ma sliye faya matəkəre bay tebiye.

⁹ Ka hutum məŋgwese niye na, hərwi Mbəlom ma təmiye kurom ha. Nakay na, magogoy i mədzał gər kurom nakə ka pum ka Yesu aye.

¹⁰ Ahəl niye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta rəzlay a gər a mapəle ma kəkay nakə Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay aye. Wu niye lele eye Mbəlom a gwad ma vəlakumeye na, ta datay ha a ndo hay kurre.

¹¹ Məsəfəre i Kəriste nakə mə dərev tay aye kə datay ha kurre, a gwadatay: Kəriste ma siye dəretsətseh, ma dəba eye na, ma hutiyə mədəslay ha gər nakə ndo hay ta dəslay gər aye. Ndo i maslaŋ i Mbəlom neheye ta pəla hərwi ada t̄a sər ha wu neheye ma giye bo na, ahəl waray ada ma təriye na, ma kəkay.

¹² Mbəlom a datay ha ka bo abəra, mata ŋgatay a wu neh-eye na, nəteye bay. Ane tuk na, wu niye hay na, i kurom. Anəke ndo neheye faya ta dəkumeye ha Labara ŋgwalak eye na, ta tsikakum wu neh-eye. Tə tsikakum na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye nakə Mbəlom a sləraw mə mbəlom aye. Kwa gawla i Mbəlom hay bəbay a satay məsəre wu neheye hay dərmaŋ.

Ndo hay ta ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye

13 Hərwi niye, ləvum ha bo ta mədzal gər kurom na, ka mäge məsler i Mbəlom. Gumay metsehe a bo kurom lele, pum mədzal gər kurom ka ɲgwalak i wu nakə Mbəlom ma vəlakumeye pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye.

14 Gəsumay me a Mbəlom huya andza wawa neheye tə gəsawatay me a bəba tay hay aye. Ahəl niye, ka sərüm bəzlam i Mbəlom zuk bay na, ka pumay bəzay a wu nakə lele bay aye. Anəke kâ mum a dəma sa bay.

15 Mbəlom nakə a zalakum kâ tərüm ndo ɲgay hay aye na, neŋgeye tsədəŋŋa. Nəkurom dərək tərüm tsədəŋŋa mə wu nakə faya ka gumeye tebiye.

16 Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Tərüm tsədəŋŋa, hərwi neŋ tsədəŋŋa.*»

17 Ahəl nakə faya ka dıwulumay me a Mbəlom aye na, ka zalawumay Bəba. Kə ge andza niye na, rəhumay ha gər. Mede kurom mâ ge lele a həlay nakə nəkurom ka məndzibəra aye hərwi neŋgeye a ge sariya a ndo na, ka wu ɲgay nakə a ge aye.

18 Ka sərüm ha Yesu ka mbəda kurom ahaya tsəlok abəra mə kule i bəba kurom neheye a ge ɲgama bay ta tətikakum aye. A mbəda kurom ahaya abəra mə kule niye na, tə wu nakə andza suloy ma nasiye aye bay.

19 Ane tuk na, a təma kurom ahaya na, tə bambaz

i Yesu Kəriste nakə a ze wu hay tebiye aye. Neŋgeye a ndzəkit bo na, andza vo'ar i təbaŋ wawa eye nakə tə kəday a Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya faya bay tebiye.

20 Kurre ahəl niye Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, 6a kə zla na. Ka mənəve i məndzibəra nakə anəke ma ndəviye aye na, Mbəlom a dəkum ha parakka, hərwi ada mâ təma kurom ha.

21 Ka dzalum ha ka Mbəlom na, hərwi ɲgay nakə a təma ahaya abəra ma mədahaŋ ada a vəlay məzla6 aye. Andza niye, ka pum mədzal gər kurom na, ka Mbəlom ada ka sərüm ha neŋgeye ma təmiye kurom ha.

Wudum bo

22 Ka tərüm tsədəŋŋa na, hərwi nakə ka rəhumay ha gər a wu neheye dedək Mbəlom a da ha aye ada ka wudum siye i ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom aye. Faya na gwadəkumeye: Wudum bo huya tə dərev kurom tsədəŋŋa peteh.

23 Sərüm ha, ka wum bo wedeye na, ta gədaŋ i bəzlam i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a ndo hay ada ma nasiye dāda bay aye. Ka tərüm Wawa i Mbəlom nakə dāda neŋgeye ma mətiye bay aye. Neŋgeye na, andza nəkway neheye ka mətakweye aye bay.

24 Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, a gwad:

* 1:16 Levitik 19.2.

«Ndo hay tebiye ta ndzakit bo na, andza guzer.

Måle tay a ndzakit bo andza mævurze.

Guzer kə kula na, mævurze ŋgay eye a kalawa.

²⁵ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye.†»

Bazlam i Mbəlom niye na, Labara Ŋgwalak eye nakə tə đakum ha aye.

2

Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kâ tərūm i ŋgay

¹ Hərwi niye zlum na mənese abəra mə đərev kurom, kâ vumatay gər a ndo hay bay, đərneh mâ ge mə bazlam kurom sulo bay, kâ gum đəre ka wu i ndo hay bay, kâ ŋgəlumay bəzay a ndo bay.

² Tərūm na, andza wawa ndəriz. Nəteye na, ta wuda məse wah pat pat. Andza niye, nəkurom đərmak wudum bazlam i Mbəlom pat pat hərwi ada kâ gəlum ada Mbəlom mâ təma kurom ha tebiye.

³ Andza niye dedək, hərwi tə watsa, tə gwad: «Ka ndzakum Bəy Maduweŋ Mbəlom na, neŋgeye lele.*»

Ndo məpe mədzal gər hay na, nəteye i Mbəlom

⁴ Həndzədum ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋgeye na, kwar nakə ma vəliye sifa aye. Ndo hay tə kal ha, tə gwad mə gər tay neŋgeye

wu nakə ma giye ŋgama bay aye. Duh neŋgeye na, kwar lele eye nakə Mbəlom a zla, a ze kwar hay tebiye.

⁵ Nəkurom đərmak, tərūm andza kwar neheye ta sifa aye hərwi ada Mbəlom mâ həl kurom, mâ đəzl ha gay nakə Məsəfəre ma ndziye mə đəma aye. Ma təriye kurom ha ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hərwi ada kâ gumay məsler tə đərev kurom peteh. A yay a gər andza niye hərwi Yesu Kəriste.

⁶ Hərwi niye tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Tsənum! Na zla ŋgwalak i kwar nakə ta đəzliye ha gay aye,

na piye na a gəma i Siyoŋ. Na đəzliye faya gay ga.

Ndo nakə kə dzala ha aye na, wuray ma dzəmiye na đada sa bay.†»

⁷ Nəkurom neheye ka dzalum ha aye, i kurom na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, hərwi ndo neheye ta dzala ha bay aye na, andza niye təbey. Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

«Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə zla, tə kal ha aye na,

azlakwa ŋgwalak i kwar nakə ta đəzliye ha aye đuh.»

⁸ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom sa na, tə gwad:

«Kwar niye na, ndo hay ta ndəfiye faya sik.

† 1:25 Ezay 40.6-8. * 2:3 Dəmes hay 34.9. † 2:6 Ezay 28.16. ‡ 2:8 Zəba mə Dəmes hay 118.22; Ezay 8.14. Ndo hay ta dəfiye faya hərwi ta kərah mədzal ha ka bazlam i Mbəlom, ada ma ta ndzatay a gər nakay.

Hotokom nakə ndo ta dədiye hərwi ɲgay aye.‡»

Ta ndəfiye faya sik na, hərwi nakə ta kərah bazlam i Mbəlom aye. A ge bo andza nakay na, hərwi ka madazlay na, a say a Mbəlom andza niye.

⁹ Nəkurom na, slala nakə Mbəlom a zla aye. Nəkurom ka tərüm ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom neheye ta geye məsler a Bəy bagwar aye, nəkurom na, slala nakə Mbəlom a pa na hərwi ɲgay aye. Nəkurom na, slala i Mbəlom i ɲgay eye ɲgway. A zalakum, a həla kurom ahaya abəra ma ləvəŋ, a pa kurom a dzaydzay ɲgay nakə a ze kwa wu hay tebiye aye hərwi ada kâ düm ha wu neheye bagwar eye a ge aye.

¹⁰ Ahəl niye na, nəkurom ndo i Mbəlom hay bay. Ane tuk na, anəke nəkurom ka tərüm ndo ɲgay hay. Ahəl niye na, ka gumay mə bo a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo, ka təmum na tuk.

Tərüm ndo məgay məsler a Mbəlom

¹¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, mâ mətsakum gər bay, nəkurom ka mändzibəra na, mbəlok hay, gay kurom andaya kanə bay. Hərwi niye neŋ faya na gakumeye amboh, wu neheye lele bay a say a bor i bo kurom aye na, kâ gum sa bay. Hərwi slala i wu neheye aye na, ta nasiye ha məsəfəre kurom.

¹² Anəke nəkurom na, mandza eye mə walaŋ i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Gumay metsehe a mändze kurom lele huya hərwi ada kwa tadə ta tsik fakuma wu nakə lele bay aye na, ta ɲgateye a wu neheye lele faya ka gumeye pat pat aye ada ta zambadəye a Mbəlom pat nakə ma deyeweye ka təv tay aye.

¹³ Nəkurom neheye ka wudum Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye na, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta ləviye mändzibəra aye. Rəhumay ha gər a bəy bagwar eye nakə a ləva ndo hay tebiye aye.

¹⁴ Rəhumatay ha gər a bəy i dala neheye bəy bagwar eye a pa tay ha aye. A pa tay ha na, hərwi ada tâ gatay dəretsətseh a ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye ada ta zambadəteye a ndo neheye faya ta giye ɲgwalak aye.

¹⁵ A say a Mbəlom na, gum wu nakə ɲgwalak aye hərwi ada ndo i matərakahaŋ hay, nəteye neheye tə sər wuray bay faya ta ɲgəlakumeye bəzay aye, tâ dərəzl ka bazlam.

¹⁶ Tərüm na, andza ndo neheye nəteye tə ləva gər tay aye. Ane tuk na, ka dzalum anəke nəkurom ka ləvum gər kurom, ka slumeye faya məge mənese na, andza niye bay. Ndzum mändze i ndo məgay məsler a Mbəlom hay.

¹⁷ Rəhumatay ha gər a ndo hay tebiye, wudum siye i

malamar kurom neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye. Dəslumay ha gər a Mbəlom, rəhumay ha gər a bəy bagwar eye dərmak.

Pumay bəzay a mede i Yesu Kəriste

¹⁸ Neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka gumeye məsler i ndo siye hay aye, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay. Rəhumatay ha gər tə dərev kurom peteh. Kā rəhumatay ha gər na, a ndo neheye faya ta gakumeye ŋgwalak aye dekdek tsa bay. Rəhumatay ha gər kwa a ndo neheye faya ta gakumeye wu nakə lele bay aye.

¹⁹ Hərwi niye tadə ka səmumay naha a dəretsətseh nakə faya ta gakumeye kəriye hərwi ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom aye na, lele. Kwa tadə ka gum wuray bay na, niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

²⁰ Tadə ka gum mənese, ada tə ndaḡa kurom faya na, kwa tadə ka səmumay naha a dəretsətseh na, mata zambadəkum na, way? Ane tuk na, tadə tə gakum dəretsətseh hərwi ŋgwalak nakə ka gum aye ada ka səmumay naha na, ka gum niye na wu nakə lele a yay a gər a Mbəlom aye.

²¹ Mbəlom a zalakum hərwi məge andza nakay. Hərwi bo i Yesu Kəriste eye tə gər ŋgay kə sa dəretsətseh hərwi kurom. Neŋgeye a ḡakum ha tsəved hərwi ada kə pumay bəzay andza i ŋgay.

²² Neŋgeye na, kə ge mənese ḡadā bay tebiye, kə vay gər a ndəray ḡadā bay.

²³ Ndo hay ta tsaday, ane tuk na, neŋgeye kə tsadatay a ḡəma bay. Tə gay dəretsətseh na, kə gwad ma gateye a ḡəma sewed a ndo hay bay. Duh a vəlay ha bo ŋgay a həlay a Mbəlom nakə ma ŋgəniye ha sariya ta dedək aye.

²⁴ Yesu Kəriste, bo ŋgay eye kə zla na mezeleme kway ka gər ŋgay, ta dar na ka mayako mazləmbada eye hərwi ada mezeleme mā ləva kway sa bay andza nakə a sla faya mələvay gər a mədahan hay sa bay aye. A ge andza niye na, ada kə ndzakwa ma məndze nakə a yay a gər a Mbəlom. Mbəlak neheye tə gay aye na, kə təma kurom ha.

²⁵ Ahəl niye nəkurom ka tərūm andza təbaŋ neheye faya ta dzədziye aye. Ane tuk na, anəke na, ka mumaw, faya ka pumay bəzay a ndo nakə ma tsəkuriye kurom ada ma tsəpiye məsəfəre kurom aye.

3

Məndze i hasləka hay ta ŋgwas tay hay

¹ Andza niye, nəkurom ŋgwas hay dərmak kwa way mā rəhay ha gər a zal ŋgay. Tadə ka gum andza niye na, zal kurom neheye ta dzala ha ka bazlam i Mbəlom bay aye na, ta mbədiye ha dərev tay. Kwa ka tsikumatay bazlam i Mbəlom bay bəbay na, ta dzaliye ha ka Mbəlom hərwi

mede i ɲgwas tay nakə lele aye.

² Zal kurom hay ta zəbiye ka mede kurom na, lele tsədaŋŋa mənese andaya bay ada faya ka rəhumatay ha gər lele.

³ Kâ ndədikum gər ka malembede bo tsa bay: Andza matərde gər, kəgəbay malembede bo ta zelee, ta dasay hay mape a həlay, kəgəbay mape ka bo peteked neheye tə le haladzay aye.

⁴ Duh məle kurom mâ zəbaw na, abəra mə dərev kurom hay. Zlum ɲgatay ada rəhum ha gər kurom, hərwi slala i məle niye na, ma nasiye dāda bay, a yay a gər a Mbəlom haladzay.

⁵ Ahəl niye ɲgwas mape mədzał gər hay ka Mbəlom ta lambad bo tay na, andza niye. Nəteye na, ta rəhawatay ha gər a zal tay hay.

⁶ Sara a gawa na, andza niye, a rəhaway ha gər a zal ɲgay Abraham. A zalaway «bəy maduweŋ ga.» Tadə faya ka gumeyeye wu lele, ka dzədzarumeyeye a wuray kwa tsekweŋ bay na, anəke nəkurom ka tərūm dem ɲgay hay.

⁷ Nəkurom hasləka hay dərmak ndzum ta ɲgwas kurom ta mədzele fataya. Sərūm ha, nəteye na, bəle eye hay. Rəhumatay ha gər hərwi sifa nakə Mbəlom ma vəliye kəriye na, ma vəliye a nəkurom ta nəteye dziye. Ka gum andza niye na, ahəl nakə ka dūwulumay naha me a Mbəlom aye na, ma

tsənakumeyeye na.

Ləvum bo hərwi dəretsətseh

⁸ Mandəve i bazlam ga anaŋ na ndəvakumeyeye naha: Nəkurom tebiye ndzum na, mədzał gər kurom nəte, sakumay naha a bo mə walaŋ kurom nəte nəte, wudum bo mə walaŋ kurom nəte nəte hərwi nəkurom ta malamar hay. Gumatay ɲgwalak a ndo mekeleŋ eye dərmak, rəhumatay ha gər dərmak.

⁹ Kâ mum ha sewed tə sewed bay. Tadə ndoweye kə tsadəkum na, kâ tsadumay a dəma bay. Duh gwadumay: «Mbəlom mâ pa fakaya ɲgama.» Hərwi Mbəlom a zalakum na, ka mäge andza niye hərwi ada kâ hutum ɲgama ɲgay.

¹⁰ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndoweye a say məndze nakə lele aye

ada a say məndze ma məɲgwese na,

kutoŋ mâ gər ha mətsike wu nakə lele bay aye

ada mâ gər ha mədəse parasay ka ndo.

¹¹ Mâ gər ha mäge mənese tebiye, mâ ge ɲgwalak dūh,

mâ pəla tsəved nakə ma vəliye məndze zay mə walaŋ i ndo mekeleŋ eye hay aye.

¹² Hərwi Mbəlom faya ma tsəpiye ndo neheye faya ta giye ɲgwalak aye.

Faya ma tsənatay na mađuwule me tay.

Ndo neheye faya ta giye mænese aye na, a say mænġatataŷ bay.* »

13 Tadā nākurom faya ka pālumeye mæge ŋġwalak tē dārev kurom peteh na, ndoweye nakā ma gākumeye sewed aye na, way?

14 Kwa tadā faya ta gākumeye dāretsātseh hārwi wu neheye ŋġwalak aye faya ka gumeye na, Mbəlom ma piye fakuma ŋġama hārwi niye. Kā dzədzarumatay a ndo neheye faya ta gākumeye sewed aye bay, dārev mā ye fakuma abəra bay.

15 Duh pum mədzal ġər kurom na, ka Kəriste nāte ŋġwen, neŋġeye Bəy Maduweŋ kurom. Ndzum nākurom maləva bo eye huya māməbədātay faya a ndo neheye ta tsətsah fakuma, ka pum mədzal ġər kurom ka Yesu Kəriste hārwi mey aye.

16 Dumatay ha na, ta ləfedede eye, rəhumatay ha ġər dərmaġ. Dərev kurom mā ndza na, tsədanŋa huya, hārwi ada, kwa tadā ndo hay faya ta tsikiye wu nakā lele bay aye fakuma, horoy ma gateye hārwi faya ta tsədəkumeye ka mede kurom ka tsəved i Kəriste ŋġwalak eye.

17 Tadā a yay a ġər a Mbəlom andza niye na, sum dāretsātseh hārwi wu neheye lele faya ka gumeye duh tē bəmalə nakā ka sumeye dāretsātseh hārwi wu neheye ka gumeye lele bay aye.

18 Yesu Kəriste, bo ŋġay eye tē ġər kē mət sik nāte hārwi mezeleme kurom hay. Neŋġeye nakā mænese andaya faya bay aye, kē mət hārwi ndo neheye faya ta giye mezeleme aye hārwi ada mā həl kway ka tēv i Mbəlom. Ta kəd na, ane tuk na, Məsəfəre Tsədanŋa eye kē mbəl ha.

19 Ta ġədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye niye na, a ye a dātay ha bazlam i Mbəlom a məsəfəre neheye nāteye ma danġay aye.

20 Məsəfəre niye hay na, neheye ahəl niye ta tēma bazlam i Mbəlom bay aye. Mbəlom ka həba tay ha hal-adzay, kē ġəs dārev ahəl nakā Nuhu a lambad kwalalan i yam aye. Ndo neheye ti ye a dēma aye na, nāteye hala bay. Mbəlom a tēma tay ha abəra ma yam na, nāteye tsamahkar tsa.

21 Yam niye a dā ha na, madzəhuḃe ndo hay nakā ta dzəhuḃiye tay ha a yam aye. Mata tēme kurom ha na, madzəhuḃe niye, ma tēmiye kurom ha abəra mē mezeleme. Ta dzəhuḃiye kurom ha na, andza nakā ka barawum ka bo abəra ndəlūḃ aye bay. Ka tsətsahakweye ka Mbəlom na, mā barakway na mezeleme abəra mē dārev. Madzəhuḃe nakā ta dzəhuḃiye kway a yam ma tēmiye kway ha aye na, hārwi Yesu Kəriste nakā a lətsew abəra ma mādahan aye.

22 Yesu Kəriste kē tsal ka tēv i Mbəlom, neŋġeye mandza eye tē həlay i mēnday i

* 3:12 Dəmes hay 34.13-17.

Mbəlom. Neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ada ka gər i wu neheye ta gədan eye tebiye.

4

Mbəlom mâ təra bəy kurom

¹ Ka sarakwa ha Yesu Kəriste kə sa dəretsətseh haladzay. Hərwi niye nəkurom dərmaŋ ndzum maləva bo eye məse dəretsətseh, hərwi ndo nakə kə sa dəretsətseh haladzay aye na, ma giye mezeleme sa bay.

² Madazlay anəke a həlay nakay nəkurom mandza eye ka məndzibəra na, mede kurom mâ yay a gər a Mbəlom. Bor i bo mâ ge bəy ka gər kurom bay.

³ Ka ndzum ahəl niye haladzay ka mäge wu neheye ndo neheye tə sər Mbəlom bay, ta wudə mäge aye. Anəke na, də kə gum sa bay. Ahəl niye na, ka gawumay metsehe a bo kurom bay, nəkurom sələk eye hay, ka kwayum, ka gawum magurlom haladzay mənde ha wu mənday, ka sawum guzom, ka dəslawumay gər a kule nakə ma nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

⁴ Anəke na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə gawa wu neheye na, kə ndzawum ta nəteye sa bay. Tə ŋgatakum andza niye na, a gatay hərəabəkka, tə tsədəkum.

⁵ Ane tuk na, pat mekeleŋ Mbəlom ma lətsiye tay ha kame ŋgay hərwi ada tə də ha wu nakə tə ge aye.

Hərwi neŋgeye maləva bo eye məgatay sariya a ndo neheye nəteye tə dəre aye ada a ndo neheye ta mət aye dərmaŋ.

⁶ Hərwi ndo neheye tə mət, ahəl niye nəteye ka məndzibəra aye na, Mbəlom kə gatay sariya andza i ndo neheye tebiye a gatay aye. Ahəl nakə tə mət aye na, Kəriste kə ye kə datay ha Labara Ŋgwalak eye hərwi ada tə ndza andza Mbəlom.

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay mə walaŋ tay

⁷ A zaw hala sa bay məndzibəra ma ndəviye. Hərwi niye ndzum tsezlezleŋe, gumay metsehe a bo kurom hərwi ada kə slum faya mađuwulay me a Mbəlom.

⁸ Wu nakə bagwar eye a ze wu hay tebiye aye na, mawudə bo. Wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya tə dərev kurom peteh, hərwi kwa tadə «mezeleme andaya mə walaŋ kurom haladzay bəbay na, ka pəsumeye ha a bo.*»

⁹ Ndo hay ta ye naha a gay kurom na, təmum tay ha ta məŋgwese lele, kə gum fataya magum bay.

¹⁰ Mbəlom kə gakum ŋgwalak tə wu hay wal wal. Kə vəlay kwa a way gədan ka mäge wu hay wal wal, ka madzəne ha siye i ndo hay. Kwa way mâ ge ta tsəved eye lele.

¹¹ Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədan i mətsike bazlam na, mâ tsik bazlam nakə

* 4:8 Zəba ma Dzeke hay 10.12; Yakuba 5.20.

a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i madzəne ndo hay na, mâ dzəna ndo hay ta gədaŋ i Mbəlom. Gum andza niye hərwi ada ndo hay tâ zambaday a Mbəlom ka gər i wu hay tebiye hərwi Yesu Kəriste. Neŋgeye na, məzlaḅ eye ada gədaŋ eye ka tor eye. Amen!

Məse dəretsətseh hərwi məpe mədzal gər ka Yesu

12 Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, dəretsətseh neheye faya ka sumeye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay. Wu neheye tə ndzakum a gər hərwi mədə ha ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom ta dedek. Ka dzalum andza a yaw fakuma wedeye bay.

13 A həlay nakə nəkurom mə dəretsətseh aye na, ŋgwasum hərwi ka təmum dəretsətseh i Kəriste. Ŋgwasum andza niye, hərwi ada pat nakə ka ŋgatumay a məzlaḅ ŋgay tə dərə kurom aye na, ka hutumeye məŋgwese bagwar eye a ze wu hay tebiye.

14 Tadə ndo hay faya ta tsadəkumeye hərwi nəkurom ndo i Kəriste hay na, Mbəlom ma piye fakuma ŋgama. Tadə faya ka sumeye dəretsətseh andza niye na, Məsəfəre i Mbəlom nakə gədaŋ eye a ze wu hay tebiye aye ma ndziye tə nəkurom.

15 Tadə ndoweye mə walaŋ kurom faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə a ge

mənese, agəna a kəf ndo, agəna a kəla, agəna a pa tay ha ka bo ndo hay na, slala i dəretsətseh niye na, lele bay. Mâ ge andaya andza niye mə walaŋ kurom bay.

16 Ane tuk na, tadə faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə neŋgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste aye na, horoy mâ gay bay. Mâ gay naha sisəe a Mbəlom düh hərwi ndo hay tə zalay ta məzele i Kəriste aye.

17 Həlay nakə Mbəlom ma ŋgəniye ha sariya a ndo hay aye na, kə husaw. Ma lahiye məgatay sariya na, a ndo ŋgay hay təday. Kə ge ma lahiye məgakway sariya a nəkway ndo ŋgay hay təday na, ada i ndo neheye ta dzala ha ka Labara Ŋgwalak eye bay aye na, kəkay?

18 Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Tadə ndo məpe mədzal gər ta təmiye tə mawura bo eye na,

ada mata ndzatay a gər a ndo i mezeleme hay na, mey?†»

19 Kə ge andza niye na, ndo neheye faya ta siye dəretsətseh hərwi a yay a gər a Mbəlom aye na, tâ ge ŋgwalak huya. Ta gəray ha məsəfəre tay tebiye a həlay i Mbəlom nakə a ge tay ha aye ada ma giye wu nakə a tsik aye huya.

5

Məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

1 Anəke na, neŋ na tsikatay naha a madugula neheye

† 4:18 Dzeke hay 11.31.

mə walaŋ kurom aye. Neŋ dərmaŋ na, madugula eye andza nəkurom. Na ŋgatay a dərətsətseh i Yesu Kəriste. Neŋ tə nəkurom ka hutakweye mede a təv i məzlaḅ i Kəriste nakə Mbəlom ma bəziye ha aye. Hərwi niye faya na gakumeye amboh:

² Gumatay gər a ndo i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye lele. Gumatay gər lele andza nakə ndo mətsəkure gənaw ma gatay gər a təbaŋ ŋgay hay aye. Gumatay gər tə dərəv kurom peteh andza nakə a say a Mbəlom aye bəna andza nakə ndo hay tə gakum faya kutoŋ aye bay. Vəlum ha dərəv kurom ka mäge məsler nakay tebiye, kâ gum hərwi nakə faya ta vələkumeye faya suloy aye bay.

³ Kâ ləvum tay ha ndo neheye Mbəlom a pa tay ha a həlay kurom aye ta gədaŋ bay. Duh na, pumay bəzay a mede nakə lele aye ada mâ datay ha tsəved nakə ta pakumeye bəzay lele aye.

⁴ Tadə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ndo mægakway gər tebiye, ma deyeweye na, ma vələkumeye magogoy nakə ma ndziye ka tor eye, a ze wu hay tebiye aye.

Mətsike me a zləm a ndo məpe mədzal gər hay tebiye

⁵ Nəkurom gawla hay, rəhumatay ha gər a madugula hay. Neŋ faya na tsikakumeye a nəkurom

tebiye, rəhumay ha gər a bo nəte nəte mə walaŋ kurom. Dzənum bo nəte nəte mə walaŋ kurom hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Mbəlom ma kərahiye ndo neheye ta dəslay ha gər a bo aye, ane tuk na, ma vəliye ŋgama a ndo neheye tə həna ha gər aye.*»

⁶ Hərwi niye rəhum ha gər kurom kame i Mbəlom hərwi neŋgeye gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye. Ka gum andza niye na, ma səkahiye kurom ha a həlay nakə a say aye.

⁷ Gərumay ha mədzal gər kurom tebiye a həlay ŋgay hərwi neŋgeye ma gakumeye gər lele.

⁸ Tsəpum bo kurom, ndzum tsezlezleŋne lele. Hərwi Fakalaw ndo mənə dərə kurom faya ma həhaliye andza zil nakə ma ŋgərəziye, faya ma pəliye wu mənday aye. ⁹ Kâ dzədzarumay bay, ndzum bəŋbəŋ ma məpe mədzal gər nakə ka pum ka Mbəlom aye. Sərūm ha kwa ka waray ka məndzibəra, malamar kurom hay faya ta siye slala i dərətsətseh nakay.

¹⁰ Dədək nəkurom faya ka sumeye dərətsətseh anəke. Məndze tsekweŋ ma dəba eye na, Mbəlom nakə faya ma gakweye ŋgwalak huya aye ma lambadiye kurom ha, ma vələkumeye gədaŋ. Ma vələkumeye gədaŋ ka məndze bəŋbəŋ ka gər i wu hay tebiye. A zalakum na, hərwi ada kâ yum mata ndze

* 5:5 Dzeke hay 3.34.

tə Kəriste ma mədəslay gər
 ɲgay nakə ta dəslay ka tor eye.

¹¹ Neɲgeye na, gədaɲ ɲgay
 ma ndziye ka tor eye. Mâ təra
 andza niye!

Mandəve i bazlam

¹² Madzəna ga ka
 məwatsakum naha dərəwel
 nakay na, Silas. I ga na,
 neɲgeye malamar dedək eye
 ka tsəved i Mbəlom. Na
 watsakum naha dərəwel
 nakay na, məvəlakum gədaɲ
 ada hərwi məgwadakum
 na, ta dedək Mbəlom kə
 gakway ɲgwalak andza nakə
 na tsikakum aye. Kâ gərūm
 ha ɲgwalak i Mbəlom niye bay.

¹³ Ndo məpe mədzal gər hay
 ka Yesu neheye nəteye kanan
 ma Babilon, Mbəlom a pala
 tay ha andza nəkurom aye, ta
 tsikakum naha me. Markus
 wawa ga, kə tsikakum naha
 me dərmaḱ.†

¹⁴ Gəsum həlay a bo
 nəte nəte mə walaɲ kurom
 ta məgəse bo təmbolok
 təmbolok lele, maḱa ha na,
 ka wuḱum bo.

Mbəlom mâ vəlakum zay a
 nəkurom neheye mə həlay i
 Kəriste aye tebiye.

† **5:13** Ka Piyer Babilon na, wuzlahgəma i Roma. Wawa ga: Andza məgwədə
 Markus gawla i Piyer, a wuḱa na andza wawa ɲgay.

Masulo i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwə

Piyer a watsa derewel nakay na, a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Mə dəma na, Piyer a tsik andza ma gəriye tay ha. A gwad həlay i məməte ngay mazlambar (1.13). A watsa na, hərwi ada ndo məpe mədzal gər ka Yesu tâ ma ahaya məsənəke ngay nakə a sənəkətaay aye a gər.

Derewel nakay faya ma tsətsahiye fataya, tâ pa na wu ngwalak eye nakə a yaw ma məpe mədzal gər aye (madədo 1). Faya ma giye vəram ta ndo neheye faya ta sənəkəteye maraw me a ndo hay (madədo 2). Faya ma tsikiye ka gər i pat i Yesu nakə ma maweye aye (madədo 3).

Hərwi məvələtəy gədaŋ ma məpe mədzal gər na, derewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay i Dzam Guram eye andaya ka ndo məpe mədzal gər hay. Ta huta məsənəke i ndo məhəle mbal i Yesu Kəriste (3.2). A həlay nakə Piyer a watsa derewel ngay masulo eye na, ndo hay tə sər siye i derewel i Pol neheye a watsa aye (3.15). Tâ dazlay mətsəne ada tə məma ahaya wu nakə ta tsəne mə derewel nakay mahəyak eye tsa bay (1.20) ada tâ dzala faya lele (3.16). Madzəne

i ndo məpe mədzal gər ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye na, lele haladzay.

Mətsike me i Piyer

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Simoŋ Piyer ndo i məsler ada ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Maa slər ga ha na, neŋgeye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ka pum mədzal gər ka Yesu andza nakə nəmay nəmaa dzala ha faya aye. Niye na, ma dzəniye kurom andza nəmay. Yesu Kəriste a ge wu niye na, i kway tebiye hərwi neŋgeye ndo i dedek. Neŋgeye na, Mbəlom, neŋgeye ndo mətəme kway ha dərmak.

² Mbəlom mâ pa fakuma ngama ada mâ vəlakum zay kame kame andza nakə kâ sərūm Mbəlom ta Bəy Maduweŋ kway Yesu kame kame.

Hutum gədaŋ ada mede kurom mâ ge lele

³ Yesu a vəlakway tsəved ka məsəre Mbəlom nakə a zalakway aye, hərwi ada kâ ndzakwa tə neŋgeye ma təv ngay nakə ta dəslay ha gər ada kâ pakway bəzay a mede ngay aye. Neŋgeye ta məzlaḅ eye haladzay, kə vəlakway wu neheye a sakway aye tebiye hərwi ada kâ hutakwa sifa wedeye ada kâ pakway bəzay a mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

⁴ Andza niye, a vəlakway wu bagwar eye neheye a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlakumeye aye. Nəteye na,

lele haladzay wuray andaya andza niye bay tebiye. A ge andza niye na, hærwi ada tæ wu neheye a gwað ma væliye na, kâ tæmum abæra ka bor i bo neheye ka mændzibæra ta dziye ha ndo hay aye, ada kâ ndzum andza neŋgeye tsæðanŋa.

⁵ Hærwi niye neŋ faya na gwaðumeye: Pælum tsæved ta gædan, mæpe mædzal gær kurom nakæ ka pum ka Yesu Kæriste aye na, sækahum ha mede nakæ lele aye dærmak. Mede kurom ki ye lele na, tærum ndo neheye tæ sær wu neheye a say a Mbælom aye.

⁶ Ka særum wu neheye a say a Mbælom aye na, gum metsehe a bo kurom. Ka gumay metsehe a bo kurom na, ndzum bæŋbæŋ ta gædan. Ka ndzum bæŋbæŋ ta gædan na, ræhumay ha gær a Mbælom.

⁷ Ka ræhumay ha gær a Mbælom na, wuðum bo næte næte mæ walaŋ kurom andza nækurom ta malamar hay. Ka wuðum bo mæ walaŋ kurom andza malamar hay na, wuðum ndo hay tebiye dærmak.

⁸ Tadæ faya ka gumeye wu neheye haladzay na, mæsære kurom nakæ ka særum Bøy Maduweŋ kway Yesu Kæriste aye na, ma tæriye kæriye bay ada mændze kurom nakæ ka ndzumeye na, ma bæziye ha wu lele aye hay.

⁹ Ane tuk na, ndo neheye næteye faya ta giye wu neheye tæbey aye na, ta ndzækit bo andza guluf hay. Mbælom kæ pæsatay ha mezeleme tay

neheye tæ gawa ahæl niye na, ta mætsa ha gær.

¹⁰ Malamar ga hay Mbælom kæ pala kurom ada kæ zalakum. Gum gædan hærwi ada kâ pumay bæzay a Yesu lele huya. Tadæ faya ka gumeye andza niye na, ka dæðumeye abæra ka tsæved i Mbælom dæda bay.

¹¹ Andza niye ta dedek, Mbælom ma hændækakumeye abæra ma mæged hærwi ada kâ fælakum a tæv mæløve i Bøy Maduweŋ kway Yesu Kæriste ndo mætæme kway. Bøy ŋgay ma ndziye ka tor eye.

¹² Hærwi niye, kwa wu neheye ka særum bæbay na, na makum ahaya a gær pat pat ada kâ ndzum bæŋbæŋ ma dedek nakæ ta tætikakum aye.

¹³ Ane tuk na, tadæ neŋ andaya tæ dære ka mændzibæra mba na, lele haladzay nakæ na makum ahaya wu neheye a gær hærwi ada kâ ndzum tse-zlezleŋe.

¹⁴ Na sær ha i ga na, a zækæŋaw hala sa bay, na gæriye ha mændzibæra nakay, andza nakæ Bøy Maduweŋ Yesu Kæriste a dæn ha ahæl niye aye.

¹⁵ Na pæliye tsæved eye tebiye hærwi ada pat nakæ neŋ andaya sa bay aza na mæt aye ka hutumeye tsæved ka mæma ahaya wu neheye a gær.

Mbælom kæ dakway ha Yesu na, wawa ŋgay

¹⁶ Ahæl niye na, næmaa dækum ha kækay nakæ Bøy Maduweŋ Yesu Kæriste a yaw ta gædan aye. Wu neheye

nəmaa tsikakum aye na, andza neheye wurmbez kəriye a yaw abəra ma mədzal gər i ndo zezeŋ aye bay. Ane tuk na, nəmay 6a nəmaa ŋgatay a gədaŋ ŋgay tə dəre may.

¹⁷ Ahəl nakə Mbəlom a vəlay məzla6 nakə a ze wu hay tebiye aye na, nəmay andaya ka təv eye dərma. Mbəlom, neŋgeye ndo i gədaŋ, a ze kwa mey tebiye, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wuda na haladzay, a yeŋ a gər haladzay.»

¹⁸ Mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye na, nəmaa tsəne. Nəmaa tsəne na, hərwi nəmay tage Bəy Maduweŋ Yesu dziye mə mahəmba tsədaŋŋa eye.*

¹⁹ Andza niye, səkahakwa ha mədzal ha ka bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik aye. Hədzakumay zləm ka mətsəne bazlam tay hərwi bazlam tay niye na, andza lalam nakə a dəv ma ləvoŋ dzaydzay aye. Pumay zləm huya hus a həlay nakə pat eye ma sləlaweye aye. Həlay niye na, bamta, andza məgwədə Kəriste ma maweye. Tsa na, ka ŋgatumeye a wu hay parakka.

²⁰ Lele na, sərum ha wu nakay lele. Wu neheye ahəl niye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə tsik ada tə watsa a Dərewel i Mbəlom aye na, ndəray ma sliye faya mətsəne tə metsehe ŋgay bay, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye mə dzəna na ka mətsəne.

²¹ Bazlam neheye ndo i maslaŋ hay tə tsikawa aye na, ta tsik dāda tə metsehe tay bay. Maa vəlawatay gədaŋ na, Məsəfəre Tsədaŋŋa eye hərwi ada tā diye ha wu neheye tə tsənew abəra ka təv i Mbəlom aye.

2

Məge metsehe hərwi ndo i maraw me hay

¹ Ahəl niye na, ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Anəke ma təriye andza niye dərma, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye ta ndohwaweye mə walaŋ kurom, ta tətikakumeye matətike neheye lele bay aye, ta nasiye ha sifa i ndo hay aye. Tə matətike tay niye hay na, ndo hay ta kərahiye məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste nakə neŋgeye Bəy Maduweŋ kway nakə ahəl niye a təma tay ha abəra mə mezeleme tay aye. Ta məge andza niye na, nəteye faya ta vahaweye ka bo dəretsətseh mə gəs tay ha. Ma bəbazliye tay ha bəse.

² Ndo hay haladzay ta ta peye bəzay a tsəved tay nakə lele bay aye. Hərwi niye ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka tsəved i Mbəlom hərwi tay.

³ Hərwi nəteye na, wu i siye i ndo hay a gatay dəre haladzay. Ta vakumeye gər ada ta zliye fakuma abəra

* 1:18 Zəba mə Mata 17.1-5; Markus 9.2-7; Luka 9.28-35.

wu kurom hay tə maraw me tay. Ba kwa ahəl niye Mbəlom ndo məgatay sariya a ndo hay faya ma həbiye tay ha ta sariya hərwi mədze tay ha. Pat mədze tay ha abəra mə dəma helele na, mazlambar.

⁴ Ahəl niye gawla i Mbəlom neheye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha t̄a ge andza niye tsa bay. Kə gəs tay ha, kə kuts tay ha a bəd nakə kutsik bagwar eye. Ta ndziye ma ləvonj nakə zənzenj aye hus a pat i mäge sariya.

⁵ Ndo neheye ahəl niye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha andza niye bay, kə pa yam nakə a rah ka məndzibəra aye. A dze tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. A təma ha na, Nuhu nakə a dəwa ha tsəved dedək i Mbəlom nakə a tsətsah aye tə siye i ndo hay tasəla.*

⁶ Gəma neheye tə zalay Sodom ta Gomora aye na, Mbəlom kə gəs tay ha ndo neheye mə dəma aye a sariya. Kə fəka tay ha hurđœk hurđœk ta ako. Andza niye, a da ha na, ma gateye sariya a ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye andza niye dərma.†

⁷ Lot nəngeye na, ndo ngwalak eye, Mbəlom kə təma ahaya abəra mə Sodom. Wu neheye lele bay ndo neheye tə gawa aye na, Lot kə sa dərətsətseh mə dərəv ngay haladzay hərwi tay.

⁸ Lot, nəngeye nakə ndo ngwalak eye a ndzawa mə

walañ tay pat pat. A ngataway a wu neheye ngwalak eye bay tə gawa aye, a tsənawa bazlam tay neheye ngwalak eye bay aye. Wu neheye a ndalaway mə dərəv ngay hərwi nəngeye na, ndo ngwalak eye.

⁹ Wu neheye ahəl niye, faya ta dəkway ha na, Mbəlom a sər tsəved nakə ma təmiye tay ha ndo ngay hay hərwi ada t̄a təma abəra ka dərətsətseh aye. Faya ma dəkway ha sa, a sər tsəved nakə ma piye tay ha ndo neheye ngwalak eye bay aye hərwi ada m̄a gatay dərətsətseh pat i sariya.

¹⁰ Mbəlom ma gateye dərətsətseh wene wene eye na, a ndo neheye faya tə gawa wu neheye ngwalak eye bay huya a say a dərəv tay ada ta kərəhawa gədanj i Mbəlom aye.

Ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay ta dzədzaray a wuray bay, tə pay zləm a bazlam i ndo kwa tsekweñ bay, ta rəhay ha gər a gawla i Mbəlom hay neheye ta məzlaḅ aye bay, faya ta tsadateye.

¹¹ Kwa gawla i Mbəlom eye neheye ta ze ndo i maraw me neheye ta gədanj, ta tsadateye a ndo i maraw me hay kame i Mbəlom bay, ta ngwasa fataya bay.

¹² Ndo neheye faya ta giye na, wu nakə ma giye ngama bay aye. Nəteye na, andza wu i pesl neheye ta gəsiye ada

* 2:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 6.1–7.24. † 2:6 Zəba mə Madazlay i wu hay 19.24.

ta kədiye tay ha aye. Nəteye faya ta tsadateye kəriye a wu neheye bo tay eye tə sər bay aye. Ta dedek ta mətiye andza wu i pesl hay.

13 Mbəlom ma vəlateye dəretsətseh hərwi nakə tə satay dəretsətseh a siye i ndo hay aye. A satay na, mäge wu neheye ɲgwalak eye bay aye ada tə gawa na, kwa ta həpat ɲgəray ɲgəray. Ahəl nakə nəkurom mandza eye dziye na, nəkurom ta nəteye ka ndayawum wu hay dziye, mede tay a gakum horoy. Faya ta vakumeye gər ada niye na, a yatay a gər.

14 Dəre tay nduzla maraha eye ta mäge madama, mäge mezeleme a yatay a gər haladzay, dādā tə ye gər ka mäge mezeleme bay. Tadə ta ɲgatay a ndo neheye bəle eye ka tsəved i Mbəlom aye na, ta vateye gər hərwi ada tā ge mezeleme. I tay na, huya mäge dərə ka wu hay. Mbəlom 6a kə vəlatay mezeleme.

15 Ta gər ha tsəved i Mbəlom, faya ta pay bəzay na, a tsəved tay, faya ta giye na, wu nakə Balam wawa i Bosor a gawa aye, a wuda mäge mənese hərwi ada mā huta suloy.

16 Balam, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a ge mezeleme, ada Mbəlom a tsikay me tə bazlam i zuɲgo. Zuɲgo na, a tsikawa me bay. A tsik me ta bədiday i ndo zezeɲ, a gay me a ndo mədə ha bazlam i Mbəlom niye ada

a ndzay ka tsəved hərwi ada mā ge wu i gər mavuwe ɲgay niye sa bay.‡

17 Ndo i maraw me neheye faya ta vateye gər a ndo hay aye, nəteye andza bədiyem neheye ta sakwa aye, nəteye andza pazlay neheye mətasl faya ma həliye tay ha tsekeke a paw yam bay aye. Mbəlom kə ləva ha bo ta təv tay ma ləvon ɹəɲɹəɲ eye dərə a zəba mə dəma bay.

18 Faya ta giye zlapay tə mawude ha ta magala tə bazlam neheye ta ge ɲgama bay aye, nəteye faya ta dziye bo ka masəpete ndo neheye ti yaw abəra mə walaɲ i ndo neheye tə sər tsəved i Mbəlom bay aye, a satay tā yaw ka təv tay tā ge andza nəteye neheye faya ta giye andza nakə a say a bo tay aye.

19 Faya ta gwadateye a ndo neheye na, ka ndzumeye barbarra, ka ləvumeye gər kurom. Ane tuk na, ndo i maraw me neheye nəteye na, beke i mezeleme, tə ləva gər tay bay hərwi wu nakə a ləvay gər a ndo aye na, ndo niye neɲgeye beke i wu niye.

20 Tadə ndoweye ki yaw kə sər Yesu Kəriste Bəy Maduweɲ ada ndo mətəme kway ha ada kə gər ha wu neheye ɲgwalak eye bay ma nasiye ha ndo hay aye ada məndze tsekweɲ a ma faya ka mäge wu neheye ɲgwalak eye bay aye, wu neheye ta ləvay gər sa na, i tay a həlay i mandəve məndze ɲgay lele

‡ 2:16 Zəba mə Məpesle 31.16.

bay ma ziye nakə kurre aye.

²¹ Ta sər tsəved nakə a ye a dedek aye. Ane tuk na, ta gər i bazlam i Mbəlom mapala eye nakə ta tətikatay aye. Həbe meeneŋ ɲgama t̄a sər tsəved niye bay.

²² Wu nakə a ndzatay a gər a ndo neheye na, andza dzeke kway nakə a tsik, a gwad: «Kəra a vənaha wu nakə a nda aye, tsa na, a ma faya a nda sa.» Tə gwad dərmak: «Tə bara gadaraw ada ndəlu6 m̄a ge faya bay, tsa na, a ma məkele ha bo a ndəlu6 sa.Š»

3

Yesu Kəriste ma maweye

¹ Dzam ga hay, nakay na, masulo i derewel nakə na watsakum naha aye. Na watsakum naha na, hərwi məmakum ahaya a gər wu nakə ka sərūm tsiy aye, hərwi ada k̄a dzalum ka wu neheye ka tsəved ɲgwalak eye.

² A seŋ na, k̄a mətsum ha gər tə bazlam neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə tsikawa ahəl niye aye bay. Mumawa ahaya a gər bazlam i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha nakə a tsikakum ka gumeye ha məsler aye. A tsik na, tə bazlam i ndo i maslaŋ ɲgay neheye a slərakum naha aye.

³ Wu bagwar eye nakə na tsikakumeye na, a həlay məndzibəra ma ndəviye na, ndo hay ta deyeweye, ta

ɲgwasiye fakuma. Ta ndziye na, məpay bəzay a bor i bo tay neheye ɲgwalak eye bay aye dəkdek.

⁴ Ta gwadiye: «Yesu Kəriste a gwad ma maweye bədaw? Neŋgeye məŋgay anəke? Bəba kway hay ta mət, kə maw bay. Wu hay tebiye ka məndzibəra andaya andza ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye. Wuray tsa ka mbəda bay.»

⁵ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye na, a satay mətsəne Mbəlom kə tsik ahəl niye, a ge magərmbəlom ta dala tə bazlam ɲgay, a ge dala ta yam a ɲgəna ha ka bo abəra ta dala ta yam na, a satay mətsəne bay.*

⁶ A bəbazl tay ha ndo hay ahəl niye na, ta yam nakə a rah ka məndzibəra aye.†

⁷ Mbəlom a gwad sa na, magərmbəlom ta dala neheye anəke aye, ma ndəviye tay ha tebiye ta ako, a gər tay ha na, ka təmad. Ma ndəviye tay ha na, pat nakə ma giye sariya a ndo hay ada ma dziye tay ha ndo i mezeleme hay aye.

⁸ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye. Wu andaya nəte k̄a mətsum ha gər bay. Ka dəre i Mbəlom na, məhəne nəte na, andza məve gwezem, məve gwezem na, andza məhəne nəte.

⁹ Ndo siye hay tə dzala, Mbəlom na, mahonok eye, wu nakə a tsik kurre a gwad ma giye na, ma giye na bay. Ma giye andza niye bay, duh faya ma həbiye kurom.

Š 2:22 Dzeke hay 26.11.

* 3:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 1.6-9; 7.11.

† 3:6

Madazlay i wu hay 7.11.

Faya ma vɛlakumeye hɛlay eye hɛrwi ada kâ gɛrum ha mezeleme kurom hɛrwi a say ndɛray mâ dze bay. A say dɛh na, ndo hay tebiye tâ mbɛda ha mede tay.

¹⁰ Pat i Bɛy Maduweŋ Yesu Kɛriste ma deyeweye na, andza mɛkal ndɛray ma sɛriye ka bo bay. Pat eye niye na, magɛrmbɛlom ma lɛviye haladzay ŋguyats ŋguyats ŋguyats, ma dziye. Ako ma tɛmiye tay ha wu neheye ka magɛrmbɛlom aye tebiye hereyew hereyew, dala tɛ wu neheye mɛ dɛma aye tebiye ta dziye.

¹¹ Kɛ ge wu niye hay tebiye ta dziye andza niye na, gumay metsehe a mede kurom, ndzum tsɛdanŋa ada rɛhumay gɛr a Mbɛlom mɛ wu hay tebiye.

¹² Faya ka hɛbumeye pat nakɛ Mbɛlom ma deyeweye. Gum wu nakɛ ka slumeye faya mɛge aye hɛrwi ada pat eye niye mâ ndislew bɛse. Pat eye niye na, magɛrmbɛlom ma tɛmiye ada ma dziye hele hele. Ako ma tɛmiye tay ha wu hay tebiye, wuray kwa tsekweŋ ma zɛkaweye bay.

¹³ Ane tuk na, Mbɛlom a gwad ma giye magɛrmbɛlom wedeye ta dala wedeye. Mɛ dɛma na, ndo hay tebiye ta giye wu ŋgwalak eye. Nakay na, wu nakɛ faya ka hɛbakweye aye.‡

¹⁴ Hɛrwi niye dzam gay hay, neŋ faya na gwadakumeye faya ka

hɛbumeye madayaw i Bɛy Maduweŋ sa na, gum gɛdan hɛrwi ada mede kurom mâ ge ŋgwalak eye. Andza niye, ki yaw na, ma ŋgatakumeye mɛnese andaya fakuma bay ada ka ndzumeye zay tɛ neŋgeye.

¹⁵ Sɛrum ha na, Bɛy Maduweŋ kway Yesu Kɛriste a maw bɛse bay na, hɛrwi a say ndo hay tâ huta tsɛved ka mɛde ha mɛnese tay hɛrwi ada tâ tɛma. Malamar kway Pol nakɛ ka wudakwa na aye, mɛ dɛrewel ŋgay nakɛ a watsakum naha, ka tɛtikakum wu neheye dɛrmak. A watsa na tɛ metsehe nakɛ Mbɛlom a vɛlay aye.

¹⁶ Mɛ dɛrewel ŋgay neheye a watsa aye tebiye faya ma watsiye ka bazlam nakay andza niye. Mɛ dɛrewel ŋgay neheye a watsa aye na, wu hay andaya mɛ dɛma neheye a wur bo mɛtsɛne aye. Ndo neheye ta tsah bay, mɛdzal gɛr a kɛsatay na, faya ta mbɛday hɛlay a bazlam neheye. Faya ta mbɛday hɛlay andza nakɛ ta mbɛdaway a siye i bazlam neheye mɛ Derewel i Mbɛlom aye. Tɛ mɛge andza niye na, faya ta vahaweye sariya i Mbɛlom ka gɛr tay.

¹⁷ Dzam ga hay, nɛkurom na, ka sɛrum wu neheye tsiy. Hɛrwi niye, neŋ faya na gwadakumeye, gum metsehe hɛrwi ada ndo neheye ta rɛhay ha gɛr a Mbɛlom bay aye na, tâ vakum gɛr abɛra ka tɛv nakɛ nɛkurom mandza

‡ 3:13 Zɛba ma Ezay 65.17; 66.22.

eye faya bəḡbəḡ aye mede
kurom ha a mənese tay bay.

¹⁸ Səkahum ha məsəre
Bəy Maduweḡ kway Yesu
Kəriste ndo mətəme kway ha
ada məsəre ḡgwalak nakə a
vəlakway aye ada ḡgama nakə
a vəlakway aye.

Kwa way mâ dəslay ha gər,
kwa anəke hus ka tor eye.
Amen!

Makurre i d̄erewel nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Derewel neheye mahkar ma Dzam Wedeye, ndo hay tə sər maa watsa na, Yuhana. Makurre i d̄erewel neheye mahkar aye na, kə da ha ndo nakə a watsa aye bay. Ndo məwetse d̄erewel masulo eye ta mamahkar eye a da ha bo andza «madugula». Neŋgeye ndo məkalay kame a gay i maɟuwule me, ndo hay ta hənay ha gər lele. A watsa d̄erewel nakay na, a nəteye.

Makurre i d̄erewel tə watsay a way na, kə da ha bay. Masulo eye i ŋgay a watsay a «məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka t̄ara may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye», andza məgwede a bərük i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada ta hawal ŋgay hay. A watsa mamahkar eye a ndo məpe mədzal gər nakə tə zalay Gayus aye. Neŋgeye ma bərük i ndo neheye bazlam andaya mə walaŋ tay aye. Derewel neheye mahkar aye tə watsa hərwi ndo neheye tə sər Labara Ŋgwalak eye nakə Yuhana a watsa aye.

Bazlam nakə a tsik ka ndo nakə ma vəliye sifa aye

¹ Ndo nakə nəmaa watsakum naha ka gər ŋgay aye na, kwa ahəl niye məndzibəra andaya zuk bay aye na,

neŋgeye andaya. Nəmay na, nəmaa tsəne tə zləm may, nəmaa ŋgatay tə d̄ere may, nəmaa ndazl na ada nəmaa lamay tə həlay may hay. Neŋgeye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye. Maa vəl sifa a ndo hay na, neŋgeye.

² Ndowne ye niye tə zalay bazlam i Mbəlom ma vəliye sifa a ndo hay aye na, ka bəz ha bo parakka, nəmaa ŋgatay. Nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmay nəmaa ŋgatay aye, ada nəmaa d̄akum ha na, bazlam niye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ahəl niye na, neŋgeye ka təv i Bəba Mbəlom. Anəke na, Mbəlom ka bəzakway ha.

³ Wu nakə nəmaa ŋgatay tə d̄ere may ada nəmaa tsəne tə zləm may aye na, nəmaa d̄akumeye naha a nəkurom d̄ermak hərwi ada nəmay tə nəkurom k̄a dzapakwa nəte. Mədzepe nakə ka dzapakwa nəte aye na, ka dzapakwa na, ta Bəba kway Mbəlom ada tə Yesu Kəriste wawa ŋgay.

⁴ Nəmaa watsakum naha wu neheye na, hərwi ada mā yay a gər a d̄erev kway kurah kurah lele.

Ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, ma ndziye ka təv i Mbəlom bay

⁵ Bazlam nakə nəmaa tsəne, Yesu Kəriste a tsikamay aye ada nəmaa d̄akum ha aye na, Mbəlom na, neŋgeye dza-ydzay. Ləvonj andaya mə neŋgeye təbey.

⁶ Tadə ka gwad̄akwa nəkway madzapa eye nəte ta Mbəlom. Ane tuk na, faya

ka gakweye mænese huya na, niye na, andza mægweđe faya ka rawakweye me. Sa tsa na, faya ka zəŋgalakweye tsəved nakə lele bay aye.

⁷ Tadə duh nəkway mə dzaydzay andza Mbəlom nakə neŋgeye mə dzaydzay aye na, niye na, andza mægweđe nəkway nəte nəte madzapa eye. Bambaz i Yesu Wawa i Mbəlom kə barakway na mezeleme hərwi ada kâ tərakwa tsədaŋŋa.

⁸ Tadə ka gwadəkwa nəkway faya ka gakweye mezeleme təbey na, niye na, faya ka vakweye gər a bo kway. Kə ge andza niye na, dedək andaya mə dərev kway bay.

⁹ Duh na, dəkway ha mezeleme kway a Mbəlom. Neŋgeye na, Mbəlom nakə dedək aye. Wu nakə a tsik a gwad ma giye na, ma giye na. Andza niye, ma pəsakway ha mezeleme kway, ma təriye kway ha tsədaŋŋa kame ŋgay.

¹⁰ Tadə ka gwadəkwa dāda ka gakwa mezeleme bay na, niye na, ka tərakwa ha Mbəlom andza neŋgeye ndo i maraw me. Bazlam ŋgay na, dāda ka pakwa a mədzał gər kway bay.

2

¹ A nəkurom wawa ga hay, wu neheye na watsakum naha aye na, hərwi ada kâ gum mezeleme bay. Ane tuk na, tadə ndəray kə ge mezeleme na, sərūm ha ndo məmakway bo andaya ka təv i Bəba kway Mbəlom.

Ndoweye niye na, Yesu Kəriste. Neŋgeye dāda ma giye mezeleme bay.

² Neŋgeye na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada Mbəlom mā pəsakway ha mezeleme kway aye. Mbəlom ma pəsakway ha na, mezeleme kway dekdek bay. Ma pəsataŋ ha mezeleme i ndo hay ka məndzibəra tebiye dərmał.

Bazlam mapala eye wedeye

³ Tadə ka gakwa wu nakə Mbəlom a tsikakway aye na, niye na, faya ma bəzakway ha, ka sərakwa na ta dedək.

⁴ Tadə ndoweye kə gwad na sər Mbəlom, ane tuk na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay na, neŋgeye ndo i maraw me. Dedək andaya mə neŋgeye bay.

⁵ Duh ndo nakə faya ma rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye na, maa wudā Mbəlom peteh na, neŋgeye. Andza niye ka sərakweye ha na, nəkway mə həlay ŋgay.

⁶ Tadə ndoweye kə gwad neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom na, məndze ŋgay mā təra andza i Yesu.

⁷ Dzam ga neheye na wudā kurom haladzay aye, wu nakə na watsakum naha aye na, wu nakə wedeye dāda ka tsənum bay aye bay. Duh wu nakə na watsakum naha aye na, neŋgeye nəte bəna, wal bay. Ka tsənum na, kurre ahəl niye ka təmum bazlam

i Yesu aye. Ayaw! Wu nakay guram eye na, bazlam nakə ɓa ka tsənum tsiy aye.

⁸ Kwa andza niye bəbay na, wu nakə na watsakum naha aye na, andza bazlam wedeye. Maa bəzakway ha mede niye wedeye na, Yesu. Nəkurom dərmaḱ mede kurom na, wedeye. Andza niye ləvoŋ faya ma ndəviye. Dzaydzay nakə dedek eye ka dazlay a mandəve.*

⁹ Tadə ndoweye kə gwad neŋgeye mandza eye mə dza-ydzay ada neŋgeye faya ma nay dərə a malamar ŋgay ndo məpe mədzal gər ka Mbəlom na, sərūm ha neŋgeye na, mandza eye ma ləvoŋ huya.

¹⁰ Ane tuk na, tadə ndoweye ka wudə malamar ŋgay na, neŋgeye mandza eye mə dzaydzay. Wu nakə ma dədiye ha ndo abərə ka tsəved i Mbəlom aye na, andaya mə dərəv ŋgay kwa tsekwen bay tebiye.

¹¹ Ane tuk na, ndo nakə faya ma nay dərə a ndo aye na, neŋgeye hus anəke ma ləvoŋ. Wu nakə faya ma giye tebiye, faya ma giye na, ma ləvoŋ. Faya ma diye a ŋgay na, a sər bay. A ŋgatay a dərə bay hərwi neŋgeye ma ləvoŋ.

Kā gum dərə ka wu i mändzibəra bay

¹² A nəkurom wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom:

Na watsakum naha na, hərwi Mbəlom kə

pəsakum ha mezeleme kurom.

A pəsakum ha na, hərwi Yesu Kəriste.

¹³ A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, ndo nakə andaya kwa mändzibəra andaya zuk bay na, ka sərūm na.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom dərmaḱ.

Nəkurom na, ka ŋgwasum ka Fakalaw.

¹⁴ Ayaw! Wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, ka sərūm Bəba kway Mbəlom.

A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, nəkurom ka sərūm ndo nakə kwa ahəl niye mändzibəra andaya zuk bay aye na, neŋgeye andaya.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, bazlam i Mbəlom mə dərəv kurom.

Ka hutum gədan, ka ŋgwasum ka Fakalaw dərmaḱ.

¹⁵ Kā pumay bəzay a mede i ndo i mändzibəra hay bay.

Kā wudum wu i mändzibəra bay. Tadə ndoweye ka wudə wu neheye ka mändzibəra aye na, sərūm ha neŋgeye na, a wudə Bəba kway Mbəlom bay.

* 2:8 Zəba ma Yuhana 13.34.

16 Ndo neheye faya ta giye wu i mändzibëra aye, näteye na, kəkay? Näteye na, faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye. Wu nakə däre tay kə ngatay aye na, a satay məhute. Sa na, faya ta giye ha zlapay tə wu tay niye hay. Wu niye hay məge andza niye na, Mbəlom ka tətikakway bay. Məge wu niye hay andza niye na, i mändzibëra.

17 Sərum ha na, mändzibëra faya ma ndəviye ada tə wu neheye ndo hay ta wudə aye tebiye ta ndəviye dərma. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, neŋgeye ma ndziye ka tor eye.

Gum metsehe ta ndo neheye ta kərah Yesu Kəriste aye

18 Wawa ga hay, mazlambar mändzibëra ma ndəviye. Nəkurom na, ka tsənum ndo mäne däre i Kəriste andaya bagwar eye ma deyeweye. Azlakwa ndo mäne däre i Kəriste hay haladzay ta yaw anəke. Hərwi niye ka sarakwa mazlambar mändzibëra ma ndəviye.†

19 Ahəl niye ndo neheye na, nəkway näte. Ane tuk na, ta təra ndo kway hay ta dedek bay. Ti yaw abəra mə walaŋ kway na, hərwi nakə ta təra ndo kway hay ta dedek bay aye. Tadə näteye ndo kway hay, ka dzapakwa näte na, ta gəriye kway ha bay. Ta ndziye mə walaŋ kway. Wu nakay a ge bo andza nakay na, hərwi ada

mā sər bo parakka nətəye ndo kway hay bay.

20 Nəkurom na, Kəriste kə vəlakum məsəfəre ada nəkurom tebiye na, ka sərüm dedek i Yesu.

21 Na watsakum naha na, hərwi nakə ka sərüm dedek i Yesu bay aye daw? Na watsakum naha na, hərwi məgwadəkum düh na, ka sərüm. Ka sərüm ha na, maraw me andaya kwa tsekweŋ ma dedek bay.

22 Ndo i maraw me niye bagwar eye neŋgeye na, way? Ndo i maraw me niye bagwar eye na, ndo nakə a gwad Yesu na, Kəriste bay aye. Ndo mäne däre i Kəriste na, neŋgeye. Neŋgeye nakə a kərah Yesu Wawa i Mbəlom aye na, a kərah Bəba Mbəlom dərma.

23 Tadə ndoweye ka kərah Wawa i Mbəlom na, a kərah na, Bəba Mbəlom dərma. Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu Wawa i Mbəlom na, ka təma Bəba Mbəlom.

24 Nəkurom na, dzalum ka bazlam i Yesu nakə ka tsənum kurre ka madazlay i bazlam i Yesu nakə ka tsənum aye. Gum gədaŋ düh na, ka bazlam nakə ka tsənum kurre ka madazlay aye, mā ndza mə dərev kurom. Tadə bazlam neheye ka tsənum kurre ka madazlay aye andaya mə dərev kurom na, nəkurom dərma ndzum mə həlay i Yesu ada mə həlay Bəba ngay Mbəlom.

25 Wu nakə Yesu a gwad ma vəlakweye na, anaŋ: A gwad,

† 2:18 2 Tesalonik hay 2.3-4.

ma v̄lakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

²⁶ Wu nakay na watsakum naha na, h̄rwi m̄gakum d̄af. Na gakum d̄af na, h̄rwi ndo neheye a satay m̄vakum ḡar aye.

²⁷ Nəkurom na, K̄riste kə v̄lakum M̄səf̄are. M̄səf̄are niye na, mandza eye m̄ d̄arev kurom. H̄rwi niye nəkurom na, ka p̄lumeye ndo mat̄atikakum wu meklen̄ eye sa bay. Ba M̄səf̄are andaya m̄ d̄arev kurom ts̄iy. M̄səf̄are na, ma t̄atikiye kurom ha ka ḡar i wu hay tebiye. Ada wu neheye faya ma t̄atikakumeye na, dedek b̄əna, m̄ənese m̄ə d̄əma t̄əbey. Ndzum m̄ə h̄alay i Yesu K̄riste andza nakə M̄səf̄are a t̄atikakum aye.

²⁸ Wawa ga hay, ndzum m̄ə h̄alay i Yesu K̄riste. Ka ndzumeye m̄ə h̄alay ŋgay na, h̄rwi ada pat nakə ma maw-eye na, k̄a dz̄ədzarakwa bay ada horoy m̄ə gakway kame ŋgay bay.

²⁹ Ka s̄arum ha Yesu na, nen̄geye ndo i dedek. S̄arum ha d̄ərmak na, ndo nakə faya ma giye wu nakə dedek aye na, nen̄geye ka t̄əra wawa i Mb̄əlom.

3

Nəkway ka t̄arakwa na, wawa i Mb̄əlom hay

¹ Z̄əbum ka mawud̄e bo i Mb̄əlom nakə a wud̄a kway aye na, hadz̄əgay! A gwad̄ nəkway na, ka t̄arakwa wawa ŋgay hay. Ta dedek nəkway ka t̄arakwa wawa ŋgay hay.

Ane tuk na, ndo i m̄əndzib̄əra hay ta s̄ər ha nəkway wawa i Mb̄əlom hay bay. A ge andza niye na, h̄rwi nəteye t̄ə s̄ər B̄əba kway Mb̄əlom bay.

² A nəkurom dzam ga neh-eye na wud̄a kurom haladzay aye, nəkway an̄əke na, wawa i Mb̄əlom hay ts̄iy. Kame aza ka t̄arakweye na, k̄əkay? Ka t̄arakweye k̄əkay na, Mb̄əlom ka b̄əzakway ha zuk bay. Ane tuk na, ka s̄ərakwa ha aza K̄riste kə maw na, ka ŋgatakweye parakka. Tsa na, ka t̄arakweye andza nen̄geye.

³ Ada kwa way kə pa m̄ədzal ḡar ŋgay ka K̄riste mat̄əre andza nen̄geye na, m̄ə ge m̄ənese bay andza nen̄geye nakə a ge m̄ənese bay aye.

⁴ Tad̄ə ndoweye kə ge mezeleme huya na, a ge v̄əram ka Mb̄əlom. H̄rwi m̄əge mezeleme huya na, m̄əge v̄əram ka Mb̄əlom.

⁵ Nəkurom ka s̄arum ha Yesu K̄riste a yaw ka m̄əndzib̄əra h̄rwi m̄əzle na mezeleme i ndo hay. Nen̄geye na, kə ge mezeleme kwa tsekwen̄ bay tebiye.

⁶ Ndo nakə nen̄geye m̄ə h̄alay i Yesu K̄riste aye na, ma giye mezeleme sa bay. Ndo nakə faya ma giye mezeleme huya na, d̄ad̄a kə ŋgatay a Yesu K̄riste bay. A s̄ər na bay d̄ərmak.

⁷ Tad̄ə kə ge andza niye na, wawa ga hay, k̄a v̄əlumatay ts̄əved̄ kwa a way t̄a vakum ḡar bay. Ndo nakə faya ma giye wu nakə dedek aye huya na, nen̄geye ndo i dedek andza Yesu K̄riste nakə

nengeye ndo i dedek aye.

⁸ Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye mezeleme huya na, nengeye wawa i Fakalaw hərwi Fakalaw a ge mezeleme na, kwa anəke bay. Hərwi niye Wawa i Mbəlom a yaw ka məndzibəra na, mədze ha məsler i Fakalaw.

⁹ Ndowneye ka təra wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme huya sa bay. Ma giye mezeleme huya sa bay na, hərwi məsəfəre nakə Mbəlom a vəlay aye na, gədan eye. Faya ma giye məsler mə dərev ngay. Ma sliye faya məge mezeleme huya bay hərwi nengeye ka təra wawa i Mbəlom.

¹⁰ Ta səriye ha ka bo abəra wawa i Mbəlom hay ta wawa i Fakalaw hay na, kəkay? Ta səriye hay na, tadə ndoweye kə ge wu neheye lele bay, ada a wudə malamar ngay hay bay aye na, nengeye ka təra wawa i Mbəlom bay.

Wudum bo nate nate mə walaŋ kurom

¹¹ Bazlam nakə kurre ka tsənum aye na, wudum bo nate nate mə walaŋ kurom.

¹² Nəkway na, kâ tərakwa andza Kayin bay.* Nengeye wawa i Fakalaw. Kə kəd malamar ngay mədahaŋ eye. A kəd na na, hərwi mey? A kəd malamar ngay na, hərwi məsler ngay nakə a gawa na, lele bay. Ane tuk na, məsler i malamar ngay na, lele.†

¹³ Malamar ga hay, tadə ndo i məndzibəra hay ta

nakum dəre na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay.

¹⁴ Anəke nəkway ka sərakwa na, nəkway andza ndo neheye maməta eye sa bay. Ane tuk na, nəkway ka huta kwa sifa wedeye nakə ma ndəviye bay aye tsiy. Ka sərakwa ha na, kəkay? Ka sərakwa na, hərwi ka wudakwa malamar kway hay. Tadə ndoweye ka wudə malamar ngay hay bay na, nengeye huya andza ndo nakə maməta eye.

¹⁵ Tadə ndoweye kə nay dəre a malamar ngay na, nengeye a təra andza ndo məkədə ndo hay. Ka sərūm ndo məkədə ndo hay na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye bay.

¹⁶ Ka sərakwa mawudə bo na, ma kəkay? Ka sərakwa na, Yesu Kəriste a wudə kway, a vəl ha məsəfəre ngay hərwi kway. Andza niye nəkway dərmaŋ vəlakwa ha məsəfəre kway hərwi malamar kway hay.

¹⁷ Tadə ndoweye wu ngay andaya ada kə sər ha malamar ngay andaya nakə wu andaya faya bay, ka kərah məvəlay na, ma sliye məgwədə «Na wudə Mbəlom» daw? Ma sliye faya mətsike bay!

¹⁸ Wawa ga hay, tadə ka gwadakwa ka wudakwa bo na, ta dedek dzənakwa bo nate nate mə walaŋ kway. Bəna ka tsikakwa tə bazlam dekdek tsa bay.

¹⁹ Tadə ka gakwa andza

* 3:12 Madazlay i wu hay 4.8. † 3:12 Zəba ma 1 Yuhana 2.13.

niye na, ka sarakweye ha 6a nəkway faya ka pakweye bəzay a tsəved i dedek. Ada andza niye dərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame i Mbəlom.

²⁰ Kwa tadə dərev kway faya ma dəkway ha ka gakwa mezeleme bəbay na, dərev kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame ŋgay, hərwi Mbəlom na, bagwar eye a sər kway ha a ze dərev kway.

²¹ Andza niye dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, tadə dərev kway kə dā ha nəkway ka gakwa mezeleme bay na, kə deyekwa kame i Mbəlom tə madzədzere aye sa bay.

²² Tadə ka tsətsahakwa faya wu kwa wuye mey na, ma vəlakweye hərwi nəkway faya ka rəhakweye ha gər a bazlam ŋgay andza faya ka gakweye wu nakə a yay a gər aye.

²³ Bazlam nakə a gwadəkway rəhakway ha gər aye na, anaŋ: Dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom ada wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway andza nakə Mbəlom a tsikakway aye.

²⁴ Ndo nakə ka rəhay ha gər a bazlam ŋgay aye na, neŋgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərma mandza eye ka gər ŋgay. Ka sarakwa ha Mbəlom mandza eye tə nəkway na, kəkay? Ka sarakwa ha na, ta Məsəfəre ŋgay nakə a vəlakway aye.

4

Məsəre ha Məsəfəre i Mbəlom na, kəkay?

¹ Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, kə pumay zləm a bazlam i ndo neheye tə gwad nətəye na, Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya aye bəse tsa bay. Ane tuk na, ka sərume ye ha ta dedek tadə Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya na, gumay metsehe a bazlam tay lele. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo neheye tə gwad nətəye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye nətəye andaya ka mändzibəra tsiy.

² Ka sərume ye ha tadə ndoweye Məsəfəre i Mbəlom andaya faya ma kəkay na, anaŋ: Tadə ndoweye kə dā ha parakka Yesu Kəriste na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom, a təra ndo zezən na, neŋgeye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye andaya faya.

³ Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu andza niye bay na, Məsəfəre nakə mə dərev ŋgay aye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay aye. Məsəfəre niye na, məsəfəre i ndo mənə dəre i Kəriste. Ba ka mbərūm mətsəne na, ndo mənə dəre i Kəriste ma deyeweye. Anəke na, ki yaw, neŋgeye andaya ka mändzibəra.*

⁴ Nəkurom na, wawa ga hay, nəkurom wawa i Mbəlom hay. Ka slum ka ndo maraw me niye hay

* 4:3 Zəba ma 1 Yuhana 1.18.

hərwi Məsəfəre nakə mə dərev kurom aye na, neŋgeye gədaŋ eye a ze na, məsəfəre i ndo i məndzibəra hay.

⁵ Ndo maraw me niye hay, nəteye na, faya ta tsikiye na, ka wu nakə a yatay a gər a ndo i məndzibəra hay ada ndo i məndzibəra hay faya ta pat-eye zləm na, a nəteye.

⁶ Nəkway na, ka tərakwa wawa i Mbəlom hay. Ndo nakə a sər Mbəlom aye na, ma pay zləm a bazlam may. Ane tuk na, ndo nakə ka təra wawa i Mbəlom bay aye na, ma pay zləm a bazlam may bay. Tadə ndoweye mə dərev ŋgay na, məsəfəre dedek eye kəgəbay məsəfəre i maraw me na, ka sərakweye ha na, andza niye.

Maa vəl mawudə bo na, Mbəlom

⁷ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway huya. Hərwi mawudə bo nakə ka wudakweye bo aye a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. Tadə ndoweye ka wudə ndo hay na, niye a da ha na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom ada a sər Mbəlom dərmak.

⁸ Ndowneye ka wudə ndo hay bay na, a sər Mbəlom bay. Ka sərakwa ha na, hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, huya.

⁹ Mbəlom a bəzakway ha parakka a wudə kway na, kəkay? A bəzakway ha a wudə kway na, a sləraw wawa ŋgay niye felik eye ka məndzibəra hərwi ada kə

ndzakwa huya tə neŋgeye ma sifa nakə a vəlakway aye.

¹⁰ Matəra mawudə bo na, mey? Maa lah mawudə Mbəlom na, nəkway daw? A'ay! Maa lah mawudə kway na, Mbəlom. Ada a sləraw wawa ŋgay na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada m̄ pəsakway ha mezeleme kway hay.

¹¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, kə ge Mbəlom a wudə kway andza niye na, nəkway dərmak wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway.

¹² Mbəlom na, dāda ndəray kə ŋgatay bay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Niye a bəz ha na, Mbəlom neŋgeye tə nəkway. Ada faya ma bəziye sa na, ka wudakwa Mbəlom peteh andza nakə a say aye.

¹³ Ka sərakwa ha nəkway mə həlay i Mbəlom ada neŋgeye tə nəkway na, kəkay? Ka sərakwa ha na, hərwi kə vəlakway Məsəfəre ŋgay.

¹⁴ Bəba Mbəlom kə sləraw wawa ŋgay hərwi mətəme ndo i məndzibəra hay. Nəmaa ŋgatay tə dəre may, nəmaa dātay ha a ndo hay, bazlam nakay na, dedek.

¹⁵ Tadə ndoweye kə gwad Yesu Wawa i Mbəlom na, Mbəlom neŋgeye tə neŋgeye. Neŋgeye dərmak na, mandza eye mə həlay i Mbəlom.

¹⁶ Nəmay na, nəmaa sər ha Mbəlom a wudə kway, ada nəmaa dzala ha dərmak.

Mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, huya.

Andza niye ndo nakə ka wudā ndo hay huya aye na, nenḡeye ma ndziye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmak nenḡeye tə nenḡeye.

¹⁷ Ka sarakwa ha ka wudakwa Mbəlom peteh na, kəkay? Ka sarakwa ha na, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ka dzədzarakweye bay. Ka dzədzarakweye bay na, hərwi mändze kway nakay ka ndzakweye ka mändzibəra aye na, andza Yesu.

¹⁸ Tadə ka sarakwa ha Mbəlom a wudā kway na, ka dzədzarakweye sa bay. Hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudā kway aye na, ma zliye fakwaya a bəra madzədzere niye tebiye. Wu nakə ndo hay ta dzədzaray aye na, sariya i Mbəlom. Andza niye tadə ndoweye ka dzədzar na, mawudə bo i Mbəlom ma giye məsler mə dərev ḡay andza nakə a say a Mbəlom aye bay.

¹⁹ Ka wudakwa Mbəlom ada ka wudakwa ndo hay na, hərwi Mbəlom a lah mawudə kway.

²⁰ Tadə ndoweye kə gwad na wudā Mbəlom ada faya ma nay dəre a malamar ḡay na, nenḡeye ndo i maraw me. Kə ḡgatay a malamar ḡay na, a wudā na bay. Mbəlom na, a ḡgatay bay ada ma wudīye na na, kəkay?

²¹ Wu nakə Kəriste a gwadakway gum aye na, mey? A gwadakway na, ndoweye ka wudā Mbəlom na, mā wudā malamar ḡgay dərmak.

5

Ngwasakwa ka wu i mändzibəra

¹ Kwa way kə dzala ha ka Yesu, nenḡeye na, Kəriste Wawa i Mbəlom. Ada kwa way ka wudā bəba i wawa hay na, a wudā wawa ḡgay hay dərmak.

² Ka sarakwa ha nəkway ka wudakwa wawa i Mbəlom hay na, kəkay? Ka sarakwa ha na, ka wudakwa Mbəlom ada faya ka rəhakway ha ḡər a bazlam ḡgay mapala eye nakə a tsik aye.

³ Tadə ka wudakwa Mbəlom ta dedek na, andza məḡwedə bazlam ḡgay mapala eye nakə a tsikakway rəhumay ha ḡər aye na, ka rəhakweye ha ḡər. Bazlam ḡgay hay mapala eye na, ma wurakweye bo hal-adzay məpay bəzay bay,

⁴ hərwi kwa way nenḡeye ka təra wawa i Mbəlom na, kə sla ka wu i mändzibəra. Ka slakwa faya na, kəkay? Ka slakwa faya na, hərwi ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste.

⁵ Mata sle ka wu i mändzibəra na, way? Mata sle faya na, ndo neheye tə dzala ha tə gwad Yesu na, nenḡeye Wawa i Mbəlom aye.

Wu neheye tə da ha Yesu na, Wawa i Mbəlom aye

⁶ Yesu Kəriste na, ki yaw kə mbəzla a yam nakə ta dzəhuḡ ha a dəma aye ada ta mbəda ha bambaz ḡgay. A yaw na, a mbəzla a yam nakə ta dzəhuḡ ha a dəma aye dekdek tsa bay. Ta dzəhuḡ ha a yam ada ta mbəda ha bambaz ḡgay. Maa bəzakway ha wu neheye

dedek na, maa ɗakway ha na, Məsəfəre i Mbəlom. Neŋgeye na, wu nakə faya ma tsikat-eye a ndo hay aye na, dedek.*

⁷ Maa ɗakway ha Yesu Wawa i Mbəlom na, wu hay mahkar.

⁸ Wu niye hay mahkar aye na, Məsəfəre, yam tə bambaz. Wu neheye mahkar aye ta təra na, nəte.

⁹ Tadə ka təmakwa wu nakə ndo hay ta diye ha ka gər i wu neheye tə ŋgatay aye na, ka təmakweye bazlam i Mbəlom dərma hərwi bazlam ŋgay nakə a ɗa ha aye na, a ze i ndo hay. Maa ɗakway ha wu niye hay ka gər i wawa ŋgay na, Mbəlom eye ŋgway.

¹⁰ Ndowne kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom na, neŋgeye a sər mə gər ŋgay wu neheye Mbəlom a ɗa ha aye na, dedek. Ane tuk na, ndowne kə dzala ha ka Mbəlom bay na, a təra ha Mbəlom ndo i maraw me. A təra ha Mbəlom ndo i maraw me na, hərwi a kərah wu nakə Mbəlom a ɗa ha ka gər i wawa ŋgay aye.

¹¹ Wu nakə Mbəlom a ɗakway ha aye na, wuye mey? A ɗakway ha na, kə vəkakway sifa nakə ma ndəviye bay aye. Sifa niye a vəkakway aye na, tə həlay i wawa ŋgay.

¹² Ndo nakə neŋgeye mandza eye nəte tə Wawa i Mbəlom aye na, kə huta sifa niye. Ndo nakə neŋgeye mandza eye nəte ta Wawa i Mbəlom bay aye na, neŋgeye kə huta sifa niye bay.

Sifa nakə Mbəlom a vək aye

¹³ Wu neheye na wat-sakum naha aye na, a nəkurom neheye ka dzalum ha tə məzele i Wawa i Mbəlom aye. Na watsakum naha na, hərwi ada kə sərūm ha na, ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁴ Ahəl nakə nəkway kame ŋgay aye na, madzədzere andaya mə dərēv kway bay. Ka sərakwa ha ta dedek wu nakə ka tsətsahakweye faya tadə a yay a gər na, ma tsənəkweye na.

¹⁵ Tadə ka sərakwa ha faya ma tsənəkweye na wu nakə faya ka tsətsahakweye tebiye na, ka sərakwa ha ɓa kə vəkakway wu nakə ka tsətsahakwa aye tsiy.

¹⁶ Tadə ndowne kə ŋgatay a malamar ŋgay faya ma giye mezeleme nakə ma diye ha a məməte bay aye na, mə dūwulay me a Mbəlom hərwi ndo niye hərwi ada Mbəlom mə vəkay sifa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay ha a məməte təbey aye dək dək tsa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay a məməte aye bay. Hərwi mezeleme nakə ma diye tay ha ndo hay a məməte aye na, andaya.

¹⁷ Tadə ndowne kə ge mənese wuray wuray na, a ge na, mezeleme. Ane tuk na, mezeleme hay tebiye ma diye ha ndo a məməte bay.

¹⁸ Ka sərakwa ha kwa way ka təra wawa i Mbəlom na,

* 5:6 Ndo məwetse dərēwel nakay a tsik ka madzəhuɓe i Yesu a yam ta məməte ŋgay.

ma giye mezeleme huya sa bay, h̄arwi Yesu Wawa i Mb̄alom faya ma ts̄apiye na ada Fakalaw ma sliye faya m̄agay wuray bay.†

¹⁹ Ka s̄arakwa ha n̄akway na, m̄a h̄alay i Mb̄alom. Siye i ndo hay tebiye ka m̄əndzib̄əra na, Fakalaw a l̄əva tay ha.

²⁰ Ka s̄arakwa ha Wawa i Mb̄alom ki yaw ka m̄əndzib̄əra na, k̄a h̄ənd̄əkakway na m̄ədzal ḡər kway h̄arwi ada k̄a s̄arakwa Mb̄alom nak̄a n̄əŋgeye dedek aye. N̄akway mandza eye m̄a h̄alay i Mb̄alom nak̄a dedek aye ada n̄akway mandza eye m̄a h̄alay i wawa ŋgay Yesu K̄əriste. N̄əŋgeye na, Mb̄alom nak̄a dedek aye. Maa v̄əlakway sifa nak̄a ma nd̄əviye bay aye na, n̄əŋgeye.

²¹ Wawa ga hay, k̄a pumay b̄əzay a kule i ndo neheye faya ta zambad̄ay aye bay.

† 5:18 Z̄əba ma 1 Yuhana 2.13.

Masulo i derewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

¹ Neŋ madugula i gay i maɖuwule me, na tsikaka naha me na, a nəkar məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka təra may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye. Na tsikatay naha me a wawa yak hay dərmak. Na wuda tay ha na, haladzay. Maa wuda tay ha na, neŋ dekdek bay. Ndo neheye tebiye tə sər bazlam nakə a tsik ka gər i Mbəlom nakə dedek aye, ta wuda kurom dərmak.

² Na wuda kurom na, hərwi bazlam niye dedek aye mandza eye mə dərev kway ada ma ndziye mə dərev kway na, ka tor eye.

³ Mbəlom Bəba kway ada wawa ŋgay Yesu Kəriste tā pa fakuma ŋgama. Ta sakakweye naha ada ta vəlakweye zay. Nəkway neheye faya ka pakweye bəzay a bazlam nakə dedek aye ada ka wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, ka hutakweye wu niye hay.

Dedek tə mawude bo

⁴ Dərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi na tsəne na, siye hay mə walaŋ i wawa yak hay faya ta pay bəzay a tsəved nakə dedek aye. Faya ta giye na, wu neheye Mbəlom Bəba kway a gwad gum aye.

⁵ A nəkar may ga nakə na wuda kar haladzay aye. Wu nakə a seŋ məgwadaka aye na, anaŋ: Wudakwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bazlam nakay na watsaka naha aye na, bazlam wedeye nakə ka tsənum daɖa bay aye bay. Na tsikaka naha na, wu nakə ɓa ka tsənakwa ahəl niye aye.

⁶ Taɖə ka wudakwa Mbəlom na, andza məgwede faya ka gakweye wu nakə Mbəlom a tsikakway aye. Mbəlom a gwadakum na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya. Nakay na, bazlam nakə ka tsənum ahəl niye kurre ka madazlay i bazlam i Mbəlom nakə ka tsənum aye.

⁷ Na tsikakum andza niye na, hərwi mey? Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo masəpete ndo hay nəteye andaya ta yaw haladzay ka məndzibəra. Nəteye na, Yesu Kəriste ka təra ndo zezəŋ, ki yaw ka məndzibəra na, ta təma təbey. Ndo nakə faya ma tsikiye andza niye na, neŋgeye ndo mənə dəre i Kəriste. Neŋgeye ndo masəpete ndo hay.

⁸ Hərwi niye, gum metsehe bəna, məsler kurom nakə ka gum tebiye aye mā təra kəriye bay. Duh gum metsehe hərwi ada ka hutumeye wu i madagər kurom nakə Mbəlom a gwad ma vəlakumeye.

⁹ Sərum ha na, ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Kəriste nakə a tətikakway aye bay, ane tuk na, a ye a səkah ha faya bazlam mekeləŋ

Mamahkar i derewel nakə Yuhana a watsa aye

Matsike me

¹ Neŋ nakə madugula i gay i maɖuwule me aye, na watsaka naha a nəkar Gayus dzam ga nakə na wuɖa kar peteh aye.

² A nəkar dzam ga nakə na wuɖa kar haladzay aye, neŋ faya na ɖuwulay me a Mbəlom na, wu hay tebiye t̄a t̄ara lele hərwi ada bo yak ta məsəfəre ta ndziye kame i Mbəlom zayzay lele.

Yuhana a ɖəslay ha gər a Gayus

³ Dərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi malamar hay ma məɖzal gər ka Mbəlom, ti yawaw kanan, t̄a tsiken ka gər yak na, t̄a gwad: Nəkar na, faya ka pay bəzay a tsəved i dedek t̄a ɖərev yak nəte. Na sər ha nəkar na, faya ka giye andza niye huya.

⁴ Na tsəne wawa hay faya ta pay bəzay a tsəved i dedek na, ɖərev ga kə ŋgwasa haladzay. Dada wuray kwa nəte kə yeŋ a gər andza niye andaya bay.

⁵ A nəkar dzam ga nakə na wuɖa kar haladzay aye, nəkar na, faya ka giye wu lele eye. Faya ka dzəniye tay ha malamar kway neheye ka tsəved i Mbəlom aye. Kwa neheye ti yawa naha mbəlok eye hay bəbay na, faya ka dzəniye tay hay.

⁶ Ndo neheye ka gatay gər aye na, nəteye ti yaw kanan t̄a ɖəslaka ha gər haladzay kame i ndo məpe məɖzal gər hay. Tə gwad ka wuɖa tay ha na, haladzay. Neŋ faya na gak-eye amboh, dzəna tay pat pat hərwi ada t̄əv tay nakə ta diye aye na, t̄a ye kame kame. Dzəna tay na, andza nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

⁷ Mede tay nakə faya ta diye na, hərwi ada t̄a ge məsler i Yesu Kəriste. Ane tuk na, ndo neheye t̄ə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, t̄a zla faya abəra wuray bay.

⁸ Hərwi niye nəkway ndo məɖzal gər ka Mbəlom na, dzənakwa tay ha slala i ndo niye hay hərwi ada nəkway ta nəteye k̄a gakwa məsler dziye ta dedek.

Diyotərif ta Demetəriyos

⁹ Na watsa naha derewel a məhay gər i ndo məpe məɖzal gər hay ka Yesu neheye ka t̄əv kurom aye. Ane tuk na, Diyotərif na, a say məpe zləm ka wu nakə na tsik aye bay, hərwi neŋgeye a wuɖa matəre bagwar eye kame i ndo hay.

¹⁰ Na ye naha na, na diye ha mənese ŋgay nakə faya ma giye kame i ndo hay andza neŋgeye nakə faya ma ɖəsiye fagaya parasay aye. Neŋgeye a ge na, wu neheye ɖekdek tsa bay. Ndo məpe məɖzal gər hay ka Yesu ti yawa a gay ŋgay na, a wuɖa matəme tay bay. Ndo mekelen eye hay a satay matəme ndo məpe məɖzal gər hay ka Yesu na, a gatay me, faya ma həhariye tay ha ndo

neheye a satay matəme ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu ayé.

¹¹ A nəkar dzam ga nakə na wuda kar haladzay aye, ka pay bəzay a mede i ndo niye hay faya ta giye mənese aye bay. Duh pay bəzay na, a mede i ndo neheye faya ta giye wu lele eye. Ndo nakə faya ma giye wu lele eye huya na, neŋgeye ka təra wawa i Mbəlom. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu neheye lele bay aye hay huya na, neŋgeye a sər Mbəlom zuk bay.

¹² Demetəriyos na, kwa way a tsik faya a gwad: Demetəriyos na, faya ma giye wu nakə lele aye. Nəmay dərmak nəmaa gwad faya na, neŋgeye lele. Ada ka sər ha wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek.

Mandəve i bazlam hay

¹³ Wu hay andaya haladzay a seŋ mətsikaka naha, ane tuk na, a seŋ məwatsaka naha ka dərrewel bay.

¹⁴ Na dzala na, neŋ eye na diye naha bəse ka təv yak mazəbaka dərə ada wu nakə a seŋ mətsikaka aye na, ka tsikameye lele.

¹⁵ Zay mâ ndza fakaya! Dzam yak neheye kananə ta wuda kar haladzay aye, ta tsikaka naha me. Tsikatay ha me a dzam kway hay tebiye nəte ta nəte.

Derewel nakə Yuda a watsa aye Məfələkwe

Derewel i Yuda mawatsa eye na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay tebiye ka Yesu. Derewel nakə a ndzəkit bo i derewel i Piyer masulo eye. Yuda faya ma giye gədaŋ ka ndo neheye ta sənəkateye parasay a ndo hay aye ada mede tay lele bay aye. Ka slakweye mələve ha ka bo mede 6 hus ka 13 ta 2 Piyer madədo 2.

Yuda a ge məsler ta Dzam Guram eye. A həlaw məsənəke hay abəra mə dəma hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a həlay ŋgay aye. A ge məsler tə gər i bazlam neheye mə derewel i Yahuda hay andaya mə Derewel i Mbəlom bay aye (mede 9, 14 ada 15).

Yuda a watsa tə bazlam mandala eye ma kəkay Mbəlom ma pərateye a ndo neheye tə kəl ha labara i mawuđe bo ŋgay aye (mede 3 hus ka 13). Ane tuk na, a gwad mə sakatay ada mə mamatay bo ka mətəme abəra ka mevel i Mbəlom (mede 22-23).

¹ Neŋ Yuda, ndo i məsler i Yesu Kəriste ada neŋ malamar i Yakuba. Na watsakum naha a nəkurom neheye Mbəlom a wuđa kurom aye. Neŋgeye a zalakum hərwi ada kâ tərur ndo ŋgay hay,

ada Yesu Kəriste ma tsəpiye kurom.

² Gumay mə bo a Mbəlom huya, mə vəlakum zay ada mə bəzakum ha mawuđe bo ŋgay.

Ndo i maraw me hay

³ Miya malamar ga hay, haše na dzala məwatsakum naha ka gər i Mbəlom a təma kway ha na, kəkay ŋgway? Ane tuk na, na watsakum eye naha anəke tə kutoŋ hərwi na zəba faya na, lele məwatsakum naha. Na watsakum eye naha na, hərwi mə vəlakum gədaŋ ka məge gədaŋ ma dedək i Mbəlom nakə ka dzalum ha aye. Sərur ha na, Mbəlom a vəlatay wu neheye a ndo ŋgay hay. Wu neheye na, ta mbədiye bay ka tor eye.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta gəđ naha a walaŋ kurom ta bəbək tay. Ndo niye hay na, ŋgwalak i ndo hay bay. Nəteye faya ta pəliye tsəved ka mambəday həlay a ŋgwalak i Mbəlom nakə a ge kway aye. Tə gwad na: «Mbəlom kə vəlamay tsəved ka məge kwa mey. Kwa wuray wuray na, nəmaa ləviye gər may.» Andza niye ta kərah Yesu Kəriste bəy nakə ma ləviye kway aye. Ahəl niye kurre ta watsa a Derewel i Mbəlom, slala i ndo niye hay na, sariya i Mbəlom ma ta gəsiye tay ha.

⁵ Kwa ka sərur ha wu neheye kurre bəbay na, a seŋ məmakum ahaya a gər. Mbəlom a təma tay ahaya

Israyel hay a bəra ka dala i Ezipt ahəl niye na, kəkay? Ane tuk na, ndo siye hay ta təma bazlam ŋgay bay. Hərwi niye, Mbəlom kə kəd tay ha a bəra mə dəma mə walaŋ tay.*

⁶ Sa na, gawla i Mbəlom hay dərma siye hay mə walaŋ tay a satay təv mändze nakə Mbəlom a vəlatay aye bay, tə gər ha. Hərwi niye Mbəlom a dzawa tay ha tə səselek, ka ndərəzl fataya a ləvoŋ zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye. Ta həbiye pat i sariya i Mbəlom nakə bagwar aye ma ta gateye a ndo hay tebiye aye.

⁷ Gəma neheye tə zalatay Sodom ta Gomora ada ta gəma neheye tə mbatay naha aye na, mâ mətsakum gər bay dərma. Ndo i gəma niye hay na, tə gawa mezeleme andza i gawla i Mbəlom niye hay. Tə gawa na, wu neheye lelebay aye wal wal haladzay, wu neheye a ye ka bo i ndo zəŋzəŋ ma giye bay aye. Mbəlom kə kal fataya ako nakə ma mbatiye dāda bay aye. Andza niye, Mbəlom a dā ha na, ada ndo hay tā ge andza nakay sa bay.†

⁸ Ndo neheye tə gəf naha a walaŋ kurom aye na, faya ta giye andza ndo i gəma i Sodom ta Gomora hay dərma. Faya ta nasiye ha bo tay ta wu neheye lelebay aye, hərwi məsine neheye faya ma gatay aye. A satay Mbəlom mâ ləvatay gər bay.

Faya ta tsadiye tay ha gawla i Mbəlom hay.

⁹ Kwa Misel neŋgeye nakə bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay aye bəbay na, kə ge andza nəteye dāw? Hərwi ahəl niye ta təra tə Fakalaw ka mədahaŋ i Musa na, kə tsaday a Fakalaw bay. Ane tuk na, a gwaday a Fakalaw na: «Mbəlom mâ gaka dəretsətseh!»

¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye nəteye na, faya ta tsadiye a wu neheye tə sər bay aye. Nəteye na, tə dzala gər bay andza wu i pesl hay. Faya ta giye wu neheye a yay a gər a bo tay aye. Wu niye hay faya ta giye andza niye na, ma dziye tay ha dūh.

¹¹ Waawayah! Dəretsətseh ka gər tay hərwi ta vəlay tsəved a mezeleme mâ ge fataya bəy andza Kayin.‡ Faya ta giye sewed hərwi ada tâ huta dala andza Balam nakə a ge ahəl niye aye.§ Faya ta naseye a Mbəlom andza Kore nakə a ge ahəl niye Mbəlom a dze ha aye.* Nəteye na, ta dziye andza niye dərma.

¹² Ahəl nakə faya ka ndayumeye wu mənday ka təv manəte eye na, nəteye mə walaŋ kurom na, andza ndəlu6 nakə ka peteked aye. Wu mənday nakə tə ndayawa aye na, ta təra ha magurlom i məse guzom. Tə dzala na, ka bo tay dekdek, horoy a gatay bay. Nəteye na, andza pazlay

* 1:5 Zəba mə Məpesle 14. † 1:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 19.1-29. ‡ 1:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 4.3-8. § 1:11 Zəba mə Məpesle 31.16. * 1:11 Zəba mə Məpesle 16.1-35.

nakə tərwenihhe zenzen aye. Mətasl a vəzl na, a həl na tsekek, kə pa yam bay. Nəteye na, andza dərizl i gərdaf neheye tə wa bay aye. Kwa həlay i məwe hohway kə sla bəbay na, tə wa bay. Nəteye sa na, andza dərizl i gərdaf neheye tə ngwad tay ha ta zləlay tay hay dzay aye. Ta mət tsadək tsadək.

¹³ Nəteye sa na, andza yam nakə mə magayam faya ma viye ta gədan kutokutokuto aye. Mezeleme tay na, a zəba parakka andza mədərəsəm nakə yam a gər ha aye. Nəteye na, andza wurzla neheye tə ngwad ədzid tə gər ha təv məndze tay aye. Mbəlom ka lambadətay təv ma ləvon zənzen eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye.

¹⁴ Ahəl niye Henok nəngeye nakə maməkwa ma gawla i Adam aye na, kə tsik kurre ka gər i ndo neheye. A gwad: «Anan Bəy Maduweŋ ma deyeweye ta gawla ngay hay haladzay gədəbille.

¹⁵ Ma deyeweye na, ma gat-eye sariya a ndo i məndzibəra hay tebiye. Ma gəsiye tay ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta sariya. Ma gəsiye tay ha na, hərwi wu neheye tə gay lelebay aye, ada hərwi bazlam neheye lelebay tə tsik faya aye.»

¹⁶ Henok a tsik andza niye na, ka nəteye. Nəteye na, faya ta guŋguziye huya. Faya ta wudiye ka bo. Faya ta giye na, wu neheye a say a dərəv tay aye. Faya ta dəslay ha gər a bo tay. Faya ta vatay gər a

ndo hay hərwi ada ndo hay tə təma bazlam tay.

Yuda a vəlatay gədan a ndo mədzal gər hay

¹⁷ A nəkurom malamar ga hay, wu neheye ndo i maslan i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə dəkum ha ahəl niye tə gwad ma ta giye bo aye na, mə makumaw a gər.

¹⁸ Tə gwadawakum na: «Ahəl nakə mazlambar Yesu ma deyeweye na, ndo hay ta giye andaya ta ngwasiye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye na, tə sər Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a mədzal gər tay aye.»

¹⁹ Andza niye nəteye na, ndo neheye ta ngəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə dzala i tay na, ka wu i məndzibəra, Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəteye bay.

²⁰ Nəkurom dzam ga hay na, gum gədan hərwi ada kə dzənum bo mə walaŋ kurom. Pum mədzal gər kurom huya ka bazlam neheye ka dzalum ha faya aye. Bazlam neh-eye na, ti yaw abəra ka təv i Mbəlom. Duwulum me na, ta gədan i Məsəfəre Tsədanja eye.

²¹ Mbəlom na, a wuda kurom. Ndzum mə həlay ngay. Nəkway na, pakwa mədzal gər kway ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Ma bəzakweye ha na, ka gəkway mə bo ada ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

²² Dzənum tay ha ndo neh-eye mədzal gər tay madzədza eye.

²³ Ndo mekelen eye hay na, faya ta vahiye bo tay a sariya i Mbəlom. Təmum tay ha hərwi ada sariya i Mbəlom mâ gəs tay bay. Siye i ndo mekelen eye hay andaya nətəye ta gakum mə bo dərma. Ane tuk na, gum metsehe bəna, ka ta dəđuməye a mezeleme tay. Kâ həndzədum ka wu tay hay bay. Kwa petekəd tay niye hay tə gawa ha ka bo mezeleme aye na, kâ tətalum faya bay tebiye.

Zambadəkway a Mbəlom

²⁴ Zambadəkway a Mbəlom hərwi neŋgeye ma sliye faya mahəbe kurom ada kâ dəđum abəra ka tsəved ŋgay bay. Neŋgeye na, ma bariye fakuma abəra mezeleme kurom hay, ma təriye kurom ha tsədaŋŋa. Ma diye kurom ha ka təv ŋgay. Ka ta lətsuməye kame ŋgay ka təv i mələve i bəy ŋgay. Ka ta ŋgwasuməye haladzay.

²⁵ Zambadəkway a Mbəlom na, neŋgeye nətə ŋgweŋ. Ada maa təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste na, neŋgeye. Ndo hay tebiye tã zambadəkway, kwa way mâ dəslay ha gər a gədaŋ ŋgay. Neŋgeye na, Bəy Bagwar eye ma ndziye ka tor eye. Andza niye zla ka madazlay hus ka bəgom, ada ka tor eye. Ma təriye andza niye. Amen!

Məsine i Yuhana Məfələkwe

Ndo məwetse derewel nakay a watsa na, ka mandəve i makurre i məve temerre ma dəba i Yesu Kəriste. Ahəl niye na, a say a bəy i Roma tâ dəslay ha gər andza mbəlom. Siye i ndo məpe mədzal gər hay ta sa dəretsətseh hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye. Ane tuk na, siye hay ta huta gədanj bay.

Derewel i Məsine i Yuhana a ge məsler ka mələve ha ka bo wu hay ada ta mandzəkit bo i wu hay. Həlay a vay ti yaw na abəra Dzam Guram eye. Məpesle wu hay tə mazəbe i wu hay a da wu nakə ka ndəv kə rah lele aye.

Madazlay i Məsine i Yuhana (1.1-3.22) na, mə dəma derewel hay mawatsa eye tasəla.

Ka madədo 4 hus 20 na, tə zla na Yuhana a mbəlom. Ka madədo 4 hus ka 11, a da ha ma kəkay nakə Yesu a vəl tsəved mahəndəke ada mətsəne derewel hay i Dzam Guram eye aye. Madədo 12 hus ka 20 faya ma diye ha ka vərəm bagwar eye ka gədanj i mənese.

Madədo 21 ta 22 tə da ha mäge wu wedeye nakə Mbəlom faya ma ləviye ha bo aye.

¹Derewel nakay a tsik ka wu nakə Mbəlom a dəy ha a Yesu Kəriste aye. Mbəlom a datay ha na, hərwi ada mâ datay ha a ndo i məsler hay wu

nakə ma ta giye bo aye. Yesu Kəriste a slər gawla ŋgay ka təv i ndo i məsler ŋgay Yuhana ma məsine hərwi mədəy ha wu nakay.

²Tsa na, Yuhana a tsik wu nakə gawla i Mbəlom a dəy ha aye kame i ndo hay tebiye. Andza məgwede nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom ada maa da ha wu neheye a tsik dedək na, Yesu Kəriste.

³Mbəlom ma piye ŋgama ka ndo nakə a dzaŋga derewel nakay kame i ndo hay tebiye aye. Ada ndo neheye tə tsəne ada ta rəhay ha gər aye na, Mbəlom ma piye fataya ŋgama dərma. Hərwi sər ha na, wu neheye ma ta giye bo aye na, mazlambar kə ndzew.

Yuhana a tsikatay naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wal wal tasəla aye

⁴⁻⁵Maa watsa naha derewel nakay na, neŋ Yuhana. Na watsa naha na, a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla ka dala i Azi aye.

Mbəlom mâ pa fakuma ŋgama ada mâ vəlakum məndze zay. Neŋgeye andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye sa. Məsəfəre ŋgay neheye tasəla malətsa eye hay kame i təv məndze i bəy ŋgay aye tə Yesu Kəriste, tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay. Yesu Kəriste neŋgeye ndo məhəle mbal ta dedək eye, neŋgeye makurre i wawa nakə tə lah məwe aye,

neŋgeye a lah mələtsew abəra ma mədahaŋ makurre aye ada neŋgeye bəy ka gər i bəy i məndzibəra hay tebiye.

Yesu Kəriste, neŋgeye a wuda kway, kə mət hərwi kway. Kə təkəway ahaya abəra mə mezeleme tə bam-baz ŋgay.

⁶ Ka deyewekweye tə neŋgeye dziye a mələve i bəy ŋgay, ka ta ləvakweye tə neŋgeye dziye. Nəkway tə neŋgeye ka təra kway ha ndo məvələy wu a Mbəlom hərwi mäge məsler i Bəba ŋgay. Ndo hay t̄a zambad̄ay a Yesu Kəriste, gədaŋ tebiye a yaw na, mə neŋgeye ka tor eye. M̄a t̄era andza niye!

⁷ Zəbum d̄are: Yesu ma deyeweye na, ma pazlay, Kwa way tebiye ma ŋgateye, kwa ndo neheye tə slaka na ta suwal aye, ta ŋgateye.*

Slala hay tebiye ka məndzibəra ta tuwiye hərwi ŋgay.

Ma ta giye na, ta dedək andza niye. M̄a t̄era andza niye!

⁸ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad̄: «Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa.»

Neŋgeye gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye. Neŋgeye andaya kwa ka madazlay, neŋgeye andaya anəke, ada neŋgeye ma maweye sa.

Məsine i Yuhana

⁹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, neŋ

Yuhana malamar kurom. Neŋ tə nəkurom nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste. Andza niye, neŋ faya na siye d̄aretsətseh andza nəkurom d̄ermak. Nəkway tebiye faya ka səmakway naha. Andza niye, kə pa kway a təv mələve i bəy ŋgay.

Neŋ na, ta gəs ga. Ti ye, tə kal ga ha a gəma nakə malawara eye ta yam tə zalay Patmos aye. Tə kal ga ha a d̄əma na, hərwi na d̄awa ha bazlam i Mbəlom. Na gwadawa, maa d̄akway ha tsəved dedək eye na, Yesu.

¹⁰ Pat wuray, na zəba d̄are na, neŋ mə həlay i Məsəfəre Tsədaŋŋa eye. Pat eye niye na, pat i luma i sidzew. Tsa na, na tsəne mətsike me ma d̄əba ga andza tolom. A tsik me ta magala ŋgələkəka.

¹¹ A gwedeŋ: «Wu nakə ka ŋgatay aye na, watsa na ka d̄erewel. Ka watsa na, sləratay naha a məhay gər i ndo məpe məd̄zal gər hay ka Yesu neheye təv wal wal tasala aye. Ma gəma i Efez, ma Simirne, ma Pergam, ma Tiyatir, ma Sardes, ma Filadelfi ada ma Lawdise.»

¹² Na tsəne bazlam niye andza niye na, na mbəda d̄are a d̄əba, na gwad̄ na zəbiye naha ka ndo nakə a tsikenew me aye. Tsa na, na ŋgatay naha a lalam hay tasala mavəda eye ta gura, ako mavata eye faya nəte nəte tay eye.

¹³ Ma wuzlah i wu niye hay na, na ŋgatay naha a wu

* 1:7 Zakari 12.10; Yuhana 19.37.

eye malətsa eye, a ndzəkit bo andza ndo. Suwal i peteked ka bo kutsik ada məbərə bo eye mə dərev əngəts tə wu nakə tə vəd ta gura aye.

¹⁴ Məkwets ɲgay a dəv herre andza guguman, dəre ɲgay bəbay na, andza dərnehi ako.

¹⁵ Sik ɲgay hay na, a dəv andza bərə nakə tə pa ako aye. Bədiday ɲgay a ləv andza i yam nakə a vaw abərə mə mahamba aye.

¹⁶ Mə həlay ɲgay na, wurzla hay tasəla. Maslalam matasla eye hepepe diye sulo sulo faya ma deyeweye abərə mə bazlam ɲgay. Dəre ɲgay andza pat nakə a wur ta magərhapat aye.

¹⁷ Na ɲgatay na, na dəd abərə ka mbəlom kame ɲgay tsədək tsədək andza na mət. Ane tuk na, a pa fagaya həlay i mənday ɲgay. Tsa na, a gwedeɲ: «Kā dzədzar bay, maa dazlay a wu hay tebiye na, neɲ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neɲ.

¹⁸ Neɲ na, ndo nakə ma ndziye ta sifa aye. Na mət ane tuk na, na lətsew abərə mə mədahan. Neɲ na ndziye ka tor eye. Neɲ na, gədan eye abərə ka mədahan ada neɲ gədan eye ka təv məndze i mədahan hay.

¹⁹ Wu nakə ka ɲgatay tebiye aye na, watsa na. Watsa tay ha wu neheye faya ma giye bo anəke aye tə bəmalə nakə ma giye bo kame tebiye aye.

²⁰ Wurzla neheye tasəla ka ɲgatay mə həlay ɲgay aye ada lalam hay tasəla məvəda eye ta gura, andza məgwede mey

na, na dəkeye ha. Sər ha, wurzla neheye tasəla aye na, gawla i Mbəlom neheye a pa tay ha ada tə tsəpa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu niye hay təv wal wal tasəla aye. Lalam neheye tasəla məvəda eye ta gura aye a da ha na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu eye neheye təv wal wal tasəla aye.»

2

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Efez aye

¹ Ndo niye a gwedeɲ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez aye, gwadatay:

«Maa tsik bazlam eye na, neɲ Yesu ndo nakə wurzla hay tasəla mə həlay i mənday ɲgay aye ada neɲgeye faya ma həhaliye mə wuzlah i lalam neheye tasəla tə vəd ta gura, ako fataya aye.»

² A gwadatay na: «Na sər ha məsler kurom, na sər ha ka gum məsler ta gədan hal-adzay ada ka səmumay naha a dəretsətseh. Na sər ha sa na, ka vəlumatay tsəved a ndo i sewed hay a walan kurom bay. Ndo neheye tə gwad nəteye na, ndo i maslan hay, ane tuk na, nəteye ndo i maslan ga hay bay. Ka zəbum fataya lele, ka sərum ha nəteye na, ndo i parasay hay.

3 Nəkurom faya ka səmumay naha a dəretsətseh haladzay hərwi ga, ka yum gər bay.

4 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walañ kurom. Ka wudum ga andza nakə ahəl niye sa bay.

5 Dzalum ka mändze kurom nakə ahəl niye aye, zəbum dəre təday ka dədum, ka mum ta dəba. Gərum ha mezeleme kurom, ndzum andza nakə ka gawum ahəl niye kurre aye. Tadə ka gərum ha mezeleme kurom bay na, na diye naha na miye ha fakuma abəra lalam nakə mavəda eye ta gura ako faya aye.

6 «Ane tuk na, neñ faya na zambadəkumeye hərwi wu mekeleñ hərwi ka numay dəre a məsler i ndo i Nikolas hay andza neñ nakə na nay dəre aye.

7 «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña ma tsikiye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasə ka dəretsətseh aye na, na vəlateye hohway i gərɗaf nakə ma guvah i Mbəlom ma vəlateye sifa a ndo hay aye, ta ndiye.*»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Simirne aye

8 Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsə bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər

i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Simirne aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu. Maa dazlay a wu hay tebiye na, neñ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ. Na mət ada na lətsew abəra ma mədahañ.

9 «Na sər ha dəretsətseh kurom, na sər ha nəkurom mətawak eye hay. Ane tuk na, nəkurom zlele eye hay düh. Wu neheye lele bay ndo hay faya ta tsikiye fakuma aye na, na sər ha dərmak. Ndo neheye faya ta tsikiye fakuma aye na, tə gwad nəteye Yahuda hay. Ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, nəteye ndo i Fakalaw hay.

10 «Mazlambar ka sumeye dəretsətseh, ane tuk na, kâ dzədzarum bay. Tsəne! Mazlambar Fakalaw ma gəsiye siye i ndo hay mə walañ kurom ma piye tay ha a danğay hərwi madzədzam kurom. Ka sumeye dəretsətseh məhəne kuro. Kwa ta kədiye kurom bəbay na, səmumay naha, kâ gərum ha mədzal gər abəra ka Mbəlom bay. Andza niye, na vəlakumeye magogoy kurom na, sifa nakə ma ndəviye bay aye.

11 «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma tsikatəye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye: Ndo neheye ta səmay naha, ta ɲgwasə ka dəretsətseh aye na, ta mətiye məməte masulo eye

* 2:7 Madazlay i wu hay 2.8-9.

sa bay.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Pergam aye

12 Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Pergam aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə maslalam faya matasla eye hepepe diye sulo sulo aye.

13 Təv nakə nəkurom mandza eye mə dəma aye na, na sər. Nəkurom mandza eye ma təv nakə Fakalaw neñgeye bəy eye mə dəma aye. Kwa ahəl nakə tə kəd An̄tipas ndo nakə a tsikawa bazlam ga kame i ndo hay tebiye neñgeye ndo ga aye na, ka gərūm ga ha bay, ka pum mədzal gər kurom ka neñ huya. Tə kəd na mə walañ kurom ma gəma kurom ma təv nakə Fakalaw mandza eye mə dəma aye, ada dūh huya faya ka dūmeye ha parakka neñ na, bəy kurom.

14 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese hay andaya mə walañ kurom. Ndo hay andaya mə walañ kurom faya ta pay bəzay a matətike i Balam nakə ahəl niye aye.† A tətikay a Balak ma dzəgədiye tay ha İsrayel hay a mənese. A vatay gər hərwi ada t̄a həpəd slo i kule, ada t̄a ge madama dərmak.

15 Siye hay mə walañ kurom faya ta giye andza niye dərmak. Nətəye faya ta pay bəzay a wu nakə ndo i Nikolas hay‡ faya ta tətikiye.

16 «Mbədum ha mede kurom. Tadə ka mbədum ha mede kurom bay na, na diye naha mazlambar ka təv kurom ta maslalam nakə ma deyeweye abəra mə bazlam aye, na giye ha vərəm ka ndo kurom niye hay.

17 «Ndo neheye zləm andaya faya aye na, t̄a pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədan̄ña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

«Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasə ka dəretsətseh aye na, na vələteye daf nakə dāda ndo hay ta ŋgatay bay aye. Na vələteye kwar herre eye, məzele wedeye mawatsa eye ka kwar eye niye. Məzele niye na, ndəray a sər bay. Mata sərə na, ndo nakə ka təma na a həlay aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Tiyatir aye

18 Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Tiyatir aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, Wawa i Mbəlom. Dəre ŋgay na, andza dərneh i ako. Sik

† 2:14 Zəba mə Məpesle 31.16, 22.1–25.9.

‡ 2:15 Məsine i Yuhana 2.6.

ngay hay a däv andza bäre nakə tə pa ako aye.

19 «Na sər ha mäsler kurom hay. Na sər ha ka wudum ndo hay ada faya ka pumeye mädzal gər kurom ka neḡ huya. Na sər ha faya ka səmumeye naha a dæretsətseh. Na sər ha na, faya ka dzənumeye siye i ndo hay dərmaḡ ada wu nakə faya ka gumeye anəke aye na, a ze nakə ahəl niye aye.

20 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaḡ kurom. Ngwas niye tə zalay Zizabel aye na, ka vəlumay tsəved mändze mə walaḡ kurom. A gwad neḡgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Ane tuk na, neḡgeye faya ma vateye gər a ndo i mäsler ga hay, neḡgeye faya ma tətikateye məge madama ada ka mahəpəde slo i kule.

21 Na paslay həlay eye hərwi ada mâ mbəda ha mede ngay, ane tuk na, a say bay, neḡgeye faya ma giye madama huya.

22 «Hərwi niye, na vəleye dæretsətseh haladzay, ma siye dæretsətseh ka təv məhəne ngay. Ndo neheye tə gawa madama dziye na, ta siye dæretsətseh haladzay dərmaḡ. Tadə ta gər ha mezeleme tay ada ta gər ha mezeleme tay bay na, ta mətiye.

23 Na bəbazliye tay ha wawa ngay hay hərwi ada məhay gər i ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu ma gəma wal

wal tebiye tã sər ha na, wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə gər tay ada wu nakə a yatay a gər aye, neḡ na sər ha tebiye. Nəkurom tebiye na vəlakumeye magogoy kurom na, da ka mäsler nakə ka gum aye.

24 «Ane tuk na, nəkurom siye neheye ma gəma i Tiyatir ka pumay zləm a bazlam i ngwas niye təbey aye, wu nakə ndo hay tə zalay wu maḡgaha eye i Fakalaw aye na, nəkurom ka sərum təbey. A nəkurom na, bazlam mekeleḡ eye andaya nakə na tsikakumeye bay.

25 Wu nəte na, pum na wu nakə ka tətikumeye a gər bəḡbəḡ lele hus a pat nakə na məweye.

26 «Ndo neheye ta səmay naha, ta ngwasa ka dæretsətseh aye ada faya ta giye wu nakə a yeḡ a gər aye hus ka mandəve i mändzibəra na, na vəlateye gədaḡ ka slala i ndo hay tebiye.

27 Na vəlateye gədaḡ andza gədaḡ nakə Bəba a vəleḡ aye dərmaḡ. Ta ləviye ndo hay ta gədaḡ, ta bəbazliye tay ha ndo i sewed hay andza ndo nakə ma həbiye tay ha guram i səḡgəle hay ndəslof ndəslof aye.

28 Na vəlateye bamta§ nakə a däv ta mbəlomda aye dərmaḡ.

29 «Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədaḡḡa eye ma tsikateye a məhay gər

i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

3

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Sardes aye

¹ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Sardes aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom tasəla mə həlay ñgay aye ada wurzla hay tasəla mə həlay ñgay aye dərmak. Na sər wu nakə faya ka giye aye. Ndo hay faya ta dəslakumeye ha gər tə gwad ka hutum sifa, azlakwa düh nəkar andza maməta eye.

² «Pədekum, gum gədañ bəna ka mətumeye tsədək tsədək hərwi na zəba faya məsler kurom ka dəre i Mbəlom na, tsədañja zuk bay.

³ Dzalum na, ka wu nakə ka tsənum ahəl niye aye ada ka təmum bazlam i Mbəlom na, ma kəkay aye ada mbədu m ha mede kurom. Niye na, pum na a dərev kurom. Tadə ka pədekum bay na, sər um ha na diye naha ka təv kurom. Ane tuk na, na diye naha a həlay waray na, ka sər umeye ha bay. Na diye naha andza məkal.

⁴ «Ane tuk na, ndo siye hay andaya mə walañ kurom ma gəma i Sardes, nəteye ta ge ndəlu b ka peteked tay təbey.

Nəteye na, tə yeñ a gər lele. Ta piye peteked herre eye ka bo ada nəmaa diye ka bo dziye.

⁵ «Andza niye, na kalateye ka bo peteked herre eye a ndo neheye tə səmay naha tə ñgwasa ka dəretsətseh aye. Ta watsa məzele tay a derewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Dada na mbatiye ha məzele tay abəra mə derewel nakay bay. Na diye tay ha kame i Bəba ga Mbəlom ada kame i gawla ñgay hay, nəteye i ga hay.

⁶ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədañja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Filadelfi aye

⁷ Ndo niye a gwedeñ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Filadelfi aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada neñgeye na, a raw me təbey. Kəle i bəy Davit na, mə həlay ñgay. Tadə ka həndək abəra ma məged na, ndəray andaya ma sliye faya mədərəzl na bay. Tadə ka dərəzl na məged na, ndəray ma sliye faya məhəndəke na bay.

⁸ «Na sər wu nakə faya ka gumeye aye. Na sər ha gədañ kurom na, tsekweñ tsa, ada

azlakwa ka gum wu nakə a yeŋ a gər aye ha bə dəfaw? Ka rəhumay ha gər a bazlam ga, ka gwadum nəkurom na, ndo ga hay. Na həndək abəra ma məged hərwi kurom, ndəray ma sliye faya mədərəzle na bay.

⁹ Tsənum, anəŋ wu nakə na giye ta ndo neheye nəteye ndo i Fakalaw hay aye. Faya ta tsikiye tə bazlam, tə gwad nəteye Yahuda hay, ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, ta raw me dəkdek tsa. Na gateye kutoŋ, t̄a yaw t̄a dəkwakum gurmets. Ta səriye ha na, na wuda kurom.

¹⁰ Nəkurom na, ka səmumay naha a bazlam ga andza nakə na tsikakum səmumay naha aye. Hərwi niye, neŋ na tsəpiye kurom hərwi ada k̄a yum a dəretsətseh bay. Dəretsətseh nakay ma diye kwa ka way, ma dziye tay ha ndo i məndzibəra hay tebiye.

¹¹ Mazlambar na maweye. Pum wu nakə ka tətik aye bəŋbəŋ a gər hərwi ada m̄a buwa fakuma abəra magogoy kurom bay.

¹² «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋwasa ka dəretsətseh aye na, na piye tay ha a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ga andza sik i galak nakə tə lawa a wuzlah i gay aye, ta ndziye ka tor eye. Wuray andaya nakə ma həharatay ahaya abəra mə dəma aye bay. Na watsiye məzele i Mbəlom ga ka nəteye, ta məzele i gəma i Mbəlom ga. Gəma niye na, Zerozelem wedeye. Mbəlom

ma sləraweye abəra mə mbəlom. Na watsiye məzele ga wedeye ka ndoweye neheye dərmak.

¹³ «Ndo nakə zləm andaya faya na, m̄a pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Lawdise aye

¹⁴ Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə tə zalay “M̄a təra andza niye” aye. Faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a ge aye, maraw me andaya mə bazlam ŋgay kwa tsekweŋ bay. Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ŋgay.

¹⁵ «Na sər wu nakə faya ka gumeye. Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh wal bay sa. Ka ndzumeye ma wuzlah eye gəŋgəlanŋanə andza niye na, a yeŋ a gər bay.

¹⁶ Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh kəgəbay daduk daduk wal bay sa, nəkurom mandza eye ma wuzlah eye andza niye sa na, na vənahiye kurom ahaya abəra mə bazlam ga.

¹⁷ «Ka gwadum nəkurom na, zlele eye, ka hutum wu hay tebiye, wuray a

kətsakum bay. Ane tuk na, nəkurom dəretsətseh eye hay, ka gum mə bo. Nəkurom mətawak eye hay peteked andaya fakuma bay, nəkurom guluf eye hay na, ka sərüm bay.

¹⁸ Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye wu nakə ka gumeye. Səkənum gura nakə ta lambad ta ako, a dəv wuzl wuzl haladzay aye. Dumara, səkənum mə gay ga hərwi ada kâ tərüm zlele eye hay ta dedək. Dumara, səkənum peteked herre eye, kâ pum ka bo. Andza niye horoy ma gakumeye sa bay hərwi nəkurom bo kəriye sa bay. Səkənum sidem i dəre, mâ dzəna kurom hərwi ada kâ ñgatamay a wu hay sa.

¹⁹ «Neñ na, ndo neheye na wuđa tay ha aye na, na ñgərəziye fataya, na datay ha metsehe. Kə ge andza niye na, mbədum ha mede kurom, pumen bəzay tə dərev kurom peteh.

²⁰ Tsənum, na lətsiye ka həlay i məged ada na zaliye. Ndo nakə kə tsəne bədiday ga aye ada ka həndəken na məged na, na fələkwiye a gay ñgay, nəmaa ndiye daf salamay.

²¹ «Ndo neheye ta səmay naha, ta ñgwasə ka dəretsətseh aye na, na vəlateye tsəved hərwi ada t̄a yaw, nəmaa ndziye ka təv məndze i bəy ga, andza neñ na səmay naha, na ñgwasə ka dəretsətseh aye, ada neñ ta Bəba ga, nəmay ndziye ma bəy ñgay.

²² «Ndo nakə zləm andaya

faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanña eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

4

Məged mahəndəka eye mə mbəlom

¹ Ma dəba eye na, na ñgatay a wu mekeleñ.

Na ñgatay a məged mahəndəka eye mə mbəlom, na tsəne bədiday i ndo nakə a ləv andza tolom a tsiken me meeneñ aye sa. A gwedəñ: «Tsalaw a gəma kanan hərwi ada na dəkeye ha wu nakə ma giye bo kame mba aye.»

² Kwayanña Məsəfəre Tsədanña eye a yaw a zla ga. Tsa na, na ñgatay a təv məndze i bəy mə mbəlom. Ndoweeye mandza eye faya.

³ Ndo niye mandza eye na, da'ar ñgay a wuzl dəre andza kwar nakə ñgwalak eye, tə zalay *zaspe* ada *sardowan* aye. Kulay a lawara na təv məndze i bəy niye tuwzik. Kulay niye na, a wuzl dəre andza kwar ñgwalak eye, tə zalay *emerod* aye dərma.

⁴ Təv məndze hay kuro kuro sulo gər eye fad dan-dahtahha tə lawara na təv məndze i bəy niye. Madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad mandza eye hay faya. Peteked neheye ka bo tay aye na, kwedək kwedək. Kwa way tə dzagwa i bəy mə gər. Dzagwa niye hay na, tə ñgar ta gura.

⁵ Mawutsədə i mbəlom a wutsədəw abəra ma təv

məndze i bəy niye. Maləve i mbəlom a ləvaw abəra mə dəma dərmak. Kame i təv niye na, wuye hay andaya tasəla andza lalam, ako faya a dəv haladzay. Wu niye hay tasəla andza lalam aye, nəteye na, məsəfəre neheye tasəla mandza eye kame i Mbəlom aye.

⁶ Kame i təv məndze i bəy niye na, wuye andaya andza dəlov, a wuzl dəre andza malam, dəre a ye abəra mə dəma kwetseh kwetseh.

Wu hay fad tə lawara na təv məndze i bəy a wuzlah. Wu niye hay na, wu neheye ta məsəfəre tay aye. Ta dəba, dəre andaya fataya ada ta diye i me dəre andaya fataya, ɲgurti ɲgurti.

⁷ Wu niye makurre aye na, a ndzəkit bo zil, masulo eye a ndzəkit bo vo'ar i sla wəwa eye, mamahkar eye na, da'ar ɲgay a ndzəkit bo ndo zezeɲ ada mafad eye a ndzəkit bo matsəv nakə faya ma tsəviye aye.

⁸ Wu neheye fad aye na, kwa way ta gwezleviyek eye hay faya məkwa məkwa. Ka gwezleviyek niye hay dəre hay fataya haladzay ta dəba eye kwa tə hud eye ndotsndotsta. Ta həpat kwa ta həvad faya ta giye dəmes huya, tə gər ha bay. Ma dəmes tay niye na, tə gwad:

«Bəy Maduweɲ Mbəlom
nəkar na, tsədanɲa
kwa mənese andaya ka
təv yak bay,
nəkar gədan eye ka gər i
wu hay tebiye,

nəkar andaya kwa ahəl niye,
nəkar andaya anəke,
ada ka deyeweye.»

⁹ Andza niye, wu neheye fad aye na, tə gawa dəmes ada ta zambadaway a Mbəlom nakə mandza eye ka təv məndze i bəy ɲgay aye ada a neɲgeye nakə ma ndziye ka tor eye. Tə dəslay ha gər, tə gay sisəe.

¹⁰ Ahəl nakə tə gawa ha andza niye na, madugula neheye kuro kuro fad aye ta dəkwawa gurmets kame i Mbəlom, neɲgeye nakə mandza eye ka təv məndze i bəy ɲgay aye ada neɲgeye mandza eye ka tor eye. Tə dəslaway ha gər, ta tsakwawa dzagwa i bəy niye hay mə gər tay aye tə pawa kame ɲgay, tə gwad:

¹¹ «Bəy Maduweɲ may
Mbəlom,
nəkar na, ka sla da,
ndo hay tā dəslaka ha gər,
tā zambadaka ta dedek
ada gədan a yaw na, mə
həlay yak.

Hərwi maa ge wu hay tebiye
na, nəkar,
wu neheye a ge bo na,
hərwi a saka wu neheye
tebiye tā ge andaya.»

5

*Ta zambaday a ndo nakə
a təra andza wawa i tədan i
Mbəlom aye*

¹ Tsa na, na ɲgatay a derewel mə həlay i ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye. Derewel niye na, magəsa eye mə həlay i mənday. Tə watsa faya wu

na, diye sulo sulo. Tə pada na ka bo. Tə gəs na tə wu mägəse dərewel təv tasəla hərwi ada mâ händək bay.

² Ma dəba eye na ɲgatay a gawla i Mbəlom gədaɲ eye, a tsətsah ta magala, a gwad: «Way nakə ɲgwalak eye kame i Mbəlom kə sla da mapəle faya abəra wu mägəse dərewel ada ma händəkiye na aye na, way?»

³ Ane tuk na, ndəray kwa nəte nakə ma sliye faya mahəndəke ada ma zəbiye ka wu nakə mə dəma aye na, andaya bay tebiye. Mə mbəlom, ka dala, ma bəd, kwa ka waray, ndəray andaya bay.

⁴ Na tuwa haladzay hərwi ndəray andaya ɲgwalak eye kame i Mbəlom nakə ma sliye mahəndəke dərewel ada ma zəbiye a dəma dəre aye na, andaya kwa nəte bay.

⁵ Ane tuk na, nəte mə walaɲ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye a gwedəɲ: «Kâ tuwa bay, zəba dəre: Zil nakay na, a yaw abəra ma gwala i Yahuda, neɲgeye gwala i Davit. Neɲgeye kə ɲgwasa ka wu hay tebiye, ma pəliye ha wu mägəse dərewel neheye tasəla aye ada ma händəkiye na dərewel.»

⁶ Tsa na, na ɲgatay a ndow-eye, neɲgeye malətsa eye ma wuzlah i təv mändze i bəy. Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye tə wu neheye fad aye tə lawara na a wuzlah. A ndzəkət bo na, wawa i təbaɲ, andza ta kəd na

ahəl niye nəte. Dəram ka gər ɲgay tasəla ada dəre andaya faya tasəla dərmak. Dəre neheye tasəla aye na, məsəfəre neheye kame i Mbəlom aye, Mbəlom faya ma sləriye tay ha ka məndzibəra tebiye.

⁷ Wawa i təbaɲ niye a ye ka təv i ndo nakə mandza eye ka təv mändze i bəy aye. A ye naha na, a təma na dərewel abəra mə həlay i mənday ɲgay.

⁸ A təma faya abəra dərewel niye na, wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye ta dəkw gurmets kame ɲgay. Nəteye niye tebiye kwa way ta gandzaval mə həlay ada ɲgwalak i gandayah hay mavəda eye ta gura andaya fataya dərmak maraha eye hay tə wu eye andaya tə pawa faya ako na, a ze huɲɲa. Wu niye a ze huɲɲa eye na, maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta duwulaway naha me aye.

⁹ Tə ge dəmes wədəye. Ma mäge dəmes tay nakə faya ta giye na, tə gwad:

«Nəkar na, ka sla da matəme dərewel nakay
ada mahəndəke na wu
nakə tə gəs ha aye
dedək.

Hərwi ta kəd kar andza wawa
i təbaɲ nakə tə kədaway
a Mbəlom aye,

ada ka səkəmatay ahaya
ndo hay abəra mə
mezeleme tə bambaz
yak,

ka həlatay ahaya ka təv i
Mbəlom.

Kwa nəteye na, gwala waray,

kwa tə tsik me i gəma
waray,
kwa slala waray,
kwa nəteye mandza eye
ma gəma waray,
nəkar ka həlatay ahaya ka təv
i Mbəlom.

¹⁰ Ka tərə tay ha ndo yak hay,
nəkar ka ləvateye gər.

Ka tərə tay ha ndo məvəlay
wu a Mbəlom
hərwi ada tâ gay məsler a
Mbəlom,

ada nəteye ta təriye bəy ka
məndzibəra tebiye.»

¹¹ Tsa na, na ɲgatay a
gawla i Mbəlom hay, gwezem
gwezem haladzay ma pasliye
bo bay. Tə lawara na təv
məndze i bəy ada wu neheye
fad aye ta madugula neheye
kuro kuro sulo gər eye fad aye
teleleviw a wuzlah. Na tsəne
dəmes tay.

¹² Tə gawa dəmes ta mag-
ala, Tə gwad:

«Wawa i təbaɲ nakə tə kəd na
aye na,
gədaɲ tebiye mə həlay
ɲgay,
zlele tebiye na, i ɲgay,
a sər wu hay tebiye,
neɲgeye gədaɲ eye.

Neɲgeye na, kə sla ndo hay
tâ dəslay ha gər ada tâ
zambaday.

Zəba faya təday, neɲgeye na,
məzla6 eye.»

¹³ Tsa na, na tsəne məge
dəmes i wu neheye tebiye
Mbəlom a ge aye. Wu neh-
eye mə mbəlom aye, neheye
ka məndzibəra aye, neheye
ma bəd aye, neheye ma dəlov
aye, tə gawa dəmes tay eye, tə
gwad:

«Zambadəkway a ndo nakə
neɲgeye mandza eye
ka təv məndze i bəy aye
ada a ndo nakə neɲgeye
andza wawa i təbaɲ
aye,

dəslakwatay ha gər.

Gədaɲ tebiye a yaw na, abəra
mə nəteye.

Zəba, nəteye na, məzla6
eye hay ka tor eye.»

¹⁴ Wu neheye fad aye ta
mbəda faya tə gwad: «Mâ tərə
andza niye!» Madugula ne-
heye kuro kuro sulo gər eye
fad aye na, ta dəkw gurmets
kame i ndo neheye nəteye
mandza eye ka təv məndze i
bəy aye ada tə dəslatay ha gər.

6

*Wawa i təbaɲ a dazlay a
məpəle ha wu neheye tasəla tə
bar ha dərewel aye*

¹ Ahəl nakə Wawa i təbaɲ
a təma dərewel a həlay, a da-
zlay məpəle ha wu neheye
tasəla tə bar ha dərewel aye
na, na ɲgatay. A pəla ha nəte.
Tsa na, na tsəne mətsike me
abəra mə walaɲ i wu neheye
fad aye, mətsike me ɲgay niye
a ləv andza maləve i mbəlom,
a gwad: «Dara!»

² Tsa na, na ɲgatay a pəles
kudəkudək eye. Ndo mandza
eye faya, tə lalaɲ eye mə
həlay. Tə pay dzagwa i bəy a
gər. Mata sle ka wu hay tebiye
na, neɲgeye. A ye məge vərəm
ada ma ɲgwasaweeye fataya.

³ Wawa i təbaɲ niye a pəla
ha masulo i wu neheye tə bar
ha dərewel aye. Na tsəne
mətsike me abəra mə walaɲ
i wu neheye fad aye, masulo

eye mə walañ tay, a gwađ sa: «Dara!»

⁴ Tsa na, pəles neñged a yaw. Pəles niye na, a zəba ndozza andza ako. Ndo nakə mandza eye faya aye na, tə vələy gədañ ka məzle vərəm, maye ha ka məndzibəra hərwi ada ndo hay tâ kəđ bo. Tə vələy maslalam bagwar eye a həlay.

⁵ Tsa na, Wawa i təbañ a pəla ha mamahkar i wu neheye tə bar ha dərewel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mamahkar eye mə walañ tay a wuda, a gwađ sa: «Dara!» Kwayañña, na ñgatay a pəles a zəba zeñzeñ. Ndo nakə mandza eye faya aye na, agwada mə həlay ñgay.

⁶ Na tsəne maləve i wu mə walañ i wu neheye fad aye andza mətsike me i ndo. A gwađ: «Suloy nakə tə ge faya məsler hwapat aye a sla wu-ray bay. Ta səkəmiye daw agwada nəte tsa. Tadə bəle na, ta səkəmiye agwada mahkar.» A gwađ sa: «I mal ta guzom na, ka nas ha bay.»

⁷ Wawa i təbañ a pəla ha mafad i wu neheye tə bar ha dərewel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mafad eye mə walañ tay a wuda, a gwađ: «Dara!»

⁸ Tsa na, na ñgatay a pəles mekelenj eye a yaw. Mazəbe ñgay eye na, a zəba kulah kulah andza gəngis. Ndo nakə mandza eye faya aye na, məzele ñgay Mədəhañ nakə

ma kədiye ndo hay aye. Ndo nakə tə zalay Təv Məndze i Mədəhañ hay aye na, faya ma pay bəzay. Ta ñgəna ha məndzibəra fad. Tə vələtay nəte ada tə vələtay faya gədañ hərwi ada tâ bəbazl tay ha ndo hay abəra mə dəma. Ta bəbazliye tay ha ta maslalam ada siye hay ta mətiye tə may, siye hay ta mətiye ta dəvats ada wu i pesl hay ta bəbazliye tay ha.

⁹ Wawa i təbañ a pəla ha mazlam i wu neheye tasəla tə bar ha dərewel aye. Tsa na, na ñgatay a ndo neheye tə kəđ tay ha ahəl niye aye ma huvo i təv məvələy wu a Mbəlom aye. Ndo neheye tə kəđ tay ha ahəl niye na, hərwi ta təma bazlam i Mbəlom ada hərwi nakə tə dawa ha parakka aye.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwađ: «Bəy Maduweñ may nəkar na, tsədañña. Nəkar ka tsik na, dedek huya. Ndo neheye ka məndzibəra tə kəđaw may aye, ka gateye sariya na, kəđay? Ka gateye dərətsətseh na, kəđay?»

¹¹ Tsa na, nəteye tebiye tə pa fataya peteked kudekudek eye. Tə gwađatay: «Həbum tsekweñ təmad təday, hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka ndəvumaw zuk bay. Ndo mekelenj eye hay andaya, nəteye malamar kurom neheye faya ta gay məsler a Mbəlom aye. Kutoñ ndo hay ta kədiye tay ha təday andza nəkurom neheye tə kəđaw kurom aye dərmağ.»

12 Wawa i təbən niye a pəla ha maməkwa i wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye. Kwayənna a pəla faya abəra na, məndzibəra a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ. Pat a mbəda andza peteked zənzen eye i mətuwe mədahañ. Kiye na, a təra ndozza andza bambaz.

13 Wurzla hay tə kutsaw abəra ma magərbəlom bəramama ka dala andza mandaḅalak i gurov neheye mətasl a kutsa ahaya abəra mə gərdaf aye.

14 Magərbəlom a dze tatəh andza tə padə dərəwel. Dala neheye malawara eye ta dəlov aye ti ye abəra ka təv məndze tay hay. Mahəmba hay tə lətse abəra ka təv tay hay, ti ye a təv eye.

15 Ndo neheye ka məndzibəra aye tə ngaha bo tebiye, ta hway, tə ngaha bo a bəḅ hay ada tə tsal a mahəmba mata ngehe bo a lar. Beke hay ta ndo neheye nəteye beke hay bay aye, nəteye tebiye ta hway tə ngaha bo. Kwa bəy hay ada bagwar hay, kwa bəy i sidzew hay, kwa ndo i zlele hay ta gədan eye hay aye, nəteye tebiye ta hway.

16 Tə zalatay ka bo a mahəmba ada a hotokom hay, tə gwad: «Mbəzlumaw famaya ada kə ngahum may tey, hərwi ada ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye mə ngatamay bay. Sa na, hərwi ada Wawa i təbən mə gəs may ta sariya bay,

17 hərwi həlay i məgəse ndo

hay a sariya kə ndislew. Pat eye niye na, ndəray andaya masəmay naha bay.»

7

Gawla i Mbəlom a ge ngodgor ka ndo i Mbəlom hay ka da'ar

1 Ma dəba eye na, na ngatatay a gawla i Mbəlom hay fad, nəteye malətsa eye ka kokway i məndzibəra fad. Faya ta geye me a mətasl neheye fad ka kokway i məndzibəra hərwi ada tə vəzl ka məndzibəra bay ada tə lamay a dala bay, kwa a dəlov, kwa a gərdaf hay, tə lamay bay.

2 Na ngatay a gawla i Mbəlom nəngeḅ, a yaw mə bəzay. Mə həlay ngay na, wu məge ha ngodgor ka ndo i Mbəlom hay, i Mbəlom nakə nəngeye ma ndziye ka tor eye. A zalatay a siye i gawla i Mbəlom neheye fad aye hərwi Mbəlom a vəlatay gədan ka mənese ha dala ta yam. A zalatay ta magala,

3 a gwadatay: «Kə nasum ha dala, yam ada ta dərizl i gərdaf hay zuk bay. Həbum, nəmaa giye ngodgor i Mbəlom ka ndo i məsler i Mbəlom hay təday.»

4 Tsa na, ndo neheye tə ge fataya ngodgor aye nəteye nday na, tə tsikenj. Nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. Ndo neheye na, ti yaw ma gwala i İsrayel hay tebiye.

5 Gwala i Yahuda nəteye 12 000, gwala i Ruben 12 000, gwala i Gad 12 000,

⁶ gwala i Aser 12 000, gwala i Naftali 12 000, gwala i Manase 12 000,

⁷ gwala i Simeyən 12 000, gwala i Levi 12 000, gwala i Isakar 12 000,

⁸ gwala i Zabulon 12 000, gwala i Yusufa 12 000, gwala i Bendzamen 12 000. Ndo neheye tebiye ta ge fataya ŋgodgor i Mbəlom aye.

Ndo neheye haladzay ti yaw ma slala hay wal wal aye

⁹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a ndo hay haladzay mbərzəzza, ma pasliye bo bay. Ti yaw abəra ma gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ti yaw na, kwa abəra ma gəma waray, kwa ma gwala waray, kwa ma slala waray, kwa neheye tə tsik me i gəma waray waray aye. Nəteye tebiye kame i təv məndze i Bəy kame i Wawa i təbən. Nəteye tebiye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo ada nəteye tebiye ta hawal i gərdaf nakə tə zalay təbən aye mə həlay tay hərwi mazambaday a Mbəlom.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad:

«Mandza eye ka təv məndzay i bəy na, Mbəlom kway ada Wawa i təbən, maa mbəl may ha na, nəteye.»

¹¹ Gawla i Mbəlom hay tebiye, tə lawara na təv məndze i bəy ada madugula neheye kame i Mbəlom aye ada ta wu neheye fad aye, tə lawara tay ha a wuzlah.

Tsa na, ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər a Mbəlom.

¹² Tə gwad:

«Ayaw, mə təra andza niye! Məzlaḡ na, mə həlay i Mbəlom kway, neŋgeye a sər wu, neŋgeye gədan eye. Gakway sisə, dəslakway ha gər, zambadakwa ha ka tor eye.

Zəbum, neŋgeye na, bagwar eye dedək! Amen!»

¹³ Nəte mə walaŋ i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye, a tsətsah fagaya, a gwedən: «Ka sər tay ha ndo neheye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo aye daw? Ti yaw na, mənəgay?»

¹⁴ Na mbəday faya, na gwaday: «ŋgalaka, neŋ na sər bay. Maa sər duh na, nəkar bədaw?»

A mbədən faya, a gwedən: «Neheye na, ndo neheye tə səmay naha a dəretsətseh bagwar eye. Nəteye na, ta bara na peteked tay hay hərwi ada mə təra kwedek kwedek tə bambaz i Wawa i təbən.

¹⁵ Hərwi niye nakə nəteye mandza eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom huya aye.

Faya ta zambadəye mə gay ŋgay pat pat, ta həpat kwa ta həvad.

Ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye, faya ma gateye gər.

¹⁶ Nəteye na, may ma gateye sa bay, yam ma gateye sa bay dərmak.

Pat ma wuriye fataya sa bay,
wuray kwa tsekweŋ ma
fəkiye tay ha andza pat
sa bay,

kwa wu waray ma
wuriye fataya sa bay,
17 hərwi Wawa i təbaŋ
niye ma wuzlah i təv
məndze i bəy niye
ma təriye ndo mətsəkure
tay.

Ma diye tay ha ka yam nakə
ma vəliye sifa aye.

Mbəlom ma takadatay
na yam dəre abəra ka
dəre.»

8

*Wawa i təbaŋ a pəla ha
maduk i duk i matasəla i wu
nakə tə bar ha derewel aye*

1 Ma dəba eye na, Wawa i
təbaŋ a zla derewel niye sa,
a pəla ha faya abəra maduk i
duk i wu nakə matasəla eye
a zəkaw aye. A pəla ha na,
wu hay tebiye mə mbəlom tə
ndza dedik hus a mənit kuro
kuro mahkar.

2 Tsa na, na ŋgatay a gawla
i Mbəlom hay tasəla, nəteye
malətsa eye kame i Mbəlom
aye. Tə vəlatay tolom hay
tasəla.

3 Gawla i Mbəlom nəŋged
andaya ta gəse mə həlay. Gəse
niye na, maŋgara eye ta gura.
Gəse niye maŋgara eye ta gura
eye na, tə fəkaway a dəma
wu nakə a ze huŋŋa eye a
Mbəlom. Nəŋgeye na, a yaw
a lətse ka tsakay i təv nakə
tə fəkaway naha faya wu a
Mbəlom aye. Ta pay a dəma
wu nakə tə fəkawa aye ha-
ladzay, m̄a fəka hərwi ada

geŋgis eye ada mađuwule me
i ndo məpe mədzal gər hay
ka Yesu t̄a tsal, t̄a husa ka
təv i Mbəlom. A fəka wu
niye ka təv məfəke wu nakə
tə fəkaway naha faya wu a
Mbəlom kame i təv məndze i
Mbəlom.

4 Geŋgis i wu niye faya ma
fəkiye, a yaw abəra mə həlay
i gawla i Mbəlom, a tsal ka
təv i Mbəlom. Andza niye,
mađuwule me i ndo məpe
mədzal gər hay ka Yesu a husa
ka təv i Mbəlom, Mbəlom a
tsəne.

5 Tsa na, a zla gəse niye
maŋgara eye ta gura eye, a zla
ako ma təv nakə tə fəkaway
naha faya wu a Mbəlom
aye. A pa na a gəse, a rah
ha. Tsa na, a kala ahaya ka
məndzibəra. A kala ahaya
na, maləve i mbəlom a ləv
haladzay, mawutsede hay
ta wutsede ada dala a b̄al
haladzay dzekiö dzekiö.

Tolom hay tasəla

6 Tsa na, gawla i Mbəlom
neheye tasəla aye, tə ləva bo
ta tolom hay hərwi məfe.

7 Tsa na, makurre a
fa tolom ŋgay. A fa na,
ndzalala, ako, bambaz, tə
dzapa ka bo. Tə kutsaw
ka məndzibəra. Kwayaŋŋa
məndzibəra a ŋgəna ka bo
abəra təv mahkar, nəte ŋgay
eye a təma təlmed təlmed.
Dərizl i gərdaf hay, ada guzer
ŋgədiz eye, ta təma tebiye
heriyew heriyew.

8 Masulo i gawla i Mbəlom
a fa tolom ŋgay. A fa na, tə
zla wuye bagwar eye andza
mahamba i ako, faya ma

təmiye. Tə kal ha a bəlay bagwar eye. Bəlay niye a ɲgəna mahkar, neɲged nəte a təra bambaz.

⁹ Mamahkar i wu neheye nəteye mandza eye ma yam niye a təra bambaz aye tə mət tebiye. Kwalalan i yam hay tebiye tə nas ma təv eye niye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a fa tolom ɲgay. A fa na, wurzla bagwar eye a ɲgwad əduf, a kalaw abəra ka magərmbəlom. A təma zləkəd zləkəd andza dərneh i ako. A dəd ka dəlov neheye ta ɲgəna mahkar aye ada ka bədiyem hay, a nas tay ha.

¹¹ Wurzla niye na, məzele ɲgay Duwekeke. Neɲged na, a təra duwekeke. Ndo neheye ta sa yam niye na, ta mət haladzay hərwi a ge duwekeke.

¹² Gawla i Mbəlom mafad eye a fa tolom ɲgay. A fa tolom ɲgay niye na, a kəd tay ha pat ta kiye ada tə wurzla hay. Nəteye na, andza madəsa eye hay təv mahkar. Təv nakə tə kəd a dəma aye na, a zəba zəɲzəɲ. Andza niye nəteye ta dəv lele sa bay. Həpat ta həvad ta ɲgəna təv mahkar. Diye i pat neɲged nəte na, a dəv ta həpat sa bay ada diye i kiye neɲged nəte bəbay na, a dəv ta həvad sa bay.

¹³ Na zəba dərə na, na ɲgatay a matsəv faya ma tsəviye ka magərmbəlom. A wuda ta gədan, a gwad: «Waaw! Gadzi bo kurom i mey, gadzi bo kurom i mey, nəkurom ndo i məndzibəra hay na, ka hutumeye dərətsətseh. Siye

i gawla i Mbəlom mahkar na, ta fa tolom tay zuk bay. Ahəl nakə aza ta fa aye na, dərətsətseh ma deyewe ye ka məndzibəra haladzay.»

9

¹ Gawla i Mbəlom mazlam eye a fa tolom ɲgay. A fa tolom ɲgay niye na, na ɲgatay a wurzla a dədaw abəra ma magərmbəlom ka dala. Tsa na, tə vəlay kəle i mahəndəke abəra ka bəd nakə kutsik bagwar eye fakalaw hay mandza eye mə dəma aye.

² Wurzla niye a həndək abəra mə dəma na, geɲgis a ndohwaw abəra mə dəma andza zler i ako. Geɲgis niye a dərəzl ka pat tekədəgəm, dərə a zəba bay tebiye zəɲzəɲ.

³ Tsa na, dzaray a bətsakwaw abəra ma geɲgis niye ka dala. Tə vəlatay gədan i mədze ndo andza hərdəde hay.

⁴ Tə gwadatay: «Kâ həpədum guzer bay, kâ nasum ha dərizl i gərdaf bay, wu neheye tə ndzohwaw aye tebiye kâ nasum tay ha bay. Gumatay dərətsətseh na, a ndo neheye ɲgodgor i Mbəlom ka da'ar tay bay aye.»

⁵ Ta vəlatay tsəved ka məkəde ndo hay mədahan eye bay. Tə gwadatay: «Gumatay dərətsətseh.» Ta gateye dərətsətseh na, kiye zlam. Dərətsətseh niye na, andza məwure i hərdəde.

⁶ A həlay niye na, ndo hay ta pəliye məməte ada tə mət hərwi ada dərətsətseh mə gatay sa bay. Ane tuk na, ta

hutiye məməte bay. Məməte ma deyete ye a gər haladzay, ane tuk na, ta hutiye məməte bay mədahañ ma hwiye fataya abəra.

⁷ Dzaray niye hay ta ndzəkit bo andza pəles neh-eye tə gawa vərəm aye. Wuye hay ka gər tay andza dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye. Da'ar tay a ndzəkit bo i ndo zezeñ.

⁸ Məkwets tay na, zəbol eye andza məkwets i ŋgwas hay, ada zler tay hay andza zler i zil.

⁹ Tə bər dərev tay hay tə wuye andza peteked i vərəm tə ŋgar ta bəre aye. Gwezleviyek tay hay tə ge zləm huwwa andza muta i pəles neheye nəte ye haladzay faya ta diye a vərəm aye.

¹⁰ Hutel fataya andza hutel i hərdəde hay ada ta dzatay ha a ndo hay ta hutel niye hay dərmak. Mata vələtay gədañ ka mədzatay a ndo hay kiye zlam na, hutel tay niye hay.

¹¹ Bəy tay na, gawla nakə a ləvay gər a bəd nakə kutsik bagwar eye Fakalaw mandza eye mə dəma aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Abaddoñ. Tə bazlam i Gərek bəbay tə zalay Apoliyoñ. Andza məgwədə: Neñgeye ndo mabəbezle wu hay.

¹² Dəretsətseh makurre eye ki ye abəra mə dəma. Siye dəretsətseh hay sulo ta deyeweye sa.

¹³ Gawla i Mbəlom maməkwa eye a fa tolom ŋgay. Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka dəram i

təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye wal wal fad. Təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom niye mañgara eye ta gura, mapa eye kame i Mbəlom.

¹⁴ A gwaday a gawla i Mbəlom maməkwa eye: «Pəla tay ha gawla niye hay fad tə bər tay ha ka me i dəlov bagwar eye niye tə zalay Efrat aye.»

¹⁵ Gawla neheye fad tə tsik fataya aye na, Mbəlom a patay məpesle həlay hərwi ada tə ge məsler ma məve eye niye, ma kiye eye niye, ma məhəne eye niye ada ma bəre eye niye. Andza niye a həl tay ha na, hərwi ada tə ŋgəna ha məndzibəra təv məhkar. Təv nəte na, ta bəbazl abəra mə dəma ndo hay kədats. Kwayaŋña ahəl nakə mətsike me niye a gwaday a gawla i Mbəlom «Pəla tay ha» aye na, gawla i Mbəlom niye a ye, a pəla tay ha.

¹⁶ Tsa na, sidzew hay haladzay ti yaw, nəte ye mandza eye ka pəles hay. Nəte ye nday na, ta tsikeñ. Nəte ye na, gwezem temerre sulo madzəga gwezem.

¹⁷ Ma məsine ga na, na ŋgatay a pəles hay ada ta ndo neheye mandza eye fataya aye. Nəte ye na, peteked i vərəm ka bo slala məhkar. Siye hay ndozza andza ako, siye hay a zəba mbəlommbəlom, siye hay a zəba kudəwawa kudəwawa. Gər i pəles niye hay ta ndzəkit bo andza gər i zil. Ako ta geñgis eye a ndohwaw abəra

mə bazlam tay hay ada tə wu eye andaya a təmawa wafafa andza wur i asana.

¹⁸ Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye a kədf tay ha ndo hay. A kədf tay ha na, ma təv nakə a ɲgəna ha mahkar a zla nəte aye. Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye na, ako, genqis ada tə wu nakə a təma andza wur i asana aye. Tə ndohwaw abəra mə bazlam i pəles hay, ta bəbazl tay ha ndo hay.

¹⁹ Andza niye, maa vəl gədaɲ a pəles hay ka məge wu nakə lele bay aye a ndo hay na, bazlam tay. Ane tuk na, hutel tay hay tə gawatay dəretsətseh a ndo hay dərmak. Hutel tay hay na, a ndzəkit bo dədœ, gər fataya andza gər i dədœ, tə dzawa tay ha ndo hay.

²⁰ Siye i ndo neheye ta zəkaw aye ta mət tə dəretsətseh neheye mahkar aye bay, nəteye huya ta gər ha mezeleme tay bay. Nəteye faya ta dəslay ha gər a fakalaw ada a kule neheye bo tay aye tə ɲgar aye. Faya ta ɲgariye kule niye hay ta gura, siye hay ta bəre, tə kwar, tə mbəzew ada siye hay ta lambad ta mayako. Wu neheye na, tə ɲgatay a dəre bay, tə tsəne wuray kwa tsekweɲ bay, ta həhal bay. Ane tuk na, nəteye faya ta dəslatay ha gər huya.

²¹ Ndo neheye dərmak nəteye faya ta kədiye ndo hay huya. Ta gər ha məge masuwayaɲ bay. Nəteye madaɲ eye hay ada ta məge

madama, nəteye faya ta kəliye. Nəteye faya ta giye huya andza niye, ta gər ha mezeleme bay.

10

Gawla i Mbəlom tə dərewel wawa eye

¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom mekeleɲ eye, gədaɲ eye haladzay, a mbəzlaw mə mbəlom. Pəteked ɲgay nakə ka bo aye na, pazlay. Kulay a lawara na gər ɲgay həndits. Da'ar ɲgay a wuzl dəre andza pat. Sik ɲgay hay andza dərneh i ako.

² Dərewel wawa eye mə həlay ɲgay, mahəndəka eye. A pa na sik i həlay i mənday ɲgay ka gər i bəlay. Sik i həlay i gula na, a pa na, ka dala.

³ A wuda ta magala. Mawude ɲgay niye na, a ləv andza manqərəze i zıl. A wuda andza niye na, na tsəne maləve i mbəlom madzəga tasala hərwi mambədaw faya.

⁴ Na tsəne maləve i mbəlom niye na, həbe a seɲ məwetse wu nakə a tsik aye. Ane tuk na, na tsəne mətsike me mekeleɲ eye mə mbəlom, ndoweye a gwad: «Kâ watsa wu nakə maləve i mbəlom a tsik aye bay. Bazlam neheye na, ndəray mâ sər bay.»

⁵ Gawla i Mbəlom niye a pa na sik ɲgay nəte ka gər i bəlay, nenged ka dala aye na, a zla həlay i mənday a mbəlom,

⁶ a mbada ta məzele i Mbəlom, hərwi Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye, kə ge magərmbəlom tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge

məndzibəra tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge bəlay tə wu neheye mə dəma aye tebiye. Gawla i Mbəlom niye a mbada na, a gwad: «Wu nakay ma giye bo kwayanğa anəke.»

⁷ A gwad sa: «Aza gawla i Mbəlom matasəla eye kə fa tolom ngay na, Mbəlom ma ndəviye ha wu ngay neheye manğaha eye, ma giye andza nakə a tsikatay a ndo i məsler neheye ta da ha bazlam ngay aye.»

⁸ Ndo nakə a tsikenew me mə mbəlom aye, a gwedeñew sa: «Do, zla dərewel niye mahəndəka eye mə həlay i gawla i Mbəlom nakə malətsa eye, sik ngay nəte ka gər i bəlay, neñged ka dala aye.»

⁹ Na ye ka təv i gawla i Mbəlom niye, na həndzəd naha ka təv ngay, na gwaday: «Vələñ dərewel wawa eye niye.»

A gwedeñ: «Zla, həpəd. Ka həpədiye na, ma tsəhəniye fakaya mə bazlam andza wum. Ane tuk na, ka sədaka na a huđ na, ma təriye sərekeke.»

¹⁰ Tsa na, na zla dərewel niye mə həlay i gawla i Mbəlom aye, na həpəd. A tsəhən mə bazlam ga andza wum. Na sədaka na a huđ na, a təra ngway sərekeke.

¹¹ Tsa na, tə gwedeñ sa: «Ka diye ha bazlam i Mbəlom nakə ma tsikiye ka slala wal wal aye, ka gəma hay, ka bəy tay hay aye. Kwa neheye tə

tsik bazlam i gəma hay wal wal aye, ka diye ka datay ha.»

11

Ndo məhəle mbal i Mbəlom hay sulo

¹ Ma dəba eye na, tə vələñ sakwal andza wu mələve wu nakə tə ləvawa ha aye. Tsa na, tə gwedeñ: «Lətse, do ta ləva na gay i məvəlay wu a Mbəlom ta təv məvəlay wu a Mbəlom. Pasla tay ha ndo neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom mə dəma aye.

² Ane tuk na, kə ləva na dalabəra eye nakə ma bəra aye bay, gər ha andza niye hərwi Mbəlom ka mbərəm məvəlatay ha a ndo neheye tə sər na bay aye. Ta mbəzliye ha gəma niye tsədənğa, gay i Mbəlom mə dəma aye ma kiye kuro kuro fad gər eye sulo.

³ Na sləriye tay ha ndo neheye sulo ta tsikiye ka neñ aye. Ta piye ka bo peteked i mətuwe mədahan, ta diye ta diye ha bazlam a həlay niye. Andza məgwede na, ta diye ha məhəne gwezem temerre sulo tə kuro kuro məkwa.»

⁴ Nəteye na, dərizl i gərdaf ha sulo, tə zalatay *olive*, lalam hay sulo dərmak. Nəteye kame i Bəy Maduweñ nakə faya ma ləviye məndzibəra aye.*

⁵ Tadə ndo mənə dəre tay hay a satay məgatay wu ngwalak eye bay aye na, ako ma ndohwaweye abəra mə bazlam tay, ma bəbazliye tay ha ndo mənə dəre tay niye hay. Ndo mənə dəre tay hay

* 11:4 Zəba mə Zakari 4.1-14.

ta mət na, andza niye, tsəved andaya mətəme bay.

⁶ Ahəl nakə faya ta diye ha bazlam ga aye, ta sliye faya mətsikay me a yam: «Kâ pa bay» hus a pat nakə ta ndəv ha aye. Ta sliye faya mətsikay me a yam hərwi ada mâ təra bambaz. Ta sliye faya məvəlatay dəretsətseh a ndo i məndzibəra hay wal wal andza nakə a satay aye.

⁷ Ane tuk na, ahəl nakə aza ta ndəv ha mətsike bazlam i Mbəlom aye na, wu i pesl eye andaya ma tsalaw-eye fataya ma bədf nakə kutsik bagwar eye, ma giye fataya vəram. Ma sliye fataya, ada ma kədiye tay ha.

⁸ Mədahañ tay na, ndəray ma liye bay. Ta ndziye ka dala barbarra eye, ma wuzlahgəma bagwar eye nakə tə kədf mə dəma Bəy Maduweñ tay aye. Məzele i gəma niye hay na, Sodom ta Ezipt.

⁹ Mədahañ tay na, ndo hay ka məndzibəra ma gwala hay wal wal ta deyeweye, kwa slala ka waray ka waray aye, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye, kwa gəma hay, ta zəbiye ka mədahañ tay məhəne mahkar tə məzaw. Ta kərahiye ndo hay tâ la tay ha bay.

¹⁰ Ma deyete ye a gər a ndo i məndzibəra hay haladzay hərwi ta kədf tay ha ndo neheye sulo aye. Ta giye magurlom, ta vəliye a bo wu kəriye. Ta ñgwasiye hərwi ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye sulo aye ta gatay dəretsətseh

a ndo i məndzibəra hay haladzay tə bazlam i Mbəlom nakə faya ta diye ha aye.

¹¹ Ahəl nakə məhəne mahkar ta məzaw a ye abəra mə dəma na, Mbəlom a vəzl məsəfəre ñgay a ndo neheye sulo aye hərwi ada tâ huta sifa. Mbəlom a vəzl a dəma məsəfəre ñgay na, tə lətse ka mbəlom. Ndo neheye tebiye tə ñgatatay aye na, ta dzədzar haladzay.

¹² Tsa na, ndo neheye sulo aye tə tsənew mətsike me bagwar eye mə mbəlom, a gwadatay: «Tsalumaw kanan a gəma.» Tsa na, pazlay a ñgaha tay ha, tə tsal a mbəlom, ndo mənə dəre tay hay faya ta zəbiye fataya.

¹³ Kwayañña a həlay niye dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ. Gəma a ñgəna kuro, nəte ñgay eye a mbəzl hele hele. Ndo hay gwezem tasəla ta mət hərwi dala nakə a bəl aye. Siye i ndo neheye nəte ye ta mət təbey aye na, ta dzədzar haladzay, ta zambaday a Mbəlom nakə mə mbəlom aye.

¹⁴ Andza niye, dəretsətseh masulo eye ki ye abəra mə dəma. Dəretsətseh mamahkar eye ma deyeweye.

Tolom matasəla eye

¹⁵ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a fa tolom ñgay. Mətsike me bagwar eye hay ta ləvwaw mə mbəlom, tə gwad:

«Bəy Maduweñ kway Mbəlom ta Kəriste ñgay

ta pa mələve i bəy tay ka
məndzibəra.

Mbəlom ma ləviye ka tor
eye.»

¹⁶ A ndəv ha mətsike me na,
madugula neheye kuro kuro
sulo gər eye fad mandza eye
ka təv məndze i bəy kame i
Mbəlom aye tə dəkw gurmets
kame i Mbəlom, tə dəslay ha
gər.

¹⁷ Tə gwad:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom bag-
war eye,

nəkar andaya anəke ada
nəkar andaya ahəl
niye.

Nəmaa gaka sisəe hərwi
gədaŋ yak,

hərwi ka həl ka pa wu
hay tebiye a həlay yak,
ka da ha nəkar na, bəy.

¹⁸ Siye i slala i ndo neheye ta
təra ndo yak hay bay
aye na,

ta ge mevel ka nəkar hal-
adzay.

Anəke na, həlay eye kə slaw
nəkar ka giye fataya
mevel.

Həlay i mäge sariya ka
mədahaŋ hay kə slaw.

Həlay nakə ka vəlateye wu i
merəbe a ndo i məsler
yak neheye faya ta da
ha bazlam yak aye.

Ka vəlateye wu i merəbe tay a
ndo yak hay tebiye,

kwa a ndo neheye
makətsa bo eye,

kwa a ndo neheye bag-
war eye,

ka vəlateye a ndo neheye faya
ta rəhakeye ha gər eye
tebiye.

Ndo neheye faya ta nasiye ha
məndzibəra aye na,

ka bəbazliye tay ha hele
hele.»

¹⁹ A ndəv ha mətsike na, gay
i mədəslay ha gər a Mbəlom a
həndək mə mbəlom tuwaŋ.
Zlaŋgatsa nakə dərewel i
məbere dzam mə dəma aye
na, andaya mə gay eye niye.
Anəke na, kwa way kə ŋgatay.
Mawutsədə hay ta wutsədə
wutsid wutsid. Maləve i
mbəlom ka ŋgəraz, dala kə bəl
ada ndzalala hay ta kutsaw
haladzay.

12

*Ŋgwas ta gədam bagwar
eye*

¹ Ma dəba eye na, wuye
a mbəzlaw mə mbəlom, a
ge masuwayaŋ. Na ŋgatay
a ŋgwas eye andaya, peteked
ŋgay nakə ka bo aye na, pat.
Kiye mə huđ i sik ŋgay. Pe-
teked nakə a bar a gər aye na,
wurzla hay kuro gər eye sulo,
peteked ŋgay niye a bar a gər
aye na, andza dzagwa i bəy.

² Ŋgwas eye niye na, ta
wawa mə huđ, faya ma
wiye ada neŋgeye faya ma
ndalamiye ha. Neŋgeye faya
ma wudiye ka bo hərwi a wur
faya.

³ Wu mekeleŋ eye a ge
masuwayaŋ haladzay, a
mbəzlaw abəra mə mbəlom
sa. Wu niye na, bagwar eye
a zəba ndozza andza ako, a
ndzakit bo gədam. Gər ŋgay
hay tasəla, hərikke hərikke
tə dzagwa i bəy hay tasəla.
Dəram hay andaya faya
kuro. ⁴ Wurzla neheye ka
magərmbəlom aye, a ŋgəna
ha təv mahkar. A zla diye

nəte, a ɲgwaɗ tay ha ta hutel
ɲgay ada a kutsa tay ahaya
ka dala. A lətse ka təv i ɲgwas
niye faya ma wiye wawa aye,
kə wa na, ma zliye wawa niye
ma həpədiye.

⁵ ɲgwas niye a wa wawa
hasləka eye. Ma təriye bəy
nakə ta gədaɲ eye ma ləviye
gəma hay wal wal aye tebiye.
A wa na wawa niye na, tə zla
na kwayaɲɲa tə hway ha ka
təv i Mbəlom ada kame i təv
məndze i bəy ɲgay.

⁶ Ane tuk na, ɲgwas niye
a hway a kəsaf a təv nakə
Mbəlom a ləvay ha bo aye.
Mbəlom ma geye gər mə
dəma. Ma ndziye məhəne
gwezem ta temerre sulo tə
kuro kuro məkwa.

⁷ Tsa na, tə ge vərəm mə
mbəlom. Misel, gawla i
Mbəlom, ta gawla ɲgay hay
tə ge vərəm ta gədam. Gədam
ta gawla ɲgay hay tə ge vərəm
ta nəteye dərmak.

⁸ Ane tuk na, Misel ta gawla
ɲgay hay tə sla fataya, ta
həhar tay ha. Ta vələtay
tsəveɗ məndze mə mbəlom sa
bay.

⁹ Tə kala ahaya gədam niye
bagwar eye a bəra. Nengeye
na, guram i dədœ nakə ahəl
niye a vawatay gər a ndo i
məndzibəra hay aye. Tə za-
lay na, bəy i məsəfəre neh-
eye lele bay aye. Məzele ɲgay
mekelen eye na, Fakalaw. Tə
kala ahaya abəra mə mbəlom
ka dala ta gawla ɲgay hay
tebiye.

¹⁰ Ma dəba eye na, na
tsənew mətsike me a ləvaw
mə mbəlom, a gwad:

«Anəke na, Mbəlom kə təma
may ha.

A da ha na, nengeye a ze wu
hay tebiye,

bəy na, nengeye.

Anəke na, ka ɲgatakway a
Kəriste ɲgay

ka bəz ha gədaɲ ɲgay

hərwi ta kala ahaya ndo nakə
a həlawatay na sik a
malamar kway hay
aye.

A həlawa fataya me ka
təv i Mbəlom ta həvad
ta həpat, pat pat.

¹¹ Ane tuk na, nəteye na, ta sla
faya.

Tə sla faya na, hərwi
Wawa i təbaɲ a mbəda
tay ahaya tə bambaz
ɲgay.

Tə sla faya sa na, hərwi ba-
zlam i Mbəlom nakə tə
datay ha a ndo hay aye.

Tə vəl ha məsəfəre tay na,
andza niye.

¹² Hərwi niye mənɲgweşe m̄a ge
andaya mə mbəlom

ada ta nəkurom neheye
hay mə dəma aye,
ɲgwasum tuk.

Nəkurom dala ta bəlay mata
hute dəretsətseh na,
nəkurom

hərwi Fakalaw kə mbəzla
naha ka təv kurom,
dərev a ndalay haladzay.

Hərwi a sər ha məndze
ɲgay na, a zəkayaw
tsekweɲ.»

¹³ Gədam niye bagwar eye
a zəba dəre ta kala ahaya
mə mbəlom na, a pa bo ka
mahəhere ɲgwas niye a wa
wawa hasləka eye.

¹⁴ Ane tuk na, tə pay gwe-
zleviyek sulo andza i matsəv

hərwi ada mâ tsəv ha a kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo aye. Mbəlom ma geye gər, ma ndziye mə dəma məve mahkar tə məzaw. Ma ndziye na, ma təv nakə gədam ma sliye mägəse na bay aye.

¹⁵ Gədam niye a vənahaw yam abəra mə huf haladzay andza dəlov, hərwi ada yam mâ pay bəzay a ηgwas niye ada mâ zla na.

¹⁶ Ane tuk na, dala ka dzəna na ηgwas niye. A ta ka bo bəra tsədək. Tsa na, a sa dəlov niye faya ma ndohwaweye abəra mə bazlam i gədam aye.

¹⁷ Gədam a ηgatay andza niye na, dərev a ndalay ka ηgwas niye haladzay. A mbəda gər a dəba, a ye a ge vərəm ta wawa i ηgwas niye hay. Wawa niye hay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye ada faya ta diye ha bazlam i Yesu aye.

¹⁸ Gədam niye a ye, a ndza ka me i bəlay.

13

Wu i pesl hay

¹ Tsa na, na ηgatay a wu i pesl wuray a ndohwaw abəra ma bəlay. Gər hay faya tasəla ada dərəm hay faya kuro. Ka dərəm neheye tebiye na, dzagwa i bəy faya hərrikke hərrikke. Ka gər neheye tasəla aye na, tə watsa fataya məzele nakə lele bay aye, i mətəsalay ka gər a Mbəlom.

² Wu i pesl niye na, a ndzəkit bo dəvar. Sik ηgay hay andza sik dərleŋge. Bazlam ηgay andza bazlam i zil.

Gədam a vəlay gədan ηgay haladzay a wu i pesl niye. Tsa na, a vəlay tsəved mâ ye, mâ ndza ka təv mədze i bəy ηgay.

³ Na zəba ka wu i pesl niye, gər ηgay nətə na, andza ta gay mbəlak. Kə sər məmətə ha. Ane tuk na, mbəlak ηgay niye a paha. Wu i pesl niye a gatay a ndo i məndzibəra hay andza masuwayan. Ndo hay ta dazlay məpay bəzay.

⁴ Nətəye tebiye tə dəslay ha gər a gədam dərmağ hərwi nakə a vəlay gədan a wu i pesl niye aye. Tə dəslay ha gər a wu i pesl dərmağ, tə gwaf: «Gədan eye andza wu i pesl nakay na, way? Mata sle mäge vərəm ta neŋgeye na, way? Ndəray andaya andza neŋgeye bay.»

⁵ Tə vəlay tsəved a wu i pesl niye ka mäge zlapay kame i ndo hay ada ka mətəsalay ka gər a Mbəlom. Tə vəlay tsəved ka mäge andza niye na, kiye kuro kuro fad gər eye sulo.

⁶ A dazlay a mətəsalay ka gər a Mbəlom. A tsalay ka gər a məzele i Mbəlom ada a təv nakə Mbəlom mandza eye mə dəma aye. Ada a neheye mandza eye mə mbəlom aye dərmağ.

⁷ Ta vəlay tsəved ka mäge vərəm ka ndo məpe mədzağ gər hay ka Yesu dərmağ ada mâ ηgwasa fataya. Ta vəlay gədan ka mələve kwa gwala waray waray, mələve kwa slala waray waray, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye ada ka gəma hay tebiye.

8 Ndo i mändzibəra hay tebiye ta dəslay ha gər. Maa zəkaw na, ndo neheye tə watsa məzele tay a derewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Nəteye tə watsa məzele tay na, kwa ahəl nakə ta ge mändzibəra zuk bay aye. Derewel nakay na, i Wawa i təbəŋ nakə tə kəd na ahəl niye aye.

9 Ndo nakə zləm andaya faya hərwi mətsəne na, mâ pay zləm a wu nakə na tsikiye lele.

10 Mbəlom a gwad: «Ndo nakə tə wa na hərwi ada ndo mənə dəre ŋgay tâ gəs na na, ta gəsiye na dedek.» Tadə Mbəlom kə gwad: «Tâ kəd na ta maslalam» na, ta kədiye ta maslalam dedek. Kə ge andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tâ səmay naha, tâ gər ha tsəved i Mbəlom bay. Andza niye, ta ndziye bəŋbəŋ.

11 Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu i pesl mekeləŋ eye a ndohwaw abəra ma bəd. Dəram ka gər ŋgay sulo andza wawa i təbəŋ. Ane tuk na, a tsik me andza i gədam.

12 Gədaŋ ŋgay andaya andza i wu i pesl nakə kurre aye. A gawa wu neheye a ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə a tsalaw ma bəlay aye. A gatay kutoŋ a ndo i mändzibəra hay ada a wu siye hay tebiye, a gwadətay: «Dəslumay ha gər a wu i pesl nakə mbəlak ŋgay a paha aye.»

13 Kə ge wu neheye a ge masuwayaŋ aye haladzay.

Kə ge wu nakə ada ako mâ mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. A yaw ka mändzibəra, ndo hay tebiye ta ŋgatay

14 a vatay gər a ndo i mändzibəra hay hərwi ta vəlay tsəved ka mäge wu neheye a ge masuwayaŋ aye kame i wu i pesl nakə kurre aye. A gwadətay: «Gum kule hərwi mədəslay ha gər a wu i pesl nakə kurre tə gay mbəlak ta maslalam, ane tuk na, kə mət bay aye.»

15 Wu i pesl niye masulo eye a huta gədaŋ mavəzle məsəfəre a kule niye a ndzəkit bo andza wu i pesl aye hərwi ada mâ tsik me, ada ma sliye faya məkəde ndo neheye ta kərah mədəslay ha gər aye.

16 A gatay kutoŋ a ndo hay tebiye, wawa hay, bagwar hay, kwa ndo i zlele hay, kwa a ndo i mətawak, kwa beke hay, kwa a ndo neheye beke eye hay bay aye, a gatay kutoŋ ka matəme ŋgodgor ka həlay i mənday kəgəbay ka da'ar aye.

17 Ndo nakə ŋgodgor niye andaya faya bay aye na, ma sliye faya masəkəme wu kəgəbay masəməke ha wu bay. ŋgodgor niye na, məzele i wu i pesl niye ada məpesle wu i məzele ŋgay.

18 Ane tuk na, ndo hay tâ ge metsehe lele. Ndo nakə a tsah aye na, lamba niye a say məgwede mey na, ma sliye faya məsəre. Lamba niye a da ha na, ndo zezəŋ hay. Lamba niye na, temerre məkwa tə kuro kuro məkwa gər eye məkwa.

14

Dəmes nakə ndo i Mbəlom hay ta giye aye

¹ Na zəba dəre sa na, na ŋgatay a Wawa i təbaŋ malətsa eye ka mahəmba nakə tə zalay mahəmba i Siyoŋ aye. Neŋgeye ta nəteye, məzele ŋgay ta məzele i Mbəlom Bəba ŋgay mawatsa eye ka da'ar. Ndo niye hay na, nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000).

² Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom. A ləv andza yam nakə a vaw mə mahəmba aye. A ləv andza maləve i mbəlom. Mətsike me nakə na tsəne aye a ləv lele andza faya ta fiye gandzaval.

³ Maa ge dəmes niye na, ndo neheye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad (144 000) na ŋgatatay aye. Nəteye malətsa eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom, kame i madugula hay ada kame i wu neheye fad nəteye ta məsəfəre aye. Nəteye faya ta giye dəmes wedəye. Dəmes niye ndəray ma sliye faya məge bay. Maa ge dəmes niye na, ndo neheye Mbəlom a mbədatay ahaya abəra ka məndzibəra aye dəkdək tsa.

⁴ Nəteye na, tsədanŋa mənese kwa tsekweŋ andaya fataya bay. Ta ge madama bay. Nəteye na, Wawa i təbaŋ ma diye kwa a ŋgay na, tə paway bəzay. Mə walaŋ i ndo i məndzibəra hay Mbəlom a mbəl ha na, nəteye hərwi ada tātəra i ŋgay ada i Wawa i təbaŋ.

⁵ Ta raw me dāda bay, mənese andaya fataya kwa tsekweŋ bay.

Gawla i Mbəlom hay mahkar

⁶ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋged faya ma tsəviye ka magərmbəlom. Faya ma deyeweye məde ha Labara Ŋwalak eye nakə ma ndziye ka tor eye. Ma diye ma dətay ha a ndo i gəma hay tebiye, a gwala hay tebiye, a ndo neheye tə tsik me i gəma waray waray aye tebiye ada slala hay tebiye.

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikatay ta magala, a gwadatay: «Rəhumay ha gər a Mbəlom, zambadumay, hərwi həlay məgatay sariya a ndo hay kə slaw. Dəslumay ha gər. Maa ge magərmbəlom ta dala ada ta yam hay na, neŋgeye.»

⁸ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom masulo eye a yaw ma dəba i gawla i Mbəlom nakə kurre aye sa, a gwad: «Ka ndəv tsiy! Babilon gəma bagwar eye ma mbəzliye, ta dedək ka mbəzl hele hele. Ka bəz ha mənese ŋgay nakə a yay a gər andza guzom aye, ka bəz ha kwa a gwala waray waray.»

⁹ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a yaw sa. A tsik ta magala, a gwad: «Ndo neheye faya ta dəslay ha gər a wu i pesl niye a tsalaw ma bəlay aye ada faya ta dəslay ha gər a kule i wu i pesl niye, neheye ta təma ŋgodgor i wu pesl niye ka da'ar tay ada ka həlay tay aye na,

10 Mbəlom ma gateye dəretsətseh. Gəse tay na, Mbəlom ma rahateye ha tə dəretsətseh. Ndo neheye ta diye na, a ako ada a wuye a təma wafafa andza asana. Ta siye dəretsətseh kame i gawla i Mbəlom hay ada kame i Wawa i təbaj.

11 Genqis i ako nakə faya ma gateye dəretsətseh huya aye ma ndəviye dāda bay. Nəteye tə dəslay ha gər na, a wu i pesl ada a kule i wu i pesl. Ta təma nqodgor nqay ka bo tay. Ta hutieye mazəzukuw bo dāda bay. Ta həpat, ta həvad, ta siye dəretsətseh.»

12 Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom neheye faya ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye aye ada ka pum mədzal gər kurom ka Yesu aye, səmumay naha.

13 Na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwedənj: «Dazlay a məwetse anəke, do ha kame kame ndo neheye tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweñ aye ada neheye tə mət ma məpe mədzal gər ka Bəy Maduweñ aye. Nəteye na, Mbəlom ma ta piye fataya nqama.»

Məsəfəre Tsədəñña eye a mbəda faya, a gwad: «Ayaw, andza niye. Məsler tay na, ka ndəv, t̄a zəzukuw bo hərwi hohway i məsler tay a da ha na, nəteye lele.»

Wu nakə ma ta ndzatay a gər a ndo hay ahəl nakə mändzibəra ma ndəviye

14 Na zəba dərə sa na, na nqatay a pazlay kwedek

kwedek. Wuye andaya ka pazlay niye. Wu niye na, a ndzəkit bo ndo zezəñ. Dzagwa i bəy nakə tə nqar ta gura aye mə gər nqay. Bembek mə həlay nqay. Bembek niye na, matasla eye lele hepepe.

15 Gawla i Mbəlom mekeləñ eye a yaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A wuda ta magala, a gwadaj a ndo niye mandza eye ma pazlay aye: «Zla bembek yak ada dza ha daw, hərwi wu kə nah ka dala, kə sla mədze.»

16 Tsa na, ndo nakə mandza eye ma pazlay aye a kal ha bembek nqay ka dala, a dəs na wu nakə ka mändzibəra aye tebiye.

Mbəlom ma ta gateye dəretsətseh a ndo i sewed hay

17 Tsa na, na nqatay a gawla i Mbəlom nengəd mə mbəlom. A yaw abəra mə gay i Mbəlom. Bembek mə həlay, matasla eye hepepe dərmak.

18 Gawla i Mbəlom nengəd a yaw abəra ka təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Nəngeye na, a ləvay gər a ako. A yaw a zalay a gawla i Mbəlom nakə bembek matasla eye hepepe mə həlay nqay aye ta magala, a gwadaj: «Zəba ka hohway i dərizl i gərđaf neheye ka mändzibəra aye, ta nah. Zla bembek yak, do ta dəs.»

19 Andza niye, gawla i Mbəlom niye a kal ha bembek nqay ka dala, a ye a dəs hohway i wu neheye abəra ka dala. A həl hohway niye hay, a ye a kwats ha ka təv

nakə bagwar eye ta sləratawa a dəma hohway hay hərwi maditse yam eye nakə mə dəma aye. Təv niye a da ha na, mevel i Mbəlom.

²⁰ Təv nakə ta sləratawa a dəma hohway hay aye na, dərəŋ ta wuzlahgəma. Ahəl nakə faya ta ditsiye na, maa ŋgəzaw abəra mə dəma na, bambaz duh. A va tuwwa andza yam nakə faya ma viye mə magayam aye. A va na, kilomiter temerre mahkar. Tadə pəles mâ lətse a dəma na, ma zəbaweye abəra mə dəma bay. Mata zəbaw na, gər eye dekdek.

15

Gawla i Mbəlom hay tasəla tə dərətsətseh hay tasəla

¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a wu mekeləŋ eye a ge masuwayaŋ mə mbəlom. A geŋ hərəbəkka. Na ŋgatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, kwa way dərətsətseh nəte nəte mə həlay tay. Neheye na, maduk i duk i dərətsətseh hay hərwi ta ndəviye ha na, mevel i Mbəlom.

² Tsa na, na ŋgatay a wu eye andza bəlay a wuzl dərə andza malam, ako mə dəma dərma. Na ŋgatay a ndo neheye tə sla ka wu i pesl niye aye ada nəteye ta dəslay ha gər a kule ŋgay təbey aye. Nəteye ta kərəh matəme ŋgodgor i məpesle wu i məzele ŋgay nakə tə zalay məpesle wu aye. Nəteye malətsa eye ka me i bəlay niye a dəv andza malam aye. Nəteye na, ta gandzaval

neheye Mbəlom a vəlatay aye mə həlay.

³ Nəteye faya ta giye dəmes andza i Musa ndo i məsler i Mbəlom nakə a gawa ahəl niye aye ta dəmes i Wawa i təbaŋ. Tə gwadawa:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom, nəkar gədaŋ eye ka gər i wu hay tebiye,

məsler yak na, bagwar eye ada lele haladzay.

Nəkar Bəy i gəma hay tebiye, wu neheye faya ka giye na, mənese kwa tsekweŋ andaya mə dəma bay

ada nəkar na, ndo i dedek.

⁴ Ndo hay tebiye ta dzədzaraka, Bəy Maduweŋ.

Ndəray ma kərəhiye mazambadaka bay.

Ndo nakə tsədəŋŋa eye na, nəkar nəte ŋgweŋ.

Ndo i gəma hay wal wal ta deyeweye kame yak ta dəsłakeye ha gər

hərwi ndo hay tebiye ta ŋgatay a wu nakə faya ka giye na,

mənese kwa tsekweŋ mə dəma bay.»

⁵ Ma dəba eye, na zəba dərə na, na ŋgatay naha a madzawadzawa i mədəsłay ha gər a Mbəlom mə mbəlom mahəndəka eye tuwaŋŋa, gay nakə ta kərew tə peteked, ndo hay ta Mbəlom tə dzawa gər a dəma aye andaya mə dəma.

⁶ Na ŋgatay naha a gawla i Mbəlom hay tasəla kwa way tə dərətsətseh nəte nəte mə həlay tay tə ndohwaw abəra

mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ka bo tay na, pe-tekef lele eye a dəv herre niye. Nəteye na, mabara bo eye mə dərev ta gura.

⁷ Wu nəte mə walañ i wu neheye fad ta məsəfəre aye na, a ye naha a vəlatay gəse neheye tə vəd ta gura aye a gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, kwa way nəte nəte. Gəse neheye tasəla aye maraha eye ta mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye aye.

⁸ Geñgis a tsalaw, a rah a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Geñgis niye a yaw na, hərwi məzlaḅ i Mbəlom ada hərwi ηgay. Ndəray kwa nəte kə sla faya məfələkwe a gay bay hus dəretsətseh neheye tasəla mə həlay i gawla i Mbəlom hay aye ta ndəviye təday.

16

Dəretsətseh hay tasəla ma gəse

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye ηgələkəka ta magala, a gwadatay a gawla i Mbəlom hay tasəla: «Dum naha kutsum ha mevel i Mbəlom neheye maraha eye ma gəse ka məndzibəra aye. Kutsum ha na, tasəla tebiye.»

² Tsa na, makurre a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ηgay aye ka məndzibəra. A kuts ka dala kwayañña na, mbələk neheye lele bay wene wene aye ada a wur haladzay aye a zəba ka ndo neheye ηgodgor i

wu i pesl andaya fataya ada tə dəslaway ha gər a kule aye.

³ Gawla i Mbəlom masulo eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ηgay aye a bəlay. Yam niye a təra andza bambaz i mədahañ. Wu neheye ma yam niye aye tə mət tebiye.

⁴ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ηgay aye a dəlov ada a bədiyem hay. Ta təra bambaz dərmak.

⁵ Na tsəne, gawla i Mbəlom nakə a tsəpawa yam aye, a zambaday a Mbəlom, a gwad: «Tsədañña na, nəkar nəte ηgweñ.

Nəkar andaya anəke ada ahəl niye nəkar andaya huya.

Ka ge na sariya nakay na, ta tsəved eye.

⁶ Ndo neheye ta kəd ndo məde ha bazlam yak hay ada ta ndo yak hay.

Ka vəlatay bambaz hərwi ada t̄a sa andza nakə a ye ka bo aye.»

⁷ Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye, a gwad:

«Ayaw dedek Bəy Maduweñ, nəkar na, Mbəlom gədañ eye ka gər i wu hay tebiye,

nəkar na, ndo i dedek.

Ka giye sariya a ndo hay na, huya ta tsəved eye.»

⁸ Mafad i gawla i Mbəlom a kuts ha wu nakə ma gəse ηgay aye ka pat. Tsa na, a vəlay gədañ a pat ka məwure haladzay andza ako hərwi ada m̄a fəka ndo hay.

⁹ Ane tuk na, ahəl nakə pat niye a fəka tay aye na, ta gər ha mezeleme tay bay. Ta kəma mazambaday a Mbəlom bay. Tə tsalay ka gər dūh hərwi maa sləraw fataya dəretsətseh niye hay na, neŋgeye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mazlam eye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay ka təv i bəy i wu i pesl niye. Ləvonj tekədəgəm a ge ma təv mələve bəy ŋgay. Ndo hay faya ta həpədiye zler haladzay hərwi faya ta siye dəretsətseh.

¹¹ Ane tuk na, ta gər ha mezeleme tay bay. Wu tay neheye lele bay tə gawa aye na, ta gər ha mezeleme bay. Nəteye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom nakə neŋgeye mə mbəlom aye hərwi mbəlak tay ada hərwi dəretsətseh tay nakə faya ta siye aye.

¹² Ma dəba eye gawla i Mbəlom maməkwa eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ŋgay aye a magayam bagwar eye nakə tə zalay Efrat aye. Yam i magayam niye a sakwa hərwi ada bəy neheye ta deyeweye abəra mə bəzay ta hutkiye tsəved mətese mata ge vərəm.

¹³ Tsa na, na ŋgatay a məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay hay aye mahkar. Nəteye na, andza makombodok hay. Neŋged na, a ndohwaw abəra mə bazlam i gədam, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i wu i pesl, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i ndo nakə a gwad neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye.

¹⁴ Məsəfəre neheye ti yaw

na, abəra mə fakalaw, tə gawa masuwayan. Tə yawa a gay i bəy i məndzibəra hay tebiye, tə hayawa tay gər hərwi mäge vərəm ka Mbəlom gədanj eye ka gər i wu hay tebiye pat nakə ma bəziye ha gədanj ŋgay aye.

¹⁵ Yesu a gwad: «Gum metsehe bəna, na diye naha na, andza məkal, ka sərumeye ka bo bay. Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə mandza eye tə peteked ŋgay ka bo aye. Neŋgeye mandza eye tsezlezlenjə hərwi ada ahəl nakə na diye naha neŋgeye ze peteked bay ada horoy mâ gay kame i ndo hay bay.»

¹⁶ Məsəfəre neheye mahkar aye, tə hayatay gər a bəy hay na, a təv eye andaya Yahuda hay tə zalay Harmagedonj.

¹⁷ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a kuts wu nakə ma gəse ŋgay aye a magərmbəlom. Mətsike me a tsənew abəra ka təv mələve i bəy Mbəlom mə gay ŋgay məvəlay wu, a gwad: «Ka ndəv.»

¹⁸ Kwayanja mawutsede i Mbəlom a wutsede, mbəlom a ləv ŋgwezłəts. Dala a bəl dzekiḅ dzekiḅ. Kwa ahəl nakə a ge ndo hay aye na, dala kə bəl dāda andza niye bay, a ze ha siye tebiye.

¹⁹ Dala a ta ka bo bəra ndzadəda, gəma bagwar eye a ŋgəna mahkar ada siye i gəma neheye ka məndzibəra aye tebiye ta mbəzl dərmak. Babilon gəma bagwar eye a mayaw a gər a Mbəlom na, andza niye. A vəlay wu məse

nakə a tsəhən bay aye ada a gwaday: «Sa, ndəv ha abəra mə dəma.»

²⁰ Dala neheye malawara eye ta yam aye tə dze a hud i yam tebiye ada mahəmba zəbol eye ta mbəzl bərəm bərəm.

²¹ Ndzalala bagwar eye hay habəlagəmgəm, tə mba haladzay tə kutsaw mə mbəlom ka ndo hay. Ndo hay tə tsalay ka gər a Mbəlom hərwi faya ta siye dəretsətseh ta ndzalala. Dəretsətseh niye na, lele bay wene wene aye, a ze ha siye tebiye.

17

Bazlam i ngwas nakə a gawa madama aye

¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla kwa way ta gəse mə həlay aye, a yaw ka təv ga, a gwedəŋ: «Dara hərwi ada nā bəzaka ha ngwas nakə a də zləm, a gawa madama ma siye dəretsətseh. Ngwas mäge madama niye a də ha na, gəma nakə ta dəzl bəse ta magayam hay wal wal haladzay aye.

² Bəy i məndzibəra hay ta ge mezeleme ta neŋgeye ada ndo i məndzibəra hay ta sa guzom ngay. Ta kwaya, ta ge mezeleme dərmak.»

³ Tsa na, Məsəfəre Tsədanŋa eye a yaw ka təv ga, a zla ga a ye ga ha a kəsaf. Ahəl nakə neŋ mə kəsaf aye na, na ngatay a ngwas mandza eye ka wu i pesl ndozza. Gər ngay hay tasəla, dəram ka gər niye

hay kuro. Ka bo ngay na, məzele hay mawatsa eye faya haladzay. Məzele neheye hay lele bay aye, faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom.

⁴ Ngwas niye na, peteked ka bo ndozza andza bəre nakə a dəv haladzay aye, tə wu i maslawa, gura, ada tə kwar neheye lele haladzay aye. Gəse i gura mə həlay ngay. Gəse niye na, maraha eye tə wu neheye ngwalak eye bay aye. Andza məgwede tə mezeleme nakə a gawa aye.

⁵ Ta watsa məzele ka da'ar ngay. Məzele ngay niye a də wu manğaha eye, andza məgwede: «Babilon bagwar i gəma, neŋgeye maya i ngwas neheye tə gawa madama aye ada tə wu ngwalak eye bay ka məndzibəra aye.»

⁶ Na zəba faya na, ngwas niye kə sa bambaz i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə kəd tay ha na, hərwi tə gwadawa parakka Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ, ada ngwas niye kə kwaya tə bambaz tay.

Na ngatay andza niye na, a geŋ hərbaəbəkka.

⁷ Gawla i Mbəlom niye a gwedəŋ: «A gaka hərbaəbəkka na, hərwi mey?» A gwad: «Tsəne, na dəakeye ha wu nakə manğaha eye ka ngwas nakay aye ada ka wu i pesl nakə mandza eye faya aye. Wu i pesl niye na, gər hay faya tasəla ada dəram hay kuro.

⁸ Wu i pesl niye ka ngatay kurre na, neŋgeye andaya tə dəre. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye andaya sa bay.

Ma tsalaweye abəra ma bəḏ nakə kutsik bagwar eye aye. Ahəl nakə kə tsalaw aye na, Mbəlom ma dziye ha abəra mə dəma. Kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, Mbəlom kə watsa məzele a dərəwel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Siye i ndo hay andaya neheye kə watsa məzele tay a dərəwel bay aye. Ndo neheye məzele tay mə dərəwel bay aye ta ngatay a wu i pesl niye na, ma gateye hərbaḅəkka hərwi a ndzawa neŋgeye na, andaya, anəke na, neŋgeye andaya sa bay ada pat mekeləŋ eye na, ma maweye mba.»

9 A gwedəŋ sa: «Ndo hay tə huta metsehe hərwi mətsəne wu neheye. Gər i wu i pesl neheye tasəla aye na, a dā ha mahəmba hay tasəla nakə ngwas niye mandza eye faya aye dərma. A dā ha bəy hay tasəla.

10 Mə walaŋ tay na, bəy hay zlam mələve i bəy tay ka ndəv. Neŋged nəte na, neŋgeye andaya faya ma ləviye bəy ngay. Matasəla eye na, həlay ngay eye kə slaw zuk bay. Aza həlay ngay kə slaw na, ma ndziye həlay tsekweŋ tsa.

11 Wu i pesl nakə ahəl niye neŋgeye tə dərə aye ada anəke neŋgeye andaya tə dərə sa bay na, neŋgeye na, matsamahkar i bəy. Neŋgeye mə walaŋ i bəy neheye tasəla aye dərma. Ahəl nakə aza kə ndohwaw aye na, Mbəlom ma kədiye na hele hele.

12 «Dəram neheye kuro ka

ngatay aye na, a dā ha bəy hay kuro ta deyeweye. Ta yaw zuk bay. Mbəlom ma vəlateye gədaŋ hərwi ada nəteye ta wu i pesl niye ta ləviye mələve bəy ḅəre nəte.

13 Bəy neheye kuro aye mədzal gər tay na, nəte. Ta geye məsler a wu i pesl ta gədaŋ tay peteh hərwi ada mâ ləva bəy ngay.

14 Ta giye vərəm ta Wawa i təbaŋ. Wawa i təbaŋ ma sliye fataya hərwi neŋgeye na, Bəy Maduweŋ ka gər i bəy Maduweŋ hay. Neŋgeye Bəy a ze bəy hay tebiye. Ndo ngay hay faya ta pay bəzay na, tə dərəv tay peteh. Neŋgeye a pala tay ha, a zalatay ada ta pay bəzay. Andza niye ta ngwasiye fataya tə neŋgeye.»

15 Gawla i Mbəlom niye a gwedəŋ sa: «Magayam nakə ka ngatay ngwas niye a gawa madama mandza eye ka tsakay aye na, andza məgwədə: Slala hay, ndo hay mbərzəzza haladzay, gəma hay, ndo neheye tə tsik kwa bazlam i gəma waray waray aye.

16 Dəram neheye kuro ka ngatay aye ta wu i pesl niye dərma, ta neye dərə a ngwas niye. Ta buwiye wu hay tebiye abəra mə həlay i ngwas niye hərwi ada mâ ndza bo kəriye. Ta gəsiye na ada ta həpədiye na. Siye nakə ka zəkaw aye na, ta kaliye ha a ako, ta fəkiye na abəra mə dəma hurdcək hurdcək.

17 Bəy neheye kuro mədzal gər tay nəte aye ada tə gay məsler a wu i pesl niye hərwi

ada mâ ləva bəy ɲgay na, maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom a ge andza niye hərwi ada tâ ge wu nakə a say aye. Wu i pesl ma ləviye bəy ɲgay hus ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye mâ ge bo.

¹⁸ ɲgwas nakə ka ɲgatay aye na, bagwar i gəma nakə ma ləviye bəy i məndzibəra hay tebiye.»

18

Gəma i Babilon ka mbəzl

¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a gawla i Mbəlom neɲged sa, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. Gədaɲ ɲgay na, bagwar eye haladzay. Ada madəve ɲgay nakə a dəv aye na, a dəv dzaydzay ka məndzibəra.

² A wuda ta magala, a gwad: «Babilon gəma bagwar eye ka mbəzl, Babilon ka mbəzl hele hele. Ka təra təv məndze i məsəfəre neheye lele bay aye. Məsəfəre lele bay eye hay kwa waray waray nəteye mandza eye mə dəma. Diyeɲ neheye lele bay aye, a satay a ndo hay bay aye nəteye mə dəma.*

³ Babilon ka mbəzl hərwi kə vəlay ha bo ka məge mezeleme. Ndo i gəma hay wal wal tebiye ta sa guzom ɲgay ada bəy hay ka məndzibəra ta ge mezeleme ta neɲgeye. Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta təra zlele eye hay ta wu neheye a yatay a gər a ndo hay ka zal aye.»

⁴ Na tsəne mətsike me mekeleɲ eye a tsənew mə mbəlom sa, a gwad:

«Nəkurom ndo ga hay, du-mara abəra mə walaɲ tay

bəna ka tələkum həlay a mənese
ka ta sumeye dəretsətseh andza nəteye dərmak.

⁵ Dumara abəra mə walaɲ tay hərwi mənese tay a pasla bo bay haladzay ada Mbəlom kə mətsa ha gər bay.

⁶ Gumatay dəretsətseh andza nakə nəteye tə gatay a ndo hay aye.

Wu nakə tə gatay a ndo hay aye na, gumatay mâ ze niye.

Tadə nəteye tə vəlay guzom a ndo gəse nəte na, rahumatay ha gəse sulo.

⁷ Gumatay dəretsətseh haladzay hərwi ada dərɛv mâ ndalatay.

Tə gwad nəteye gədaɲ eye hay haladzay ada tə ndayawa wu mənday lele.

Tə gwaday a gər tay sa na, nəteye bəy bagwar eye hay.

Tə gwad gəma tay na, ma giye dəretsətseh andza madakway i ɲgwas təbey, dadə mədahaɲ ma ndzat-eye a gər təbey.

⁸ Hərwi niye, dəretsətseh ma deyeweye fataya na, ka nəte eye.

* 18:2 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 14.3-21.

Dəvats, mədahañ ada
mandərzlañ ta deyew-
eye a gəma tay pat eye
nəte

hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom
neñgeye Mbəlom bag-
war eye.

Mata ge sariya na,
neñgeye.

⁹ «Ahəl nakə bəy hay ka
məndzibəra, neheye tə gawa
mezeleme ta gəma niye ta
geñgis i ako nakə faya ma
təmiye gəma niye na, ta
tuwiye haladzay, ta giye
dəmes i mədahañ hərwi ahəl
niye nəteye mandza eye ma
wiya.

¹⁰ Ta diye, ta lətsiye dərəñ
hərwi zluwer ma gateye tə
dəretsətseh niye. Ta gwadiye:
“Waawayah! Waawayah!

Nəkar Babilon gəma bagwar
eye nakə gədañ yak a
gawa andaya aye,

ka mbəzl hele hele bəre
nəte na, kəkay?”

¹¹ «Ndo i tsakala hay ka
məndzibəra ta tuwiye ada
ta giye dəmes i mədahañ
dərmak hərwi gəma nakə a
təma aye, ndəray kwa nəte
andaya mə dəma sa bay.
Ndəray andaya masəkəme
wu i tsakala tay bay?

¹² Wu niye hay na, gura ta
bəre, kwar lele eye hay wal
wal, ada peteked ndozza eye,
peteked ñgwalak eye hay wal
wal. Wu neheye ndo i tsakala
hay ta səkəməwa ha aye na,
dərizl i gərdaf neheye lele ha-
ladzay ada tə wu neheye ta
lambad tə zler i bəgəne aye
ada ta mayako lele eye hay.
Ta lambad ta bəre, tə kwar.

¹³ Ndo niye hay ta
səkəməwa ha mal nakə a ze
huñña aye wal wal dərmak
ada ta slambah neheye a
ze lele aye. Ta səkəməwa
ha guzom ada mal, bəle ada
gufa, sla hay, təbañ hay, pəles
hay, muta i pəles hay ada
beke hay andza məgwede
ndo zezeñ hay. Ane tuk na,
ndəray andaya masəkəme
fataya abəra wu niye hay sa
bay.

¹⁴ «Tə tuwa, tə gwadətay a
ndo i gəma niye hay: “Wu
neheye a yawakum a gər aye
ta təma ta ako. Zlele kurom
tə wu kurom lele eye hay an-
daya sa bay, ka hutumeye sa
bay.”

¹⁵ Ndo i tsakala neheye
ta təra zlele eye hay tə
masəkəme ha wu ma gəma
niye aye na, ta lətsiye dərəñ
ta gəma niye. Zluwer a gatay
tə dəretsətseh bagwar eye. Ta
tuwiye haladzay ada ta giye
dəmes i mədahañ.

¹⁶ Ta gwadiye: “Waawayah,
waawayah, gəma bagwar eye
ka mbəzl. Neñgeye a ndzawa
na, andza ñgwas nakə a pa ka
bo peteked ndozza aye ada tə
peteked neheye zler i mətul
zler i mətul ada tə siye pe-
teked lele eye haladzay aye.
A pawa ka bo wu i maslawa,
tə ge ta gura, tə kwar neheye
lele aye.

¹⁷ Wu hay tebiye a təma
andza niye tsa düh!”

«Ndo neheye faya ta diye
tə kwalalañ i yam ada ta
bagwar tay hay, ndo i tsakala
neheye ti yawa a tsekene
tə kwalalañ i yam ada ta

ndo neheye tebiye nəteye mə kwalalaŋ i yam aye, ti ye tə lətse dəreŋ.

¹⁸ Ta zəba dəre, tə ŋgatay a geŋgis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta wuda ta magala, tə gwad: “Gəma andaya andza gəma nakay bagwar eye bay.”

¹⁹ Tə tuwa, tə ge dəmes i mədahaŋ, tə kuts bətekweu a gər dəslis dəslis. Ta wuda, tə gwad: “Waawayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Anaŋ gəma nakə ndo neheye ta kwalalaŋ i yam aye ta huta zlele na, mə həlay ŋgay. Bəre nəte tsa na, a mbəzl na, kəkay?”

²⁰ «Nəkurom neheye mə mbəlom aye ŋgwasum! Gəma ka təma! Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom ndo i maslaŋ i Yesu hay ada nəkurom ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, ŋgwasum hərwi Mbəlom kə gay sariya ka wu nakə a gakum aye.»

²¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom gədaŋ eye, a ye a zla kwar bagwar eye andza ber i maləgəre, a kal ha a bəlay. Tsa na, a gwad: «Ta kaliye ha Babilon gəma bagwar eye andza niye, dāda ta ŋgateye sa bay.

²² Ndo hay ta tsəniye dāda mədze gandzaval ma Babilon, məge dəmes, məfe fagam, məfe tolom sa bay. Wuray kwa tsekweŋ ma giye andaya ma Babilon sa bay. Ndo malembede wu hay ta giye andaya sa bay, maləgəre

nakə a ləvawa abəra ma təv kurom aye na, ndo hay ta tsəniye sa bay.

²³ Lalam kurom hay ta dəviye dzaydzay ka niye sa bay. Ta tsəniye məbəbəle wuray huwwa i ndo məzle dahəlay hay mə gay kurom sa bay. Ahəl niye ndo i tsakala kurom hay ta ze ha siye i ndo i tsakala hay ka məndzibəra tebiye. Ka vatay gər a ndo hay kwa mənəgay ta madaŋ kurom. Hərwi niye nəkurom ka nasumeye andza niye.

²⁴ Mbəlom a ŋgatay a bambaz i ndo məde ha bazlam ŋgay hay, ada a bambaz i ndo ŋgay hay. Bambaz i ndo neheye ka məndzibəra tebiye tə kədf tay ha aye na, ka gər tay.»

19

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom andza ndo hay haladzay ta tsikiye me. Tə gwad:

«Hələluya! Zambadumay a Mbəlom.

Maa təma tay ha ndo hay na, nənəgeye.

Nənəgeye məzlaḅ eye, nənəgeye gədaŋ eye a ze kwa mey.

² Nənəgeye na, ndo i dedek, a ge sariya ŋgay a ndo hay na, ta dedek.

Kə gəs na maya i ŋgwas neheye tə gawa madama aye.

Ŋgwas niye na, kə nas tay ha ndo hay ka məndzibəra tebiye tə wu neheye lele bay aye.

Mbəlom kə vəlay dəretsətseh
a ɲgwas niye

hərwi nakə a kədf ndo i
məsler ɲgay hay aye.»

³Ma dəba eye, tə ma faya sa,
tə gwad:

«Zambadumay a Mbəlom.

Geɲgis nakə a tsalaw abəra
ma gəma niye aye na,
ma ndəviye bay, ma
tsalaweye huya andza
niye.»

⁴Tsa na, madugula hay
kuro kuro sulo gər eye fədf
ada wu neheye fədf aye
ta dəkw gurmets kame i
təv məndze niye Mbəlom
mandza eye faya aye ada
tə dəslay ha gər, tə gwad:
«Hələluya! Nəkar Mbəlom
bagwar eye.»

Magurlom i məzle dahəlay

⁵Na tsəne mətsike me a
tsənew abəra ma təv məndze
i bəy eye, a gwad:

«Zambadumay a Mbəlom
kway,

nəkurom ndo məge
məsler ɲgay hay,

nəkurom neheye ka rəhumay
ha gər ta dedək,

kwa wawa hay kwa bag-
war hay.»

⁶Na tsəne mətsike me
neɲged a tsənew sa andza
ndo hay haladzay mbərzəzza
faya ta tsikiye me. A tsənew
sa na, andza mazaw bagwar
eye nakə a vaw ka mahəmba
aye. A tsənew andza maləve i
mbəlom bagwar eye dərmak.
Neɲ faya na piye faya zləm
na, mətsike me niye a gwad:
«Nəkar Mbəlom bagwar eye

hərwi Bəy Maduwen
Mbəlom kway na,
gədan eye.

Maa ləva wu hay tebiye na,
neɲgeye.

⁷ɲgwasakwa, dərev kway mɑ
ge lanlan lele.

Zambadakway hərwi
həlay eye kə slaw.

Wawa i təban ma zliye
dahəlay.

Dahəlay maləva bo eye
tsiy, faya ma həbiye.

⁸Ta vəlay tsəved məpe ka bo
peteked nakə tsədanɲa,
ndəlu6 kwa tsekweɲ an-
daya faya bay aye,
ada nakə a dəv haladzay
pəzlədf pəzlədf aye.

ɲgwalak ɲgwalak i peteked
niye a də ha na,

wu neheye ɲgwalak eye
ndo məpe mədzal gər
hay ka Yesu tə ge aye.»

⁹Tsa na, gawla i Mbəlom
eye andaya a gwedeɲ: «Watsa
a dərewel na, məɲgwese ma
ndziye ka ndo neheye tə
zalatay a magurlom i məzle
dahəlay i Wawa i təban
aye.» Gawla i Mbəlom niye
a gwedeɲ sa na: «Bazlam
neheye anan aye na, dedək.
A yaw na, abəra mə bazlam i
Mbəlom.»

¹⁰Na tsəne andza niye na,
na dəkw gurmets kame ɲgay
hərwi mədəslay ha gər, ane
tuk na, a gwedeɲ: «Kɑ ge
andza niye bay. Neɲ dərmak
na, ndo i məsler i Mbəlom
andza nəkar ada andza mala-
mar yak neheye tə pa mədzal
gər tay ka bazlam i Yesu nakə
a də ha aye. Dəslay ha gər dɲh
na, a Mbəlom.»

Maa vəlatay gədan a ndo i maslan i Mbəlom na, bazlam nakay.

Vəram bagwar eye

¹¹Ma dəba eye na, na nğatay magərmbəlom mahəndəka eye tuwanğa. Pəles herre eye malətsa eye mə dəma ada ndoweye andaya mandza eye faya tunğa, tə zalay na, ndo i dedek ada ndo nakə a ge wu ta tsəved aye. Ma giye sariya ada ma giye vəram ta dedek.

¹²Dəre nğay a dəv andza dərneh i ako. Kə pa dzagwa i bəy a gər haladzay. Ta watsa faya məzele. Ndəray a sər məzele niye bay, maa sər na, nəngeye nəte.

¹³Kələmedze nğay nakə ka bo aye na, bambaz faya haladzay. Məzele nğay na, bazlam i Mbəlom.

¹⁴Slala i sidzew hay wal wal mə mbəlom tə pay bəzay. Nəteye mandza eye ka pəles herre eye hay. Petekəd tay hay ka bo na, herre kwa tsekweñ ndəlu6 faya bay dərmak.

¹⁵Maslalam matasla eye hepepe, a yaw abəra mə bazlam nğay. Ta maslalam niye na, ma həhariye tay ha ndo neheye ta təma bazlam nğay bay aye. Ma təriye bəy ta gədan eye ka gər tay. Ma mbərasliye tay ha mbərasl mbərasl andza hohway neheye ta mbəraslawə tay ha hərwi madıtsaw abəra mə dəma yam aye. A da ha niye na, mevel i Mbəlom bagwar eye.

¹⁶Ta watsa məzele nğay ka petekəd nğay ada ka gwas

nğay. Tə watsa na, tə gwad: «Nəngeye na, bəy ka gər i bəy hay tebiye. Bəy Maduweñ ka gər i bəy maduweñ hay tebiye.»

¹⁷Tsa na, na nğatay a gawla i Mbəlom nənğed malətsa eye ka pat. A wuda ta magala, a zalatay a diyen neheye faya ta tsəviye ta magərmbəlom aye, a gwadatay: «Hayum gər, dumara ndayum bagwar i magurlom nakə Mbəlom a da aye.

¹⁸Dumara həpədum slo i mədahan i bəy hay, həpədum slo i mədahan i sidzew hay tə slo i bəy tay hay. Həpədum slo i pəles hay tə slo i ndo neheye tə tsalawa faya aye ada tə slo i ndo hay tebiye, kwa slo i beke hay, kwa i ndo neheye nəteye beke hay bay aye, kwa i bagwar hay, kwa i wawa hay.»

¹⁹Tsa na, na nğatay a wu i pesl niye ada ta bəy i məndzibəra hay. Sidzew tay hay tə haya gər hərwi məge vəram ta ndo nakə a tsal ka pəles herre eye ada ta sidzew nğay hay.

²⁰Ahəl nakə ta dazlay a vəram aye na, ndo niye tə sidzew nğay hay tə gəs na wu i pesl ta ndo nakə a gwad nəngeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom, azlakwa nəngeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom bay aye. Maa ge masuwayan kame i wu i pesl na, nəngeye. Andza niye, a vatay gər a ndo hay ka matəme ka bo tay nğodgor i wu i pesl ada ka mədəslay ha gər a kule nakə a ge aye. Ahəl nakə tə gəs wu i pesl ta

ndo niye a gwad nengeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom aye na, tə kuts tay ha a dəlov i ako tə dəre. Ako niye a təma na, andza dəlov a təma andza gufa i wur i kudamasara.

²¹ Sidzew i wu i pesl hay na, ndo niye tə pəles aye a kəf tay ha ta maslalam nakə a yawaw abəra mə bazlam ŋgay aye. Diyeŋ hay tebiye, tə yaw tə nda mədahan tay, tə rah.

20

Bazlam nakə a tsikka mæve gwezem aye

¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom, kəle mahəndəke abəra ma bəf nakə kutsik bagwar eye mə həlay ŋgay. Tsəlalaw bagwar eye a mba haladzay mə həlay ŋgay dərma.

² A ye naha, a gəs gədam. Gədam niye na, dədce, andza məgwede Fakalaw nakə a vaway gər a ndo hay ahəl niye aye. Gawla i Mbəlom niye a gəs, a dzawa na. Ma ndziye madzawa eye mæve gwezem.

³ Gawla i Mbəlom a dzawa na Fakalaw niye na, a kal ha a bəf nakə kutsik bagwar eye, a dərəzl faya. A dərəzl faya na, lele tə kəle madərəzle hərwi ada mǎ vatay gər a ndo hay ka məndzibəra sa bay. Ma dəba i mæve gwezem na, ta pəliye ha, ane tuk na, ma ndziye tsekweŋ tsa.

⁴ Ma dəba eye na, na ŋgatay a təv məndze hay i bəy, ndo hay mandza eye faya.

Mbəlom kə vəlatay gədan ka məgatay sariya a ndo hay. Na ŋgatay a məsəfəre i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dərma. Ndo hay tə dəs fataya abəra gər ahəl niye dədəde hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye ada hərwi nakə tə dawa ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye na, ta dəslay ha gər a wu i pesl niye bay, ta dəslay ha gər a kule ŋgay bay, ŋgodgor ŋgay andaya fataya ka da'ar təbey kwa ka həlay andaya bay. Na ŋgatay na, nəteye tə dəre. Nəteye tə Yesu Kəriste ta ndziye ma bəy mæve gwezem.

⁵ Niye na, tə lah mələtsew abəra ma mədahan aye. Siye i ndo hay na, ta lətseweye zuk bay. Ta lətseweye na, mæve gwezem ma ndəviye abəra mə dəma təday.

⁶ Məŋgwese ka ndo niye hay tə lah mələtsew aye. Mbəlom kə pa tay ha wal. Məməte masulo eye ma sliye fataya məgatay wuray sa bay. Ta təriye na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ada a Yesu Kəriste. Nəteye tə Kəriste ta ndziye ma bəy mæve gwezem.

Mbəlom a sla ka Fakalaw

⁷ Fakalaw kə ndza madzawa eye mæve gwezem na, ta gəriye ahaya abəra ma bəf.

⁸ Kə ndohwaw abəra ma bəf na, ma diye mata vatay gər a ndo hay ma gəma hay wal wal sa. Tə zalatay a gəma niye hay na, Gog ta Magog.* Ma hayatay gər ka təv manəte

* 20:8 Zəba mə Ezekiyel 38-39.

eye hərwi ada tâ ge vëram ta Mbəlom. Nəteye na, haladzay wurkenkene andza hewiyen nakə mə magayam aye.

⁹ Na ɲgatay na, tə ndohwaw tsid tsid ti ye kwa a ɲgay, ti ye tə lawara təv i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu andza məgwede gəma nakə Mbəlom a wudə haladzay aye. Ane tuk na, ako a mbəzlaw fataya mə mbəlom, a təma tay ha təlmed təlmed.

¹⁰ Fakalaw niye a vatay gər na, tə gəs na tə kal ha a dəlov i ako. Mə dəma na, gufa i kudamasara wafafafa faya ma təmiye. Tə kal ha na, a təv nakə 6a tə lah məkal ha a dəma wu i pesl ta ndo nakə a gwad neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. Andza niye, ta siye dəretsətseh həpat ta həvad ka tor eye mə dəma.

Maduk i duk i sariya

¹¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a təv mändze i bəy a zəba herre. Ndo andaya mandza eye faya. Məndzibəra ta magərmbəlom tə dze abəra kame ɲgay, ta ɲgatateye sa bay.

¹² Tsa na, na ɲgatay a ndo neheye tə mət aye tebiye, kwa bagwar hay, kwa wawa hay. Nəteye malətsa eye kame i təv mändze i bəy. Tsa na, ndoweye a həndək dərewel hay. Ta həndək dərewel mekelən eye dərmak. Neŋgeye na, ta watsa a dəma məzele i ndo neheye tə huta sifa nakə defek aye. Ma dəba eye ta həndək dərewel niye hay na, Mbəlom a gatay sariya a ndo neheye tə mət aye. A gatay sariya na, təde

təde ka wu tay neheye tə ge aye, tə watsa na a dərewel niye hay aye.

¹³ Ndo neheye tə mət ma bəlay aye tə ndohwaw tebiye abəra ma bəlay. Mədəhanj neheye ma bəd ma təv mändze i mədahanj hay aye tə ndohwaw abəra mə dəma tebiye. Mbəlom a gatay sariya tebiye təde təde ka məsler tay.

¹⁴ Tsa na, tə kal ha məməte ta təv mändze i mədahanj hay a dəlov i ako. Dəlov i ako niye na, təv nakə ndo hay ta mətiye mə dəma masulo aye.

¹⁵ Tadə ndoweye məzele ɲgay andaya mə dərewel i ndo neheye ta huta sifa aye bay na, ta kal ha a dəlov i ako niye dərmak.

21

Magərmbəlom wedeye ta məndzibəra wedeye

¹ Ma dəba eye na, na ɲgatay a magərmbəlom wedeye ta məndzibəra wedeye. Magərmbəlom makurre eye ta məndzibəra makurre eye ta dze. Ada bəlay andaya sa bay kə dze.

² Na ɲgatay naha a gəma tsədəŋŋa eye, gəma niye na, Zerozelem wedeye nakə faya ma mbəzlaweye abəra ka təv i Mbəlom aye. Gəma niye na, a lambad bo, a le haladzay andza dahəlay nakə a lambad bo lele ma diye a gay i zal aye.

³ Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka təv mändze i bəy ta magala, a gwad: «Zəbum, Mbəlom kə ge gay ɲgay a walaŋ i ndo hay, ma ndziye tə nəteye. Ta

təriye ndo ɲgay hay. Neɲgeye Mbəlom nəte ɲgweɲ ma ndziye tə nəteye.

4 Ma takadiye na yam dəre tay. Ta mətiye sa bay tebiye. Wuray ma ndalateye sa bay. Ta tuwiye sa bay, wuray ma wuriye fataya sa bay. Wu guram eye hay ta dze.»

5 Tsa na, ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye, a gwad: «Zəba, na giye wu hay tebiye wedeye hay.» Tsa na, a gwedeɲ: «Watsa wu nakay hərwi bazlam neheye na, dedek, makəraw me kwa tsekweɲ andaya mə dəma bay.»

6 A gwedeɲ sa: «Ka ndəv. Maa dazlay a wu tebiye na, neɲ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neɲ gwa. Neɲ makurre i wu hay tebiye ada neɲ mandəve i wu hay tebiye. Ndo nakə yam a gay aye na, na vəleye yam kəriye. Yam niye a ɲgəzaw ma bədiyem. Yam niye na, yam nakə ma vəlateye sifa a ndo hay aye.

7 Ndo nakə kə ɲgwasa ka dəretsətseh aye na, na vəleye wu neheye tebiye. Na təriye Mbəlom ɲgay, neɲgeye ma təriye wawa ga.

8 Ane tuk na, ndo i takazay hay, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ndo neheye dərev tay lele bay aye, ndo məkədə gər i ndo hay, ndo məge madama hay, madaɲ hay, ndo məpay bəzay a kule hay, ndo i parasay hay, nəteye düh ta diye na, a dəlov i ako. Gufa i kudamasara nakə a təma wafafafa aye

mə dəma. Ta mətiye məməte masulo aye na, mə dəma.»

Zerozelem wedeye

9 Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv ga. Neɲgeye nəte mə walaɲ i gawla i Mbəlom neheye tasəla ta gəse mə həlay tay aye neheye maduk i duk i dəretsətseh mə dəma maraha eye. A yaw na, a gwedeɲ: «Dara, na dəkeye ka dahəlay nakə Wawa i təbaɲ ma zliye aye.»

10 Tsa na, Məsəfəre Tsədaɲɲa eye a yaw ka gər ga ada kwayaɲɲa gawla i Mbəlom niye a zla ga, a ye ga ha a mahəmba bagwar eye sololololo. A deɲ ka Zerozelem gəma tsədaɲɲa eye, faya ma mbəzlaweye abəra ma magərmbəlom, a mbəzlaw abəra ka təv i Mbəlom.

11 Gəma niye na, a dəv dza-ydzay andza kwar lele eye, a wuzl dəre andza malam. Maa wuzl dəre niye na, məzlaḅ i Mbəlom.

12 Tə lawara na gəma niye na, ta zled. Zled niye madəzla eye dabasəm eye ada zəbol eye dərmak. Tə ge faya məged i məfələkwe a dəma na, kuro gər eye sulo, ada gawla i Mbəlom kwa way ka məged neheye kuro gər eye sulo aye. Ka məged niye hay na, tə watsa faya məzele kuro gər eye sulo i slala i İsrayel hay.

13 Gəma niye na, hawal fad. Ka hawal niye hay fad aye na, məged faya mahkar mahkar. Mahkar ta diye i bəzay, mahkar ta diye i pat

mədədə ada mahkar ta diye i tsakay, mahkar ta diye i Salawa.

¹⁴ Tə pa mədok i zled i gəma niye tə kwar bagwar eye hay kuro gər eye sulo. Ka kwar niye hay nəte nəte tə watsa faya məzele i ndo i maslan i Wawa i təban kuro gər eye sulo.

¹⁵ Gawla i Mbəlom nakə faya ma tsikeneye me aye na, sakwal i gura mə həlay. Sakwal niye na, hərwi mələve ha wu hay. A ye, a ləva ha gəma, maged eye hay ada zled i gəma eye.

¹⁶ Hawal i gəma niye fad na, tə ləva ta ze a bo bay. Gawla i Mbəlom a ləva na gəma eye ta sakwal ngay niye. Zəbol ngay eye na, gwezem kuro gər eye sulo. Zlabatam ngay eye tə solololo ngay eye andza niye dərmak.

¹⁷ Ma dəba eye, gawla i Mbəlom a ləva zled niye. Solololo ngay eye temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. A ləva na, andza nakə ndo hay tə ləvawa wu aye.

¹⁸ Ta dəzl zled niye na, tə kwar nakə tə zalay *zaspə* aye. Gəma niye na, ta dəzl ta gura lele dəre a tsara ha andza malam.

¹⁹ Tə wurkatsa na mədok i zled niye na, tə kwar neheye wal wal a le haladzay aye. Kwar eye niye hay na, tə zalatay *zaspə*. Masulo eye na, tə zalay *safir*, mamahkar eye tə zalay *apate*, mafad eye tə zalay *emerod*,

²⁰ mazlam eye tə zalay *sardowan*, maməkwa eye tə zalay *kornalin*, matasəla

eye tə zalay *kərisolite*, mat-samahkar eye tə zalay *beril*, matsid eye tə zalay *topaz*, makuro eye tə zalay *kərisopəras*, makuro gər eye nəte tə zalay *hisinqte*, makuro gər eye sulo tə zalay *ametiste*.

²¹ Wu i maged niye kuro gər eye sulo eye i kwar, tə zalay *perəl*, a le haladzay. Təv məhay gər i gəma niye na, ta ndərat faya na, gura lele dəre a tsara ha aye.

²² Na ngatay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ma gəma niye bay hərwi Bəy Maduweñ Mbəlom bagwar eye ada Wawa i təban nəteye wu tay ma təv maduwule me.

²³ Na zəba dəre na, pat ta kiye ta təriye kəriye ma gəma niye hərwi dzaydzay i Mbəlom a dəv mə dəma. Wawa i təban nengeye a vəl dzaydzay ma gəma niye.

²⁴ Slala hay wal wal ka məndzibəra ta həhaliye ma təv dzaydzay ngay ma gəma niye. Bəy i məndzibəra hay ta fələkwiye a dəma tə zlele tay hərwi məvəlay wu a Mbəlom.

²⁵ Maged i gəma niye ma ndziye na, tuwanja hwapat ta dərəzliye na bay. Ta dərəzliye na dəda bay hərwi həvad andaya sa bay.

²⁶ Ta zliye zlele tə wu neheye lele aye ka məndzibəra, ta fələkwiye ha a gəma niye hərwi məvəlay a Mbəlom.

²⁷ Wu neheye lele bay aye ta sliye faya mede a dəma bay. Ndo neheye dərev tay manasa eye ada ndo i parasay ta fələkwiye a dəma bay dərmak. Mata fələkwe a

dəma na, ndo neheye tə watsa məzele tay a dərewel i Wawa i təbaŋ aye. Maa huta sifa dedek eye na, nəteye.

22

¹ Ma dəba aye na, gawla i Mbəlom niye a dəŋ ka mag-ayam wuray yam mə dəma. Yam eye niye na, ma vəliye sifa a ndo hay. A wuzl dəre andza malam ada a yaw na, abəra ka təv məndze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbaŋ.

² A va ma wuzlah i tsəved i gəma niye. Ka tsakay i yam niye na, dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye kə ndzohwaw. A ndzohwaw na, diye sulo sulo. Ka məve nəte na, a wa sik kuro gər eye sulo. Ka kiye na, a wa sik nəte. Slambah eye hay na, si-dem. Ma mbəliye tay ha slala i ndo hay wal wal tebiye.

³ Wu neheye Mbəlom a vəlawatay mezeleme aye na, ma giye andaya ma gəma niye bay. Mata ge andaya ma gəma niye na, təv məndze i bəyi Mbəlom ta Wawa i təbaŋ. Ndo ŋgay hay ta dəsleye ha gər.

⁴ Nəteye na, ta ŋgateye a dəre ŋgay, ta watsiye məzele ŋgay ka da'ar tay.

⁵ Həvad ma giye andaya sa bay, lalam hay tə pat ta təriye kəriye hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom bo ŋgay eye ma dəvateye dzaydzay. Ada nəteye na, ta ndziye ma bəy ka tor eye.

⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwedeŋ: «Bazlam neheye na, dedek, maraw

me andaya kwa tsekweŋ mə dəma bay. Bəy Maduweŋ Mbəlom a vəlatay Məsəfəre ŋgay a ndo məde ha bazlam ŋgay hay hərwi ada t̄a da ha bazlam ŋgay. A sləraw gawla ŋgay hərwi ada m̄a yaw m̄a d̄atay ha a ndo i məsler ŋgay hay wu nakə mazlambar ma deyeweYE kame aye.»

Yesu ma maweye

⁷ Yesu a gwad: «Tsənum, mazlambar na miye naha bəse. Mbəlom ma piye ŋgama ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə mə dərewel nakay aye hərwi a yaw na, abəra ma Məsəfəre i Mbəlom.»

⁸ Neŋ Yuhana, na tsəne wu neheye tə zləm ga, na ŋgatatay tə dəre ga. Ahəl nakə na tsəne aye ada na ŋgatatay aye na, na kal ha bo kame i gawla i Mbəlom nakə a bəzeŋ ha aye hərwi mədəslay ha gər.

⁹ Ane tuk na, a gwedeŋ: «K̄a ge andza niye bay. Neŋ na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye ada andza siye i ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam neheye mə dərewel nakay aye. K̄a dəslay ha gər na, a Mbəlom.»

¹⁰ A gwedeŋ sa: «Mbəlom kə da ha wu nakə ka watsa a dərewel nakay aye. Ka ŋgaha na bazlam neheye bay, d̄atay ha a ndo hay hərwi wu neh-eye ta giye bo na, bəse.

¹¹ Neŋ faya na gwadateye a ndo neheye ta wuda wu nakə lele bay aye. Tadə a

sakum məge mənese na, dum ha kame kame andza niye huya. A nəkurom neheye dərev kurom manasa eye, tadə a sakum matəre andza niye na, dum ha kame kame andza niye huya. Ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, mâ ge lele huya. Ndo nakə faya ma pay bəzay a Mbəlom aye na, mâ pay bəzay a Mbəlom andza niye huya.»

¹² Ma dəba aye na, Yesu a gwedeŋ sa: «Tsəne, na miye naha bəse. Na həliye naha wu hay ka həlay hərwi ada nâ vəl kwa a way merəbe i məsler ŋgay.

¹³ Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa. Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mandəve i wu hay tebiye

¹⁴ «Məŋgwese ma ndziye ka ndo neheye ta bariye peteked tay hay tsədəŋŋa eye. Nəteye ta hutkiye tsəved məfələkwe a gəma niye. Nəteye na, ta hutkiye tsəved mände hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.

¹⁵ Ndo neheye ta təra andza kəra aye ada madan hay ta ndo neheye tə gawa mezeleme aye, nəteye na, ta ndziye ma bəra. Ndo məkədə gər i ndo hay dərmak ada ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule aye, ndo neheye tə vəlaway ha bo tay a maraw me aye, nəteye tebiye ta ndziye ma bəra, ta fələkwiye dāda a gəma niye bay.

¹⁶ «Neŋ Yesu, na slər naha gawla i Mbəlom ga na, hərwi

ada mâ ye, mâ dākum ha wu neheye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla aye. Neŋ na, ndo nakə faya ka həbumeye ma deyeweye abəra ma gwala i Davit aye. Neŋ na, bamta i dərə mətsede nakə a dəvawa ta mekedə aye.»

¹⁷ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ta dahəlay, tə gwad: «Dara.» Nəkurom neheye faya ka tsənumeye wu neheye, gwadum: «Dara.»

Nəkurom neheye yam a gakum aye, dumara sum yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ta vəliye kəriye a ndo neheye a satay məse aye.

Mandəve i bazlam

¹⁸ Neŋ Yuhana faya na gateye dəf a ndo neheye faya ta tsəniye wu neheye mə dərewel nakay aye. Tadə ndoweye ka səkah ha wu ka bazlam neheye mə dərewel nakay aye na, Mbəlom ma səkaheye ha dərətsətseh nakə ka dzaŋgum mə dərewel nakay aye.

¹⁹ Tadə ndoweye kə zla wu abəra mə bazlam i Mbəlom na, Mbəlom ma həliye hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye abəra ka bəmalə ŋgay. Ma hutkiye təv ma gəma i Mbəlom bay. Ba dərewel nakay kə tsik ka hohway ta gəma niye tsiy.

²⁰ Yesu a gwad ka wu neheye tebiye na, dedək aye, ma gwadiye: «Ayaw, na miye naha bəse.»

Ayaw Bəy Maduweŋ ga Yesu, dara.

21 Yesu Bəy Maduwej kway mâ pa fakuma ɲgama tebiye.